

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

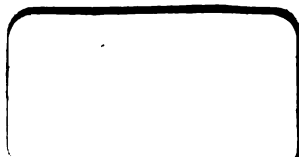
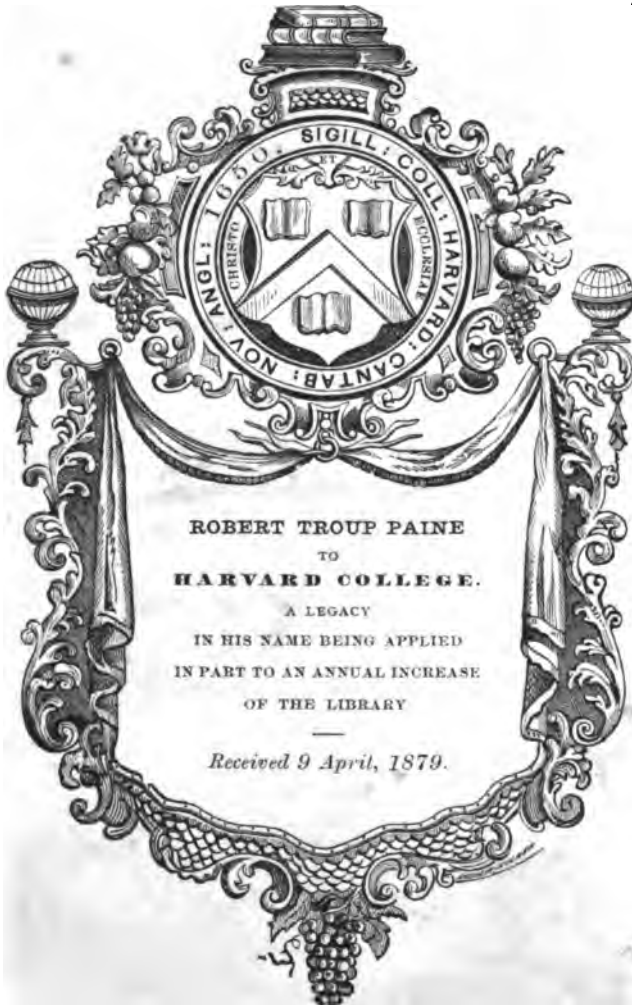
WIDENER LIBRARY

HX JVCD \$

BP431.1.2

952
17

to
Harvard
Robert Troup Pacific
NOVA
ACTA
College

ERUDITORUM,

Bibl. A N N O Abbat.

M D C C X L V I I I

Bank: publicata. à 1755.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque
Electoris Saxoniae Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHUM, &
B. LANCKISII hæredes.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO.
BAPT. ALBRIZZIIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud
BRIASSONUM, Ultrajecti apud JO. BROEDELETUM, Lug-
duni Batavorum apud SAM. LUCHTMANSIUM, & Am-
stelodami in WAESBERGIORUM officina.

750
C M D C C X L V I I I

149M
#65-18

~~24, 108~~

BP 431.12

1879, April 9.
Rains begun.

Adapt

Wick

2271 00

2271 00

Lectoribus Salutem!

Qui omnium gentium animos ad spem felicissimorum temporum
erexit, & per dissitas æque ac finitimas nostris regiones,
fugatis terroribus, gaudia, & futura tranquillitatis ô-
mina faustissima, circumtulit, etiam nostris auribus iucun-
dissimus, de pace Europæis terris reddita, sopitisque tandem
belloꝝ tumultibus, nuntius accidit. Nam, si vere ita hominum, quicun-
que non aut efferati natura, aut longo inter belluas vivendi usu
a mansuetudine humana sunt abducti, iudicio existimatur, non aliunde,
quam a truculentis Martis studiis, sive certioꝝ rebus publicis, olim
florētissimis, in periculum imminere, sive majores publice privatimque cala-
mitates oriri; contra vero ex fecundissimo Deæ Pacis gremio bonorum ac
felicitatum tantum, quantum ad provinciarum civiumque florem ac salutem
satis est, effundi; nemo non intelligit, hujus quicquid aut calamitatis, aut
felicitatis status, est, omnium maxime ad optimas illas placidissimasque
Musas pertinet, quæ, quo mollioris ipsæ sunt ingenii, & a strepitu tuba-
rum, suis molestissimo laboribus, longius abhorrent, hoc tristiori inter arma
habitu vultuque incedunt, hoc lætiores, sedatis tandem hostilium turba-
rum, incursionum, depopulationum, procellis, animos resumunt. Nimirum
ab ultima inde seculorum memoria frequentissimis exemplis hoc comper-
tum est, nusquam minorem Apollinis sacris honorem habitum, quam apud
eas gentes, quibus, in acie versari, aliena per vim ad se rapere, integras
regiones ac civitates devastare, continuus, & quasi domesticus, labor fuit;
nec usquam melius, quam inter eos, qui belloꝝ incommodis nec ipsi ve-
xantur, nec vexare alios solent, literarum studia florere. Jam vero, cum
beata, nisi in qua bonæ artes & doctrina florent, nulla sit respublica, sa-
tis hinc patet, quam vere dici possit, bellicosæ & armorum studiosis popu-
lis multo feliciores habendos eos esse, qui æternam paci candidissimæ intra
fines suos hospitium præbent, & alendæ huic, modisque omnibus tuendæ, toto
animo sunt dediti. Quam gravis a multis inde annis non patriam tantum
nostram, non Germaniam, non vicinas huic regiones, sed Europam pene
universam, belloꝝ tempestas afflixerit, quantum exhaustum fortunarum,
quantum ab omni parte lamentationum sit auditum, omnes sciunt, & ad-
huc bene recordantur; esque sine dubio a publica hac, & communi om-
nium gentium, calamitate, literarum nunc ita jacentium, ut pristini ho-
noris decorisque parum ostendant, causa non postrema arcessenda. Si
quis igitur amabiles illas, & ingenuas, & liberales, Musas eo complecti-

tur amore, ut honestissima nolit harum otia turbari, & bene his esse in futurum omne tempus, cupiat; is primum pie nobiscum ac religiose providentissimum illud Numen venerabitur, cujus nutu factum & auspiciis scimus, ut concussa olim turbulentis motibus, & suis quasi vinculis soluta, ad certum quendam ordinem universi orbis machina rediret, ut irarum, quibus inflammatae gentes potentissima, saturari longa tot millium hominum caede vix potuerunt, aestus deservescerent, & in dissidiorum ac offensionum locum amor tandem & concordia succederent; deinde maximorum Principum & sapientiam admirabitur, & magnitudinem animi praedicabit, utpote qui, ex continuis bellorum afflictionibus hoc tandem intelligentes, per se funestum ac detestabile omne illud, aliena armis acquirendi, studium dicentiam, & malorum omnium perpetuam quandam victoribus cum victis communionem esse, ut prostratam civium suorum salutem restituerent, hisque, vires colligendi perditas, agrotantia commercia reficiendi, novas opes comparandi, viam aperirent, auspiciatissima de extinguenda hostili flamma, revocandaque publica tranquillitate, consilia ceperunt, & in id, ut, everfa horribili Martis officina, stabile ac diuturnum pax aurea imperium occuparet, consociatis curis amicissimeque conspirarunt. Quas, per se praeclaras, & omnium terrarum civibus salutare, destinationes cum laetissimus nuper eventus sit secutus, jamque populi, ex parte ferocissimi, abiectis armis, frondentem manibus olivam ostendant; nihil ardentius nostris expetendum votis videtur, quam ut aeternam hanc fata benignissima nobis esse pacem iubeant, & largissimi ex reparata hac seculorum integritate ad seram posteritatem fructus redundent. Nobis, quibus in Saxonia, Diis carissima, & a Diis habitata, regione, sedes fortunae ac studiorum contigit, plurimum spei ac praesidii in AUGUSTI, Principum maximi, quo nec sapientiosem, nec clementiosem, ulla aetas tulit, divinitate naturae est, nec, quoad nostra navis a dexterrima illa manu regitur, quoad in praecipuis domus Augustae virtutibus amor studiumque pacis numeratur, quoad, neminem ledere, suum cuique tribuere, justitiam revereri, sanctissimae ille leges erunt, quibus patriae nostrae salus administratur, cur male sibi timeat a perversis hostium consiliis, Saxonia habebit. Merito igitur in partem gaudiorum, quibus omnis nunc Europa personat, Musae nostra veniunt, & tanquam ex custodia dimissa, aut longa noctis tenebris egressae, restitutas se in libertatis pristina possessionem, redditasque luci publicae, non vident tantum, sed vehementer exultant etiam. Atque his, a Deo datis, ita nos deinde otii fruemur, ut in literarum unice augenda dignitate elaboremus, & recte nostro munere fungentes, aliquando non honori tantum, sive nostro, sive patriae, consuluisse, sed plurimum etiam incrementi bonis artibus attulisse, & eorum, qui nobiscum rectiora studia baud negligenter tractant, strenue iuvisse commoda dicamur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXLVIII.

NOVUS THESAURUS VETERUM IN-
scriptionum, in præcipuis earundem Collectionibus hæste-
nus prætermiffarum, collectore LUDOVICO AN-
TONIO MURATORIO, Sereniff. Ducis
Mutinæ Bibliothecæ præfecto.

Tomi IV.

Mediolani; ex ædibus Palatinis, 1739-1742, fol. maj.

Alph. 25, cum nonnullis Fig. æn.

Venerandæ antiquitatis reliquiæ, quæ, ab injuria tempo-
rum atque hominum feliciter servatæ, ad nostram æta-
tem pervenere, cum ad illustrandam præcipue præcipue
memoriæ, ad ritus moresque cognoscendos, ad promovendos
Latinæ linguæ terminos, multum conferant, magno numero
a præstantissimis viris congestæ, notisque & commentariis
sunt expositæ. Italia, quæ & olim liberalibus artibus flo-
ruit, & adhuc maxime floret, marmora & lapides, clarorum
nomina majorum præferentes, incredibili cura undique colle-
git, disposuit, & uberrimam eorum messem provulgavit. *Mu-
ratorius*, magnum illud & immortale in literis nomen, *Fa-
bretti*, *Donii*, *Maffei*, *Gorii*, vestigia premit, & multorum
annorum opus, reconditæ eruditionis plenum, antiquitatis
studiofis sistit, qui tot millia lapidum fragmenta, dudum pro
deperditis habita, magna cum voluptate nunc volvere & re-
volvere possunt. In Præfatione, quibus subsidiis instructus

A

ad

ad fuscipiendam ingrediendamque illam provinciam accesserit, exponit. Ex inscriptionibus editis eas modo, quas *Matvasia*, *Rubens*, *Vignolius*, *Philippus a Turre*, *Maffaus*, *Vulpus*, alique, sparsim, & aliud agendo, vulgaverant, repetiit; ex ineditis primo loco *Cyriaci Anconitani*, qui Seculo XV in Dalmatiam, Græciam, & vicinas regiones, antiqua monumenta collecturus, iter instituerat, schedas, e *Barberina* Bibliotheca a *Pompejo Compagnonio* transmissas, exhibuit. *Jocundi Veronensis* scrinia multi compilaverunt, ut pauca inedita, quæ *Gorius* produxit, remanserint. *Michaelis Ferrarini*, Regiensis, inscriptiones, in Bibliotheca Farnesia latentes, *Ligorii* item volumina duo, *Grutero* aliisque memorata, magno sibi usui fuisse, testatur. Multa etiam in Ambrosiana Bibliotheca marmora invenit, alia Eminentiss. *Passioneus*, *Francisci* autem *Ptolemai*, Senensis, collectanea *Hubertus Benvo-glientus*, lapides per Daciam repertos *Apostolus Zenus*, sup-peditavit. Inprimis *Josephum Bimardum*, Gallicæ Academiæ socium, laudat, ut qui ex rarioribus libris ingentem inscriptionum numerum excerperit, plurimas notis & Dissertationibus illustraverit. Ceterum vehementer dolet, quod aliorum oculis & diligentia unice confidere coactus, plurima manca & inemendata dederit, præcipue Græca, aut quod eruditi in iis describendis non satis exercitati, aut quod ipsa marmora fœde corrupta fuerint. Quod tamen malum levius ferendum est, quam illa hominum negligentia, qua multæ verustatis reliquæ miserandum in modum perierunt. De eo jam sua ætate conquestus est *Jocundus Veronensis*, monumenta optima a Romanis in calcem redigi, & fundamenta ædium ex fragmentis columnarum & titulorum poni, cum indignitate, & fere cum lachrymis, commemorans; cui malo avertendo hodie Musea publica conducunt, ubi, quod ætatem ferre mereatur, perpetuæ custodiæ traditur.

Præfationem *Josephi Bimardi* Dissertationes oppido eruditæ, quibus antiqua marmora explicantur, multaque obscura & incognita clarissima luce perfunduntur, excipiunt. *Capite primo* vetusta inscriptio, varios eventus servilis belli, contra *Sparta-*

Spartacum, Crixum, aliosque gladiatores, A. U. C. 680 initi, continens, quamque annalium maximorum, quorum apud *Livium* & ceteros scriptores tam crebro mentio injicitur, partem constituisse, Autor censet, producitur. Prætoris, illo anno contra *Spartacum* & socios missi, nomen, quod varie a Græcis & Latinis scriptoribus refertur, *P. Varinius Glaber*, Quæstoris *C. Thorunius* fuit, ut ejus præstantissimi fragmenti fide compertum habetur. Servorum victorias incredibilem metum Romanis injecisse, ita, ut multi militiam detrectaverint, nec paruerint Imperatori, fiduciam tamen eos postea recepisse, ex iisdem apparet. *Capite secundo Pompeja* Cn. filia *Magna* sepulchralis titulus Latino-Græcus, Smyrnæ repertus, illustratur. Quæ fuerit illa, conjecturis doceri potest. Falluntur, qui eam a patre, cum fuga Ægyptum peteret, Smyrnæ conditam opinantur, cum neque *Lucanus*, discessum *Pompeji* & conjugis describens, eam inter fugæ comites recenset, neque, Lesbi eam cum matre fuisse, scriptores tradant. Memorant illi quinque *Pompeji* uxores, e quibus tres filias suscepit, quarum una, a *Cicerone* expetita, *Fausto Sylle* elocata, secunda *Luc. Cinna* conjux, & Cn. *Corn. Cinna Magni* Cos. mater, fuit, tertiæ *Suetonius* meminit in *Tiberio*. Ex his Smyrnæ sepeliri potuit non *Fausti Sylle* conjux, ut quæ Romæ vivere solebat, cum præterea ex Romana inscriptione quadam appareat, *Pompeji* filiam adhuc sub *Augusto* superstitem fuisse, quare *Smyrnæum* marmor nulli ex iis, quæ viros nobiles & illustres sortita erant, commode tribui potest, sed ei, quæ cum fratre in Sicilia fuit, natæ, ut verosimile est, ex *Minucia*, cum *Fausti Sylle* & *L. Cinna* uxores, *Antistia* filia, fuerint. Tertia superest, quæ fratrem, exercitu amisso, in Asiam ex Sicilia fugientem, comitata esse videtur. Ceterum ex cognomine *Magna*, & patris prænomine, non omnino conficitur, *Pompejam* illam celeberrimi *Pompeji* filiam fuisse, quandoquidem, *Pompeji* nomen, & cognomen *Magni*, ad *Pompeji* posteros per sequiorem ætatem transiisse, eruditi, *Spanhemius* imprimis, annotarunt. *Capite tertio* marmor, Torigniaci repertum, explicatur. Basis est statua, quam tres Gallicæ provinciæ,

Lugdunensis, Belgica, Aquitanica, *T. Sennio Sollemni*, e civitate Viduassium, hodie *Vieux*, oriundo, posuerunt. Obiter Cl. *Bimardus* animadvertit, falsos esse, qui *Ptolemai Βιδουκαστου* in Bajocassibus quærant, quorum civitas hodie *Bayeux* appelletur. Annus, quo inscriptio posita est, ex *Coss. An. Pio & Proculo*, urbis scilicet conditæ 991, quo *Censorinus* aureum libellum *de die natali* scripsit, & ab hoc anno illustrissimas epochas retro computavit, facile demonstratur. Par illud Consulum *Censorino Pagius* restituit, cum apud eum antea *Ulpiani & Pontiani* nomina mendosè legerentur, eamque emendationem *Relandus, Tillemontius*, aliique, comprobaverunt. *Taurinicia Diana*, quæ ex fugientibus literis in hoc marmore eruntur, taurorum in circo & arena venationes erant, ob sacerdotium *Diana*, quo *Sollemnis* fungebatur, editæ. *Ferrarii*, quorum in eadem inscriptione mentio habetur, minime iidem sunt cum armorum fabris, seu *ἐπιλοποιῶς*, sed illi Græcis *χαλκῆς & σιδηρεῖς* dicuntur, hi artifices erant, quibus concedebatur immunitas, qui corpora & collegia, arcamque communem, indultu Senatus, habebant. Ex *Ædimiti Juliani* epistola, in dextro marmoris latere exarata, quædam de Concilio Galliarum habentur. Ad ea comitia unaquæque trium provinciarum legatos suos ablegabat; non certus tamen locus iis præscriptus erat, sed nunc Lutetiæ Parisiorum, nunc Samarobriæ, nunc Bibracte Æduorum, post *Augusti* autem excessum Lugduni, Remis, & Narbone, plerumque celebrabantur. Legatis, qui in his eligebantur, non licuisse in generalibus conciliis suffragium ferre de iis rebus, de quibus nihil habebant in mandatis, a sua civitate acceptis, ex his literis unice cognoscitur. *Cap. IV Q. Catronius*, Duumvir, & Pontifex Colonie Augustæ Ariminensis, Præfectus pagi Epotii, ut curator muneris publici in civitate Dea Augusta, ex antiquo lapide innotescit. Mirum certe est, & caret exemplo, militem veteranum, qualis fuit *Catronius*, tot muneribus perfunctum esse, licet alioquin constet, veteranos, post absoluta stipendia, municipalibus honoribus & sacerdotio decoratos esse. Præcipue ignorarunt eruditi, quomodo verba: *Veter.*

coh. VI

coh. VI. Pr. loco. II. Vir interpretanda sint, quæ alii de milite inter prætorianos cooptato ante accepere, alii, *Catronium Loco II Viri* dictum esse, censuerunt. Sed eo munere functi *produumviri* in marmoribus appellantur, neque, ut observat *Dimardus*, dictiones *loco & vice* cum substantivo dignitatis nomine solæ procedant, sed illis aut præponitur, aut postponitur, participium, aut verbum, quod sensum stabiliat. Hinc ipse latere putat Centuriæ nomen, atque ita supplet: *Veteranus cohortis VI. Prætorie Loconii*, cujus apud *Fabretium* mentio habetur. Deinde legit: *Præf. Pagi Epotiensis. Pagi* dicuntur loci, quo convenerunt homines, ut in commune viverent, agrosque colentes, a civitate abessent. Nihilo tamen minus civitati suberant, nec peculiari jure utebantur; quare, si, jus in vicis quibusdam dictum fuisse, apud scriptores legitur, hoc ita accipiendum est, ac si magistratus aliquando ejus rei causa in pagos e civitate se contulerit. Erant enim etiam in pagis conventus, quibus *Magistri pagi* præerant, munus ipsum *magisterium pagi* vocatur, *Numa Pompilii* ætate jam institutum; *magistri* etiam *prepositi & præfecti pagorum* appellari solent. Ab his *ediles pagorum* distinguendi sunt, & *primates vicorum*, decuriones urbium dignitate & opibus æquantur. Quid? quod pagi Deos peculiare habuerint, ut Jovem Paganicum, bonamque Deam paganam, quorum in marmoribus antiquis mentio occurrit. *Epotiensis pagus*, cujus in hoc lapide *Catronii* mentio fit, hodie est *Upays*, quod nomen ex *Upaytio*, *Epavytio*, *Epautio*, *Epotio*, manifeste corruptum est, pertinuit autem ad Coloniam Deam Augustam Vocontiorum, quos inter & Segasianos medii erant Allobroges, teste *Julio Casare*. Munus publicum, cujus in se curam *Catronius* suscepit, ludi gladiatorii fuere, qui cum in Coloniis & Municipiis ederentur, eorum præfectura olim primoribus & honorariis civitatum deferebatur. *Capite quinto* observat Autor, cives quosdam ex præcipuis, ut popularem auram captarent, gladiatorios ludos, per agros, suis fumibus edidisse. Id de *G. Pompejo Martiali Nemaufensis* lapis testatur, ejusque rei causa privatim gladiatorum paria alebantur,

tur, ut ex lapidibus cognoscimus. In Nemaufensi pugnarum numerus adscriptus est, C. autem inversum legi debet *Commissus*. *Committi* enim, *componi*, *comparari*, gladiatores dicuntur. Epitaphium *Severæ Martyris*, Romæ erutum, & a R. P. *Lupo* commentariis illustratum, *Caput sextum* exhibet. Ostendit hac occasione, ubi de Consulatu *Claudii & Paterni* loquitur, vacillare fidem trium marmorum *Gruteri*, ubi *Claudius Cos. II* dicitur, cum primum Consulatum gesserit. Ceterum optat, ut plura ejus generis monumenta vulgentur, cum inde cycli lunarum, quibus ad ordiendâ Paschatis festa veteres Christiani usi sint, ratio appareat, & Christiani occidentalis ecclesiæ nullo ex notis cyclis, ut *Hippolyti*, *Anatoliæ*, *Episcopi Laodicensi*, & *Julianæ* periodi, Seculo tertio, usi sint. *Capite ultimo* cippos duos, in quorum uno: *T. L. Navi*, in altero: *Proxumis TARTV*, scriptum exstat, illustrat, & *Navi* quidem viri nomen, *proximos* autem Deos esse, quos nascentes pueri fortiebantur, contendit. Obiter *Gudii* lapsum, recentes Inscriptiones pro vetustis habentis, notat, neque a *Fontanino* formulam *pro copia sua*, neque *peculiaris*, quæ vox in antiquo marmore superest, recte a *Gorio* explicari, ostendit.

Sequuntur *Bimardi* notæ in antiquum marmor, e Britannia majori allatum, cum Inscriptione: *Μανθεός Αιδῶ εὐχαρισεῖ Διὶ ἐπὶ νίκη πεντάθλα παιδός*. *Mantheus Æthi filius donum dat Jovi pro victoria quinquertio puerili relata*. *Jupiter* in eo, capite diademato, aquilam tenens, conspicitur, ante eum crater supra tripodem, ad lævam nudus athleta, manus ambas in vas, tripodi impositum, demittens, adstat. Tria hic examinanda sunt, primum literarum ætas, deinde stilus, occasio ponendæ inscriptionis, & ætas ejus. Morem literas *βασροφηδὸν* exarandi Autor declarat, & hoc marmor, quod illo modo exaratum est, cum Sigæa inscriptione comparat. Cum pauca ejus generis monumenta hodie supersint, incertum est, quamdiu duraverit, viguisse tamen circa quinquagesimam Olympiadem, non absimile vero est, licet inscriptiones nonnullæ, quamquam *βασροφηδὸν* exaratæ, ceteris forte recentiores, supersint. *Mantheus* pro Olympionica haberi non potest, cum

Pausa-

Pausanias, semel tantum Olympiæ puerorum quinquertium, victoriam reportante *Eustalide* Lacedæmonio, institutum esse, at statim Eleis displicuisse, memoriæ prodiderit. Quare, cum *Nemææ* pueri quinquertiones decertaverint, Nemeonicam *Mantheum* fuisse, demonstratione non eget. *Ætas* inscriptionis, adhibito marmore alio, in Academia Gallicæ Museo existente, ostenditur, & ex scriptura inprimis, præcedere eam LXXX Olympiadem, concluditur. Quinquertium, quo victor *Melantheus* fuit, Nemeade XIII institutum, scribit *Pindari* Scholiastes, cujus verba *Biwardus* exponit, & ab eo anno, quo primum post *Adrasti* editionem Argivi illum agonem recuperarunt, ipsum usque ad sublato omnino gymnico ludos in eorum potestate fuisse, probat. Hinc probabile simul est, nonnullos Nemeadum initium ab epocha, quam assignavit *Eusebius*, ad annum primum Olymp. LIII numerasse; *Pindari* tamen Scholiastes, aliud initium Nemeadum numerandarum faciendum esse, innuit. Constituto enim *Pindari* natali ad annum primum Olympiadis LXV, satis patet, Nemeades ab instauratis Nemæis per Argivos, quod in annum primum Olympiadis LIII incidit, a Scholiaste computari non potuisse. Nemeas enim XIV, inde deducta, incidisset tantum in annum tertium Olympiadis LIX, quo nondum natus erat *Pindarus*. Ex his omnibus tandem colligit doctissimus *Bimardus*, *Mantheum*, Nemeis puerili quinquertio victorem, quod certamen Nemeade XIII institutum est, inter LXX & LXXX Olympiadem omnino vixisse. Eruditam hanc Dissertationem alia de *Diis ignotis*, præsertim Gallicis, quorum nomina aut non cognita hæcenus, aut certe parum recte fuerunt intellecta, sequitur. Duplex eorum genus statuit. Vel enim Deo jam noto peregrinum cognomen adhæret, vel nomen ipsius Dei Deæve nondum intellectum occurrit. *Jupiter Aulercus*, quem primo loco sistit, ab *Aulercis*, celebratissima Gallicæ gente, cognomen trahit, fanumque habuit Antissiodori; *Minerva Arnalia*, quod Celticum nomen est, Deam terram fodientem signare videtur, forte quod terræ fodinis præesse credebatur; *Mercurius, Mocius*, a monte prope Andematunum

Lingo-

Lingonum, cognominatur; *Fontes* divinis honoribus a Gal-
lis cultos esse, *Gregorius* docet, quos successu temporis *Ca-*
roli M. & Ludovici Pii legibus constat sublatos esse. Ex
genere eorum est *Urnia & Avicantus*, Nemausi fontes, hodie
Eure & Vistre dicti. *Dei Aghonis*, quem prisca Bigerrones
adorarunt, in duobus antiquis marmoribus memoria super-
est. Is forte ab Aquis Calidis, seu divo fonte Aquensis vici,
ubi illa eruta fuerunt, nomen traxit. *Icauna*, Celtis culta,
Dea fluvii est, Antissiodorum alluentis, qui hodie *Yonne* vo-
catur; *Apollo Grannus & Mogunnus*, *Bimardo* iudice, Gran-
nensium aquarum & Mœni fluvii tutelares Dii sunt; *Andarte*,
Vocontiorum Dea, a Celticis vocabulis *And & Art*, quæ ter-
ræ finem notant, nominis originem ducit; *Cailarus*, quem
in Arelatensi lapide memoratum legimus, ex Germanico *Gail*
& *Art*, quibus pinguedo agri designatur, non incongrue de-
duci potest. In ejus Dissertationis appendice de *Solimara*,
de *Jove Madbucho & Selamene*, de *Prospolis* in lapide Terge-
stino, & de tessera mysteriis Liberi patris initiatorum, dispu-
tatur. Hanc ultima de *Originibus Calaronensibus*, seu *Gratia-*
nopolitanis, excipit, & primum de antiquo urbis situ, deinde
de Alpibus Cortiis, post de Calaronis parte citra Iſarum, de
municipali ejus jure, postremo de monumentis militam, ad-
huc superstitis, copiose tractat. Subjecta huic Dissertationi
epistola est ad Marchionem *Massaum*, qua XVI inscriptiones,
& opera antiqua, ex parte nondum edita, & commentariis il-
lustrata, continentur. Pertinent ante omnia ad Municipium
Augustum Allobrogum: Postremo loco *Jo. Petri Moreti*,
Valbonæsi Marchionis, *Jo. Bouverii*, & *Josephi Bimardi*, episto-
læ mutæ Gallicæ eduntur, in quibus de *Cl. Albini* Cæsaris
inscriptione, a *Cl. Bozio* in Commentariis Academiæ Gallicæ
explicata, disputatur. Eam *Bimardus*, cum *Sponio & Mene-*
trejo, suppositam putat, & fœde interpolatam; *Bouverius* con-
tra & *Valbonæsus* ejus integritatem adstruunt, totamque *Albi-*
ni historiam ea occasione luce clarissima perfundunt.

Jam, ut ad ipsum Opus veniamus, sciat Lector, id, æque
ac *Gruteri*, *Reincsi*, & *Gudii*, thesauros, in varias classes dige-
stum

stum ac distributum esse, quarum prima ingentem numerum inscriptionum, Diis Deabusque positarum, complectitur, notis passim & observationibus adjectis. In *Classe secunda* templa, ædes, aræ, donaria sacra, postremo Calendaria, apparent, multaque, a *Cyriaco Anconitano*, & aliis, in eruditis itineribus reperta, inferuntur. Pontifices, Sacerdotes, aliique sacrorum ministri, *Classem tertiam* constituunt, cui *Dominici Georgii* de Archigallis magnæ Deum matris Dissertatio, separatim olim, & in *Calogera* Collectione variorum opusculorum, excusa, loco appendicis accedit. Sequuntur Augusti, Cæsares, & Reges, quorum inscriptiones a *Wbelero*, *Sponio*, *Smithio*, repertæ, aut in commentariis Londinensis Academiæ, & in Manuscriptis schedis, summa cura fuerunt conservatæ. Memoriam Consultum *Classis quinta* complectitur. In his digerendis ita Autor versatus est, ut *Stampæ* & *Relandi* calculum & ordinem secutus, lapides, post edita eorum opera inventos, ad suos annos accurate retulerit. Opera & loca publica in *Classe sexta* describuntur, multique magnorum virorum errores ea occasione corriguntur. In sequenti Collegia varia ordine literarum disposita sunt, e quibus *apparatores annalium*, *aromatarii*, *capulatores Sacerdotum Dianæ*, *cum collegio juvenum Puteolanorum*, nunc primum innotescunt; quibus omnibus Dissertationem de formula: *sub ascia dedicavit*, *Cel. Muratorius* adjecit. *Tomum secundum octava Classis*, quæ *Senatusconsulta*, *plebiscita*, *decreta*, & *acta publica*, continet, orditur. In iis eminet tabula ænea, ab uno latere Græcis, ab altero Latinis, literis notata, qua termini agrorum Liberi patris constituuntur, & quam *Masseus* in Observationibus literariis, *Maitairius* libro singulari, exposuit. Magistratus & dignitates majores *Classem nonam* complent. Hæc præcipue Græcis lapidibus abundat, sed in quibus describendis *Muratorii* amici passim sunt hallucinati. *Plinii* inscriptio Mediolanensis præ ceteris notanda est, cui *Alciati* Commentarium, nondum editum, ex *Ambrosiana* Bibliotheca *Muratorius* subjecit. Sequuntur inscriptiones, in quibus officia domus Augustæ commemorantur, quarum pars ex *Columbario* libertorum

rum *Liviae Augustae* repetita est, pars ex *Ligorio*; aliae ex compluribus sepulcris, parte sinistra e porta *S. Sebastiani* exeuntibus obviis, sunt effossae. *Classis XIII* artes & officia minora, ut Grammaticorum, Sophistarum, Tibicinum, Pistorum, ac similia, exhibet, qua occasione passim *Gruterus* emendatur. Libertorum & Servorum monumenta, *Classi XIV* destinata, Geographica, seu in quibus populorum, urbium, fluminum, memoria habetur, in *Classe XV* excipiunt. Multa in his nomina, quae frustra apud scriptores aliquis requiret, ut *Venacinarum*, in Corsica insula, occurrunt, praeterea capita Celticorum Deorum, Parisiis eruta, & a *Leibnitio*, *Eccardo*, aliis, explicata. Nec minus in *Classe XVI* Coloniarum & municipiorum memoria eruditos delectabit, quibus hic nova rerum ignotarum series recluditur, & obscura oppidorum vestigia panduntur. A *Classe XVII* sepulcralia monumenta incipiunt, e quibus parentum affectus in liberos primum locum occupant. In *decima octava*, quae *Tomi III* prima est, affectus liberorum in parentes, in sequenti conjugum, in *vigesima* affectus fratrum, cognatorum, & amicorum, in *vigesima prima* patronorum & dominorum erga liberos & servos, atque istorum erga illos; in *vigesima secunda* libertorum & servorum, sepulcrales lapides exhibentur. Praecipue notanda sunt libertorum & familiae *Lucii Aruntii* sepulcra, in via Praenestina A. 1733 detecta, & a *Franc. Ficoronio* ad *Muratorium* transmissa. *Ultima* hujus *Tomi* portio *Singulares, minusiores, & quisquiliae*, inscribitur, cui spuriae dubiaeque satis magno numero accedunt. *Tomus quartus* Christianas primum antiquitates studiosis offert, quorum post *Aringbium* & *Baldettum* fere immensa seges est, unde plurima haecenus incognita hauriri possunt; deinde amplissimum auctarium, libro sub prelo sudante, ab amicis *Muratorio* subministratum. In his occurrunt veteres inscriptiones non paucae, e *Gartzianis* schedis, a *Cel. Mascovio* nostro suppeditatae. Nonnullae tamen in hoc auctario repetitae sunt, quae jam in ipso opere comparuerant. Inscriptio *Sigæa*, & alia Graecorum psephismata, *Ghisbulli* commentariis illustrata, & urbis Romae inscriptio, dudum a *Labbeo*, *Panvinio*, *Grævio*, edita, sed

sed nunc ad duorum Codicum Vaticanorum fidem a *Josepho Blanebino* recensita & illustrata, cum Indicibus amplissimis, ad *Gruterianorum* normam adornatis, præstantissimæ huic collectioni colophonem addunt. Ceterum, quod plerumque in longis operibus accidere solet, ut editores, magnitudine & copia rerum obruti, non perspicere omnia, & tam emendata, ut ipsi & eruditi omnes optant, dare possint, id maxime *Cel. Muratorio* contigit. Inscriptiones imprimis Græcæ tam male fere omnes representantur, ut ineptæ, nec sensum ullum fundere, videantur. Multas ex iis ad examen revocavit *J. H. Leisbius*, Lipsiensis, in *Novis Miscellaneis*, quæ apud nos prodeunt, *Tom. I P. III*, & errores plurimos, nec eos quidem leves, sanavit. Alias inscriptiones ad calcem Græcorum Epigrammatum, ex Anthologia MStæ delectorum, eas præcipue, quæ *tertio & quarto Tomo* continentur, tractavit. Meminimus quoque, *Cl. Bimardum*, quem in ipso ætatis flore extinctum dolemus, multa de suarum Dissertationum editione in Ephemeridibus literariis, quæ *Wetstenii* sumta Amstelodami prodeunt, conquestum esse.

ANTILUCRETIUS, SIVE DE DEO ET NATURA Libri novem, Eminentissimi S. R. E. Cardinalis MELCHIORIS DE POLIGNAC opus posthumum, illustrissimi Abbatis CAROLI D'ORLEANS DE ROTHÉLIN curâ & studio editioni mandatum.

Parisiis, 1747, 8 maj.

Alph. 1 plag. 7.

Annuntiamus Opus, non magis ab Eminentissimi Autoris dignitate, quam ab argumenti sui gravitate, dictionis nitore & elegantiâ, suavissimaque Musæ venustate, quæ Autori carmen suum dictasse videtur, commendabile, quod dudum jam, antequam prodiret, celebratum fama, votisque expetitur, neque famæ suæ, neque expectationi, non abunde satisfecit. *Antilucetius* inscribitur, ideo quod impias *Epicuri* doctrinas, carmine *Lucretii* celebri incrustatas & commendatas, evertere studeat. Metuendus certe operi *Lucretiano*

tiano antagonista, qui, quanto inferior illo est ordine temporum & antiquitatis opinione atque autoritate, tanto magis impium Philosophum argumentorum ponderibus, variaque doctrinæ copia, calcumque scriptorem, et obsoletæ dictionis asperitate horridum, exquisito sermonis cultu & atceno nitore, vincit. Verendum est, ne *Lucretium* hic *Antilucretius* aliquando proscribat & exigat e scholis, nisi forte sublimes, quas tradit, juvenumque captum excedentes, res offererint. Meretur certe hic liber, si quis alius, diligenter legi, in sinu geri, &, quandoquidem his in oris rarior est, typis nostris recudi. Batavi certe dignum suis typis eum judicarunt, quos Leidæ jam exercet, ut a fide dignis autoribus, qui specimina viderunt, accepimus. Medici pariter atque Philosophi fatis in eo & abunde reperient, quod mirentur. Recludit enim naturæ penetrabilia; pro compendio naturalis scientiæ potest reputari; recentissima ingenii & artis inventa, sectasque Philosophorum, docto faciliq; & claro stilo exponit; id quod patebit, cum ad exhibendum distinctius ejus argumentum deveniemus.

Interea Præfationem lustrare oportet, in qua fata hujus libri Autor ejus, de quo nobis non constat, quis fuerit, politico & rare elegantia sermone persequitur. „Cum e Polonia „rediens (verba sunt Autoris) A. 1697 Abbas *Poliniacus* „in Batavia aliquandiu commoraretur, plurimis colloquiis „cum acutissimo viro *Petro Baylio* velitatus est. Igitur incensus studio virtutis & veritatis, concepit animo magnitudinem hujus operis, quo *Lucretium*, atheorum antistitem atque oraculum, collato pede profligaret. Itaque paulo post, in Bonni Portus Abbatia secessu seclusus a negotiis, ac sibi redditus, quinque *Anti-Lucretii* libros conscripsit. Hoc primum fuit poematis rudimentum. Post quatuor annos Lutetiam reversus, de iis, quæ chartis mandaverat, cum *Malebranchio*, Mathematicorum principe, communicavit. Is & propositum operis, & magis opus ipsum, admiratus. Vigebar tunc temporis disciplina *Cartesii*. Hanc *Poliniacus*, dum primam Philosophiæ navaret operam adolescens, in scholas advententem viderat. Hanc ipse alacriter exceperat sinu. Cumquæ ex *Cartesii* sententia suam institueret, celeberrimos ætatis suæ

Carte-

„*Cartesianos* consuluit. Adhibuit etiam *Bolæi* censoris aures
 „teretes illas & superbas. Is & annotavit quædam, & univer-
 „sum poema, quod variis temporibus perlegit, prorsus con-
 „sonum esse iudicavit incorruptæ antiquitati. Ex privatis do-
 „ctorum hominum colloquiis in aulam celeriter *Antilucretii* fa-
 „ma perlata est. Exarsit repente apud omnes cupiditas ingens
 „audiendi, legendi, exscribendi. *Cenomanensium* Dux li-
 „brum primum in Gallicum sermonem transtulit, & eandem
 „operam in plurimis poematis partibus collocavit *Serenissimus*
 „Dux *Burgundia*. Hos sobolis suæ lusus egregios agnoscere
 „concupivit *Ludovicus XIV*, qui, in lectione mirum in modum
 „delectatus, plurimam memoriter complexus est, & ex iis quæ-
 „dam interdum, palam Abbati *Poliniaco* e re nata illudens, ap-
 „posite proferebat. A. 1706 Romam missus *Poliniacus*, ut
 „in *Tremolii* jam Cardinalis locum succederet Auditor Rotæ,
 „suscepti laboris meditationem secum trans Alpes tulit. In
 „theda, in strepitu, in ipsa turba, facile secum commentaba-
 „tur. Postquam ab erudito viro *Lanciso*, Medico suo, mul-
 „ta de *Antilucretio* præclara audivisset *Clemens XI*, ejus ut
 „copiam sibi faceret, ab Abbate *Poliniaco* postulavit. Ipsi
 „quidem (Pontifici) minus placebat doctrina *Cartesi*, sed
 „eam tamen quam arte religioni quasi ministram ac fa-
 „mulam Autor adjungeret, mirari se fatebatur. Nec deinde
 „*Ultrajeci*, dum gravissimas totius Europæ curas agitaret *Poliniacus*, ipsi tamen suscepta ad tuendam religionem studia ex-
 „ciderunt, quippe & subsecivis horis ea de re sermones cum
 „eruditis *Batavis* conferebat, & primum operis Librum recita-
 „vit *Clerico*, qui, cum multos versus mirabili memoriæ celeri-
 „tate arripuisset, eos, in menstrua scripta coniectos, in publicum
 „effudit, quo facto, *Poliniacum* a pluribus recitandis absterruit.
 „Crescebat interim opus; affluebat etiam foecundissimum in-
 „genium nata uberrima materies; dumque cum *Epicuro* præ-
 „liabatur, in ceteros etiam atheos, *Epicuro* velut auxiliares, arma
 „convertebat. *Spinosam* igitur obiter proculcavit, in *Hobbe-*
 „*sium* ex transverso impetum fecit. Quin in causa religionis
 „suspiciosus, & omnia tuta timens, *Lockium* & *Newtonum* per-
 „strinxit. Ipsi quidem gratias egit *Newtonus* plena urbanita-

„tis epistola, qua se affirmabat maximo cum desiderio moritu-
 „rum, si *Antilucetium*, totius Europæ votis tantopere expe-
 „ditum, sibi legere non contigisset. Comparata igitur magna
 „silva rerum & sententiarum, ita decreverat, absolutis decem
 „Libris adversus atheos, novum adversus Deistas, quos vo-
 „cant, certamen instaurare Libris duobus, quibus & reli-
 „gionis, ab ipso Deo traditæ, necessitatem, & propagatam ad
 „nos a primo parente labem, & Christi divinitatem, demonstra-
 „ret, id & in hoc ipso poemate pollicetur. Habebat etiam in
 „animo, id declarare fufius, nihil aliud fuisse idololatriam,
 „nisi quandam hæresim, quæ a primaria religione in pravum
 „deflexerat. Has magno Cardinali dignas cogitationes, quas
 „diuturnæ vitæ spatio negotiorum moles non oppresserat, non
 „ultimus etiam morbus & proximæ mortis afflatus excussit.
 „Relinquebatur jam celeberrimum poema, sed cujus varias par-
 „tes variis temporibus perpoliendo dissolutas ac dissipatas in
 „unum corpus revocare nunquam curaverat. Hoc ut ede-
 „retur, opus erat amico. Huic igitur (Abbati *Rothelino*) Car-
 „dinalis paucis ante obitum diebus *Antilucetium* in manus tra-
 „didit, ac sedulo recognitum, ederetne, an supprimeret li-
 „brum, ipsi permisit. Itaque rem, vel ipsi scriptori molestam ac
 „difficilem, impigre statim aggressus est. Quæcunque exemplaria
 „passim abierant, investigare, ea tum inter se, tum cum iis, quæ
 „ab ipso Cardinali acceperat, comparare, locos eosdem, varie
 „ac sapius ab Autore retractatos, pensitare etiam atque etiam,
 „ut postremam ipsius manum deprehenderet, concisa minuta-
 „tim ac sine ulla nota confusa innumerabilia fere additamenta,
 „quasi disjecta tantæ molis membra, ad quem quodque locum
 „natum esset, in eo sic includere, ut quadrarent; hæc & alia
 „ejusmodi eo plus habuerunt laboris, quò magis tacitum & ob-
 „scurum. Nec tamen suo unius judicio sicut Abbas *Rotheli-
 „nus*. Peroportune in Galliam adduxerat strenua doctos ho-
 „mines pernoscenti cupiditas illustrissimum Abbatem *Cerati*,
 „perperam Universitatis Pisanæ Rectorem. Hujus limatissimo
 „judicio plurimum usus est *Rothelinus*. Verum hanc tantam
 „consiliorum oportunitatem *Rothelino* præripuit immatura mors,
 „quam

„quam cum insanabili pectoris tæbe jam propius obrepere sentiret, ne prius e vita discederet, quam debitam amico fidem exsolvisset, conscripta ad Summum Pontificem dedicatione, „*Antilueretium* nomine suo vlgandum authentica passione nobis commisit. Nos, aliquot difficultatibus diutius, quam vellemus, retardati, opus bis posthumum, & parente & tutore orbatam, adoptandum nunc tradimus religioni & literaturæ.”

Hæc sufficiant ex Præfatione excerpta de fatiis & operiis, & Autoris. Nunc argumenta lustremus librorum singulorum. *Primo* quidem, qui *versibus III* constat, patrocinium religionis adversus voluptatem suscipit, & ostendit, *Epicuri* de subvertenda religione, & unice colenda voluptate, institutum amicum libidini ac sceleribus, contra moribus honestis, humanæque societati, virtuti, & rationi, inimicum, esse; *Epicurum* non in virtute voluptatem, sed in hæc illam, positam velle; eoque regulam omnem virtutis & veritatis tolli. Suffragantem *Epicuro Hobbesii* sententiam de justi origine refellit. Concludit, *Epicuri* de voluptate doctrinam exjuviam & insanam esse; a religione sola petendam esse voluptatem, tam presentem, quam futuram.

Libro secunda, qui *versibus IV* constat, totum *Epicurea* Philosophiæ corpus exponens, vacuum & atomos ad ejus mentem explicat, & refellit primum quidem vacui opinionem, quod aut corpus, aut Deum, aut nihil, esse urget. Spatium cum numero ac tempore comparat. Hæc tria pariter meris esse rerum aspectus, non res, neque quidquam a rebus ipsis diversum. Vacuum ab *Epicuro* idea tantam adstrui, quo Numen destruat. Moveri posse corpora absque inani. Fluidum ac fusilem ætherem loco vacui esse; plena corporibus omnia, & pressa, esse; vacuum nullum, quale *Newtono* visum; affectiones corporum, quæ a vacuo videantur oriri, ut mollitiem & pelluciditatem, aliunde debere repeti.

Libro III, qui *versibus III* absolvitur, de atomis dissentit, neque esse omnino, neque numero infinitas, neque individas, aut, quod inde sequeretur, immortales. Materiam asserit

asserit e nihilo factam esse, materia Deum non constare; quod *Epicurus* quærit in atomis, id soli Deo inesse.

Libro IV versibus 1507 continuat sermonem de atomis. Negat, graves esse, negat, ex declinatione earum explicari posse libertatem humani animi. *Gassendi* commentum de diversa earum velocitate refutat. Gravitatis causam aggreditur enuntiare, & repetit ab æthere, terram ambiente, modesta tamen cum admonitione, tanquam nihil certi affirmans, divisa subtili, quæ terram circumfluit, materia in plures pyramides. Ex earum vi centrifuga oriri putat corporum gravitatem, ac præterea ex æquali terreni vorticis pressura. Corpus nullum per se aut grave, aut leve, esse. Gravitatem *Newtonianam*, in attractu positam, refellit. Inde redit ad motum atomorum *Epicurearum*, ostenditque, illas neque connecti, neque resilire posse. *Spinoza* sententiam de motu æterno, & in ipsa materiæ natura inharrentē, evertit, concluditque, motum ab autore aliquo a materia diverso afflari materiæ debere.

Libro V, qui Tomum secundum auspiciatur, & *versibus 1381* constat, de mente disputat, esse mentes, a mente sola repetendam motus causam, mentem non esse materiam, aut corpus, neque posse variis ex modis materiæ mentem confieri, menti nihil cum corpore commune esse; negat, causam motus materiæ hac priorem fuisse, contagione corporis mentem affici, &, quod inde sequitur, corpoream esse, sed jungi cum corpore. Ex eo, quod mens uno tempore & plura sentit, & varios sensus inter se comparat, efficit, unam ac simplicem & proinde immortalem esse. Refellit objectionem *Lockii*, qui materiæ cogitandi vim ideo demere noluit, quod materiæ essentia nondum penitus perspecta nobis sit. Quamvis enim ignoremus, quid sit materia; attamen scire nos, & constare, cogitandi vim extenso non competere. Ex hominis libertate ostendit & mentem esse, & a corpore prorsus diversam, motus in corpore voluntarios humanæ mentis quidem jussu fieri, at & eosdem & naturales motus divinæ mentis arte fieri.

Liber sextus versibus 1560 de belluis agit, & probandum sumit, sive careant illæ anima, sive non careant, nihil inde

de aut menti humanæ, aut Deo, detrahi. Proponit id, quod ab incredulis objicitur, belluas animæ nostræ simili præditas esse, ut pateat ex variis, quæ afferuntur, ferinæ industriæ exemplis, belluarum autem animas e materia constare, ergo & nostras. Respondet, aut nullas esse brutorum animas, aut incorporeas. Utrumlibet affirmari posse salva humanæ mentis dignitate. Saltem dubia esse argumenta, quibus brutorum animæ defenditur, certa, quibus humana. Non magis belluis animam concedi deberi, quam plantis & fossilibus; motus animalium omnes mechanice fieri posse. Belluarum motus ex eadem causa nasci posse, unde nostri motus spontanei, ad quos nihil nisi velle requiratur. Ex earum immutabili vivendi tenore colligi, eas carere delectu; ipsis non inhaerere mentem, sed præesse. Si mens belluis attribuitur, cujuscunque sit ordinis, incorpoream fore ac nostræ similem, imperfectiorem; & mentem ipsis humana præstantiorem consulere. Instinctus vulgare nomen prorsus inane nomen esse. Solvit objectionem, inutilia fore brutis organa sensuum, si sensu careant. Concludit, nihil aliud ex tanto brutorum artificio inferri posse, nisi quod summa quædam sit aliqua mens; & exhibet miram alitum, piscium, quadrupedum, structuram.

Libro VII, qui Physiologiæ compendium dici potest, *versibus 1676* demonstrat Numen e feminibus & negotio propagationis. Exagitat *Epicuri* ridiculam de ortu primaque nutritione animantium opinionem; ut & *Aristotelis* formam plasticam. Semina nec casu fieri, nec foecundari, potuisse, probat; negat, generari animalia solo motu; machinæ humanæ miram fabricam depingit; ex constante generationum similitudine, earumque arte eximia, probat, semina, nisi a causa prævida, communi, valida, & æterna, formari non potuisse; semina cujusque animalium generis in primo animali conclusa fuisse; in maribus prolem contineri; duabus ex speciebus orta esse ἀγωνα, foeminis nil inesse nisi seminis nutrimentum; supra fidem non esse, tantulo spatio tantum feminam numerum contineri, quod exemplo, a floribus & plantis desumpto,

desumpto, confirmatur; in cunctis vegetabilibus sui semina generis inesse, unde veniat foecunditas & sterilitas; suos esse in seminibus foetus, sua in foetibus semina; cur plantæ quædam ex ramo, aut radice, repullulent, cur insitione foecundentur; ex seminibus oriri eas ipsas, quæ sua sponte videbantur oriri; nulla, nisi e conjugio, animalia oriri, præter unumquodque sui generis primum.

Libro VIII versibus 1288 totius mundi machinam persequitur. Tria mundi systemata, *Ptolemæi, Copernici, & Tycho-nis*, ponit. *Copernicanum* adstruit; causam diversitatis motuum cœlestium, solis in centro vertiginem, variorum vorticum in se libramen, explicat. Profert conjecturas systematis *Cartesiani* de parheliis & apheliis planetarum, eorumque varia a sole distantia. Terræ circa proprium centrum rotationem exponit, variasque de cometis conjecturas. Cur planetæ diversa velocitate diurnum orbem conficiant, cur terræ axis inclinetur, item æquinoctiorum, solstitiorum, quatuor anni tempestatum, rationem, declarat; ut & terræ proprium vorticem, lunæ cursum, ejusque & solis eclipses. Hæc omnia investigasse, si magnæ sit artis, fecisse quanto sit majoris, concludit.

Libri noni tantum adest initium, *versus* nempe 25. Sequitur operis conclusio *versibus 1134*, quæ probat, naturam, nisi hoc nomine Deus intelligatur, rerum artificem esse non posse, mundum a mente suprema factum, ex constantia motuum cœlestium, ex imbrium fluviorumque foecunditate, ex tempestatum certis vicibus; ut veri, sic iusti, certam regulam mente nostra priorem, nec rationis magistram voluptatem, sed naturam, hoc est, Dei ipsius mentem, probat. Proponit ea, quæ ab atheis opponi solent, mundum debere esse æternum, multa esse in mundi opere vitia; multa in moribus, quæ Deum aut non summe bonum, aut non summe perfectum, arguant. Quibus respondet, mundum per se non esse, sed a Deo creatum, cum voluit, ac se propter: Mentis humanæ vitia non a Deo, sed ex abusu libertatis, oriri. Sublata peccandi libertate, futurum, ut nec bene homo possit agere. Suas semper fontibus esse poenas, sed interdum seras; ea, quæ in mundo

mundo mendosa videntur, non sine causa sic esse constituta; temeritatis esse, carpere singula, dum universa bene se habeant. Tandem probat, religionem non ex arte politica natam, factitiam non esse Dei ideam, idololatriam hæresin quondam fuisse, a recta religione devertentem. Ostendit, aliquid esse infinitum; ex perceptionibus nostris, ex corporis & mentis affectuum inter se communitate, probat, Deum esse, eumque nec mundi animam, nec ex omnibus mentibus conflatum. *Quintum* ad virtutem & ad revelatæ veritatis indagationem excitat. Est autem ille *Quintus*, cui totum opus inscripsit Autor, & quem passim alloquitur & adhortatur, nomen generale atheorum, quos impugnat, omnium.

Hic est conspectus egregii hujus Operis, quem ex argumentis, cuique *Libro* præfixis, huc transferre placuit, ut Lectores nostri, ad quorum conspectum illud nondum venit, justos sibi formare conceptus de illius præstantia queant. Sane mirandum, tantas res, tam sæpe spinosas, potuisse tanta facilitate, perspicuitate, copia, & nitore, enarrari. Patebit id ex uno specimine, quod apponere placet, & ita patebit, ut ulterioribus elogiis parcere queamus. Sit illud ex *sexto* desumptum *Libro*, ejusque *vers. 174. seq.*:

*Ipse ego, ne videar, dum causam impugno ferarum,
 Dissimulare aliquid, sive extenuarè anendo,
 Arma tibi indulgisse velim, nova protinus arma,
 Unde accedat honos & crescat gloria genti
 Quadrupedum. Vidi, qua turbidus ire Danastris
 Incipit, ac patulos Dacorum adlambere campos,
 Ucraina in pingui, qua non felicior olim
 Terra fuit, dum bello acres habuere Cosaci,
 Nunc stat iners nulloque exercita vomere sellus.
 Vidi belligeras acies & castra ferarum,
 Quois color haud cunctis unus, nigrantia terga
 Sunt aliis, fulvaeque aliis per corpora seta.
 (Baubaces patria dixerunt voce Poloni.)
 Vulpinum genus, innocuo ni vivere pastu
 Mos esset, penitusque animanti ignoscere præda.*

desumto, confirmatur; in cunctis vegetabilibus sui semina generis inesse, unde veniat foecunditas & sterilitas; suos esse in seminibus foetus, sua in foetibus semina; cur plantæ quædam ex ramo, aut radice, repullulent, cur insitione foecundentur; ex seminibus oriri eas ipsas, quæ sua sponte videbantur oriri; nulla, nisi e conjugio, animalia oriri, præter unumquodque sui generis primum.

Libro VIII versibus 1288 totius mundi machinam persequitur. Tria mundi systemata, *Ptolemæi, Copernici, & Tycho-nis*, ponit. *Copernicanum* adstruit; causam diversitatis motuum cœlestium, solis in centro vertiginem, variorum vorticum in se libramen, explicat. Profert conjecturas systematis *Cartesiani* de parheliis & apheliis planetarum, eorumque varia a sole distantia. Terræ circa proprium centrum rotationem exponit, variasque de cometis conjecturas. Cur planetæ diversa velocitate diurnum orbem conficiant, cur terræ axis inclinetur, item æquinoctiorum, solstitiorum, quatuor anni tempestatum, rationem, declarat; ut & terræ proprium vorticem, lunæ cursum, ejusque & solis eclipses. Hæc omnia investigasse, si magnæ sit artis, fecisse quanto sit majoris, concludit.

Libri noni tantum adest initium, *versus* nempe 25. Sequitur operis conclusio *versibus 1134*, quæ probat, naturam, nisi hoc nomine Deus intelligatur, rerum artificem esse non posse; mundum a mente suprema factum, ex constantia motuum cœlestium, ex imbrum fluviorumque foecunditate, ex tempestatum certis vicibus; ut veri, sic justi, certam regulam mente nostra priorem, nec rationis magistram voluptatem, sed naturam, hoc est, Dei ipsius mentem, probat. Proponit ea, quæ ab atheis opponi solent, mundum debere esse æternum, multa esse in mundi opere vitia; multa in moribus, quæ Deum aut non summe bonum, aut non summe perfectum, arguant. Quibus respondet, mundum per se non esse, sed a Deo creatum, cum voluit, ac se propter: Mentis humanæ vitia non a Deo, sed ex abusu libertatis, oriri. Sublata peccandi libertate, futurum, ut nec bene homo possit agere. Suas semper fontibus esse poenas, sed interdum seras; ea, quæ in mundo

mundo mendosa videntur, non sine causa sic esse constituta; temeritatis esse, carpere singula, dum universa bene se habeant. Tandem probat, religionem non ex arte politica natam, factitiam non esse Dei ideam, idololatriam hæresin quondam fuisse, a recta religione devertentem. Ostendit, aliquid esse infinitum; ex perceptionibus nostris, ex corporis & mentis affectuum inter se communitate, probat, Deum esse, eumque nec mundi animam, nec ex omnibus mentibus conflatum. *Quintum* ad virtutem & ad revelatæ veritatis indagacionem excitat. Est autem ille *Quintus*, cui totum opus inscripsit Autor, & quem passim alloquitur & adhortatur, nomen generale atheorum, quos impugnat, omnium.

Hic est conspectus egregii hujus Operis, quem ex argumentis, cuique *Libro* præfixis, huc transferre placuit, ut Lectores nostri, ad quorum conspectum illud nondum venit, justos sibi formare conceptus de illius præstantia queant. Sane mirandum, tantas res, tam sæpe spinosas, potuisse tanta facilitate, perspicuitate, copia, & nitore, enarrari. Patebit id ex uno specimine, quod apponere placet, & ita patebit, ut ulterioribus elogiis parcere queamus. Sit illud ex *sexto* desumptum *Libro*, ejusque *vers. 174 seq.*:

*Ipse ego, ne videar, dum causam impugno ferarum,
 Dissimulare aliquid, sive extenuarè anedo,
 Arma tibi indulgisse velim, nova protinus arma,
 Unde accedat bonos & crescat gloria genti
 Quadrupedum. Vidi, qua surbidus ire Danastris
 Incipit, ac patulos Dacorum adlambere campos,
 Uerania in pingui, qua non felicior olim
 Terra fuit, dum bello acres babuere Cosaci,
 Nunc stat iners nulloque exercita vomere tellus.
 Vidi belligeras acies & castra ferarum,
 Quis color haud cunctis unus, nigrantia terga
 Sunt aliis, fulvaeque aliis per corpora seta.
 (Baubaces patria dixerunt voce Poloni.)
 Vulpinum genus, innocuo ni vivere pastu
 Mos esset, penitusque animanti ignoscere præda.*

Nam virides populantur agros, specubusque profundis
 Suffodiunt, ac de latebris & gramine certant.
 Quales inter se populi, quos flumine magno
 Dissociat Rhenus, campos & litora propter
 Bella gerunt, acuit totas hinc Gallia vires,
 Atque illinc toto Germania robore pugnat.
 Ergo, ubi villosas pecudes excivit ad arma
 Laudis amor ferus & vincendi ceca cupido,
 Plebem iracundam vomit undique terra cavernis,
 Ocius ecce fremunt. Vasto micat aquore miles,
 Agminibus primum sparsis atque ordine nullo;
 Tum varias ineunt certo rectore cohortes,
 Utraque in optatis metatur castra viretis,
 Expandique suos acies adversa maniplos;
 Quin & utrinque pares animos eademque videres
 Non sine terrifico strepitu praeludia pugna.
 Ut Mars accensus cantu signumque ululatus,
 Ceu tuba rauca, canit; concurritur impete magno,
 Miscenturque agiles turmae, furit hostis in hostem
 Discolor, effusaque madens rubet herba cruore.
 Spesque metusque modo hanc partem, modo deserit illam.
 O quot solertesque dolos & fortia facta
 Observantur oculis adimit certaminis horror.
 Altera pars tandem faso meliore triumphat.
 Victa fugit, secura procul sibi pabula querens,
 Nec sequitur fusam, at deserta cubilia vitrix
 Occupat; & partis grassari gaudet in arvis.
 Verum in captivos dominorum provida miras
 Severitia exercet pœnas, mœsta agmina condunt
 In foveis, coguntque omnes servire per annos.
 Atque, ubi tempestas bruma veniente rigescit,
 Et complenda monet secto cellaria fano:
 Protinus ad messem ducunt servata ferendam
 Mancipia, inversisque solum premere atque supinis
 Corporibus, tum crura jubent attollere sursum,
 Quatuor erectis persistent ut gramina palis.

Inde

*Inde onerant caudaque trahunt animantia plaustra,
Erasoque vias miserorum tergoe verunt.*

Plures insunt elegantes & facete comparationes & descriptiones rerum præcipue novarum, ut microscopii *Lib. VII v. 1023*, thecæ argenteæ horariæ, bombicis, *pag. 315*, conchæ *pag. 401*, clavæ alata, qua fruges excutiuntur (*Treschflegel*) *pag. 430*, & aliarum. Nobis præ ceteris maxime placuerunt *Libri I, V, VI, VII*, & operis conclusio, sive *Liber nonus*, si jta malis. Neminem pœnitebit legisse.

DUE LETTÈRE DI FISICA AL SIGNOR MARCHESE
SCIPIONE MAFFEI, &c.

hoc est,

*EPISTOLÆ DUÆ PHYSICÆ AD MARCHIONEM
SCIPIONEM MAFFEUM, Reipublicæ Venetæ
principem tormentis bellicis præfectum, & Regis Sardinie
Cubiculi Nobilem, datæ a JOANNE LUDOVICO
BIANCONIO, Consiliario & Medico primario
Principis Darmstad. & Episcopi Augustani.*

Venetis, apud Simonem Occhium, 1746, 4.

Plag. 14, cum Fig. æn. 1.

Prior harum Epistolarum de lagenis vitreis expositionem continet, quæ ex lapilli aliufve minuti corporis illapsu diffiliunt. De iisque ante quatuor annos Anonymus Autor elegantem Acroasin Patavii edidit, experimentis & animadversionibus illustratam. Quas vero lagenas phialasve naturalium rerum periti existimabant, fuisse ante paucos demum annos cognitæ, earum aliquam notitiam habuisse & *Dubamelium*, Gallo Francum, quemadmodum ex ejus de corporum affectionibus libro appareat, &, ante hunc, *Boyleum*, Anglum, in cujus de quiete corporum Tractatu aliqua, huc pertinentia, inveniantur, a *Bianconio*, V. C. ostensum est. Et nostris temporibus etsi Bononiensis Canonicus, *Joannes Jacobus Amadeus*, A. 1716 casu in ejusmodi phialas incidebat, observatumque

- varumque in illis phænomenon sæpius repetitis experimentis comprobabat, nempe hanc novam & miram cum pluribus Bononiensis Academia Philosophis, præcipueque *Marsilio* Comite communicabat, tamen in causis phænomeni non inquisitum, & ipsum adeo usque ad A. 1735 neglectum fuisse videtur, quo tempore *Paulus Baptista Balbus*, dum in Bononiensi Instituti Academia de vitreis vasculis, quæ sponte dissiliunt, aliqua recitabat, & harum phialarum mentionem fecit. Ab eoque tempore, aut ab anno potius 1740, cœpit hæc res exteris quoque innotescere. Quare nemo facile, quæ sit harum lagenarum figura, ignorabit. Modo vero hanc, crassitiemque peculiarem, in fundo habeant, aptæ ad experimentum sunt, sive de reliquo magnæ, sive parvæ, sint. Quo tamen in fundo crassiores sunt, eo citius faciliusque dissiliunt. Præcipuaque harum aliarumque phialarum diversitas consistit in hoc, quod cum hæc ex fornace protractæ, sensim ad frigidioræ aerem producantur, illæ contra protinus eidem exponantur. Quo fieri solet, ut plures vel sponte dissiliant, pararique tales, si Autori credimus, in Germania, ubi, frigidior aura est, non possint. Sed vero magno numero in Bohemia parantur. Ab his Autor ad phænomeni expositionem progreditur.
11. dicitur. Ponit igitur, omnium, ita conflatarum, lagenularum partes, quamvis se mutuo sustineant, tamen tam parum firmiter coherere, ut levissimo impulsu e sede sua dimoveri, & unica dimota, omnes diduci, phialamque dissilire, oporteat.
12. Rariores vero internas vitri particulas esse, laxiusque coherere, cum ex hoc clarum esse videtur, quod exteriores liberius frigori expositæ sunt, ejusque constringendi vim apertius experiuntur, & quod fractæ lagenæ frustra ab exteriori parte lævia, ab interiore aspera crispataque quasi, apparent. Hanc tamen conjecturam *Bianconius*, se, fatetur, ex supra allegata Acroasi desumpsisse, cujus ex S. J. Virum aliquem doctum Autorem esse docet. Neque vero omnia corpora æque frangendis his lagenulis apta sunt, etsi pondere prævalentia, sed per ea imprimis dissiliunt, quæ dura angulosaque sunt, secundoque vitro idonea, ut proinde non pondus gravium corporum, sed quæ, dum ea illabuntur, frictio sit, dissilire lagenas faciat.
14. 16. 17. 18 seq.

faciat. Eamque sententiam experimenta comprobarunt, cum Pag. 22.
 ejusmodi inprimis diamante instituta, quali vitriarii ad scin-
 dendas vitreas laminas utuntur. Quo caute ad fundum lague-
 næ demisso, cum primum fere is leviter tactus esset, cum stre-
 pitu in plurima frustra dissiluit. Quæ omnia, sed paulo tardius, facta sunt, ubi silice lagenula tangebatur, vel vitri fru- 23.
 sto, similibusque corporibus. Hæc plura, ab Autore, & *La-*
gio inprimis, medicæ artis in Academia Bononiensi Professo-
 re, aliisque, facta, experimenta, ex iisque ductæ conclusiones,
 excipiunt. Quibus primo loco ostenditur, aera nihil in hoc 25 seq.
 phænomeno mutare, nisi quod, ex qua subtractus aer est,
 lagenula non tam rumpatur vere, quam innumeris in locis,
 propter ambientis aeris pressionem, tantum findatur. Contra 28.
 cum majori imperu in vacuo lagenula dissiluit, quæ aera
 continebat. Neque aliter fere liquore aliquo plenæ, vel in 29.
 eum immersæ, lagenulæ franguntur. Sunt & alia experimen- 32 seq.
 ta, quæ *Bianconii* sententiam confirmant. Neque enim illæ
 phialæ rumpuntur, quæ ignitæ sensim super carbonibus a
 summo caloris gradu recedunt, atque frigescunt, cum facilli-
 me contra, in quibus ab igne remotis per frigidam aquam
 calor subito extinctus fuit, dissiliunt. Et, in quas nondum 34 seq.
 frigefactas, sed quasi ignitas, silex demittitur, non tam dissi-
 liunt, quam dividuntur quasi tantum in pauca majoraque fru-
 sta. Quale quid etiam sit, vel integræ quoque phialæ manent,
 si in fundo tanta vi, tamque celeriter, duro aliquo corpore at-
 teruntur, ut ex frictione vehementer incallescant. Nam le-
 vior ac per intervalla factus attritus, ubi ad collum phialæ,
 quod tenerius est, instrumentum accedit, eas cito dirumpi facit.
 Contra per experimenta deprehensum fuit, figuram phialarum 37 seq.
 tam parum ad hoc phænomenon conferre, ut vel in minima
 spheræ vitreæ parte idem appareat. Dissiliuntque phialæ æque 39 seq.
 facile, quarum ima pars, ubi parantur, ferrea fistula tangitur,
 quam quarum non tangitur, sed lævis manet. Etsi hæc fabricæ 42.
 diversitas nihil, plurimum tamen varia colli, ampliorisque par-
 tis, crassitudo, phænomenon variat. Tenuius enim collum ad cu-
 juscunque notæ corpusculi tritum lapsumque non dissilit, cum
 contra,

contra, si idem crassescenti phialæ parti intus leniter admo-
 veatur, subito rumpi solet. Ad hæc in tempore ruptionis,
 corporibusque, ex quorum illapsu lagenæ dissiliunt, aliqua
 Pag. 44 varietas est. Quod enim aliæ protinus, aliæ diu, ac vel ho-
 seq. ram post, dissiliunt, a vi tangentis corpusculi, tensioneque
 vitri, tanquam corporis elastici, pendere, non improbabile
 est, quoniam, in quocunque vitro, præcipue crudo, ex qua-
 47 seq. cunque causa ortas fissuras, sensim procedere, diducique, ac
 vitrum denique, sponte rumpi, non raro videmus. Ex cor-
 poribus autem alia semper subitoque dissilire phialas faciunt,
 modo fricando, vel illabendo, eas tetigerint, cujus generis
 ea sunt, quæ secundis vitris apta sunt; alia, etsi ponderosiora,
 tamen non lapsu, sed agitatione huc illuc facta, lagenas fran-
 gunt, dum scilicet in ejusmodi vitri loca incidunt, quæ in-
 tus cava, aerisque quasi bullulam continentia, tenuissima la-
 mina obducta sunt, qua rupta, tota lagena finditur; alia de-
 nique, ut aurum plumbumve, etsi ponderosissima, tamen,
 propter molliem æqualitatemque, dissilire lagenas vix un-
 49 seq. quam faciunt. De electrica vero virtute, an his lagenulis
 52 seq. insit, nihil se invenire potuisse, *Bianconius* fatetur. Ab his
 lagenulis deinde ad sic dictas Batavas, vel Prussicas, aut Ve-
 netas, lachrymas progreditur, & utrasque inter se comparat,
 cum ratione parandi modi, tum phænomenorum quoque,
 parum dissimiles. Altera hujus Epistolæ pars expositionem
 eorum phænomenorum continet, quæ in vitreis vasculis, her-
 56 seq. metice oclusis, & ligni aliufve corporis particulam conti-
 nentibus, si franguntur, apparent. Eorumque videtur in
 parandi modo quærenda ratio esse. Nam fuso vasculo sta-
 tim ligni particula, digiti circiter crassitudine, inditur, id-
 que protinus oclusum ab igne removeretur, aerique liberiori
 58. exponitur. In quo ipso duo sunt, quæ, ut cum strepitu
 magno ejusmodi vascula dissiliant, efficiunt. Altera in ligno
 causa est, ex quo per caloris ambientis vim cogitur aer exire,
 qui, quod clausum vasculum est, in eo conclusus retinetur;
 alteram frigus præbet, cui protinus vasculum exponitur,
 quodque quia indurat, subito vitrum, quo minus id dilatari

a con-

a cōcluso, exitumque moliente, aere possit, impedit. Dissiliunt vero cum maximo strepitu ea vascula, quibus viridis ficus ramusculus inclusus est, ut qui, quod admodum spongiosus est, plurimum aeris continet; quem in universum quamplurima experimenta docent in herbis fructibusque non parum compressum esse. Tanto contra minorem effectum metalla, marmora, similiaque dura corpora, edunt, si ejusmodi vasculis includuntur. Quæ quo minora, & quo majora contra inclusa corpora, fuerint, eò cum majori strepitu dissiliunt. Idemque accidere debere, verisimile est, si tale vasculum flammæ ardentibusque carbonibus exponatur, quoniam maxima igni, rarefaciendi aera, vis inest. Neque alia ratione illa minima vitrea vascula cum vehementissimo strepitu rumpuntur, & candelæ, cui admotæ sunt, flammam extinguunt, quæ partim aqua, partim aere, plena sunt. In fine epistolæ de Museo *Maffei*, deque duobus libris, in quibus elaborandis *Maffeus* occupatus sit, aliqua memorantur. Altera de diversa soni velocitate epistola est, de qua re Cl. *Bianconius*, Academiæ Bononiensis jussu, observationes fecit. Veteres, æti sonum, quo excitatus fuit, eodem, in remotiore aliquo loco, tempore non audiri sciebant, tamen, quo tempore certum aliquod spatium percurrat, nullus videtur ante *Gassendum* inquisivisse, qui sonum posuit, sexagesimæ momenti partis tempore mille quadringentos sexaginta tres pedes *Gallicos* percurrere. Quem Academici Florentini secuti, mille tantum centum septuaginta quinque pedes, eodem temporis spatio, sonum percurrere invenerunt, a quibus æque ac ab invicem discrepantes paululum *Cassini*, *Picarti*, aliorumque Gallo-Francorum, deinde *Flamstedii* & *Halleji*, Anglorum, ultimoque Academicorum Parisiensium, observationes sunt. Horum tamen observationes illis Anglorum in eo respondent, quod ad ventos attinet, qui velocitatem soni, quando secundi, augent, adversi minuunt; itemque in eo, quod anni tempora, tempestatem, diem, noctemque, spectat, ut quæ omnia non mutare velocitatem soni affirmantur. Ex quibus cum

Pag. 59
seq.

61.

62 seq.

69.

75.

76 seq.

78.

79 seq.

82.

tempore eadem, dicitur, vix credibile *Bianconio* videretur, propter hoc, quod aer, ut frigore densus, ita rarior calore fit, de hac re in Italia accuratius inquirenda protinus cogitavit. Elegit ad experimentum instituendum arcem munitam *Urbina*, in confiniis *Mutinensis Ducatus* sitam, & *Patrum Observantiae* Conventum, cum quia hic vix dimidiam horam *Bononia* abest, tum quia arx illa, etsi tredecim milliariibus *Italicis* distans, ex eo loco conspici potest. Ipse proinde primum aestivo tempore cum amicis quibusdam se in hunc locum contulit, ut ex eo lumen accensi militaris tormenti videret, ac strepitum audiret. Quater vero repetito experimento, deprehendit, luminis sonique perceptionem momentum unum ac sedecim ejus sexagesimas partes intercedere. Idque in horologio astronomico cycloide accuratissimo observavit, in quo deinde in Observatorio numerum sexagesimarum partium notavit, quæ viam duarum stellarum vicinarum per filum horarium Telescopii in Meridiano intercedant, quem ab antea nominato numero non invenit differre. Quod hunc modo in finem fecit, ne in eodem experimento hiberno tempore faciendo, per pendulum, brevius longiusve redditur, falleretur. Et proxima hyeme, nocte, quæ diem 5 Februarii A. 1741 præcedebat, hora tertia experimentum repetit, singulisque vicibus unum momentum & octodecim sexagesimas ejus partes cum dimidia numeravit, ex eoque anni tempora, præcipueque calorem & frigus, velocitatem soni aliquantum mutare, collegit. Addit vero hoc, aestivo tempore ferenum placidumque cælum fuisse, nubilum vero paululum, fortemque Favonium hyeme. His ita inventis, voluit etiam, an nebulosum cælum aliquid in soni velocitate mutaret, experiri. Quod cum videretur propterea succedere non posse, quia in tot milliariorum distantia distingui lumen, si nebula est, non potest, rem ita aggressus est. *Zanottum* aliosque ex amicis cum horologio & tormento militari in Conventus altissimo loco constituit, ipse in arcem concessit, in qua simul ac sonum tormenti, in Conventus loco accensi, percepit, aliud accendendum curavit, ad cujus strepitum

Zanottus

Zanottus attentus esset, isque adeo hoc tempus, & quo in Conventu accensum tormentum fuerat, centum quinquaginta septem sexagesimas momenti partes intercedere deprehendit, quarum tres impendendæ fuerunt tormento in arce accendendo. Nebulosa igitur tempestas velocitatem soni perparum mutavit, præcipue cum multo remissius, quam quo tempore prius experimentam instituebatur, frigus esset. Nihilominus *Bianconius*, quia in omnium Physicorum observationibus, de soni velocitate factis, aliqua varietas est, mavult eam causis in æra agentibus tribuere, quam tantorum virorum negligentia. Cumque sonus per successivam communicationem motus cum omnibus a sonoro corpore procedentibus aeris particulis, fiat, quicquid elasticitatem aeris, densitatem, pariter ac gravitatem, mutare possit, & soni putat velocitatem variare posse. Et maxima sine dubio a ventis aeris sonique mutatio provenit, præcipue cum alius possit in loco, ubi corpus sonorum est, alius, ubi percipitur, alius in intermediis, esse. Quapropter, ut certi quid inveniretur, necesse esset, ut non, nisi ubi constans ventus sit, & in locis multum distantibus, experimentum caperetur, quod tamen intelligitur facile fieri vix posse.

Pag. 94
seq.
96 seq.

99.

105 seq.

L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRICI,
in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense
Novembri A. 1745 propositi.

LNotissima est illa ellipseos proprietas, quod radii lucidi, ex altero ellipseos foco emanantes, post reflexionem ad ejus perimetrum factam, in altero foco colligantur; in hyperbola autem radii, ex uno foco profecti, post reflexionem, quam in perimetro patiuntur, divergant quidem, sed, si retro producti concipiuntur, in altero foco conveniant; in parabola vero, quæ nihil aliud est nisi ellipsis, cujus foci intervallo infinito distant, radii, ex foco emissi, post reflexionem fiunt axi paralleli, &, si radii axi paralleli in parabolam incidant, post reflexionem in ejus foco concurrant.

rant. Hæc autem reflexionis ratio ita propria est sectionibus conicis, ut præter eas nulla alia detur linea curva, quæ radios lucidos, ex dato puncto emissos, post reflexionem in alio quodam puncto dato colligat; erunt scilicet hæc duo puncta foci sectionis conicæ, huic casui satisfaciendæ. Verum, si hanc ideam latius extendamus, atque geminam reflexionem contemplemur, ellipsis quidem hac insigni proprietate prædita deprehendetur, ut omnes radii lucidi, qui ex uno foco emittuntur, postquam duplicem reflexionem ad ejus perimetrum fuerint passi, in eodem foco, ex quo erant egressi, junctim concurrant. Statim autem facile animadvertimus, hanc affectionem sectionibus conicis non ita, uti priorem, esse propriam, sed in innumerabiles alias lineas curvas competere. Quoniam enim hic perinde est, sive radii post primam reflexionem sese in unico puncto trajiciant, sive causticam quamcunque tangant; manifestum est hoc posteriori casu, quo radii post primam reflexionem non per idem punctum transmittuntur, alias lineas curvas quæstioni esse satisfacturas, atque adeo earum numerum fore infinitum. Has igitur omnes curvas exhibere Problema propositum jubet.

II. Si punctum, unde radii lucidi egrediuntur, in infinitum remotum concipiatur, ita ut radii incidenter fiant inter se paralleli, casus habebitur Problematis, qui solutu facilius merito videatur. Quærentur scilicet omnes lineæ curvæ, quæ cum parabola hac communi proprietate gaudeant, ut omnes radii datæ lineæ rectæ pro axi assumptæ paralleli, postquam in curva duplicem reflexionem fuerint passi, eidem rectæ denuo fiant paralleli, quam proprietatem præter parabolas, quarum axes eidem rectæ sunt paralleli, innumerabiles lineæ curvæ aliæ habebunt. Hujus igitur Problematis specialioris æque ac præcedentis generalioris solutionem hic exponam. Ac primo quidem formulas generales investigabo, quibus omnes lineæ curvæ, proposita proprietate præditæ, contineantur, & cum harum linearum aliæ sint transcendentes, aliæ algebraicæ, imprimis operam dabo, ut algebraicas seorsim exhibeam, in quo

quo præcipua propositionis vis consistere videtur. Tum vero ex formulis generalibus inventis constructiones geometricas adornabo, ut Problema propositum non solum analytice, sed etiam geometricè, solutum tradam.

III. Qui solutionem hujus Problematis saltem tentaverit, is, nullum est dubium, quin maximam difficultatem in duplici reflexione offenderit; quoniam efficiendum est, ut bina reflexionis puncta in eadem linea curva sint sita. Omissa enim lineæ curvæ continuitate, quælibet linea curva, in qua altera radiorum reflexio fieret, pro lubitu assumi posset, neque difficile tum foret, pro altera reflexione ejusmodi lineam curvam investigare, ut radii post utramque reflexionem in idem punctum, unde primum exierant, reverterentur. Verum hoc modo non una, sed duæ lineæ curvæ obtinebuntur, quæ junctim sumptæ conditionem Problematis adimplerent; neque ergo idoneæ essent censendæ, nisi forte ambæ essent partes ejusdem lineæ curvæ continuæ. Difficultas ergo denuo huc redibit, quomodo ex lineæ pro prima reflexione assumendæ inveniri debeant, ut alteræ, quæ hoc modo pro secunda reflexione elicientur, earum sint partes continuæ, & ambæ in eadem æquatione simplici contineantur. Æquationem simplicem autem hic voco, quæ in duas pluresve æquationes resolvi nequeat; nisi enim hæc restrictio subintelligeretur, binas quasvis lineas curvas diversissimas in una eademque æquatione complecti liceret.

IV. Quanquam autem jam passim hujusmodi Problemata existant soluta, quibus ex proposita quapiam binorum punctorum curvæ relatione ipsæ curvæ sunt definitæ, uti in Problemate trajectoriarum reciprocarum, aliisque ejusdem generis; tamen, si more consueto naturam reflexionis in calculum inducamus, formulæ prodeunt nimis complicatæ, quam ut in earum, quatenus ad duo diversa curvæ puncta pertinent, comparatione continuitatis ratio haberi possit. Hæc scilicet difficultas occurrit, si ad coordinatas orthogonales curvæ calculum.

lum accommodare velimus: qua ratione non solum ipsæ coordinatæ, sed etiam earum differentialia in positionem radii reflexi; atque adeo differentio-differentialia in longitudinem radii reflexi ingrediuntur: quibus rebus effectis continuitatis plurimum impeditur, atque solutio maxime prolixis & intricabilibus calculis implicatur. Hoc ergo incommodum ut evitemus, loco coordinatarum alias quantitates in calculum introduci conveniet, quibus natura curvæ æque determinetur, quæ autem ita sint comparatæ, ut per eas ratio reflexionis satis succinctæ & simpliciter exprimi queat. Cum igitur, si proposita fuerit curva AMB cum puncto radiante C , ex quolibet radio incidente CM positio radii reflexi MR , atque adeo tam intervallum CR in axe pro lubitu assumpto AB , quam angulus CRM , definiiri queat; vicissim ex data relatione inter intervallum CR & angulum CRM ipsa curva cognosci poterit, uti in Problemate sequente ostendetur.

TAB. I
Fig. 1.

Problema 1.

V. Si radii CM , ex puncto lucido C emissi, ad curvam AMB in M reflectantur, ut radii reflexi sint MRO , atque in recta AB pro axe assumpta detur relatio inter intervallum CR & angulum CRM ; determinare inde naturam curvæ reflectentis AMB .

Solutio.

Vocetur intervallum $CR = r$ & angulus $CRM = \phi$, cuius sit sinus $= s$ & cosinus $= u$,posito sinu toto $= 1$, ita ut sit $ss + uu = 1$, & $d\phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$. Si igitur data

sit æquatio quæcunque inter r & angulum ϕ , ejusve sinum & cosinum s & u ; hinc definiiri oportet naturam curvæ AMB ; quod commodissime efficietur, si inde relatio inter coordinatas orthogonales $CP = x$ & $PM = y$ determinetur. Concipiatur radius incidens proximus Cm , cui respondeat reflexus mro , priori CMO occurrens in O , ita ut sit O punctum in caustica, a radiis reflexis per contactum formata: atque ex natura reflexionis particula curvæ Mm spectari poterit tanquam

quam elementum ellipsis, binis focus C & O descriptæ: eritque igitur $CM + MO = Cm + mO$. Ob situm autem proximum erit $Rr = dr$ & angulus $CrM = \Phi + d\Phi$, unde fiet

$$\text{angulus } RO r = d\Phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}. \text{ Centro } O \text{ describitur}$$

arcus rq , ut sit $Or = Oq$, atque in triangulo Rqr ad q rectangulo ob $Rr = dr$ & angulum $rRq = \Phi$ erit $rq = dr \sin \Phi = s dr$, & $Rq = dr \cos \Phi = u dr$. Vocetur nunc $CM + MR = p$, erit $Cm + mr = p + dp$: unde ob $CM + MO = Cm + mO$ habebitur $p + RO = p + dp + rO$, seu $dp = RO - rO = Rq = u dr$: unde fit integrando $p = a + \int u dr$. Sit jam porro $RM = q$ & $CM = z$; erit $q + z = p = a + \int u dr$: at ob angulum $CRM = \Phi$ datum erit $zz = qq + rr - 2uqr = (p - q)^2 = pp - 2pq + qq$; ideoque

$$pp - rr = 2pq - 2uqr, \text{ seu } q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}. \text{ Quoniam}$$

igitur per r & Φ jam definiimus $p = CM + MR = a + \int u dr$, cognitum erit latus $RM = q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}$, hincque

$$CM = z = p - q = \frac{pp - 2upr + rr}{2(p - ur)}. \text{ Verum ex } RM =$$

$$q \text{ \& angulo } CRM = \Phi \text{ reperietur: } PM = sq = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)}$$

$$\text{\& } RP = uq = \frac{u(pp - rr)}{2(p - ur)}: \text{ ideoque } CP = \frac{2pr - urr - upp}{2(p - ur)}.$$

Quamobrem ex data relatione inter $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$ (positis $\sin \Phi = s$ & $\cos \Phi = u$) coordinatæ orthogonales ita exprimentur, ut posito $p = a + \int u dr$ sit:

$$CP = x = \frac{2pr - u(pp + rr)}{2(p - ur)}$$

$$PM = y = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)} \text{ unde porro fit radius inci-}$$

dens

dens $CM = z = \frac{pp + rr - 2upr}{2(p - ur)}$ & radius reflexus $MR =$

$q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}$. Q. E. I.

Coroll. 1.

VI. Si igitur cosinus anguli $CRM = u$ ita detur per r , ut formula $\int u dr$ integrabilis existat; tum pro coordinatis x & y formulæ algebraicæ reperientur, ideoque his casibus curva AMB erit algebraica.

Coroll. 2.

VII. Quia in formula integrali $p = a + \int u dr$ pro a quantitatem quamcunque constantem assumere licet, perspicuum ex relatione inter r & Φ data, curvam AMB non determinari, sed innumerabiles lineas curvas exhiberi posse, quæ relationi propositæ æque satisfaciant.

Coroll. 3.

VIII. Quoniam est $\int u dr = ur - \int r du$, erit $p = a + ur - \int r du$ & $p - ur = a - \int r du$, & curva erit algebraica, si formula $\int r du$ fuerit integrabilis. Ponatur ergo $\int r du = v$, fiet $p = a + ur - v$, $pp - rr = (a - v)^2 + 2ur(a - v) - ssrr$, & ob $p - ur = a - v$ erit $q = \frac{a - v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a - v)} = RM$.

Coroll. 4.

IX. Hinc ergo porro erit $PM = \frac{s(a - v)}{2} + sur - \frac{s^3 rr}{2(a - v)}$, & $RP = \frac{u(a - v)}{2} + uur - \frac{ssurr}{2(a - v)}$ atque $GM = \frac{a - v}{2} + \frac{ssrr}{2(a - v)}$. Quare ex his formulis habebimus:

$$CP = x = srr - \frac{u(a - v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a - v)}$$

$PM =$

$$PM = y = sr + \frac{s(a-v)}{2} - \frac{s^3 rr}{2(a-v)}$$

$$CM = z = \frac{a-v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)} \quad \& \quad RM = q = ur +$$

$$\frac{a-v}{2} - \frac{ssrr}{2(a-v)} \quad \text{ut sit } CM + MR = a - v + ur.$$

Constructio Curvæ.

X. Quia ratio inter r & ϕ datur, ad quodvis interval-
 lum $CR = r$ constituatur angulus $CRL = \phi$, & cum sit
 $u = \cos. \phi$, quærat, vel construatur, valor formulæ integra-
 lis $\int u dr$, tum pro lubitu assumta constante $= a$, capiatur recta
 $RL = a + \int u dr$; junctaque CL bifecetur in T , ex quo pun-
 cto T simul perpendicularum ad CL erigatur TM , rectam RL
 secans in M , erit M non solum punctum in curva quæsitæ,
 sed etiam recta TM ejus in M erit tangens, quo facilius con-
 structio præctice absolvetur. Erit enim per constructionem
 $CM = ML$, ideoque $CM + MR = RL = a + \int u dr$, qui est
 ille ipse valor $= p$, quem supra pro summa rectarum $CM +$
 MR invenimus; ita ut M sit punctum in curva, ubi radius CM
 reflectitur. Deinde ob angulos CMT & LMT æquales ex
 natura reflexionis perspicuum est, rectam MT esse tangentem
 curvæ in puncto M .

TAB. I
Fig. 2.

Coroll. 5.

XI. Ex his formulis sponte liquet, fore ob $ss + uu = 1$;
 $sx + uy = sr$, ideoque $r = x + \frac{u}{s} y$. Tum vero erit $sy =$

$\frac{a-v}{2} - \frac{ssrr}{2(a-v)}$, ubi si loco $ssrr$ valor ante in-
 ventus $(sx + uy)^2$ substituatur, habebitur $(a-v)^2 = 2(a-v)$
 $(sy - ux) + (sx + uy)^2$; unde reperitur $a-v = sy - ux$
 $= \sqrt{(xx + yy)} = sy - ux + z.$

Coroll. 6.

XII. Quia est $rdv = rdu = xdu + \frac{ydu}{s} = xdu -$
E yds

yds ob $udu = -sds$, erit postremam æquationem coroll. præced. differentiando:

$$-xdu + yds = sdy + yds - udx - xdu + dz, \text{ seu}$$

$$sdy - udx + dz = 0, \text{ seu } dz = udx - sdy. \text{ Hinc fit}$$

$$ssdy^2 = (1 - uu)dy^2 = udx^2 - 2udxdz + dz^2, \text{ ideo-}$$

$$\text{que } uu = \frac{2udxdz + dy^2 - dz^2}{dx^2 + dy^2}, \text{ unde extracta radice}$$

$$\text{erit: } U = \frac{dx dz + dy \sqrt{(dx^2 + dy^2 - dz^2)}}{dx^2 + dy^2}$$

Coroll. 7.

XIII. Verum ob $z = \sqrt{(xx + yy)}$ erit $dz = \frac{x dx + y dy}{\sqrt{(xx + yy)}}$

atque $\sqrt{(dx^2 + dy^2 - dz^2)} = \frac{y dx - x dy}{\sqrt{(xx + yy)}}$; hincque

ergo fiet $u = \frac{2y dx dy + x dx^2 - y dy^2}{z(dx^2 + dy^2)}$ & $s = \frac{y dx^2 - y dy^2 - 2x dx dy}{z(dx^2 + dy^2)}$

ideoque $\frac{u}{s} = \frac{2y dx dy + x(dx^2 - dy^2)}{y(dx^2 - dy^2) - 2x dx dy}$

unde reperitur $CR = r = \frac{2xy(dx^2 - dy^2) - 2dx dy(xx - yy)}{y(dx^2 - dy^2) - 2x dx dy}$

$= 2x + \frac{2z dx dy}{y(dx^2 - dy^2) - 2x dx dy}$. Quæ eadem formula vulgo ex coordinatis x & y inveniuntur.

Problema II.

TAB. I XIV. Iisdem datis, quæ ante erant assumta, nempe relatione inter $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$, definire causticam DOO , quæ a radiis reflexis MO per contactum formatur.

Solutio.

Radius reflexus MO causticam tangit in puncto O , ubi cum proximo MO concurrit. Cum igitur sit angulus $ROr = d\Phi =$

$d\phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$, posito s sinu & u cosinu anguli

ϕ , sinu toto existente $= 1$: & perpendiculum re inventam
fit $= s dr$ erit $\frac{re}{rO} = d\phi$, ideoque $\frac{s dr}{rO} = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$,

unde invenitur: $rO = \frac{s u dr}{ds} = \frac{-s s dr}{du}$. Quodsi jam

ex hoc puncto O ad axem AB perpendiculum ducatur OS ,
erit $SO = s \cdot rO = \frac{s s u dr}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du}$ & $RS = u \cdot rO =$

$\frac{s u dr}{ds} = \frac{-s s u dr}{du}$, & $CS = r + \frac{s u dr}{ds}$. Unde, si pro
caustica vocetur abscissa $CS = X$, & applicata $SO = Y$ erit:

$$CS = X = r + \frac{s u dr}{ds} = r - \frac{s s u dr}{du}$$

$$SO = Y = \frac{s s u dr}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du}$$

Vel ponatur anguli CRM cotangens $= t$, seu fit tang. RMP

$= t$, erit $t = \frac{u}{s}$, & $u = \frac{t}{\sqrt{(1+t^2)}}$ & $s = \frac{1}{\sqrt{(1+t^2)}}$, unde

fit $ds = \frac{-t dt}{(1+t^2)\sqrt{(1+t^2)}}$, & $\frac{ds}{su} = \frac{-dt}{\sqrt{(1+t^2)}}$.

Quare habebitur $rO = \frac{-dr \sqrt{(1+t^2)}}{ds}$; hincque $SO =$

$\frac{-dr}{ds}$ & $RS = \frac{-t dr}{dt}$; ita ut fit $X = \frac{r dt - t dr}{dt}$ & $Y =$

$\frac{-dr}{dt}$; quæ formulæ præcedentibus sunt simpliciores. Deni-

que longitudo curvæ causticæ DO assignari poterit. Cum enim
fit ejus elementum $Oo = Cm + mo - Cm - mO = Cm +$
 $mo - CM - MO$ ob $Cm + MO = Cm + mO$, erit $Oo =$
diff. $(Cm + MO)$ ideoque integrando tota curva $DO = Cm$
 $+ MO$

+ MO + C. Est vero $CM + MO = CM + MR + RO =$
 $p + \frac{sudr}{ds} = a + \int u dr + \frac{sudr}{ds}$; ideoque $DO = a +$
 $C + \int u dr + \frac{sudr}{ds} = a + C + \int \frac{t dr}{\sqrt{(1+tt)}} \frac{-dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$.

Hinc, posito dt constante, fiet $0 = \frac{-ddr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$, ergo
 tota curva $DO = C - \int \frac{ddr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$ Q. E. I.

Coroll. 1.

XV. Cum sit arcus causticæ $DO = CM + MO - C$, manifestum est, curvam AMB describi, si causticæ DO filum circumplicetur, cujus alter terminus in puncto C sit fixus; hocque filum ope stili in M tendatur. Tum enim evolutione hujus stili stilus curvam AMB describet, uti constat.

Coroll. 2.

XVI. Si ponamus, causticam DO axem AB in D tangere, ita ut curva AMB axi AB in A normaliter insit; dum punctum M in A cadit, causticæ punctum O in D incidet; fietque $DO = 0$, & $CM + MO = CA + AD$; unde erit $0 = CA + AD - C$. Constans ergo adhuc indeterminata C erit $= CA + AD$; ideoque ubique erit $DO = CM + MO - CA - AD$.

Coroll. 3.

XVII. In curva ergo caustica DO præterea sponte datur subtangens $RS = \frac{sudr}{ds} = \frac{-tdr}{dt}$, & ipsa tangens $RO = \frac{sudr}{ds} = \frac{-dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$; quæ producta usque ad curvam AMB radium reflexum MO exhibebit.

Coroll. 4.

XVIII. Erit autem $MO = p + \frac{sudr}{ds} - CM = q + \frac{sudr}{ds}$.

At

At ante invenimus $q = \frac{pp-rr}{2(p-ur)}$, unde erit $MO =$

$$\frac{pp-rr}{2(p-ur)} + \frac{sudr}{ds}, \text{ fin autem ponamus } frdu = v, \text{ ut sit}$$

$$p = a + ur - v, \text{ fiet } MO = \frac{a-v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a-v)} +$$

$\frac{sudr}{ds}$; quæ longitudo si tangenti OR tribuatur, habebitur punctum M .

Scholion.

XIX. Cum igitur ex æquatione inter angulum $CRM = \Phi$ & intervallo $CR = r$ proposita tam ipsa curva AMB reflectem, quam ejus caustica DO determinetur; ita quidem, ut infinitæ curvæ AMB inveniantur, quæ omnes eandem habeant causticam DO : hujusmodi relatio inter r & Φ commodissime ad Problemata, quibus curvæ reflectentes data quapiam proprietate præditæ requiruntur, solvenda, cujusmodi est Problema propositum, cujus solutionem hic tradere constirui.

Et si autem ex hac relatione inter Φ & r coordinatas orthogonales $CP = x$ & $PM = y$ elicimus, unde reliqua curvæ AMB symptomata cognosci possunt, tamen plures curvæ hujus affectiones commodius ex angulo Φ & intervallo r definientur. Demittatur enim ex C in rectam RM perpendicularum CV , atque ob $CR = r$, $CRV = \Phi$ & $\sin. \Phi = s$ atque $\cos. \Phi = u$ erit $CV = sr$ & $RV = ur$. Tum, quia est $RL = p = a + sudr = a + ur - frdu = a + ur - v$, quantitatem hanc p tanquam datam spectare licebit. Erit ergo $LV = p - ur$, & anguli CLR tangens erit =

$$\frac{CV}{LV} = \frac{sr}{p-ur} : \text{cujus anguli cum sit } CMT, \text{ quem radius}$$

incidens CM ac propterea quoque reflexus cum tangente format, complementum erit tangens ang. $CMT = \frac{p-ur}{sr}$.

TAB. I
Fig. 2.

Coroll. 1.

TAB. I XX. Quia igitur est tang. $CMA = \text{tang. } OMm = \frac{p-ur}{sr}$;
Fig. 1. erit ejusdem anguli secans $= \frac{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{sr}$, ideo

$$\text{que finus} = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} \quad \& \quad \text{cofinus} =$$

$$\frac{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2sr(p-ur)}. \quad \text{Ergo habebitur finus dupli anguli}$$

$$= \frac{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2sr(p-ur)}, \quad \text{qui simul est finus anguli } CMR; \quad \text{cu}$$

$$\text{jus cofinus erit} = \frac{pp-2pur+(uu-ss)rr}{pp-2upr+rr} = 1 - \frac{2ssrr}{pp-2upr+rr},$$

$$\& \text{ tang. } CMR = \frac{2sr(p-ur)}{pp-2upr+(uu-ss)rr}.$$

Coroll. 2.

XXI. In triangulo MOm invenimus esse angulum $MOm =$
 $d\varphi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$; $MO = mO = \frac{pp-rr}{2(p-ur)} + \frac{sudr}{ds}$;

$$\& \text{ fin. } OMm = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}. \quad \text{Hinc ergo ha}$$

bebitur hæc proportio: $\text{fin. } OMm : Om = \text{fin. } MOm : Mm$

$$\frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)} + \frac{sudr}{ds} = \frac{ds}{u} : \text{unde}$$

$$\text{fit } Mm = \frac{(pp-rr)ds + 2sudr(p-ur)}{2u(p-ur)^2} \sqrt{(pp-2upr+rr)}.$$

Coroll. 3.

XXII. Si concipiatur ducta recta CO , ac brevitatis gratia
ponatur $RO = \frac{sudr}{ds} = w$, erit ex triangulo CRO recta

$$CO =$$

$CO = \sqrt{rr + 2urw + ww}$. Tum in triangulo CMO erit: $CO : \sin. CMO = CM : \sin. COM$. $\sqrt{rr + 2urw + ww} :$

$$\frac{2rs(p-ur)}{pp-2upr+rr} = \frac{pp-2upr+rr}{2(p-ur)} : \frac{rs}{\sqrt{rr+2urw+ww}}$$

atque $\cos. COM = \frac{w+ur}{\sqrt{rr+2urw+ww}}$. Hinc fit tang.

$$COM = \frac{rs}{w+ur} \text{ \& cot. } COM = \frac{w}{rs} + \frac{u}{s} = \frac{u d r}{r d s}$$

+ $\frac{u}{s} = \frac{u(sdr + rds)}{rds}$. Unde reliqui anguli & lineæ, quæ forte desiderantur, facile determinari poterunt.

Coroll. 4.

XXIII. Producat tangens MT , donec axi AR occurrat in T , ducaturque normalis MN , erit ang. $CMN = NMR$, ejusque complementum = CMT ; hinc erit $\sin. NMR =$

TAB. I
Fig. 3.

$$\frac{sr}{\sqrt{pp-2upr+rr}} \text{ \& cos. } NMR = \frac{p-ur}{\sqrt{pp-2upr+rr}} :$$

unde ob $\sin. NRM = s$ & $\cos. NRM = u$ erit $\sin. TNM =$

$$\cos. T = \frac{sp}{\sqrt{pp-2upr+rr}} \text{ \& sin. } T = \frac{up-r}{\sqrt{pp-2upr+rr}}$$

$$\text{atque } \sin. TMR = \sin. CMT = \frac{p-ur}{\sqrt{pp-2upr+rr}}$$

Coroll. 5.

XXIV. Cum igitur fit $RM = q = \frac{pp-rr}{2(p-ur)}$ erit in triangulo NMR ob omnes angulos datos: $\sin. TNM : RM = \sin.$

$$RMN : RN = \sin. R : MN \frac{sp}{\sqrt{pp-2upr+rr}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)}$$

$$= \frac{sr}{\sqrt{pp-2upr+rr}} : \frac{r(pp-rr)}{2p(p-ur)} = s : \frac{(pp-rr)\sqrt{pp-2upr+rr}}{2p(p-ur)}$$

Deinde in triangulo

TMR

$$TMR \text{ erit: } \sin. T:RM = \sin. TMR:TR = \sin. R:TM$$

$$\frac{up-r}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)} = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} :$$

$$\frac{pp-rr}{2(up-r)} = s : \frac{s(pp-rr)\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2(p-ur)(up-r)}$$

Coroll. 6.

XXV. Cum igitur fit $RM = \frac{r(pp-rr)}{2p(p-ur)}$ erit $CN =$

$$\frac{r(pp-2upr+rr)}{2p(p-ur)}$$

& ob $TR = \frac{pp-rr}{2(up-r)}$ erit $CT =$

$$\frac{pp-2upr+rr}{2(up-r)}$$

Hinc fiet $CT + CN = TN =$

$$\frac{(pp-rr)(pp-2upr+rr)}{2p(p-ur)(up-r)}, \text{ \& } CT - CN = \frac{(pp-2upr+rr)^2}{2p(p-ur)(up-r)}$$

At est $CT \cdot CN = \frac{r(pp-2upr+rr)^2}{4p(p-ur)(up-r)}$; unde fit $\frac{CT \cdot CN}{CT - CN}$

$$= \frac{r}{2} \text{ \& } r = CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT - CN}$$

Coroll. 7.

XXVI. Hac ultima æqualitas $CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT - CN}$ facile per
 sola principia Geometriæ obtinetur. Cum enim fit $\sin. TMC$
 $= \sin. TMR$, erit $\sin. T: \sin. TMC = CM:CT$ & $\sin. T: \sin. TMR$
 $= RM:TR$, ideoque $CM:CT = RM:TR$ & alternando
 $CM:RM = CT:TR$. At ob angulum CMR bisectum erit
 $CM:RM = CN:RN$, hincque $CN:RN = CT:TR$, seu
 $CN:CR - CN = CT:CT + CR$; unde componendo $CN:$
 $CR = CT:2CT + CR$, seu $CN:CT = CR:2CT + CR$ &
 dividendo $CN:CT - CN = CR:2CT$, ergo $CR =$
 $\frac{2CT \cdot CN}{CT - CN}$

Problema

Problema III.

XXVII. Si radii CM axi AB paralleli in curvam EMB incidant, atque ad quodvis axis punctum R , ubi radius reflexus MRO tranfit, detur angulus ARM ; hinc definire naturam curvæ reflectentis EMB .

TAB. I
Fig. 4.

Solutio.

Sumto in axe pro arbitrio puncto A , ex eo erigatur perpendicularis AE , radios incidentes CM normaliter fecans in G , voceturque intervallum $AR = r$, & angulus $ARM = \Phi$, fitque $\sin. \Phi = s$ & $\cos. \Phi = u$ existente sinu toto $= 1$, ut fit $ss + uu = 1$ & $d\Phi = \frac{ds}{s} = \frac{-du}{u}$. Jam ex M ad

axem AB demittatur perpendicularum MB , & vocetur abscissa $AP = x$, applicata $PM = y$: atque ex datis r & Φ valores harum coordinatarum x & y definiri oportebit. Concipiatur radius incidens cm priori CM infinite propinquus & parallelus, qui reflectatur in mO , ut O sit intersectio horum duorum radiorum reflexorum. Elementum ergo curvæ Mm considerari poterit tanquam particula parabolæ, focum in O & axem ipsi AB parallelum habentis; hincque ex natura parabolæ erit $CM + MO = cm + mO$. Erit vero ob situm proximum $Rr = dr$ & ang. $Arm = \Phi + d\Phi$, unde fiet angulus $ROr = d\Phi$. Ex r ad RO ducatur perpendicularum re , ob angulum $rRe = \Phi$ erit $re = dr \sin. \Phi = sdr$ & $Re = dr \cos. \Phi = udr$. Vocetur nunc $CM + MR = p$, erit $cm + mr = p + dp$: cum igitur sit $CM + MO = cm + mO$, erit $CM + MR + RO = cm + mr + rO$, ideoque $p + RO = p + dp + rO$, seu $dp = RO - rO = Re = udr$, unde fiet $p = a + sudr$. Sit jam porro $RM = q$, erit $MP = sq$ & $RP = uq$, hincque $AP = x = r - uq$, & $PM = y = sq$. Est vero $CM + MR = x + q = p = a + sudr$; unde fit $q = p - x$, & $x = r - up + ux$, ita ut sit $x = \frac{r - up}{1 - u}$ & $q =$

$$q = \frac{p - r}{1 - u}$$

Ex his ergo si detur ratio inter r & Φ , ex qua capiatur $p = a + sudr$, coordinatæ x & y ita determinabuntur,

F

tur,

$$\text{tur, ut fit: } AP = x = \frac{r - up}{1 - u} \quad \& \quad PM = y = \frac{s(p - r)}{1 - u}.$$

Unde æquatio inter coordinatas pro curva quaesita obtinebitur. *Q. E. I.*

Coroll. 1.

XXVIII. Quia in valore $p = a + \int u dr$ constans a pro arbitrio assumi potest, innumerabiles lineæ curvæ exhiberi possunt, quæ omnes eandem relationem inter angulum $ARM = \phi$ & intervallum $AR = r$ præbent: hæc curvæ erunt algebraicæ, quoties formula $\int u dr$ integrationem admittit.

Coroll. 2.

XXIX. Cum fit $\int u dr = ur - \int r du$, ponatur $\int r du = v$ ut fit $r = \frac{dv}{du}$, erit $p = a + ur - v = a + \frac{u dv - v du}{du}$.

$$\text{Hinc fit } MR = q = \frac{a - (1 - u)r - v}{1 - u} = \frac{a - v}{1 - u} - r, \text{ atque } AP \\ = x = (1 + u)r - \frac{u(a - v)}{1 - u}. \quad PM = y = \frac{s(a - v)}{1 - u} - \int r,$$

Coroll. 3.

XXX. Ex his formulis sequitur etiam fore: $sx + uy = sr$ & $sy - ux = \frac{a - v}{1 - u} - (1 + u)r$; unde efficitur $sy + (1 - u)$

$u = a - v$, & $x + \frac{uy}{s} = r$. Hinc ob $dv = r du = x du +$

$\frac{uy du}{s} = x du - y ds$ erit differentiando: $s dy + y ds +$

$(1 - u) dx - x du = -x du + y ds$, seu $s dy + (1 - u) dx = 0$

vel $\frac{dx}{dy} = \frac{-s}{1 - u} = -\sqrt{\frac{1 + u}{1 - u}}$.

Coroll. 4.

XXXI. At æquatio $-s dy = (1 - u) dx$ quadrata dabit $(1 - uu) dy^2 = (1 - u)^2 dx^2$, seu $(1 + u) dy^2 = (1 - u) dx^2$;

unde fit $u = \frac{dx^2 - dy^2}{dx^2 + dy^2}$ & $s = -\frac{(1 - u) dx}{dy} = \frac{-2 dx dy}{dx^2 + dy^2}$;

ideoque

$$\text{ideoque } \frac{s}{u} = \frac{-2dx dy}{dx^2 - dy^2} \text{ \& } r = x + \frac{uy}{s} = x -$$

$$\frac{y(dx^2 - dy^2)}{2dx dy} = \frac{2x dx dy - y dx^2 + y dy^2}{2dx dy}, \text{ vel } AR =$$

$$r = x - \frac{y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx}$$

Constructio Curvæ.

XXXII. Quia pro quovis axis puncto *R*, ubi est intersectio radii reflexi, datur angulus *ARM*, in recta *RM* producta capiatur *RL* = *p* = *a* + ∫ *u dr*, quod intervallum, nisi ∫ *u dr* sit integrabile, per quadraturas construi potest. Tum in axe capiatur *RK* = *RL*, & jungatur recta *KL*, cujus cum *AE* intersectio notetur in *C*. Per *C* agatur recta *CM* axi *AB* parallela, donec recta *RL* occurrat in *M*, erit *M* punctum in curva, & *CM* radius incidens, cui reflexus *MR* respondet. Deinde, si *CL* bisecetur in *T*, erit recta *MT* tangens curvæ. Nam ob triangula *LMC* & *LRK* similia, erit *LM* = *CM* = *AP*, ideoque *RL* = *p* = *RM* + *CM*, uti requiritur. Deinde, quia recta *MT* angulum *CML* bisecat, producta *TM* in *t* erit *CMT* = *RMt*, ideoque ex natura reflexionis *TMt* tangens curvæ in *M*.

TAB. I
Fig. 5.

Coroll. 5.

XXXIII. Cum igitur, producta tangente *TM* in *t* usque, ubi axem *AB* intersecat, sit ang. *t* = *CMT* = *RMt*, erit *EM* = *Rt*, ideoque *Rt* = *q* = $\frac{p-r}{1-u}$. Deinde, si ducatur *MN* ipsi *LK* parallela, erit ea ad curvam in *M* normalis, & *RM* = *RN*: unde erit *Rt* = *RN*, seu *Pt* - *PR* = *PR* + *PN*, hincque *PR* = $\frac{1}{2} Pt - \frac{1}{2} PN$.

Coroll. 6.

XXXIV. Si dicatur *AP* = *x*, *PM* = *y*, erit *Pt* = $\frac{-y dx}{dy}$

& *PN* = $\frac{-y dy}{dx}$. ideoque *PR* = $\frac{-y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx}$: & *AR*

F 2 = x -

$= x - \frac{y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx} = r$: quæ est eadem æquatio, quam supra (§. XXXI) invenimus.

Problema IV.

TAB. I XXXV. Iisdem manentibus, quæ in Problemate præcedente erant assumta, nempe ex data relatione inter spatium $AR = r$. & angulum $ARM = \Phi$, invenire causticam DOo , quam radii reflexi per contactum formant.

Solutio.

Quoniam radius reflexus MO causticam tangit in puncto O , ubi cum radio sibi proximo mO concurrat; ex angulo $ROr = d\Phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$ & $r\varrho = s dr$ erit $\frac{r\varrho}{RO} =$

$\frac{s dr}{RO} = \frac{ds}{u}$, ideoque $RO = \frac{su dr}{ds} = \frac{-ss dr}{du}$. Ducatur jam

ex O ad axem AB perpendicularum OS , erit $OS = \frac{ssu dr}{ds}$

$= \frac{-s^3 dr}{du}$ & $RS = \frac{suu dr}{ds} = \frac{-ssu dr}{du}$: unde fit $AS =$

$r - \frac{ssu dr}{du}$. Si ergo vocetur causticæ DO abscissa $AS = X$

& applicata $SO = Y$ erit $X = r - \frac{ssu dr}{du} = r + \frac{ssu dr}{ds}$

& $Y = \frac{ssu dr}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du}$. Vel ponatur, ut supra (§. XIV),

anguli $CRM = \Phi$ cotangens $= t$, ita ut sit tang. $RMP = t$, fiet $RO = \frac{-dr \sqrt{(1+t^2)}}{dt}$; $SO = \frac{-dr}{dt}$, & $RS = \frac{t dr}{dt}$;

hincque $X = \frac{rdt - tdr}{dt}$ & $Y = \frac{-dr}{dt}$. Denique longitudo

curvæ causticæ DO assignari poterit. Cum enim sit ejus elementum $Oo = cm + mo - cm - mO$ ob $om + mO = CM + MO$, erit $Oo = cm + mo - CM - MO = \text{diff.}(CM + MO)$; ideoque

ideoque integrando $DO = CM + MO + C$. Est vero $CM + MO = CM + MR + RO = p + \frac{su dr}{ds} = a + \int u dr + \frac{su dr}{ds}$;

unde fit longitudo causticæ $DO = a + C + \int u dr + \frac{su dr}{ds}$

$$\frac{su dr}{ds} = a + C + \frac{\int t dr}{\sqrt{(1+tt)}} - \frac{dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}, \text{ seu, si } dt$$

constans assumatur, erit $DO = a + C - \int \frac{d dr \sqrt{(1+tt)}}{dt} =$

$$a + C + \int \frac{su d dr}{ds} = a + C - \int \frac{ss d dr}{du}. \quad Q. E. I.$$

Coroll. 1.

XXXVI. Cum sit arcus causticæ $DO = CM + MO + C$, si ponamus, causticam in D axem AB tangere, ita ut radio incidenti AB respondeat reflexus BD ; translato puncto M in B fiet $DO = o$, $CM = AB$ & $MO = BD$, ideoque $o = AB + BD + C$ & $+ C = -AB + BD$, ita ut fit $DO = CM + MO - AB - BD$: seu potius, quia elementum Oo in figura negative capi deberet, erit signis mutatis $DO = AB + BD - CM - MO$.

Coroll. 2.

XXXVII. Quia est $CM = AP$ & $AB - CM = BP$, erit $DO = BP + BD - MO$: prout quidem caustica in figura exhibetur; sin autem caustica vel retro, vel sursum, vergat, facile patet, quasnam lineas quovis casu negative accipi oporteat; neque ergo opus est, ut hanc formulam ad quemvis casum seorsim accommodemus. Neque etiam obstat, ipsam causticam in figura male esse expressam.

Scholion.

XXXVIII. His igitur Problematibus hoc jam sumus affecti, ut ad cognitionem linearum curvarum sufficiat, nosse relationem inter situm cujusque axis puncti R , & angulum DRM , sub quo radius reflexus in eo puncto R axi occurrit, sive radii incidentes ex quopiam axis puncto divergant, sive axi sint paralleli; curva scilicet æque pro cognita erit habenda, si detur relatio inter spatium r & angulum Φ ; ac si daretur

æquatio inter coordinatas x & y ; quoniam hæc ex illâ facile elicitur. In hoc autem maximum versatur subsidium ad Problema catoptricum propositum resolvendum. Si enim solutionem a coordinatis x & y inchoare vellemus, non solum in calculos prælixissimos delaberemur, sed etiam vix præcipue Problematis conditioni, qua bina reflexionis puncta ad eandem lineam curvam pertinere debent, satisfacere possemus. Easdem fere difficultates offenderemus, si, uti in curvis, a mobili circa datum centrum virium descriptis, fieri solet, æquationem inter distantiam cujusque curvæ puncti M a foco radiante C , & perpendicularum in tangentem ex C demissum, investigare voluerimus; etiamsi has quidem difficultates ita superaverim, ut solutionem & constructionem hujus Problematis, quam in *Actis Lipsiensibus Mens. April. Anni 1746 pag. 230 seq.* exhibui, hac via elicuerim. Verum postmodum deprehendi, eandem solutionem multo facilius obtineri, si æquatio inter quantitates supra assumpta r & ϕ investigetur, qua Problemati satisfiat. Hanc igitur solutionem proxime exponere constitui, & quia duos casus distinguere convenit, primum curvas Problematis satisfaciens indagabo, quando radii incidentes inter se sunt paralleli, seu ex puncto radiante infinitum distante proficiscuntur. Deinde vero alterum casum, qui in propositione solus commemoratur, ubi radii incidentes ex dato puncto divergant, solum dabo, atque in primis operam dabo, ut curvas satisfaciens algebraicas exhibeam, & formulis generalibus complectar. Id ipsum facturus sum *Mense* horum *Actorum* proximo.

Vorbereitung zu der *Hansischen Chronick*, u.

hoc est,

PRÆPARATIO AD CHRONICON HANSÆATICUM, quæ complectitur discussionem questionum: Unde cognomen urbium Hanseaticarum sit ortum; qui eventus occasionem Hanse Teutonice constituenda dederint; quæ fuerit pristina urbium Hanseaticarum conditio; & quid Hanse Teutonice hodierno die sit reliquum; cum nonnullis annotationibus, ad majorem illustrationem faciendis, consignata. *Autore D. JO. PETRO WILLENBRANDT.*

Lubeca,

Lubecæ, 1747, fol.

Plag. 9.

Annus est, & quod excurrit, ex quo Consulissimus Autor consilium suum de publicanda historia urbium Hanseaticarum publice aperuit, quo facto, multi historiæ patriæ, cum primis antiquitatum septentrionalium, cupidi, ipsum coram & per literas exstimularunt, ut, quam primum fieri posset, fidem datam liberaret. Horum igitur desideris facturus satis, literarum formis hoc opusculum divulgandum curavit, ut rationem instituti sui omnibus exponeret, eisdemque certiores faceret, promissos Commentarios brevi secuturus esse. Præsens introductio tribus absolvitur *Capitibus*, quorum singulis propositas quæstiones dextre expedit, pristinam & hodiernam faciem urbium illarum continua serie repræsentans. Fidem historiæ suæ conciliaturus, illos nominat, per quos profecit, *Antonium* nempe *Colerum*, illustrem-reip. Lubecensis quondam Consulem, virum sapientem, qui rebus plurimis non interfuit solum, verum etiam præfuit, qui Commentarios de urbibus Hanseaticis, manu exaratos, reliquit. Contulit præterea Chronica rara urbis Lubecensis ac aliarum, quæ pariter scripto tantum consignata in scriniis adhuc delituerint, quæ accurate cum relationibus *Colerianis* consentire, sicque ad confirmationem harum plurimum facere, ipso actu deprehendit. Non igitur Conf. Autor incertos rumusculos, qui ore circumferuntur, non ambigæ fidei homines, qui, quicquid de rebus prisicis vel auribus accipiunt, vel ullibi scriptum inveniunt, nullo instituto examine, convasant, orbem non tam de præteritorum seculorum rebus erudientes, quam factum eidem facientes, sed illos, secutus est, quibus tabularia publica adire, literas, fœdera, rerumque agendarum rationes, propius nosse, ac coram intueri, datum fuit. *Cap. I* nomen urbium Hanseaticarum investigaturus, ad examen revocat diversas virorum eruditorum harriolationes. *Adr. Junius* & *Besoldus* appellationis rationem arcessunt ab antiquo *hans*, quod majoribus nostris aliquid *magnum* atque *excelsum* designavit. *Arumæus* & *Paulus Matthæus Webnerus* dictas esse contendunt quasi *An-See-Stædte*, urbes maritimas. *Gundlingius* & alii natales nominis hujus repetunt a Germanico *hundeln*, cum commerciorum feliciter tractandorum ergo urbes hæ in societatem coierint. Quæ derivationis rationes cum locum suum minus tueri possint, quod solide, sed tamen modeste, ostenditur, eximius *Willebrandus* noster se recipit ad antiquam vocem *hansa*, quæ illis temporibus *societatem*, *conjunctionem*, & *agmen*, notabat, quod ex convenientia aliarum vocum antiquarum Germanicarum, potissimum privilegio *Henrici III*, Angliæ Regis, Lubecæ, principi urbium illarum, A. 1272 d. 5 Jan. indulto, it evictum. Verba sunt: *Concessimus insuper, quantum ad nos pertinet, burgensibus & mercatoribus predictis, quod ipsi habeant Hansam suam*, propriam consociationem. Adoptarunt hanc sententiam jamdum viri insignes, *Hagemesterus*, *Aldermannus*, alii. Igitur urbes *hansam* habentes, urbes *hanseaticæ*, *hansa Teutonica*, significant consociationem quarandam urbium Germanicarum, ob unum eundemque finem certo fœdere conjungarum. *Cap. II* originem hujus societatis pandit. Ubi laudatissimus Imperator *Fridricus II*, *Henrici VI* filius, jura sua & imperii adversus iniqua Imperticium molimina forti animo defenderat, Jupiter iste Capitolinus hoc adeo indigne

indigne tulit, ut fulmina in optimum Principem evibraret, ipsum de folio de-
 jiceret, cives & subditos jurisjurandi religione exsolveret. Quo facto, omnia
 incuta reddebantur, latrocinii & rapinis rem suam locupletare, ars, imo vir-
 tus, habebatur, securitas & mari & terra tollebatur. Quæ res cum ingens da-
 num inferret emporiis, potissimum *Lubeca & Hamburgo*, in extrema Germa-
 niæ ora sitis, ingenti malo fuit, quas præterea *Woldemarus II*, Danus, plurimum
 affligebat, illæ communibus suffragiis A. 1241 consilium iniverunt, conjunctis
 viribus & sumptibus securitatem & mari & terra a prædonibus ac piratis sibi præ-
 standi. Quod ipsum cum felici successu gauderet, aliæ urbes in sædus reci-
 pi præoptarunt, quas eo lubentius admiserunt, quoniam harum viribus potên-
 tiam suam insigniter auctum iri prospiciebant, ut hinc *ansa Teutonica* A. 1260
 ad ~~amur~~ suam fuerit perducta, tantumque opibus creverit, ut ipsis Regibus for-
 midabilis sit reddita. Sed vero ipsa illa imperante *Carolo V* de pristino suo
 splendore multum amisit, Augusto id viribus omnibus agente, ut Belgii sui
 commercia florentiora redderet, qui etiam imperii Principibus id suggerebat,
 nimiam urbium illarum potentiam ipsorum dignitati detrahere: quibus rebus
 & aliis factum est, ut aliæ itemque aliæ civitates sæderi se subdlexerint, tandem-
 que illud prorsus fuerit solutum, *Lubecensibus, Hamburgensibus, & Bremensibus*, in-
 dulgentia & gratia Regum Daniæ jura sua, speciatim *Berge* Norvagorum, in ho-
 diernum usque diem retinentibus. *Cap. III* pristinum & hodiernum urbium sæ-
 cularum faciem repræsentat. Harum princeps & régina erat *Lubeca*, quæ
 diem publicorum conventuum figebat, suffragia prima ferebat, literas & scripta
 publica societatis suo sigillo majori muniebat, tabularium & commune ærarium
 custodiebat. Harum numero omnino erant 85, quæ ordine alphabetico nomi-
 nantur, quatuor distinctæ classibus, quarum singulis certæ urbes præpositæ erant.
 Ad comitia urbes ablegabant suos oratores, viris dignitate conspicuos, quo-
 rum concio fiebat in curia *Lubecensi*, res communibus suffragiis discepta-
 bantur, literæ ad Principes, Reges, & Imperatores, dirigendæ summa circumspè-
 ctione concipiebantur. Quæ præterea decreta sanciebantur, spectabant con-
 firmationem & incrementum societatis, pietatem subditorum Principibus præ-
 standam, obsequium civium magistratibus debitum, amplificationem & de-
 fensionem commerciorum, conservationem fidei publicæ, & tributa, quæ ad
 tutamen negotiorum pendenda. In sequentibus exponit officia civitatum mu-
 tua, delicta, quorum ergo illarum aliqua jure suo excidebat, & qua via pri-
 stino loco suo restitui potuerint. Tandem descriptio societatis *Bergensis*, quæ
 primum regnante *Haquino*, Dano, sub finem Seculi XIII constituta est, exhibetur,
 & qua ratione fortuna varia statum suum sit tuita, enarratur. In subjectis an-
 notationibus illustrantur & confirmantur ea, quæ in præparatione prolata erant,
 ex quibus præ aliis notatu sunt digna, quæ de vita Consulibus *Ant. Caleri*, urbibus
 quondam opulentis & potentibus, *Vimelta, Julino, Bardevico, Megapoli, Retbra,*
Wisby, nunc sua culpa dirutis, soloque æquatis, in medium producantur. Quæ
 ex introductione hac commemoravimus, talia sunt, quæ salivam facile movere
 queant. Nos Clariss. Autorem multis verbis rogamus, ut promissum Chronicon
 brevi typis exscribendum curet, nulli dubitantes, quin ab eruditiss.

ejus rei gratiam sit initurus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXLVIII.

*LINGUÆ SINARUM MANDARINICÆ HIERO-
glyphicæ Grammatica duplex, Latine, & cum characteri-
bus Sinensium; item Sinicorum Regiæ Bibliothecæ librorum
Catalogus, denuo, cum notitiis amplioribus & caractere
Sinico, editus jussu LUDOVICI decimi quinti. Autor
STEPHANUS FOURMONT, Arabicæ linguæ in Regio
Francorum Collegio Professor, Regiæ Inscriptionum at-
que humaniorum literarum Academiæ Pensionarius, Re-
giæ Bibliothecæ interpres ac Sub-Bibliothecarius,
e Regiis Londini ac Berolini Societatibus.*

Lutetiæ Parisiorum, ex typographia Hippolyti Lud. Guerin,
Rollini, filii, & Josephi Bullot, 1742, fol.

Alph. 6 plag. 6, Tab. æn. 1.

Post *Medicationes Sinicas*, stupendi laboris & singularis
arsivolas opus, Grammatica hæc Sinica prodit, cui
inveniendæ, poliendæ, ac perficiendæ, inde ab A. 1716
indefessam eruditissimus *Fourmontius* tribuit operam. Linguæ
alicujus intermortuæ, sed cujus adhuc notitia inter eruditos vi-
get, & qua innumeri libri scripti supersunt, vel vernaculæ,
quæ quotidiano usu teritur, Lexicon conficere, merito labor
durus & difficilis habetur; sed linguam, quæ & indole sua, &
characterum insolentia, a reliquis omnibus immane quan-
tum abit, ad certas regulas grammaticas redigere, huma-
nas

G

nas

nas vires fere superare videtur. Hanc viam sine duce, sine monitore, excellentissimus Auctor est ingressus, ac tandem, post tot superatas difficultates, & molestias devoratas, feliciter est emensus. Ad *Grammaticam & Dictionaria Sinica* conficienda, cum hæc in usum esse possint illorum, quæ amplissimum Sinarum regnum, annuntiandæ doctrinæ salutaris ergo, & ut artes atque scientiæ, quæ apud gentem ingeniosam florent, propius cognoscantur, induxerat Nostrum potentissimus Galliarum Rex, *Ludovicus XIV*, idemque illud urferat, qui in præsentia sceptrum vasti regni tenet, *Ludovicus XV*, suaque munificentia juverat, cui etiam Opus hoc splendidum sacrum esse voluit.

In Præfatione enumerat difficultates, quæ ipsi sint objectæ, & quæ in causâ fuerint, quare tantam moram in opere hoc profligando trahere fuerit coactas, cum nulli ad manus fuerint libri, ex quibus linguam discere potuerit, voces Sinicæ & figuræ Mandarinicæ ex Dictionariis mere Sinicis fuerint colligendæ, illæ omnes describi ac exculpi, & idonei magistri conquiri, debuerint, quibus tamen continuo adesse, & eorum operas præformare ac dirigere, debuerat. Porro necessitatem Dictionariorum, a se concinatorum, adstruit, ac delineationem operis grammatici Sinici, antehac Gallice conscripti, exhibet, cujus pars aliqua quondam in Academix congressu publice fuerit prælecta, pars in *Meditationibus* locum invenerit. Inde progreditur ad illos, qui præcepta de lingua Sinica dederunt. *Premarus*, e societate Jesu, *linguæ Sinicæ notitiam* ex Sina transferendam curaverat, ac *Fourmontii* iudicium expetierat. Hujus generales partes exhibet primum, inde tum suum, tum aliorum, iudicium profert. De *Theophili Sigefridi Bayeri Museo Sinico* quædam jamdum monuerat in *Meditationibus Sinicis*, de quo ille quidem publice conquestus erat, at, quoniam veritatem amicitia, qua ipsi junctus erat, potiozem ducendam esse existimavit, iudicium hoc suum de novo confirmat. *Franc. Varo*, familiæ Dominicanæ focus, qui per longum satis tempus apud Sinas commemoratus erat, quo

fociis

Pag. 1-

16.

16-24.

25, 26.

locis prodeffet, idioma Sinicum ad certas regulas revocare contendit, quod quidem opus ad ipsum integrum non pervenit, sed illius compendium tantum aliquod, Hispanice a *Petro de Penvelha* paratum. Hujus longum fatis, quod ad singulas partes, dat recensum; bona quidem methodo conscriptum censet, sed, quoniam Sinicis characteribus sit destitutum, nemini nisi apud Sinas usui esse posse contendit. De *Cafarano*, qui per triginta & amplius annos in Sina vitam egerat, refert, ipsum opera duo consignavisse, quæ ubi cum Grammatica sua contenderit, non sine admiratione animadvertisse, eandem Capitum divisionem secum inivisse, ac pleraque uno eodemque modo, saltem non multum differenti, tractavisse, licet ille in Sina, ipse in Gallia, scripserit, cujus rei rationem inde repetit, quia uterque studium ac industriam suam in linguæ genium intenderit. Quid porro *Montignius* de suis hucubrationibus judicaverit, quæque subsidia ministraverit, copiose docet. Inde ostendit, qua via in Grammatica sua adornanda processerit. Postremo disserit de Catalogo librorum Sinicorum, in Regia Bibliotheca exstantium, qui usui ipsius fuerint relictæ, & ex quibus incredibili studio ea, quæ & linguam & res Sinicas spectant, collegerit. Grammaticam dispescit in *Libros V*; in quorum *I* agit de *lectione*, *II* de *nomine ac pronomine*, *III* de *verbo*, *IV* de *particulis*, *V* de *Syntaxi*. Singuli *Libri* rursus in suas divisi sunt *Sectiones*, hæ in articulos. Ita *Sectione I Libri I* exponit de *pronuntiatione*, Europæo characteri ad efferenda vocabula Sinica idoneo, linguæ Sinicæ vocalibus, consonis; *Sectione II* de *syllaba*, & quidem vocabulorum Sinicorum natura generatim, quæ omnino omnia sint monosyllaba; exhibet catalogum vocabulorum Sinicorum secundum *Lusitanam*, id est, receptam apud omnes, pronuntiationem. Sermonem adhæc facit de linguæ Sinicæ tonis, vocum Sinicarum per tonos-varietate, phrasium distinctionibus. *Libri II Sect. I* commentatur de *nominibus* Sinicis, & quidem ita, ut agat 1) de nominum *qualitatibus*, 2) *speciebus*, 3) *forma*, 4) *genere*, 5) *numeris*, 6) *casibus*, 7) *comparationis gradu*, & quomodo exprimentur *superlativa*, 8) *nominibus numerorum*; *Sect. II*

Pag. 26-30.

30-33.
33-35.

35-38.

I-5.

5-10.

12-59.

de *pronomibus*, & illis quidem *personalibus*, *primitivis*, *derivativis*, *possessivis* primæ, secundæ, & tertiæ personæ, *demonstrativis*, *relativis*; *Libro III* de generali *verborum* divisione, conjugatione per tria tempora, active & passive, variis verborum modis, 1) *activis*, 2) *passivis*; *Libro IV* de *particulis affirmationis* & *negationis*, de *quantitate*, *particulis modificativis*, de *tempore*, *ordinis*, *situs*, *præpositionibus* & *postpositionibus*, *conjunctione* & *disjunctione*, *interjectione*, *adverbiis*, de *numeralibus*, sive *expletivis* nominum, verborum, orationis; *Libro IV* de *syntaxi* nominum, pronominum, verborum, particularum significantium, numeralium; de orationis Sinicæ elegantia, simplici & figurativa, porro de elegantia pura & significativa. Inde loquitur de Sinarum urbanitate, speciatim phrasibus urbanitatis erga parentes, cognatos, propinquos, vicinos, extraneos, & sic porro, erga magistros, Mandarinorumque; de nominibus, quibus compellantur Mandarinorum simplicium, aut minorum, propinqui. Hinc convertit se ad nomina numerorum, mensurarum, & ponderum, & quidem hoc ordine, ut enarret *α*) numeros *cardinales*, *β*) *ordinales*, *γ*) tractet de numeratione horarum, dierum, septimanarum, mensium, tempestatum, annorum, seculorum, cumprimis de cyclis Sinarum, *δ*) de locorum, rerumque aliarum, mensuris ac ponderibus. Libri finem facit exercitatio grammatica. Secundam partem egregii hujus Operis facit *Catalogus* librorum Bibliothecæ Regiæ Sinicorum. In Præfatione commemorat, quæ ratio ipsum moverit, ut Catalogum hunc seorsim exscribendum curaverit, & quo modo temporis successu Bibliotheca Regia libris Sinicis fuerit locupletata. Catalogum omnem in *sex* partitus est classes: I) complectitur *grammaticos*, quo nomine ipsi etiam veniunt *Dictionaria* & libri *philologici*; II) *geographicos*; III) *historicos*; IV) *sacros*, Sinensibus ita dictos, quos etiam *classicos*, item *canonicos*, appellare solent; V) qui agunt de *jure* & *officiis*; VI) *theologicos*; VII) *philosophicos*; VIII) *medicos*; IX) libros *artium*, in quorum classem relati sunt *astronomici*, *mathematici*, *arithmeticæ*, *æconomici*, quique ad picturam & sculpturam spectant, Sequun-

Sequuntur libri *Japonenses*, *Tartarici*, itemque supplementum librorum omissorum. Omnes hi libri sunt numero 389. Ex illis aliquos, qui nobis præ aliis notatu digni visi fuerunt, brevibus nominabimus. Describitur *pag. 371 seq. Geographia*, summa cura elaborata, aequè summis imperii Sinici viris probata, complectens Geographiam omnem, & universam fere historiam, tum regnorum, tum Imperatorum, tum denique virorum locorumque, atque aliarum rerum infinitarum, quæ ad illustrandam Sinam faciant maxime. Inter libros philosophicos *pag. 380 n. 48* enarrat librum, a *Confucio* exaratum, cui titulus *Ehun cieũ*, id est, *ver & autumnus*, in quo historia A. 242 habetur, & qui optima de regno administranda præcepta continet, maximi æstimationis a Sinensibus, & in quem plures amplius scripserunt commentarios. Inter libros *canonicos* dictos *pag. 403 seq. n. 97* occurrit aliquis, hac insignitus inscriptione: *Yē Kim*, quem ab antiquissimo Monarchiæ Sinicæ fundatore *fō tũ* consignatum esse perhibent, ante C. N. A. 2961. Figuris constat 64. Quid figuræ illæ sibi velint, difficile est intellectu, quas alii ad doctrinam moralem, ad scientiam physicam retulerunt alii, alii ad divinationem rapuerunt, ac si illis ad morem fortium *Virgilianarum* sive usi. *Pag. 411 n. 112* repræsentat librum, cui nomen *Kim*, qui est collectio *odarum*, seu *versuum*, numero 300 ab Imperatoribus, reginis, & proceribus, compositorum, quibus tamen spuria quædam sunt intermixta. *Pag. 413, 414, n. 116*, sistitur liber, cujus inscriptio *U Ki cie xue*, id est, *varii discursus* in librum rituum, sive officiorum. Constat *X Libris*, collectus ex variis prisorum Sinarum monumentis, concinnatus ab homine, Regis sanguine procreato, cui *Confucius* quædam addidisse dicitur. In illo explanantur officia omnia, quæ in cultu divino, in statu civili, domestico, ac aliis, præstanda. *Pag. 415, 416, n. 120*, habetur liber, cujus epigraphe hæc: *Sũ xũ*, id est, *Libri quatuor*. Hi vulgo *Confucio* adscribuntur, atque primus illorum omnino illius est, qui apud Sinas tanta sunt in existimatione, ut nemo ad gradum doctoris evehi, nec magistratus munus adire, possit, qui non illorum librorum aliquem

quem memoria complectatur. In quibus quoniam omnis sapientiæ principia contineri judicantur, in illos innumeri fere conscripti sunt commentarii. Sed hæc sufficiant, ex quibus de pretio egregii hujus Operis rerum harum intelligentes facile judicare possunt.

ORATIONIS DUÆ, UNA DEMOSTHĒNIS contra Midiam, altera Lycurgi contra Leocratem, Græce & Latine. Recensuit, emendavit, notasque addidit, JOANNES TAYLOR, LL. D. Coll. D.

Joann. Cantabr. Socius.

Cantabrigiæ, typis Academicis, 1743, 8.

Alph. 1.

Cum Vir Cl. *Joannes Taylor* in *Demosthene* expoliendo versecetur, statuit interea, dum totum opus absolvatur, particulas quasdam magni operis separatim edere, ut cognosceret, utrum doctis hominibus satis probata esset opera sua, an esset aliquid in ea ratione, qua uteretur, quod mutatum vellent. Ejus rei initium facere a *Midiana* placuit Oratione, non illa quidem absoluta, & a *Demosthene* penitus expolita, ut quidam, autore *Pbosio*, quondam recte crediderunt, (vid. *Tayl. Not. pag. 260.*) ceterum nobilissima & præstantissima; de consensu summorum omnis ævi hominum. Huic adungere placuit *Orationem Lycurgi*, Oratoris clarissimi, qui *Platonis* & *Isocratis* discipulus fuit, *Demosthene* paulo major annis, sed cum eo consiliis & sensu in republica conjunctissimus, de cujus vita egregie disseritur a *Tayloro* in Præfatione. Ea Oratio una nobis reliqua mansit ex *XV*, quas ille edidisse traditur; edita primum ab *Aldo Manutio*, nec ab ullo docto homine satis illustrata, aut emendata, ante *Taylorum*; cum ea propter pulchritudinem copiamque dignissima lectu sit. Utraque Oratio quid *Taylori* ingenio doctrinæque debeat, paucis demonstrabimus.

Ac primum, quoniam actio ea, quæ intenditur *Midie* a *Demosthene*, peculiari nomine vocatur *προβολή*, & qui ea utuntur, *προβάλλουσαι*: ea autem nondum satis diligenter illustrata

illustrata est ab iis, qui de jurisprudentia Attica scripserunt, de ea Ch. *Taylorus* diligentius exponere instituit. Erat au- Pag. 261.
tem primum *προβολή* actio & causa publica, ut ex ipsa Oratione pag. 25, 62, liquet. Ea autem imprimis quidem intendebatur his, qui in festis diebus & religionibus insolenter aliquid & proterve egissent, unde *Ulpianus* eam esse dicit *κατὰ τῶν περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικόντων*, (conf. *Pollux VIII, 6, 46*.) sed tamen etiam sycophantis parata erat, ut e *Xenophonte Hist. Gr. Lib. I extr.* & *Æschine Or. de falsa legat. extr.* patet. In accessionibus porro ineditis *Harpocratonis*, quæ sunt in *Cod. MSt. Bibl. Reg. Cant.* ea teneri dicuntur, qui argentifodinas publicas clam exercent, omninoque ærarium depeculantur: unde patere putat, falli *Thomam Magistrum*, qui proprie pertinere ad *Dionysia* dicit, de ceteris rebus improprie dici. Ex quibus fit, ut *προβολαὶ* sint *provocationes ad populum*, statim post crimen factæ, *παραχρῆμα*, seu *παρ' ἀνὰ τὰ ἀδικήματα*, ut *Demosthenes* ait pag. 19, 26, 146. Jam, ubi populi præjudicium factum erat, causa adducebatur ad *Thesmothetas*, qui eam deferebant ad iudices, ut ibi *περὶ τῆς τῆ δῆμος καταχειροτονίας* contenderetur, ut loquitur *Libanius* in *argum.* Conf. *Poll. VIII, 9*. Denique, quia publica erat, eam licebat τῷ *βελομένῳ γράφεισθαι*, hac tamen conditione, ut, si quintam suffragiorum partem non tulisset, mille drachmarum multam solveret. *Poll. VIII, 6*. Multa sunt alia verba in utraque Oratione, quæ a superioribus interpretibus, aut aliis quoque viris doctis, non satis recte intellecta, a Nostro melius explicantur, quorum pauca exempla proferemus. Pag. 19 *προβαλλόμενος* rariori sensu occurrit; quem non assecutus est *Wolffius*, qui vertit *laccessendo*; quod est ab illo loco alienissimum. Sequentia autem verba: *καὶ κελύων ἑαυτὸν χειροτονεῖν ἐπιμελητὴν*, indicant, vertendum esse: *offerendo se*, ut vidit *Cl. Taylor*; quam verbi notionem animadvertit etiam *Valesius ad Harpocr. pag. 70*, quanquam *Wolffius* alio loco, quem non observavit *Vir Cl.*, rectius assecutus est vim illam verbi *προβάλλεισθαι*. Nam in eadem hac Oratione pag. 137 verba: *χειροτανεῖται τις; Μηδίας Αναγνώστως προβέβληται,*

ται, sic vertit: *legitur magistratus aliquis? Midias Anag. in campum descendit.* Nam, etsi illius loci interpunctionem mutat *Marklandus*, quo facto, illa interpretatio locum non habet; tamen hoc intelligitur, illam significationem, de qua loquimur, *Wolfio* plane ignotam non fuisse. *Pag. 100 Demosthenes* ait, esse quosdam *δενῆς Φθείροσθαι πρὸς τὰς πλεῖστis, καὶ παρῆναι καὶ μαρτυρεῖν.* Hic aquam hærere, & semper hæsuram, dicit *Vir* doctissimus, ut in aliis aliorum scriptorum locis, quæ ab eo adducuntur. *Plutarchus* in *Antonio* dicit, reginas, donis & forma certantes, inter se *Φθείροσθαι πρὸς αὐτόν*: quod *Budaus* interpretabatur: *turpiter & indecore cum adibat.* Idem *Plutarchus* in *Phocione*: *δρόμος ἦν καὶ ἀμιλλα Φθειρομένων πρὸς αὐτόν.* *Aristides Panath.*: *ὅς μὲν μὲν ἐδέξατο Φθειρομένους κατὰ πάσαν τὴν ἑλλάδα.* *Aristophanes Avib. 917*: *Κατὰ τί δὲνῆ' ἂν ἐΦθείρησθαι.* *Alciphron Ep. I, 13*: *ἐξ ἐρμίνης εἰς Περικλῆ Φθαιρέτων, & 34*: *πρὸς Φθείρεται Ἐρπυλλίδι τῆ μεγάρας ἄβρα &c. &c.* In his omnibus locis negat *Vir Doctiss.* τὸ *Φθείροσθαι* *corrupendi* vim habere: sed esse dicit, lente & *pedetentim* *reperere*, vel *serpere*, τῷ *Φθειρὸς* (qui & *serpens* a *Plinio* & *Apulejo* dicitur) motum, seu potius lentitudinem, imitari. In quibusdam tamen locis melius fore putat, si *Intellegamus*, non *reperere* *Φθειρὸς* modo, sed *adharescere*, ut apud *Ælianum V. H. XIV, 26, H. A. XII, 17.* Atque hanc interpretationem novam vocat, putatque, non ingratham fore lectoribus. Non est negandum, hanc explicationem, quoad a voce *Φθειρ* ducitur, novam esse: ceterum non usquequaque nobis probatur. Nam primo, *corruptela* notionem inesse huic verbo in loco *Demosthenis*, *Plutarchi*, *Alciphronis* altero, aliisque, satis apparet. Homines se pecuniæ, quæstus, stupri, causa adjungunt. Id est *Φθείροσθαι πρὸς τίνα*, aut *πρὸς Φθείροσθαι τινι*. Id etsi interdum fit, lente & paulatim se insinuando; tamen etiam fit cum impetu & ardore, qui alienus est a *Φθειρὸς*, tarditate. *Δρόμος ἦν καὶ ἀμιλλα Φθειρομένων πρὸς αὐτόν*, inquit *Plutarchus*. Tum illa notio manifeste est in illo comico: *Φθειρὸς, abi, ut pereas, abi in μωλοῦν rem.* Inde potuit fieri, ut verbum a forma traduceretur ad genus

genus, ut in aliis verbis factum videmus, & diceretur, *præ vadere, accedere*, simpliciter. Ceterum, quo diligentius Vir Cl. significaciones rariore verborum perscrutatus, quoque rectius affectus est, hoc magis vellemus, aliquem inde fructum ad versiones harum Orationum Latinas redundasse. Nunc ille paucissimis in locis eas emendavit, sed vitiosas esse sivit, emendationesque tantum in notis proposuit. Quanto rectius *Perizonius* in *Æliano*, alique in aliis, fecere, qui versiones superiores emendarunt, & in locis insignibus emendationis rationem in notis reddiderunt. Quorsum enim versione, si ea vitiosa est, in locis difficilibus? Quare rogandus est Vir Cl. ut alia ratione uti velit in Operibus *Demosthenis*, & versionem a se correctam & emendatam ibi proponere.

Age vero, etiam de locis rectius constitutis, aut tentatis factem, videamus. Horum in *Demosthenea* Oratione satis magnus numerus est, quod in ea utebatur pluribus Codd. MS. quos in notis laudat. Nec parva seges in altera *Lycurgi*, quod in ea emendanda nemo adhuc laboravit magnopere. Ceterum in hoc genere usus est Vir Cl. ratione ea, qua in *Lysia* nuper usum scimus. Pag. 33 *Demosthenes Polyzelo*, qui *Thestiothetam* pulsarat: *ὄργῃ καὶ τρέπε προπετείᾳ, Φθάσαι τὸν λογισμόν, ἀμαρτῶν ἔφησεν.* *Wolfius* hæc sic constituebat: *ἀμαρτῶν ἔφη σε Φθάσαι τὸν λογισμόν*, idque utrumque ferri posse putabat. Sed est tamen illud *ἀμαρτῶν* plane inane; præcedit enim jam *πατάξας*. Deinde sequentia *ἔ γὰρ ἐχθρός γε ὑπῆρχεν ὧν* &c. non satis ferunt *τὸ ἔφησε*. Itaque etiam *Wolfius* de conjectura legebat: *Φθάσασθαι τὸν λογισμόν ἀμαρτεῖν ἔφησεν*. In quo tamen altera dubitatio manet. *Taylor* autem in pluribus Codd. reperit *Φθάσας & ἔπαισεν*. Unde locum sic constituit: *ὄργῃ - - - Φθάσας τὸν λογισμόν ἀμαρτῶν ἔπαισεν*: quod est haud dubie longe melius. Pro *ἔπαισεν* tamen *Simoni Fabricio*, qui Codicem Augustanum contulit, magis placebat *ἔπταισεν*: quod nobis quoque propter *τὸ ἀμαρτῶν* melius, quam *ἔπαισεν*, videtur. Pag. 39 in lege *περὶ ὕβρεως*: *ὅτι δ' ἂν καταγνωσθῆ ἡ ἡλιαια* &c. *Lezio καταγνωσθῆ* est e conjectura *Wolfii*, quam *Taylor* infe-

licem vocat. Quo magis miramur, quare eam in contextu posuerit, & non potius vel vulgarem editionum omnium & plurimum Codicum lectionem *καταγνώτε*, quanquam vitiosam, vel eam, quam ipse e Codd. alijs protulit, *καταγνώ* *τι*. Ceterum non modo hanc, sed & alias hujus legis partes, bene constituit. *Pag. 66* est locus, mala fortuna usus. Nam, ut *Ulpianus* autor est, veteres Critici eum obelo notarunt, & velut *ἀδιέρθωτον* neglexerunt; recentiores autem frustra, judice *Tayloro*, corrigere & explicare tentarunt. Verba hæc sunt: *Συνέβη δὲ ὑπερημέρω γενομένω λαθεῖν αὐτῷ διὰ τὸ ἀδικηθῆναι; ἀλλ' αὐθήμερον μὲν ἦσθετο &c.* Forte, inquit *Wolfius* ad h. l. *συνέβη δ' αὐτῷ διὰ τὸ λαθεῖν ὑπερημέρω γενομένω ἀδικηθῆναι*, explanandi causa, incertum est, an emendandi, ita ordinans verba: quasi injuria affectus sit, *διὰ τὸ λαθεῖν*. *Taylor* autem ita accipit, ut dicatur *Μιδίας λαθεῖν διὰ τὸ ἀδικηθῆναι*, & (sublata interrogatione, sic interpretatur: *Accidit autem (vel enim) illi, ut statum diem ignoraret eo, quod injuste cum illo ageretur. Immo illo ipso die cognovit.* Ita plana sunt omnia. Ceterum ad hanc Orationem accessere etiam notula quædam *Jurini*, V. C. in quibus interpretatio *Wolfii* pluribus locis corrigitur, & loca quædam ipsius Græci contextus non male tentantur; denique conjecturæ *Marklandi*, ut sunt istius viri in hoc genere omnia, ingeniosæ. Ad Orationem *Lycurgi* veniamus. In qua nonnullæ emendationes ita manifestæ sunt, ut partim illatæ sint contexto, partim inferri potuissent. *Pag. 103* *Lycurgus* dicit: facile esse, punire crimina, de quibus lex aliqua diserte constituerit: *ὅσα δὲ μὴ σφόδρα περιέληθεν ἐν ἐτάματι προσαγορεύσας &c.* Sensus est: *quæ autem non nominatim expressit lex.* Recte vidit *Taylor*, τὸ ἐνι delendum esse: non enim referre, utrum uno, an pluribus nominibus, crimina exprimantur: idque natum e sine præcedentis verbi. Mox *pag. 104* iis ὑπὲρ ὧν μὴ βάλυσθε, quod est in vulgatis, recte reposuit *βυλέυσθε*, atque ad id conformavit versionem Latinam; respondet enim antecedenti; ἢ γὰρ συμβυλέυσιν. *Pag. 108* in verbis: ἕς αὐτίκα σωσαντας εαυτον ἐπικαλέσεται, reposuit *σώσαντας*, ut est *pag.*

pag. 253, quod tamen non summas necessitatis videri possit. Possis enim interpretari, ut se servant. Recte autem pag. 176 pro παρακαλεσάμην legi vult προκαλεσάμην, quæ est legitima vox. Pag. 206 referre instituit jusjurandum, quo se obstrinxerunt inter se Græci ad Plataas, pugnaturo cum Χερκε: διόπερ τάντην τὴν πίσιν ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν πλαταιαῖς πόντες οἱ Ἕλληες, ἑτε ἔμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξε δύναμιν, ἔ παρ' αὐτῶν ἐυρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ὑμῖν εἰθισμένον ἔρκον ὃν ἀξιόν ἐσιν ἂ ἕμως ἰσχυῶς ἐσιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν. Hujus loci extrema luto lutulentiora judicat Vir Cl. a Scaligero jam obelo notata. Ejicit igitur primum ὃν post ἔρκον, tanquam ortam ex hujus terminatione; deinde legit: ἀξιόν ἐσιν, ἕμως ἰδῆν &c. Media putat orta e notula *Magistri*, qui MStorum verietatem indicare voluerit, quosdam pro ἕμως legere ἰσως: ἰσχυῶς enim esse vocem putidam & nuspiam obviam; hoc modo: ἰσως ἐσιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις. Ingeniose. Sed non satis apparet, quid sibi velit illud ἕμως, si illa media tollantur, quanquam videmus referri posse ad id, quod dixit imitatos esse Græcos sacramentum Atheniensium. ἰσχυῶς cur plane rejiciatur, tanquam vox Græca non sit, non videmus. Est enim rite ducta ab ἰσχυός, & significat tenuiter. Porro ἰσχυῶς ἐσιν ἐν σοῖς γεγραμμένοις recte dici potest; tenuiter scriptum est jusjurandum, ut alio loco dicit: πάντα κοινῶς ἐσιν, hac communia sunt, pag. 250. Quid si sic legamus: ἀξιόν ἐσιν ἕμως, καὶ ἰσχυῶς ἐσιν ἐν τοῖς γεγραμμένοις, ἰδεῖν τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, dignus est, quanquam tenuibus verbis perscriptum est jusjurandum, tamen inde cognoscere eorum virtutem. Sic illud ἕμως sæpe præponitur. Pag. 203: ἀξιόν γὰρ ἕμως, καίπερ πρὸς εἰδότας, διελέξην. Pro ὃν possis legere ἐν ἧ: refertur enim ad πίσιν τάντην, quod requirere videtur, quod ei respondeat: quale est illud ἐν ἧ. Sed rectissime pag. 242 pro ἀνοικοδομήσαντες reponendum censet ἀποικοδομήσαντες, obstruentes: quod sensus requirit, cum illud sit rescientes. Est enim sermo de Pausania, in templo Minervæ, obstructa janua, incluso, eoque verbo usus est Thucydides in ea historia. Recipi igitur debebat in contextum.

LUCÆ DORASCENTII, PALIANENSIS, PHIL.
 ac Med. Doct. de usu Chalybis atque Mercurii in-ob-
 struptione curanda Dissertatio ad Virum Celeberrimum,
 ALBERTUM HALLER, Gotingensem, sub auspiciis
 Illustrissimi atque Excellentissimi Principis D. MAR-
 CI ANTONII COLUMNÆ.

Romæ, ex typographia Komareck, 1745, 4.

Plag. 5.

- Cum ex quinque hisce plagis duæ propemodum literis ad
 Illustriss. Columnam scriptis impensæ fuerint, & typogra-
 phus charactere minime parvo usus sit, & Halleri laudes tres
 paginas absolvant, quam accurate ea, quæ ad chalybis & mer-
 curii usum pertinent, in hoc libello exposita esse debeant, quis-
 que non difficulter intelliget. Fuit autem is Anonymo Au-
 tori oppositus, qui utriusque medicamenti usum, in obstru-
 ctionis curatione, Botanica Oratione damnaverit, Romæ in
 horto Academico habita. Ex quo utroque medicamento,
 præcipueque mercurio, etsi varia medicamina per Chemiam
 parantur, tamen videtur nulla ratio fuisse, quæ Dorascentium
 ad Chemiam defendendam, ac præcipuos Chemicos Autores
 recensendos, cogeret. Saltem debebat hos meliore ordine re-
 censere, non vero *Basilium Valentinum*, *Raymundum Lullium*,
 similesque alios, *Le More*, *Lemery*, aliisque, postponere, ne-
 que *Bohniûm*, *Hombergium*, *Stablium*, facile omittere. Deinde
 ad obstructionem conversus, etsi alteram oppilativam ab
 humore, vas infarciante, alteram attenuativam per collapsum
 vasorum, vocat, tamen urramque ab humore crasso, desi-
 de, tenacique, proficisci scribit, & contra omnem motus san-
 guinis, intuitu vasorum, rationem, fieri obstructionem in ar-
 teriis æque ac venis, contendit, de qua se scribit in Disserta-
 tione de Chlorosi acturum esse, proximo anno in lucem pro-
 ditura. Melius vero hujus morbi causam in humorum vi-
 scidorum abundantia, ac solidarum partium, præcipueque
 viscerum, chylicationi inservientium, tono perduto, ponit,
 symptomataque inde deducit. Et, quamvis in mesaraticis

ac

ac coeliacis arteriis obstructions sæpius vere, quam in aliis, contingant, nemini tamen, hujus rei causam, probabitur, in massulis sanguinis, diametro vasculorum majoribus factis, quaerendam esse. Qua occasione *Dorascentius Michelottum* taxat, quod crassa fluida dixerit non ea esse, quæ particulas maximas habeant, sed quorum particulae difficulter trajiciantur. Ab hac doctrina de obstructione in univcrsum, ad illam de scirrhis transit, quorum distinctionem in legitimos, seu exquisitos, & non exquisitos, sine addita causa, constantem esse negat, & de qua re nemo dubitat, sedem scirrhi in glandulis esse, non novis exemplis ostendit, sed jam diu notis, atque ex aliis Autoribus repetitis. Sunt vero illa exempla de interiorum partium scirrhis. Sequitur & cancri descriptio, quem non, ut alii existimarunt, in solis mulierum mammis, & virorum scapulis, verum in aliis quoque corporis partibus, enasci, frequentia exempla docent, seque; superiore anno, in pede dextro artificis cujusdam, Romæ cancrum vidisse, Autor scribit. Quibus præmissis, ad chalybem transit, de qua pariter ac de ferro, seu marte, postquam aliqua nobis parum intellecta protulit, ac Methodicorum de stricto laxoque doctrinam laudavit, chalybem eatenus obstructions tollere ostendit, quatenus sanguini teretes illas minores massulas restituat, acidum peregrinum absorbeat, & vasa laxa acido-austeris particulis roboret. Cui sententiæ ut pondus adderet, eos Autores, qui chalybi eandem fere præcipueque hanc virtutem adscriperunt, aperiendi sale, terreisque particulis roborandi, magno numero excitavit, eorumque verba adduxit. De Mercurio autem propterea nihil dicimus, quod *Dorascentium* deprehendimus hoc medicamento genus viæ tribus verbis attigisse.

Pag. 24
seq.

16.

27.

28.

29.

31 seq.

32-38.

L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRIGI,

in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense

Novembri A. 1745 propositi, continuata.

Conf. *Nova Acta Mens. Januar. hujus Anni pag. 27.*

H 3

Proble-

Problema V.

TAB. II. XXXIX.
Fig. 1.

Si radii incidentes CM fuerint axi AB paralleli, in-
venire curvam continuam $FMBmf$, ut singuli
radii incidentes CM , postquam in curva duplicem reflexionem
in M & m fuerint passi, axi denuo fiant paralleli, seu ut ra-
dius bis reflexus mc sit incidenti MC parallelus.

Solutio.

Ad axem AB in quopiam puncto fixo A ducatur per-
pendicularis Fc , &, quoniam radius incidens CM post du-
plicem reflexionem abit in mc , manifestum est reciproce, si
 cm fuerit radius incidens, eum post duplicem reflexionem
dirigi in MC . Si ergo M fuerit punctum prioris reflexionis
in quaesita curva, & m punctum, in quo fit reflexio posterior:
vicissim, si m sit punctum reflexionis prioris, erit M pun-
ctum reflexionis posterioris, ita ut haec relatio inter bina
puncta M & m sit reciproca. Si igitur concipiamus, curvam
 FBf per functiones quantitatis cujuscumque variabilis ω deter-
minari, ita ut aliis atque aliis valoribus ipsi ω tribuendis, alia
continuo curvae puncta M definiantur, curva utique conti-
nua resultabit, quod est primum Problematis requisitum.
Oriatur ergo curvae punctum M , si variabili illi ω tribuatur
valor μ ; punctum autem m prodeat, si ponatur $\omega = \nu$: atque
hos binos valores μ & ν ita inter se affectos esse oportet, ut,
quemadmodum μ se habet ad ν , ita vicissim se habeat ν ad μ :
quod evenit, si sit vel $\mu = \nu$, vel $\mu = -\nu$: at, quia puncta M
& m sunt diversa, assumi non licet $\mu = \nu$; erit ergo $\mu =$
 $-\nu$. Ex quo efficitur, ut, quemadmodum curvae pun-
ctum M determinatur per functiones quantitatis ω , eodem
prorsus modo punctum m determinetur per similes func-
tiones ipsius $-\omega$. Si igitur ponamus intervallum $AR = r$,
angulum $ARM = \Phi$, atque $\sin. \Phi = s$ & $\cos. \Phi = u$, quate-
nus punctum curvae M spectatur, erit pro puncto curvae m ,
si cm tanquam radius incidens consideretur, idem interval-
lum in axe $AR = r$, angulus autem, qui ante erat $= \Phi$,
nunc fiet $ARm = 180 - \Phi$, &, quia in plagam contrariam
vergit, censendus est $= -180^\circ + \Phi$, ejusque ergo sinus
erit

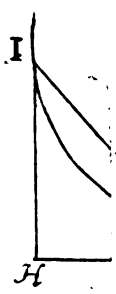
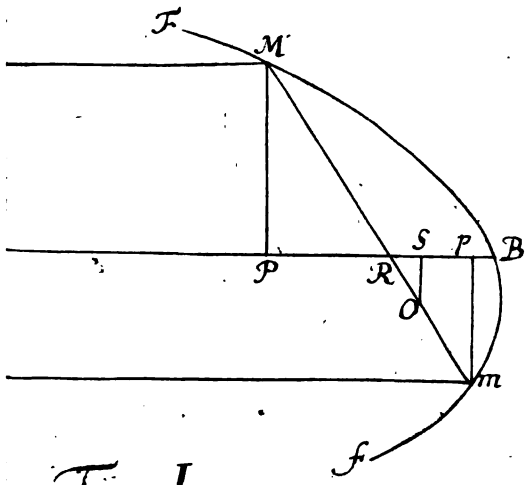
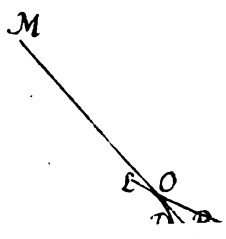
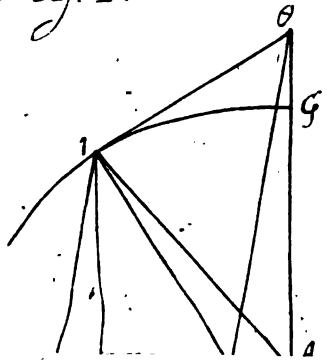

Fig.

Fig. I.

erit $= -s$ & $\cosinus = -u$. Hinc r ejusmodi functio esse debet ipsius ω , ut eundem valorem retineat, etiam si pro ω ponatur $-\omega$, cujusmodi proprietatem habent potestates exponentium parium ipsius ω , & functiones utcumque ex iis compositæ: unde istiusmodi functiones ipsius ω , quæ immutatæ manent, posito $-\omega$ pro ω , functiones pares vocare soleo. Quamobrem intervallum $AR = r$ exprimi debet per functionem parem ipsius ω . Deinde, quia quantitates s & u , si translatio ab M ad m fiat, abeunt in $-s$ & $-u$, necesse est, ut s & u sint ejusmodi functiones ipsius ω , quæ posito $-\omega$ loco ω valores obtineant sui negativos, nempe $-s$ & $-u$: cujusmodi functiones impares vocare soleo, quia potestates exponentium imperium, & functiones ex iis compositæ hanc proprietatem habent; unde consequens est, quantitates s & u functiones impares ipsius ω esse oportere. Problemati ergo satisfiet, si pro r functio par ipsius ω quæcumque, & pro s ac u functiones impares ejusdem ω , accipiantur, hincque per Problema III curva FBf definiatur: ubi quidem notandum est, esse debere $ss + uu = 1$. Functiones autem impares hac gaudent proprietate, ut, si P sit functio impar ipsius Q , vicissim Q sit functio impar ipsius P . Hanc ob rem ω erit functio impar tam ipsius s , quam ipsius u ; ideoque conjunctim ω erit functio impar ipsarum s & u , talis scilicet, ut, si loco s & u scribantur $-s$ & $-u$, ipsa ω abeat in $-\omega$. Cum igitur r debeat esse functio par ipsius ω , erit quoque functio par ipsarum s & u : ita ut eundem valorem retineat, etiam si pro s & u ponantur $-s$ & $-u$: in functionibus igitur rationalibus intervallum r per s & u ita exprimetur, ut sit

$$\text{vel } r = \frac{A + Bs^2 + Csu + Du^2 + Es^4 + Fs^3u + Gs^2u^2 + \&c.}{\alpha + \beta s^2 + \gamma su + \delta u^2 + \epsilon s^4 + \zeta s^3u + \eta s^2u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } r = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esu^2 + Fu^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2u + \epsilon su^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

Quæcumque igitur hujusmodi relatio inter r , & s , u accipiantur, semper per Problema III obtinebitur curva, Problemati satisfaciens. *Q. E. I.*

Coroll.

Coroll. 1.

XL. Si igitur ex puncto curvæ M ad axem AB demittatur perpendicularum MP , & vocentur coordinate $AP = x$, $PM = y$ erit, ut supra (§. 27) invenimus, $CM + MR = p = a + \int u dr$, hincque invento valore ipsius p habebitur $MR = \frac{p-r}{1-u}$ atque $AP = x = \frac{r-uy}{1-u}$ & $PM = y = \frac{s(p-r)}{1-u}$.

Coroll. 2.

XLI. Si ex altero reflexionis puncto m pariter ad axem AB demittatur perpendicularum mp , vocenturque $Ap = x'$ & $pm = -y'$, quia infra axem cadit, erit primo $cm + mR = p' = a - \int u dr$. Cum enim r sit functio par ipsius u , erit $\int u dr$ functio impar, fietque idcirco pro puncto m negativa, unde erit $mR = \frac{p'-r}{1+u}$ & $Ap = x' = \frac{r+up'}{1+u}$, & $pm = -y' = \frac{+s(p'-r)}{1+u}$.

Coroll. 3.

XLII. Si igitur pro p & p' valores, assignati substituantur, erit $MR = \frac{a-r+\int u dr}{1-u}$. $AP = \frac{r-au-u\int u dr}{1-u}$ & $PM = \frac{s(a-r+\int u dr)}{1-u}$. Tum vero $Rm = \frac{a-r-\int u dr}{1+u}$, $AP = \frac{r+au-u\int u dr}{1+u}$ & $pm = \frac{s(a-\int u dr-r)}{1+u}$.

Coroll. 4.

XLIII. Cum autem sit $CM + MR = a + \int u dr$, & $cm + mR = a - \int u dr$, erit summa $CM + Mm + mc = 2a$. Radios ergo a recta Ee computando erit perpetuo summa radiorum incidentis CM , primam reflexi Mm & secundo reflexi mc constans $= 2a$.

Coroll. 5.

XLIV. Erit vero radius $Mm = MR + Rm = \frac{2a-2r+2u\int u dr}{1-uu}$, & summa radiorum $CM +$
 $cm =$

$$cm = \frac{2r - 2sus - 2u\int udr}{1 - uu} : \text{unde denuo patet, summam}$$

omnium $CM + Mm + cm$ fore $= 2a$.

Coroll. 6.

XLV. Si O sit punctum, ubi radius reflexus Mm causticam tangit, atque demisso ex O ad axem AB perpendicularo OS vocentur pro caustica coordinatae orthogonales $AS = X$

$$\& SO = Y \text{ erit primo } RO = \frac{-ssdr}{du} = \frac{sudr}{ds} : \text{cum ve-}$$

$$\text{ro habebitur } AS = X = r \frac{-ssudr}{du} = r + \frac{suudr}{ds}, \& SO$$

$$= Y = \frac{-s^2dr}{du} = \frac{ssudr}{ds}. \text{ Longitudo vero caustica}$$

$$\text{est } = CM + MO + C = a + \int udr \frac{-ssdr}{du} + C.$$

Coroll. 7.

XLVI. Caustica ergo curvae quaevis semper est curva algebraica, si quidem quantitas r fuerit functio algebraica ipsarum s & u . Fieri autem omnino potest, non obstante conditione supra praescripta, ut r sit functio transcendens ipsarum s & u , ut mox videbimus.

Constructio Curvae.

XLVII. Circa punctum A describatur curva IAi , partes TAB. II
alternatim positas AI & Ai similes & aequales habens, ita ut Fig. 2.

quaevis recta per A ducta habeat partes AI & Ai aequales. Cuiusmodi curvae IAi centro A praeditae appellari possunt: quarum aequationes inter coordinatas orthogonales $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ ita erunt comparatae, ut variables ζ & η in singulis terminis dimensiones numero vel pares, vel impares, constituent. Manifestum enim est utroque casu, si loco ζ & η ponantur $-\zeta$ & $-\eta$, aequationem non mutari, eandemque propterea intercedere relationem inter coordinatas Ab & bi atque inter AH & HI . Pro huiusmodi ergo curvis, si sint algebraicae, aequationum forma erit:

I

vel

vel $o = A + B\zeta^2 + C\zeta\eta + D\eta^2 + E\zeta^4 + F\zeta^3\eta + G\zeta^2\eta^2 + \&c.$
 vel $o = A\zeta + B\eta + C\zeta^3 + D\zeta^2\eta + E\zeta\eta^2 + F\eta^3 + G\zeta^5 + \&c.$
 Assumta itaque hujusmodi curva IAi , si angulus HAI vocetur $= \Phi$, recta AI valorem idoneum præbebit pro r , quoniam abeunte angulo $HAI = \Phi$ in HAI , cujus sinus & cosinus sunt negativi, prodit recta $Ai = AI = r$: unde posito $HAI = \Phi$ & $AI = r$ talem hæc curva relationem inter r & Φ præbet, qualem solutio inventa postulat. Quærat igitur valor $\int u dr$ ex hac curva, seu cum positis $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ sit $r = \sqrt{(\zeta\zeta + \eta\eta)}$ & $u = \frac{\zeta}{r}$ erit $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$ &

$\int u dr = \int \frac{\zeta dr}{r} = \int \frac{\zeta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta\zeta + \eta\eta}$, quod integrale ponatur $= Q$. Tum in axe HA producto capiatur $AR = AI = r$, & ducatur ipsi AI parallela LRL , in qua primo sursum capiatur $RL = a + Q$, tum vero deorsum $Rl = a - Q$, denotante a quantitatem constantem pro lubitu assumendam. Deinde in axe sumtis $RK = RL$ et $Rk = Rl$ jungantur rectæ KL & kl , quæ, si opus est, productæ secent rectam Ee axi HR in O normaliter junctæ in punctis C & c , per quæ axi parallele agantur CM & cm rectam Ll secantes in M & m , eruntque M & m duo curvæ quæsitæ puncta. Si denique anguli CML & $cm l$ bisecentur rectis MT & mt , hæc erunt tangentes curvæ quæsitæ in punctis M & m : hocque modo describetur curva Problemati satisfaciens $EMmf$, in qua $CMmc$ representat viam radii ad curvam in M & m bis reflexi.

Coroll. 8.

XLVIII. Manifestum ergo est, ex eadem linea curva IAi infinitas lineas curvas $EMmf$, Problemati satisfaciens, construï posse. Non solum enim quantitas constans a pro lubitu variari potest, sed etiam quamvis aliam rectam, per A transeuntem, pro axe assumere licet.

Constructio Causticæ.

XLIX. Quoniam invenimus $RO = \frac{u dr}{ds}$; & per coordinatas

ordinatas $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ curvæ IAi , qua ante ad curvas Problemati satisfaciendas inveniendas sumus usi, est $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$; $u = \frac{\zeta}{r}$ & $s = \frac{\eta}{r}$ erit $ds = \frac{rd\eta - \eta dr}{rr}$
 $= \frac{\zeta(\zeta d\eta - \eta d\zeta)}{r^3}$ & $sudr = \frac{\zeta\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{r^3}$, unde

TAB. II
Fig. 3.

fit $RO = \frac{\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta d\eta - \eta d\zeta}$. Ducatur ad curvæ assumptæ

punctum I tangens $I\theta$ rectæ AG ad axem AR normali occurrens in θ , atque normalis $I\eta$, ipsi axi occurrens in η , erit

$A\theta = \eta - \frac{\zeta d\eta}{d\zeta}$ & $A\eta = \zeta + \frac{\eta d\eta}{d\zeta}$, unde fit $\frac{A\eta}{A\theta} =$

$\frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{\eta d\zeta - \zeta d\eta}$; ideoque $RO = \frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$. Ducatur igitur

recta $\theta\eta$, eique per I parallela Iv erit $Hv = \frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$

ideoque $RO = -Hv$. Quare in axe sumto intervallo $AR = AI$, ductaque RM parallela ipsi AI , in ea ob signum - fursam capiatur $RO = Hv$, eritque punctum O in caustica & recta RO ejus tangens: unde caustica $DOLK$ ex data curva GI geometricè construètur.

Coroll. 9.

L. Constructa autem caustica vel per ejus rectificatiõnem, vel ope filii ei circumplectati per evolutionem, eo modo, qui in doctrina de causticis tradi solet, curvæ Problemati satisfaciendes describentur.

Scholion:

LI. Notatu dignæ sunt figuræ causticarum, quæ hoc modo construuntur. Si enim curva assumpta Ii in infinitum extendatur, caustica pariter habebit ramos in infinitum expansos; sin autem curva Ii in se redeat, tum caustica quoque tota in spatio finito includetur, & quidem cuspidibus erit prædita L, I, K , uti in figura exhibetur: nisi curva Ii fuerit circulus, quo casu caustica in punctum abit. Ponamus, cur-

vel $o = A + B\zeta^2 + C\zeta\eta + D\eta^2 + E\zeta^4 + F\zeta^3\eta + G\zeta^2\eta^2 + \&c.$
 vel $o = A\zeta + B\eta + C\zeta^3 + D\zeta^2\eta + E\zeta\eta^2 + F\eta^3 + G\zeta^5 + \&c.$
 Assumta itaque hujusmodi curva IAi , si angulus HAI vocetur $= \Phi$, recta AI valorem idoneum præbebit pro r , quoniam abeunte angulo $HAI = \Phi$ in HAI , cujus sinus & cosinus sunt negativi, prodit recta $Ai = AI = r$: unde posito $HAI = \Phi$ & $AI = r$ talem hæc curva relationem inter r & Φ præbet, qualem solutio inventa postulat. Quærat igitur valor $\int u dr$ ex hac curva, seu cum positis $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ sit $r = \sqrt{(\zeta\zeta + \eta\eta)}$ & $u = \frac{\zeta}{r}$ erit $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$ &

$$\int u dr = \int \frac{\zeta dr}{r} = \int \frac{\zeta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta\zeta + \eta\eta}, \text{ quod integrale po-}$$

natur $= Q$. Tum in axe HA producto capiatur $AR = AI = r$, & ducatur ipsi AI parallela LRL , in qua primo sursum capiatur $RL = a + Q$, tum vero deorsum $Rl = a - Q$, denotante a quantitatem constantem pro lubitu assumendam. Deinde in axe sumtis $RK = RL$ et $Rk = Rl$ jungantur rectæ KL & kl , quæ, si opus est, productæ secent rectam Ee axi HR in O normaliter junctæ in punctis C & c , per quæ axi parallele agantur CM & cm rectam Ll secantes in M & m , eruntque M & m duo curvæ quæsitæ puncta. Si denique anguli CML & cmI bisecentur rectis MT & mt , hæc erunt tangentes curvæ quæsitæ in punctis M & m : hocque modo describetur curva Problemati satisfaciens $EMmf$, in qua $CMmc$ representat viam radii ad curvam in M & m bis reflexi.

Coroll. 8.

XLVIII. Manifestum ergo est, ex eadem linea curva IAi infinitas lineas curvas $EMmf$, Problemati satisfaciens, construï posse. Non solum enim quantitas constans a pro lubitu variari potest, sed etiam quamvis aliam rectam, per A transeuntem, pro axe assumere licet.

Constructio Cauticæ.

XLIX. Quoniam invenimus $RO = \frac{\int u dr}{ds}$; & per co-
 ordinatas

ordinatas $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ curvæ IAi , qua ante ad curvas Problemati satisfaciendas inveniendas sumus usi, est $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$; $u = \frac{\zeta}{r}$ & $s = \frac{\eta}{r}$ erit $ds = \frac{rd\eta - \eta dr}{r^2}$
 $= \frac{\zeta(\zeta d\eta - \eta d\zeta)}{r^3}$ & $sudr = \frac{\zeta\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{r^3}$, unde

TAB. II
Fig. 3.

fit $RO = \frac{\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta d\eta - \eta d\zeta}$. Ducatur ad curvæ assumptæ punctum I tangens $I\theta$ rectæ AG ad axem, AR normali occurrens in θ , atque normalis $I\eta$, ipsi axi occurrens in η , erit $A\theta = \eta - \frac{\zeta d\eta}{d\zeta}$ & $A\eta = \zeta + \frac{\eta d\eta}{d\zeta}$, unde fit $\frac{A\eta}{A\theta} = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{\eta d\zeta - \zeta d\eta}$; ideoque $RO = \frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$. Ducatur igitur recta $\theta\eta$, eique per I parallela Iv erit $Hv = \frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$

ideoque $RO = -Hv$. Quare in axe sumto intervallo $AR = AI$, ductaque RM parallela ipsi AI , in ea ob signum - fursam capiatur $RO = Hv$, eritque punctum O in caustica & recta RO ejus tangens: unde caustica $DOLK$ ex data curva GI geometricè construatur.

Coroll. 9.

L. Constructa autem caustica vel per ejus rectificationem, vel ope fili ei circumplectati per evolutionem; eo modo, qui in doctrina de causticis tradi solet, curvæ Problemati satisfaciendas describentur.

Scholion:

LI. Notatu dignæ sunt figuræ causticarum, quæ hoc modo construuntur. Si enim curva assumpta Ii in infinitum extendatur, caustica pariter habebit ramos in infinitum expansos; sin autem curva Ii in se redeat, tum caustica quoque tota in spatio finito includetur, & quidem cuspidibus erit prædita L, l, K , uti in figura exhibetur: nisi curva Ii fuerit circulus, quo casu caustica in punctum abit. Ponamus, cur-

vam *li* esse ellipsin, cujus natura exprimaturs hac equatione:
 $\eta\eta = bb - n\zeta\zeta$: erit $r = \sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}$: $s = \frac{\eta}{r}$
 & $u = \frac{\zeta}{r}$: atque $\eta d\eta = -n\zeta d\zeta$; unde $d\eta : d\zeta =$

$$n\zeta : -\eta, \text{ ideoque } RO = \frac{\eta(n\zeta\eta - \zeta\eta)}{n\zeta\zeta + \eta\eta} = \frac{(n-1)\zeta\eta\eta}{bb}, \text{ seu}$$

$$RO = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)}{bb}. \text{ Num autem ob } X = r + \frac{\zeta}{r},$$

$$RO \text{ \& } V = \frac{\eta}{r}. RO \text{ erit } rX = bb + (1-n)\zeta\zeta + (n-1)$$

$$\zeta\zeta - n(n-1)\zeta^4 : bb, \text{ ideoque } X = \frac{b^4 - n(n-1)\zeta^4}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}}$$

$$\text{\& } Y = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)\sqrt{(bb - n\zeta\zeta)}}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}} \text{ hincque } XX$$

$$+ YY = bb + n(n-1)\zeta\zeta - 2nn(n-1)\zeta^4 : bb + nn$$

$(n-1)^2\zeta^4 : b^4$. Erit ergo $RO = 0$ duobus casibus, altero,
 quo $\zeta = 0$, altero, quo $\eta = 0$; maxima vero erit RO , si sit

$$bb = 3n\zeta\zeta, \text{ seu } \zeta = \frac{b}{\sqrt{3n}}. \text{ Quo casu fit } \eta = b\sqrt{\frac{2}{3}}; \text{\&}$$

$$r = b\sqrt{\frac{2n+1}{3n}}, \text{ atque } RO = \frac{2(n-1)b}{3\sqrt{3n}}; \text{ tum vero}$$

$$s = \sqrt{\frac{2n}{2n+1}} \text{ \& } u = \sqrt{\frac{1}{2n+1}}. \text{ His casibus autem causticæ}$$

cuspides *L* & *I* designantur. Verum de his figuris facilius
 iudicare poterimus, si curvas algebraicas Problemati satisfacientes investigaverimus.

Problema VI.

TAB. II LII. Hisdem propositis conditionibus, quæ in Problemate
 Fig. I. precedente sunt allata, invenire curvas algebraicas *FMBmf*,
 quæ radios incidentes *CM* axi parallelos post duplicem reflectionem eidem axi iterum reddant parallelos.

Solutio.

Jam ante invenimus, si ponatur intervallum $AR = r$,
 angulus

angulus $ARM = \phi$, ejus sinus $= s$ & cosinus $= u$, æquationem pro curva ita comparatam esse oportere, ut r sit functionum dimensionum ipsarum u & s . Hinc autem fieri vidimus $CM + MR = p = a + \int u dr$. Unde coordinatæ $AP = x$, $PM = y$ ita determinantur, ut sit $x = \frac{r - up}{1 - u}$ & $y =$

$$\frac{s(p - r)}{1 - u}.$$

Quo igitur curva fiat algebraica, primò necessè est, ut r sit functio algebraica ipsarum s & u , tum vero ut formula $\int u dr$ sit integrabilis. Est vero $\int u dr = ur - \int r du$, & cum r sit functio par, erit tam ur , quam $\int r du$, functio impar ipsarum s & u . Denotet ergo in genere v functionem quamcunque algebraicam imparem ipsarum s & u , ac statuat $\int r du = v$, fietque $r = \frac{dv}{du}$: & $p = a + \int u dr = a +$

$$ur - v = a + \frac{u dv}{du} - v, \text{ ita ut valor ipsius } p \text{ hinc prodeat algebraicus.}$$

$$\text{Erit ergo } p - r = a - \frac{dv}{du} + \frac{u dv}{du} =$$

$$a - v + \frac{(1 - u) dv}{du}; \text{ \& } r - up = \frac{(1 - uu) dv}{du} - u(a - v),$$

unde habebuntur coordinatæ:

$$x = \frac{(1 + u) dv}{du} - \frac{u(a - v)}{1 - u}; \text{ \& } y = \frac{s(a - v)}{1 - u} - \frac{s dv}{du}.$$

Quæcumque ergo functio algebraica impar ipsarum s & u pro v accipiat, semper orietur æquatio algebraica pro curva $FMBmf$, quæ radios CM , axi AB parallele incidentes, post duplicem reflexionem axi iterum parallelos reddat. *Q. E. I.*

Coroll. 1.

LIII. Quoniam v debet esse functio impar ipsarum s & u , ea si fuerit rationalis, in altera sequentium formularum debet esse contenta:

$$v = \frac{A + Bss + Csu + Duu + Es^4 + Fs^3u + Gs^2u^2 + Hsu^3 + \&c.}{\alpha + \beta u + \gamma s^2 + \delta s^2u + \epsilon su^2 + \zeta u^2 + \eta s^2 + \theta s^2u + \&c.}$$

I 3

nam l esse ellipsin, cujus natura exprimaturs hac æquatione: $\eta\eta = bb - n\zeta\zeta$: erit $r = \sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}$: $s = \frac{\eta}{r}$ & $u = \frac{\zeta}{r}$: atque $\eta d\eta = -n\zeta d\zeta$; unde $d\eta : d\zeta =$

$$n\zeta : -\eta, \text{ ideoque } RO = \frac{\eta(n\zeta\eta - \zeta\eta)}{n\zeta\zeta + \eta\eta} = \frac{(n-1)\zeta\eta\eta}{bb}, \text{ seu}$$

$$RO = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)}{bb}. \text{ Num autem ob } X = r + \frac{\zeta}{r},$$

$$RO \text{ \& } V = \frac{\eta}{r}. RO \text{ erit } rX = bb + (1-n)\zeta\zeta + (n-1)$$

$$\zeta\zeta - n(n-1)\zeta^2: bb, \text{ ideoque } X = \frac{b^4 - n(n-1)\zeta^4}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}}$$

$$\text{ \& } Y = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)\sqrt{(bb - n\zeta\zeta)}}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}} \text{ hincque } XX$$

$$+ YY = bb + n(n-1)\zeta\zeta - 2nn(n-1)\zeta^4: bb + nn(n-1)^2\zeta^4: b^4. \text{ Erit ergo } RO = 0 \text{ duobus casibus, altero,}$$

$$\text{quo } \zeta = 0, \text{ altero, quo } \eta = 0; \text{ maximam vero erit } RO, \text{ si sit}$$

$$bb = 3n\zeta\zeta, \text{ seu } \zeta = \frac{b}{\sqrt{3n}}. \text{ Quo casu fit } \eta = b\sqrt{\frac{2}{3}}; \text{ \&}$$

$$r = b\sqrt{\frac{2n+1}{3n}}, \text{ atque } RO = \frac{2(n-1)b}{3\sqrt{3n}}; \text{ tum vero}$$

$s = \sqrt{\frac{2n}{2n+1}}$ & $u = \sqrt{\frac{1}{2n+1}}$. His casibus autem causticæ cuspides L & I designantur. Verum de his figuris facilius judicare poterimus, si curvas algebraicas Problemati satisfacientes investigaverimus.

Problema VI.

TAB. II
Fig. 1. LII. hisdem propositis condicionibus, quæ in Problemate precedente sunt allatæ, invenire curvas algebraicas $FMBmf$, quæ radios incidentes CM axi parallelos post duplicem reflectionem eidem axi iterum reddant parallelos.

Solutio.

Jam ante invenimus, si ponatur intervallum $AR = r$,
angulus

angulus $ARM = \Phi$, ejus sinus $= s$ & cosinus $= u$, æquationem pro curva ita comparatam esse oportere, ut r sit functio parium dimensionum ipsarum u & s . Hinc autem fieri vidimus $CM + MR = p = a + s u d r$. Unde coordinatæ $AP =$

$$u, PM = y \text{ ita determinantur, ut sit } x = \frac{r - up}{1 - u} \text{ \& } y =$$

$$\frac{s(p - r)}{1 - u}. \text{ Quo igitur curva fiat algebraica, primò neces-}$$

se est, ut r sit functio algebraica ipsarum s & u , tum vero ut formula $s u d r$ sit integrabilis. Est vero $s u d r = u r - s r d u$, & cum r sit functio par, erit tam $u r$, quam $s r d u$, functio impar ipsarum s & u . Denotet ergo in genere v functionem quancunque algebraicam imparem ipsarum s & u , ac statuat

$$s r d u = v, \text{ fietque } r = \frac{d v}{d u} : \text{ \& } p = a + s u d r = a +$$

$$u r - v = a + \frac{u d v}{d u} - v, \text{ ita ut valor ipsius } p \text{ hinc pro-$$

$$\text{deat algebraicus. Erit ergo } p - r = a - \frac{d v}{d u} + \frac{u d v}{d u} =$$

$$v = a - v = \frac{(1 - u) d v}{d u}; \text{ \& } r - u p = \frac{(1 - u u) d v}{d u}$$

$- u(a - v)$, unde habebuntur coordinatæ:

$$x = \frac{(1 + u) d v}{d u} - \frac{u(a - v)}{1 - u}; \text{ \& } y = \frac{s(a - v)}{1 - u} - \frac{s d v}{d u}$$

Quæcunque ergo functio algebraica impar ipsarum s & u pro v accipiat, semper orietur æquatio algebraica pro curva $FMB = f$, quæ radios CM , axi AB parallele incidentes, post duplicem reflexionem axi iterum parallelos reddat. Q.E.I.

Coroll. I.

LIII. Quoniam v debet esse functio impar ipsarum s & u , ea si fuerit rationalis, in altera sequentium formularum debet esse contenta:

$$v = \frac{A + B s s + C s u + D u u + E s^4 + F s^3 u + G s^2 u^2 + H s u^3 + \&c.}{\alpha u + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2 u + \epsilon s u^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \theta s^4 u + \&c.}$$

$$v = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esu^2 + Fu^3 + Gs^5 + Hs^4u + \&c.}{\alpha + \beta s + \gamma su + \delta uu + \epsilon s^4 + \zeta s^3u + \eta s^2u^2 + \theta su^3 + \&c.}$$

Coroll. 2.

LIV. Cum sit $s = \sqrt{(1 - uu)}$, hæ formulæ sequenti modo simpliciter exprimi poterunt, ut sit

$$\text{vel } v = \frac{A + Buu + Cu^4 + Du^6 + \&c. + (Pu + Qu^3 + Ru^6 + \&c.)}{\alpha u + \beta u^3 + \gamma u^5 + \&c. + (\pi + \rho u^2 + \sigma u^4 + \tau u^6 + \&c.)}$$

$$\text{vel } v = \frac{Au + Bu^3 + Cu^5 + \&c. + (P + Qu^2 + Ru^4 + Su^6 + \&c.)}{\alpha + \beta uu + \gamma u^4 + \delta u^6 + \&c. + (\pi u + \rho u^3 + \sigma u^5 + \&c.)} \cdot \frac{\sqrt{(1 - uu)}}{\sqrt{(1 - uu)}}$$

Coroll. 3.

LV. Si irrationalitas $\sqrt{(1 - uu)}$ ex denominatore utriusque harum formularum tollatur more consueto, utraque formula in hanc unam formam abibit:

$$v = \frac{Au + Bu^3 + Cu^5 + Du^7 + \&c. + (P + Qu^2 + Ru^4 + Su^6 + \&c.) \sqrt{(1 - uu)}}{\alpha + \beta u^2 + \gamma u^4 + \delta u^6 + \epsilon u^8 + \&c.}$$

Coroll. 4.

LVI. Aequatio etiam inter v & u & s quaecunque assumi potest, dummodo hæ tres quantitates in singulis terminis vel pares ubique, vel impares ubique, constituent dimensiones. Ita tam hæ aequatio $v^3 + \alpha uv^2 + \beta sv^2 + \gamma u^3 + \delta suu + \epsilon v + \zeta s + \eta u = 0$, quam hæc $v^3 + \alpha sv + \beta uv + \gamma u^2 + \delta su + \epsilon = 0$ idoneam pro v functionem suppeditabit.

Coroll. 5.

LVII. Cum igitur sit pro primo reflexionis puncto M :

$$AR = \frac{dv}{du}; RM = \frac{a-v}{1-u} - \frac{dv}{du}; PM = \frac{s(a-v)}{1-u}$$

$$\frac{sdv}{du}; PR = \frac{u(a-v)}{1-u} - \frac{u dv}{du} \& AP = \frac{(1+u)dv}{du} - \frac{u(a-v)}{1-u}$$

$\frac{s(a-v)}{1-u}$ erit pro altero puncto m ; quo tam v , quam s

& u , fiunt negativa: $AR = \frac{dv}{du}$; $Rm = \frac{a+v}{1+u} - \frac{dv}{du}$ $pm =$

$\frac{s(a+v)}{1+u} - \frac{sdv}{du}$; $Rp = \frac{u(a+v)}{1+u} - \frac{udv}{du}$; & $Ap =$
 $\frac{(1-u)dv}{du} + \frac{u(a+v)}{1+u}$.

Coroll. 6.

LVIII. Punctum autem O in caustica ob $r = \frac{dv}{du}$, &

sumto du constante $dr = \frac{ddv}{du}$, ita definietur, ut sit $RO =$

$\frac{ssddv}{du^2} = \frac{-(1-uu)ddv}{du^2}$; hincque $OS =$

$\frac{-s(1-uu)ddv}{du^2}$; $RS = \frac{-u(1-uu)ddv}{du^2}$ atque $AS =$

$\frac{dv}{du} - \frac{u(1-uu)ddv}{du^2}$, unde curva caustica cognoscetur.

Constructio Curvæ.

LIX. Circa punctum A describatur curva algebraica AI ,
 ramis alternis AI & Ai æqualibus & similibus prædita, & per
 A ducatur recta FAB pro axe habenda. Vocetur abscissa
 $AH = u$ & applicata $HI = v$, fietque v functio impar ipsius
 u , uti solutio postulat. Tum axi AB in A normaliter con-
 situatur DAd , cui tangens $I\theta$ occurrat in θ , erit $A\theta =$

$\frac{v dv}{du} - v$: unde si capiatur $AE = Ae = a$ erit $E\theta = a +$

$\frac{v dv}{du} - v = p = a + \int u dr$ & $e\theta = a - \int u dr$. Deinde

centro A radio arbitrario $AD = Ad = r$ describatur circulus;
 cui

TAB. II
 Fig. 4.

enī applicata HI occurrat in G , erit $HG = \sqrt{(1 - uu)} = s$, & FAG æquabitur angulo Φ . Jam ex d ad $I\theta$ productam ducatur perpendicularis $d\eta R$, axi occurrens in R , erit $AR = \frac{dv}{du} = r$: tunc ex R radio AG ducatur parallela RL , in ea-

que capiatur $RL = E\theta = a + fudr$, & fiat $RK = RL$, junctaque KL per intersectionem C in recta Dd axi AB agatur parallela CM , erit M punctum in curva quaesita.

Exemplum 1.

TAB. II LX. Cum v debeat esse functio impar ipsarum v & u , Fig. 1. ponatur $v = bu$, erit $\frac{dv}{du} = b$, & $p = a$: atque $r = b$: ita ut

omnes radii reflexi Mm in eodem puncto axem secant; ex quo jam perspicuum est, curvam FBf fore parabolam, focus in R habentem. Quod idem æquatio statim indicat; sic enim

$$AP = x = b(1 + u) - \frac{u(a - bu)}{1 - u} = \frac{b - au}{1 - u} \quad \& \quad PM = y =$$

$$\frac{s(a - bu)}{1 - u} - bs = \frac{(a - b)s}{1 - u} = (a - b) \sqrt{\frac{1 + u}{1 - u}}, \text{ ut sit } y^2$$

$$= (a - b)^2 \cdot \frac{1 + u}{1 - u}. \text{ At est } \frac{1 + u}{1 - u} = \frac{a + b - 2x}{a - b}, \text{ unde}$$

sit $yy = (a - b)(a + b - 2x)$. Vertex ergo hujus parabolæ prodit, si $y = 0$, hoc est, si $u = -1$, quo casu sit $x = AB =$

$$\frac{a + b}{2} \quad \& \quad \text{parameter hujus parabolæ est } = 2(a - b). \text{ qua-}$$

Fig. 4. druplo major, quam $BR = AB - AR = \frac{a - b}{2}$. Per con-

structionem autem præcedentem hæc parabola prodit, si IAi statuatur linea recta; tum enim ob $A\theta = 0$ erit $RL = EA$ constans, similiterque ob directionem $I\theta$ constantem erit quoque dR constans, ideoque punctum R fixum.

Exem-

Exemplum 2.

TAB. II
Fig. 1.

LXI. Ponamus, esse $u = bu + cs$, ob $ds = \frac{-u du}{s}$,
erit $\frac{dv}{du} = b - \frac{cu}{s} = r = AR$, & $p = a + bu - \frac{c u u}{s}$.

$-bu - cs$, seu $p = a - \frac{c}{s}$: unde fit $r - up = b - au$ &

$p - r = a - b - \frac{c(1-u)}{s}$, ideoque $AP = x = \frac{b - au}{1 - u}$

$= \frac{a + b}{2} - \frac{(a - b)(1 + u)}{2(1 - u)}$ & $PM = y = -c + \frac{(a - b)s}{1 - u}$

$= -c + (a - b)\sqrt{\frac{1 + u}{1 - u}}$: unde $\frac{r + u}{1 - u} = \frac{(y + c)^2}{(a - b)^2}$,

qui valor ibi substitutus dabit $x = \frac{a + b}{2} - \frac{(y + c)^2}{2(a - b)}$: quæ

æquatio est pro parabola quoque, cujus axis recta AB est parallelus, ab eoque intervallo $= c$ distat; parameter vero est $= 2(a - b)$. Patet ergo, hanc hypothesin non aliam dare curvam atque præcedentem, cum ex utraque oriatur parabola inter omnes, quæ Problemati satisfaciunt, sine dubio simplicissima.

Exemplum 3.

LXII. Ponamus $v = bu + cu^3$, ut fit $\frac{dv}{du} = b + 3cu^2$

$cuu = AR = r$ & $p = a + 2cu^3$; unde fit $r - up = b + 3cuu - au - 2cu^3$ & $p - r = a - b - 3cuu + 2cu^3$.

Hæbentur ergo $AP = x = \frac{b - au + 3cuu - 2cu^3}{1 - u}$

$PM = y = (a - b - 3cuu + 2cu^3)\sqrt{\frac{1 + u}{1 - u}}$. Sit $a =$

$b + c$, atque prædibunt sequentes formulæ: $AP = x = b - cu + 2cuu + 2cu^3 = b - cu(1 - 2u - 2uu)$.

K

PM =

$PM=y=c(1+u-2uu)\sqrt{(1-uu)}=c(1-u)(1+2u)\sqrt{(1-uu)}$. Ad curvam autem per plurima puncta construendam præstabit notasse, esse $AR=b+3cuu$; $col. ARM=u$;

$$\& RM+MC=a+2cu^3, \text{ seu } RM=\frac{a-b-3cuu+2cu^3}{1-u}$$

$$\text{eritque } Rm+mc=a-2cu^3, \text{ seu } Rm=\frac{a-b-3cuu-2cu^3}{1+u}$$

Tum vero pro caustica erit $\frac{ddv}{du^2}=6cu$ & $RO=-6cu(1-uu)$, unde fit $AS=X=b+3cuu-6cuu(1-uu)=b-3cuu+6cu^2$ & $OS=Y=6cu(1-uu)\sqrt{(1-uu)}$.

Exemplum 4.

$$\text{LXIII. Ponamus } v=bu+\frac{c}{u}, \text{ erit } \frac{dv}{du}=b-\frac{c}{uu}$$

$$AR=r \& RM+MC=p=a+bu-\frac{c}{u}-bu-\frac{c}{u}=a-\frac{2c}{u}$$

$$\text{unde fit } r-up=b-\frac{c}{uu}-au+2c \& p-r=a-b-\frac{2c}{u}+\frac{c}{uu}, \text{ atque } AP=x=\frac{(b+2c)uu-c-uu^3}{uu(1-u)}$$

& $PM=y=(a-b-\frac{2c}{u}+\frac{c}{uu})\sqrt{\frac{1+u}{1-u}}$. Statuamus, quo hæ formulæ fiant simpliciores $a=b+t$, erit $AP=x=b-\frac{c}{uu}-\frac{c}{u}+c$, & $PM=y=c\left(\frac{1-u}{uu}\right)\sqrt{(1-uu)}$, vel

$$x=a-\frac{c}{u}-\frac{c}{uu}; \& y=-c\left(\frac{1}{u}-\frac{1}{uu}\right)\sqrt{(1-uu)}$$

$$\text{Ponatur } t=a-x, \text{ ut fit } t=\frac{c}{u}+\frac{c}{uu}, \& y=c\left(\frac{1}{u}-\frac{1}{uu}\right)$$

$$\sqrt{(1-uu)}, \text{ ex quarum illis oritur } u=\frac{c+\sqrt{(cc+4ct)}}{2t}$$

$$\frac{z}{u} = \frac{-t + \sqrt{(cc + 4ct)}}{2c} \quad \& \quad \frac{z}{uu} = \frac{2cc + 4ct - 2c\sqrt{(cc + 4ct)}}{4cc}$$

$$= \frac{c + 2t - \sqrt{(cc + 4ct)}}{2c} \quad \text{Hinc fit } c \left(\frac{1}{u} - \frac{1}{uu} \right) = -c - t + \sqrt{(cc + 4ct)}; \text{ est vero } 1 - uu = \frac{4ct - 2cc - 4ct - 2c\sqrt{(c^2 + 4ct)}}{4ct}$$

ideoque $2t^2yy = (c + t - \sqrt{(cc + 4ct)})^2 (2ct - cc - 2ct - c\sqrt{(cc + 4ct)})$ ac proinde $2yy + cc - 10ct - 2ct = -(c + t)\sqrt{(cc + 4ct)}$ seu $y^2 + (cc - 10ct - 2ct)yy + t^2 - 6ct^2 + 12cctt - 8c^3t = 0$. Habemus ergo lineam quarti ordinis quaestioni satisficientem, quae hac aequatione commodius exprimitur:

$$16yy = (\sqrt{(c + 4t)} - 3\sqrt{c})^3 (\sqrt{(c + 4t)} + \sqrt{c})$$

vel si ponatur $c = 4e$ & $t + c = x$ habebitur:

$$yy = (\sqrt{x - 3\sqrt{e}})^3 (\sqrt{x} + \sqrt{e}) = xx - 3x\sqrt{ex} + 18ex - 27ee.$$

Ad causticam vero hujus curvae inveniendam est $\frac{ddv}{du^2} = \frac{2c}{u^3}$

$$\& RO = \frac{-2c(1 - uu)}{u^3}: \text{ unde } AS = X = b - \frac{3c}{uu} + 2c \&$$

$$OS = Y = \frac{-2c(1 - uu)\sqrt{(1 - uu)}}{u^3} \quad \text{Ponatur alia ab-$$

$$\text{scissa } b + 2c - X = T, \text{ erit } \frac{3c}{uu} = T, \& uu = \frac{3c}{T}, \text{ unde fit } \frac{3cY}{T}$$

$$\sqrt{\frac{3c}{T}} = 2c \left(1 - \frac{3c}{T} \right)^{\frac{3}{2}}, \text{ seu } 3Y\sqrt{3c} = -2(T - 3c)^{\frac{3}{2}}. \text{ Po-}$$

natur abscissarum initium denuo mutando $T - 3c = X$, erit $3Y\sqrt{3c} = -2X\sqrt{X}$, & $27cYY = 4X^3$; est ergo caustica haec parabola cubicalis Neoliana, diametrum habens radiis incidentibus parallelam.

JOANNIS HEUMANNI, JUR. PROFESSORIS
 Altorfni, Commentarii de re diplomatica Imperatorum

as Regum Germanorum, inde a Carolo M. temporibus adornati.

Norimbergæ, sumptibus Joannis Georgii Lochneri, 1745, 4. Alph. 3, cum Tabb. æn. 5.

Quantam utilitatem tabularum veterum, quæ Diplomata vocantur, cognitio & interpretatio, tam ad varias disciplinas ornandas & illuminandas, quam inprimis ad legum Germanicarum intelligentiam, conferat, eruditus, qui tali in campo unquam desudarunt, assatim notum est. Quamvis autem maxima utilitas exinde speranda sit; dolendum tamen est, ob summam incertitudinem, & difficultates quamplurimas, quibus ea res premitur, adeo occultam atque peregrinam nostris scholis doctrinam tabulariam adhuc fuisse, ut, cum Diplomata memores, ænigmata loqui videor. Præclarissima igitur de historia & legibus patriæ nostræ antiquis promerentur, qui, post celebratissimi *Mabillonii* curas, cujus quippe opus in instructissimis duntaxat Bibliothecis asservatur, curatorem Diplomatum noticiam cum lectoribus communicate fatagunt, &, quomodo vera a falsis discernenda sint, docent. Fecit hoc Clarissimus hujus libri Auctor, qui, Ill. *Rinski*, Academiæ Altorfinæ quondam Antecessoris gravissimi, monitis ad hunc laborem excitatus, nullis difficultatibus ac tædiis cessit, ut rem diplomaticam Imperatorum ac Regum Germaniæ, inde a *Caroli M.* temporibus usque ad *Carolus Calvum*, erueret ex tenebris ac illustrare posset. In sex Capita universa hæc lucubratio divisa est. *Caput primum* de re diplomatica generatim agit; *secundum* Diplomata *Caroli Magni*, *tertium* *Ludovici Pii*, *quartum* *Lotbarii*, *quintum* *Ludovici secundi*, & *sextum* *Caroli Calvi*, exponit Diplomata, de quibus nunc singulis paulo fusius dicendum est. Diplomaticam artem pro parte artis criticæ habendam, & in æstimanda Diplomatum fide consistere, Cl. Auctor judicat. *Mabillonium*, a *Papebrocho* excitatum, primum hanc artem in formam redegit, monet, controversias, post *Mabillonii* fata circa eam rem exortas, fuse exponens. Diplomata per li-
teras

terus patentes, quibus Principes, vel proceres, jura & immunitates impertiantur, describit, eademque pro varietate argumenti, quod tractant, & materia, in qua scripta sunt, varias compellationes sortiri, observat. Diplomata quamplurima ex antiquitate superesse, in favorem Ecclesiarum potissimum data, monet. In membranis illa scribi suevisse, statuit, quæ membranæ in latitudinem chartarum extendi consueverunt. Pictas in eis fuisse literas atramento, observat, quamvis Carolus Calvus, Orientales Imperatores imitatus, in Diplomate quodam Abbatiz Compediensis, atræa bulla munito, rubris literis usus sit, cujus documentum effigiem expressit *Mabilonius*. Pontifices privilegiis suis monogramma Christi, sive characterem, *Chrismon* dictum, qui asterisci speciem habet, præmississe, Reges vero pro lubitu signa quædam Diplomatum frontibus præfixisse, Cl. Autor docet. Christi monogramma in quibusdam Imperatorum Diplomatum visitur, plurimis tamen litera C majuscula, nonnunquam nuda, nonnunquam variis lineis implicata, præmissa est; quam literam *caput*, seu initium, denotare, non male suspicantur eruditi. Sub Carolingis, & per aliquot post eos Secula, lingua Latina utque in Diplomatum adhiberi consuevit. Ductum literarum, tempore Carolingorum usitatum, describit Cl. Autor, cujus quoque figuram æri incidendam curavit. Genus scribendi in Diplomatum Carolingorum regnat vehementer barbarum, orthographia valde corrupta est, & innumeris scribarum vitiis feæct, unde, non male æturum esse, qui linguam diplomaticam omnium seculorum ac regnorum data opera explicaret, Cl. Autor judicat. Numerorum signa, in Diplomatum usitata, curiose idem exponit. Interpunctionibus ea tempore *Caroli M.* caruisse, docet, abbreviationes & vocum compendia quamplurima in eis occurrere, observat, & laudabilem iis explicandis operam *Baringram* in *Clave diplomatica* adhibuisse, monet. De monogrammatibus dein, quæ in chartis antiquis frequentissime occurrunt, disputat. Monogramma describit per *signum, vocum literas, non naturali, sed vario, ordine compositas, exhibens*. Pingebatur

Pag. 6.

10.

nempe antiquis temporibus ad nomen Regis crux, quæ, *καὶ ἐξ ὧν* *signum* dicta, manu Principis ipsius exprimebatur, reliqua Cancellarius addebat. Signum vero crucis occasionem, monogrammata cruciformis fingendi, suppeditasse, Cl. Autor monet. Jam in Diplomatum *Carolo M.* antiquioribus hujusmodi characteres occurrunt, hic vero usum eorum perpetuum in Diplomata regia introduxit, atque ipse perinde ac sequentes *Caroli*, una cum *Arnoldo*, ad crucis figuram nomina sua expressit, reliqui Carolingi quadrata monogrammata excogitarunt. Omnia tamen Carolingica sunt nomina, quia nullas literas, nisi quæ ad nomen scribendum necessarias sunt, referunt. Postea *Otto II* titulum Imperatoris Augusti addidit, unde titularia orta sunt monogrammata. Appendebantur Diplomatum sigilla, unde ipsæ chartæ nunquam sigillorum nomine veniunt. Reges Merovingici una cum Carolingis illa in cera alba expresserunt; sequentibus Regibus rubricata cera magis placuit. Orbicularem figuram sigilla antiquiora tenent. Effigiem Regis thorace induti, ad sinistram latus conversam, ostendunt, barba & lauro decoratam, cum inscriptione *XPE, protege, vel adjuva, Regem, vel Imp.* Nec sigilla aurea & plumbea, quæ *bulle* dicuntur, Carolingis temporibus incognita fuisse, Cl. Autor ex *Petri Diaconi Chronico Cassinensi* comprobat. Contenta deinceps Diplomatum idem exponit. A Regibus Francorum antiquissimis, nec non a *Carolo M.*, invocationem nominis divini in instrumentis rarius fuisse adhibitam, monet. *Ludovicum* vero, ejus nepotes, & alios Reges Germanorum, divina auspicia haud prætermisisse, dicitur. Vota vel ad Servatorem nostrum, vel ad S. S. Trinitatem, verbis vario modo conceptis, direxerunt, donec *Carolus Calvus* constantem hanc præcationis formulam: *In nomine sanctæ & individue Trinitatis*, aliquot seculorum usu comprobata, instituit. Plurima dein, de titulis Imperatorum, formula promulgationum, & reliquis Diplomatum contentis, Cl. Autor asserte bonæ frugis plenissima, & per partes eundo, totam Diplomatum constructionem delineat. His autem præmissis, Diplomata *Caroli M.* describit.

Pag. 14.

16 seq.

describit. In plurimis quidem ejus præceptis invocationem nominis divini deesse, concedit, non tamen idcirco Diplomata, in quibus ea occurrit, falsitatis statim arguenda esse, urget, quamvis, nonnunquam a manu recentiore precandi formulam adjectam esse, non diffiteatur. Quod ad nomen & honorum titulos *Caroli*, tria temporum intervalla discernenda esse observat. Ab anno Christi 768 usque ad annum 774, id est, a regno Francorum suscepto usque ad Longobardicum, dicitur iste Princeps *Carolus gratia Dei Rex Francorum, Vir illustris*. Ab illo tempore usque ad annum 800 ei hæc formula familiaris fuit: *Carolus gratia Dei Rex Francorum & Langobardorum ac Patricius Romanorum*. Nonnunquam additum est: *Vir illustris*. Ab impetrata autem dignitate imperiali usque ad vitæ exitum hoc elogio insigniuntur ejus Diplomata: *Carolus, serenissimus Augustus, a Deo coronatus, magnus & pacificus Imperator Romanorum, gubernans imperium, qui & per misericordiam Dei Rex Francorum & Langobardorum*. Majestatis elogium rarius sibi istum Principem tribuere, Cl. Autor monet. De patria dein, vita, & familia, *Caroli* varia notatu digna, e Diplomatum istius Imperatoris hausta, adstruit. Pontificem Romanum, sanctitatis, beatitudinis, & Apostolicæ coronæ, encomiis mactatum a *Carolo*, commonstrat, eas tamen compellationes Pontifici cum aliis Episcopis, imo & laicis, communes fuisse, ex aliis documentis ostendit. Proceres, seculari dignitate conspicui, interdum *illustres* vocati sunt, eoque titulo nec Reges Francorum majorem affectasse, Cl. Autor docet. Curam, quam iste Princeps statui ecclesiastico & civili probe ordinando impendit, admodum fuse & erudite dein exponit. Merita quoque *Caroli M.* in rem literariam enarrat. Ut chartis suis eo firmius robore adderet Imperator, variis clausulis eas confirmavit, multas violatoribus indixit, imo nonnunquam imprecationes addidit, id quod variis exemplis Cl. Autor docet. Factum id etiam, quando se sacris adibus collegiisque beneficiis præstiterat *Carolus*, ejusque posteris, ut pro se & familia preces eo ardentius ad Deum suaderentur, postularunt. Cujus rei

Pag. 27.

34.

87 seq.

106.

113 seq.

- rei varia exempla, nec non litaniz *Caroline* formula, hic
 Pag. 115. exhibentur. Ad calcem Diplomatum *Caroli* plerumque
 observatur, quod isti chartæ nomen Imperatoris inscriptum,
 116. & sigillum ei impressum fuerit. Adest interdum & subscrip-
 tio, & sigillum, sed clausula illa deest, quamvis hoc in pau-
 cis obveniat Diplomatis. Modo folius annuli, in placitis
 plerumque, & minoris momenti chartis, modo subscriptio-
 nis duntaxat, mentio fit, sigillo nihilo minus affixo. Ipsa Di-
 plomatis subscriptio monogrammate constat, cujus rei ratio-
 nem daturus *Mabilonius de re diplomatica pag. 154, Carolum*
M. artem scribendi ignorasse, pronuntiavit. Hoc autem de
 Principe adeo literato neutiquam dici posse, & locum *Egin-*
bardi, ad quem vulgo provocatur, de calligraphia & literis
 majusculis capiendum esse, Cl. Autor dicitur, deque figura
 119. *Carolini* monogrammati varia adstruit. De Archi-Cancella-
 riis *Caroli M.* qui Diplomatis simul subscribebant, dispa-
 120. tat. Sigillorum *Carolinorum* formam expositorus, observa-
 123. tiones *Heinesii* e libro *de Sigillis P. I Cap. IX §. 14* hic ap-
 ponit. Integræ fidei tabulas *Carolinas & datum & actum* ha-
 bere, unde discatur, quo anno regni, vel imperii, & ubi,
 negotium gestum fuerit, Cl. Autor monet. Tribus epochis
Carolum Diplomatis signandis usum esse, docet. Prima ni-
 mirum regni Francici, altera regni Langobardici, & tertia
 imperii. Annos incarnationis dominicæ in ejus Diplomati-
 bus raro annotari, observat Cl. Autor, & indices Diplo-
 matum *Carolinorum*, quantum fieri potuit, locupletissimum
 144. addit, deque spuris & suspectis *Caroli* Diplomatis
 disputat. *Ludovicus Pius*, Rex Aquitaniz factus, aliquas
 chartas editit, quarum nonnullæ, a *Mabilonio* in *Annalibus*
Benedictinis editæ, hanc habent inscriptionem: *In nomi-*
ne Domini nostri Jesu Christi; in aliis ejus Diplomatis in-
 vocationem nominis divini penitus omissam esse, Cl. Autor
 observat. Ubi gubernacula imperii Romani cepessit, hanc
 unam precandi formulam servavit: *In nomine Domini Dei &*
Salvatoris nostri Jesu Christi. Eam formulam aliquot Diplo-
 matum centurias præ se ferre, Cl. Autor monet, varias co-

men

men chartas, a *Martenio & Dacberio* editas, hanc formulam diverso modo exhibere, docet, urgetque, eam rem nonnihil ad chartarum *ἀνθερείαν* in dubium vocandam facere, ita persuasum sibi habens, suspicionem eo majorem suboriri, quo audacius consuetudo deseratur. Hæc tamen duntaxat de Diplomati- Pag. 171.
 bus valere, nequiquam ad alia literarum monumenta istius Imperatoris transferri posse, concedit. Nomen *Ludovici*, à vocabulo *Hludo*, quod *præclarum* denotat, & *Wigb*, quod *Martem* significat, compositum esse, observat. Cum Rex Aquitanix iste Princeps esset, nomen suum hac formula in Diplomati-
 bus expressit: *Ludovicus divina ordinante providentia Rex serenissimus Aquitaniae*, vel *Ludovicus gratia Dei Rex Aquitanorum*. Ad imperatoriam dignitatem evectus, hanc fere semper adhibuit formulam: *Hludovicus divina ordinante, interdum propitiante, providentia, seu clementia, Imperator Augustus*. Assumpto in imperii societatem filio *Lothario*, ejus simul in Diplomatum inscriptione mentio injicitur, id quod contra *Mabilonium*, qui, in literis *Ludovici* nomen *Lotharii* etiam cum exulare, scripsit, quando adhuc erant conjunctissimi, Cl. Autor evincit. Imperavit postea *Ludovicus* iterum solus, atque tunc stilum nonnihil immutavit, hæc usus formula: *Hludovicus, divina repropitiante clementia, Imperator Augustus*, quamvis nonnullæ ejusdem chartæ priorem formulam retinuerint. Alias præterea istius Imperatoris chartas, quæ a formula consueta recedunt, Cl. Autor affert. Idem, dum rem gestam notam faciat *Ludovicus*, eum stilum patèrnum imitari, observat, & quamplurimas ejusmodi formulas apponit. In Proce- 174.
 miis eadem, ac in *Caroli M.* literarum exordiis, argumenta contineri, docet. Sæpius spe remunerationis æternæ cives ad obediendæ edictis suis invitavit *Ludovicus*. Idem se ipsum 175.
 in numero plurali more paterno plerumque nominat. Patris mentionem semper cum honoris & laudis præfamine injicit. Agnatorum quoque sæpius meminit. Episcopos & Abbates *venerabilium* compellatione ornat. 176.
 Proce- 177.
 res *illustres fideles* vocat. Ipsa tamen ejus Diplomatum contenta *Carolinæ* chartas varietate propemodum superare,
 L Cl. Au-

- rei varia exempla, nec non litanie *Caroline* formula, hic
 Pag. 115. exhibentur. Ad calcem Diplomatum *Caroli* plerumque
 observatur, quod isti chartæ nomen Imperatoris inscriptum,
 116. & sigillum ei impressum fuerit. Adest interdum & subscrip-
 tio, & sigillum, sed clausula illa deest, quamvis hoc in pau-
 cis obveniat Diplomatis. Modo folius annuli, in placitis
 plerumque, & minoris momenti chartis, modo subscriptio-
 nis duntaxat, mentio fit, sigillo nihilo minus affixo. Ipsa Di-
 plomatis subscriptio monogrammate constat, cujus rei ratio-
 nem daturus *Mabilonius de re diplomatica pag. 164, Carolum*
M. artem scribendi ignorasse, pronuntiavit. Hoc autem de
 Principe adeo literato neutiquam dici posse, & locum *Egin-*
bardi, ad quem vulgo provocatur, de calligraphia & literis
 majusculis capiendum esse, Cl. Autor dicitur, deque figura
 119. *Carolini* monogrammati varia adstruit. De Archi-Cancella-
 riis *Caroli M.* qui Diplomatis simul subscribebant, dispu-
 120. tat. Sigillorum *Carolinorum* formam expositurus, observa-
 123. tiones *Heinescii* e libro *de Sigillis P. I Cap. IX §. 14* hic ap-
 ponit. Integre fidei tabulas *Carolinas & datum & actum* ha-
 bere, unde discatur, quo anno regni, vel imperii, & ubi,
 negotium gestum fuerit, Cl. Autor monet. Tribus epochis
Carolum Diplomatis signandis usum esse, docet. Prima ni-
 mirum regni Francici, altera regni Langobardici, & tertia
 imperii. Annos incarnationis dominicæ in ejus Diplomati-
 bus raro annotari, observat Cl. Autor, & indices Diplo-
 matum *Carolinorum*, quantum fieri potuit, locupletissimum
 144. addit, deque spuris & suspectis *Caroli* Diplomatis
 disputat. *Ludovicus Pius*, Rex Aquitanie factus, aliquas
 chartas edidit, quarum nonnullæ, a *Mabilonio* in *Annalibus*
Benedictinis editæ, hanc habent inscriptionem: *In nomi-*
ne Domini nostri Jesu Christi; in aliis ejus Diplomatis in-
 vocationem nominis divini penitus omissam esse, Cl. Autor
 observat. Ubi gubernacula imperii Romani cepessit, hanc
 unam precandi formulam servavit: *In nomine Domini Dei &*
Salvatoris nostri Jesu Christi. Eam formulam aliquot Diplo-
 matum centurias præ se ferre, Cl. Autor monet, varias co-

men

men chartas, a *Martenio & Dacherio* editas, hanc formulam diverso modo exhibere, docet, urgetque, eam rem nonnihil ad chartarum *auferre* in dubium vocandam facere, ita persuasum sibi habens, suspicionem eo majorem suboriri, quo audacius consuetudo deseratur. Hæc tamen duntaxat de Diplomati-
 Pag. 171.
 bus valere, neutiquam ad alia literarum monumenta istius Imperatoris transferri posse, concedit. Nomen *Ludovici*, à vocabulo *Hludo*, quod *præclarum* denotat, & *Wigb*, quod *Martem* significat, compositum esse, observat. Cum Rex Aquitanicæ iste Princeps esset, nomen suum hac formula in Diplomati-
 bus expressit: *Ludovicus divina ordinante providentia Rex serenissimus Aquitanie*, vel *Ludovicus gratia Dei Rex Aquitanorum*. Ad imperatoriam dignitatem evehctus, hanc fere semper adhibuit formulam: *Hludovicus divina ordinante, interdum propitiante, providentia, seu clementia, Imperator Augustus*. Assumpto in imperii societatem filio *Lothario*, ejus simul in Diplomatum inscriptione mentio injicitur, id quod contra *Mabilonium*, qui, in literis *Ludovici* nomen *Lotharii* etiam cum exulare, scripsit, quando adhuc erant conjunctissimi, Cl. Autor evincit. Imperavit postea *Ludovicus* iterum solus, atque tunc stilum nonnihil immutavit, hac usus formula: *Hludovicus, divina repropitiante clementia, Imperator Augustus*, quamvis nonnullæ ejusdem chartæ priorem formulam retinuerint. Alias præterea istius Imperatoris chartas, quæ a formula consueta recedunt, Cl. Autor affert. Idem, dum rem gestam notam faciat *Ludovicus*, eum stilum patèrnum imitari, observat, & quamplurimas ejusmodi formulas apponit. In Proce-
 174.
 miis eadem, ac in *Caroli M.* literarum exordiis, argumenta contineri, docet. Sæpius spe remunerationis æternæ cives ad obediendum edictis suis invitavit *Ludovicus*. Idem se ipsum
 175.
 in numero plurali more paterno plerumque nominat. Patris mentionem semper cum honoris & laudis præfamine injicit. Agnatorum quoque sæpius meminit. Episcopos & Abbates *venerabilium* compellatione ornat. Proceres *illustres fideles* vocat. Ipsa tamen ejus Diplomatum
 176:
 177.
 contenta *Carolinæ* chartas varietate propemodum superare,

L Cl. Au-

- Cl. Autor monet. *Ludovicum* enim in rebus sacris ordinandis atque emendandis summam posuisse diligentiam, vel cognomen *Pii* indicat. Verum, laudabiles ejusdem conatus tristem eventum sæpius habuisse, Cl. Autor observat. Conciliorum itaque, sub hoc Principe habitorum, & capitularium, ab eo confectorum, contenta, quantum ad præsens institutum pertinet, edisserit. Eum jus circa sacra supremum constanter exercuisse, demonstrat. Quomodo rempublicam sibi commendatam habuerit, legibusque eam temperaverit, postea exponit. Formam rei publicæ ejus temporis delineat. Tabulas divisionis regni inter filios ex *Baluzii* editione *Capitularium Regum Francorum & Coinzii Annalibus* exhibet, & illustrat. Concordiam eum domi atque foris stabilivisse, observat. Fœdus, cum Imperatoribus Byzantinis in initum, describit.
216. *Herioldo*, Danorum Regi, regnum, quo privatus erat, *Ludovicum* restituisse, ostendit; illum quoque Regem, tanquam Imperatoris vasallum, equum & arma accepisse, docet. Quomodo postea regno a filiis spoliatus, & iterum restitutus fuerit *Ludovicus*, eleganter & accurate enarrat. Duces eo tempore jus in provincias hæreditarium habuisse, negat. *Ludovicum* supremam jurisdictionem in Italia exercuisse, ostendit.
222. Saxones ipsi addictissimos fuisse, monet. *Ludovicum* vero, nimis bonum, neque satis perspicacem, sæpius a ministris circumventum esse, variis exemplis declarat. Leges *Ludovici*, causas privatorum ordinantes, & crimina coercentes, dein exponit. Bonis literis valde deditus fuit hic Imperator, deque earum flore augendo admodum sollicitè cogitavit. Hinc scholas institui curavit, librorum amplissimam supellectilem cum eruditis liberaliter communicavit, Scripturam sacram potissimum in linguam patriam jussit transferri. Eruditi igitur, ob tam propensam Imperatoris erga literas voluntatem, isti seculo non deerant, quorum nonnullos Cl. Autor commemorat. Annalium conscribendorum curam Notariis & Cancellariis impositam fuisse, observat. Multarum aliarumque poenarum minas, violatoribus legum a *Ludovico* præstitui solitas, adducit. Preces ut pro se ab iis, quos beneficium

nesciis cumulaverat, funderentur, *Ludovicus* sæpissime postulavit, id quod exempla adducta ostendunt. Subscriptionum quoque clausulas & monogrammata ejus Cl. Autor exhibet. De Cancellariis *Ludovici* disputat. Sigilla dein istius Imperatoris examinat, & tria criteria, ex quibus cognosci vera hujus Principis sigilla queant, suppeditat. *Ludovicum* nempe in probis sigillis barba semper & lauro esse conspicuum, aditamque ei inscriptionem: *XPE Protege Hludovicum Imperatorem*, docet. De bullis aureis istius Principis disserit, & notas chronologicas, in ejus Diplomatum usitatas, affert, Diplomata denique incertæ & dubiæ fidei examinat, quorum etiam celebratissimum illud Diploma Lindavien- se, contra quod stilum jam acuit *Conringius*, refertur. Scripta, de hoc Diplomate divulgata, Cl. Autor studiose enarrat, illudque Diploma adulterinum esse, pronuntiat. De Diplomatum deia *Pipini*, *Ludovici* filii, quam fieri potest accuratissime disserit. *Lotharii* Diplomatum hæc fuit inscriptio: *In nomine Domini nostri Jesu Christi, Dei æterni*. Quæ *Lotharii* nomine scriptæ sunt literæ, ab illis patris *Ludovici* nihil differunt. Has regulas tam late dominari, ut chartæ sinceræ & incorruptæ vix unquam ab iis recedant, Cl. Autor monet. Inscrip- tio, qua frequentissime usus est *Lotharius*, similis est paternæ: *Lotharius, divina ordinante providentia, Imperator Augustus*. Exordiorum formulæ etiam paternas & avitas formulas imitantur, earumque multas Cl. Autor speciminis loco apponit. Quando de se ipse loquitur, excellentiæ, celsitudinis, serenitatis, majestatis, mansuetudinis, magnitudinis, compellationes usurpat *Lotharius*. Patris, avi, conjugis, & propinquorum, honorifice sæpius meminit. Quomodo res sacras ordinaverit iste Imperator, Cl. Autor fuse enarrat. Concilia itidem, ejus autoritate congregata, & exercitium supremi juris circa sacra, exponit. Statum denique rei publicæ istius temporis, res gestas *Lotharii*, ejusque leges civiles, describit. Merita ejusdem in bonas literas enarrat. Minas, sanctionibus *Lotharii* addi solitas, recenset. Pro beneficiis collatis preces sibi majorum more stipulatum esse, docet.

Pag. 236.

238 seq.

242.

243.

244.

268.

276.

277.

290 seq.

- Monogrammatum ejus figuras exhibet. Cancellarii ejus Imperatoris quinam fuerint, exponit. In sigillis *Lotbarii* ejus effigiem barbatam, lauro ac paludamento decoratam, conspici, cum epigraphæ: † *XPE adjuva Hlotarium Aug.* monet Epocham hujus Imperatoris primam *Mabillonius* cum aliis ad A. 817 retulit, quo anno, tertio Cal. Aug. imperii consors factus est. Epochæ secunda ab anno 820 deducitur, qua *Mabillio* post obitum patris demum usus esse videtur *Lotbarius*. Tabulas interim *Lotbarii*, ante annum 840 editas, maxima epocharum varietate vexari; exempla, a Cl. Autore allata, affatim loquuntur, quod an ipsis rerum vicissitudinibus, an vero Cancellariorum licentiæ, tribuendum sit, non satis constat. De chartis tandem *Lotbarii*, de quarum fide eruditi dubitant, Cl. Autor disserit. *Ludovicus II* initialem formulam invocationis divinæ pariter ac inscriptionem, patri & avo familiarem, retinuit. Promulgationem more recepto vel titulo Imperatoris, vel exordio, subjunxit. Patris semper honorifice in Diplomatis meminit. Affert Cl. Autor instrumentum donationis, in gratiam conjugis *Angilberga* ab isto Imperatore promulgatum. Consortem imperii istam Principem nonnunquam dici, commemorat, negotiorum vero partes ipsi fuisse creditas, negat, quamvis per varias artes, ægre id ferentibus regni proceribus, rerum administrationem nonnunquam ad se traxerit. Quomodo rem ecclesiasticam & civilem direxerit *Ludovicus*, fuse exponit Cl. Autor. Bellum quoque ejus, cum *Seoda*, Saracenorum Rege, gestum, contentionem cum *Basilio*, qui Orienti imperabat, circa titulum Imperatoris agitatam, motus, in Italia per Normannorum incurfiones excitatos, una cum aliis rebus, ab hoc Imperatore gestis, describit. Minas ac imprecationes, Diplomatis *Ludovici* adjectas, edisserit. In liberalitatis redhostimentum preces pro se fundendas eum postulasse, observat. Monogrammata tandem; Cancellarios, sigilla, & notas chronologicas, in ejus Diplomatis occurrentes, describit.
348. *Carolus Calvus* formulam precandi: *In nomine sanctæ & individue Trinitatis*, constanter Diplomatis suis præfixisse, monet.

monet. Quasdam tamen ejus chartas ita inchoare: *In nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi*, docet. Earum nonnullas & alia singularia habere, observat. Aliam in fronte Diplomatum compellationem sibi tribuit *Carolus*, cum adhuc Rex esset, aliam, cum imperiale diadema suscepisset. Confecta formula *Caroli*, adhuc Regis, hæc fuit: *Carolus gratia Dei, vel Dei gratia, Rex*, quamvis in nonnullis Diplomatum hæc formula variet. Cum Imperator factus esset, hunc inscriptionis modum assumpsit: *Carolus, ejusdem Dei omnipotentis misericordia, Imperator Augustus*. Exordia etiam & formulas promulgationis, ei solennes, Cl. Autor exponit. Titulos eum largius, quam priores Imperatores, adhibuisse, de se ipso in numero singulari eum loqui consuevisse, diei natalis, aliarumque rerum domesticarum, eum sæpius meminisse, observat. Instituta ejus ecclesiastica edisserit. Amorem ejus ergo bonas literas ex *Herici Prefatione ad libros de vita S. Germani* describit. Minas, quibus legum suarum violatores perterruit, enarrat. De monogrammatibus *Caroli* disserit, tandemque Cancellariorum, sigillorum, & bullarum ejus, notitiam suppeditat. Epochas postea ejus constituit. In *Caroli Calvi* Diplomatum post notas chronologicas, & interdum quoque ante easdem, sæpius *ambasciatores* commemorantur, quo nomine eos, quibus deprecatoribus & adjutoribus charta data est, intelligi, Cl. Autor docet. De Diplomatum *Caroli deperditis, corruptis, & spuris, etiam disputat. Diplomata tandem Caroli filii, Regis Aquitanie, recenset. Et hunc quidem in modum tabularum, a primis Germanie Imperatoribus datarum, notitiam Cl. Autor dedit. Gratulamur ei insignem, quam sibi acquisivit, rei diplomaticæ notitiam, atque, Historie Germanicæ studiosos non sine utilitate hæc ejus lucubrationes evoluturos esse, certissime confidimus.*

Pag. 360.

361 seq.

391.

393.

398.

411.

DIATYPOSIS ACADEMIARUM APUD
Judeos, in qua earum, ut & Gymnasiorum & Scholarum, in illa gente, tituli, multitudo docentium & discen-

tium, studia, studendi methodum, & privilegia, concinne memorantur ac describuntur, qua simul opera multis tam Veteris, quam Novi, Testamenti locis clarissima lux affunditur, adornata & edita ab ANDREA NORRELIO, Regiæ Bibliothecæ Upsaliensis Præfeco.

Upsaliæ, 1746, 8 maj.

Plag. 5½.

Elegantem hanc Commentationem Eruditiss. Autor prelo jamdum paratam habuit A. 1702, eamque publicæ ventilationi Academicæ destinaverat; sed hujus sui voti certis de causis compos fieri non potuit, ut hinc illam inter reliquam supellectilem librariam seposuerit; quam cum de novo perlustraret, & multa de Judæorum scholis accuratius, quam adhuc factum est, pertractata esse cognosceret, illam suis sumptibus exscribi curavit. In Præfatione quædam contra Cl. Olavum Olavi Celsum, qui ipsum erroris alicujus in Historia literaria insinulaverat, monet. Opusculum tribus absolvitur Capitibus, quorum primum est de variis nominibus, quibus Judæorum Academiae veniunt, secundum de forma & multitudine scholarum inter Judæos, tertium de docentibus & discipulis in Athenæo Judaico. Caput I exponit tum Ebræa, tum Chaldaea, tum Græca, nomina. Ebræa sunt בית המדרש, academia, in qua accuratior de lege & religione disquisitio instituebatur, ישיבה, confessus, a conventu docentium pariter atque discipulorum, בית רבנן, nomen habens a Rabbanan, qui summus dignitatis Academicæ apud Judæos erat titulus, כנסת בית, a congregatione, עלייה, canaculum, quoniam aliquando in superiori ædium conclavi ad precandum & dissertandum conveniebant, כרם, vinea, ab ordine sedentium in schola Chaldaea. Ebræis respondentia sunt בית מדרשא, מתי כהן, תרכיפא, ab institutione, quoniam in illis lex explanabatur, בית אורפנא, quia in illis publici doctores docebant, סדרה, ab ordine, qui observabatur. Græca sunt אסכולה, quod & אסכוליה scribitur, ortum ducens ex Græco σχολή. Cap. II docet, synagogas ut plurimum in locis editioribus excitatas, pulcherrime exornatas, fenestrisque instructas fuisse. In synagogia

Pag. 1-
17.

magogis cum primis notari merentur **מגוג**, alias etiam **מגוג**, Pag. 17-
arca, five *armarium*; appellatum, libris sacris asservandis de- 19.
 stinatum, **מגוג**, *suggestus*, *candelabrum* item & *lampades* pen-
 files. Chaldaeis **מגוג** dicebatur **כסא**, *solium*, *thronus*, quem
 a loci *altitudine*, quam a *disputando*, quod Cl. Autor existi-
 mat, appellari malimus. Inde sermones ad populi concio-
 nem dirigebantur, legebatur, preces fundebantur, & alia so-
 lennia sacra peragebantur, Græcis *καθέδρα*. *Matth. XXIII, 2*,
 per *καθέδραν Μωσως* non tam *cathedram legislativam* cum
Lightfooto, quam *doctrinalem*, non sine ratione vult intelli-
 gi; quanquam utrumque hoc sibi commode subordinari
 queat. Qui enim ex instituto *Mosis* docebant, illi simul le-
 gislatoriam potestatem exercebant. In scholis discentes non 19-22.
 humi sedisse, sed sedilia, humilia tamen, spatium cubitale non
 excedentia, occupasse, adductis magistrorum testimoniis dat
 probatum. In armario asservabatur Codex sacer, membranais, 22-24.
 invicem confutis, constans, exaratus in parte adversa, averſa
 vacua & pura relicta, qui circa bacillos convolvebatur, unde
 illustratur locus *Luc. IV, 17-20*, ubi *ἀναπτύσσειν* & *πτύσσειν*,
 prius nempe per *evolvere*, *aufrollen*, posterius per *convolvere*,
 recte convertitur. His de forma *synagogarum* præmissis, ad 24-26.
synagogarum multitudinem progreditur, Hierosolymis inde
 ab reditu ex Babelo ad excidium usque 400 fuisse, magistri
 perhibent, ex quibus scholæ *Hillelis* & *Schammai* celeberrimæ
 fuerunt. *Act. VI, 9*, *συναγωγή Λιβερτινῶν καὶ Κυρηναίων καὶ*
Ἀλεξανδρείων memoratur, quarum prior in scriptis Talmudicis
מגוג, *synagoga libertinorum*, dicatur. Sed, quo-
 niam omnes illæ *synogogæ* a gentibus, quibus propriæ fuerunt,
 insigniuntur, præterea *synagoga Libertinorum* cum illa *Cyre-*
neorum & *Alexandrinorum* proxime conjungitur, quæ ad ho-
 mines ex Africa oriundos, vel inde Hierosolymam convi-
 grantes, spectaverant, in sententiam *Cel. Gerdesii* concedimus,
 per *Libertinos* gentem, a *Liberto*, Africæ oppido, nuncupatam,
 intelligendam esse, peculiari Dissertatione, eaque erudita, evi-
 centis. Præter *synagogas* Hierosolymitanas, quæ magna ex 26-30.
 parte speciem *Academiarum* habuerunt, in singulis vicis &
 oppidulis,

- oppidulis, quæ 120 cives alebant, scholas triviales constitutas fuisse, docet *Maimonides*, ad quas parens Judæus filium, ubi sextum, vel septimum, ætatis annum attingisset, adducere, ac magistro, certo pacto didactro, formandum tradere, tenebatur. Levitas etiam in urbibus, quæ ipsis colendæ dantur, institutioni vacasse, dubio caret. De scholis & Academiis, quæ post urbis everfionem floruerunt, nihil dicit. In *Cap. III* differit de נשיא, qui non solum principatum tenebat in synedrio, verum etiam supremam in omnes Academiis exercebat potestatem, & eminentissima fulgebat dignitate. Solus ille gradus Academicos conferebat, nec absque illius consensu quisquam ad honores Doctorales admittebatur. Ipsi, Academiam ingredienti, assurgebant omnes, nec ante locum capiebant, quam ipse jussisset. Ubi Scripturam explicabat, verba interpreti in aurem insufurrabat, qui Ebraica dialecto Chaldæo-Syra reddebat, quorsum alluditur *Matth. X, 27*. Proximus dignitate erat רב בית אב, cui pariter Academiam introeunti assurgebant. Reliqui dicti sunt חכמים, qui postea Philosophos Græcos imitati, modestiæ causa תלמידי חכמים dici maluerunt. De reliquis doctorum titulis, תנאים, רבנים, & רבני, a temporibus *Hillelis* demum in usu esse coeperunt. Sed pergit ad officia docentium & discipulorum. Ex illis quidam singulis Sabbatis, ut legem prælegerent & interpretarentur, evocabantur, solebant quoque in Academia cum præfide de sensu Scripturæ & Talmudis disputare. Disputatio hunc in modum instituebatur. Qui dubium movebat, vel interrogabat, committebat id interpreti, & hic habitu & ore modesto & submissio deferebat ad præfidem, ab eodemque responsum ad interrogationem accipiebat. Discipuli dicebantur תלמידי, quo nomine etiam veniunt in N. T. *Jo. IX, 28, Luc. VI, 40*, item בני, tenerrimo enim amore ipsos doctores sui prosequabantur. Hi tempestive scholam accedere tenebantur, quod non solum ad corporis sanitatem tuendam, verum etiam ad vitam prorogandam, multum conducere judicabatur. Doctores

res suis omnibus honoris titulis venerabantur, eisdemque servitium præstare obstringebantur, ut, qui ipsis obniteretur, ipsi Deo refragari censeretur. Inde a temporibus *Mosis* ad R. *Gamaliel* senem usque discipuli, coram doctoribus suis stantes, literis sunt operati, post sedere cœperunt, & quidem ita, ut omnes doctorem suis tueri possent oculis. Quod autem de se profiteretur *Paulus*, se ad pedes *Gamalielis* enutritum fuisse, illud non tam respicere morem discipulorum, qui dicuntur humi sedisse, dejecti ad pedes doctorum, in altioribus cathedris sedentium, sed potius humilitatem ipsorum ac modestiam representare, arbitratur Doctiss. *Novellius*; prouti olim tenuioris homines fortis, cum viros, in eminenti dignitate constitutos, compellarent, ad illorum pedes se devolvere solebant. Discipulis tempore Christi stetit, liquet ex *Matth. I, 1, Luc. II, 46, Matth. XIII, 1, 2*. Aliquando colloquia & disceptationes multo cum fervore tractabant, in quibus ubi nimio effervecebat calore, præses silentium imponebat. Qui sapientiæ & doctrinæ invigilabat, is a tributis & vectigalibus, isemque servitiis publicis, v. c. munitionibus, excubiis, & hujus generis aliis muneribus, immunis erat. Equidem fatendum est, quæ in hac Dissertatione prolata sunt, ab aliis viris doctis, cum maxime Cel. *Vitringa*, fufus dissertata esse; juvat tamen etiam subinde illa, quæ prolixius ab aliis sunt tractata, brevibus comprehensa legere & repetere; addimus, quædam tamen esse, quæ *Vitringa* non æque attigit, v. c. de disputandi apud Judæos ratione, distinctius aliquanto hic proposita.

Pag. 42.

47.

47-56.

56-59.

EPISTOLA AD EMINENTISSIMUM ET RE-
verendissimum ANGELUM MARIAM QUIRINUM,
qua de gestis Pauli III, Pontificis, cum Henrico VIII,
Angliæ Rege, agitur, & ejus emendatio ecclesiæ Anglica-
næ suscepta defenditur, ab JO. RUDOLPHO KIES-
M LINGIO

LINGIO, SS. Theol. D. & Prof. Publ. Ord. in Acad.
Lipsiensi.

Lipsiæ, ex tabernis librariis Jo. Godofr. Dyckii, 1747, 4.

Plag. II.

- Pag. 4. **A**ltera hæc est Epistola, a doctissimo Autore ad Eminentiss. Patrem purpuratum *Quirinum*, de *Paulo III*, Pontifice Maximo, sed non super eodem argumento, perscripta. Initium differendi fit ab Epistola Eminentiss. *Quirini*, qua literis superioribus Summe Reverendi Autoris responderetur, afferunturque testimonia nonnulla, *Pauli III* vitam moresque comprobantia. Sumit sibi hæc Noster perlustrandâ, ita tamen, ut antea de eo, quod in capite causæ versatur, Eminentiss. Cardinalem moneat. Nulla enim fuerat concertatio inter ipsum, & dissentientem *Quirinum*, de egregia mentis indole, animique dotibus, quibus *Paulus* largissime instructus fuit; sed de eo quæstio agitabatur, num de factorum emendatione ipse fuerit serio sollicitus. His positis, facile nervi inciduntur elogiolorum, de Pontifice isto ab Em. *Quirino* prolatorum, quorum curatiorem explorationem, amplioremque excussionem, alii tempori reservandam Noster duxit. In præsentia ipsi sufficit, *Joannis Casa*, *Lazari Bonamici*, & *Petri Aretini*, nomina notare, & brevissimis beneficia honoresque ob oculos animosque lectorum ponere, quibus allecâ illi fuerant, ut in laudes *Pauli* excurrerent, sibi que sedulo caverent, ne ingrati ahimi notam incurrerent, si, quæ vere gesta essent, cum posteris communicarent. Ad ea, quæ ex Cardinalis *Contareni* epistolis Eminentiss. *Quirinus* proposuerat, docte responderetur, & utrumque argumentum, tum ad autoritatem Romanorum Pontificum, tum ad Jureconsultorum circa illam opinionones, spectans, ex ipsis rei ecclesiasticæ fontibus declaratur. Nec inter ea *Lutberus* noster sine defensionæ abijt, a *Contareno* temere notatus, quasi occasionem conscribendi libelli sui *de captivitate Babylonica ecclesiæ* inde ab opinionibus Jureconsultorum stringis arripisset. Suam tamen Venerabilis Autor *Contareno* laudem non invidet, ideo ipsi

ipsi decernendam, quod avaritiam, ambitionem, ceterasque
 pravas actiones, curiæ Romanæ ingenue professus fuerat. His
 relictis, caput rei, hoc est, quæ ab *Henrico VIII* in negotio sacro-
 rum emendandorum gesta sunt, Noster aggreditur. Magnopere
 Em. *Quirinus Pauli III* prædicaverat prudentiam, erga
 Regem Angliæ, immorigerum sedis Romanæ filium, adhi-
 bitam. Expediendæ hujus causæ duo requiruntur momen-
 ta, quorum alterum circa argumenta Em. Patris Purpurati
 refellenda, alterum circa ipsam reformationis formam, ab
Henrico VIII institutam, occupatur. In utroque ita Noster
 versatur, ut quisvis facile videat, non tam ad polemicarum,
 quam historicarum, literarum classem hoc scribendi genus
 pertinere. Non dissimulantur *Henrici VIII* vitia & facinora
 minus laudanda. Multa tamen inveniuntur in vita ejus, de
 quibus Angliæ, inprimis quod ad sacrorum curam; pluri-
 mas gloriandi habeat rationes. Maximo repurgandi sacra
 ardebat desiderio; cujus rei *Sleidanus* autor est locuple-
 tissimus. Socias inde manus ad conficiendum gravissimum
 hoc negotium jubens offerebat, maximamque *Henrici* gra-
 tiam *Luthero* initari fuissent, si ipsius & *Carbarinae* Hispanicæ
 divortium suo suffragio communire voluissent. Multi insu-
 per Angliæ oratores publice missi, cum *Luthero*, *Melanctho-
 ne*, & aliis Saxonie Theologis, colloquentes, nunquam vero
 in doctrinis convenientes, hujus rei fidem reddunt certio-
 rem. Claudefina tamen a Pontificiis sparsa dissidiorum se-
 mina, aliaque impedimenta, unionem, *Luthero* inter &
 Angliæ socios susceptam, irritam reddebant. Turbida in-
 ter hæc tempora *Pauli* celebratur prudentia atque æquitas
 erga *Henricum* maxime conspicua. Hanc ut confirmaret Em.
Quirinus, testimonio usus est *Tbuanii*, Autoris laudatissimi.
 Demonstrare hic Noster studet, testimonium illud excitatum
 minus in rem præsentem quadrare, ubi non de reliquis
Henrici vitiis & virtutibus, sed de ipsius cura circa sacra,
 quæstio instituitur; nec Pontificis invidiam in *Henricum* ori-
 ginem aliunde traxisse dicit, quam ex odio atque dissidio ali-
 quo domestico, quo Pontificem ex sedibus suis in Angliam de-
 jecerat

18.
19.
20.
21.
24
25.

- Pag. 28. jecerat *Henricus* laudabili sane consilio. In hujus itaque dis-
 fidii causam amplius inquit Noster, &, quæ ad tempora
 31. ea spectant, literarum, gestarumque rerum, monumenta af-
 fert, ex quibus natales & incrementa hujus rei plene co-
 gnosci queant. In divortium deinde *Henrici*, ejusque causas,
 altius inquiritur, &, quam præclare hic egerit Rex Angliæ,
 34. ostenditur, ut ex his omnibus judicari possit, quæ tunc
 temporis ratio fuerit habita. Memoratu hic est dignissimum,
 diffensionem istam, de divortio *Henrici* ortam, præcipuam
 sacròrum in Anglia emendandorum præbuisse causam, inopi-
 natam quidem & inexpectatam, sed saluberrimam. Multa
 præterea occurrunt in hoc tampe rerum momenta, quæ atten-
 tionem merentur, & providentiam divinam mire testatam fa-
 35. ciunt. Quid vero amplius fiebat inter harum contentione-
 rum femina? Denegabat *Henricus* Pontifici obsequium; leges de
 instituendis sacris purioribus ferebat; Ecclesiæ Anglicanæ
 summum in se suscipiebat regimen, summamque potesta-
 36. tem. Qua in causa nihil est, quod culpandum videatur.
 38. Interferuntur hic capita quædam, libertatem ecclesiæ An-
 40. glicanæ antiquioris non parum illustrantia. *Pauli III* mo-
 deratio in subsidium vocatur, ut prudentia atque integritas
 ipsius in revocando *Henrico* dilucidius appareat. Eminent vero
 42. ista, judice Em. *Quirino*, in sero promulganda in Regem *Henri-
 cum VIII* execratione, quam vocant Bannum ecclesiasti-
 cum. Ratio vero hujus lenitatis in prompta est. Facile enim
 prævidebat *Paulus*, fulmina sua vana atque irrita esse futuras,
 43. hinc, commodam potius esse expectandam occasionem, puta-
 batur, qua concordia inter ipsum & *Henricum* restitueretur. Suc-
 cedit nunc de *Pauli* sapientia, in hoc negotio adhibita, tractatio.
 Conspicua hæc redditur ex variis atque molestis *Poli* Patris pur-
 purati modo in Angliam, modo in Hispaniam & Galliam, susce-
 45. ptis legationibus. Hoc licet *Pauli III* institutum reprehenden-
 dum non esset, eventu tamen prospero consilia omnia fuerunt
 destituta, cum morbo inveterato frustra medicina pararetur.
 Nisi, peccasse in eo *Paulum*, forsitan quispiam dixerit, quod
 46. *Polo* usus fuerit in Anglia oratore publico, cujus liber de *uni-
 tate*

tate ecclesiastica varias in Angliâ jam excitaverat murmurationes; licet publici juris nondum factus esset, ut adeo ipsi minus tutus illic videretur manendi locus. Ipse tamen Pontifex sapienter omnino egit in eo, quod *Poli* librum, nimis acri calamo conscriptum, opprimendum curaverit. *Poli* vero in Galliam & Hispaniam legatio excusationem plane nullam habet, eo quippe directa, ut *Pauli* consilia de debellando *Henrico VIII*, a *Carolo V* & *Francisco I*, Rege Galliarum, firma redderentur, & prosperum successum nanciscerentur; quæ omnia ab Autore nostro ita exponuntur, ut nullus facile dubitationi relinquatur locus. Contenderat Em. *Quirinus*, Regem Galliarum omnem *Pauli III* causam in se defendendam suscepisse, sed, quam frustra hæc dicta fuerint, facile apparet ex ipsis *Poli* literis, hac de re ad Pontificem perscriptis, & a *Quirino* editis. Confirmatur hoc quoque ex aliis virorum celeberrimorum in Gallia literis, quorum auctoritati fides temere non est abroganda. His omnibus vero frustra tentatis remediis ad revocandum *Henricum* ad concordiam, cum curia Romana ineundam, ad ipsum anathema, tanquam ad anchoram sacram, Pontifex profugit. Nihil attinet hic plura commemorare de atrocioribus *Henrici* facinoribus, quorum de causa in jus vocabatur a Pontifice. Nec nostrum est, palliare *Henrici* crimina. In utramque tamen partem hic disputari potest; sique recte causam rerum ponderare velimus, *Henricus*, quod in primis ægre ferebant Pontificii, juste egit in hominibus quibusdam nec tradendis ob denegatam jurisjurandi fidem. Quicquid tamen hujus rei sit, iniquius certe *Paulus* egit, in *Henrico* nulla probabili de causa excommunicando, in civibus ipsius sollicitandis, & prole ejus a spe regni hereditandi excludenda. Irrita tamen hæc fulmina in *Henricum* mittebantur. Alterum moliens tractationis argumentum Noster, primordia emendationis sacrorum in Angliâ quaeri, docet, in motu isto salutari, *Lutberum* inter de Pontificem excitato. Ipse *Henricus* primis statim temporibus huius negotio se immiscuit, & cum *Lutbero* per literas disputavit, licet non abnuat Noster, multas in his rebus *Philippo*,

Pag. 47.

48.

50.

52.

55.

56.

57.

58.

59.

- Marchioni Hassiz, quin imo plurimis, esse deferendas partes.
60. Maximi tamen interfuit Regis Angliæ, ut sacra repurgarentur, & jugum Pontificium excuteretur, id quod doctissimi viri sæpe multumque evictum dederunt. In aggrediendo vero opere isto difficillimo circumspicte Regi erat agendum, ut non solum sacra emendarentur, sed emendatio etiam firma atque inconcussa redderetur. Hinc jurisjurandi religione obstringebat cives, ut summam Principis potestatem in rebus externis, ad religionem spectantibus, agnoscerent; publice prohibebat, & edicto cavebat, ne denarius *Petri*, vulgo ita dictus, sedi Romanæ amplius expenderetur; Annatas, antea curiæ Romanæ oblatas, rescidit; desidiosos monachos monasteriis partim expulit, partim ad labores adstrinxit; monasteria alia destruxit, alia usui publico addixit, operaque ibi corrasas arario publico vindicavit. In doctrinis fidei crassas ignorantie nebulas dispellendas, & Scripturam sacram puriori restituendam nitenti, atque in linguam Anglicanam transferendam, curavit. Eandem laudatissimus *Henricus* operam adhibuit in libris ecclesiasticis conficiendis, ut sacra commodius in lingua vernacula fieri possent.
71. Rationem etiam articulorum fidei habuit. Quid circa eos immutatum fuerit, quoad Pontificiorum inprimis doctrinas, & quæ præterea notatu in confessione fidei Anglicana digna essent, calcem libelli nostri præmunt, ut iudicatu fiat haud difficile, *Henricum* ita emendasse doctrinam utramque publicum in cœtu sanctiori, ut laude etiam sit mandanda ipsius opera, & verbo divino consentanea repurgatio hæc nominanda. Coronidis loco Summe Venerabili Auctori placuit, nonnulla addere de meriti *Henrici* in Lutheranicum cœtum. Referuntur huc potissimum ipsius legationes ad Lutheranicorum conventus, nec non libelli, publice emissi adversus Mantuanum & Vincentinum Concilium. Quæ omnia satis docent, quam serio de emendandis sacris *Henricus* semper cogitaverit. Hæc sunt, quæ ex his doctissime perscriptis literis cum Lectoribus nostris communicanda duximus, certo confisi,
- fore,

fore, ut iidem Auctori nostro pro exantlatis hifce laboribus, quibus in ecclefiæ emolumentum, & in rei publicæ literariæ insignes fructus, præclare est defunctus, publicas solennesque gratias decernant.

JO ALBERTI FABRICII, SS. THEOL. D.
 & Prof. Publ. Bibliothecæ Latine mediæ & infimæ ætat-
 is. Volumen sextum. P. Z. Liber XVII, XVIII,
 XIX, XX, & XXI, quos post fata Viri summi addidit
 CHRISTIANUS SCHOËTTGENIUS. Ac-
 cedit COELII SEDULII Carmen de verbi in-
 carnatione.

Hamburgi, sumtu Joannis Caroli Bohn, 1746, 8.

Alph. 2 plag. 13.

Celeberrimus continuatæ Bibliothecæ *Fabricianæ* Auctor præ-
 clarum hoc negotium suscepit autoritate suafque *Jo-
 Christophori & Christiani Wolfiorum*. Omne scriptorum genus,
 quod a *Fabricio* adhibitum videbat, consuluit, rerum suarum
 fideliffime fatagens. Hoc magis laudandus, quod simillimum
Fabriciano dedit opus, neque tamen nisi paucas beati Viri sche-
 das, a Celeberrimo ejusdem genero, *Reimaro*, cum ipso commu-
 nicatas, in manibus habuit. Primos inter sunt, de quibus hic
 agitur, scriptores *Polemius Sitivus Bollandus*; *Xisco Polentonus*,
 de quo tanto brevior esse potuit, quanto fufior atque accura-
 tior olim in fingulari Differtatione fuit *Cel. Kappius* noster;
 ejus filius, *Modestus Polentonus*; *Martianus Pullichius Mellersta-
 dius*; *Polydorus Vergilius*, Urbinas; *Petrus Pompanatus*, de
 cujus vita evolvi mereatur *Niceronus in Commentariis T. XXV*;
Balius in Lexico, & *Jo. Gottlieb Olearius* in peculiari Diff. Jenæ
 A. 1709 edita; *Jo. Jov. Pontanus*, Cæretanus ex agro Spoleta-
 no, qui, A. 1426 natus, *Joviani* nomen ex more illorum tem-
 porum Neapoli affumfit, ubi apud *Ferdinandum I* Regem gra-
 tia.

tia multum valuit, cui primum a secretis fuit, post filii *Alphonfi II* inspector, deinde vero a secretis, obiit A. 1503, ætatis 77; *Ponticus Viranius*; *Porcellus*, vel *Porcellius*; *Porcbetus Salvaticus*; *Potbo*; *Præpositivus*; *Primafius*; *Prifcianus*; *Prosper Aquitanicus*. Quid autem? Quasi vero hujusmodi de indice facile dari excerpta possent; aut sufficerent lectoribus nuda nomina, quæ quidem hujus ætatis omnia ipsemet ibi se reperturum haud temere arbitratur; aut tandem crederemus, ullum fore literariæ Historiæ studiosum, quin ipsum illum librum, quem nominasse & commendasse sufficit, supellestili addat suæ? Quæcum ita sint, sola Cel. *Schattgenii* observatio prævia commemoranda adhuc videtur, quæ *Sedulii* Carmen, ex MSto Codice Corbejensi, ante annos nongentos exarato, defuntum, nobis describit. Memorat ibi, ex quo Codice *Juvenii* librum in *Genesin* eruerit, in eodem exstare sine ullo Autoris nomine *Sedulii*, Presbyteri Scoti, operis paschalis Librum I, cui tanquam pars ejusdem, nulla interposita distinctione, nulla divisione, nulloque titulo, præmittatur illud de verbo carnem induto poema. Id cum singulari studio perlegisset, eundem in priore & sequente lucubratione stilum animadvertit, nihilque incommodi vidit, si uni eidemque Autori, nempe *Sedulio*, laborem utrumque attribueret. Inprimis dum ipse *Sedulius* judicium confirmavit statim initio carminis, quo paschale opus *Theodosio* Augusto dedicatum fuit. Unde patet, *Sedulium* in opere paschali *Virgilium* Poetam imitari, ejusque locutiones divino adaptare sensui sibi proposuisse. Id autem in carmine, quod hic legitur, sic etiam fuit observatum, ut vix sit versus aliquis, qui *Virgilium* non referat. Unde & singulos *Virgilii* versus, a *Sedulio* expressos, subjiciendos curavit Cl. Editor. Ex iisdem patebit, centonem fere *Virgilianum* dici posse illud ipsum recens nobiscum communicatum Poema.

Pag. 54 hujus Mensis lin. 6 quod Orationis pro Orationes legitur; id vitio factum operarum scito.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

**NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MAXIMI
moduli e Museo Pisano, olim Corrariorum.**

Venetis, apud Jo. Bapt. Albritium, Hieronymi filium,
sine indicio anni, fol. maj.

Constat Tabb. xn. 92.

**IN NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MA-
ximi moduli e Museo Pisano, olim Corrariorum, Com-
mentarii.**

In Monasterio Benedictino-Casinate S. Jacobi Pontidæ agri
Bergomatis, apud Joannem Santinum, sumtibus Socie-
tatis, 1740, fol. maj.

Alph. 2 plag. 18.

**IN NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MA-
ximi moduli e Museo Pisano, olim Corrariorum,
Animadversiones.**

Tomus II.

In Monasterio Benedictino-Casinate S. Jacobi Pontidæ agri
Bergomatis, apud Jo. Santinum, sumtibus Societatis,
1741 & 1744, fol. maj.

Tom. I Alph. 3 plag. 5, Tom. II Alph. 3 plag. 3.

N.

Nihil

in templo, quod eis erexerat *Tarquinius*, visabantur, Rev. Autor monet. Ibi enim tria existisse fana, æquali distantia communibus conjuncta lateribus, *Dionysii Halicarnassensis* testimonium, a Rev. Autore adductum, declarat. In nummo ejusdem *Hadriani, Sabina*, Imperatoris uxor, efficta cernitur, & *Augusta* elogio nobilitatur. Observat vero Rev. Autor, in Chronico Alexandrino pariter ac apud *Eusebium*, non nisi decimo, aut undecimo, imperii *Hadriani* anno eam *Augustam* renuntiatam esse, legi, & *Hadrianum* quoque tunc temporis demum patriæ cognomen natum esse. Cum tamen inscriptiones & numi, etiam primis imperii ejus temporibus cusi, eum patrem patriæ repræsentent; ea monumenta cum scriptoribus citatis conciliaturus Rev. Autor, datum quidem *Hadriano* ab aliis jam tum imperii initio *Patriæ* nomen, & *Sabinæ* uxori illud *Augusta*, concedit, sed, *Hadrianum* non nisi sero illud sibi sumsisse, & hoc tribuisse uxori, contendit, eamque rem ex *Spartiani* loco comprobat.

Pag. 32. Nummus *Antonini Pii*, in quo iste Imperator capite laureato, togatus, cum sceptro aquila ornato in sinistra, adstantibus sibi duobus parvulis, stat, & curru rotundo, a quatuor equis tracto, vehitur, pompam *Antonini* consularem & triumphalem simul Rev. Autori indicare videtur. Constat hujus nummi autoritate *Aurelium Victorem*, cui *Antoninus triumphorum expers* dicitur. Laurum nempe triumphorum fuisse signum, observat, cum eam aliquando aquila in gremium *Liviæ* ex alto dejecerit, ac triumphans postea *Cæsar* ramum lauri in manu tenuerit, coronamque lauream capite gesserit, quod reliqui postea *Cæsares* itidem fecerunt. Triumphum autem honore dignum fuisse *Antoninum*, eumque & Britannos per *Lollium Urbicum*, Legatum, vicisse, Mauros ad postulandam pacem coegisse, & quamplurimas alias gentes, vel rebellantes, vel hostes, compercuisse, Rev. Autor comprobat. Currus, in quo constitutus hic visitur *Antoninus*, neque bellicis, neque iis, est similis; qui in ludis adhibebantur, sed in modum turris rotundæ confectus. Duae figuras, quæ simul in curru triumphali conspiciuntur, duas ejusdem

ejusdem filias denotare, Rev. Autor existimat, cum, liberos & cognatos triumphantem secum habere consueville, ex *Zonara* Annalibus constat. Cum autem simul sceptrum aquila ornatum; Consulibusque proprium, hoc in nummo gesser, pompam simul triumphalem hic representari, Rev. Autor statuit. Sæpius vero Consules solenni ritu in publicum processisse, & inprimis Calendis Januariis, quando munus auspicabantur, id factum esse, idem Doctiss. Autor monet. Quartum Consul hoc in nummo *Antoninus* dicitur. Consulatum Calendis Januariis A. U. C. 898 eundem iniisse, ex Fastis Consularibus Rev. Autor nos docet. Nummum Imperatoris *Commodi*, in quo iste Imperator capite leonina pelle tecto, & aratrum ducens, comparet, & *Hercules* Romæ conditor memoratur, explicaturus, ex *Dione Cassio* observat, *Commodum*, abscisso Colossi capite, sui capitis imaginem reposuisse, data ei clava, æneoque leone subjecto, ut *Herculi* similis esset. *Commodum* insuper, repudiato nomine paterno, *Herculem* se, *Jovis* filium, vocasse, *Herodianus* commemorat. Romam pro colonia sua eum venditasse, ex *Dione Cassio* apud *Xiphilinum* intelligitur. Eam igitur ob causam aratrum ipsi hoc in nummo tributum esse, quippe quo conditores urbis, spatium ejus indicaturi, utebantur, Rev. Autor observat. *Julia Augusta*, Imperatoris *Severi* uxor, *pia & felix* in nummo, in ejus honorem cuso, dicitur; thensa etiam, a duabus mulis vecta, in eo nummo comparet, qua alias exuvie Deorum ludicris Circensibus in circum ad pulvinar transferri sueverunt. Hos autem honores & hæc elogia per adulationem *Julia* fuisse decreta, eamque adulteriis famosam & conjurationis consciam fuisse, imo & inedia tandem se ipsam confecisse, adeoque nec piæ, nec felicitis, cognomen mereri, Rev. Autor ex veterum locis quamplurimis ostendit, omniaque de *Julia* illa nocatu digniora affert. In honorem vero ejusdem *Julia Domne* nummum cudi curavit Tarsus, in cujus adversa parte caput *Julia*, in aversa autem mulier turrata, cippo, cui gryphus insculptus est, insidens, visitur, dextra ramum tenens, dependentibus ex eo fructibus, cum exultante in aquis

Pag. 43.

83.

103.

N 3

figura

figura virili, & epigraphe: ΑΔΡ ΣΕΤΗΡΙΑΝΗ ΤΑΡ-
 ΣΟΣ Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. T. B. Eam inscriptionem
 Rev. Autor per verba: *Hadriana Severiana Tarfus, Metro-*
 Pag. 104. *polis, decreto senatus*, interpretatur, simulque, ad nummi hu-
 jus explicationem, observat, Tarsum cognomen *Severiane*
 in honorem Imperatoris *Severi* assumpsisse, uti prius a *Cesare*
*Julio*polis, ab *Hadriano Hadriana*, dicta fuerit. *Metropo-*
leos honorem a potentia & civium multitudine eam assecutam
 esse, ex *Strabone* ostendit. Turritum caput coronam mura-
 lem indicare videtur. Ramum ideo dextra tenere ipsi vi-
 detur Tarfi figura, quia primi *Tarfenses* collectos fructus
 siccare, hiemique seponere, consueverunt, unde Tarsum
 nomen accepisse, *Erato*sbenes narrat. Cippus vero, cui figura
 urbis hic insidet, grypho *Apollini* sacro ideo insignitus
 Rev. Autori videtur, quia *Apollo* Musarum dux atque cu-
 stos habebatur, & Tarfi quondam bonæ literæ adeo flore-
 bant, ut *Athenas* & *Alexandriam* ea urbs vinceret. Figu-
 ra virilis, immersa exultansque in aquis, *Cydnium* amnem
 ex sententia Rev. Autoris designat, de quo, mediam Tarsum
 perfluente, ea urbs sibi, *Marcellino* teste, valde gratulabatur.
Sættendorum, *Asiæ* gentis, nomen, cum in nummo quodam *Gor-*
diani expressum legatur; ejus memoriam admodum obscuram
 esse, atque omnem istius gentis notitiam a solis nummis
 peti debere, Rev. Autor judicat. Inter duo flumina positos
Sættenos fuisse, nummus hic indicare ipsi videtur, cum in eo
 genius urbis, qui sub Dei *Luni* figura comparet, inter duos
 viros, eo habitu procumbentes, quo flumina pingi solent,
 conspiciatur. Hæc autem flumina *Hermum* & *Hyllum* esse, ex
 aliis duobus nummis, ab *Harduino* editis, Rev. Autor compro-
 bat. Cumque *Hyllus* non procul a *Sardibus* *Hermo* infunda-
 tur, id quod locus *Herodoti* adductus comprobatur, exinde, *Sæt-*
tenos non procul ab illa urbe habuisse sedem suam, concludit.
 Inscriptionem hujus nummi, injuria temporis vehementer exe-
 sam atque corruptam, ex alio Regis Christianissimi nummo,
 nostro simili, restituit. Antistites denique, of Σέρτων, in noti-
 tiis ecclesiasticis occurrere, & *Lydiæ* assignari, monet. Pe-
 rinthi

rinthi figuram ideo in nummis turritam exhiberi, contendit, quia in edito peninsulæ jugo sita erat. Cornu copiarum vero, quod eidem figuræ additum est, abundantiam ubertatemque ejus loci significare contendit, quæ Perintho tum potissimum, quando Byzantium ipsi per Severum tributarium factum est, contigisse, Rev. Autor monet. In nummo quodam Antonini, *Claudius Alexander* aliquis *στρατηγὸς καὶ θεόλογος Περγαμηνῶν* dicitur. Theologi ergo officium, quod Prætori huic Pergamenorum commissum erat, in eo constituisse, ut res de Diis sacras sermonibus explicaret, populumque edoceret, Rev. Autor observat. Hunc quoque *Claudium Alexandrum* in Olympicis, quæ tunc edidit, certaminibus, in quorum quippe memoriam nummus hic cufus est, & præsedisse, & orationem de Diis pro more habuisse, ipsi videtur probabile. *Hadrianum* quoque, quando Smyrnæos bis neocoros fecit, eis Theologos, aliosque sacrorum ministros, concessisse, ex marmoribus Oxoniensibus idem ostendit. Et hunc quidem in modum nummos, hoc in Museo obvios, Rev. Autor interpretatus est. *Tertius* hujus Operis *Tomus*, qui *Observationum primus* est, talia continet, quæ ad nummorum explicationem generatim faciunt. Cum Imperatorum nummos Rev. Autor exposuerit, de nomine etiam & dignitate Imperatoris primo loco disputat. Libera nimirum republica, summis bellorum ducibus ob victorias, tum & aliis, qui plenam imperii alicujus administrandi potestatem habebant, deferri hoc nomen consuevisse, Rev. Autor observat. Sublata republica, supremi in orbe Romano fastigii atque dominii cognomen factum est, quamvis hoc pacto antiquior vocis Imperatoris significatio nequiquam in defuetudinem abierit. Ad Imperatoris adeo elogium ob victorias obtinendum, quandam ipsarum victoriarum modum, certumque cæsarum hostium numerum, fuisse præstitutum, qui tamen diversis rei Romanæ temporibus diversus fuerit, Rev. Autor monet, & per tempora eundo, hunc victoriarum modum describit. In uno eodemque bello, quamvis plurimæ victoriæ fuerint reportatæ, non tamen plus, quam semel, Imperatoris nomen reportasse du-

ces

123.

I.

- Pag. 3. ces bellicos, observat. *Julio Casari* post superatos in Hispania *Pompeji* filios Imperatoris nomen a senatu delatum fuisse, ex *Dionis Cassii* loco monstrat, hocque nomen supremam in republica potestatem continuasse, urget. Confutat simul *Norifum* atque *Pagium*, qui, summam potestatem *Casari* per Imperatoris elogium ideo dari potuisse, negarunt, quod dictatoria potestate jam eo tempore *Cesar* polluerit. Contrarium autem ex luculentissimo *Dionis Cassii* testimonio patere, atque per Dictaturam summum imperium in urbe ac toto Romano imperio neutiquam obtinuisse *Casarem*, Rev. Autor contendit, suam sententiam quamplurimis veterum locis confirmans. Sequentes etiam *Cæsares* Imperatorum titulo non tantum ut honoris nomine usos esse, verum etiam supremam potentiam hac voce designasse, comprobat.
4. *Harduinum*, inter *ἀντοκρατορα* & Imperatorem distinguentem, confutat. *Βασιλέας* sæpius Imperatores Romanos vocari, contra eundem *Harduinum* evincit. Vocem *domini*, in nummis Imperatorum frequentissime obviam, summam potestatem indicare, contra eundem sæpe citatum *Harduinum* accurate ostendit. Jam vero Imperatoris titulus, ob victorias concessus, *Casarum* tempore neutiquam ab usu recessit, uti locus *Dionis*, a Rev. Autore adductus, luculenter declarat, unde & victoria impetrata, *iterum*, vel *tertium*, Imperatores dicti sunt. *Cæsares* ergo, quando summum in orbem Romanum accipiebant imperium; semel, ac primo, & prænominis loco, Imperatorum compellationem assumpsisse, Rev. Autor monet, eosdem vero ipsos, si quam victoriam obtinissent, *Imperatoris iterum* elogio fuisse mactatos, urget. Quotiescunque igitur numerus titulo Imperatoris additus occurrit, tunc non tot victorias, quot sunt numeri, intelligendas esse, sed una pauciores, cum in eum numerum & nomen Imperatoris, quod imperium innuit, veniat; Rev. Autor concludit. Heredes interim imperii destinatos, qui titulum Imperatoris ob victorias ante imperium obtinuerant, quando postea imperium consecuti sunt, minime titulum Imperatoris auxisse, concedit. Aliorum postea circa eam rem sententias,
- 5 seq.
9.
11.
15.
20.
22.

tias examinat, Imperatores plures, eodem tempore creatos, pari honoris ac potestatis jure gavisos esse, sibi persuadens. Idem de illis judicat, qui ab Imperatoribus, tanquam fratres, imperii collegæ creati sunt, quamvis, primatum tenuisse eum, qui alterum in societatem imperii allegerat, non diffiteatur, quod & in filiis Imperatorum, qui collegæ imperii fiebant, obtinuisse, monet, quamvis cum *Maximiano Herculeo*, a filio in societatem imperii allecto, res secus sese habuerit. Communionem imperii prævio senatus, militum, & populi, consensu constitui sueviffe, Rev. Autor variis exemplis docet. Imperatores assumendi consortes imperii, destinandique successores, jure gaudebant, eis tamen deficientibus, has partes sibi sumebant milites. Absoluta tractatione de Imperatoribus, de Cæsarium nomine Rev. Autor disputat. De etymologia vocabuli *Cæsaris* varias variorum affert sententias, & genti *Julia* proprium apud Romanos hoc cognomen fuisse, observat. Quamvis autem *Cæsaris* progenies cum *Nerone* defecerit, non tamen *Cæsaris* cognomen ideo sublatum esse, sed ad omnes, quotquot postea imperitarunt, nec non ad designatos imperii hæredes, tanquam successione notam, pervenisse, Rev. Autor monet, & *Johannis Harduini*, alia omnia sentientis, opinionem graviter exagitat. Tres autem fuisse *Cæsarium* classes, ex *Spartiani* loco nos docet. Una fuit eorum, qui testamento imperii hæredes scripti, & *Cæsares* appellati sunt, altera eorum, qui non tantum *Cæsares*, verum etiam imperii collegæ, facti sunt; tertia illorum, qui, tanquam Principum filii, & designati augustæ majestatis hæredes, admoti sunt rei publicæ, sed honore ac potestate minore, quam fuerunt non solum Augusti, verum & imperii collegæ. Hac distinctione triplicem quoque honoris ac potestatis gradum contineri, Rev. Autor statuit. In iis nimirum, qui testamento, vel hæreditate, in familiam *Cæsarium* pervenerunt, honorem successioneque significasse *Cæsareum* nomen videtur. Illi vero, qui simul *Cæsares* & imperii consortes facti sunt, honore & potestate Imperatoria fuerunt præditi. Tertiæ demum classis *Cæsares* aliquam imperii administrationem habuisse,

O

- buiffe, Rev. Autor existimat. *Cæsares* ab *Augustis*, qui imperium tenebant, nonnunquam tamen etiam a Senatu, aut a militibus, creatos fuisse, commemorat. *Cæsares* tandem nobilissimorum elogio in nummis pariter ac apud scriptores insigniri, & inde a *Commodi* temporibus hanc compellationem usu venisse, allatis quamplurimis testimoniis ostendit. *Tertia* Animadversio de Pontifice Maximo agit. Originem Pontificum Autor ad *Numam Pompilium* refert. Pontifices a ponte publico, cui reficiendo inter alia præerant, nomen sortitos esse, monet. Cetera etiam Pontificum officia, eorumque electionem & constitutionem, enarrat. Collegio autem Pontificum Pontifex Maximus præerat, a populo eligi solitus, cum antea ad sacerdotes ea electio pertineret. *Lepidum* tamen, occiso *Cæsare*, electionem Pontificis Maximi populo restituisse, dein vero eam ad Pontifices rediisse, usque dum *Augusto* illa dignitas cum imperio collata, ad omnes ejus successores perveniret, Rev. Autor observat. An vero plures Imperatores, conjunctim & simul rem publicam administrantes, omnes etiam Pontifices Maximi fuerint, an vero unus duntaxat eorum hanc dignitatem habuerit, de eo valde inter viros doctos disceptatum est, quorum sententias Autor noster accurate enarrat, propriam dein opinionem addens. Statuit nempe, Principes eodem modo, quo in societatem imperii acciti sunt, participes Pontificatus Maximi factos fuisse. Admissos itaque putat hujusmodi consortes imperii ad obeunda etiam Pontificatus Maximi munera, demandatamque eis plurimarum, quæ ad Pontificatus officium pertinebant, rerum curam, indeque Pontificum etiam Maximorum nonnunquam titulo ornatos fuisse, ita tamen, ut ipsius Pontificatus apex, ac præcipua officii potestas, penes eum maneret, qui imperium cum eis communicaverat. Hanc sententiam quamplurimis veterum testimoniis stabiliens, Imperatores non nomen duntaxat Pontificum M. gessisse, verum & munia eorum exercuisse, nos docet. An vero Pontificia eorum potestas urbis Romæ pomeriis fuerit inclusa, an ad omnes imperii provincias pertigerit, definire non audet. Christianos Imperatores Pontificum

ficum Maximorum compellationem sibi tribuisse, negat, & quamvis plurima veterum testimonia, quin & nummorum & inscriptionum fidem, contra se facere, videat, omnia tamen hæc monumenta rem non conficere, fufe demonstrat. Summam insuper hanc dignitatem sacerdotalem ita cum imperio conjunctam fuisse, monet, ut uno eodemque tempore Imperator simul & Pontifex Maximus aliquis fieret, adeoque a senatu, cum demandaretur alicui, aut confirmaretur, imperium, Pontificis Maximi quoque titulum profectum esse urget, id quod veterum testimonia, ab Autore apposita, luculenter satis declarant. Solebant quoque Imperatores filios & imperii hæredes in collegium Pontificum cooptare, cum inde ab *Augusti* temporibus a Senatu Imperatoribus esset permiffum, quotcunque vellent, etiam extra numerum constituere. Inde compellatio Pontificum ejusmodi principibus juventutis in nummis dari consuevit, id quod quamplurimis exemplis Cl. Autor confirmat. *Quarta* Animadversio de titulo *Augusti* agit. Cum nimirum *Octavius Cæsar*, devicto apud *Actiam Antonio*, summa rerum potitus esset, imperiumque sibi hæreditarium fecisset, *Augustæ* etiam, quam meruerat, appellationis, iis, qui ipsum in imperio exceperunt, autor exstitit. Qua ratione *Augusti* compellatio *Octavio Cæsari* a senatu fuerit data, ex *Dione Cassio* & *Suetonio* accurate Rev. Autor exponit. Idem, vocem *Augustus* ab avium gestu, gustive, derivari, Græcis Σεβαστὸν dici, sequiori tamen ævo vocem Ἀυγυστος a Græcis substitutam esse, eaque voce etiam in nummis usos esse Græcos, nos docet. Quo tempore *Octavio Cæsari* dignitas & nomen *Augusti* datum fuerit, constituit, idque A. U. C. 727, die 17 Januarii, accidisse, putat. Ex eo die *Octavius* constanter *Augustus* dictus est, urbes non pauca *Augustarum* sibi cognomen adsciverunt, imò nomen illud compellatio dignitatis facta est, & ad omnes imperii successores, tanquam honorum finis, pervasit. Consortes etiam imperii *Augustos* esse vocatos, Rev. Autor monstrat. Nonnullos Principes *perpetuo Augustos* in nummis dici, exemplo *Julii Cæsaris* observat,

- cui titulo postea nomen *semper Augusti* successisse videtur.
- Pag. 89, *Cæsares* tamen, Imperatorum filios, *Augustorum* etiam elogio in nummis nonnunquam insigniti, Auctor declarat. In quinta Animadversione de *Principibus juventutis* idem disputat. Cum hoc nomen Imperatorum filiis, designatisque imperii hæredibus, in nummis tribuatur; symbolum futuræ in imperio successione illud fuisse, ostendit Auctor, eamque rem quamplurimis exemplis confirmat. Idem, libera republica, primores juvenes, qui militabant, præsertim vero equites, *principum juventutis* elogio madatos esse, observat, & fuisse comprobat. Excipit eam Animadversionem Dissertatio de *Consule*. Originem ac potestatem
111. Consulatus, nec non quamdiu quisque Consulatum gesserit, Rev.
112. Auctor exponit. Differentiam potestatis consularis & dictatoriæ exponit. Consulem utrumque duodenæ præcedebant secures, Dictatorem viginti quatuor, & illi quidem ad multa perficienda, quæ proposuissent, Senatus autoritate opus erat, hic sui plane juris erat, quo semel electo, statim omnes reliqui magistratus, Tribunis exceptis, potestate se abdicabant. *Sullam* vero, Dictatorem creatum, Consulatum sibi præter morem ad Dictaturam adjici passum esse, commemorat, quod exemplum *Julius Cæsar* postea secutus est. Imperatores deinde, cum magis secundum normam legum, quam pro arbitrio, rei publicæ præesse videri vellent, omnia, quæ in populari statu multum valuerant, Senatu populoque volentibus, una cum nomine susceperunt, Consulesque ideo sæpius facti sunt, quamvis nonnunquam & aliis Consulatus honorem relinquerent. Imperatores ergo in nummis & lapidibus Consules, pro numero gestorum Consulatum, frequentissime dicuntur. Non tamen illos tantum Consulatus, quos in imperio gesserant, verum etiam quos privati adhuc administraverant, commemorare *Augustos* confuevisse, observat Auctor. Tres vero Consulatum ordines notandos esse, monet: ordinariorum nempe, qui Calendis Januariis magistratum inibant, nomenque anno dabant; suffectorum, qui, abeuntibus primis, in eorum locum per annum sufficiebantur; illorum denique, qui nihil præter ornamenta consularia obtinebant. Hos ultimos, post *Severi* Impera-

Imperatoris tempora, quotiescunque Consulatum se vera obtinebant, *Consules iterum* dici consuevisse, Rev. Autor monet. Idem, libera republica centuriatis comitiis Consules fuisse creatos, observat. Oppressa vero libertate, Consulatum creatorum jus ad *Augustos*, eisque permittentibus, ad Senatum, devenisse, tradit. Ab Imperatoribus ergo, aut a Senatu, designatos fuisse Consules, qui in proximum annum, quandoque & in subsequentes, magistratum gerere debebant, nos docet, tandem *Antonii Papii* de Consulibus designatis sententiam, ceterasque, quas ille dedit, regulas hypaticas, fuisse examinans, & eruditas quidem eas esse, satisque subtiles, at falsas & fallaces, contendens. Cum vero non Consules tantum, verum etiam Proconsules, fuerint Imperatores, absolutis iis, quæ ad Consulatum pertinent, de Proconsulibus disputat, & exposita aliorum hac de re sententia, quid ipse de Proconsulatu Cæsarum statuat, subjungit. Stante republica legem tulisse *A. Gabinium* Tribunum docet, ut, cum piratæ apertè Marte contra rempublicam dimicarent, quasdam quoque Italiæ urbes depopulati essent, *Cn. Pompejus* ad eos opprimendos mitteretur, essetque ei imperium æquum in omnibus provinciis cum Proconsulibus, usque ad quinquagesimum milliariam a mari. Idem jus, biennio ante, *M. Antonio* Prætori decretum fuerat, cujus imperium *infinitum* a *Cicerone* dici, Rev. Autor observat. Nihil tamen secius, nec *M. Antonio*, nec *Pompejo*, aliud imperium nisi æquum in provinciis cum Proconsulibus, & duntaxat usque ad quinquagesimum milliariam a mari, delatum esse, & ad tempus saltem concessum, idem docet. Imperatores vero, sublata republica, nullis locorum temporisque limitibus coarctatum imperium, sed perpetuum, & majus, quam ipsi provinciarum Proconsules quondam habuerant, & quidem in omnes orbis Romani provincias, obtinuisse, contendit. Quoties ergo illi extra pomerium constituti erant, toties *Proconsules* fuisse dictos, citatus *Dionis Cassii* locus declarat. Quamvis vero in urbem redeuntes Proconsulatum non deponerent; non tamen intra mœnia hoc officium exercebant, cum nullus in urbe eidem locus esset. In provinciis

etiam, quamvis majorem ibi, quam præfæcti earum, obtinerent
 auctoritatem, non omnia tamen intuitu Proconsulatus facere
 eis licebat, cum summo imperio, quod in omnes magistra-
 tus, tam in urbe, quam extra eam, exercebatur, Proconsula-
 tus etiam subesset, nec nisi ratione summi imperii omnia pro
 arbitrio etiam in provinciis agebant Imperatores. Differen-
 tiam hanc dignitatis Proconsularis & Imperatoriæ Rev. Au-
 tor accurate exponit, atque, ob dignitatem proconsularem ne-
 minem potuisse Imperatoris elogio insigniri, contra *Pagium*
 urget. Proconsulatum Cæsarum universalem & perpetuum
 fuisse, neque, redeuntibus in urbem Imperatoribus, cessasse,
 Pag. 159. contra *Norissium* evincit. Et, quamvis in nummis & inscri-
 ptionibus Imperatores nonnunquam Proconsules *iterum*, vel
tertium, vel *quintum*, dicantur, hoc tamen suam sententiam
 non convellere, & hac formula non renovatum Proconsula-
 tum, sed numerum expeditionum militarium, indicari, con-
 tendit. 162. Dixerat ad illustrationem nummi secundi Tabulæ
 tertiæ hujus Operis Rev. Autor, capita *Antonii & Octavii Cæ-*
saris jugata in eo conspici, caput vero, quod e regione visi-
 tur, *Octaviam*, *Antonii* uxorem, denotare. Cum autem *Vail-*
lantius aliique contendat, caput, cum illo *Antonii* conjun-
 ctum, esse *Antilli*, hujus filii, non illud *Cæsaris*, &, quod e re-
 gione visitur, *Cleopatram*, non *Octaviam*, denotare, sententiam
 suam novis rationibus hic corroborat, atque ostendit, *Antilli*
 & *Cleopatra* capita hoc in nummo existare non posse, dif-
 ferentium argumenta admodum fuscè & erudite examinans,
 163 seq. atque convellens. De populis urbibusque neocoris postea di-
 sputat. Etymologiam vocis *νεώκορος* primum investigat. Vo-
 cem nimirum eam, a *νεώς*, quod Atticè dicitur pro *ναός*,
 & *κορέω*, *purgo*, descendere, ac talem significare, qui purgando
 verrendoque templo operam impendit, observat. Vocem
 tamen *κορέω* idem sæpius esse ac *κολλωπιζεν*, *adornare*, dicti-
 tat. Hinc, usu receptum esse, ut neocorus ille potius appel-
 laretur, qui templum ornabat, quam qui id ipsum verreb-
 190. bat, constituit. *Æditimus* talis homo apud Latinos vocabatur,
 hoc est, qui ædes servabat, quasi ædis *intimus*, pro quo
 postea

postea *aditus* appellatus est. *Aditus* non solum templorum custodes, sed etiam sacerdotes, fuisse, ab æde & sacris tuendis dictos, eandemque notionem Græcorum *neocoris* ad hæsisse, monstrat. Sacerdotes etiam summos & archontes *νεωκόρων* elogio insigniri, variis exemplis nos docet, ex eo-
 que concludit, *neocoros* fuisse personas sacras, Deorum ministeriis addictas. Eodem vero sensu hanc vocem accipiendam esse, ubi de urbibus populisque *neocoris* agitur, statuit, & dissentientium argumenta refellit. Urbes *neocoras* idem esse ac sacras, hoc est, certæ divinitati consecratas, & ejus cultu inclytas, urget, & urbes sæpius *neocoras* eas fuisse, quæ majoribus hac de causa privilegiis gaudebant, pronuntiat. Ordinem scilicet quendam in privilegiis urbium *neocorarum* augendis observatum fuisse, contendit, indeque deducit, urbes, majori sacrorum pompa, majoribusque privilegiis ornatas, insignioris ordinis existisse, ac forte bis terve *neocoras* inde dictas esse. Cultum igitur sacrorum celebriorem majores etiam sequebantur honores, parique gradu & sacrorum pompa, & urbium honor, procedebant. Primi ordinis urbibus *neocoris*, inter alia, privilegium asyli concessum esse, Rev. Autor credit, & variis testimoniis comprobat. Secundi ordinis ejusmodi urbibus, quæ majori pompa Deos, aut Imperatores, colebant, præter jus asyli immunitatem quoque concessam esse, statuit. Ter quaterque *neocoras* urbes eas fuisse, credit, quæ adhuc majore pompa sacrorum, majoribusque privilegiis, erant decoratæ. Urbes insuper, quæ ter quaterque *neocoræ* dictæ erant, si quidem nimia, gravisque urbibus, *neocoria* esset, eaque una cum privilegiis minueretur, minori numero *neocoras* esse dictas, Rev. Autor variis exemplis docet. *Neocorias* tandem senatus Romani decretis deferri fuisse solitas, & ita quidem, ut primo decreto prima *neocoria*, secundo secunda, tertio tertia, & sic porro, deferri consueverit, monet. Maximum in Asia festum, ob cujus celebrationem inprimis Asiæ civitates *neocoræ* dicebantur, fuisse *νοικὸν τῆς Ἀσίας*, commune Asia, *Seldenus* quondam in Notis ad *Marmora Oxoniensia*. tradidit. Hoc etenim in honorem Imperatoris ab omnibus Asiæ Proconsularis

Pag. 191.

202.

205.

206.

207.

208.

laris incolis celebratum fuisse, monuit. Eam ob causam civitatem, ad quam hujus festi celebrandi ergo conveniebatur, præ omnibus primatum sibi vindicasse, atque ea tunc in vulgus sparsisse numismata, in quibus se *πρώτην τῆς Ἀσίας* dicebat, idem *Seldenus* statuit. Inde etiam factum esse, ut nunc Ephesus, nunc Smyrna, nunc Pergamus, in antiquis numismatibus hoc titulo insigniantur, *Seldenus* urfit. At enim vero, Smyrnam atque Ephesum eo ipso tempore, quo commune Asiæ Pergami celebrabatur, de primatu cum ipsa Pergamo contendisse, Rev.

- Pag. 209. Autor contra *Seldenum* comprobat, qui, examinatis variorum de primatu urbium sententiis, eum in nomine & honore, neutiquam vero in potentia, constituisse, tradit, quamplurimis argumentis, hanc sententiam confirmans. Primorum titulum a Præsidibus provinciarum concedi consuevisse, urget. Titulum primatus locum honoratiorem, & primum, in conventibus publicis, & solennitatibus, attulisse, testimonium *Dionis Chrysostomi* citatum declarat. Causas, propter quas civitatibus nonnullis primatus concedebatur, Rev.
219. Autor fusc edisserit. Nummos, in quibus primarum elogio
221. insigniuntur civitates, affert varios, & primatum certis locorum terminis fuisse inclusum, observat, ita, ut urbes, primatus dignitate effulgentes, privilegiis atque honoribus, quibus in sua provincia fruebantur, in aliis provinciis nequaquam gavisæ sint. Frequens est in nummis *Asiarcharum* nomen, quod
222. in Pisanis etiam numismatibus sæpe occurrit, unde de his Asiarchis peculiari Animadversione Rev. Autor agit. Asiarchas nimirum fuisse Asiæ Proconsularis sacros Principes, seu sacerdotes primarios, plures quidem numero a singulis civitatibus primum designatos, deinde in publico omnium civitatum concilio electos, qui ludis sacrisque communis Asiæ præessent, monet. Vocem *Ἀσιαρχῆς* *Asia Principem* denotare, observat, ita tamen, ut, qui hoc nomine gaudebant, primas in rebus sacris obtinerent partes. Hinc in *Actis Apostolicis* XIX, 31, *Τῶς δὲ καὶ Ἀσιαρχῶν* in vulgata versione dicuntur *quidam de Asia Principibus*. Intelligendam vero hic esse Asiam minorem, quæ
223. & *Proconsularis* dicta est, Rev. Autor urget, cum Phœnicæ, Syria,

Syria, Cappadocia, Lycia, Galatia, & Bithynia, suos peculiaris sacrorum principes habuerint, qui Phoeniciarchæ, Syriarchæ, Cappadocarchæ, Lyciarchæ, Galatarchæ, & Bithyniarchæ, dicebantur. Cl. *Siberi* sententiam, quam in *Dissertatione de Asiarchis*, ad *Act. XIX, 31*, protulit, multis convellit. Asiarchas plures fuisse, concedit, numerum tamen eorum certo constitui posse, negat, aliorumque de hac re sententias confutat. Asiarchas primum ab urbibus designatos fuisse, in concione, quæ circa autumnale æquinoctium haberi solebat, deinde nomen ejus, qui domi electus erat, in publico totius provinciæ concilio renunciari consuevisse, tum primum Asiarcham, deinde socios ejus, suo quemque loco creatos esse, ostendit. Asiarchis munia civilia nequam incubuisse, contra *Siberum* monstrat. Res sacras potius Asiarchiam respexisse, urget, cum *sacerdotiam provinciæ* non quidem in *l. 6 ff. de Excus. tut.* uti Rev. Autor perperam citat, verum in *l. 8 ff. de Vacat. & excus. mun.* dicatur. Asiarchas a summis Asiæ sacerdotibus distinguendos esse, contra V. C. *Erasmum Fralichium* Rev. Autor evincit. Ludos, in Deorum honorem edi solitos, Asiarcharum curæ commissos fuisse, magnasque adeo illam dignitatem peperisse impensas, docet. Asiarchiam annum fuisse magistratum, probabile est; unde *Siberi* sententia, qui, hoc munus in aliquibus patrimoniale & hæreditarium fuisse, sibi persuasit, vel ideo fide destituitur, quia, cum Asiarchia magnas exigeret impensas, illud munus aliquam familiam in perpetuum suscepisse, verosimile non est. Animadversioni de Asiarchis, aliam, de *Ἀρχιερεῖσι*, hoc est, summis sacerdotibus, seu Pontificibus, Græcorum, ob argumenti similitudinem Rev. Autor addidit. De Archontibus vero simul hic loci tractavit, quoniam literas *Ἀρχ.*, quæ passim in nummis occurrunt, alii de Archontibus, alii de Pontificibus, capiunt. Utramque explicationem exemplis & ratione defendi, concedit, nec satis se scire ait, utram utri opinionem præferat. Athenienses, & earum exemplo plurimas urbes alias, Archontas habuisse, contendit. Voces *ἀρχων* & *στρατηγός* eodem sensu

Pag. 229.

231.

234.

236.

238.

239.

P su

- su usurpari, statuit, eoque nomine eos, qui Græcis urbibus & maxime Asiaticis præerant, indicari, nos docet. Pontifices tamen eodem nomine appellatos, observat, idque variis exem-
240. pag. plis illustrat. Cum epocha quædam *Perperenorum* in nummo tertio Tabulæ vicefime hujus Musei expressa legatur, de illa quidem *Perperenorum* urbe parum constare, concedit, epocham tamen huic urbi peculiarem fuisse, ex hoc ipso nummo certum fieri, judicat. Cum igitur *Perpereni* in Achaja habitarent, & *Harduinus* ex alio nummo, *Neronem* quondam eorum præsidem fuisse, demonstrarit, *Perperenos* novam hanc epocham in honorem istius Principis excogitasse, Rev. Autor conjicit, dubia, quæ moveri poterant, discutere laborans. Literas A. M. K. quæ in nummis Tarsi & Anazarbi frequenter occurrunt, variis varie interpretati sunt, quorum sententias Rev. Autor adducit & examinat, easque literas per verba *Πρώτη Μεσογείας Κιλικίας*, hoc est, *prima mediterranea Cilicia*, interpretatur. An nummi Romanorum antiqui monetæ usum obtinuerint, nec ne, valde inter viros doctos disceptatum est. Quamvis autem *Jobertus* tam clare demonstraverit, usum monetæ nummos illos obtinuisse, maximi duntaxat moduli numismatibus exceptis, quæ in monumentorum classem potius referenda sint, ut causâ jam perorata videatur; Rev. tamen Autor, quia nonnulli his etiam locum inter monetæ tribuunt, hanc controversiam peculiari Animadversione dirimere constituit. Nummos primæ, secundæ, ac tertię formæ, pro pecunia valuisse, vel ipsam nominis etymologiam ostendere, observat. Nummum enim *ἀπὸ τῆς νόμῳ*, hoc est, lege, introductum, & ad præscriptum legis usum, dici, monet. Nummos Imperatorum vetustioribus nummis, qui stante republica cusi erant, & pecuniæ valorem habebant, successisse, adeoque non aliter ac monetam valuisse, urget. Nummos autem, Imperatorum effigie signatos, vere pecuniam fuisse, quamplurimis testimoniis & rationibus comprobatur. Imo & maximi moduli nummos, qui Italici *Medaglioni* dicuntur, non monumentorum duntaxat, sed pecuniæ etiam, loco habitos, sibi persuadet, argumenta dissentientium pluribus

ribus confutens. - Jam prelo has Animadversiones subje- Pag. 258
 cerat Rev. Autor, cum ad manus ejus pervenirent Baronis seq.
Josephi Bimardi Nona in Scientiam nummariam P. Joberti,
 Parisiis A. 1739 editæ. In quibus cum nonnulla inveniret,
 ad rem suam facientia, ea quidem ad calcem hujus *Tomii* ad-
 didit. Alteri harum Animadversionum *Tomus*, qui totius 265.
 Operis *quartus* est, addenda ad antecedentem *Tomum* præ-
 missa sunt, quæ ipsa Animadversiones aliæ, ad illustrandos
 nummòs facientes, excipiunt. Agmen inter eas ducit Anim-
 adversio de tribunitia Augustorum Cæsàrumque Romano-
 rum potestate. Originem & dignitatis augmentum Tribu-
 norum plebis Rev. Autor ex *Livio* tradit, de plebiscitis et- 1.
 iam multa bonæ fragis plena in medium proferens. Sublata 3.
 republica, *Cæsari* a Senatu decretum esse, ut Tribunus ple-
 bis perpetuo esset, & inde morem extitisse, ut ipse *Cæsar*
Augustus, quique eum secuti sunt Imperatores, quasi con-
 suetudinis & dicis causa, cum aliis, tum tribunitia pote- 4.
 state, uterentur, nomen vero Tribunorum plebis neque
Augustum, neque ullos alios Imperatores, gessisse, obser-
 vat. Tribunitiam vero potestatem effecisse, ut intercedere
 illis, quæ contra ipsorum sententiam gerebantur, possent, ac in-
 violabiles essent, ita, ut, si vel minimo facto, aut verbo, se ab
 alio læsos existimarent, eum indicta causa, tanquam qui se
 piaculo obstrinxisset, necare possent, Rev. Autor ex *Dione Cas- 5.*
sio nos docet. Discrimen inter tribunitiam potestatem Impe- 6.
 ratorum, & Tribunorum plebis, exponit. *Norisi* & *Pagii*
 hac de re sententias examinat. Et *Norisi* quidem sententiæ
 accedit, tribunitiam potestatem, etiam quando cum imperio
 proconsulari conferebatur, distinctam ab imperio fuisse, cen- 8.
 sens, idque quamplurimis veterum testimoniis confir-
 mans. *Harduini* etiam somnia discutit. De tempore, quo 11.
 renovari tribunitia Imperatorum potestas consuevit, vehe-
 menter inter homines doctos disceptatum est, variasque va-
 riorum hac de re opiniones Rev. Autor adducit, difficul-
 tates, quibus quævis sententia premitur, exponens. Pensatis
 vero omnibus omnium sententiarum difficultatibus, minores
 ipsi

ipsi visæ sunt, quæ illam opinionem urgent, quæ duplex multiplicandæ quotannis tribunitiæ potestatis principium, alterum a tempore anniversario susceptæ primum ejusdem potestatis, alterum vero a die X Decembris, repetendum statuitur, & hoc modo omnes difficultates tolli posse, in subsequentibus comprobare studet. Si quis tamen omnibus hisce rationibus, quas Rev. Autor pro sententiæ suæ stabilienda attulit, nondum ad favendum huic sententiæ adduci possit, illi, ex aliis opinionibus, eam, quæ tribunitiam potestatem die X Decembris uniuscujusque anni renovari suevisse, contenditur, tanquam aliis probabilior, commendat. Imperatores in numerandis imperii sui annis, computandisque decenniis, annum cœptum pro completo habuisse, observat. Eodem modo, quo anni principatus numerabantur, & tribunitiæ potestatis numerum computari suevisse, urget. Imperatores tribunitiam potestatem, quocumque demum anni tempore eam accepissent, die quarto ante idus Decembris semper renovasse, *Dionysi Halicarnassensis* testimonium comprobat. Ut vero de hac Rev. Autoris ratione tribunitiæ potestatis Cæsarium computandæ eo certius constaret, omne is tempus, quo tribunitia eorum potestas obvia est, 100 seq. operosissime percurrit, atque ostendit, suo computandi modo & melius res chronologicas historicasque constitui, & difficultatibus, quæ se offerunt, feliciter occurrere. Illis etiam hoc pacto satisfacere studuit, quibus duplex numerandæ potestatis tribunitiæ principium, aliud a die ejusdem primum susceptæ anniversario, aliud a die X Dec. repetendum, magis arridet, cum illi opinioni & ipsæmet faveat, & eam veterum monumentis accommodatam, nec aliis, quam levibus, dubiis obnoxiam esse, profiteatur. Perfunctus hoc labore Rev. Autor, de votis decennialibus disputat. Cum nimirum, Deorum beneficio privatas & publicas res stare, persuasum haberent Romani, cultu ac precibus Deos sibi propitios reddere, communi gentium more, conabantur. Erectis itaque dictisque suis Numinibus aris ac templis, habitaque rerum sacrarum diligenti cura, sacrificia celebrabant, vota que nuncupabant atque solvebant, unde precum sacrarumque publicorum

blicorum mentio apud scriptores passim occurrit. Quemadmodum vero libera republica pro iis praesertim, qui eam administrabant, vota concipiebantur, ita postmodum pro Imperatoribus preces fundi, gratiaeque Diis pro eorum salute agi, consueverunt. Jam *Caesar Augustus*, septimum Consul, in senatum venit, atque de ejurando imperio orationem recitavit, verum, ut principatum solus retineret, tuac compulsus est. Ut interim Romanos a suspitione potentiae regiae eo longius averteret *Augustus*, imperium in suas provincias decennale suscepit, intra quod eas se in ordinem redacturum esse, promisit. Peracto autem decennio, aliud atque aliud quinquennium, postea decennium, & eo finito, aliud iterum decretum est, & quinquies quidem hac ratione tempus imperii est prolongatum, ut ita per omnem vitam principatum obtinuerit *Augustus*. Inde mos Romae exstitit, ut singuli Imperatores, etsi non ad tempus, sed in perpetuum, eis majestas deferretur, singulis tamen decenniis festum pro ejus renovatione agerent. Et exinde quidem originem votorum decennialium Rev. Autor repetit. Decennalia haec summa cum

Pag. 209.

pompa & splendore celebrari consuevisse, inque iis gratias, pro exacto feliciter decennio, Diis fuisse actas, & preces in subsequens decennium fufas, Rev. Autor observat. De tempore, quo celebrari decennalia consueverunt, varias doctorum hominum sententias ad amissim revocat, propriamque additurus opinionem, monet, in primo singulorum Imperatorum decennio, annum coeptum pro completo fuisse habitum, & ita votorum decennialium computationem instituendam esse, docet, diem vero ac mensem, quo solvi haec vota consueverint, definire non audet, cum id monumenta vetera nec declarent, nec certo diei ea vota alligare permittant. Hypothesin interea Rev. Autoris de decennio, in quo annus coeptus pro completo habetur, locus *Dionis Cassii* citatus clarissime comprobatur. Decennalia itidem Imperatorum, quotquot reperiri apud veteres scriptores possunt, illustrandi causa Rev. Autor affert, & computationem suam hoc pacto stabilis. Singulis quinquenniis, militibus singulis quinque stateres aureos, pro

210.

224.

nume-

- numero scilicet annorum imperii exactorum, donari confue-
 vilse, eum vero morem *Justinianum* abrogasse, ex *Procopii Hi-*
 250. *storia arcana* nos docet. In nummis orientaliurn urbium
 nomen *navarchidis* frequentissime occurrit, quod cum anti-
 quarum varie accipiant & explicent, plures eorum sententias
 251. Rev. Autor affert, & examinat, quidque ipsemet sentiat, po-
 stea exponit. In mari nimirum mediterraneo plures olim
 fuisse Romanorum classes, omnesque urbes navarchidis elo-
 gio decoratas re nautica præcelluisse, observat. Navarchidas
 autem eas urbes vocatas esse, monet, quæ habebant aut clas-
 sem, aut cœtum navarchorum, seu naviculariorum, publico
 muneri obnoxium. Hoc munus duplex fuisse videtur, unum
 militaris, alterum publici, commeatu transvectionis. De na-
 viculariis adeo atque navarchis, eorumque officio, erudite &
 254 seq. ample Rev. Autor disputat. Neutiquam vero unamquam-
 que civitatem, quæ navarchidis nomine insignita erat, classem
 integram aluisse, sibi persuadet, verum, unamquamque ea-
 rum urbium, unam, aut plures naves, ad classem ejus regio-
 257. nis contulisse, contendit. Occasione nummi secundi & tertii
 Tabulæ secundæ, de assibus, eorumque imminutione apud Ro-
 manos facta, disputat. Locum *Plinii*, huc facientem, integrum ad-
 258. ducit, ex eoque apparere dicitur, asses primum librales, hoc est,
 duodecim unciarum, cusos fuisse, libræ autem pondus æris
 imminutum esse bello Punico primo, constitutumque esse, ut
 asses sextantario pondere, duarum nempe unciarum, ferirentur.
 Postea *Q. Fabio Maximo* Dictatore asses unciales factos esse
 moxque lege *Papiria* semiunciales. Consentit de hac assium
 deminutione cum *Plinio Festo*, quamvis hic primam eorum
 deminutionem ad tempus belli Punici secundi referat. Hanc
 vero ipsam sententiam a nummis, quos Rev. Autor æque ac
 alii publicaverunt, vehementer perturbari, & tantum non everti,
 259. ipse nos docet, cum ex earum signis appareat, non uno eo-
 demque tempore asses ex libralibus sextantarios factos fuisse,
 uti *Plinius* & *Festus* dicunt, sed eos paulatim imminutos, &
 sensim ad duarum unciarum pondus redactos esse. Hanc
 interim difficultatem indicavit quidem Rev. Autor, neuti-
 quam vero sustulit, eam rem acutioribus ingeniis discutiendam
 a se

a se relinquī professus. Quodsi vero legisset Cl. *Wachteri* nostri elegantissimam hoc de argumento disquisitionem, quæ in ejusdem *Archæologia nummaria Cap. X* compareret, tunc certe, locum *Plinii* aliter, quam vulgo fit, capiendam esse, & assem sextantarium denotare talem, cui sextans, seu duæ unciz, detractæ sunt, intellexisset. Siglam COL. A. A. PATREN. quæ in nummo primò Tabulæ quartæ hujus Musei occurrit, de Colonia Patrensi in Achaja capiendam esse, concedit; Patras etiam coloniam Romanorum fuisse, monstrat. Hinc unam ex literis A, quæ in hoc aliisque Colonia Patrensis numismatibus occurrunt, *Augustam* interpretatur, alteram vero A Aroen denotare, monet, ut adeo tota inscriptio ita legenda sit: COLONIA AVGVSTA, AROE, PATRENSIS; Aroe enim vetus nomen Patrarum fuit. Defendit hanc explicationem Rev. Autor contra *Harduini* & *Joberti* objectiones, sub finem alia nonnulla, quæ in nummorum explicatione observaverat, novis quibusdam annotationibus augens, magisque dicta sua confirmans, quæ omnia eruditi, quisquis est, lectoris examini relinquimus, illud interim affirmantes, præstantissimi hujus Operis lectionem plurimum nobis voluptatis attulisse, & quamplurima recondita antiquitatis argumenta in eo mirifice illustrari.

Pag. 261.

MEMOIRES CRITIQUES POUR SERVIR D'ÉCLAIRCISSEMENT sur divers points de l'Histoire ancienne de la Suisse, &c.

hoc est,

COMMENTARIII CRITICI, QUIBUS ARGUMENTA varia Historiæ veteris Helvetiæ, & monumenta antiquitatis, eo spectantia, declarantur, & exhibetur Charta geographica nova veteris Helvetiæ, Autore LUDOVICO DE BOCHAT, Præsfecto Præture Lausannensi.

Tomus I.

Lausannæ, impensis Boussqueti, 1747, 4 maj.

Alph. 3 plag. 8.

Ux.

Ut bono cuique civi amorem patriæ natura indidit decorum & laudabilem, quo qui caret, is turpis & inutilis rei publicæ habendus est; ita studium antiquitatum patriarum non tantum omni literarum generi plurimum commodi affert, sed & civitati cuique ac civibus singulis honorificum est, præsertim si quid ad emendandos civium mores, & intelligenda præsentia bona, conferat. Quale Cl. *Bochati* fuit in hoc Opere institutum, quo dum laborat veterem Helvetiorum sub Romanis potissimum conditionem clara in luce collocare, quod hætenus neglexerant facere ejus historiæ scriptores, honori patriæ suæ nimium & inconsulto litantes; monstrat simul, quanti facienda, quam præferenda sit veteri servituti, felix, qua nunc Helvetii gaudent, libertas. *Tomus hic primus*, qui nuper demum prelo exiit, quinque *Memoires*, seu Commentarios, aut tractationes, continet, de quibus statim videbimus singulis. Chartam geographicam, cujus in inscriptione fit mentio, non invenire nobis in hoc *Tomo* licuit, procul dubio fini Operis accessuram.

Primo autem Commentario inquit Autor in Helvetiorum originem, & postquam eos refutasset, qui vel e Germanis, vel e Græcis, illos arcessiverant, demonstrat, Helvetios fuisse Gallicam nationem, a præcis Helviis oriundam, quæ circa A. U. C. 162 ferme, regnante in Galliis *Ambigato*, ducebus *Belogese* & *Sigovese*, e patrio solo, novas sedes quaesitum, pro more istorum temporum, emigravit. Quod luculentius evincit secundo *Commentario*, urbium antiquarum, ab Helvetiis conditarum, nomina nova & antiqua comparans cum nominibus urbium Gallie meridionalis, ex qua nempe sua patria excesserant; cum in more olim positum esset novis alicujus regionis incolis, novis suis, quas condebant, nominibus veterum, quas deseruerant, nomina imponere. Urbes has non recenset secundum temporis, quo conditæ fuerunt, ordinem, de quo non constat, sed secundum tractum illum, per quem probabile est Helvetios sese, dum numero crescebant & opibus, latius & ulterius identidem procedendo, extendisse, a lacu Lemano inde usque ad Rætiam. Simul urbium vetera nomina repetit e lingua Celtica, qua

qua Galli tunc utebantur, significationem & descriptionem veterem proponit, situm sollicitè designat, novorum rationem & originem, causamque mutationis, indicat, limitesque veteris Helvetiæ, montes, fluvios, rivos, agros, definit. Magni momenti, magni usus, sunt eruditæ tales discussiones, neque possunt lectoribus jucundæ non esse. Id tantum habet incommodi hoc studium, veterum rerum & nominum origines & etymologias ex lingua repetendi, cujus monumenta nulla, vix vestigia quædam, existant, ut sæpe, quod & Nostro contigit, occasionem præbeat conjecturis parum probabilibus. Nimis longum foret, & a nostro instituto alienum, si vel singula recensere, aut saltem specimina proferre, vellemus. Cupidi harum rerum inventient in hoc Opere, quod ipsis satisfaciat, si consulere velint.

Commentario tertio de pagis, seu cantonibus, veterum Helvetiorum differit Noster, & postquam declaravit, veterum gentium omnium fuisse institutum, secundum pagos, id est, Φύλα, seu ἔθνη, cantones, circulos, gавos, qui fuerint in plures minores ita dictos pagellos subdivisi, habitandi, inquirat, quinam fuerint illi quatuor majores & principales pagi, quos Julius Cæsar commemorat, sed quorum tantummodo duos nominat, Tigrinum & Urbigenum. Duos reliquos Noster conjicit esse Tuginum & Aventicum, cum ille a Strabone memoretur, hujus vero nomen in Notitia Imperii occurrat sub titulo civitatis Aventica; civitatem autem & pagum idem esse; Tacitum quoque Aventicum gentis caput habere; in quibus verbis gens idem sit atque pagus, caput autem non urbem imperantem, seu metropolin, notet, a qua ceteræ dependent, sed tantummodo maximam & præcipuam. Plenam enim libertatem olim apud Helvetios obtinuisse, habuisse singulos pagos & pagellos sua jura, & licuisse singulis suo de consilio bella facere, aut eorum societatem inire, maximo cum dâmmo totius corporis; ad communia autem bella omnes pro ratione virium contribuisse. Tandem inquirat, quousque Helvetii manserint in quatuor pagos divisi. Credit Noster, sub Augusto mutatum fuisse hunc ordinem, cum

is Helvetiam, quæ olim ad Galliam Cælicam pertineret, Belgicæ attribueret.

Quarto Commentario de pagis Vallensæ, aut *vallis Penninæ*, agit. Sic enim scribendum esse, non *Penninæ*, e marmoribus evincit; ut & *Cæsaris* æque atque *Augusti* temporibus fuisse vallem istam in quatuor pagos distributam, eorumque fuisse hæc nomina: *civitas Viberorum*, *civitas Sedunorum*, *Veragrorum*, & *Nantuatum*, vel *Nansuasiuum*; sic enim scribendum esse, non *Antuatium*, ut male apud *Julium Cæsarem* circumfertur.

Quintus Commentarius Helvetios considerat ut subditos & foederatos populi Romani; refutatque eos, qui sibi persuaserant huc usque, Helvetios præter tributorum, quæ Romanis pendebant, necessitatem fuisse prorsus, ut olim, liberos usque ad *Vicellium*, qui eam regionem in provinciam redegerit. Jam dudum enim illam & ab A. U. C. 708 inde fuisse subditam, cum post frustra capta de excutiendo jugo Romano varia consilia, una cum *Vercingetorige* vincerentur a *Cæsare*. Quis fuerit status foederatorum populi Romani & dedititorum, monstrat, nempe non meliorem servorum & subditorum statum. Fueritne dedecori & damno, an gloriæ & commodo, negata Helvetiis Romana civitas, quale fuerit Romanorum sub Imperatoribus ab *Augusto* inde ad *Maximinianum* usque singulis apud Helvetios imperium, & alia multa, quæ afferri huc non patitur locus, erudite & fute, ex marmoribus, quorum quædam inedita exhibet, (ut *pag. 112, 122, 123, 296, 406, &c.*) aliisque scriptorum testimoniis, exponit; ut non possit hic liber non magnopere commendari, aut usui esse, lectoribus etiam illiteratis, quorum maxime in gratiam se scripsisse, & multa, quæ succinctius poterant Criticis peritis rerarum proponi, ampliore filo deduxisse, ipse, qua est modestia, doctissimus Auctor profiteretur.

**PETRI BURMANNI, JUNIORIS, SPECIMEN
novæ editionis *Anthologiæ Latine*, & *Animadversionum***

ad

ad *Epigrammata & Catalecta veterum Poetarum Latinorum Prodrömus.*

Amstelodami, 1747, 4 maj.

Plag. 8.

Jam datum est, quod eruditus hujus Prodrömi Editor, ex magni illius sui patrui, ejusdemque cognominis, suäsu, ad renovandam Catalectorum *Pithei & Scaligeri*, augendamque, & emendandam, editionem animum appulit. Postea vero ex otio juventutis Academico ad majora munera vitamque negotiosiore vocato, non licuit coeptam telam pertexere. Profuit ipsi tamen hæc mora eo, ut interea, quas a patruo natus erat, opes aliorum, maxime vero Celeb. *Dorvillii*, qui antiquissima Codicis Divionensis Epigrammata inedita, *Petricæ Pithei* uberiöres ad Catalecta sua notas, Nostro suppeditavit, liberalitate auget. Quam humanissimi & ad promovendas elegantiores scientias promptissimi natiq; Viri prolixam in se, ut in omnes eruditos, voluntatem Noster meritis prosequitur laudibus in epistola, qua Musarum huic patrono hospitique liberali suum opusculum inscripsit. Crescente ita penu, magis quidem ad urgendum suum propositum accendebatur Noster, sed alia identidem atq; alia vel invitam alio vocabant. Editio *Criticorum Henrici Valesii*, & *Adversariorum* deinceps *Heinsii*, utraque ipsi a patruo demandata, & post hujus tandem decessum *Virgiliana* curæ, Nostri nolebant soli suæ, quam condebat, Anthologiæ inhære. Profligatis tandem aliquando iis omnibus, totum se dare nititur colligendis his antiquis variorum temporum monumentis, vel fragmentis, nihilque aliud suscipere constituit, priusquam hæc absolverit. Quia vero in tam amplam incidit messem, non sentiens, quam comportare & digerere non unius alteriusve anni sit, libuit ipsi hoc instituti sui præmissæ Specimine judicia eruditorum experiri simul & sibi conciliare. Non erit inter amatores harum, ut appellat, elegantiarum, qui eruditi Viri studium & benignam de literis bene merendi voluntatem non laudet atq; exosculetur, vitamque & vires

ipsi perficiendo tanto operi necessarias optet, avidiusque id, quam primum liceat, præstetur. Quos inter & nos nomen nostrum profitemur, dabimusque simul, dum impostam nobis provinciam recensendi hujus Speciminis sustinemus, aliquod ejus specimen, usuri hac in re, bona cum venia Cl. *Burmanni*, ea libertate, ut, quæ in hoc instituto desideremus, & olim velimus emendata, qua decet modestia, significemus.

Apparet omnino ex magna, quam Noster textui subjecit, notarum copia, eum, si quis alius, operi suo parem esse, eoque instructum usu Poetarum Latinorum, ea Romanæ poeseos peritia, iisque tandem dotibus, quæ in Critico requiruntur. Offendas in his gratiorem hujus eruditionis varietatem, quam in ipsis Divi Herois plurimis scriptis. In eo uno nollemus juniorem *Burmannum* senioris vestigia pressisse, quod phrasium sæpe in vulgus notarum immensus æcervos, indegrarum haud raro paginarum *σολὸν*, quasi plaustris comportet. Talia ansam cavillandi præbent iis, qui, sacris his non initiati, tales observationum libellos majore in pretio, quam pronuaria vocabulorum, habendos esse negant, neque ita male. Videntur etiam autores earum non habere nisi cum rebus levibus negotium, suisque diffidere lectoribus, aut non requirere nisi vix tironibus peritiores, & exidentes eo, quem ambiunt, & acquiritaros se sic sperant, eruditorum hominum titulo, non reportare aliam, quam diligentium compilatorum, laudem. Ridebunt procul dubio multi, neque, si quid intelligimus, absque causa, operosam sedulitatem in concervandis exemplis phrasium, in quibus, ut pag. 9, *donum donare & ponere*, aut ut pag. 13, *salus & memoria* juncta, leguntur, nescii tamen illi, neque admoniti, qua in re duz istæ similes voces differant; item pag. 15 *se quoque* pro nihilo minus; pag. 18 *vela* pro *κῆρυ*, instrumenta mulierum; pag. 19 *licia*, neque enim, & *securus rei*; pag. 21 *acerui cesorum*; pag. 24 *tangere*, attingere, litus; pag. 31 *admittere*, vel immittere, *aquam*; pag. 39 *adspice ut*, qualia, ut forsitan prodesse possunt juvenibus, quibus ad excipiendum veterum

nam stilus adhuc formandus est, aut placebunt quoque morosis aliquibus Criticis, qui, quod aliud agant, non habentes, in sculpendis & refingendis tanquam cera literulis, movendaque distionibus optimis controversia, occupati, consenescent, sic aliis, e saniorum iudicio, neque grata sunt, neque profunt, & onerant librum, emtoresque frustrantur, qui locos affectos emendatos, & obscuros declaratos ab editore, qui meliorem in his operam & fructuosiore collocare potuerat, frustra cupiunt. Debuerat præ istis e. c. Noster explicare pag. 22, quid sit *in arma ludere*; pag. 23 exempla asserre phrasas *mons fugax*, pro hebetate, inbecilla, plane ut Græci dicunt *Φερόν*: item *in omne parte miser* pro *ab omni parte*; *virtute fruens dies*, pro ea, quæ in virtutis exercitio consumitur; *dilectus*, pro dilectione, vel amore. Pag. 24 debuerat exponere phrasin, *hella inopina ferre*, pro incidere inopinato in hostiles copias; pag. 36 *jacet in titulus*. Sed hæc ne attingit quidem Noster. Horum scilicet rarior est, quam illorum, in veteribus libris copia, neque æque facile, atque illa, paginas implent; aut erant vel e Græcis fontibus, vel ex ævo deteriore, petenda, quorum utrumque nempe schola *Burmanna* ut plurimum canopejus & angue fugit. Non negamus tamen, passim bonas quoque res in his Notis deprehendi; ut est illa pag. 10 & 11 Dissertatio de Jove Albano, Latiari, Egerio, & quem *Cel. Dorrillius* e marmoribus in lucem protraxit, Arcano; pag. 28, 29, de voce *Perles*, & ejus scribenda ratione; pag. 32 refutatio *Columæ*, qui tropæa in privatis ædibus negaverat; pag. 42, 43, de calculatoribus & cauculonibus; & pag. 34 historica observatio de *Germanici* Germanica expeditione. In emendandis corruptis locis Noster tam scrupulosus non est, quin corruptas lectiones e textu exigat, & locum melioribus facere jubeat. Sed ea in re inæqualis ipse sibi est, neque factis constans. Ita pag. 16 in inscriptionem: *verba Asbillis in Parte nona, dum tubam Dionædis audiret*, poterat absque hæsitacione ingeniosam certissimamque *Dorrillii* emendationem *Parthenona* introducere. Pag. 21 certe debuerat pro *causparforat* nobis

Are cum sparserat, quod ejus est inventum, & pro *cumque novus fufos*, e Codice cum *novus effufes*, & pro *multa trabis fecum*, ex eodem antiquiffimo Codice Divionenfi, *multa trabes Xanthe*; pag. 18 in *gracili*, præeunte Codice; pag. 25 *Scyria hafta*; pag. 28 *Hecuba & Andromacha*; pag. 30, *quis novus hic dominus*, ex certiffima *Dorvillii* emendatione; pag. 47 *numina*, ex prima editione Corporis Infcriptionum *Gruteriani*, & forte alia plura.

Sed iustremus eruditum Nostri laborem paulo curatius. Pag. 9 ad versum: *Qui larga Cerevis messes fructusque renatos Digerit in prætium*, hæc notat: Ita ad unum omnes. *Mazochius & Fabricius dirigit*, vitiofe. *Prætium* est in *Pigbii* „Inscript. MSt. & *Apiano*. Ceterum, his versibus contineri „descriptionem præfecti annoæ rebusque venalibus, quales „apud Romanos erant *Ædiles*, apud Græcos *τυμῆχοι*, vel *ἀγορῆ-παινομοι*, recte notat *Cobisbull* ad *Antiq. Asiat.* pag. 101. „Nihil est in ipso carmine, quod, ut hoc credamus magis, persuadeat, quam fuisse mercatorem frumenti, *un simple marchand des grains*. A pag. 16 usque ad pag. 24 primus, ut videtur, e Codice Divionensi protulit inigne, sed deterioris ætatis, monumentum Poetæ, *Achillem* referentis, ad tubæ claficum e *Parthenone* profilientem. Hoc & meretur nostram, si quam conferre poterimus, operam. Pag. 17 in istis: *dum nos bella vocant* (ita leg.) *rauro clangore tubarum, Mens quatitur, sævusque fovet præcordia Mavors, Rumpet moras omnes fervens in prælia virtus*, mavult Noster *mouet pro fovet*. Non tentaremus quidem, si sic scriptum extaret; at, cum non deterius sit vulgatum nova conjectura, satisque commode noceat id, quod Græci appellant *αἰδύσσα, ἐνδεσμοί, ἀναρῆσις*, cui bono movemus eleganti dictioni controversiam? Postrema ipsi languere videntur, ideoque emendanda sic: *Rumpet moras: omnes fervent in prælia vires*. Atqui debuerat saltem *ferveant*. Quod cum metrum non patitur, nihil motum velimus, neque non oratoria & emphatica est proso-
popoeia suæ virtutis. Sed illud elegans est, quod in *Statio Achill.* III, 112, pro vulgato *Eja, irrumpe moras*, reponit *Eja, age,*

age, rumpe moras. Pag. 19 in isto: *Tenuia lorica cedant mut-
ticia forti, emendat cedant nunc licia.* Egregie quidem; sed id,
quod pag. 21 in istis: *maioresque feret* (nempe gurges Xanthi)
*cultorum sanguine cursum, cultorum in casorum mutandum sta-
tuant, non probamus.* Cultorum idem est atque accolarum, &
casorum in voce *sanguine* subintelligi sponte potest. In prox-
ime sequentibus Noster nos deserit. Poeta sic canit ex *Achil-
lis* persona:

*Sed mihi quis referat, qua tu, presaga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus
Ad Lycomedes fecit transire penates.
Depositumque suum maluit committere blandis
Virginibus, nec te rapiat sic Martius ardor,
Orbatam ut crucias non viso pignore matrem.*

Nihil hic neque a Codicibus, neque ab elegante *Burmanni*
nostri Musa, opis accipimus. Utinam illa defectum, qui se-
cundum inter & tertium versum patet, nobis explevisset! In-
terea tentemus indoctam nostram & agrestem poesin, spe-
rantes rogantesque venustam *Burmanni Calliopen*, ut inconditos
nostros *caecus* aliquando arguo suo modulamine delectat. Pu-
tamus autem, deficientium hunc fere sensus fuisse:

*Sed mihi quis referat, qua tu presaga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus.
Indutum, caris labiis blanda oscula figens,
In lacrymarum imbres effusa, Jovemque Patroum,
Et massi canos senis obtestata, manebas.
Hic in tranquillo portu, mi care, latebis,
Insano circum Trojana furore cadentes
Mania deridens Gracos: tu, si iveris illuc,
Savorum certa ex fatorum lega, perissi.
Grandævum noli genitorem affligere, qui te
Ad Lycomedes fecit transire penates, &c.*

Eadem pagina ad versum ultimum nil notat, cum manus *Ar-
gtuum* *victoria* ludat in arma. Nobis videtur Autor pro lu-
das scripsisse tendat. Forte fuit antiquus mos in compen-
diose pro *ten* scribere; ex quo deinceps *tu* fecerunt. Pag. 23
ad

dare cum sparserat, quod ejus est inventum, & pro *cumque novus fusos*, e Codice *cum novus effuses*, & pro *multa trabis socum*, ex eodem antiquissimo Codice Divionensi, *multa trabes Xanthi*; pag. 18 in *gracili*, præeunte Codice; pag. 25 *Scyria hasta*; pag. 28 *Hecuba & Andromachæ*; pag. 30, *quis novus hic dominus*, ex certissima *Dorvillii* emendatione; pag. 47 *numina*, ex prima editione Corporis Inscriptionum *Gruteriani*, & forte alia plura.

Sed lustremus eruditum Nostri laborem paulo curatius. Pag. 9 ad versum: *Qui larga Cereris messes fructusque renatos Digerit in pretium*, hæc notat: Ita ad unum omnes. *Ma-zochius & Fabricius dirigit*, vitiose. *Pretium* est in *Pighii* Inscript. MSt. & *Apiano*. Ceterum, his versibus contineri descriptionem præfecti annonæ rebusque venalibus, quales apud Romanos erant *Ædiles*, apud Græcos *τυμᾶχοι*, vel *ἀγοραῖοι*, recte notat *Chisbull* ad *Antiq. Asiat.* pag. 101. Nihil est in ipso carmine, quod, ut hoc credamus magis, persuadeat, quam fuisse mercatorem frumenti, *un simple marchand des grains*. A pag. 16 usque ad pag. 24 primus, ut videtur, e Codice Divionensi protulit insigne, sed deterioris ætatis, monumentum Poetæ, *Achillem* referentis, ad tubæ clasticum e *Parthenone* prosilientem. Hoc & meretur nostram, si quam conferre poterimus, operam. Pag. 17 in istis: *dum nos bella vocant* (ita leg.) *raudo clangore tubarum*, *Mens quatitur*, *sevusque foveat præcordia Mavors*, *Rumpe moras omnes fervens in prælia virtus*, mavult Noster *movet pro foveat*. Non tentaremus quidem, si sic scriptum extaret; at, cum non deterius sit vulgatum nova conjectura, satisque commode no-ret id, quod Græci appellant *αἰδύσσει*, *ἐκτετρακίσει*, *ἀναρ-επίσει*, cui bono movemus eleganti dictioni controversiam? Postrema ipsi languere videatur, ideoque emendanda sic; *Rumpe moras: omnes fervent in prælia vires*. Atqui debuerat saltem *ferveant*. Quod cum metrum non patitur, nihil motum velimus, neque non oratoria & emphatica est proso-popœia suæ virtutis. Sed illud elegans est, quod in *Statio Achill.* III, 112, pro vulgato *Eja*, *irrumpe moras*, reponit *Eja*,
age,

age, rumpe moras. Pag. 19 in isto: Tenuia lorica cedant uirtutia forti, emendat cedant nunc licia. Egregie quidem; sed id, quod pag. 21 in istis: majoremque feret (nempe gurges Xanthi) cultorum sanguine cursum, cultorum in casorum mutandum statuit, non probamus. Cultorum idem est atque accolarum, & casorum in voce sanguine subintelligi sponte potest. In proximis sequentibus Noster nos deserit. Poeta sic canit ex Achillis persona:

*Sed mihi quis referat, qua tu, praesaga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus
Ad Lycomedes fecit transire penates.
Depositumque suum maluit committere blandis
Virginibus, nec te rapiat sic Martius arbor,
Orbatam ut crucis non viso pignore matrem.*

Nihil hic neque a Codicibus, neque ab elegante Burmanni nostri Musa, opis accipimus. Utinam illa defectum, qui secundum inter & tertium versum patet, nobis expleuisset! Interea tentemus indoctam nostram & agrestem poesin, sperantes rogantesque venustam Burmanni Calliopen, ut inconditos nostros cæcus aliquando arguto suo modulamine deleat. Putamus autem, deficientium hunc fere sensum fuisse:

*Sed mihi quis referat, qua tu praesaga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus.
Indutum, caris labiis blanda oscula figens,
In lacrymarum imbres effusa, Jovemque Patroum,
Et massi canos senis obtestata, manebas.
Hic in tranquillo porta, mi care, latebis,
Insano circum Trojana furore cadentes
Mania deridens Græcos: tu, si iveris illuc,
Savorum certa ex fatorum lege, perissi.
Grandævum noli genitorem affligere, qui te
Ad Lycomedes fecit transire penates, &c.*

Eadem pagina ad versum ultimum nil notat, cum manus Argivum victricis ludat in arma. Nobis videtur Autor pro ludat scripsisse tendat. Forte fuit antiquus mos in compendiose pro ten scribere; ex quo deinceps tu fecerunt. Pag. 23 ad

ad ista de *Iberis*, forma brevior menteque fugaci, hæc notat: forte *tergoque fugaci*. Quid sit homo brevior tergo fugaci, non intelligimus. Aut, si non referamus ad brevior, sed sola per se stare dicamus, scribendum erit *fugaciore*. Quidam potius, si quid mutandum, *menteque sagaci*, ἄρτων νοῦν ἀρπύγισται. Nam metri quidem in his inclinantis in deterius Latinitatis monumentis ratio habenda non est. Ad ista intricata versus finem carminis:

*Ferre potes quæcumque labans successibus ætas
Exigua observans matris præcepta verende
Induxi molles habitus, velut edisa virgo,
Læsius & saltis modulantes carmina chordis &c.*

hæc notat: „*Ferre potes quæcumque labans*) Sic schedæ *Salmasiana*. In Divionensi Codice vitiosa, aut depravata, lectio „erat; nam in ejus excerptis habetur. *Ferre potesque cum labans*. *Exigua observans*) Ita in Divionensibus. *Exegi observans*, Salmasiane. Forte, *quæcumque labans successibus ætas Exigit, observans*. *Es saltis modulantes carmina obedi*) Sic recte in *Salmasianis*. Male Divionenses *modulantur* „ Optandum fuerat, ut præclarus Vir horum verborum proficam interpretationem dedisset. Satis officio suo se defunctos hodierni Critici existimant, quando Codicum varietates adscriperint. Ad periphrasticam autem interpretationem, vel analysin grammaticam, descendere, id infra dignitatem suam positum putant. Pulchrum hæc inventum. Hoc enim sub pallio latens, & in dubio relinquunt suos lectores, intellexerintque loca, quæ tractant, nec ne. Saltem non licet eos ignorantia reos agere. Hoc tamen maxime cupiunt lectores, ut librum, quem præ manibus habent, penitus intelligant, illi nempe, qui rebus & conceptibus bonis, non fœnis tantum, capiuntur. Alloquitur ipse se *Achilles*, ut ad propositum veniamus. *Ferre potes, o Achilles*, & condonare tibi, quando quidem præterita mutare nequis, ea, quæ exigua & puerilis ætas, successibus annorum labentium emendatura, peccavit. Hoc enim verbum tacite supplendum. *Labens* autem *successibus ætas exigua* conferretur cum eo, quod in superio-

superioribus hic idem Poeta, *crescens annis sapientior aetas*. In eo quoque male Noster exemplum *Salmastii*, quam Codicem MStum, sequi maluit, quod *modulantes* exhibet pro *modulamur*, quippe quod prono lapsu e ductibus Codicis fuit. Erit itaque nostra ex mente sic constituendus locus:

*Ferre potes, quacumque fluens successibus aetas
Exigua. Observans matris praecepta verenda
Induxi molles habitus. Vetus edita virgo
Ludimus, & doctis modulamur carmina chordis.*

Carmen hoc excipit aliud, etiam elegans, quo *Telesus* ab eadem *Achillis* hasta vulneratus & sanatus pingitur. Sed ejus distichon penultimum adhuc graviter laborat. Noster sic exhibet:

*Mox precibus flexi Pelide robore sacro
Injecto membris pulvere plaga fuit.*

Ad hæc Noster hæc affert: „*Robore sato* Cod. Voss. *robore*, „*raso* ex V. C. *Salmastii* in margine libri sui notavit *Heinsius*. „*Recte. Hyginus Fab. 101: Tunc Ulysses ait: non te dicit* „*Apollo, sed autorem vulneris hastam nominat. Quam cum raris-* „*sisent, remediatus est. Aliter Oliverius ad Marmora Pisauren-* „*sia pag. 166, qui corrigit: Mox precibus flexi Pelide e ro-* „*bore sana, qui plenius se de hoc loco acturum promittit in* „*libro de Viris illust. Pisaurens. Versu sequente ex eodem Co-* „*dice adscripterat Heinsius: pulvere membra fugit. Unde ipse* „*corrigebat: injecto & membris pulvere plaga fugit, vel coit,* „*quod veram puto.*” Et nos quoque verum putamus *coit*. Sed cetera omnia huc allata nihil valent. Primum enim *robore raso* se tueri nequit, quia hasta *Achillis* non erat e robore, seu quercu; (nam quercus hastis paravidis inepta est propter suam σερρώτητα,) sed erat e fraxino, *μελία*, & inde celebrata est illa *μελία* Poetis Græcis. Deinde indigna foret hoc sic satis puro carmine balbuties isthæc, *robore raso injecto pulvere*, pro *roboris rasi pulvere*. Quis hoc ferret? Legendus est locus minima mutatione sic:

*Mox precibus flexo Pelide robore, sacro
Injecto membris pulvere plaga coit.*

R

Id

Id est, post flexum Pelidæ robur. Robur autem Pelidæ sive accipias pro *σεῖρότητι, ἀγρωχία, αὐθαδία*, ferocia, pertinacia *Achillis*, sive Græco more dictum putes *robore Pelidæ flexo*, pro flexu *Achille*, *βίη Ἀχιλλέως*, ut *Homerus* loqui amat; id perinde est. Sacer autem pulvis est ille, quem *Apolin*is sacrum oraculum salubrem vulneri fore pronuntiaverat, & huic medicationi quasi sacraverat atque destinaverat. Pag. 32 in istis: *Hoc terra fiat, & hac mare, dixit, eat*, merito laudat incomparabilem emendationem *Gronovii*: *Hoc terra fiant, hoc mare, dixit. Erant*; quo sublimius quid cogitari possit? Pag. 35 Epigrammatis in subactam Britanniam versum quartum, qui finis mundo est, non erat imperio, tentat, & olim cogitasse se ait, cum finis mundo est, tunc erit imperio; sed præferre nunc emendationem *Cambdeni*, qui finis mundo est, non erit imperio. Utræque corruptelæ sunt. Sanus est elegantissimus locus. Romani Oceanum atlanticum putabant olim mundi terminum esse, donec ultra hunc orbem suum non detegerent tantum insulam Britanniam, sed et subigerent. Tunc non erat amplius imperio eorum finis oceanus, qui olim mundi fuerat. Pergit Poeta:

*Visa prius nullo jamjam spectata triumpho
Illibata tuos gens jacet in titulos.*

Ad hæc noster: „Hæc est editorum scriptura. *Cambdenus* „dedit: *Visa prius nulli, jamjam spectata triumpho*. Illud *jamjam* deest *Vossiano*. *Visa prius nullo Cl. Dorvillius*, & credebatur, viros doctos, ne ita emendarent, retinuisse sequenti disticho *Fabula visa diu*, licet talis repetitio ejusdem vocis „obvia sit. Variis conjecturis tentabat locum *Heinsius*. *Visa prius* „nulli, nullo sp. tr. vel ductu, aut acta, vel potius, nec adhuc „sp. tr. vel denique, *visa prius nullo, sed jam spectanda,* „triumpho. Ex his priorem verisimiliorem opinor; nisi quis „amplecti malit emendationem *Cannegieteri*, *Visa prius nullo,* „quancquam *spectata, triumpho*. Sed desidero exemplum, quo „spectata terra occurrat pro tentata, quæ vox forte huc re- „vocanda, & cum temptata esset scriptum prius, alteri lectio- „ni literis transpositis possit ansam dedisse. Sequente versa

„gens

gens patet in titulos, ut emendat *Cannegieterus*, pro *gens jacet*, quod vulgatos occupat Codices, habens equidem amplector., Nolumus inhzere ceterorum conjecturis refutandis, quæ sponte sua corruunt, & partim sunt tautologæ, partim perverzæ, ὕσρα πρόρεα. Tantum, nihil aliud in hoc disticho, quam verbum *jacet*, in mendo jacere, pronuntiamus. Quæ olim nullo triumpho victa fuit, ea gens jam spectata Romæ in triumpho (poterat enim gens victa quidem fuisse, & nihilo minus tamen Romæ non spectata,) hæc gens illibata *facit*, (id est, accessit, incorporata est,) in titulos tuos, *Cesar*, facit partem titularum tuorum. *Facere in*, vel *ad*, aliquam rem phrasis est, etsi non tam frequens, quam *facessere*, satis tamen bona. Ita *Cap. 62 pag. 409 Petronii* edit. nov. *Homo meus ad stelas fecit*, pro *se se fecit*, integra locutione, quæ apud *Apulejum* occurrit *pag. 392 ed. Beroald.* *intra limen se se fecit.* *Versum ultimum pag. 39: Coniunctum est, quod adhuc orbis & orbis erat*, feliciter emendat, *orbis & urbis erat*, idque egregie, & ad veram Autoris mentem, exponit: „Id est, id, „quod antea æternæ urbis, Romæ scilicet, & orbis terrarum, (addamus nos, clarioris sensus gratia, peculiaris & a cetero orbe se- „junctus,) erat, ac proinde separatum ac diversum, jam in unum „coniunctum est.,” Hoc modo si procedat & reliquis, magis intentus enucleando vero sensui Poetarum, magno sibi beneficio studiosos bonarum artium devinciet. In isto Epigrammate, quod *Augustum* ad vulgandam *Æneidem* hortatur, ad versum, *Æneamque suam fac major nuntius ornet*, hæc inter alia notat: „Sic omnes vulgatæ editiones exhibent nullo, vel „inepto, sensu. Veram nobis lectionem servavit Codex *Salmasianus*, in quo legitur, *fac major Mincius ornet*, & sic in „altero exemplari ex ingenio conjecerat *Heinfus*, qui ita „emendandum monuit ad *Silium & Ovidium.* „ Quid, si prima hujus notæ verba in hanc sive *Salmasii*, sive *Heinfii*, corruptelam retorqueamus? Atqui, ais, vox *Mincius* rarior est & elegantior; quam ut ab imperito scriba, cui vox *nuntius* notior erat, proficisci potuisse videatur. Hic nempe fatuus erat ille ignis, fulgur illud e pelvi, quod doctorum oculos præstringebat, qui ubique scita & docta, sed ἀδιάρητα, sectantur, ut scilicet

possint talium occasione suorum adversariorum sacculos excutere. Atqui tamen magna videsne copia exemplorum pag. 39 & 40 evictum, quod *Mincius Mantuani* agri fluvius fuerit, ad quem natus *Virgilius*? Opus non erat illis, quæ vix cuiquam, etiam tironum, ignota putamus. Quæstio est, quem sensum fundant ambæ hæc lectiones, & quæ meliorem. Fac, veram esse novam. Videamus, quid inde emergat. Fac, *Auguste*, ut *Mincius* ornet *Aeneam* suum major. Quo major? se ipsone? Quid hoc ad rem? Non certe effecit *Augustus* per evulgatam *Aeneidem*, ut copiosior hodie fluat *Mincius*, quam olim. Xanthone? Atqui frigidum est, dicere, Poetam hoc tacite supplendum lectoribus reliquisse. *Aeneam* tandem? Quid *Mincio* cum *Aenea*, quem non vidit unquam? *Mincium* nomen hodie celebrius est illo *Aenea*? Non putemus. Si sit, scribenda erit Nostro nota major, quam est hæc de *Mincio*, qua *Aenea* nomen ex tota *Aeneide* & aliis ab oblivione, qua sepultum nempe jacet, asserat. Si *Mincium* pro *Virgilio*, adjunctum unum pro altero, dicemus positum poetica licentia, licebit & nobis, si aliquando carmina scribamus, *Yam Amstelodamensem* pro *P. Burmanno* ponere. Dolendum est certe, viros doctos scribere, & vulgare, & tanta cum fiducia nobis obtrudere, talia, quæ si pensulatiis examinent, ipsi deprehendent se non intelligere. Nobis certe clara & perspicua est lectio *nuncius*, cujus hic sensus est: Fac, *Auguste*, ut *Virgilius*, nuncius & præco sui herois *Anea*, ipso suo heroe *Aenea* major & celebrior evadat. Id quod etiam ita evenit. In ultimo & proxime ista sequente versu hujus Epigrammatis legendum est *possint* pro *possunt*.

Hæc habebamus de hoc Specimine monenda, quæ si commendata sibi habere velit *Cl. Burmannus*, bene faciet. Nolumus interea egregiis ejus conatibus aut detrudere quidquam, aut officere.

DEL VITTO PITAGORICO, &c.

id est,

DE VITA PYTHAGORICA, QUAE MEDICINÆ
loco est, Sermo ANTONII COCCHII.

Venetis,

Venetis, apud Simonem Occhium, 1744, 12 maj.

Plag. 3.

In hoc Sermone, quem *Cocchius*, Vir Clarissimus, Florentiæ A. 1743 habuit, ibidemque exire in lucem iussit, postea Veneto- rum prelis repetitum, nihil ad bonam valetudinem servandam, & morbos quosdam sanandos, aptius esse vita *Pythagorica*, ostenditur, quam hic Philosophus ita instituerit, ut solis vegetabilibus vesceretur. Cujus asserti veritas ut eo magis eluce- ret, plura ab initio ad *Pythagoram* ipsum pertinentia protulit; in ejusquæ historia etsi bene multa, propter varias causas, obscura sunt, tamen id facile omnes *Cocchius* dabunt, honestum eum, beneficum, amplissimeque doctrinæ, virum fuisse, in quo summa dicendi judicandique ars fuerit, cum naturalium rerum perfecta cognitione, & eximia prudentia civili, conjuncta. Neque vero *Pythagoras* tantum, sed omnes antiqui Philosophi, duplici doctrina usi sunt, domestica clara, & externa symbolica. Ad quod *Cocchius* recte monuit eos animum attendere debuisse, qui multa *Pythagorica* doctrinæ capita, tanquam somnia, contemserunt, vel, quæ ipse præstitit, non dubitarunt inter miracula referre. Oportet autem *Pythagora* Physici & Mathematici summi gloriam concedere, quod præcipue ex iis clare apparet, quæ de sole, tanquam lucido totius universi centro, de terra, ut planeta, de cometis pariter ut planetis, post longissimum circuitum redeuntibus, de cunctis coelestibus corporibus, ratione massæ atque distantie in motu sibi respondentibus, atque de generatione per semina, docuit. Primus etiam Veneris stellam vidit, quapropter verisimiliter, in Samiorum nummis, cum globo in columna apparet, in quo quasi ea, quæ primus observavit, bacillo demonstrat. Adhæc omnia ea tenuit, per quæ utilissimus esse in hominum societate poterat. Quod vero *Pythagoras* patriam cum Italia commutavit, inde *Cocchius* hanc suam patriam laudandi occasionem arripuit; neque non eo fere inclinæ, ut, quicquid *Cicero* cum *Livio* contradicant, *Numam* inter *Pythagora* discipulos referat. Debent vero *Pythagororum* sententiæ ab illis *Pythagora* diligenter distingui, in cujus doctrinâ eum propter mutationes in principatibus Italiæ,

Pag. 3
seq.

5.

7 seq.

8 seq.

10 seq.

12.

14 seq.

16 seq.

18.

R 3

&

- & *Socraticam* philosophiam, tum propter Doricæ dialecti ob-
 scuritatem, permulta mutata sunt. Ab his *Cocchius* ad do-
 ctrinam *Pythagoræ* medicam transit, quam non ratiociniis
 tantum, verum etiam observationibus & experimentis, nisi
 22. ostendit. Ut vero *Pythagoras* sanitatem a motu viriumque
 harmonia, atque figuræ constantia, huiusque mutatione con-
 tra morbum, pendere, ita, cerebrum atque cor præcipua vitæ
 23. instrumenta esse, credidit, & humida corporis in sanguinem,
 ferum, ac vaporem, vasa vero in nervos, arterias, venasque, di-
 stinxit, & partum formari existimavit hoc, quod semen, ad
 embryonis corpusculum appulsum, motum in eo sanguinis ex-
 citaret. In ipsa autem medendi arte plurimum victus rationi
 24 seq. tribuit, quod ex *Jamblicho* constat, partum pharmacis, æque
 ac ferro & igni; vitamque ita instituit, ut teneris recentibus-
 que vegetabilibus, simul cum lacte ac melle, vesceretur, in
 potu autem non nisi aquam purissimam assumeret, rarius contra
 25. cibis teneræ juniorum animalium carnis paucillum adde-
 ret. In quo sibi hunc scopum præfixum habuit, ut corpus
 sanum, tranquillamque mentem, servaret, quorum hoc a fa-
 cilitate parandi victum, humorumque uniformium quiete,
 26 seq. pendet. Cumque *Pythagoras*, animarum communicationem
 in corde esse, crederet; *Cocchius* eum existimat, tum ut uni-
 formia liquida fierent, simplicissimum victum commen-
 dasse, tum ut ignaro populo hoc persuaderet, animarum
 migrationem excogitasse. Cum enim vegetabilia etiam ani-
 mata esse existimaret, vitæ carniæ vera causa non po-
 28. terat animarum migratio esse. Erat potius facile parabilem
 ciborum usus, cui assuefacere homines volebat. Hoc loco
Cocchius recte docet, per τὰ ἀνύχα apud *Laertium*, non quæ
 anima carent, sed cibos minime coctos, intelligendos esse.
 29. Neque vero ipse *Pythagoras* ab omnium carniæ esu absti-
 nebat, & qui eum fabis aliisque leguminibus usum esse ne-
 gant, cum iis, qui affirmant, ita fortassis conciliandi sunt,
 ut, illos sicca, hos recentia teneraque, intellexisse, arbitre-
 30. mur. Atque in hac victus ratione *Pythagoras* forte *Ægy-*
 ptios ex parte secutus est, & sapienter admodum iis uti
 prohibuit.

prohibuit, ex quibus oleosa multa salinaque exhalant. Hæc Pag. 34.
 igitur *Pythagorica* vita, vel secundum ea, quæ recentissimis
 temporibus de vita sanitateque innotuerunt, huic servanda
 restituendæque aptissima est. Vitam enim sanitatemque con- 35 seq.
 cipimus in omni animato corpore, etsi non prorsus eodem
 modo, in perpetuo æquabilique motu liquidorum per sua va-
 sa consistere, quorum alia, arterias vocant, a corde proce-
 dunt, alia, quæ venas nominant, ad illud redeunt. Redit
 vero per has non omne liquidum, sed aliqua tantum ejus
 pars, quare motus periret, nisi continuo ex intestinis variæ
 materiæ, sed accurate mixtæ humectatæque, massam fugerent.
 Quæ cum debeat cum humidis corporis pariter non simpli- 37.
 cis naturæ misceri, necessarius ubique ciborum selectus
 est, ne etiam per qualitatem mixtionemque humorum
 sanitas aliquid detrimenti patiatur. Neque vero alendi nos 38.
 facultates habent, quæ fossilia nominant, & salia assumta
 protinus immutata rursus per varias vias ejiciuntur. Qua- 39.
 re jam olim a *Plutarcho*, & deinde ab aliis, disputatum fuit,
 cum humana natura vegetabilia convenient magis, an anima- 40.
 lia; ex quibus utrisque etsi, quicquid in corporum nostro-
 rum alimentum cedit, solida purissimaque terra est; tamen 41 seq.
 teneræ recentium vegetabilium partes illis animalium præfer-
 ri debent, tum quod minori corporum nostrorum virtute sol-
 vi possunt, mitiaque & fixa salia acida, adeoque nihil ad pu-
 trefactionem disponens continent, tum quod per saponaceam
 suam virtutem fluiditatem succorum nostrorum, cujus summa 43 seq.
 ad servandam vitam utilitas est, optime servare queunt. Ne-
 que alia ratio efficaciar mellis & sacchari, nec non lactis, cum 46.
 puræ præcipue aqua misti, est. Contrariæ vero eorum facultas
 est, quæ ex iisdem vegetabilium succis fermentando fiunt, ut
 vini, cerevisiæ, aquæ melleæ, præcipueque spirituum, qui
 cohesionem succorum nostrorum, motumque & calorem, au- 47.
 gent, nervorumque actiones perturbant. Cum his tamen
 confundi acetum non debet, quod per secundam fermentatio-
 nem factum, nimium calorem potius mitigat, & alescentem
 acrimoniam temperat, cujusque præinde in variis acutis febril-
 bus

- bus curandis omni tempore permagna vis esse deprehensa est.
- Pag. 48. Fere tamen major est fructuum recentium acidi succi virtus, quo *Famianus Michelini*, in Pisana schola Mathematicarum Lector, & *Borelli* discipulus, in malignis & pestilentialibus febribus feliciter usus est. Oleorum contra, nisi recentium, tutus usus non est, atque ex vegetabilibus in universum non nisi tenera utilia sunt, & quæ succum inspidum, vel dulcem, aut grate acidum, aut lacteum, nullius vero, aut suavis, odoris, continent; ex quo vel solo consistere potest, quam parum utiles omnes bulbosæ radices sint, acri pungenteque succo turgide. Neque adeo sine causa *Clariss. Coccius* ostendit, ejusmodi vegetabilium usu tum varios alios inexpugnabiles morbos vinci, tum corpus a periculo omnis morbum facientis causæ tutum præstari posse; quod seorsim etiam de victu lacteo ostendit, & eo usque procedit, ut, pestem Atheniensium, & reliquas fere omnes, pariter ac scorbutum variosque alios morbos, ex abstinentia a vegetabilibus, & animalium contra usu, ortos esse, opinetur, ac partim probet. Florentiam præinde inter urbes saluberrimas refert, quod non tam carnibus; quam herbis fructibusque paucis, maxima civium pars utatur. Est etiam alia vitæ *Pythagorica* utilitas hæc, quod gustum potissimum delicatorem & quasi acutiorem præstat, nerveis papillis lingue non irritatis. Etsi vero negari non potest, carniū aborumque duriorum & oleosorum ciborum usum robur corpori insigni conciliare, quod vel athleticus victus ostendit, tamen, eum & sanitatem simul infirmare, & subitaneas mortes sæpe intulisse, ex *Galeno* aliisque facile disci potest. Sed constantem vigorem, qui sanitatis effectus est, vita *Pythagorica* præstat, quod *Epaminonda* plurimorumque aliorum imperatorum veterum exempla commonstrant. Ejusque summam utilitatem fuisse priscis Romanis cognitam, cibariæ leges, Fannia & Licinia, testantur, aliæque Imperatorum etiam; neque alia videtur *Musa*, *Augusti* Medici, aliorumque, mens fuisse. Neque nostra ætate defuerunt, vel adhuc desunt, qui non nisi herbis recentibus & lacte vivant, ac bene valent.

NUMO-

NUMOPHYLACIUM SCHULZIANUM DIGES-
 sit, descripsit, & perpetuis insigniorum rei numariæ scri-
 ptorum commentariis illustratum edidit, MICHAEL
 GOTTLIEB AGNETHLER, Transilvanus. Pars
 prior. Accedunt selectiores clarorum Virorum ad
 B. SCHULZIUM Epistole.

Lipsiæ & Halæ, 1746, 4-

Alph. 2 plag. 8½.

Præfationem huic Operi laude prorsus dignissimo præmisit
 Cel. possessoris & Cl. Editoris civis illustris, nunc ad Superos
 evocatus, *Martinus Schmeizel*, Regi Prussorum olim a consiliis au-
 licis, & in eadem Fridericiæ Juris publici atque Historiarum
 Professor. Memoratur in eadem, ipsum jam *Schulzium* primas
 hujus scripti lines duxisse. Id quod ansam dedit, candorem in-
 credibilem, sinceram fidem, in actionibus mirabilem modestiam,
 pectus ab omni colore, fastu, invidia, pruritu altercandi, alien-
 um, quæ omnia in beato Viro conspicua fuerunt, laudandi &
 commendandi. Eodem ardore *Agnethleri* erga defunctum
 recolitur pietas, quippe quæ insignia tam accepit, quam
 & ægroto & mortuo reddidit, officia. Quid itaque mirum,
 si grato adeo hospiti in ipso virtutis hocce monumento eri-
 gendo Halæ pariter ac Lipsiæ certatim suppetias tulerint eru-
 diti? Eminent inter illos *Mascovius* noster, literis ornandis & ju-
 vandis veluti natus. Ita vero instructus, singula Numophylacii
Schulziani ornamenta, priore hac Parte publicata, descripsit
 accurate, ac, pro dignitate rei, satis illustravit. Cum au-
 tem eruditi in plerorumque numorum interpretatione in di-
 versas abire sententias soleant, hinc singulorum fere, tam an-
 tiquiorum, quam recentiorum, antiquæ pecuniæ interpre-
 tum opiniones congeffit, subjunxit, sæpe etiam dijudicavit,
 & Autorum loca, in quibus plura inveniuntur, notavit. Sin-
 gulorum numorum imagines, quod in vulgatis jam ante
 hujusmodi libris exstant, hic omisæ fuerunt, locum au-
 tem hic invenerunt, quæ aut adhuc ignotæ delituerunt, aut
 S a peri-

a peritis harum rerum aestimatoribus in rarissimis numerantur, aut ad illustrationem partis alicujus eruditae antiquitatis facere possunt, aut denique de quibus constat, antea ab aliis haud accurate satis delineatas esse. Praeterea *Morellianam* aestimationem rariorum consularium, antea nullibi publice visam, nunc primum in lucem produxit, doctis passim ipsius *Schulzii* observationibus adjectis. Numi, *priore* isthac in *Parte* designati atque illustrati, sunt duplicis praesertim generis. Graeci, secundum nobilitatem metalli qui disponuntur, prius, hinc argentei atque aerei familiarum Romanarum, sistuntur. In sequente *Volumine* Imperatorum Romanorum ejusdem generis numi locum invenient. Ut speciminum aliquid exhibeamus, unum, in oculos qui statim incurrit, numum Rhodiorum cum explanatione afferemus. Habet is caput solis adversum, & rosam, cujus calici capitulum insistit. Additur autem affabre signatum numisma. Rhodiorum numi frequenter ex altera parte solem, ex altera rosam, exprimunt. Solem enim peculiariter Rhodii coluerunt, cujus honori celebrem illum, atque immensae magnitudinis, colossum consecrarunt. Erat autem *Afiz* minoris illustrissima haec insula Soli sacra, teste *Manilio Lib. IV Astronom. v. 763*:

Pag. 13
seq.
14.

Tuque domus vere Solis, cui tota sacrata es.

Eo enim tempore, quo *Jupiter* & ceteri Dii universum orbem inter se dividerent, Rhodus sub aquis tecta latebat; Sole autem absente, cursumque suum conficiente, cum in divisione ab omnibus praeteritus esset, *Jupiter*, cognita re, voluit novam divisionem inire, sed Sol hoc recusavit, & Rhodum, emergentem e fundo maris, ceteris Diis occultam, sibi vero perspectam, elegit, quod a *Jove* reliquisque Diis illi concessum fuit. Hinc, *Plinio* & *Solino* testibus, nulla dies est tam nubila, in qua Sol non oriatur in hac insula. His haud illepide *Cl. Begerus* suam addit epicrisin, dum, mirum, inquit, in tanta solis luce tam densas regnasse fabularum tenebras, ut & ipsi Rhodii non tantum Solis colossum, qui inter mundi miracula locum meruit, aedificaverint, sed & Solis se progeniem ambitiose jactaverint. Rhodus a rosis denominata creditur; & hinc, rosam in numis Rhodiorum effictam esse, erudit

dicti existimant. Insulam, non urbem, a rosis etymon habere, constat, indeque facilis conjectura est, Rhodum urbem deinceps non aliunde, quam ab insula, nomen petuisse. Vid. illustriss. *Spanhemius de Usu & præst. numism. Tom. I pag. 315 seq.* Nonnius in *Goltzii Græc. pag. 274 seq.* & Laur. *Begerus Thes. Brand. Tom. I pag. 410 seq.* Alius occurrit numus, in cuius altera parte *Coccejus Nerva*, in altera *Salus Dea*, in cathedra sedens, atque aliquid porrigens, conspicitur; qui, *Nerva* sene nunc privato, cusus esse creditur. Invenimus tertium, *Plutonius*, sive *Ditis* patris, caput cum unco referentem; ubi compendia scriptionis in altera parte notari merentur: *SEXtus NONIus PRIMus Ludos Votivos Publicos Fecit.* Cl. Editor de ludis publicis votivis hic consulendam proponit *Fabv. Urfinum* ed. *Patin. pag. 139.* Sequitur caput Romæ galeatum, inter tripodis & denarii notas, cum verbis: *Marcus OPEIMILus. ROMA.* In altera parte spectandum se præbet *Apollo* in citis bigis, arcum tendens, pendente ab humeris pharetra. Ubi notatur, *Apollinem*, tela sua jaculantem, diræ pestilentiæ tempora respicere, id quod ex *Homeri*, Poetarum & sapientiæ parentis, *Iliad. Lib. I v. 44 seq.* præclare doceat *Havercampus.* Alibi describitur numus, ubi conspicitur caput Romæ galeatum cum litera X, denarii signo. his item verbis: *Cajus CATO. ROMA; & Victo- ria*, in citis bigis dextra corollam præferente, sinistra equorum tenente habenas. Alibi in moneta *Sulpicia* sunt capita Deorum *Penatium* jugata & laureata, cum literis D. P. P. dein *Penates patrii.* Alibi caput *Junonis Sispita*, sive *Lanuina*, pelle caprina tectum, cum literis I. S. M. R. *Juno Sispita* Magna Regina. Denique maxime notabilis esse videtur *Thasiorum* numus, sistens caput *Bacchi*, capillo circa tempora collecto, cujus frontem diadema ornat, sinciput & occiput corona cingit hederacea; item ΘΑΣΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, ubi *Hercules* nudus stat, a cujus sinistro humero leonis exuvie pendent; dextra clavæ innititur, super humero sinistro eminet pharetra sagittis plena, in area monogramma, ex M & H compositum. Ille numus, A. 1734 Cal. Jan. Cel. *Schulzio* donatus a *Sam. de Draush;* Corona Transilvano, ad antiquos numos colligendos eundem concitavit. Atque idem est,

Pag. 121.

220.

222.

223.

243.

272.

276.

14 seq.

cujus *ἔκτυπον* *Schulzcius* in tabula, *Dissertationi de Numis The-
sorum* præmissa, tertio loco exhibuit, hic autem Cl. Editor in
titulo repetiit. *Schulzcius* quoque beneficio discipulo carmine
Græco, quod hic simul additur, gratias egit soleannes. Eodem
nos exemplo concitati, & Collectori, & Editori, nos summo-
pere profitemur devinctos.

NOVA LITERARIA

Que nuper de nova Operum *L. Cat. Firm. Lactantii* omnium
editione, proxime forma, quam vocant, quarta proditura,
publicis ad Viros doctos literis nos docuit, quisquis est, Vir eru-
ditus, ea cum Lectoribus nostris communicanda hoc magis du-
cimus, quo minus dubitandum est, quæcunque hic edisserun-
tur, omnibus ac singulis fore scitu jucundissima. Sunt autem hæc :

*Pauci sunt inter Scriptores, sive ecclesiasticos, sive pro-
fanos, qui sapius editi fuerint, quam Firmianus Lactantius.
Solutus initio rei typographica, atque ante Seculum decimum sex-
tum, vicesies fere prelo commissus est; aliquando ter, sapius
bis unoquoque anno, diversis in urbibus publici juris fecerunt
eum eruditi. tum Catholici, tum a cultu Catholico-Romano alie-
ni. Doctiores quique homines curam omnem atque diligen-
torem operam posuerunt in eo emendando ad veteres Codices,
quorum infinitus prope numerus exstat in arcanis Bibliotheca-
rum. Tanta fuit olim existimationis Lactantius noster! Ita-
li, Galli, Germani, Hispani, Batavi, Angli, hunc notis cri-
ticis, quantum in iis fuit, illustrarunt. Attamen non æque
omnes sunt utiles; adhuc desiderabatur aliquid, non solum ut
textus ab omni amanuensium errore liber fieret, verum etiam ut
apprime mentem Auctoris assequeremur. Id porro inter Latinos
Auctores Lactantio peculiare est, ut sit quodammodo anceps, & ad
diversa munia paratus. Si enim in Scriptoribus Ecclesiasticis se-
cundum solummodo locum obtinet, procul dubio primatus literato-
rum ipsi debetur. Tanta quippe elegantia, tanto nitore, tanta gra-
vitate, de rebus sublimioribus disputat, ut nostris temporibus æque
gratus sit, ac prioribus seculis. At non semel quebantur etiam
doctiores, quod nemini in mentem veneris, Scriptorem elegantissi-
mum integritati, quantum fieri possit, restituere, & notis illustra-
re; quod consilium munusque quibusdam abhinc annis præter cete-*

vos susceperunt Christophorus Augustus Heumannus in Germa-
 nia, & in Gallia Joannes Baptista le Brun, Rothomagensis. Editio
 Heumanni Laclantiana A. 1736 Gottingæ in Ducatu Brunsvicensi
 prodit. Numerum tantummodo editionum auxit; sed antiquo-
 rum non exstinxit desiderium; immo potius incendit. Verum,
 quo tempore Joan. Bapt. le Brun Aureliæ ad Ligerim, ubi sedem
 fixerat, eo ipso Nicolaus Lengletius Dufresnoy eandem operam
 susceperat A. 1707 Insulis Flandrorum, in aula Bavarico-Colo-
 nienfi, ubi tunc dogebat. Sed certior factus Lengletius, Joan-
 nem le Brun, qui jam erudite S. Paulini Opera ediderat, la-
 bore omnem & omne studium Laclantio emendando intendere,
 tunc susceptum deposuit opus, atque per interpositos amicos mi-
 sit Joanni le Brun decem rariores editiones selectas ex quadra-
 ginta & amplius, quas summa cura collegerat. Obiit vera
 Joan. le Brun A. 1731; sed, quantum stupuerit Lengle-
 tius, vix potest enarrari, cum vidit, eruditum Editorem im-
 probo decem annorum labore in eo tantum defudasse, ut un-
 dique coaccraret, immo & carraderet, varias lectiones, tum
 Manuscriptorum Codicum, tum Laclantianarum editionum,
 omissis interim iis observationibus, vel historicis, vel criticis,
 quæ ad Autoris istius mentem tum explicandam, tum explanan-
 dam, summo sunt necessarie. Hinc Lengletio in mentem venit,
 ut, quas ipse notas olim congesserat, in unam cum variis lectio-
 nibus, a Joanne le Brun collectis, copularet atque jungeret. Hac
 ratione existimavit fieri posse, ut eruditorum omnium annota-
 tiones hæc nova repræsenteret editio, atque cunctarum instar
 esse posset. Alias etiam, non omnes tamen, verum selectas, &
 utiles, conquisivit in Betuleio, Erasmo, Thomasio, Hæzo,
 Gallæo, Sparkio, Cellario, Walchio, & Heumanno. At, hæc
 editio cum sit infrequens, ejus tamen nota sint doctissima, &
 ad rationem theologicam exarata, integras adjungere visum
 est ad calcem prioris Voluminis, ne desideret aliquid eruditus
 Lector in hac nova Laclantii editione, qua omnes alias uno
 quasi intuitu complectitur. Si ergo subest textui Laclantiana
 quedam annotatio historica, aut critica, ne dubites, ea est Len-
 gletii; si vero subsint lectiones variae, eas Joanni le Brun ad-
 judices. Hæc est norma, hujus curas ab alterius opera fecer-
 endi. At tamen quosdam manuscriptos Codices, editiones non-
 nullas,

nullas, Joanni le Brun invisas, conquirit Lengletius. Codicem unum eximium, etsi quingentorum tantum annorum, suppeditavit celeberrima Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Rohannci, nusquam a Theologis, imino & a literatis omnibus, sine laude nominandi. Codicem alium quadringentorum fere annorum perhumaniter, ut solet, ministravit R. P. Dominus Ludovicus Lemerault, Regia Sangermanensi Bibliotheca Praefectus; collationes quorundam Italicorum MStorum a Latino Latino, aliasque etiam, a Petro Ciaconio factas, ultro commodavit D. Claudius Prevotius, Canonicus Regularis, ex Regalis Abbatis Genovesiana Bibliotheca desumptas. Manuscriptum quoddam Colonienfe exhibet praecleara & emendata editio anni 1544; dedit tandem Bibliotheca Cameracensis Ecclesiae duos Codices manu exaratos, unum decimi, & alterum, sed lacerum, decimi quarti, Seculi. Ad septuaginta igitur quinque Codices, quos enumerabat Joan. le Brun, additi sunt a Lengletio quinque, aut etiam sex alii. Idem sit iudicium de pluribus, iisque rarissimis, editionibus, quas non viderat Joan. le Brun, ac praecipue de Sublaecensi anni 1465, qua omnium princeps est & primaria. Hujus quippe tria vix reperias exemplaria, unum Roma in Barberina Bibliotheca, alterum in Moguntinenfis Ecclesiae archivio literario, ultimum tandem in clarissimo museo Viri eruditi & disertissimi, Claudii de Boze, utriusque Academiae, tum Gallicae, tum inscriptionum, Socii, atque Regionum numismatum scriptis praepositi. Hujus editionis variae lectiones sigillatim bis edentur. Contulimus praeterea Parisiense editum anni 1523, quamvis ceteris minus emendatum. Sed magnopere attendimus editionibus Colonienfi anni 1544, Heumannianae anni 1736, atque aliis quibusdam, quas non inspexerat Joan. le Brun. Sub finem XVII Seculi, ac ineunte XVIII, reperto sunt quaedam Lactantii opuscula, quae vel manca, vel omnino deperdita, putabantur: unum de Mortibus Persecutorum, alterum Epitome divinarum Institutionum. Hujus pars prior jam a tempore S. Hieronymi desiderabatur, quam tamen integram fere ex Codice MSto Regiae Taurinensis Bibliothecae edidit Parisus A. 1712 doctissimus Christophorus Matthaeus Pfaffius, Tubingensis Academiae Rector. Cujus libri apographum ad me, deprecante eruditissimo Joan. Daniele Schaeppino, Histor. & Eloqu. Profess.

Profess. publico in Argentoratensium. Universitate, misit Pfaffius; atque in eo quaedam non exigui momenti observavi. At multo utilior, multoque fecundior, eruditus fuit Libellus de Möribus Persecutorum, quem primum A. 1679, mandante Joan. Bapt. Colberto, publici juris fecit Stephanus Baluzius. Singularis hujus Codicis, qui cum reliquis omnibus Colbertinis in Regiam venit Bibliothecam, copiam mihi fecit, insto quodam, vel innato potius, quo est in rem literariam, amore, Claudius Sallier, Regiæ Bibliothecæ Praefectus alter. Codicem hunc cum editis iterum conferre visum mihi est, & quaedam rursus ab aliis prætermissa annotavi. Sed, ne aliquid deesset huic nostræ editioni, commentarios, quos in editionem Ultrajectinam anni 1692 congresserat Paulus Baudry, eos omnes, nullo dempto, huic nostræ addidimus editioni; atque ita in hanc novissimam omnia contulimus, quæ prius undique per singulas partes conquirere erat necesse, ut integra Lactantii opera, variosque in ea commentarios, sibi compararet Lector eruditus. Vicem suam implet Joannes de Bure, Bibliopola Parisiensis, in hac excudenda editione, ut doctis emtoribus fiat satis, tum quoad chartam, tum quoad characteres impressorios, qui elegantiam prorsus insignem præ se ferent. At, cum jam media pars operis edita sit, integer prodibit Lactantius noster mense Majo hujus præsentis anni 1748.

Nos, egregio huic instituto prosperrimos successus comprecantes, unum hoc dolemus, ignotam prorsus Editoribus elegantissimam illam, et mira diligentia curatam, quæ ante annos tres, aut quatuor, docto *Dunemanni* labore, hic Lipsiæ prodiit, Operum *Lactantii* editionem videri; quippe quæ, cum aliis omnibus, quæcunque inde ab artis typographicæ incunabulis in lucem exierunt, multis modis præferri mereatur, potuisset sane, si non hoc efficere, ut alius quisque sibi a novæ editionis cura abstinendum putaret, at iis ipsis, qui ad novum hanc laborem se converterent, insignes commoditates utilitatesque præstare.

Utilissimum Linguae Arabicæ studium huc usque neglectum fuit ob librorum bonæ notæ penuriam maxime. Cui malo si mederi studeat pro virili sua, credit sic dignum aliquid sua persona & munere se facturum, doctissimus *Jo. Jac. Reiskius,*

Reiskius,

Reiskius, publico nuper in Academia Lipsiensi docendi linguam Arabicam munere donatus. Significat itaque hac ipsa velut tabula illis omnibus, qui aut Arabicæ literaturæ operam navant, aut scientiarum omnium, præsertim vero elegantiorum, incrementa in optatis habent, destinasse se, volente Deo, idem in Arabicis, quod olim *Aldi* & *Stephani* in Græcis, præstare, id est, typographiam Arabicam erigere, ex qua libri hujus idiomatis, sed boni, & a fama jam commendari, prodeant. Sollicitam emendationis curam impressioni adhibebit, chartasque & typos elegantes. Neque sinet, cum pauci erunt emtores, nisi pauca exemplaria, ad summum quingena, excudi. Dabit aut solum textum Arabicum, aut simul quoque, idque in plurimis, Latinam interpretationem. Ab *Abulfede* Geographia faciet initium, aut ab ejusdem Historia orientali. Perget deinceps ad alios, quos aut sperat se cum tempore adepturum, aut quos jam possidet. Ad hos pertinent e. c. *Hamze Ispahanensis* Historia veteris regni Persici; *al Meidanensis* proverbialia Arabica; *Ibn Kotaihab* notitiæ virorum apud Arabes sive armis, sive eruditione, illustrium; *Ibn Doreid* Lexicon grammatico-genealogico-historicum; excerpta ex *Nuwairio*; Chronicon *Ibn Schechnab*; *Ibn Zeidun* Epistola historica cum commentario *Ibn Nobata*; *Rbasus* Liber bonus ad *Almansurem*; *Isa*, filii *Ali*, opus de morbis & medicina oculorum; *Abu Osaibab* de vitis celebrium in Oriente Medicorum; *Zad ol Mosafesi*, seu *Viaticum*, quod Latine inter opera *Constantini Africani* exstat; *Hamasab* utraque, tam magna, quam parva, id est, Anthologia poetica; opera poetica *'l Motanabbii*, & alia. Rogat itaque perhumaniter & officiose omnes, quotquot huic instituto favent, hujusque typographiæ Arabicæ foetus, si qui olim prodibunt, desiderant, ut nomina saltem sua sibi dent quantocius, (aut potius celebrioribus ubique locorum librariis, qui colligendi curam in se suscipient,) certasque se promittant editorum emtores fore; quo nimirum apud se de consilio isto aut urgendo, aut omittendo, decernere queat. De pretio librorum statui nunc non potest. Pendebit ea res ex numero compromittentium. Facile quidem est iudicatu, libros illos non vili constituros, quandoquidem ad vulgum non pertinent; id tamen scire volumus fautores, lucrum a *Reiskio* prorsus non spectari, sed unice eum velle honarum artium pomœria proferre, & de humano genere bene mereri.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLVIII.

Pars II.

VENERABILIS PATRIS MONETÆ, CREMONENSIS, Ordinis Prædicatorum S. P. Dominico æqualis, adversus Catharos & Valdenses Libri quinque, quos ex manuscriptis Codicibus, Vaticano, Bononiensi, & Neapolitano, nunc primum edidit, atque illustravit, P. Fr. THOMAS AUGUSTINUS RICCHINIUS, ejusdem Ordinis S. T. M. ac Collegii Casanensis Theologus.

Romæ, ex typographia Palladis, 1743, fol.

Alph. 3 plag. 2.

Quinque fere Secula præteriere, ex quo *Moneta*, hujus Operis Autor, vivere desit. Cumque Reverendus *Ricchinius*, ejusdem ac *Moneta* Ordinis socius, nonnihil interesse crederet orbis literati, ut istius Autoris quinque contra Catharos & Valdenses Libri, e tenebris, quibus adhuc sepulti jacuerant, protracti, eruditi orbis oculis subjicerentur, eos ex MSto Codice primus edidit, & notis prolegomenisque sat copiosis illustravit. Autoris vitam in fronte Operis recenset, & uti facere solent, qui aliorum scripta primi evulgant, ut eo commendabiliores evadant eorum conatus, miris *Monetam* suum laudibus exornat. Claruit vero ille Seculo post C. N. tertio & decimo. Natus est Cremonæ,

1-

T

in

in Bononiensium vero Academiam Philosophiæ docendæ gratia vocatus, S. *Reginaldi* tandem oratione sacra, quam, Romæ agens, die *Stephani*, protomartyris recitari audivit, incitatus, A. 1220 monachum induit, multa que erga catholicam religionem, zeli & sanctitatis documenta edidit, circa medium, ut videtur, Seculi decimi tertii ex hac vita egressus. Ad scripta ejus quod attinet, præter opus, de quo jam agitur, Commentaria in *Aristotelis* Logicam, & Summam casuum conscientiæ, composuisse traditur. Quoniam autem vino, quod Rev. Editor lectori propinavit, hedera fortassis opus videbatur, ipse illustrium virorum (hoc enim elogio eos magis,) de *Moneta*, ejusque scriptis, testimonia adducit. Sunt autem illi testes maximam partem ejusdem Ordinis Prædicatorum socii, interque eos *Stephanus de Salanacho*, *Humbertus de Romanis*, *Gualvaneus Flamma*, *Leander Albèrcus*, *Antonius Flaminias*, *Malvenda*, *Ambrosius Altamurus*, *Reinerus Sacconus*, non, ut arbitramur, adeo eruditis nota & celebrata nomina. Nihilo tamen secius plurimum his testimoniis tribuit Rev. Editor, qui historiam literariam operis *Moneta*, quod edidit, contexit. Archetypum Autoris Bononiæ A. 1550 adhuc integrum fuisse, hodie autem desiderari, observat. Apographa nonnulla, in variis Bibliothecis obvia, & quæ Rev. Editori haud parum in ipsa operis editione profuerunt, commemorat. *Jacobus Gretserus*, nec non *Dominicus Gravina*, Ordinis Prædicatorum sodalis, *Moneta* contra Catharos Libros publici juris facere tentarunt, aliis vero occupationibus, tandemque morte, præyenti, stare promissis non potuerunt. Eorum igitur provinciæ in se suscipiens, non solum *Moneta* textum, quam potuit accuratissime, secundum antiquorum Codicum fidem expressit, verum etiam notas adjecit, in quibus loca veterum Patrum, cum quibus *Moneta* consentit, indicantur, & Cathari æque ac Valdenses cum veteribus & recentioribus hæreticis conferuntur. Proœnii loco bigam Dissertationum præmisit, quarum altera de Catharis agit, de Valdensibus altera. Ad præterea quod attinet, propaginem Manichæorum

rum eos fuisse, existimat. De etymologia vocis Catharorum nonnullas aliorum affert conjecturas, quorum profecto famæ melius consuluisset, si eas silentio prateriisset. Lepida inprimis est *Henschenii*, in notis ad vitam *S. Galdini*, Archiepiscopi Mediolanensis, ad d. 18 Aprilis hac de re opinio. Is enim, Catharos dictos esse, statuit, a Germanica voce *Cater*, quæ selem maculatum denotat, propterea quod noctu convenire fuerint soliti. Præclare autem observat Rev. Editor, conjecturas (ineptias rectius dixisset) hæc esse, meliusque statui, a Græco *καθάρω* nomen hosce homines esse sortitos, cum solenne antiquis fuerit hæreticis, splendida ejusmodi nomina sibi arrogare. Miramur duntaxat, obscuritatem quærere Rev. Editorem in re, quæ longe videtur clarissima. De origine ejusdem sectæ si quæras, eam ab ipso *Manete* excogitaram, & ab ejus usque tempore occulta quidem, at nunquam interrupta serie, tractatam fuisse, observat, hac occasione facta Manichæorum usque ad decimum post C. N. Seculum exponens. Seculo undecimo Manichæorum virus a *Bulgaris* ad Gallos promanasse, & inde *Petrobrusianorum*, *Henricianorum*, *Apostolicorum*, ac demum *Albigensium*, qui ipsi aut iidem, aut saltem affines Catharorum, fuisse videntur, hæresin existisse, contendit. Catharos igitur sub Seculi undecimi initium jam turbas in Gallia dedisse, in Belgio etiam, Germania, & Angliâ, pravæ opinionis disseminasse, nomen vero Catharorum ante annum 1162 a Chronici *Hirsaugiensis* Autore novis hæc Manichæis inditum non fuisse, existimat. Cumque duntaxat de recentioribus illis Catharis, Manichæorum propagine, ipsi sermo sit, de affectis *Novati*, qui etiam Cathari audiebant, contra quos Canon VIII Concilii Nicæni I conditus est, & de quibus inter alios *Wilhelmus Beveregius* in Notis ad Pandectas Canonum Ecclesiæ primitivæ multo eruditionis apparatu disputavit, nihil affert. Seculo duodecimo hæresin illam occasione schismatis inter *Fridericum* Imperatorem & Papam *Alexandrum III* ortas in *Italiâ* irrepisse, statuerat *Puricellus*. Hic autem studium partium Rev. Editor utique prodat, & in manes gloriosissimi

Pag. 13.

14.

16.

fissimi Imperatoris *Friderici*, quo sane meliorem Cæsarem vix habuit Germania, & qui se malis Pontificis ausibus jure suo opposuit, est injurius, quando, eum schisma contra *Alexandrum III* improbe fovisse, pronuntiat. Confutat vero illam *Paricelli* sententiam, &, ex *Landulpho a S. Paulo* constare, existimat, circa annum 1130, adeoque ante schisma *Fridericianum*, eam hæresin in Mediolanensium provinciam jam irrepissse. Duo autem apud Mediolanenses Catharorum fuisse genera, contendit, veterum puta, & recentiorum. Veteres multo prius in Italiam ex vicina Dalmatia, Croatia, Bulgaria, prodiisse, recentiores A. 1176 universam Insubriam invasisse, & illuc e propinquis Galliarum provinciis, Tolosa nimirum & Alba Augusta, confluisse, credit. Non tamen per Insubriam tantum, aut Longobardiam, ea hæresis sese diffudit, verum & per Æmiliam, Umbriam, Picenum, Marchiam Tarrisinam, aliasque Italiae partes, Cathari sacrorum causa coiverunt. Denique A. 1207 Viterbii & in patrimonio *Petri*, uti vulgo dicitur, ab *Innocentio III* inventos atque exterminatos fuisse Catharos, ex Card. *de Arragona* Vitis Pontificum, quæ *T. III Script. Rev. Ital.* comparent, evincitur. In Hispania etiam sub finem Seculi duodecimi tales fuisse homines, Rev. Editor comprobat. In multas hosce Neo-Manichæos, qui se Catharos vocabant, abiisse sectas, quæ se mutuo anathematis fulmine petierunt, ex *Stephani de Borbone*, Ordinis Prædicatorum socii, qui Seculo decimo tertio floruit, opere *MSto de septem donis Spiritus S.* cujus fragmentum edidit *Echardus* in *Dissertatione de Scriptis Vincentii Bellovacensis*,
 Pag. 17. ostendit. Uti isti homines dogmatibus, ita & nominibus inter se discrepabant, cum alii a locis, a magistris alii, alii aliunde, appellationem sortiti sint. Varias & portentosas ejusmodi compellationes Rev. Editor affert, de nonnullarum etiam originæ disserit, tres tamen principes eorum fuisse sectas, Albanensium nempe, Concorrensiarum, & Bagnolensium, observat. Ad errores deinde horum hominum delatus, omnes omnino Catharos diabolum hujus mundi conditorem finxisse, asseverat. Baptisma eos rejecisse, cetera vero Sacramenta

cramenta ecclesie nihil ad salutem conferre, existimasse, con-
 tendit. Ubi tamen optandum esset, ut Rev. Editor, qua- Pag. 19
 lia spreverint Sacramenta, docuisset, cum, si fortassis, ritus istos
 superstitiosos, quales ecclesia Romana pro Sacramentis vendi-
 dit, nihil ad salutem conferre, censuerunt, mitius de illis judi-
 candum foret; quemadmodum & eo nomine testibus verita-
 tis rectius, quam hæreticis, ex nostra sententia, accensendi sunt,
 quod imaginum & crucis cultum risu exceperunt, purgato-
 rium vero ad fabulas amandarunt. Quam perversus enim
 sit talis imaginum cultus, qui ad barbariem jam ver-
 gentibus seculis ab ineptissimis monachis est inductus, &
 cui se præstantissimi autores, fortissimique Imperatores, si-
 gillatim *Carolus* ille *Magnus*, cui ipsa Roma paruit, & Pontifi-
 ces subiecti fuerunt, coacta Synodo *Francofurtana*, & conscri-
 ptis egregiis de imaginum cultu libris, opposuerunt, quot-
 quot sunt eruditi cordatiores, agnoscunt. Hoc autem non ob-
 stante, Rev. Editori vehementer ideo Cathari vapulant, quem
 etiam male habet, quod magistratus seculares, animadver-
 tendo in hæreticos male agere, docuerint. Certe, si legisset,
 & sine partium studio pensicasset, præstantissimorum *JCtorum*,
Gerardi Noodtii & Christiani Thomassii, scripta, qui, hæresin
 non esse crimen, nec magistratui aliquod in religionem jus
 competere, luculentissime docuerunt, Catharos fortassis excu-
 sasset. Alios insuper horum hominum fuisse errores, contendit;
 matrimonium videlicet tanquam peccatum mortale eos dam-
 nasse, futuram hominum resurrectionem negasse, esum carnis, vi-
 vorum etiam & casei, tanquam maximum crimen, vetuisse, ju-
 ramenta omnia omni tempore illicita judicasse, neminem ex-
 tra ipsorum sectam salvari posse, parvulos etiam, baptismatis
 fonte lotos, non levius æternum puniri, quam homicidas &
 latrones, delirasse. Varios ad harum rerum comprobatio-
 nem adducit testes, qui tamen profecto tales non sunt, qui-
 buscum in tenebris mices. Sunt enim homines admodum
 obscuro, qui seculis barbaris, & omni bonarum literarum
 cultu destitutis, vixerunt, quos adeo facile credas plurima Ca-
 tharorum dogmata non satis cepisse, sed falsa multa de illis

memorie prodidisse. Uti ergo est in hæresium historia, de dog-
 matibus eorum satis dilucide & certe nihil potest definitum.
 Et hæc quidem fuisse præcipua placita, quæ omnium Catha-
 rorum animis infederint, Rev. Editor arbitratur. Scilicet, in quas
 scissi erant, alia adhuc alebant dogmata, quæ operose Edi-
 Pag. 20. tor edidit. Usus est ad hoc negotium scripto quodam *Per-*
egrini Prisciani, qui tempore illo floruit; quo hæresis Catha-
 rorum longe lateque grassabatur, a Cl. *Muratorio* in sexagesi-
 nam Dissertationem *Tom. V. Antiquitatum Italicarum* ex Co-
 dice MSto translato. Tabulam quoque confecit. locorum,
 21-23 in quibus *Moneta* doctrinas Catharorum, a *Peregrino* recensitas,
 confutavit. Adjecit illi tabulæ monumentum, ex Codice
 MSto Bibliothecæ Vaticanæ editum, quod interrogationes,
 quæ per inquisitores debent fieri ab illis, contra quos est
 præsumtio hæreseos, continet; cum illud perspicue atque distin-
 ctè Catharorum errores exhibere ipsi videretur. Ubi igitur
 satis disseruerat de Catharorum erroribus, ad mores eorum
 depingendos delatus, eos Manichæorum more singularem
 sanctitatem simulasse, & occultas factorum congregationes
 25. instituisse, ne ab orthodoxis dignoscerentur, ostendit. Insu-
 per, cum legitimum connubium damnarent, scdissimis se Ma-
 nichæorum more contaminasse libidinibus dicuntur. Fraudes
 etiam, latrocinia, usurasque illicitas, exercuerunt, & sum-
 ma pertinacia errores suos defenderunt. Ut paucis omnia
 complectamur, nihil fere est mali, aut nefandi, quod illis non
 impingat Rev. Editor. Quodsi tamen & hic dicendum, quod
 res est, nimis fortassis contumeliæ illis adpersit. Quibus enim
 testimonium hac in re denuntiat, inter quos imprimis *Lu-*
cas Tudensis est in suis adversus Albigenes libris, insensu-
 simi eorum hostes fuerunt, qui ex more, veteris Ecclesie
 patribus jam solenni, summo erga hæreticos odio incensi, ni-
 hil non mali contra eos proferebant. Fortassis etiam, quæ
 28. nonnulli eorum scelera commiserunt, universæ sectæ vitio
 imprudenter vertuntur. Quod ad ritus eorum religiosos at-
 tinet, in locum baptismatis impositionem manuum substi-
 tuerunt, quam *consolamentum*, seu spirituale baptisma, voca-
 bant,

bant, sine quo nec peccatum remitti, nec Spiritus sanctus conferri, possit. S. Eucharistiæ loco quotidianam panis fractionem, recitata simul oratione dominica, habuerunt, constanter tamen negantes, ex illo pane corpus Christi confici. Huic vero errori ansam ipsimet, arbitramur, Catholici dederunt. Cum enim hi figmentum de transubstantiatione, uti barbaro vocabulo dicitur, jam tunc temporis profiterentur, quod non potuit non erectioribus ingeniis stomachum movere, Cathari, illud improbantes, in aliud lapsi sunt extremum, id quod jam Seculo IX *Ratramno* accidisse novimus; Catharorum etiam pœnitentia & hierarchia ab illa Catholicorum discrepabat. Festum Paschatos illos cum aliis Christianis non celebrasse, sed pro eo memoriam istius diei, quo occisus est *Manes hæresiarcha*, religiose coluisse, ex *Eckberti* Sermonibus Rev. Editor docet. De jeuniis etiam & orationibus Catharorum disputat. Disciplinam arcani inter illos viguisse, docet. Non enim omnia & penitiora dogmata tironibus revelabant, sed ea apud perfectos tanta secreti fide retinebant, ut adhibito etiam perjurio occultarent. Hanc artem eos a Priscillianistis & Manichæis didicisse, Rev. Editor contendit. Ad sectam suam accedentes singulari ritu recipiebant, quem ritum Noster fuscè & accurate edisserit, & in Gallia eundem a reliquis paulo fuisse diversum, observat. Contra hos ipsos vero hæreticos non multum argumentis theologis, uti tamen fieri debebat, pugnatum est, sed, quemadmodum solent facere homines, qui, perperam de religione sentientes confutari a se posse, desperant, ignis, ferrum, gravissimæque persecutiones, in auxilium vocatae sunt. Accessit inprimis inquisitionis Romanæ tribunal, autore S. *Dominico* institutum, quod, quamvis sanctis laudibus Rev. Editor exornet, dignius tamen est iudicio, acriori quidem illo, vero tamen, quod *Caveus* de eo tulit, & quod totum Rev. Editor apposuit, cum ex ipsismet Pontificiis illius iniquitatem jure suo detestentur & impugnent haud pauci. Multa insuper Concilia & contra ipsos Catharos, & alios, iisdem dogmatibus imbutos, sunt habita, quæ ad calcem

Pag. 29.

30.

31.

Pag. 32 cem hujus Dissertationis recensentur. Absoluta autem hæc
 seq. de Catharis commentatione, altera de Valdensibus incipit. Taxat Rev. Editor illos, qui Valdenses & Albigenes confundunt, quos tamen origine, dogmatibus, & moribus, diversissimos fuisse, pro certo habet. Et, quamvis hæc prorsus taxanda non sint, optandum tamen esset, ut Rev. Editor tempora probe distinxisset. Certe jam ante Valdenses exortos Albigensum nomine sectæ quædam venerunt, quibus cum Valdensibus nihil commune fuit. Postea tamen, in Albigenis & Tolosanis partibus habitantes, & cum Valdensibus a Romana Ecclesia secedentes, eandem compellationem nati sunt, unde Albigensum & Valdensem appellatione promiscue cœpit usurpari, qua de se vir summus, *Friedericus Spanbemi-
 mus, Tomo I Operum pag. 1596* eruditissime more suo disputavit. Statuisse nonnullos, istos homines Valdenses esse dictos a Germanico *Wald*, quod in illa loca se receperunt, alios a civitate *Walden*, quæ in finibus Franciæ sita erat, & ab Itala voce *Valdesi*, quæ habitatores convallium denotat, alios eorum compellationem derivasse, observat. Hæc tamen diversæ de eorum denominationis etymo sententiæ cum jam a laudato *Spanbemi-
 o l. c.* sint expositæ, eas hic recoquere non opus fuisset. Recte autem statuit, a *Petro Valdo*, (*Valdo* rectius dixisset,) seu *Valdensi*, cive Lugdunensi, originem appellationemque Valdenses accepisse, quorum primordia ex *Stephani de Borbone* libro de septem donis Spiritus S. exhibet. Citatus ille Autor, cujus locum satis longum, barbaro autem stilo conscriptum, apposuit, originem Valdensem non adeo accurate nobis tradidisse videtur, partium quoque studio vehementer fuit abreptus. Unde non immerito ea, quæ laudatissimus *Spanbemi-
 us de Petro Valdo* ex testibus fide dignissimis disputat, multo majoris facienda sunt. Variis insuper isti homines nominibus sunt appellati. Nam dicti etiam sunt *Leonista*, ab urbe Lugduno, quæ & *Leona* audit, nec non *Pauperes de Lugduno*, quia paupertatem profitebantur. *Sabatatos*, vel *insabatatos*, eos esse vocatos, quod, festis papisticis repudiatis, solum diem dominicum colerent, *Spanbemi-
 us* observavit.

37.

observavit. Et videtur utique hæc etymologia satis bona & apposita, cum satis constet, Valdenses supersticiosos illqs Romanæ Ecclesiæ ritus repudiassè, & obscuris illis temporibus, a Pontificiorum sacris vel tantillum discedentibus, barbaras & contumeliosas appellationes esse impositas. Nihilp tamen secius valde hoc nomine in *Spanbemium* invehitur Rev. Editor, hanc conjecturam *ineptissimam* judicans. Quid Pag. 38. autem, quæsumus, rectius atulit? Sequitur nimirum *Cangium* in Glossario, qui, quoniam Valdenses passim calceis ligneis, quos Galli *sabots* dicunt, utebantur, eos exinde hoc nominis tulisse hariolatur. Hæc autem etymologia num propius rem tangat illa *Spanbemii*, valde dubitamus; cum nec is ligneorum calceorum usus omnibus communis fuerit, nec exinde nomen *Sabatatorum*, sed potius *Sabatatorum*, ferre potuerint. Valdenses in sui admirationem quamplurimos pertraxisse, & eorum congregationes eximia cepisse incrementa, observat Editor. Inusitati autem candoris documentum hac occasione edit, quando Clericorum laxiorem vivendi rationem inter causas hujus incrementi numerat. Hac in re nos prorsus consentientes habet; reliquæ enim, quas ex *Reiuero* affert, hujus incrementi causæ parum habent probabilitatis. Credi vix potest, quam stupidi, illiterati, omnibusque vitiis inquinati, fuerint istius temporis Clerici, ut adeo viri probi non potuerint non ejusmodi impietatem averfari, & ab Ecclesiâ Romana secedere. Non autem mirum est, male habuisse talem secessionem Pontifices, qui eam ob causam anathematis fulmine (hoc enim decebat homines illiteratos & rudes) Valdenses percusserunt, deque illis prorsus eliminandis cogitarunt. Maxima certe hæc fuit iniquitas. Nam, si fingas, illos nonnullis in rebus errasse, justis rationibus & argumentis in rectam viam reducendi erant. Jam vero, si catalogum errorum, quos fovisse dicuntur, a Rev. Editore additum, inspiciamus, tantum abesse apparet, ut hæreticis per omnia accensendi sint, ut in plurimis capitibus rectius de religione senserint, quam reliqui istius temporis divinarum literarum interpretes. Miramur sane, *Lucium III, Pontificem*, illis vitio

U

vertisse,

39.

40.

vertisse, quod calceos desuper pedes præciderent, & quasi nudi ambularent. Ipsa enim fortassis paupertas illis pauperibus *de Lugduno* miserum ejusmodi habitum iniecit, &, si ea res ex mente Pontificis vitio illis vertenda est, quid fiet hodiernis monachis, regulam *S. Francisci* sequentibus, qui, eodem calceamentorum genere æternam salutem mereri se posse, somniant. Neque etiam reprehendendi sunt, quando, missas sacerdotum vivis & mortuis nihil prodesse, docuerunt, pœnam purgatorii negarunt, indulgentias papales deriserunt, ad salutem sufficere, soli Deo, non hominibus, confiteri peccata, & peccatorum vere pœnitentem, quamvis gravissima commiserit peccata, post mortem in cœlum evolare, dictitarunt, luminaria Sanctis offerre, rem inanem judicarunt, solumque Deum esse adorandum statuerunt. Nobis rectissime fuisse judicatur *Flavius Illyricus*, qui testibus veritatis optimos illos Valdenses annumeravit, neque moramur Rev. Editoris effata, qui eos graviorum errorum reos postulat, cum ad ejus rei probationem testibus utatur, quibus fides haberi vix poterit. Explosa jamjam hæc est fabula, quam ante Rev. Editorem *Bzovius* ad nauseam usque decantavit, nec in hodierna literarum luce talia sibi persuaderi patiuntur eruditi. Sed qui poterat aliter evenire, quam ut odia ejus incurrerent Valdenses? Valdenses, inquam, qui sacerdotes sui temporis, amplissimas possidentes divitias, filios perditionis & diaboli vocabant, qui dicere non verebantur, peccare, qui eis decimas & oblationes darent, eosque *lardum hoc passo impinguare* pronuntiabant, qui ecclesiam Romanam Babylon meretricem, de qua legatur *Apoc. XVII*, Romanam sedem errorum omnium magistram, Papam verb errorum omnium caput, vocabant. Ut se tamen æquum erga Valdenses gereret Rev. Editor, de erroribus, falso illis tributis, integrum *Caput* addidit, ubi, in paucis eos a Pontificiorum sacris secessisse, comprobare annititur. Verum enim vero

Pag. 43.

*Non tali auxilio, nec defensoribus istis,
Tempus eget.*

Dogmata

Dogmata sane illorum hominum ex limpidissimis fontibus, confessionibus nempe, catechesibus, & dialogis eorum antiquissimis, adeo luculenter a viris doctis sunt tradita, ut oleum & operam perdant, qui nobis persuadere contrarium conantur. Cum vero Valdenses a Catholicis gravissime vexarentur, nec in Italia, aut Gallia, amplius securi essent, sedem fortunarum suarum eos in Cottiarum Alpium vallibus quaesivisse, observat. Habuerunt ibi proprios sacerdotes, *barbas*, seu *bar-* Pag. 46.
batos, dictos, quos sommoni sumtu aluerunt, & si forte quis in gravius crimen prolaberetur, statim eum e sacro ejecerunt ministerio. Neque Rev. Editor, eos castissimis fuisse moribus, audeat negare. Ex *Claudio Seiffelio* deinceps, assert, precipuos eorum errores fuisse, quod statuerint, nec penes Pontificem, nec Ecclesiae sacerdotes, esse facultatem, conficiendi corpus Christi, atque absolvendi a peccatis, quod eorum vita ad Apostolorum exemplum & sanctimoniam minime exigetur, Summo igitur honori Valdensibus cedit, quod ipsimet eorum hostes hisce laudibus eos privare nequeant. Veterem vero hanc eorum fidem evertere, irrito tamen conatu, studuisse *Bucerum* & *Oecolampadium*, Calvinianis sacris additos, existimat. Feliciores autem postea hoc in negotio fuisse Genevenses ministros, ait, qui eos ad *Catvini* castra pertraxerint, ita, ut nihil praeter nomen Valdensium iis reliquum manserit. Cumque nonnulli eos, qui ante *Lusberi* tempora in Polonia, Moravia, & Bohemia, a Romanis sacris secesserunt, ad Valdenses retulerint, eos falso ita dici, ex propriis eorum confessionibus comprobat. Ipsum *Lutherum* illos homines, qui fratrum Bohemorum nomine veniebant, averfatum esse, & *Eccium* in colloquio Lipsiensi, A. 1519 instituto, rogasse, ne se Bohemis accenseret, postea vero A. 1533. mutata sententia cum eis fecisse, tradit. Quae autem hic in contumeliam *Lusberi* afferuntur, nihil minus quam ad eum depressendum faciunt. Cum enim *Eccius* colloquium cum *Luthero* de rebus sacris instituere cogeretur, statim viribus suis diffusus, ad criminationes & convicia confugiens, non melius causa Pontificiorum consuli credebat, quam si, *Lutherum* cum Bo-

hemis facere, clamaret, eumque hac ratione apud plebem infamaret. Tantum autem aberat, ut hoc pacto excelsus *Lutheri* animus infringeretur, ut palam diceret, nonnullos Bohemorum articulos, in Concilio Constantiensi damnatos, christianissimos esse & evangelicos, id quod ipsemet *Eccius* in Epistola, ad *Jacobum Hochstratanum* perscripta, quæ in *S. Rev. Læscheri Actis Reformationis Tom. III pag. 222* compareret, testatur. Ex quo testimonio intelligitur, quam mala fide cum *Luthero* Rev. Editor agat, quando, eum sibi non constituisse, audacter asseverat. Verum quidem est, *Lutherum* Bohemis aliquando fuisse infensum; sed hoc accidit eo tempore, cum adhuc Pontificiis opinionibus esset imbutus, & antequam saluberrimum repurgationis sacrorum opus incepit. Postea vero, uti facere solent homines probi, qui, seposito omni autoritatis præjudicio, veritatem unice sequantur, ea, in quibus recte sentiebant Bohemi, approbavit, quæ contra in eorum doctrinis & vita reprehensione dignæ erant, modeste indicavit. Qua de re optimum testem & autorem, perillustrem *Seckendorffium* in *Historia Lutheranismi pag. 527 & 1482*, excitasse juvat. Duae fidei suæ confessiones Bohemos exhibuisse, alteram A. 1508 Regi Hungaricæ *Uladislaw*, & A. 1535 *Ferdinando*, Romanorum Regi, alteram, Rev. Editor docet. Priori præfatum esse verbis admodum honorificis *Lutherum*, existimat. Dubio procul autem duas has confessiones inter se confudit. Qui potuisset *Lutherus* A. 1508 ejusmodi confessioni præfari, eum adhuc monachum agens, de sacris repurgandis nondum esset sollicitus? De altera igitur, *Ferdinando* exhibita, hæc dicenda potius erunt, cui quidem elegantissimam adjecisse præfationem *Lutherum*, laudatus modo *Seckendorffius* l. c. docuit. Quæ igitur opera Rev. *Ricobini* in *Monetæ* edendo fuerit, amice Lector, te docuimus; jam de ipso *Monetæ* opere paucis dicemus. Is quinque Libros, in quos descriptum est opus, eo ordine disposuit, ut primo hæreticorum, contra quos pugnat, dogmata recensere, deinde argumenta eorum addat, tandem eadem confutet. Ne autem longiori recen-

sione

fione patientia Lectoris abutamur, specimina duntaxat eam in rem afferemus, ut, quid de toto opere judicandum sit, eo facilius & rectius possit definiri. In vexatissima illa questione, unde malum sit, Cathari, ad systema Manichæorum confugientes, duo principia confinxisse dicuntur. Ut igitur eos confutaret, & meliora doceret, *Moneta*, primo quidem recte distinctionem inter malum culpæ & poenæ, quamvis aliis conceptam verbis, affert, deinde ex S. *Augustino* observat, omne malum esse privationem speciei, modi, & ordinis. Hoc pacto hæreticos facile confutari posse, existimat. Dicit enim: *Si in questione præmissa (ipsa Moneta verba damus,) unde venerit primum malum in populum Dei, ipse sumit malum pro malitia, respondendum est ei, sicut S. Anselmus de casu diaboli Cap. 27 respondit cuidam discipulo, interroganti, unde venit nihil in aliquid? Quam questionem oportet cum solvere, sicut discipulus S. Anselmi fecit. Nihil nec venit, nec recedit. Quo dicto altemus ei, cur ergo quaris, unde malitia in populum Dei venit, cum malitia nihil sit.* Egregia, si Diis placet, confutatio. Quid, quæsumus, dixisset *Moneta*, si ulterius institissent hæretici inquirendo, unde igitur illa ipsa boni carentia & absentia existerit. Melius sibi consulisset, si loco didicorum ex Patribus sacras literas elegisset duces. Inde profecto didicisset, formalem rationem mali, seu peccati, in *avoula* consistere, adeoque præter carentiam boni etiam positivum quid, sive sit connata qualitas, sive promittudo acquisita, sive actus legi divinæ contrarius, ponere. Didicisset profecto, originem mali a seductione diaboli, lapsu primorum parentum, & univèrsali illa corruptione humanæ naturæ, originem capere, neque adeo malum in purum nihil commutasset. Dato autem uno, secuta sunt hujus generis plura, falsissima sane, effata. Deum enim per accidens autorem malitiæ, seu peccati, dici posse, concedit, perverſa profecto, & in summum Numen injuriosa, ratione. Putat nimiram, bonitatem & malitiam eandem habere causam, unde, cum Deus sit causa bonitatis, eum etiam esse causam malitiæ, ideo, quia sit causa boni, quo non existente, nullus eo posset privari.

At enim vero falsissimum est, malum in sola privatione consistere, &, si *Moneta* argumentandi ratio consisteret, tunc optimi legislatores gravissimorum scelerum autores dici possent, quoniam, si leges non adessent, illæ a facinorosis non violarentur, quod quam foret ridiculum, nemo est, quin videat. Neque etiam Deus, ille peccati osor & vindex, illud ens longe sanctissimum, sine summa impietate auctor peccati per accidens, dici potest, cum vel in vita civili vir gravis & honestus de summa injuria sibi illata queri possit, si a quopiam hominis nequam & nebulonis per accidens convicio profcinderetur. Cum, liberum arbitrium homini reliquum esse, negassent, contra quos *Moneta* disputat, ille, homines ad-

Pag. 65. huc hodie libero arbitrio gaudere, ostendere laborat. Fluit autem ex hac ejus sententia prono alveo, hominem propriis viribus se posse convertere, & ad æternam salutem perducere, id quod jam in *Pelagio*, antiquo illo hæresiarcha, damnarunt veteris ecclesiæ doctores. Tantum igitur abest, ut *Moneta* hæc in re subscribamus, ut detestandam illam censemus sententiam, cum præsertim a summo *Luthero* nostro, in præstantissimo libello, quem *de servo arbitrio* conscripsit, hæc doctrina optimis rationibus sit discussa. Multos quidem pro stabilienda libertate arbitrii S. Scripturæ adduxit locos; nos tamen certissime, & ex vero, affirmamus, unumquemque, acroamaticæ Theologiæ notitia instructum, statim, ex quo eõs inspexerit, intellecturum esse, sine judicio hos locos conscribillasse *Monetas*, nec quidquam eos ad causam ipsius defendendam facere. Notum profecto ei esse debebat, naturam humanam per peccatum originis adeo esse depravatam, ut malum duntaxat appetat, Deum contra resque divinas aversetur. Unde facile sequitur, hominem adeo corruptum libero arbitrio in spiritualibus plane carere, nec aliquid ad sui conversionem posse conferre. Disertis hoc verbis docet *Paulus Phil. II, 13, Deus est is, dicens, qui agit in vobis, & velle, & perficere, quem locum in partes suas obtorto veluti collo imprudenter trahit Moneta*, addens, illum ita capiendum esse, ac si Deus modo auxiliaretur ad ejusmodi opera-

operationem. Addita autem hæc sunt ex ingenio, & in ipso *Pauli* textu plane non existant, unde hanc explicationem recensuisse, idem est, ac confutasse. Neque etiam distinguere novit inter actiones civiles, & eas, quæ divina & spiritualia respiciunt, cum in illis quidem, neutiquam vero in his, libertas homini post lapsum sit reliqua, quemadmodum nec factis cogitasse videtur, Deum hominibus vires ad conversionem, quibus natura carent, suppeditare, dummodo non malitiose resistent. Hæc enim omnia si animo voluisset, multos Scripturæ locos, quos sine delectu corrasit, rectius explicasset. Jam vero documenta sat certa dedit, quam longe nostri Theologi *Moneta* similes post se relinquunt. Apostolos ante & post passionem Christi miracula perpetrasse, ex variis Scripturæ locis comprobatur. Inde autem confici posse censet, solam Romanam ecclesiam esse veram ecclesiam; ipsam enim solam hanc potestatem retinuisse, & habere eam in aliquibus membris suis. Bone Deus! quæ consequentia. Ponitur scilicet pro certo, de quo adhuc vehementer ambigitur, an nimirum Romana ecclesia potestate miracula perpetrandi polleat. Et, quamvis Rev. Editor in nota, huic loco adjecta, illum defectum quodammodo suppleturus, varios Autores excitavit, qui, Romanam ecclesiam miracula facere, tradiderunt, illi tamen utique sublesti sunt, nec in propria causa pro fide dignis possunt haberi, multoque propius ad verum accedit, quamplurimas fraudes hominibus superstitionis pro miraculis solere obtrudi. Insuper plane nescivit *Moneta*, quid per vocem ecclesie intelligendum sit. Cum enim in sacris literis ea vox coetum vere credentium & sanctorum denotet; nemini potest esse obscurum, solam Romanam ecclesiam hoc elogio ornari non posse. Hujus autem generis ratiocinia innumera adhuc possemus afferre, si res ita ferret. Torum enim opus hinc colligendi rationibus scaturit. Verum enim vero tempus inutiliter consumeretur, si longius hinc rebus immoremur. Et, ne invidiosa fiat nostra recensio, plura non addimus, cum ex allatis abunde queat intelligi, quid de *Moneta* sentiendum sit. Genus dicendi, quo utitur, admodum insulsum est, & barbariem seculi, quod vivendo attingit, abun-

de prodit. Quam alienus etiam a iudicio critico & bonis literis fuerit, vel ex eo liquet, quod *Dionysium de divinis nominibus* excitet, quem tamen librum *Dionysium* plane non agnoscere autorem, sed circa Seculum sextum a quodam tenebrione confictum esse, longe certissimum est. Quamvis etiam nonnulla in *Moneta* libro sic factis bona occurrant, uti v. c. sunt, quæ de divinitate Christi, de humana ejus natura, de *Joanne*, Christi præcurfore, & hujus generis aliæ, contra hæreticos affert, ea tamen ab aliis multo meliori doctrina & ingenio sunt exposita, & an illi, qui perperam his de doctrinis sentiunt, lecta *Moneta* disputatione ad meliorem frugem sint redituri, admodum dubitamus. Injurius igitur fuit Rev. Editor in tineas atque blattas, quas hujus operis editione esca sua defraudavit. Quodsi nostra qualiacunque consilia apud eum aliquid valent, autores ipsi sumus, ut præclaros suos labores scriptoribus *Moneta* præstantioribus in posterum impendat. Ita enim & honori patriæ, & orbis literati commodis, melius prospiciet.

JOANNIS MILTONI PARADISUS
amissus, Latine redditus interprete JOSEPHO
 TRAPP, S. T. P.
Volumina II.

Londini, typis J. Purser, impensis L. Gilliver, J. Wood, & C. Woodward, 1741 & 1744, 4 maj.
 Alph. 3 plag. 6.

In hoc libro recensendo multi non erimus. De Anglicano *Mil-
 toni* opere nota sunt omnia. *Trappii* nomen etiam ab edito *Anacreonte* & *Virgilio* Anglicano innotuit: Nuper ille grandi ætate, paulo post celebratas nuptias, solenni senibus amatoribus supplicio, periit. Quomodo autem hic principem Anglorum Poetarum interpretandi conatus ipsi cesserit, Lectores ipsi ex uno & altero, quod apponemus, specimine intelligent vel non admoniti. Forte patientur idem, quod nos post perfectam Præfationis non multa passi sumus. En ejus specimen: „Ad interpretationem meam quod spectat, non sum nescius,
versifica-

„*verfificationem* non esse usquequaque jucundam & numero-
 „sam, sed, in quibusdam Orationibus præcipue, quin & in
 „descriptionibus nonnullis, asperam interdum atque hirsutam.
 „Verum quid faceres in materia tam dura, tam ineleganti, a
 „dictione poetica tantopere abhorrenti? in materia penitus
 „theologica, scholastica, philosophica, mathematica? Fru-
 „stra hic quaeritur *verfificatio Virgiliana*. *Virgilius* ipse, si vir-
 „bius esset, & *Paradisum amissum* in linguam suam transfer-
 „ret, necesse haberet, ni vehementer fallor, numeros non
 „suos, sed *Lucretianos*, imo *Horatianos* in Sermonibus, istis
 „locis identidem adhibere. Veniunt nobis, hæc describen-
 „tibus, in mentem ista *Polyxena* ad *Hecubam* apud *Euripidem*,
 „quæ posset hic liber suo parenti acclamare, si vocem haberet:
 „τί μὲν δύο Φημῆς, παῖτες, Φοβησά μοι κακὰ. Sed pergit
 „Noster: „Idem dictum velim de *terminis artis*, quos vocant,
 „logicis & metaphysicis. Eos aliquoties usurpare voluit *Mil-*
 „„*tonus*; & quis sum ego, ut ab illo audeam recedere? Inter-
 „pres sum, non auctor. Ille hisce terminis usus est; nos etiam
 „utimur, & dignum est patella operculum. Voces istæ, non
 „diffiteor, nunquam sunt classicae, interdum vix Latinae; præ-
 „terea sonum edunt auribus neutiquam gratum. Sed rogo
 „iterum, quid faciendum? Verbo dicam: Si quis hæc atque
 „his similia stilo *Virgiliano* potest exornare; mentem *Miltoni*
 „eodem tempore exprimere, ejusque stili, quo etiam in his-
 „ce locis utitur, imaginem exhibere, quod ut fiat, curare,
 „me iudice, officium est interpretis; do manus. Ego, fa-
 „teor, non possum. Hæc ex Prefatione. E quibus, ve-
 „remur, ne multi confirmatam in Nostro quoque deprehendant
 „ejus proverbii veritatem, quod, Anglos Latinae linguæ periti-
 „tissimos esse, negat. En jam ipsius operis gustum. Initium
 „hoc est:

Primum hominis lapsum, vetitaque ex arbore fructus
Avulsos, quorum e gustu lethale venenum,
Mortem, atque omne malum, quo plectimur, insulit orbi;
Amissa Edena, donec nos asserat vorto
Unus homo major redimens, sedique beata;

X

Cælestis

*Caelestis, cene, Musa, sacri quae culmine montis
 Secreto Horebis residens, vel culmine Sinae,
 Pastori inspirasti animum, qui tradidit olim
 Delecta soboli, ut caeli tollusque profundo
 Emergere Chao, &c.*

Lib. I v. 208 balænam describit sic:

bellua ponti

*Leviathan, opera inter quem sua cuncta creavit
 Maximum, in oceano quae tranant vasta fluentia,
 Omnipotens. Hunc fors dormitantem in sale spumeo
 Norvegiae, rector fessæ sub nocte biremis
 Esse aliquam ratus insulam, ut ajunt nautica pubes,
 Saepè tenax figit squamoso in cortice ferrum,
 Atque heret lateri, ad littus; dum nox nigra vestit
 Æquor, & aurora lux exoptata moratur: &c.*

Quæ in his trajecta sensum implicent, quæve sensu careant, ipsi lectores deprehendent. Certe dormitabat Noster, quando dormitantem in sale spumeo Leviathanum faciebat. Impliciti sermonis exempla haud rara apud Nostrum. E. c. *Lib. I v. 190: Tendamus protinus istuc, ex his surgentes agitatæ ignibus undis.* Quid jungas *et* agitatæ? ignibusne, an undis? Nec fatis illa eod. *Lib. v. 91: Spes par, eademque pericla, atque eadem illustri conamine gloria in armis, Te socium junxere mihi,* intelligimus. Quæ Latinitas, facere alicui periculum, id est, bellum alicui intentare, in illis ejusd. *Lib. v. 137: Æterno fecere pericula Regi.* Possent talia multa coacervari, si quis ingratam velie eam operam exantlare. Apparet omnino, Musam Nostro pectus agitasse aliam ab ea, quæ *Anti-Lucretii* Autorem impulit. Id tamen non possumus, neque licet, diffiteri, multos in hoc Anglico *Mitrono* venustate & majestâte radiantem enitere lectos, qualis ille est *Lib. I v. 227 & seq.:*

*Protinus immanem, surgens de gurgite, molem
 Erigit; hinc atque hinc ab utraque impulsæ recedit
 Flamma manu resluens, spirasque obliquat acutas:
 In cumulos volvunt se stagna flagrantia, fissis*

Fluviibus;

*Fluctibus; in medioque relinquitur horrida vallis.
 Tunc exporrectis se tollit in aera pennis,
 Remigio subigens, auraque incumbit opaca;
 Quae gemit, insolitoque laborat pondere: donec
 Littore se sistit; si fas sit dicere lictus,
 Quod solidis arsit, liquidis velat ignibus amnis.
 Qualis ubi terra inelusi vis intima venti
 Torquet divulgumve Peloro, Aetnae tonantis
 E latere exeso, montem; cui facta metallo,
 Materiemque intus fixae accendentia flamma,
 Viscera sublimae erumpunt, ventisque volucres
 Dant rapidis alas, nigra tandem igne relinquunt
 Excustum, fumantem, & olentem sulphura, fundum;
 Takt, tam tetra, terra harruit ista colore;
 Talem invisa Deo persensit planta quietem.*

Sed vel in his tamen forent quaedam animadversione digna; e. c. in v. 10, nisi *liquidus* legatur pro *liquidis*, nullus sensus inest; aut saltem vox *undis* deficit. Sic enim dici poterat: *Solidis ignibus, velut amnis liquidis undis*. Dubitamus etiam; num sat probum sit, *cui sublimae erumpunt*, pro *ex quo s. e.* Illud *vis intima venti* pro summa, quae omnes suos nervos quasi in unum nodum contraxit, non admodum placet. Utcunque sit, id certum est, ad hunc Poetam Latinum legendum si quis accedat, illi stomachum durum & robustum, animumque attentum & patientem, qui saepius eadem relegere non fastidiat, afferendum esse.

Sammlung einiger vertrauten Briefe, &c.
 hoc est,

JO. ERHARDI KAPPII, PROF. P. LIPS. SYLLOGE
 Epistolarum familiarium, quae inter Celeb. Baronem
 GOTHOF. WILH. DE LEIBNITZ, & Ecclesiasten
 aulicum Berolinensem, DAN. ERN. JABLONSKIUM,
 aliosque doctos, praecipue de reconciliatione religionis Lu-
 theranae & reformatae, de regia Borussia Societate Scien-
 tiarum,

tiarum, aliisque rebus, utro citroque missa fuerunt & communicatae, ex autographis una cum annotationibus, ac novem Leibnitianis destinationibus, protractæ.

Lipsiæ, apud Bernh. Christ. Breitkopfium, 1745. 8.

Alph. 1 plag. 13.

Non fatigatur, nec succumbit aevi, Cel. *Koppius*, quam ipsi simplificatio rei literariæ in dies affert. *Leibnizio* patria obtigerat Lipsia. Lipsientis igitur decus, *Koppius*, de cive suo bene voluit mereri, tantum Lipsiæ suæ daturus, quantum gloriæ tandem ex scriptis ac destinationibus meritisque immortalibus *Leibnitii* elucet. Huic Berolinensis scientiarum societas debet originem, per *Danielem Ernestum Jablonskium* consilia sua urgenti. *Sophia Charlotte*, Borussiae Reginae, is tribuendus est honor, quod ipsa prima societati illi instituendæ, ac condendæ speculæ astronomicæ Berolinensi, anam suppeditavit. Rex vero *Fridericus I.* in id etiam incubuit, ut cultura linguæ Germanicæ in circulum scientiarum adscisceretur. *Pascalii* ac *Leibnitii* vocantur duo magna ætatis nostræ ornamenta in ephemeridibus Italicis, *Giornale de' Letterati d' Italia*, quæ Venetiis prodierunt A. 1710, Tom. I pag. 381. Summus ipse *Geometra* appellatur a *Poleno* in epistola ad *Jo. Jacobum Hermannum*. *Hermannus* ipse *Newtonum* ac *Leibnitium* appellat duos magnos viros ac eruditos incomparabiles. *Nicolao Concina*, Professore Metaphysicæ, *Leibnitius* audit vir summus, vir ingeniosissimus, majorum gentium Mathematicus. At vero minus probari potuit Pontificiis religio cui *Leibnitius* nomen dederat, Evangelico-Lutherana. Miramur itaque, qui fieri potuerit, ut *Anonymus* in *Historia septem dormientium* pag. 35 *Leibnitium* vocaverit omnium heterodoxum, ac *Boldettius* crediderit, eum in sinu Romanæ ecclesiæ obdormivisse, seu diem obiisse supremum. Videantur illius *Osservazioni sopra i Cimiteri di SS. Martiri Lib. I Cap. 38 pag. 186*. At falva res est. *Boldettius* tantum refert, famam fuisse disseminatam, *Leibnitium* fidei Romano-catholicæ

lice falsæ immortalum. Egrege senserunt de *Leibnitio* peræque Galli. Abbas de *S. Petro*, Jesuita *Dominicus Parrenin* in literis A. 1740, 10 Sept. Pekino datis, & *Voltaire*, eum suspexerunt, ac publice laudarunt. Syllogen harum epistolarum *Cel. Kappius* a Borufficæ Consiliario intimo, *Carolo Sephano Jordano*, Berolinensis scientiarum societatis olim Propræsidente, viro literis omnibus erudito, earumque patrono *καλυγάφω*, A. 1733 per Astronomum *Christifridum Kirchium*, qui A. 1740, 9 Mart. Berolini e vita decessit, accepit. *Kirchii* hujus apud patrem *Godofredum Kirchium*, celeberrimum æque Berolini Astronomum, *Leibnitius* videtur epistolas illas reliquisse. Ex hoc thesauro Noster epistolas aliquot cum editore Epistolarum *Leibnitianarum*, *Cel. Kartbolto*, communicavit, ab hoc evulgatas. Idem *Cel. Kappius* Perill *Jordano*, tunc adhuc viventi, publice pro hisce cimeliis secum communicatis gratias habet agitque debitas, easque omnino magnas. Descripsit pleraque ipse *Kappius*, literas secundum ordinem chronologicum collocavit, summamque præfixit, nec non annotationes & jucundas, & rei congruentes, adjecit. Ipse A. 1742, 8 Febr. recitavit publice Orationem *de novis & adhuc incognitis Godofredi Guilielmi Leibnitii, Viri summi, in religione promovitis*. Vindicat eum *Cel. Vir* denuo a fugillationibus, ac, religionis Christianæ, ejusque evangelicæ, existisse fautorem & sodalem, argumentis firmissimis ostendit. Ipsi *Leibnitio* Theodicæam suam vitam fuisse instar ludi, negat idem *Kappius* ita, ut lectori facile exprimat assensum. Consenserunt cum ipso *Wolffus*, *Burgatus*, *La Croze*, Jesuita *Turneminius*, ac *Jordanus*. Laudanda erat ea moderatio, qua *Leibnitius* utebatur in Theologia, & qua ab ambitioso sectæ condendæ studio erat disjunctus. Crescet ex hoc literarum familiæque commercio sensim edito plenior *Leibnitii* ac *Jablonskii* vita, quam demum successu temporis expectari posse, dubitandum non est. Promittit in ea Præfatione, quam hic sequimur, *Cel. Editor & Commentator* novam ineditarum Epistolarum *Leibnitianarum*, earumque Latinarum, collectionem. Si hanc orbi literato quamprimum haud inviderit, omnes ipse bonos sibi maxime

mopere, habebit devinctos. Nam *bis dat, qui cito dat, nil dat, qui munera tardat*. Sylloge, de qua in præfens dissendendum, complectitur centuriam epistolarum, ab A. 1689 usque ad A. 1704 scriptarum. Accedunt hisce novem *Leibnitii* Consilia adhuc inedita, quæ ad fundum societatis scientiarum, ad negotium irenicum, ad missionem sacram, ad Calendaria, a societate quotannis conficienda, ad moros prope Potsdamium ac Copenicium serendas, ad observationes astronomicas instituendas, ad Codicem diplomaticum continuandum, & ad jura imperii ex archivis, historiis, ac documentis, custodienda, viroque cuidam demandanda, sunt referenda. Operæ pretium fecit *Caspar Neumannus*, qui primus suavit, ut indices eorum, qui singulis annis nascuntur & expirant, conficiantur, ac inde ratiocinando doctrinæ colligantur. Oprato huic in terris Brandeburgicis paulo post experimentum constitit. Docuit postea Ven. Præpositus *Süsmilch*, quid exinde liceat addiscere & ratiocinari. Consiliarii aulici, *Jo. Gerhardi Rabneri*, *Laurentius Begerus* in Præfatione, *Thesauri Brandeburgico* præmissa, incommode meminerat, viri optimi, qui thesauro Brandeburgico miram veterum cæmeliorum copiam intulerat. Scripsit proinde ad Lic. *Ottomem Menckenium Leibnitius* A. 1696, ut *Rabneri*, Assessoris in supremo Electoralis Pomeraniæ dicasterio meritissimi, mentio fieret in *Actis* hisce satis honorifice. Id quod omnino factum A. 1696 pag. 434. Obiit *Rabnerus* A. 1701, 15 Febr.

Pag. 9. Epistola tertia *Leibnitii* spectat ad doctrinam Reformatorem de *perseverantia sanctorum*, ab iis omnino legenda, qui *Leibnitium* inter irreligiosos homines numerant. Quinta exponitur de rumore, qui, *confessionem peccatorum ecclesiasticam* in terris Brandeburgicis sublatam esse, nuntiaverat, ac mentio injicitur de numo, *Fehrbellensis* victoriæ Brandeburgicæ teste ad A. 1675 luculento. Præmisit huic de hoc numo mentioni *Cel. Kappius* insignem annotationem pro more suo, quam per volumen omne continuat ac prosequitur adeo, ut incertum sit, an volumen hoc ob *Kappianas* dapes, an ob thesaurum epistolarum, inibi exhibitaram, potius sit emendandum

13.

dum ac perlustrandum. Multa profecto momenta historica, quæ in illis epistolis vix digito attinguntur, lectorum plurimis forent obscura & tenebrosa, nisi Cel. Editor eis lampada prætulisset, & accendisset lucem. Legi dignæ sunt *Jablonskii ac Leibnitii* epistolæ de præsentia corporis & sanguinis in usu sacre Cœnæ. Memoratur ibidem *Tentamen irenicum*, a *Leibnitio* jam A. 1698 scriptum, quod in *Consiliis Latinis Phil. Jac. Speneri pag. 105* legitur. *Leibnitii* sententiam de illa præsentia vix expectassent ab eo plurimi nostratium Theologorum. Certatim enim dudum in viri optimi manes solet sæviri. *Zwingleii* sententiam Reformatis universis haud probari, *Jablonskius & Leibnitius* docuerunt. *Jablonskius* A. 1699 Episcopum fratrum Bohemicorum, in Polonia commorantium, fuisse renuntiatum, ex hac sylloge constat. Dolemus, vitam ejus a nemine adhuc scriptam ex professo. Qui de D. *Sterckii & Sculteti* controversiis theologicis, de *Rich. Bentleji* lite super epistolis *Phalaridis*, de *Bernierii* dubiis, certiores fieri student, eorum est, animum huc appellere. De negotio reconciliationis Lutheranorum ac Reformatorum ad annum usque 1703 varia sunt tentata. *Jeremias Sterckius* A. 1718 Berolini obiit. Memorabilia sunt, quæ de Pentateucho Judæorum Chinesium afferuntur. *Leibnitium* Perill. de *Fuchs* voluit *Puffendorffio* defuncto surrogare. De *Notis Ez. Spanhemii in Julianum*, ac de *Christophori Hendreichii Pandectis Brandenburgicis*, disserunt duumviri. D. *Joannis Metcbioris Goetzii*, ecclesiastæ Halberstadiensis, epistola de consiliis irenicis inferitur. Conqueritur idem de Superintendentis *Lüdersii* opinionibus Pietisticis. Anonymi judicium in capita de *unionæ Protestantium* in lucem profertur. *Jablonskii* literæ ad D. *Joannem Fridericum Mayerum*, A. 1700 datæ, inferuntur. De negotio Calendarioꝝ, ad societatem Berolinensem revocandorum, de confessione Polonica, de *Joach. Justii Breitbaupti* carmine funebri in obitum *Jo. Adami Crebsii*, aliisque rebus haud inutilibus, differitur. De rationibus societatis scientiarum recte conformandis exponitur. *Tabulas R. dolphinae*

27.

44.

55.

57.

63.

95.

126.

141.

147.

- dolphinas* dijudicat *Leibnizius*, de societatis apparatus differre, Pag. 167. ac jam A. 1700 de *Theodicaa* sua promittit egregia. De *Thomæ Shadwelli* Comœdia *The virtuosæ* facetissima commentatur *Cel. Kappius*. *Joannam* Papiſſam dimittit & expungit
179. *Leibnizius*, diſſeris que de uſu culturæ ſermonis Germanici.
187. De *Centuriis Magdeburgicis* iudicium facit *Jablonskius*, ac ſpem quodammodo facit, ſe adornaſſe hanc Hiſtoriam eccleſiarum Sclavonicarum. De Academia Hetruſca *del Cimento*, A. 1657 Florentiæ inſtituta, exhibentur haud tralſticia. *Leibnizii* commemoratio de ſocietatis ſcientiarum ambitu lucernam olet. Ipſe cum ea voluit conjunctam Evangelii ad gentes exteras propagationem. *Jacobi Dornkrellii ab Eberherz*, Lüneburgenſis, fata potiora ſciri ſunt digna. Libellus ejus de *Politia vere beata* cum *Utopia Mori* in contentionem adduci poteſt. Iter Toplicienſe *Leibnizii* in æſtate A. 1700 incidit.
209. *Leibnizii* iudicium de capitibus libri, a *Pacífico Verino*, id eſt, *Henrico Ludolpho Bentheimio*, ſuper Reformatæ ac Lutheraniæ eccleſiæ reconciliatione A. 1700, 8, Brunſwigæ editi, ſpirat multum peritis theologicæ, & ex ipſo hiſtoriarum eccleſiaſticarum fundo depromptum eſt. De titulo *Burgundiatuſ Noribergici*, Principibus Zolleranis a Brandeburgico Electore amice indulto, *Leibnizius* exponit. De coronatione Boruſſicæ, & hierarchiæ Anglicanæ in Boruſſiam introducendæ deſtinatione, eventum fruſtrante, nonnihil ex *Jablonskio* ac *Leibnizio* addiſci poteſt. De monarchia Siciliæ varias, eaſque optimæ frugis, obſervationes *Cel. Kappius* adjecit. De *Acoluſi* invento Ægyptiaco, phosphoro *Bernoulliano*, ac *Helmontii* Cabbaliſticiſ, certioſem reddidit *Leibnizius Jablonskium*. De *Joannis Michaelis Bruti* Operibus ſelectis ſcriptisque, ſcriptoriſque Marchicis, nonnihil intexitur. *Bentheimius* de Anglicanæ eccleſiæ ſententiâ, quantum ad præſentiam corporis & ſanguinis eucharifticam atinet, diſſeruit. De prædeſtinatione, & abſoluto decreto, ac *Burneti* ſententiâ, egit viciffim *Leibnizius*. Quis fuerit Medicus, Chimiâ callens, *Joel Joannes Korholtus*, hinc intelligere licet. Plurima ad ſocietatem ſcientiarum Berolinenſem, ejusque initium, ſpectant. Immiſcetur tamen nonnihil deſtinationis irenicæ anno adhuc 1703. De *Winckleri*

veri Arcano regio Leibnitius ita sensit, ut id improbatte existimandus sit. Fr. Julii Lütkenfi cogitata reconciliationis ireni- Pag. 340.
ca iterum hic edita conspiciuntur pag. 342 seq. Episcopi Ursini ea de causa scriptæ literæ haud minus exhibentur. Quid 363.
ordo theologicus de arcano illo regio senserit Helmstadii, ex ejus responso, hic evulgato, patescit. Criteria Pietismi 371.
in eo inter alia explicantur pag. 386. Irenæicis epistolis Molani, Ursini, Leibnitii, Jablonskii, jam non immoramur. De 424.
Pietistis & Socinianis candide Leibnitius fecit judicium tale, quale ab ipso expectasset. At quid multa? Sylloge integra selectis ornamentis effulget.

L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRICI,
in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense Novembri A. 1745 propositi, iterum continuata, & finita.
Conf. Nova Acta Mens. Januar. hujus Anni pag. 27 seq. & Mens. Februar. pag. 61 seq.

Problema VII.

LXIV. **D**ato puncto radiante C invenire curvam continuam FMB ωf hujus naturæ, ut singuli radii CM , postquam duas reflexiones in M & m fuerint passi, in ipsum punctum C revertantur. Schema habet Lector in *Figura V Tabule II, Mensem Februarium hujus Anni comitantis.*

Solutio.

Per punctum C ducatur pro lubitu recta CB , ad quam tanquam ad axem curvæ quæsitæ referantur, sitque CM radius incidens, Mm primo reflexus, atque MC secundo reflexus: ita ut M sit punctum prioris reflexionis, & m posterioris reflexionis. Perspicuum igitur est, hæc puncta M & m inter se commutari posse. Si enim Cm fuerit radius incidens, is post geminam reflexionem abibit in MC : unde quemadmodum in curva quæsitæ punctum m refertur ad punctum M , ita pari modo vicissim punctum M refertur ad punctum m , eritque relatio inter hæc puncta M & m reciproca. Si igitur ponamus, singula curvæ FBF puncta per variabilitatem quantitatis cujuscumque ω determinari, ac punctum M definiri, si ponatur $\omega = \mu$, punctum m vero,

Y

si ponatur $\omega = v$, inter hos valores μ & v ejusmodi relationem intercedere oportet, ut, quemadmodum ex μ oritur v , ita vicissim ex v oriatur μ : cui conditioni satisficit, si sit $v = -\mu$. Hinc, si punctum M per functiones quascunque ipsius ω determinetur, punctum m per similes functiones ipsius $-\omega$ determinabitur. Statuamus ergo in Axe CB intervallum $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$, cujus sinus sit $= s$ & cosinus $= u$; atque pro puncto altero m idem habebimus intervallum $CR = r$, angulus autem ille fiet CRm , quia in plagam contrariam cadit, erit $= -180^\circ + \Phi$, eritque propterea ejus sinus $= -s$ & cosinus $= -u$. Cum igitur pro m quantitates r , $-s$ & $-u$ tales debeant esse functiones ipsius $-\omega$, quales sunt r , s , & u , ipsius $+\omega$, manifestum est, r esse debere functionem parem ipsius ω , at s & u functiones impares ipsius ω . Hinc vicissim erit ω functio impar ipsarum s & u , ac propterea intervallum $CR = r$ erit functio par ipsarum s & u . Pro curvis ergo Problemati satisfaciendis relatio inter angulum $CRM = \Phi$ & intervallum $CR = r$, ita debet esse comparata, ut, posito sin. $\Phi = s$ & cos. $\Phi = u$, sit r functio parium dimensionum ipsarum s & u : ita ut si loco s & u ponantur $-s$ & $-u$, quo casu angulus CRM abit in CRm , idem prodeat intervalli $CR = r$ valor: eritque ergo in functionibus rationalibus:

$$\text{vel } r = \frac{A + Bs^2 + Csu + Du^2 + Es^4 + Fs^3u + Gs^2u^2 + \&c.}{\alpha + \beta\alpha^2 + \gamma sn + \delta u^2 + \epsilon s^4 + \zeta s^3u + \eta s^2u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } r = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esm^2 + Fm^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2u + \epsilon su^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

Quaecunque ergo hujusmodi relatio inter s , u , & r , accipiat per Probl. I, semper oriatur curva; Problemati satisfaciens. Scilicet, si ex M & m ad axem CB demittantur perpendiculara MP & mp , vocenturque $CM + MR = p$; $RM = q$; $CM = z$; & coordinatae $CP = x$, $PM = y$, hae quantitates sequenti modo determinabuntur:

$CM +$

$$CM + MR = p = a + \int u dr; MR = q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)} \quad C M$$

$$= z = p - q = \frac{pp + rr - 2upr}{2(p - ur)}$$

$$CP = x = r - uq = \frac{2pr - u(pp + rr)}{2(p - ur)}$$

$$PM = y = sq = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)} \quad Q. E. I.$$

Coroll. 1.

LXV. Quoniam pro puncto m quantitates s & u fiunt negativæ, r vero non mutatur, formula integralis $\int u dr$ abit in $-\int u dr$, eritque ergo $CM + mR = a - \int u dr$. Cum igitur sit $CM + MR = a + \int u dr$, erit perpetuo tota via ab eodem radio confecta $CM + Mm + mC = 2a$, ideoque constant.

Coroll. 2.

LXVI. Si pro puncto m ponatur: $Cm + mR = p'$; $Rm = q'$, $Cm = z'$ & $Cp = x'$; $pm = y'$, quia in partem contrariam vergit, erit:

$$p' = a - \int u dr$$

$$q' = \frac{p'p' - rr}{2(p' + ur)}$$

$$\& x' = \frac{2p'r + u(p'p' + rr)}{2(p' + ur)}$$

$$z' = \frac{p'p' + rr + 2up'r}{2(p' + ur)}$$

$$y' = \frac{s(p'p' - rr)}{2(p' + ur)} +$$

Coroll. 3.

LXVII. Cum sit $\int u dr = ur - \int r du$ ponatur $\int r du = v$, postroque u negativo, fiet quoque v negativum. Erit ergo $p = a + ur - v$ & $p' = a - ur + v$. Sic deponente $v = \int r du$ sequentes habebimus formulas:

pro puncto M

$$p = a + ur - v$$

$$q = \frac{p - v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a - v)}$$

pro puncto m

$$p' = a - ur + v$$

$$q' = \frac{a + v}{2} - ur - \frac{ssrr}{2(a + v)}$$

Y. a z =

$$\begin{array}{l|l}
 x = \frac{a+v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)} & x' = \frac{a+v}{2} + \frac{ssrr}{2(a+v)} \\
 x = \frac{u(a-v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a-v)} & x' = \frac{u(a+v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a+v)} \\
 y = \frac{s(a-v)}{2} + \frac{sur}{2(a-v)} - \frac{s^3rr}{2(a-v)} & y' = \frac{s(a+v)}{2} - \frac{sur}{2(a+v)} - \frac{s^3rr}{2(a+v)}
 \end{array}$$

Coroll. 4.

LXVIII. Si in curvæ punctis M & m ducantur tangentes MT & mt , itemque normales MN & mn , erit. ex §. XX:

$$\text{tang. } RMT = \frac{p-ur}{sr} = \frac{a-v}{sr} \quad \& \quad \text{tang. } RMN = \frac{sr}{a-v}$$

$$\text{unde fit tang. } RTM = \frac{r-up}{sp} \quad \& \quad \text{tang. } RNM = \frac{sp}{r-up}$$

$$\begin{aligned}
 \text{Ex §. XXIV autem habebimus: } RT &= \frac{pp-rr}{2(r-up)} \quad \& \quad RN = \\
 \frac{x(pp-rr)}{2p(p-ur)} &= \frac{-qr}{p}
 \end{aligned}$$

Coroll. 5.

LXIX. Deinde etiam supra invenimus esse, $CR = 2 CT \cdot CN$ quia hic CT in partes contrarias vergit. Cum

$$\text{igitur pro puncto } m \text{ simili modo fit, } CR = \frac{2 CA \cdot Cn}{Ct + Cn}$$

$$\frac{CT \cdot CN}{CT + CN} = \frac{Ct \cdot Cn}{Ct + Cn}, \text{ hincque } Tt : Nn = CT : Ct : CN : Cn.$$

Coroll. 6.

LXX. Quod ad causticam attinet, quoniam hic eandem habemus æquationem inter r & Φ , quam supra pro radiis parallelis invenimus, erit ut ibi, si Q sit punctum in caustica

fica $RO = \frac{-ssdr}{du}$; unde, si ducto ad axem perpendi-

culo OS vocentur coordinatae pro caustica $CS = X$ & $SO =$

Y , erit $X = r - \frac{ssudr}{du}$ & $Y = \frac{s^3 dr}{du}$: & longitudo cau-

sticæ deũto erit $= CM + MO + C = a + \int u dr - \frac{ssdr}{du}$

+ C : unde eadem constructio fuit, quam jam ante §. XLIX tradidimus.

Coroll. 7.

LXXI. Si punctum radius C in axe promoveatur, seu removeatur, ita ut r quantitate constante vel augeatur, vel diminuat, caustica ob dr non variatum non mutabitur. Unde, si inventa fuerit caustica idonea ad axem CB relata, ex ea pro quocunque puncto radiante in axe CB assumto curvæ quæsitæ satisfaciẽtes construi poterunt, & quidem infinitæ, siquidem quantitatem constantem a , a qua caustica non pendet, pro lubitu variare licet.

Coroll. 8.

LXXII. Brevissimus ergo modus hoc Problema resolvendi in hoc consistit, ut plures curvæ causticæ idoneæ ex æqua-

tionibus $X = r - \frac{ssudr}{du}$ & $Y = \frac{s^3 dr}{du}$ investigentur

& construantur. Tum enim ex qualibet caustica pro quovis puncto radiante in ejus axe sitis infinitæ curvæ Problemati satisfaciẽtes inventi & construi poterunt.

Constructio Curvæ.

LXXIII. Circa axem Ad per punctum radius d ductum TAB. III describatur curva quocunque Qdq , que ab axe Ad in duas partes similes & æquales bifecetur, ita ut Ad sit ejus diameter orthogonalis. Statuatur Q in eam abscissarum, sitque CR

$= r$ & $RQ = u$, atque hæc curva talem exprimet relationem inter r & u , qualis requiritur: valori enim $u = Rq$ eadem abscissa $C R = r$ respondet. Hinc ergo formula integralis

su dr exhibebit aream hujus curvæ *CGQR*. Jam centro *C* radio quovis $CE = r$ describatur circulus, positaque *CE* ad axem *Ad* perpendiculari, per *Q* axi parallela agatur *XQY*, erit $XY = \sqrt{(r - uu)} = s$, ideoque ducto radio *CY*, erit angulus $ECY = \Phi$, quippe cujus sinus est $= s$ & cosinus $= u$. Ex *R* in *CY* demittatur perpendicularum *RZ*, in quo utrinque productio capiatur $RK = Rk = a$, denotante *a* quantitatem quamcunque constantem pro lubitu assumptam, erit ang. $CRZ = ECF = \Phi$. Tum queratur linea quedam *Cl*, ut sit rectangulum *CE.Cl* æquale areæ *CGQR* = *su dr*, erit $Cl = su dr$ ob $CE = r$: atque hoc intervallum *Cl* ad *RK* addatur, ab *Rk* vero auferatur, ut sit $KL = kl = Cl$, & $RL = r + su dr = p$, atque $Rl = r - su dr = p'$. Jungantur *CL* & *Cl*, ex quarum punctis mediis *T* & *t* perpendiculara erigantur *TM* & *tm*, rectæ *Ll* occurrentia in *M* & *m*, erunt puncta *M* & *m* in curva quæsitâ *FMBmf*, quam simul tangent rectæ *MT* & *mt*: ita ut ductis *CM* & *Cm*, si *CM* fuerit, radius incidens, tum futurus sit *Mm* radius primo reflexus, & *mC* radius secundo reflexus in ipsum punctum *C* revertens. (175)

Coroll.

LXXIV. Cum igitur descripta curva *QAq*, non solum radius circuli *CE*, sed etiam intervallum $RK = Rk = s$ pro lubitu assumi possit; manifestum est, ex eadem curva *QAq* innumerabiles lineas curvas Problemati satisfaciētes contrui posse. Ac, si curva quidem *QAq* fuerit quadrabilis, lineæ inde constructæ sunt algebraicæ.

Problema VIII.

LXXV. Iisdem manentibus conditionibus, quæ in Problemate præcedente erant posite, invenire omnes curvas algebraicas *FBf*, quæ radios ex *C* emissos post duplicem reflexionem in idem punctum *C* repercutiant. Vid. TAB. II Fig. 5.

Solutio.

Per punctum radius *C* ducatur recta quæcunque *CB* pro axe habenda, ad quem curva *FBf* referatur. Sit *CM* radius incidens *Mm* primo reflexus axem secans in *R*, & *mC* radius

radius altera vice reflexus. Ponatur ut ante intervallum $CR = r$, & angulus $CRM = \Phi$, cujus sit sinus $= s$ & cosinus $= u$: debeatque esse r functio parium dimensionum ipsarum s & u , ut puncta reflexionum M & m ad eandem lineam curvam pertineant. Cum igitur supra invenerimus esse $CM + MR = p = a + \int u dr$ & $Cm + mR = a - \int u dr$, manifestum est, curvam fore algebraicam, si formula $\int u dr$ sit integrabilis. Est vero $\int u dr = ur - \int r du$, quare r ejusmodi functionem ipsarum s & u esse oportet, ut formula $\int r du$ fiat integrabilis. Erit autem $\int r du$ functio imparium dimensionum ipsarum s & u . Denotet ergo v functionem quamcunque imparium dimensionum ipsarum s & u , ita ut in rationalibus sit

$$\text{vel } v = \frac{As + Bu + Cs^3 + Dssu + Esuu + Fu^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha + \beta s^2 + \gamma su + \delta uu + \epsilon s^4 + \zeta s^3 u + \eta s^2 u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } v = \frac{A + Bs^2 + Csu + Du^2 + Es^4 + Fs^3 u + Gs^2 u^2 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2 u + \epsilon su^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

atque hujusmodi functioni v equalis ponatur formula $\int r du$, ut sit $v = \int r du$ erit $r = \frac{dv}{du}$: & $\int u dr = ur - v = \frac{u dv}{du}$

$-v$; unde fiet $CM + MR = p = a + ur - v$; & $Cm + mR = a - ur + v = p'$. Si jam porro ponatur ut ante: $RM = q$; $CM = z$; $CP = x$ & $PM = y$, item $Rm = q'$; $Cm = z'$; $Cp = x'$; & $p'm = -x'$; erit ut supra (§. LXVII), siquidem quantitas r jam algebraice per s , u , & v , datur ob

$$r = \frac{dv}{du}$$

$$p = a + ur - v$$

$$q = \frac{a-v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a-v)}$$

$$z = \frac{a-v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)}$$

$$p' = a - ur + v$$

$$q' = \frac{a+v}{2} - ur - \frac{ssrr}{2(a+v)}$$

$$z' = \frac{a+v}{2} + \frac{ssrr}{2(a+v)}$$

$$x =$$

$$\begin{aligned}
 x &= s s r - \frac{u(a-v)}{2} + \frac{s s r r}{2(a-v)} & x' &= s s r + \frac{u(a+v)}{2} - \frac{s s r r}{2(a+v)} \\
 y &= \frac{s(a-v)}{2} + s r - \frac{s^3 r r}{2(a-v)} & y' &= \frac{s(a+v)}{2} - s r - \frac{s^3 r r}{2(a+v)}
 \end{aligned}$$

In quibus formulis omnes profus curvæ algebraicæ, quæ Problemati satisfaciunt, continentur. Q. E. I.

Coroll. 1.

LXXVI. Jam notavimus, semper esse $CM + Mm + mC = 2a$. Hic igitur notasse juvabit, esse $\eta + \eta' = Mm = a - \frac{a s s r r}{a a - v v}$ & $x + x' = CM + Cm = a + \frac{a s s r r}{a a - v v}$. Præterea vero erit: $x' - x = Pp = a u - \frac{a s s r r}{a a - v v}$ & $P M + p m = a s - \frac{a s^3 r r}{a a - v v}$.

Coroll. 2.

LXXVII. Si ponamus $v = u t$, erit t functio par ipsarum s & u , nempe in rationalibus

$$\begin{aligned}
 \text{vel } t &= \frac{A + B s^2 + C s u + D u^2 + E s^4 + F s^3 u + G s^2 u^2 + \&c.}{\alpha + \beta s^2 + \gamma s u + \delta u^2 + \epsilon s^4 + \zeta s^3 u + \eta s^2 u^2 + \&c.} \\
 \text{vel } t &= \frac{A s + B u + C s^3 + D s^2 u + E s u^2 + F u^3 + G s^5 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2 u + \epsilon s u^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}
 \end{aligned}$$

Hinc vero erit $dv = t du + u dt$; & $r = t + \frac{u dt}{du}$; & $p = a + \frac{u u dt}{du}$, atque $p' = a - \frac{u u dt}{du}$.

Constructio.

TAB. III
Fig. 2.

LXXVIII. Circa punctum radians C tanquam centrum describatur curva algebraica partibus alternatim positis CQ , Cq similibus prædita, ita ut quævis recta per C ducta utrinque ud curvam similiter sit posita. Capiatur hujusmodi recta DCB

Et DCB pro axe, ac vocetur abscissa $CP = v$, applicata $PQ = u$, fietque posita & negativa & v negativa, ita ut v sit functio impar ipsius u , uti requiritur. Ad Q ducatur tangens

QZ , erit subtangens $PZ = \frac{u dv}{du}$; & $PQ : PZ = du : dv$,

quare, si, ducto ad axem perpendicularo $Ce = 1$, per e tangenti

QZ parallela ducatur eR erit $CR = \frac{dv}{du}$, ideoque $CR = r$.

Deinde centro C radio $Ce = 1$ describatur circulus, in quo per Q axi parallela agatur XQY , erit $XY = \sqrt{(1 - uu)} = s$, hincque juncto radio CY angulus $YCe = \phi$, jam ex R in YC productam demittatur perpendicularis RL , erit ang. $CRl = eCY = \phi$, ideoque RL positio debita radii semel

reflexi. Sumatur $RV = CZ = \frac{u dv}{du} - v$, & in recta RV

utrinque producta, ex V capiantur spatia equalia $VL =$
 $Vl = a$, datae scilicet rectae a equalia: erit $RL = a +$

$\frac{u dv}{du} - v = p$, & $Rl = a - \frac{u dv}{du} + v = p$. Jungantur rectae

CL & Cl ; ad quas in T & t bisectas normaliter statuantur TM & tm , erunt M & m puncta in curva quaesita, & rectae TM & tm erunt tangentes hujus curvae in iisdem punctis M & m , hocque modo curva satisfaciens $FMBmf$. eo facillime constructur, quod non solum ex quovis puncto Q curvae assumtae QCq duo puncta M & m , sed etiam tangentes, ibidem inveniuntur.

Scholion.

LXXIX. In Figura, qua hanc constructionem illustravimus puncta M & m situm permutatum obtinent, dum punctum M propius ad I , m vero propius ad L , cadit, atque adeo intervallum Mm valorem nanciscitur negativum; qui casus ad Problema solvendum, ex natura reflexionis, ineptus est censendus. Curva enim Fbf convexitatem axi obvertit, & radius incidens CM non secundum Mm , sed secundum

Z dum

dum directionem contrariam Ml , reflectitur, in qua directione non amplius ad curvam pertingit, neque alteram reflexionem subit. In hoc ergo calculus a vera Problematis indole recedit, quod alterum reflexionis punctum in m indicat, ad quod radius Ml pervenire nequit; cujus dissensus causa est, quod in calculo sola radii directio spectetur, eaque utrinque producta æque consideretur. Scilicet pro radio incidente GM , si natura reflexionis geometricæ consideretur, ad punctum incidentiæ M , angulum FMI æqualem constitui oportet angulo CMT , atque recta Ml tam antrorsum, quam retrorsum, Mm versus producta, pro radio reflexo habetur, cum tamen sola prior directio Ml naturæ reflexionis conveniat. Si igitur hanc reflexionis indolem omittamus, atque Problema tantum geometricè interpretemur, curva hæc FBf Problematis ita satisfacit, ut pro quavis recta CM ex C ad curvam educta, si ad M constituatur recta Mm , ad tangentem Mt æque inclinata ac ipsa CM , ea curvæ denuo occurrat in puncto quodam m , quæ cum tangente mt angulum constituat $Mmt = Cmt$. Neque ergo in M , neque in m , erit reflexio vera, principiiæ catoptricæ consentanea, sed reflexio ficta, quæ in calculo æque locum habeat. Interim tamen hujusmodi casus, quibus Problema per reflexiones fictas resolvitur, facile dignosci, atque, si visum fuerit, excludi, poterunt: occurrunt scilicet, quoties situs punctorum M & m permutatur, æque intervallum Mm fit negativum. Supra autem invenimus,

esse $Mm = a - \frac{ssrr}{aa - vv}$: quare, quo curva Problematis

proprie satisfaciat, necesse est, ut sit $aa - vv > ssrr$, seu $a > \sqrt{(vv + ssrr)}$; vel $a > \sqrt{(vv + \frac{(1 - uu)dv^2}{du^2})}$. Unde

patet, ex eadem curva assumpta QCq innumerabiles curvas FBf Problematis proprie satisfaciennes construi posse, dummodo linea constans a major assumatur, quam $\sqrt{(vv + \frac{(1 - uu)dv^2}{du^2})}$. Cum igitur $CP = a$ excedere nequeat

r

s

$CD = 1,$

$CD = 1$, queratur maximus valor formulæ $\sqrt{\left(\frac{v}{v} + \frac{(1-uu)dv^2}{du^2}\right)}$, dum u continetur intra limites 0 & 1, hoc-

que quantitas constans a major statuetur. Sic, si sit $v = bu$, debet esse $a > \sqrt{(bbuu + bb(1-uu))}$ seu $a > b$; si sit $v = bu^n$ denotante n numerum imparem quemcumque ob $\frac{dv}{du} = nbu^{n-1}$, debet esse $a > b\sqrt{(nnu^{2n-2} + (1-nn)u^{2n})}$

qui valor si vel $n < 0$, vel $n < 1$ casu $u = 0$ evadit infinitus: unde reflexiones fictæ evitari non poterunt.

Constructio alia.

LXXX. Describatur curva algebraica quæcunque diametro orthogonalit prædita QAq , cujus diameter AB per punctum radians C transeat, & quia applicatæ sive affirmativæ PQ , sive negativæ Pq , eadem abscissa CP respondet, si ponatur $PQ = u$ & $GP = t$, erit t functio par ipsius u : uti §. LXXVII postulatur. Ad Q ducatur curvæ tangens QZ , erit subtangens $PZ = \frac{u dt}{du}$, cui ad alteram applicatæ partem in axe

æquale capiatur intervallum $PR = PZ$, erit $CR = t + \frac{u^2 t}{du}$

ideoque $CR = r$. Jam centro C radio $CE = 1$ describatur circulus, seu saltem quadrans ED , & per Q agatur axi parallela XQY , erit $XY = \sqrt{(1-uu)} = s$, unde ducto radio CY erit angulus $ECY = \Phi$. Ex P ipsi CY ducatur parallela PV , in quam ex R demittatur perpendiculum RV utrinque producendum, erit angulus $CRV = ECV = \Phi$, & $RV = u$.

$PR = \frac{uudt}{du}$. Jam in rectâ RV producta ex V utrinque æqualia abscindantur intervalla $VL = VI = a$, erit $RL = a + \frac{uudt}{du} = p$ & $RI = a - \frac{uudt}{du} = p'$. Deinde jungentes Z a rectæ

rectæ CL , Cl , ad quas bifectas in T & t perpendiculara ducantur TM , $t m$ rectam Ll secantia in M & m erunt M & m puncta in curva Problemati solvendo apta: atque rectæ TM & $t m$ simul ejus erunt tangentes. Radius enim incidens CM ad M reflectetur in Mm , & ad m denuo in mC .

Scholion.

LXXXI. Constructio hæc nititur Coroll. 2, dum prior ex ipsa solutiõne est derivata: utraque autem latissime patet, æque omnes lineas algebraicas Problemati satisfaciẽtes in se complectitur. Tum vero etiam utraque ex eadem curva af-

TAB. III Fig. 2. sumta QAq innumerabiles suppeditat curvas satisfaciẽtes, In constructione enim priori quavis recta per punctum F radians C ducta loco axis assumi potest, in altera vero constructio-

TAB. IV Fig. 1. ne curva QAq secundum axem CD pro lubitu vel promoveri, vel removeri, potest. Tum vero in utraque constructione,

tam radium circuli CE , quam quantitatem constantem a , pro lubitu variari licet, unde ex eadem curva QAq innumerabiles lineæ curvæ FBf per constructionem emergent. Superest igitur, ut lineas curvas algebraicas simpliciores, quæ Problemati satisfaciant, eruamus, earumque æquationes more solito inter coordinatas orthogonales expressas exhibeamus. Hoc præstabis, si loco v functiones idoneas simpliciores substituas, ubi quidem primo est notandum, ex pluribus diversis valoribus ipsius v eandem lineam curvam oriri posse: cum enim nihil sit, quo axis CB , ad quam curvam referimus, determinetur, & quavis recta per punctum radians C ducta vicem axis subire queat, eandem curvam FBf infinitis modis diversis obtinere poterit, dum modo ad hunc, modo ad alium, axem referatur. Ne igitur hic decipiamur, atque eandem curvam ex pluribus diversis valoribus ipsius v assumtis ad-

TAB. IV Fig. 2. piscamur; quemadmodum omnes ipsius v valores, qui eandem lineam curvam ad diversos axes relatam præbent, sint inter se affecti, erit dispiciendum. Si igitur pro axe CB sit angulus $CRM = \phi$, ejusque sinus $= s$ & cosinus $= u$; pro alio quovis axe Cb cum illo CB angulum constituantem $BCb = \theta$, erit angulus $CrM = \phi - \theta$; unde si sit sin. $\theta = m$ & col. θ

cof. $\theta = n$, erit anguli CrM finus $= ns - mu$ & cofinus $= ms + nu$. Quare, sive pro v assumatur functio quæpiam ipsarum s & u , sive similis functio ipsarum $ns - mu$ & $ms + nu$, eadem reperietur linea curva. Scilicet, si curva fuerit inventa ex valore $v = bu$, eadem curva reperietur, si ponatur $v = mbs + abn$: hincque ex omnibus valoribus ipsius v , qui ad eandem lineam curvam deducunt, facillimus & ad calculum maxime accommodatus eligi poterit.

Exemplum. 1.

LXXXII. Cum v debeat accipi functio impar ipsarum s & u , ponamus $v = bu$, qui valor æque late patet; ac si assumeremus $v = bu + cs$: uti modo vidimus. Erit ergo $r =$

TAB. II
Fig. 5.

$\frac{dv}{du} = b$: ideoque punctum R in axe CB constans; ex quo jam est perspicuum, curvam fore sectionem conicam; circa focos C & R descriptam, atque ellipses quidem Problemati per reflexiones veras, hyperbolas vero per fictas, esse satisfactoriam. Calculum autem si prosequamur, erit ob $r = b$ & $v = bu$:

$CM + MR = p = a$ $RM = q = \frac{aa - bb}{2(a - bu)}$ $CM = z = \frac{aa - 2abu + bb}{2(a - bu)}$ $PR = uq = \frac{acu - bbu}{2(a - bu)}$ $CP = x = \frac{2ab - (aa + bb)u}{2(a - bu)}$ $PM = y = \frac{aas - bbs}{2(a - bu)}$	$Cm + mR = p' = a$ $Rm = q' = \frac{aa - bb}{2(a + bu)}$ $Cm = z' = \frac{aa + 2abu + bb}{2(a + bu)}$ $Rp = uq' = \frac{-acu + bbu}{2(a + bu)}$ $Cp = x' = \frac{2ab + (aa + bb)u}{2(a + bu)}$ $Pm = y' = \frac{aas - bbs}{2(a + bu)}$
---	--

Ex equatione $x = \frac{2ab - (aa + bb)u}{2(a - bu)}$ fit $u =$

$$\frac{2ab - 2ax}{aa + bb - 2bx} \text{ \& } a - bu = \frac{a(aa - bb)}{aa + bb - 2bx} \text{ , atque } s = \sqrt{\frac{2ab - 2ax}{aa + bb - 2bx}}$$

$$= \sqrt{(1-uu)} = \frac{\sqrt{(aa-bb)^2 + ab(aa-bb)x - 4(aa-bb)xx}}{aa+bb-2bx}$$

Hinc erit $y = \frac{\sqrt{(aa-bb)(aa-bb+4bx-4xx)}}{2a}$

ideoque $yy = \frac{(aa-bb)^2 + 4ab(aa-bb)x - 4(aa-bb)xx}{4a^2}$

quæ est pro ellipsi, si $a > b$; pro parabola, si $a = b$; pro hyperbola, si $a < b$, & pro circulo, si $b = a$. Tum vero parameter erit $= \frac{aa-bb}{a}$; axis conjugatus $= \sqrt{(aa-bb)}$, & axis transversus $= a$.

Exemplum. 2.

LXXXIII. Ponamus $v = bu + cu^2$, erit $r = \frac{dv}{du} = b + 2cu$

+ $3cuu = CR$, unde porro fiet:

$$CM + MR = p = a + 2cu^2 \quad Cm + mR = p' = a - 2cu^2$$

$$\frac{(a+2cu^2)^2 - (b+3cuu)^2}{(cuu)^2} \quad \frac{(a-2cu^2)^2 - (b+3cuu)^2}{(cuu)^2}$$

$$RM = q = \frac{2(a-bu-cu^2)}{(a-bu-cu^2)^2 + (1-uu)(b^2+3cuu)^2} \quad Rm = q' = \frac{-2(a+bu+cu^2)}{(a+bu+cu^2)^2 + (1-uu)(b^2+3cuu)^2}$$

$$CM = z = \frac{2(a-bu-cu^2)}{(a+2cu^2)^2 - u(b+3cuu)^2} \quad Cm = z' = \frac{-2(a+bu+cu^2)}{u(a-2cu^2)^2 - u(b+3cuu)^2}$$

$$PR = uq = \frac{2(a-bu-cu^2)(2a-bu+cu^2)(b+3cuu) - u(a+2cu^2)^2}{(b+3cuu)^2} \quad Rp = uq' = \frac{-2(a+bu+cu^2)(2a+bu-cu^2)(b+3cuu) + u(a-2cu^2)^2}{(b+3cuu)^2}$$

$$CP = r = \frac{2(a-bu-cu^2)}{s(a+2cu^2)^2 - s(b+3cuu)^2} \quad Cp = r' = \frac{2(a-bu-cu^2)}{s(a-2cu^2)^2 - s(b+3cuu)^2}$$

$$PM = y = \frac{2(a-bu-cu^2)}{2(a-bu-cu^2)} \quad pm = y' = \frac{2(a+bu+cu^2)}{2(a+bu+cu^2)}$$

Quoniam

Quoniam hæ formulæ nimis sunt complicatæ, ponamus $b = 3a$ & $c = -4a$, ut sit $v = 3au - 4au^2$ & $r = 3a - 12auu$, fietque

$$p = a - 8au^2; q = -4a - 12au + 8au^2; z = 5a + 12au - 16au^2$$

$$x = 3a + 4au - 8au^2, \text{ \& } y = -4a - 12au + 8au^2.$$

Hinc autem inter x & z æquatio rationalis quarti ordinis resultat, quæ verisimiliter inter x & y ad gradum octavum affertur.

Exemplum 3.

LXXXIV. Statuamus $v = bu + \frac{c}{u}$, erit $v' = \frac{d}{u}$

$$= b - \frac{c}{u^2} = CR, \text{ atque}$$

$CM + MR = p = a - \frac{2c}{u}$	$Cm + mR = p' = a + \frac{2c}{u}$
$RM = q = \frac{(a - \frac{2c}{u})^2 - (b - \frac{c}{uu})^2}{2(a - bu - \frac{c}{u})}$	$Rm = q' = \frac{(a + \frac{2c}{u})^2 - (b - \frac{c}{uu})^2}{2(a + bu + \frac{c}{u})}$

Ponamus $b = c$ & $a = c$, erit $CR = -\frac{c}{uu}$ atque

$CM + MR = a - \frac{2c}{u} = p$	$Cm + mR = p' = c + \frac{2c}{u}$
$RM = q = c - \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} + \frac{c}{u^3}$	$Rm = q' = c + \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} - \frac{c}{u^3}$
$CM = z = \frac{c}{u} - \frac{c}{uu} - \frac{c}{u^3}$	$Cm = z' = -\frac{c}{u} - \frac{c}{uu} + \frac{c}{u^3}$
$CP = x = cu + 3c - \frac{c}{u} - \frac{2c}{uu}$	$Cp = x' = cu + 3c + \frac{c}{u} - \frac{2c}{uu}$
$PM = y = c - \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} + \frac{c}{u^3}$	$Pm = y' = c + \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} - \frac{c}{u^3}$

Ex

Ex his ergo erit $u^3x - cuu + cu + c = 0$ & $cu^2 + (x - 3c)u + cu + 2c = s$, unde eliminando u fiet primo $+ 2zu + cu + c = 0$
 $- cnu - xu$

tum vero $zus - zu + x = 0$, ex quibus obtinetur

$$uu = \frac{2zu - x}{z} = \frac{(c-x)u + c}{c-2z} \text{ ac propterea } u =$$

$$\frac{cx + cz - 2xz}{cx + xz - 4zz} = 1 + \sqrt{\left(1 - \frac{x}{z}\right)}: \text{ ergo } \pm \sqrt{\left(1 - \frac{x}{z}\right)}$$

$$= \frac{cx - 3xz + 4zz}{z(c+x-4z)} = \frac{\sqrt{(zx - xz)}}{z} \text{ quæ ad rationa-}$$

litatem perducta dat

$$x^3u - 4cxuz - 2cxzx + 8cz^3 + ccxx + ccxz - cczz = 0$$

ac si pro z statuatur. valor $\sqrt{(xx + yy)}$. æquatio ad octavum gradum est adscensura. Ad curvas ergo Problemæ satisfaciendes cognoscendas præstabit, utramque coordinatam x & y per functiones ejusdem variabilis u exprimere, quam eliminando u æquationem rationalem inter coordinatas x & y æquere, quæ nullum alium habere potest usum, nisi quod ostendat, ad quamnam linearum ordinem cûrva inventa pertinet.

THESAURI EPISTOLICI LACROZIANI

Tomus II. Ex Bibliotheca Jordaniana edidit JO.

LUDOVICUS UHLIUS.

Lipsiæ, impensis Jo. Frid. Gleditschii, 1743, 4.

Alph. 1 plag. 19.

Continet hic Tomus Epistolas CLXVIII celeberrimæ quondam, nunc desideratissimæ, Hamburgensium Theologi, Jo. Christoph. Wolfii, limatissimæ utique ac dignissimæ lectu. His mancipiæ loco, & ad primum Tomum supplendum, adjunguntur Theophili Sigfr. Bayeri Epistolæ quatuor, una Jo. Hübneri, Pauli Ern. Jablonskii una, una Bernardi Pezii, Caroli Schanfi sola Germanica, Guilielmi Whiston, pariter singularis,

ut

ut adeo numero sint generatim *Epistola GLXXVII*, quibus rerum atque scriptorum utilissimus index subiungitur. Obvium est cumulo rerum notatu dignissimarum, isto que in *Fo-*
mo reperivatur. Inde vel nonnihil per hancem fatuatis spe-
 ciminum loco, & ad ordinem *Epistolaram*, proponemus. In **Pag. 6.**
Epistola III grammatica est observatio de littera *q*, a Romanis non alio, quam *τδ k*, sono pronuntiata, quod præter alios **11.**
Danquium T. I Orbogr. pag. 27 extra controversiam po-
 fuisse, putat immortalis *Wolffius*; vix tamen adduci potest, ut
 credat, ex veterum mente *τδ q* secundum interiorem natu-
 ram prorsus cum *k* comparatum fuisse. Existimat potius
 cum *Walliso*, litteram *q* recentiori ætate ad reliquas alpha-
 beti literas accessisse, natam scilicet ex *cv*, de quo dispu-
 tat *T. I Oper. pag. 45* *Wallisius*, *Canakeri* sententia simul af-
 surgens. Noster, ita ni statuamus, haud videt, quis *τδ q* **12.**
 fuerit usus. *Epistola VIII* nonnullæ *Lycophranis* ex tribus
 Codicibus lectiones afferuntur, ut antea *Ep. VI Apollonii* ad
Epistolas nonnihil observatum, ibidemque *αγγιν* adverbial-
 liter per *αγγινο* præsertim expositum fuisse, vidimus. *Epi-*
stola XXXI laudat *Wolffius* designationem Grammaticorum
 Ebraeorum, quam, ab *Ezechia* Judæo compositam, & ex Co-
 dice Bibliothecæ oratorii Parisiensis descriptam, cum *Ungero*,
 a Rabbincis literis commendato, communicaverat *le Long*,
 illeque miserat Nostro, qui simul illud exemplum hoc sibi
 gratius accidisse profitetur, quod isto indice olim in *Historia*
Lexic. Hebraic. usus fuerit beneficio *Historie critica V. T. Rich.*
Simonii, cujus tamen diligentiam tunc aliquoties, hoc an-
 team exemplum adeptus, multo magis, desideret. Ibidem
 agitur de *Dissertatione Lacroziana*, qua *Phil. Massonii* de lin-
 gua Sinensi sententiam confutatur, qui exemplo *Webbii* ab-
 repta fuisse putatur, multum in extrema huic linguæ anti-
 quitate vindicanda defudantis. *Epistola XLIII*, A. 1715 scri-
 pta, *Balianus* *Epistolas* se cum voluptate legisse, *Wolffius* pro-
 fitetur, simulque, a *Lacrozio* eum de *Leone* Judæo quædam
 didicisse, commemorat. *Epist. LV Terrassonii* libram Galli-
 cum de *Hæmeri* *Iliade*, nondum visum, vehementer legere
 gestit;

- gestit; cum, quæ in Diario Hagensi excerptæ existant, mirum sibi quantum placuerint; simulque, quod & sequenti facit,
135. *Pag. de Arpio non proletaria narrat. Epist. LXXI*, se legisse, ait, *Olovi Rudbeckii Dissertationem de usu lingue Gothice in explicandis difficultioribus Scriptura factæ locis*, facturque, insignem varis doctrinæ atque imprimis linguarum notitiam ab Autore probari, neque infeliciter *Philippi Massoni* etymologias vocum Hebræarum, ex Sinica lingua, obrorto quasi collo, surreptas, profligari ab eo, ac Sinensibus remitti. Id vero cogitando non assequitur *Wolfius*, qui fieri poterit, ut Sinensibus illis originibus semper Gothicas substitueret, nisi forte *Massonum* labore, cogitata sua vicissim confutandi, eadem opera liberare voluerit. Certissime enim persuasus est, notationes *Massonianas* eandem veri speciem, quam *Rudbeckiana* præ se ferre unquam possunt, lectori probaturas esse. *Epist. LXXXVII*, se, scribit, accepisse *Barriofii* illa Carmina Hispanica, & quidem exemplum *Lacroziano* plenius, tum narratione quadam de Poetis & scriptoribus Hispanis, tum aliis quibusdam non contemnendis, & funebribus maximam partem, carminibus. *Epist. CI Bernardini Baldi Fabulas*, ex prosa oratione carmine redditas, sub titulo: *Cento Apologi di Monsignor Bernardino Baldi, Abate di Guastalla, portati in versi da Giovanni Mario Crescimbeni*, Romæ A. 1702, 12, editas, tanquam non inconcinnas laudat. *Epist. CLI* fragmenta & elogia *Sapphus* indice longiori perceret, de quibus publicandis in sequentibus pariter agit. Pluribus autem verbis agitur passim de *Libanii* Epistolis, a *Wolfio* versis, expositis, publicatis, quibus quantum operæ ac diligentis impensum fuerit, nescire arbitratur neminem. Sed non illæ solæ sunt occupationes *Wolfianæ*, lucem quæ indidem accipiunt. Præcipua vita, ab eo actæ, momenta hinc poterunt illustrari; licet non sit diffidendum, nonnihil forsitan esse, in amici finem quod effuderit passim, quod certe vivus publicari poluisset. Sed habemus quoque, cur Appendicem uno saltem obtutu consideremus. Eminent hic, quæ vel sola nos moratur, in *Beyerianis Epistola CLXXI*. Agit illa de migrationibus

nibus gentium, ac de literis Prufforum aliorumque. Literis antiquitas quidquam consignatum fuisse, non credit *Bayerus*. Ceterum, habuisse Pruffos literas, & a Getis accepisse, *Grunda* memorat, immo etiam exemplum earum ex idoli scuto & vexillo nobis reliquit, in quibus ut illum minime nos decipere voluisse credatur, ætas, qua vixit, postulat. Easdem *Lu-* Pag. 278.
cas David paulo aliter exaravit in opere *MSto*, unde adduxit atque effinxit *Noster* figuras, repetitione forsitan ista non indignas. Non ita illas primo adspetu Runis septentrionalibus convenire judicavit, sicut deinde, cum, quæ *Ge. Hiquesius* & *Olaus Wormius* evulgarunt, monumenta contulisset accuratius. Interim, si quis *Asomense* monumentum, A. 1232 *Kaldemare II* victori positum, inspiciat, illæ quidem literæ cum Codicis argentei scriptura, & cum Runis *fastorum*, a *Wormio* editorum, quin & cum Islandicis Runis, quas *Arngrinus Jonas* in *Crymogæ* ex populari cujusdam scripto, A. 1216 exarato, edidit, concordant, at a paulo ante nominatis Prufficis characteribus inmane quantum discrepant; quibuscum magis consentiunt, quo antiquiora sunt, monumenta. Fufius id persequitur *Bayerus*; sed, ne tædio sit Lectoribus longior nostra recensio, abrupimus filum.

D. P. UDALRICI WEIS, BENEDICTINI URSI-
ensis, Liber de emendatione intellectus humani, in duas
Partes digestus, veram operationum omnium intel-
lectus theoriam, tum earundem directio-
nem, solide edifferens.

Urfini, typis Christiani Starkii, prostat apud Autorem, 1747. 4.

Alph. 4 plag. 20.

Opus hoc sane eximium de Autoris solida cum in Philo-
 sophia antiquiori, tum recentiori, doctrina luculenter
 testatur. Prouti e re visum, nunc antiquiorum, nunc recen-
 tiorum, Philosophorum sequitur placita, nec profecto sine de-
 lectu. Ea, quæ sane multis pressa difficultatibus, acute in-
 quiruntur, novæ sæpius animadversiones adduntur, & quæ
 A a 2 veritati

veritati suae congrua, non multitudine, sed vi, argumentorum corroborantur. Nec ex eo, uti perquam multis hodie moris est, recentioris Philosophiae *Wolffiana* praecepta arripit impetu, sed, praenitso examine, ea solum tradit, quae ad veritatem proximè accedunt. Multis in locis dogmata dilucidius exponuntur, & novis stabiluntur argumentandi modis. Hinc non sine ratione licet suspicari, fore, ut & alii Romanae ecclesiae addicti ad propagandam veritatem idem efficiant, & hanc de solidiori doctrina bene meritum Virum in limitibus Philosophiae dilatandis fecerint.

Libri hujus, in duas Partes digesti, prior de ideis & operationibus mentis circa res; posterior de emendatione intellectus humani, praecipit. In priori Parte Cap. 1 & 2 idearum nostrarum origo & natura considerantur, ubi Autor in difficultate de origine idearum argumento, illorum sequitur sententiam, quae eandem a sensibus repetunt. Exquisita sane profert pro hac evincenda idearum origine argumenta; ita, ut *Platonis* doctrina, illorumque, qui ipsum sunt secuti, sententia de origine notionum per modum reminiscendae, hoc ipso explodatur. Cum vero rerum existentium aliae sint materiales, uti corpora, aliae immateriales, uti spiritus, ideas rerum corporearum a sensoriis externis, spirituum vero ideas sensu intimo, & ad exemplum nostri, formari, docet. Nec minus in hoc argumento de determinando vocabuli *sensus* significatu fuit sollicitus. Ex Aristotelicorum enim sententia, cum nunc aliquid in corpore, nunc aliquid in isto subiecto intelligente, quod animam vocamus, denotet; multae ex hac ambiguitate exorta sunt logomachiae. Nec profecto unum idem, quae, referendo hoc sensus vocabulum ad corpus, intelligitur; nunc enim ipsas in organis sensoriis indicat species impressas, nunc motus ad cerebrum usque continuatos, illarumque specierum varias in eodem representationes, significat; unde vocabula sensus communis, phantasiae, memoriae sensuales, sunt orta. Ut itaque haec evitentur vocabulorum disceptationes, sensus in rigore refertur ad animam, unde *sensatio* Autori nostro nihil aliud est, quam conscientia eorum, quae menti utuntur obver-

obversantur. Hac vero ratione ea, quæ menti nostræ insunt, sollicitè distinguantur à partibus corporis, quas organa sensoria cum ipso licet vocare.

Cap. II naturam idearum exponit, quæ cognita, illarum variegationes, uti memoria, imaginatio, ingenium, abstractio, &c. simul expenduntur, in quibus reliquarum omnium idearum abstractarum & universalium fundamentum est querendum. Hac occasione variegantur quæstiones, uti, an ideas solum in corpore, mente vero sola idearum conscientia; quænam vocabuli ideas formalis ratio; &c.

Cap. III ad rerum, quarum ideas habemus, varietatem progreditur, & cum in mundo causarum & effectuum, mediocrum & finium, datur series, quæ mirum in modum variant, hæ rerum varietates considerantur, & in suas classes rediguntur.

Ex hoc vero rerum discrimine oriuntur variegationes cognitionis humanæ species. Hinc primo totam universalium doctrinam, quæ in rerum singularium conditione fundatur, dilucide exponit, & in his formandis plerique arbitrio nostro relinqui, recte statuit, uti contra in nuda individuatorum representatione adest necessitas, qua omnes illorum determinationes simul cogitare adigimur. Hanc generum & specierum theoriam sequitur distinctio humanæ cognitionis generalis, qua in historicam, philosophicam, & mathematicam, dirimi solet, ubi simul conceptum Philosophiæ, quod sit scientia possibilitatis rerum, investigat & approbat. Nec enim opus est ad rerum existentiam semper respicere; sufficit, si a nobis, sub certis quibusdam conditionibus positis, hos, nec alios, effectus produci posse, evidenter cognoscatur.

In reliquis *prima Partis Capitibus* totius Logices finem, nempe veritatem, considerat, inquirendo, quænam istius genuina sint criteria, nec non ideas substantiarum & modorum & relationum acute explicat, quibus denique doctrina de vocibus, earumque usu, subjungitur.

Partis II in quatuor dirimitur *Sectiones*. Harum *prima* de modo acquirendi ideas rerum claras, distinctas, adequatas, ope sensationis, reflectionis, &c. hoc est, immediatæ cognitionis, agit. Hinc, quoniam duplex datur cognitio, a priori & posteriori, *Cap. XII* de experientia, & sequentibus de definitionibus & divisionibus, abunde disserit. Non paucasque eximia, hic deprehenduntur, quæ in aliis hujus generis libris plane sunt prætermissa.

Sectionis II de Judicio & Propositionibus exponit, ubi varia, quæ ad emendationem intellectus nostri spectant, occurrunt. Præ-

missa enim de natura, objecto, motivis, iudicii, tum immediata, tum mediata, doctrina, præjudicia, intellectui nostro noxia, eaque, quæ oriuntur a voluntate nostra, fusius recenset, & denique de propositionum natura, & generalioribus ipsarum distinctionibus, disserit.

Seç. III contemplatur varias argumentandi species. Incipit a simplicioribus, & progreditur ad magis composita. Hinc primo explicat consequentias, quæ dicuntur immediatæ, cum quibus *Cap. sequentibus* conjungit Syllogismorum doctrinam, & alios ratiocinandi modos, denique de sophismatibus, & locis logicis, disserit.

Seçione IV methodus medicandi & probandi in genere & specie traditur, ita, ut *Cap. XXV* ratiocinium compositum, sive continuatum, tum intra mentem protractum, tum verbis expressum, explicetur. Huic succedit methodus probandi indirecta, cui *Cap. sequentibus* adjungitur methodus arguendi Socratica, doctrina de demonstratione & scientiis, methodi disputandi, refutandi, defendendi, & denique methodus in docendis diversis disciplinis adhibenda.

Ex animo precamur, ut Deus nostri Autoris vitam & vires conservet, ut hoc tam laudabile propositum feliciter possit perficere, & orbis literatus, hoc Opere delectatus, eandem ex reliquis Philosophiæ Partibus, capiat voluptatem, quas Benedictinus noster moliri se, verbis non obscuris significavit.

DE PARALLAXI FIXARUM ANNUA ET RECTASCENSIONIBUS, quam post Rænerum & Parentem ex propriis observationibus demonstrat CHRISTIANUS HORREBOWIUS, in Universitate Havniensi Astron. & Matbem. Prof. def.

Havniæ, 1747, 4.

Plag. 12½, Tab. æn. 1.

Ferali, quod Havnia passa est, incendio consumto Observatorio, observationibusque triginta octo annorum destructis, præ tædio Cel. Daniæ observator, *Petr. Horrebowius*, Astronomiæ fere nuntium misit. Ejus tamen tædio excitati duo filii, *Christianus* & *Andreas*, observatorium, quamprimum per iniqua fata licuit, A. 1741 in turri Astronomica instruxerunt. Eos parens sibi ipsis & strenuis eorum conatibus permisit, jamque horum laborum fructus major natu exhibet. Hæc ex parentis Præfatione, qui simul *aberrationes*, *Bradlejo* detectas, ope *Andreasii*, quas vocat, explicare se monet, qua de re proxime Actis Havniensibus Tractatum se inserturum, præmittit.

ipsum

Ipsius Operis *Caput* præliminare de fato systematis terræ motæ, scopoque scriptionis, tractat, historiamque ejus sententiæ inde a *Pythagora* temporibus repetit. *Manfredium*, qui contra parallaxin orbis annui ex instituto scripsisse videri voluit, id saltem ea ex causa fecisse, quod veram animi sententiam profiteri non ausus fuerit, pater & filius contendunt. Secundum *Caput* de methodo sensibilitatem orbis annui observandi agit. Scilicet, si diameter orbis annui ad spheram fixarum sensibilem rationem habeat, pro diverso terræ positu phænomena oriuntur in fixis, stationibus retrogradationibusque planetarum, quas tam apte ex motu annuo *Copernicani* explicant, non dissimilia. Hæc qualia sînt, ex *Zannotti* & *Manfredii* de hoc negotio scriptis Autor enumerat, deinde *Hockii*, *Flamstedii*, aliorumque, pro parallaxi investiganda susceptos labores recensens, lapsum *Davidis Gregorii* corrigit, qui ex nutatione axis telluris aberrationem stellæ polaris explicare conatus erat. Locus *Gregorii* est *El. Astr. Lib. III pr. 55 Schol.* Monstrat vero Autor, aberrationem declinationis, ex hac nutatione axis telluris oriundam, non cadere in stellas, quæ in & circa colurum solsticiorum versantur, cum declinationes stellæ polaris sensibilibiter differre in observatione *Flamstedii* non possint, ipsa poli aberratione, unde differentia illarum oriri debet, non nisi paucorum secundorum existente. *Missis* vero illis, qui per declinationes parallaxin investigare satagunt, quorum conatus quam laboriosi & lubrici sînt, *Manfredii* & *Ræmeri* testimonio monstrat, ad idem restascensionum ope inveniendam progreditur, quæ *Ræmeri* methodus est, ejusque præstantiam exponit. Nam, quod *Cassino* accidisse *Gregorius* refert, ut unicam stellam in duas abeuntem viderit, id nunquam sibi contigisse Autor fatetur. *Capite. tertio* observatorium Autor describit, & cautiones in observando adhibitas. Usus est rota meridiana, alioque apparatu, in *Basi Astronomie* parentis descripto, horologiisque satis exactis. Instrumenta ut semper innotata manerent, summa cura adhibita fuit, ita quidem, ut vitra tubi, quæ per biennium, quo hisce observationibus operam dederunt, sordes aliquas contraxerant, mundare ausi fuerint. Fixas observandas elegerunt, capellam, geminorum pedem lucidum, Siriam, caput Draconis, & lucidam Lyræ, quibus postea junxerunt Orionis humerum dextrum, & pedem sinistrum. Has fixas aliis prætulere, quia cerni adhuc possunt, nubeculis fixas alias minores tegentibus, nec non quod, si quæ parallaxis percipi potest, in his, quæ, quod majores appareant, propiores nobis esse non sine ratione censentur, querenda videtur. Denique fixas adeo diversas declinationes habentes elegerunt, ut, si accideret, ut quæ-

dam, ob mutatum instrumenti situm parallaxis mentirentur, id omen omnibus non contingeret. Equinoctiorum vero tempus observationibus his commodissimum sumere, quia parallaxis observanda est, cum stellæ in quadraturis cum sole sunt, id est, sexta hora ante, vel post, meridiem culminat, quo fit, ut nimium solis lumen stellas æstivis mensibus vel proorsus reddat inconspicuas, vel illarum splendorem minuat, præterea, cum calor & frigus ferrum expandendo, vel contrahendo, instrumentorum exactitudinem turbent, tempora æquinoctiorum, quibus moderatus maxime est calor, reliquis præstant; his etiam temporibus aberratio, ex nutatione axis telluris oriunda, si qua est, observationes non turbat. Meridianum instrumenti, etsi non satis accuratus sit, dummodo instrumentum eodem modo uno anni tempore atque altero aberret, observationes incertas non reddere, ostendit. Ipsas observationes *Caput quartum* enumerat, A. 1742 & 1743 circa utriusque æquinoctia habitas. Earum major est numerus, quam ut omnes hic poni possint, paucas autem a reliquis avellere, nullius foret utilitatis. Quare & hoc *Caput*, & sequens, quo illas examinat, præterimus. *Septimum Caput* ipsam parallaxin actu exhibet, quam quidem non ex omnibus observationibus eandem deprehendit, quia paucorum tertiorum error in singulis observationibus potest in parallaxes, quarum singulæ ex quatuor observationibus colliguntur, errorem satis sensibilem inducere. Parallaxes varias binæ tabellæ recensent, inter quas medium sumendo, duo secunda pro duplo parallaxeos orbis annui circiter reperit. Cum institutum non sit, parallaxeos quantitatem exacte investigare, sed existentiam ejus ostendere, licet Auctori parallaxin omnium fixarum æqualem ponere, etsi hoc nec sit, nec, si esset, apparere debeat, aberratio enim stellæ in redascensionem magis sensibilis est in stella polo vicina, quam in stella æquatori vicina. Summa vero circumspectione, animoque non præoccupato, observationes esse peractas, inde constat, quia Auctor, *Perill. Wolfium* in *Elem. Astron.* secutus, olim ipse de parallaxi dubitavit. *Septimum Caput* ostendit, tria vitia, in *Basi Astronomie* enumerata, parallelismum, inclinationem, & declinationem, sive secundum paria, sive omnia terna conjuncta fuerint, parallaxin mentiri non potuisse. *Octavum Caput* ex observationibus, ab administro Astronomico, *Nicolao Gundestrup*, factis, parallaxin colligit. Cum parallaxis duarum quarumcumque fixarum adeo parva sit; facile patere asserit Auctor, cur exteri, qui methodo & instrumentis *Ramerei* uti noluerunt, eam non fuerint assecuti; Sed, *Suecos*, quia *B. Andr. Celsus* in observatorio Upsalensi instrumentum *Ramerei* domesticum erexit, idem reperturos, sperat.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXLVIII.

SCRIPTORES RERUM HUNGARICARUM VE-
tores & genuini, partim primum e tenebris eruti, par-
tim antebac quidem editi, nunc vero ex MSS. Codd. &
rarissimis editionibus Bibliothecæ Augustæ Vindobonen-
sis ab innumeris mendis vindicati, plurimis varian-
tibus lectionibus, & necessariis hinc inde quibusdam
notis, illustrati, & partim etiam ad nostra usque tem-
pora continuati, multisque in locis auctiores redditi, an-
tiquissimis demum icunculis exornati, & cum amplif-
sima Prefatione MATTHIÆ BELII, nec non instru-
ctissimo rerum verborumque Indice, in nitidissimam hanc
formam redacti, cura & studio JOANNIS GEOR-
GII SCHWANDTNERI, Austriaci Sta-
delkirchensis.

Tomi II.

Lipsiæ, impensis Jo. Pauli Kraus, Bibliopolæ Vindobonensis,
1745 & 1746, fol. maj.

Alph. 20 plag. 18.

Satis constat, quam fructuosam, patriæque suæ decoram,
præstent operam ii, qui Scriptores nationis suæ histo-
ricos, in unum corpus collectos; in publicam lu-
cem edunt, ut historiæ rerumque gestarum cupidi habeant,
unde documenta capere possint, quid imitentur, quid vi-

Bb

tent.

tent. Itaque fere omnes populi inveniunt inter suos, qui & suæ, & patriæ, gloriæ, hoc in genere, velificarentur; sola Hungaria isto decore destituta diu jacebat. Exortus tandem est *Jacobus Bongarsius*, Gallus, Vir omnium literarum laude ornatissimus; quo autore Historia Hungarica se commoveret, & in lucem diemque exurgeret. Is enim A. 1600 Francofurti *Rerum Hungaricarum Scriptores varios historicos, geographicos, ex veteribus plerosque, sed fugientibus, editionibus revocatos, quosdam tunc primum editos, in unum Volumen congestos*, evulgavit. Sed & alteram V. Cl. Collectionem *Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum* inscriptam, quæ *Tuberonem* de rebus sui temporis, aliosque Scriptores minutiones, complectitur, A. 1627, quarta forma, procuravit. Quo quidem lumine perfusa rerum Hungaricarum Historia, cum neminem præterea suæ gloriæ studiosum invenisset, contenta esse per seque præne Seculum debuit; donec, distractis *Bongarsiani* Corporis exemplis, raroque & impenso pretio invenendis, nova editio flagitaretur. Erat quidem *Matthias Belius*, Vir Celeberrimus, eruditorum atque Historitorum Hungariæ facile princeps, qui, vivente adhuc Imperatore Augusto *Carolo VI*, novam exactissimamque Scriptorum rerum Hungaricarum Collectionem, observationibus passim suis illustratam, multis *Tomis*, meditabatur: quam Doctissimi Viri destinationem *Buderus*, Vir Cl. exhibitis simul singulorum Voluminum argumentis, in Bibliotheca historica, non sine laudibus, recensuit; quia vero reperiebantur eo tempore, qui sua interessè crediderunt, eam instauratæ Hungariæ Historiæ gloriæ *Bello* eripi; neque præbitor inventus est, qui consilium sumtibus juvaret; accidit, ut, mortuo inprimis Augustissimo *Carolo*, omnis ea destinatio sensim evanesceret. Succurrit tandem hominum doctorum, exterorum inprimis, desiderio opera & studium *Joannis Pauli Krauffii*, Bibliopole Vindobonensis, viri honestissimi, qui rationes rei librariæ non intelligit tantum prudenter, sed tractat etiam liberaliter. Is enim consilio hortatuque eruditorum, Illustrissimi inprimis *Andreae Mabrii*, quem honoris

honoris causa nominamus, Viri & eruditissimi, & ad omnem elegantiam humanitatemque natura & arte facti, induci se haud illiberaliter passus est in eam sententiam, ut Collectionem istam *Bongarsianam*, omni studio recognitam, & diligentia sedula expolitam, aut locupletatam, formis chartisque elegantissimis, denuo excubendam vulgandamque susciperet; & ubi, probari consilium literatis, historięque amantibus, hominibus, intellexisset, eandem suam curam ceteris etiam Scriptoribus impenderet. In quo quidem, cum vidisset, non infructuosum, aut illaudatum fore, si singuli Scriptores de integro recenserentur, & cum scriptis æque atque cum editis exemplis componerentur; quo Lectionum varietas notata, animadversuunculis, subjectis quo loco, exprimeretur; negotium dedit istud *Joanni Georgio Schwandtnero*, Viro Doctissimo, qui in eo inprimis elaboravit, ut, quæ in Bibliotheca Augusta Vindobonensi asservantur MSta, & impressa, eorum consulendorum potestatem acciperet. Quod cum ipsi, indulgentia Regiŋe Serenissimæ, *Maria Theresia*, permissum esset; nihil reliqui fecit, quin, quicquid ibi reperiretur, diligenter inspiceret, si editum jam esset, conferret cum editis, emendaretve; sin ineditum, in lucem protraheret. Atque ita quidem *duos* jam *Tomos* Scriptorum rerum Hungaricarum publica luce donatos habemus.

Sed, age, nunc, quid præstitum sit, videbimus. Præmissa utrique Tomo est *Matthia Belii*; Viri Celeberrimi, amplissima Præfatio, in qua & de hujus Operis instituto, & de Scriptoribus his, eleganter, & ut solet, erudite, disputat. E qua, quæ necessaria huic recensionem videbuntur, ea suis quæque locis commemorabimus. Neque enim aut eruditorem Autorem ullum hac in re, neque fidiorem ducem, cognovimus. Primo loco igitur in Tomo priori positum est scriptum, antea nunquam editum, quod inscribitur *Anonymi, Bela Regis Notarii, Historia Hungarica de septem Ducibus Hungariae*. Repertum illud est in Bibliotheca Vindobonensi Augusta, in Codice membranaceo formæ quadripartitæ, foliorum admodum quatuordecim. Is Codex fuit inter La-

tinus 671, qui Viro Celeb. *Mattbia Belio* visus fuit circa Saeculum XIII descriptus. Jam *Lambecius* hujus Codicis mentionem fecerat in *Diario sacri itineris Cellensis, Additamento II, pag. 277, & Nesselius* in *Magni Corporis historici Sciagraphia pag. 291* spem ejus evulgandi ostenderat. Sed frustra. Autorem hujus Codicis quanquam non satis liquido erui posse confitendum est; tamen probabile est, vixisse sub Rege *Bela IV*, cui cognomen *gloriosissimi*, quod tribuit, optime convenit. Sacerdotem vero fuisse, tam certum est, quam quod certissimum: propterea, quod formulis loquendi utitur, sacerdotum atque Monachorum familiae, ejus aetatis, perquam usitatis, v. c. quod dicit, *Regem ac Nobiles regnum Hungariae habere pag. S. Mariae gratiam, pag. 2 Prolegom. Aluum Ducem, ex divino quodam somnio, nomen retulisse, non sine prodigio, Cap. III pag. 4, & multis ejusmodi.* Deinde hunc suum libellum inscripsit cuidam *Sacerdoti*, suo jam, ab ludo literarum inde, amico. Ipse vero, ut tum erant tempora, non adeo indoctus fuit, etsi viribus fisus, quippe cum eloquentia historiam veterem se conjunxisse testatus, & sicuti *Trojanum & reliqua bella*, ita & *Genealogiam Regum & Nobilium Hungariae*, literis ac memoriae prodidisse, gloriatus, *pag. 2 Prolegom.* Quid? quod de se tam mirifice sensit, ut non dubitaverit in haec verba erumpere:

*Felix ergo Hungaria,
Cui sunt dona data varia,
Omnibus etiam bonis
Gaudeat de munere sui Literatoris.*

His igitur literis, hoc genere, pervenit eo, ut Regis *Bela* crearetur Notarius, tum quod tunc, ut tempora habebant, nemo fere praeter Sacerdotes & Monachos literas tenebat; tum quod huic hominum generi, propter laudem sanctitatis, rarissime arcana consilia committi posse videbantur. Neque dubium est, quin & valde utile hujus Autoris opus sit, & facile omnium inter Scriptores Hungaricos antiquissimum. Sed invidit tamen temporis malignitas nobis integrum; deesse enim alteram partem, facile intelligitur ex prolegomenis,

nis, in quibus Genealogiam Regum Nobiliumque se scripserit ait; at præter *Almam, Arpadum, Zoltan, Toxin, & Geyfam*, gentis Duces, nullius Regis mentionem facit. Deinde in priori parte lectores sæpenumero ad operis sui posterioriorem partem ablegat, quæ tamen nusquam reperitur. Ceterum summa ejus cura in eo occupata est, ut primos Hungaricæ gentis Nobiles, eorumque res gestas, literis celebret, memoriæque commendet. Itaque non est absurdum credere, hanc, quæ superest, partem priorem fuisse; alteram, ubi de Regibus exposuerat, intercidisse. Nam, quod in hoc ipso ἀποσπασματι S. *Stephanus, Andreas, Petrus*, Reges, commemorantur, id profecto tam leviter sit atque obiter, ut justæ de Regibus historiæ numero haberi nequam possit. Jam, quod ad fidem auctoritatemque hujus scriptiunculæ antiquæ pertinet, de ea judicaturis necesse est fontes investigare, unde, quæ memorat, hausisse videatur. Ac primo quidem non neglexit vulgares illos Historiographorum fontes, rejectis tamen fabulis atque commentis, ut ipse ostendit in prologo: tanquam in eo genere, ubi de gentis origine tractatur *Cap. V & VII*. Deinde, secutum esse in primis, judicante *Belio*, V. C. in Præfatione, Russorum annales, non inprobabile est, quo referuntur ea, quæ *Cap. VII, VIII, XI*, traduntur. Neque dubium est, quin adhibuerit quoque publica gentis commentaria, & privata equestrium familiarum diaria, quippe quæ olim in Hungaria studiose conficiebantur. Itaque consequens sane est, rem justa æstimationibus trutinæ, judicare, etiam in quibus rebus ab aliis rerum Hungaricarum Scriptoribus dissentiat, in iis fidem facere oportere: atque adeo nobis summo se opere probare. Cum in primis veterum Hungariæ Ducum-historiam, resque gestas, leviter tantum quasi perstrictas a *Thuroczio*, uberius persequatur, Slavicæ gentis Hunnicæque Ducum acta, veteres sedes, locorum situs, Hungarici Principatus; a sua inde origine, formulam, Comitatum primam originem, satis copiose diligenterque explicat. Sed satis de hoc.

Alter ordine est *M. Joannes Thuroczius*, *Chronici Hungarorum*, ex vulgari sententia, hanc usque ad ætatem, primus Autor, quem *Schwandtnerus*, V. C. ut diligenter recognosceret emendaretque, & suppleret, summam curam adhibuit. Usus autem his est subsidiis. Primo *Anonymi* cujusdam in Bibliotheca Vindobonensi Aug. Codice MSto f. 73 foliorum, número inter libros historicos Latinos MSS. 456, quem *Lambecius* in *Diario itinervis Cell. pag. 61, 62, & 276*, scriptum esse A. 1358, eundemque esse putat, e quo *Thuroczius* sua descriperat. Tam bene ei amiceque cum *Thuroczianis* convenit! Sed duobus posterioribus Capitibus truncatus est. Quare non immerito suspicari licet, *Thuroczium* integro Autoris *αὐτοργάφῳ* usum fuisse. Hinc itaque Cl. Editor, multa in *Thuroczio* restituit, emendavit, atque supplevit, non solum, sed, cum ibi etiam reperirentur imagunculæ quædam, haud ineleganter depictæ, & has æri incidi, suisque apponi locis, voluit Bibliopola: tum ut splendor ac decus huic Operi afferretur, tum ut armorum, insignium, vestimentorumque, veteris populi Hungarici, hæc monumenta conservarentur, si quando forte quid utilitatis rei antiquariæ afferri inde posset. Usus præterea est ad emendandum *Thuroczii* textum duplici editione, *Brunensi* & *Augustana*, uno eodemque anno 1488 vulgata. Denique adhibuit in consilium *Antiqua Hungarorum Chronica, tum Præfatione ad Venerandum Dominum Ladislaum, Præpositum Ecclesiæ Budensis, Proto-Notarium Apostolicum, nec non Vice-Cancellarium Regis Serenissimi Muthiæ, in f. min. Bude per Andream Hess A. Dni 1478 in vigilia Pentecostes*, impressa. Quem librum Compendium esse Historiæ *Thuroczianæ*, judicat *Belius*, V. C. in Præfatione, ex Epitomatore excerptum; quem & accuratiorem fideliosemque *Thuroczio*, nec imperitum Historiæ Hungariæ, putat fuisse. Singula autem, quæ ex his subsidiis profecta sunt, suis locis reddita in annotationibus visuntur, & est, e quibus singula hausta sint, notis quibusdam indicatum. Quibus rebus omnibus effectum est, ut *Thuroczii* *Chronicon* curatius emendatiusque prodiret, quam unquam antea lucem

lucem conspexisset. De *Thuroczii* ipsius fide nihil habemus dicere, quod eo labore egregie defunctus est *Belius junior*, in *Dissertatione historico-critica de Maria, Hungaria non Rege, sed Regina*; cum de *Thuroczio*, quod eo inprimis inniteretur contraria *Kaleri*, V. C. sententia, ferendum erat iudicium.

Tertio loco exhibetur *M. Rogerii, Hungari, Varsadiensis Capituli Canonici, Misericordabile Cermen, seu Historia, super destructione regni Hungaria*, temporibus *Bela IV* Regis per Tartaros facta; ad fidem duarum, quibus opusculum hoc annexum reperitur, antiquarum *Thuroczii* editionum, Brunensis & Augustanæ A. 1488. IV. *Petri Ranzani, Siculi, Episcopi Lucerini, apud Matthiam I, olim Hungariæ Regem, per triennium Legati, Epitome rerum Hungaricarum*, per Indices descripta, a *Jo. Sambuco, Tyrnaviensi Hungaro, quondam continuata, & ab eodem A. 1558 Viennæ Austriæ primum edita*; nunc vero, tam ad primæ hujus editionis, quam aliorum Auctorum, fidem, diligenter recognita, emendata, & præmissis cuilibet Indici argumentorum compendius distincta est, a *J. G. Schwandtnero, Austr. Stadelkirch. Libellus summa fide dignus, cum iudicio scriptus, dignusque, quem rerum Hungaricarum curiosi consulant, etiam aliter plane de eo, ut hypothese suæ serviret, iudicavit Kalerus. V. Chartuitii, Episcopi, Vita S. Stephani, primæ Hungarorum Regis, qui eos ad Christi religionem traduxit, a Fr. Laurentio Surio, Carthusiano, olim inter Sanctos Mensis Augusti Tom. IV, sed stilo Auctoris mutato, edita; nunc vero ad primam illam editionem Surianam recognita & emendata. VI. Vita S. Emerici, B. Stephani, Hungarorum Regis, filii, itidem a Surio olim inter Sanctos Mensis Novembris Tom. VI, sed stilo Auctoris mutato, edita, nunc ad primam hanc editionem Surii, & ad Antonii Bonfinii *Rer. Hung. Decadis II Lib. II*, ubi iisdem fere verbis inserta legitur, recognita atque emendata. VII. *Philippi Cullimachi* de rebus a *Vladislo, Polonorum atque Hungarorum Rege, gestis Libri III*, recogniti & emendati. Scriptoris hujus Florentini, qui odio *Pauli II Papæ ad Cosmirus III, Polon. Regem, confecerat,**

cesserit, Commentarii isti seorsim A. 1584, 4, prodierunt; reperiantur quoque in *Cromeri Polonia*, Coloniz A. 1589 edita, dignissimi, qui hoc loco exhiberentur iterum, quod plerumque visa, Autorique certa, enarrant. VIII. *Regis Ungariae Matthias nuptia, & Coronatio Reginae, atque illorum postea ingressus Budam*, a Palatini Comitis Legato olim descripta, & ex V. Cl. *Joannis Pistorii Bibliotheca a Bongarsio* primum edita. IX. *Galeoti Martii, Narniensis, Regiæ quondam Bibliothecæ Budensis Præfeci, Commentarius elegans, de Matthias Corvini, Hungariæ Regis, egregie, sapienter, jocosè, dictis & factis*, Viennæ Austriæ A. 1563 typis *Mich. Zimmermanni* primum excusus, nunc iterum recognitus & auctus. X. *Melchioris Soiteri a Vinda, J. C. de Bello Pannonico*, per Illustrissimum Principem ac D. D. *Fridericum*, Comitem Palatinum, &c. contra *Solymannum*, Turcarum tyrannum, gesto, *Libri II*, ad editionem *Schardianam* novam recogniti & emendati. XI. *Joannis Martini Stella, LL. Doct. de Turcarum in Regno Hungarico A. 1543 & 1544 successibus*, ad *Guilielmum & Martinum Stellam*, FF. Epistolæ IV, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XII. *Wolfgangi Lazii, Viennensis, Regii Historici & Medici, rei contra Turcas gesta A. 1556 brevis descriptio*, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XIII. *Basilii Joannis Heroldi rerum contra Turcas, nuspiciis Ferdinandi Austriaci, A. 1556 in Interamnensi Polonia gestarum, Historiola*, dialogo conscripta, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XIV. *Petri Bizari, Sentinatis, Bellum Pannonicum, sub Maximiliano II, Rom. & Solymano, Turcarum Imp. gestum, recognitum & emendatum*. XV. *Historia Sigethi, totius fortissimi Sclavoniæ propugnaculi, a Solymano, Turcarum Imp. A. 1566 capti, Christianisque erepti per M. Samuelem Budinam, Labacensem, jam olim in Latinum conversa, nunc vero ad novam editionem Schardianam denovo recognita & emendata*. XVI. *Joannis Jacobini, Claudiopolitanæ urbis Notarii, brevis enarratio rerum, a Serenissimo Transilvania Principe Sigismando A. 1595 gestarum*. XVII. *Joannis*

Joannis Pistorii, Niddani, &c. Genealogia Regum Hungariae, ex optimis quondam Scriptoribus explicata, nunc vero emendata, & ad hodiernum usque diem continuata, a *Jo. Georgio Schwandënero*. XVIII. *Georgii a Reychersdorf*, Transilvani, *Chorographia Transilvaniæ*, recognita & emendata. XIV. Eiusdem *Chorographia Moldaviæ*, recognita & emendata. XX. *Martini Broniovii a Biezdzfedeæ, Stephani I*, Poloniæ Regis, nomine, bis in Tartariam Legati, *Descriptio Tartariæ*, ad primam editionem Coloniensem anni 1559 denuo recognita & emendata. XXI. *Georgii Wernberi*, Consilarii Regii, & apud Saros Præfeci, *de admirandis Hungariæ aquis*, Hypomnematium, ad Coloniensem editionem anni 1595 recognitum & emendatum. XXII. *Jo. Martini Stella* Descriptio & *munitiones Altemburgi Hungarici*, arcis dotalis Serenissimæ Hungariæ Reginæ *Mariæ*, &c. XXIII. *Felicis Potantii*, Cancellarii Segniæ, *Dissertatio de itineribus aggrediendi Turcam*, ad *Vladislaum*, Hungariæ & Bohemiæ Regem. XXIV. *Transilvaniæ Inscriptiones veteres nonnullæ*, & *Annales de templis Leutschoviensi & Coronensi* descripti, a *Jac. Bongarsio* olim Collectioni suæ Scriptorum rerum Hungaricarum, Appendicis loco, in fine annexi. Atque hæc est *Tomi primi* facies. Qui additus est Index copiosissimus, scite factus, Hungariæ Historiæ compendii instar est; ita sunt omnes omnium Regum expeditiones, chronologico ordine, annotatæ.

In Tomo altero hæc insunt: I. *Epistola Joannis de Zredna*, Cancellariæ Regis Hung. (sic in MSS. inscribuntur) olim Protonotarii, *in diversis negotiis, statum publicum regni concernentibus*, ab A. Chr. 1445 usque ad A. 1451 *Gubernatoris*, (is *Joannes Hunyadi* fuit,) *nec non Prelatorum & Baronum hujus Regni, nomine exarata*. Hæ Epistolæ sunt, pro seculi illius captu, eleganter satis politeque conscriptæ, & pro rei dignitate studiose curateque elaboratæ. Imitantis *Symmacbum Sidonium* que *Apollinarem*, eminet inepta quædam inconstansque, nunc obsoletatum, nunc recentium, dictionum affectatio, & nimium orationis sententiis exornandæ studium: in quibus vel nimis sublimis surgit, vel nimis humilis ambulat. Tum ve-

ro studium contentioque, & *Joannis Hunyadi*, & reliquorum regni Procerum, patriæ defendendæ, jurisque tuendi sui, apparet. Quanta sit harum Epistolarum, ad fidem in historia ejus temporis, & ad statum illorum temporum cognoscendum, autoritas, nemo est, quin videat. Quapropter valde est dolendum, cum ipse Autor dispergi eas passus fuerit, neque in tabularia regni conferri jussisset, maximam partem deperditas videri. Itaque, vivo adhuc Autore, *Paulus de Iwanich*, cum ab alio *Paulo* Archidiacono rogatus esset, ut has Epistolas colligeret, necessum habuit ex omnibus, ut ait, angulis conquirere, ut in hunc ordinem redigeret. Codex is ipse adhuc in Bibliotheca Vindobonensi reperitur, *Joannis Fabri*, superiore Seculo Viennensis Episcopi, liberalitate donatus. Adjectæ fuere in margine quædam annotationes *Iwanichii*, vulgares illæ quidem pleræque & inutiles, sed religione *Cl. Schwandtneri*, nimia fortassis, simul typis mandatæ sunt. II. *Ludovici Tuberonis*, Dalmatæ Abbatis, *Commentaria de rebus, quæ temporibus suis, in illa Europa parte, quam Pannonæ & Turcæ incolunt, gesta sunt.* Qui Abbas quis fuerit, etsi certo satis liquidoque definiri non potest; tamen *Cel. Belius* in Præfatione in hanc conjecturam inclinat, probabilem profecto, ut Autor sub hoc nomine ficto, quasi sub umbra quadam, latere, & scribendi libertatem tueri, voluisse videatur. Commentarii hî puri sunt, simplices, recti, nudi, omni ornatu, quasi veste, detracto. Quibus sane rebus fidem Lectoribus facere debet, cum hanc simplicitatem vix, nisi veritatis studiosissimus, tueri possit. Prima editio facta est Francofurti ad Mœnum, sumptibus *Claudii Marnii*, & *Joannis Aubrii* hæredum, curante *M. Adalarico Cravelio*, Scholæ Francofurtanæ Rectore, jussu Senatus urbani; alteram quoque partem Syndromi rerum Turcico Pannonicarum *Bongarsiani* efficiunt. Quis e scripto, an impresso, hos Commentarios ediderit, neque ipse dicit *Cravelius*, neque aliunde constat. Conjecturam cupientibus, *Cel. Belii* probabitur fortasse sententia, existimantis, e Codice *MSto* expressos esse, quem Germani, quemadmodum alia *MSc*, e
bellis

bellis Hungaricis domum retulerint suam. Quæ conjectura eo quodammodo confirmatur, quod in ista editione notissima Hungarorum nomina depravata sunt, ut *Cruvelius* ista non potuisse legere videatur. Quanquam, ne ipsum quidem *Tuberonem* a talibus erroribus immunem fuisse, exemplo satis lepido probat. Ceterum Scriptor ingenuus est, & qui de illis quoque veritatem scribere sustinuit, qui proscribere poterant; in eo tamen peccasse nobis videtur, si id peccare est, gravissimos alioquin Scriptores, *Tbuanum*, *Ramusium*, *Comineum*, *Drvilam*, *Bentivoglium*, alios, socios habere, quod propria nomina Latino sermone expressit, tantopere immutata sæpenumero, ut ne divinando quidem, quem velit, assequaris. Factum inde est, ut operosissimam Cl. Editoris aliorumque recognitionem tamen effugerint quædam, quæ emendatura est posteritas. III. *Joannis Zermegb Historia rerum inter Ferdinandum & Joannem gestarum*. Exilis est scriptor, atque jejunus ille quidem, sed temporum difficillimorum, quibus ipse interfuit, aut quæ ab aliis idoneis Autoribus accepit, memoriæ tradens, atque fidei sinceritate commendabilis. Primum in lucem exiit apud Batavos, cura *Nicolai Isthuanffii*. *Zermegbus* autem ipse, e Sclavonia ortus, apud *Ferdinandum* Regem Consiliarius fuit aliquandiu; sed, gratia, quod dicto eum quodam læsisset, effusa, munere dejectus, non procul a Nitria, in tenui angustaque re familiari, septuagenarius confenuit, formulam Lutheranorum in sensu religionis secutus. Hunc libellum cum *Cel. Belius* Apparatu suo ad Historiam Hungariæ inserere cogitasset, impensis bibliopolæ precibus commotus, cum annotationibus suis passus est huic Collectioni inferri. Ejus corrigendi adornandique curam transtulit ad filium suum, *Carolus Andreæ Belium*, Prof. Publ. Lipsiensem, qui annotationes patris sui, suis quasque locis, adjectis etiam suis animadversionibus, collocavit, libros in minores sectiones partitus, lemmata cuique addidit, & singulis libris Synopsin præfecit. IV. *Petri de Rewa*, Comitum Comitatus de Thurocz, *brevis Commentarius de S. Regni Hungariæ Corona*; in quo de coronæ regis fati-

C c 2

secun-

secundum seriem Regum, a *Stephano I* inde, conjectura sæpenumero usus, enarrat. Prima editio est A. 1643, 4, Augustæ Vindelicorum, apud *Christoph. Mangum*, vivo etiam tunc Autore facta. Altera A. 1722 multis accessionibus, veluti *Diff. de vetustissima Rewaiorum gente*, aliisque, locupletata, Tyrnaviæ prodit. Hic autem longe melior instructiorque iste Commentarius emittitur, quod *Cel. Belius*, ex gentilitio *Rewaiorum* tabulario exemplum primæ editionis, annotationibus, ab ipso Autore copiose adscriptis, auctum, natus, comparare cum commentario & conferre potuit. V. *Martini Schmeitzelii*, Transilvani, P. P. Halensis, de *Clemendis regni Hungarici Meletema*, ab ipso Autore nunc denuo recensitum, secundis curis auctum, emendatumque. Quod quanquam maximam partem e *Rewaii* Commentario haustum est, neque adeo eleganter politeque conscriptum; quoniam tamen luculentius atque enucleatius *Rewai*o, ac, propter rationem viamque tractandi, commodius lectoribus, effectum est, hac Collectione non indignum, aut alienum, visum fuit. VI. *Historia coronationis Mariæ Theresiæ in Reginam Hungariæ*, Autore *Josepbo Turkoff*, V. C. Jaurini A. 1741 edita. In duos Libros descripta est. Primo inaugurationem ipsam enarrat, altero documentis ad XXXIV res ipsas confirmat. VII. *Historia Hungarica*, in compendium missa, e *Diplomatibus & MStis* hausta, atque emendata a *Rewai*o, cum consilium cepisset, suum de *Corona Hungariæ Commentarium* recognoscendi. Inscritur: *Monarchia Hungariæ Centuria*. Primum vulgata est hortante *Francisco*, Comite de *Nadasd*, Judice Curie Regiæ, Francof. ad Mœnum A. 1669 fol. cura *Casparis Jongetini*, Abbatis Eufersthalensis, regni Hungariæ Historici, sed parum curate, minusque diligenter, tractata. Mascule de eo *Rewaii* labore judicavit in Præfatione sua. *Cel. Belius*; nisi quod nobis quidem videtur, ex *MSto* doctissimi viri, inimica manus, quædam, quæ forte ad palatum non erant, sustulisse. Hæc nostra conjectura eo confirmatur, quod antecedentia cum consequentibus non semper cohærent, adeoque intermedia sublata fuisse, necessario credendum.

credendum est. Sed ita sunt homines nonnulli, longo usu adeo depravati, ut *Herculi* clavam citius, quam iis vulgarum opinionum farraginem, extorqueas. VIII. *Casp. Jongelini Catalogus Palatinorum & Judicum Curia Regia*, a Cl. *Schwandtnero* ad nostra usque tempora deductus, a *Belio* autem, Viro Cæl. multis locis auctus, atque emendatus. Tenus *Jongelini* opella est, quam elaboratiorem multo, atque insigniorem, imprimis quod ad Judices Curia Regia attinet, edere parat Illustrissimus Baro, *Carolus a Keller*, Vir summae dignitatis, literarum amans, eruditionis, humanitatis, omnisque elegantia, laude conspicuus; cui partui, nostri & literarum causa, propitiam Lucinam precamur. Index, & alteri huic *Volume* annexus, cum priore, de quo paulo antea iudicium fecimus, plane convenit.

In quibus omnibus, satis apparet, quantum pretii statuendum sit huic Collectioni. In universum nos quidem ita sentimus, præ nobisque ferimus, *Schwandtnerum & Belium*, Cæl. Viros, omnibus Collectorum Editorumque officiis cumulate satisfecisse. Neque vero bibliopola ullis sumptibus pepercit, quibus Scriptores hi ornati atque decorati prodire possent. Adjecit enim etiam Mappas quasdam geographicas, ad intelligendam Historiam eam necessarias; & maximam, quæ dicitur, nitidissimamque Chartam, literasque elegantissimas, adhiberi curavit. Quibus sane rebus omnibus effectum est, ut iactare se hoc Opere, & posteritati ostentare, Historia Hungarica possit, & ut res literaria magno se beneficio obstrictam debeat obligatamque profiteri. Sperare nos jubet bibliopola, Viri honestissimi, destinatio *Tomos* plures; de quibus (ut autem prodeat, vehementer optamus,) suo tempore ingenue iudicabimus.

CORN. VALERII VONCK LECTIONUM LATINARUM Libri duo; in quibus plurimi Scriptores Latini, & maxime Christiani, emendantur atque illustrantur, alia item nonnulla observantur.

Trajecti Viltorum, apud Herm. Besseling, 1745, 8 maj.
Plag. 13.

Pergit Autor Clarissimus lucem Scriptoribus priscis affundere; & cum ante duos, sive quod excurrit, annos, *criticum* ejus, quod in his *Actis* laudavimus, *Specimen* cum doctorum approbatione virorum exceptum esset, felici omnino omine *Observationes* emisit hasce in Scriptores varios, Christianos præsertim, eosque inprimis, qui cum in paucorum manibus, tum nondum satis a librariorum mendis liberati, erant: in quibus idem ingenium alacre, lectionem eandem diffusam, deprehendimus, judicium subtile idem, acutum, elegans, quod in *Specimine critico* commendavimus, & nobilissimum Autorem apud quemvis bonum æquum non potest non commendabilem efficere. Ita etiam comparatæ sunt hæc Lektionen, ut, de *Corippi* meditantem editione, unde præclara multa in eruditum orbem redundabunt, sicut de reliquis, quæ de *Martiano Capella*, & *Boetii Commentario in Topica Ciceronis*, cogitat, excitandum inde Nostrum arbitremur. Incipit autem a *Sulpicio Severo*, elegantissimi veteris Ecclesiæ scriptore, eumque sæpius emendat & illustrat. Locus est mox a principio *Hist. Sacr. Lib. I. Cap. 1* hujus tenoris: *Visum autem mihi est non absurdum, cum usque ad Christi crucem, Apostolorumque actus, per sacram Historiam cucurrissem, etiam postgesta convertere, excidium Hierosolymæ, vexationes populi Christiani, &c.* Verba ne sana sint, efficere videntur viris doctis illa etiam postgesta. Rescribat *Giselinus*, ut opitularetur scriptori, *connectere*. Vir acutus, *Joan. Arcerius*, in margine exemplaris sui, quod communicaverat cum Nostro *Cel. Wesselingius*, adjecerat *contexere*. Ipse Autor, simul legerat, malebat *convertere*, quod vidit postea jam occupasse *Jo. Dan. van Hoven* in *Veris & Verosim. pag. 48, 65*. Sed mutavit etiam suam sententiam: ægre enim verbo *cucurrissem* respondere *re convertere*, recte sentit. Præterea, vocem *convertere* nil aliud esse, quam multa & varia, sine cura discriminis, in unum conducere, ex *Gellio* probat *Pref. Noct. Ast. pag. 7*, quod vocabu-

vocabulum ad metaphoram ab itinere sumtam (unde *cucurrisssem* scripsit *Sulpicius*,) minime quadrat. In quo nos plane consentientes habet. Igitur ita cupit legi: *Visum autem mihi est n. a. - - - cucurrisssem, etiam in postgesta convertere.* At, si quid nobis suboleat, addi quoque ita necessario deberet *me*, hoc modo: *etiam in postgesta me convertere.* Latini enim dicunt *convertere se*, (vel *animum*,) *in aliquid*, aut *ad aliquid*, ut ipse *Cl Vonck* e *Cicerone* adducit, *convertere se in Asiam.* Atqui, sic duæ excidissent voces, necesse sit, *me* & *in*, quod sublestum est, &, eas textui tamen ingerere, aliquantulum audaciæ fuerit. Interim vel absque emendatione capimus ἐξῆσθαι. Nam *Sulpicius* verbo *convertere* innuit e *Græco in Latinum*, in verbo autem *cucurrisssem* intelligit *convertendo*. Qua ratione omnia molliter atque optime videntur fluere. Ad alia pergimus. *Sulpicius* eodem *Libro I Cap. Pag. 15, 50 §. 5* ita scribit: *Rex Assyrius, portis adsultans, minitari exsidium, deditionem imperare, Ezechiam frustra Deo confidere, se Dei nutu potius arma suppressisse, - - -* Vocabulum *suppressisse* omnem hic sensum suppressere, Interpretes non inepte statuunt: plerique etiam reponunt *sumfisse*. Sed conjecturæ huic assensum denegat *van Hoven Lib. cit. pag. 92*, cupitque legi *suscepisse*; mallems tamen prius, *sumfisse*. Utrumque vero Autori nostro displicet. Ille emendat: *Se Dei nutu potius arva sua pressisse.* Admodum sane ingeniose. Nam *sua* est *Ezechia*, ἀρτὶ τῆ ἐγὼς, quomodo & optimi quique loquuntur, Autores vero hujus ætatis quam maxime. Posset etiam ad Regem Assyrium referri, qui arva Judæorum, quo erat fastu & timore, *sua* vocet. Ac ista primum firmatur emendatio ex *Regum Lib. IV Cap. 18 v. 25*; deinde, quoties *arma* & *arva* inter se permisceantur, *Cel. Burmannus* docet ad *Rutilii Itiner. Lib. I v. 83*, cujus *Rutilii* duo loca hic obiter atque ὡς ἐν παρόδῳ tentat *Vonckius*, & aliam corrigit, quæ si qui cupiunt, ad ipsum librum eos remittimus. *Libro II Cap. 1* hæc leguntur: *Maxime itaque Danielis egregiam perseverantiam, & in absolutiorem Susannæ divino consilio,*

Pag. 15,
16.

17, 18.

consilio, ceteraque ab eo gesta ordine persequemur. Jam isto loco in varia abeunt Interpretes. *Sigonius* jubet emendari, in *absolutionem Susanna* divinum consilium. *Drusius* vò in expungit; quod etiam *Arцерio* visum est. *Vorslius* autem *Sigonium* sequitur. Sed vidit Vir Cl. mutatione nulla opus esse. Ait enim *Severus Sulpicius*, persecutorum se esse *Danielis* perseverantiam, & ab eo gesta, divino consilio in *absolutionem Susanna*, ceteraque, quæ perpetravit. Præterea insolens non est ullo modo, scribere: *gerere aliquid in alicujus absolutionem*; veluti dicitur *feri in utilitatem, perniciem, alterius*. Aut, si quid esset omnino immutandum, legi posset: *Et inde absolutionem Susanna div. conf.*, cujus generis correctio nec contorta, & non improbabilis, foret. Ceterum ad historiam *Susanna* conferri meretur *Alcimus Avitus Lib. VI Poemat. fave de laude Virginis. v. 559 seq.* eandemque *Nicod. Frisiblinus* eleganti Comœdia executus est, quæ in *Oper. ejus poeticis* apparet *Parte II. Porro Capite XV in Lib. II Sulpicii* duabus distinctis vocibus habetur *ante captivitatis* (scil. mala), pro quo Noster uno verbo *antecaptivitatis* scribendum censet; non aliter ac *Lib. I Cap. 1 postgesta*; & apud *Terentium*, *semperlenitas*, aut, ut in *Distichis Cætonis*, *semperpasientia*. Quod nobis non displicet. Excitat præterea suffragantem *Doctiss. Arnzenium*, ad *Lib. I Dist. 38*, & *Cl. Cannegieterum Rescr. Baxborn. pag. 141*, siquidem, illum, observavimus subinde, scriptores producere ex instituto, qui de aliquo argumento data opera exposuerunt, veluti *de Christianismo Constantini*, item *de Priscilliano, & sectatoribus ejus*, atque nonnunquam alios. Jam plura in sequentibus annotat ad *Vitam Martini*, ac *Dialogos Sulpicii*, post diligentem *Hieronimi de Prato* operam. In *Prefatione vite Martini §. 5* ex edit. Clerici habetur: *quia nec magnam istorum unquam scientiam contigissem*. Deficit vox *istarum* in *Trajectinorum* altero Codice, eamque nec in *MStis* inveniri multis, *Bartschius* refert, ideo legens: *quia nec magnam unquam Rhetorum scientiam c.* Nobis quidem admodum videtur durum, pro rerum legere *Rhetorum*; at

Vonckius

Vonckius emendationem arripit, & ita jubet: *quia nec magnam Sophistarum unquam, aut Rhetorum, scientiam cont. addens, Sophistas & Rhetoras conjungi l. 6 §. 1 ff. de Excusat. tut. & alibi. Quod a vero non quidem alienum est; sed, loco istarum & rerum substituere Sophistarum & Rhetorum, contorta valde correctio, ac eo minus vero similis, habetur, quod vocabulum istarum a multis abest Codicibus. Per scientiam enim istarum rerum, seu nude rerum, intelligit Sulpicius (veluti e contextu claret,) facultatem, ornate, et absque solocismis, scribendi. In Epist. 3 ad Bassulam socrum §. 17 legitur sic: *Vultus luce clarior veniebat, cum membra cetera ne tenuis quidem macula fuscaret. In aliis etiam, & in illo tantum artubus non pudendis, septennis quodammodo pueri gratia videbatur.* Hæc depravata esse, atque sensu carere, videntur. Itaque Autor tentabat: *Id aliis (aut, id in aliis,) etiam. Sed in illo tantum artubus non pudendis sept. q.* Interpretatur autem hoc modo: Quod de vultu clariori, & omnis maculæ toto corpore absentia, relatum erat, id *Martinus* commune cum aliis habebat Sanctis; illud vero ipsi peculiare erat, quod in membris pueri defuncti, septennis *gratia artubus non pudendis* videbatur. *Artus pudendi* pueri septennis dicuntur, quod illa ætate pudoris vera causa non obtinet; aut, quod reapse in septennis pueri *gratia*, quæ in *Martini* membris videbatur, *τὰ αἰδοῖα* prorsus deficiebant, iudicium castimonie sancti viri, & perpetuum ab eo custoditæ virginitatis. At ea Vonckius est modestia, ut iudicare de hæc interpretatione sua alios sinat; qua nobis data venia utentes, existimamus, nimis esse decurtatum, si legatur: *Id alios etiam, sive id in aliis etiam;* nec stilo reliquo Sulpicii convenire; dein, durum aliquando, quod reliqui Sancti subintelligi jubentur: erat enim in reliquis etiam Sanctis *gratia*; porro, non commoda loquendi formula enuntiari, & in illo (scil. puero) *septennis pueri gratia videbatur.* Progreditur Autor ad *Minucii Felicis Octavianum*, eximie libellum utilitatis, sed nondum a nævis omnibus, Criticorum opera, persanatum. *Cap. VIII, Cum Abderidæm, ait, Protagoram Athenienses viri consulte potius, quam profane,**

Pag. 51,
52.

Dd

profane, de divinitate disputantem; - - finibus expulerint. Hic flagitare antecedentia *Minucii, Vonckius* putat, ut legatur, *non consulte potius, quam profane*; nam sæpe, addit, per sequentem syllabam *con* vocabulum non in aliis locis ex-cidisse, v. c. l. 4 *D. de Legibus* haberi: *ex his, quæ fortè uno casu accidere possunt, jura constituuntur*, ubi legendum esset, *jura non constituuntur*. Similiter ex *Martiani Lib. I de Nupt. Pbilol. pag. 2, & Suetonii Tiber. Cap. 7*, idem adstruit. At nos in bonis observavimus scriptoribus, inprimis *Cicerone & Livio*, rō non subinde haud adjici, quamvis necessario subintelligatur: ipse præterea *Minucii* locus vix indiget ejusmodi medela; nam *consulte* opponitur rō *profane*, id est, *non consulte*. Sensus est: Quamvis *Protagoras* ita de Diis loqueretur, ut *consulte* potius, quam *inconsiderate*, de ipsis videretur verba facere, finibus tamen eum expulerunt. Ut adeo ne transpositione quidem, quam cupit *Vir. doctus*, opus sit, hoc modo: *profane potius, quam consulte, de divinitate disputant*. Jam post *Minucium*, de *Albelmi*, sive *Adelmi*, Poematibus quædam decerpuntur. Ejus Monachi *de laude virginitate* carmen, non plebejæ eruditionis, immo lima-tioris, quam quis putet, ingenii, est, nisi quod ex opinionibus ac barbarie seculi sui, (septimo florebat,) multa traxit. Illum Scriptorem, ob metri neglectam rationem, *Cass. Barbisius Lib. XIII Advers. Cap. 17, & ad Statii Thebaid. Lib. V v. 253*, suo merito, non Poëtam, sed *dottissimum versificatorem*, nominat. Alibi peritis autem librariis fœde inquinatum, *Jo. Frid. Gronovius*, ex *MSto Oxoniensi*, & suopte ingenio, innumeris in locis emendavit, *Observ. ad Script. Eccles. Conf. Synlogen Epist. Petr. Burmanni Tom. II pag. 596*. Ipse *Vonckius* medicas similiter manus, nec infelici successu, ad-movit. Versu 28 legitur apud *Albelmum*:

Versibus infandis nonum quem dicere dignor.

Pro *nonum quem* reponit *Noster non unquam*. Idque ipsam haud dubie *Hanckius* voluit, quem *Jac. Bæsiagijs Tom. I Antiq. Lect. pag. 714* in nota *MSta* legisse refert *non nunquam*, quod hic nihili tamen est. In hac enim Critices parte parum se esse

se esse verfatum, pluribus argumentis palam fecit *Bafnagius*,
 vir alioquin rerum ecclesiasticarum peritissimus. *Vers. 170 Pag. 64.*
 hæc habentur :

*Dactylus ut dulcis frondenti vertice palma
 Truditur ex sicco, præstabit stipite proles.*

Imitatur hoc loco *Virgilium Lib. II Georg. vers. 30, 31, Althel-*
mus, ubi similiter legis *truditur ex sicco*, quem versum fru-
 stra fuit aggressus emendare *Jul. Pontedera* apud *Cel. Gesne-*
rum Collect. Scriptör. rei rust. pag. 1297, dum jubet: *truditur*
ex sicco, ut *sicco* sit *δεχάϊως* dictum pro *secto*. Nam vulgatum
 & *Althelmus*, & verba *Virgilii*, quæ præcesserunt, *caudici-*
bus sectis, tuentur. Neque enim *Virgilius* a vitio *ταυτολο-*
γίας excusaretur, si tam brevi intervallo absque causa bis
 eadem dedisset. *Sicco stipite* est solo trunco, frondibus &
 cacumine destituto, de qua *sicci* notione vide *Salmasium* ad
Capitolin. in Maximin. Cap. 13. Porro, varietatis causa, im-
 miscet quædam Vir Cl. inter *Althelmi* explanationes, ad *Cy-*
priani libellum *de idolorum varietate*, e quibus exemplum
 similiter unum addamus. Legitur *pag. 392* ed. *Minucii Gro-*
nov. ita: *Nam & immolabant hostias, & dies festos dando ho-*
nore celebrabant. Hic sublesta sunt Autori verba *dando ho-*
nore. Primo itaque intuitu legendum credebat *tanso honore*,
 postea malebat *indicendo*, seu *dicendo*, *honore*, conjecturam
 corroborans loco *Virgilii Aneid. I. v. 636: Simul Divum*
templis indicit honorem. Sed, ex nostra sententia, *dare* hoc
 loco idem est, quod *indicere*, veluti a probatissimis Autori-
 bus accipitur, *Ovidio*, *Horatio*, *Claudiano*, ipso *Cicerone*
 & *Virgilio*, quorum tamen loca adscribere, hic longius foret.
 Et hæc sufficiant de primo Lectionum Latinarum specimine.
 Principia *secundi* ducit *Optatus Milevitanus*, cujus nonnulla
 loca e libello *de Schismate Donatistarum* emendantur atque
 corriguntur. Et ibi quidem *Vonckius* ad verba *Lib. I Capi-*
tis 14: jam omnes heretici ceperant murmurare, longum
 primo panegyricum, nec sine sale, instituit, de *Aigetimo-*
ποιοῖς, flosculos inspergens varios, & acerbam satiram, qua-
 lem homines philosophi non lubenter audiunt; qua finita, 99-102

72.

98.

Dd 2

Optati

Optati verbis *hereticos* eximit, & ita legit: *jam omnes ceteri asperant murmurare.* Quomodo enim *heretici* huc arcessantur, obscurum est. Putabat *Gronovius* in *Script. Eccles. Cap. 13*, legendum esse *omnes erecti c. m.* qua ratione ex uno etiam Codice *Dupinius* edidit; Autoris vero emendatio fortitan præferenda videtur. *Lib. III Cap. 3* hæc verba occurrant: *Quid de levitate & furore laboravit tantis pauperibus impedire?* Forte *tantus*, ait *Noster*, pro *tantis*; qualis nimirum *Donatus* sibi videbatur; nam de eo hic agit. Nisi, quæ verisimilior conjectura est, *tantis* dixerit *Optatus* pro *tot*; erat enim ingens pauperum numerus. Ita etiam loquuntur non posterioris saltem ævi scriptores, sed ipsi subinde antiqui & aurei seculi. Vid. *Broukhusium ad Propert. Lib. II Eleg. 16.* Eam sententiam Autore *Corippo*, *Iscaio*, *Pseudo-Dicly*, 114. ulterius comprobatur, & bene tuetur. Nunc in *Sedulii Carmine Paschali* quædam, post virorum doctorum labores, persequitur. Mox ab initio legitur in *Prologo vers. 3*:

Nec quæras opus hic codicis artificis.

Qui locus hic *codici*, quæsumus? Poeta est in perpetua a convivio metaphora, unde, vocabulum *codicis* quomodo huc pertineat, non perspicitur. Id damus omnino Viro docto haud inviti. Interim *Vonckius* absque mora (sic enim loquitur,) reponere jubet:

Nec quæras opus hic onychis artificis;

post excogitatum autem hanc emendationem, *Sedulium* graviter accusat, quod accuratiorem syllabæ rationem non habuit: prima enim in *onychis* producitur. Quasi emendatio in *onychis* *Sedulii* certa scriptura esset, & non *Vonckii* conjectura quædam! Quod significat, nimium fidere suis viribus, doctrinæque! magisque (ut cum pace illius dicamus,) niteret Autoris Clarissimi rectum iudicium, si a formulis quorundam Criticorum nonnullis abstinuisset, qui fastuosius quidem loquuntur, quam ipsi apud animum cogitant. Nam quare *ἐν δαίμονισιν* ubivis suam, liberalitatem in concedendo, *σοφισμὸν, ἐνρήματα*, commendat & prædicat? Atqui ista omnia lectoribus doctis ex se patebunt, nec præcone, Autore ipsa, indigent.

indigent. Sed juventuti forsitan tribuendum est, quod *etas* relinquit maturior. Post hanc operam, in Poemate *Guntheri* Pag. 124. *ri* occupatur, quod sub titulo *Ligurini*, de *Friderici Barbarossa* bellis Italicis tractat: cujus publicandi specimen, post *Spigeli* & *Rittersbusii* editiones, Cl. *Witbofius* dedit. Legitur in *Lib. I vers. 165*:

Ille suis speciosa locis.

Pro *speciosa locis* scribendum, recte censet, *spatiosa locis*, quomodo pariter peccatum fuit *Lib. II vers. 336*:

Parva quidem, sed tuta novo speciosaque muro;
nam iterum debet *spatiosaque muro*. Contra, vocem *speciosa*, quæ bis eiecta e *Gunthero*, reddendam *Corippo* esse, in sequentibus evincit. *Lib. III v. 921* habetur: *Jura vetusta feram*, 126.

pro quo *feram*, corrigi *Witbofius* in *Specim. Guntheri pag. 91* jubet *jura vet. teram*. Sed *feram* hoc loco, ut sæpius, significat *auferam*, atque adeo longe est melius. Patet id e

verbis *Friderici*, ubi legato populi Romani respondet, v. 448. Et quid notius formula, *omnia fert etas*, seu, ut Græci dicunt, 132.
ἅπαντα φέρει πάσσα? Similiter *Jcti furtum a ferendo*, id est, auferendo, deducunt; & infinita alia. Ad finem *Capitis* de

pretio ac fide *Gunsberiani* operis paucula adjicit, neque colore, ait, destituta esse, quæ in *Parergis Gottingensibus Tom. I Lib. III pag. 149 seq.* disputantur, ubi, supposititium esse *Gun-*

theri poema, & feriori adscribendum ætati, evincitur. Non audet Vir Cl., post dissenfum maximorum virorum, aliquid decernere. Illud adstruit jure merito, *Guntheri* nunquam

eam esse autoritatem, ut ad vocis alicujus dubiam latinitatem adstruendam idonea ex eo hauriri probatio queat, ubi alia præsertim testimonia deficiunt. Non inventum etiam 133.

carmen *Severi Sancti*, sive *Endeleichi*, exstat *de boum mortibus*, cui naves aliquot eximit. Inter alia nobis placuit lectio, dum pro verbis *Endeleichi*, v. 33, *quis mentes geminae*

confona tinnulo, reponit levi immutatione: *quis mentis geminae conf. t.* quæ melior est certe, quam Rev. *Heumanni*, *quis frontes geminae*. Denique plura decerpere hinc inde pos-

semus, ni elegans *Autovis incipium*, & quam præclara in aliis

aliis promittat olim, ex his adductis jam satis eluceret. Itaque ad Lectiones criticas, quas ex *Josephi Iscani de Bello Trojano* carmen, item ad *Jul. Exuperantium de Bello Civ.* dedit, porro, quæ ad loca varia *Joannis Cassiani de institutis cœnobiorum*, ad carmen *Marii Victorini de Fratribus Maccabæis*, ad aliud *de laude virginitatis*, *Alcimi Aviti*, non contemnenda proposuit; ad hæc igitur, & similia, Lectores, ut in ipso libro melius, quam in excerpto, perspiciant, remittimus; eas enim Lectiones adiisse, neminem pœnitebit.

Das Ost-Friesische Land-Recht, nebst dem Deich- und
Eghl-Rechte, 1c.
hoc est,

JUS PROVINCIALE FRISIÆ ORIENTALIS,
una cum jure stagnorum & piscinarum, ad fidem antiquissimorum Codicum manuscriptorum editum. Addita est versio Germanica hodiernæ dialecti, cum notis historico-criticis, & Indicibus locupletissimis, opera & studio
MATTHIÆ DE WICHT, J. U. D.

Aurici, apud Hermannum Tapperum, 1746, 4.

Alph. 7 plag. 5.

Quam solliciti olim fuerint in custodiendis conservandisque patriæ suæ legibus atque institutis Germani, vel ex eo intelligitur, quod introductionem Juris Romani atque Canonici admodum indigne tulerint, & ne peregrinæ leges juris Germanici luminibus officerent, tanto studio providerint. Loquuntur hanc majorum nostrorum curam, quam plurimæ jurium provincialium ac statutorum compilationes, non alia de causa in scripturam redactæ, quam ut oblivionis tenebris ereptæ, præ juribus peregrinis auctoritatem illibatam in foro obtinerent. Exemplo itaque civium incitati Frisiæ orientalis incolæ, paterna instituta diligenter literis mandarunt, tandemque *Comite Edzardo I* absolutum juris

juris Frisici corpus, publica auctoritate confectum, & ex institutis, consuetudinibus, legibusque patriis, haustum, impetrant. Præclarum hoc Themidos Germanicæ monumentum, quod & hodie ad causas dirimendas in consilium adhibere solent Frisii, nunquam hæcenus typis exscriptum, in curia provinciali Frisica latuit. Unde egregiam eruditæ operam navasse dicendus est Cl. *de Wicht*, quando illud jam primus evulgavit, doctissimisque animadversionibus instruxit. Cum autem, observante *Caso*, Jureconsulto, in *l. 1 D. de O. J.* illotis, quod ajunt, manibus ad legum explicationem accedant, qui non de historia earum prius sunt solliciti, originem juris Frisici orientalis studiose Cl. Editor edidit. Narrationem de legibus, ab antiquissimo Rege, *Frisone* dicto, & ex India oriundo, huic genti datis, inter fabulas relegendam esse, constituit. Frisios tamen, ad exemplum reliquorum Germanorum, antiquissimis jam temporibus institutis atque legibus non scriptis usos esse, contendit, illudque vel ex notissimo Cimbrico bello palam fieri, statuit. Mores Germanorum, quos *Tacitus* descripsit, maximam partem in jure Frisico deprehendi, observat, multisque exemplis confirmat; quæ etiam occasione multis argumentis contra quosdam viros eruditos comprobare annitur, testamenti factionem Germanis fuisse incognitam, *Taciti* vero libellum optimam antiqui juris Frisici noticiam suppeditare, concedit. De jure Romano nihil *Taciti* ævo apud Frisios in utu fuisse, urget. Leges Salicas inter fontes juris Frisici numerandas, esse, contendit, idemque de legibus Anglo-Saxonicis asseverat. Qua ratione Frisii sub Francorum dominationem pervenerint, exponit. Ab eo tempore Frisios Francis tributarios factos esse, servitia militaria illis præstitisse, & legibus eorum vixisse, narrat. *Carolus M.* vero, aut *Carolus Martellus*, jura Frisica constituisse, negat, cum plurima hoc in jure compareant, horum Principum ætatè recentiora. Antiquas potius Frisiorum leges, a *Johne Heroldo*, *Friderico Lindembrogio*, *Sibrando Siccamo*, & recentissime ab Ill. *Gartnero*, evulgatas, hoc temporis tractu, quo Francis parebant Frisii, confectas esse,

Pag. 5.

7.

12.

14.

31.

33.

42.

44.

50.

55.

- esse, contendit, eas jussu *Haraldi*, Daniæ Regis, uti vulgo creditur, datas esse, negans. Ex legibus quoque Saxonum, Anglorum, Warinorum, aliarumque septentrionalis gentium, multa ad juris Frisici illustrationem hauriri posse, observat. De Capitularibus etiam Regum Francorum erudite disputat, eaque etiam ad Frisios pertinuisse, eosque strinxisse, multaque adeo ex illis in jus Frisicum migrasse, monet. Statum juris Germanici, qualis post extinctam Carolingorum stirpem fuerit, depingit, atque constitutiones *Ostorum*, *Henrici II*, *Conradi II*, reliquorumque *Henricorum* & *Fridericorum*,
69. 72. 85. 90. 92. 96. 98. 103. 108. 113 seq. 125 seq. 133 seq. 195.
- inter fontes juris Frisici referendas esse, contendit. De jure etiam imperiali (*Kayser Recht*), quod Ill. *Senckenbergius* Corpori Juris feudalis inseruit, disputat, ejus originem ad tempora *Conradi II* referri posse, negat, sed, illud ex constitutionibus imperii, & Capitularibus Regum Francorum, *FridERICI II* tempore, a privato quodam compilatum esse, contendit. Jura Frisiz domestica deinceps recenset, quæ saltem tempore *FridERICI II*, Imperatoris, confecta esse, existimat. Communi consensu integræ nationis Frisicæ, sub directione tamen missi imperialis, ea jura fuisse condita, & primum Latine in literas relata, conjicit. Tempore interregni Frisios avitam fere libertatem recuperasse, nos docet. Democraticus ab eo tempore status apud Frisios obtinuit, & de causis, ad integram nationem pertinentibus, in comitiis, sub dio habitis, consultum est. Præcipuas leges, in ejusmodi comitiis conditas, Cl. Editor recenset, & quænam ex illis juri huic provinciali fuerint insertæ, indicat, de juribus etiam Frisiz in scripturam redactis abunde & accurate disputans. Comes Frisiz, *Edzardus I*, de immutando, & ad formam reipublicæ sui temporis adaptando, jure Frisico serio cogitavit, idque consilium A. 1515, prævio ordinum provinciæ consensu, & opera Jureconsultorum usus, perfecit. Codicem illum *Edzardi* neququam in illa forma, in qua confectus est, hodiernum proflare, Cl. Editor urget, cum varia huic juri addiderit *Sibrandus Eddens*, judex provincialis, post tempora *Edzardi* clarus, & insuper Codices hujus Juris manuscripti, quotquot supersunt,

ant, omnes, in ordine & numero Capitum, inter se differant. Jus *Sept. Edzardianum*, per quamplurima addita- Pag. 196.
 menta, quæ illi iudices provinciales subinde atrexuerunt, ex
 Jure Romano nonnunquam hausta, vehementer incertum
 evasisse, & variâs in judiciis turbas excitasse, idem docet.
 Castum ideo est communi Ordinum Frisiz orientalis 198.
 consensu, ut exemplar hujus-juris, in curia provinciali su-
 prema reconditum, quod quidem ceteris accuratius, & ab
 additamentis magis immune, habebatur, typis exscriptum,
 publicaretur, versio Theotisca secundum hodiernam diale-
 ctum adderetur, voces obsolete explicarentur, indicibus
 denique necessariis editio instrueretur. Provinciam hanc
 Cl. Editor in se suscepit, qui, superatis, quæ ipsi hoc in ne-
 gotio remozam objiciebant, impedimentis, illud lectoribus tan-
 dem integrum exhibuit. Et, quamvis Codex supra memo-
 ratus, ad cujus quippe normam præsens editio efficta est,
 pro authentico habeatur, eum tamen omni vitio neutiquam
 carere, Cl. Editor pronuntiat, unde illos errores, & inde na-
 scentes obscuritates, ope aliorum Codicum is emendavit, quos
 quidem sigillatim adducit, & describit. De jure tamen sta- 200.
 gnorum & piscinarum (*vom Teich- und Sybl-Rechte*), quod ap-
 pendicis loco in plerisque Codicibus juri provinciali additur,
 & in hac etiam editione comparet, nihil hic Cl. Editor offert,
 commodiori occasione eam descriptionem reservans. Inte-
 grum vero jus provinciale in *tres Libros* descriptum est,
 & *singuli Libri* in sua *Capita*. Præmissa est Comitæ *Ed-
 zardi* Præfatio, in qua, quid quilibet *Liber* pertractet, ex-
 plicatur. Notæ Cl. Editoris ipsi textui subjectæ sunt, &, quam-
 vis longiores interdum, ad explicationem tamen textus
 utramque paginam faciunt. Jus piscinarum & stagnorum *no-
 vom Capitis* absolvitur, doctè, ut cetera, a Cl. Editore il-
 lustratum, cui profecto multas grates debent rerum Ger-
 manicarum studiosi, cum Juris hujus editio ad illumina-
 dam patriæ nostræ jurisprudentiam, & indagandas lingue
 Theotiscæ origines, haud parum conferat.

D. TRAJANUS, SEU DE LEGIBUS TRAJANI Commentarius, Auctore JO. AUGUSTO BACHIO.

Lipsiæ, apud Joannem Wendlerum, 1747, 8.

Plag. 18.

Cum inter omnes ex veterum monumentis, rerumque gestarum memoria, satis constet, Principes, ut quisque eorum fuerit sapientia, doctrina, bonisque moribus, maxime præditus, ita æquissimas leges saluberrimasque constitutiones in rempublicam induxisse; nemini sane mirum videbitur, si is, qui inter Romanos Imperatores Optimi cognomentum meruit, *Trajanus* inter alias virtutes hanc quoque laudem ad posteros transtulit, ut optimis legibus fundasse rem Romanam prædicaretur. Quam ob causam egregiam sane acque maximopere laudabilem operam posuit Cl. *Bachius*, cum *Trajanæ* Constitutionibus pro sua, qua maxime pollet, doctrinæ atque elegantia copia magnam lucem affundere laboravit. Qua in re versatus est ita, ut nos ipsi dubii hæreamus in definiendo, utrum magis *Trajanæ* de reposito legum. sursum interprete, an Clariss. Auctori de opportuna tractationis materie, gratulari debeamus. Eam enim viam ingressus est Cl. *Bachius*, quam omnes ante eum Jcti, quibus vera Jurisprudencia curæ cordique fuit, ambularunt, ut Historiam cum legum scientiis cum maxime conjungerent. Quod vinculum quam vim ad intelligendos Juris libros afferat, non solum eleganter, sed etiam docte, commonstravit in Præfatione Auctor, quam quidem totum, quod nemo ex nostra sententia ea de re serio dubitare possit, taciti relinquimus, hæc tantum allaturi, quod in ea de rescriptis *Trajanæ*. commentatus est. Cum enim ex loco *Julii Capitolini Macr. Cap. 13.* passet colligi, Imperatorem nunquam libellis respondisse; Cl. *Bachius*. non sine ratione contendit, hunc locum ad præsentem tantum pertinere, quoniam inhumanum videretur, civibus adeundi potestatem circumscribere, atque præsentibus supplicandi necessitatem libellis imponere. Sequitur Præfationem vita *Trajanæ*, tanta verborum elegantia, rerumque

rerumque copia descripta, ut, neminem fore, arbitrentur, quem, legisse eam, ponitere possit, nisi quis, Autorem plus, quam ratio propofiti ferret, oratorem egisse, dicere velit; quod tamen, tantum abest, ut reprehendatur, ut aliis, qui in describendis vitis laborant, luculentissimo exemplo esse possit. Ipsa tractatio in *quatuor partes* distributa est, quarum *prima* Leges, *SCta*, *Edicta Trajani*, secundum ordinem temporis proponit; *altera* ea, quibus certus annus assignari haud potest, complectitur; *tertia* de rescriptis ac decretis *Trajanis* agit, quam *quarta* de statu Juris civilis sub *Traiano* excipit. Nos, instituti nostri & brevitatis bene memores, dabimus unum alterumque ex illis specimen, ex quo; quem in explicandis legibus modum adhibeat Autor, Lectores possint cognoscere, atque simul judicare, quid de ipsa elegantissima tractatione statuere debeant. Primum locum occupet non incognitum Pag. 41.
 illud *Trajanis* beneficium, de his, qui se ipsi deferunt, 42.
 Edicto quodam promulgatum, &, ut Autori contra *Heineccii*
 sententiam videtur, ab Edicto de poenis delatorum diversum. 43.
 Cum enim ex Lege Julia de caducis, institutisque primorum
 Imperatorum, maxima delatoribus premia constituta essent, 44.
 iisque ad ad emungendas civium opes invitarentur isti, ut ita
 dicamus, canes; sapienti sane consilio edixit *Trajanus*, ut, 45.
 qui ipsi, antequam causa ad ararium deferretur, profi-
 terentur, se caduca possidere, partem fisco inferrent, partem 46.
 sibi retinerent; ad quam professionem admittebantur omnes,
 quibus alioqui deferendi potestas interdicta erat, ut foeminae;
 impuberes, atque minores, servus, cui legatum relictum erat, 47.
 non dominus ejus, item haeres ejus, qui, quod capere ex
 legibus non poterat, cepit, si modo hic se deferendi ani-
 mum habuit, atque morte preventus est. Caduca autem ab
Augusto & sequentibus Imperatoribus in ararium, ab *Antonino*
Caracalla ad fiscum, redacta fuisse, veterum Autorum testi-
 monis comprobat. Sed quid bonis, quae delator haud possi- 48.
 debat, factum est? Neque hac in causa dimidia parte exci-
 debat, si res, quae jam ad ararium pervenerat, ipsi vel pa-
 lam, vel tacite, erat relicta. Cujus rei differentiam in eo po- 50.

- fuit Autor, quod fideicommissa, *palam* relicta, in ipsis tabulis testamenti continerentur, *tacite* vero a secreta conventionē, stipulatione, & chirographo, originem ducerent, quod variis exemplis ex *Quintiliani Inst. Orat. IX, 2, 74, & l. 3 pr. D. de Jure fisci*, commonstrat, uti etiam magna cum veri specie contendit, ejusmodi fideicommissa tacita, primo SCto *Planciano*,
- Pag. 53. non vero L. Julia *Papia*, fuisse prohibita & sublata. Jam vero haud levis suboritur dubitatio, cum quaeritur, quomodo fideicommissa, *palam* relicta, ad fiscum pervenerint; quam Cl. Autor ita solvit, ut existimet, quaedam ex eo genere in fraudem fieri legis. Nempe, si quis incapaci quid reliquie sub specie debiti, & haeres illius fraudis particeps est; alia contra species est, cum is, cui fideicommissum relictum est, post mortem testatoris ante apertas tabulas sit incapax, quibus modis fideicommissum infertur fisco, & inde dimidia post redditur ei, qui se ipsum detulit. Quae de Praefecti ararii cognitione de caducis disputavit, apud ipsum legantur, uti etiam ea, quae de SCto *Hadriani* ad hoc Edictum doctè commentatus est; si modo addiderimus, Autori videri, Edictum *Traiani* ad praeteritum quoque tempus pertinuisse, propterea quod edicto adjecta esset clausula: *transacta, finitave, rata firmaque sunt*, quae, si inveniatur, significet, legem praeterita quoque respicere. Inter varias Juris quaestiones magna cum cura tractata est ea, quae de eo agit, an, detracta quarta *Falcidia*, praemium *Traiani* totius assis, vel dodrantis, dimidia sit, quod ultimum rescripsit *Antoninus Pius*, non *Caracalla*, uti recte vidit Autor in *l. 54 D. ad L. Falcid.* quo tamen rescripto SCrum *Plancianum*, ex quo fiduciario quarta detracta eripiebatur, & ceteris legatariis conferebatur, haud immioutum est, cum illud rescriptum eo pertineat, quando testator haereditatem omnem, nullo legato oneratam, fiduciario relinquit, quo in loco per se SCrum cessat, & quarta ad ararium redigitur, cui tamen post *Caracallam* fiscus Principis successit. Tandem Cl. *Buchius*, eos, qui pro indignis haberentur, a praemio *Traiani* esse exclusos, conciliatis legibus, *l. 5 §. 20 D. de his, qui ut indigni &*

l. i. cod. commonstrat. Egregiam sane, nec satis laudandam, operam impendit explicationi S^Cti *Rubriani* atque *Dasumiani*, quibus tantam lucem attulit, ut non possit non omnium, qui recte sapiunt, assensum laudesque expectare. Quz enim de iis disputavit Autor, facile se commendant omnibus, tum quod nova sunt, tum quod a vero proxime recedunt. Nos, rejectis vulgaribus, præcipua tantum delibabimus. Præposita Pag. 102.

curata fideicommissariæ libertatis, ut ita dicamus, historia; S^Ctrum *Rubrianum* ad eos tantum, qui ex causa fideicommissi rogati manumittere deberent, atque latitarent, vel certe venire contemnerent, pertinuisse, ex *l. 26 §. 11 & l. 36 D. de Fideic. hered.* inprimis efficit: quo in loco notionem τῆ *latitare* accurate definit, exemplisque idoneis comprobat, semper hoc fraudationis causa fieri, & male agere *Ulpianum* in *l. 7 §. 4 D. Quib. ex caus. in poss. est.* qui *Ciceronem* præter rationem confutet. Neque obest *l. 28 pr. D. de Fideic. libert.* ex qua *Rubrianum* locum habet & tum, cum emtor servi fideicommissarii latitet, quoniam facile intelligitur, huic sub conditione manumissionis servum esse venditum. Quoties vero servus ex S^Cto *Rubriano* manumittitur, orcinus libertus redditur, demto hæredi jure patronatus adeo, ut eum nec alio jure, v. c. ex S^Cto *Claudianô*, recuperare possit *l. 33 §. 1 b. t.* Cum vero S^Ctrum *Rubrianum* hæredum dolum malum & fraudes coerceret, eosque libertorum operis privaret, *Dasumianum* hæredibus, qui ex justa causa abessent, prospexit, voluitque, servos fideicommissarios perinde haberi, ac si ex causa fideicommissi essent manumissi, quod erat *Caput primum S^Cti*; cum alterum ad alios, qui fideicommissi libertatem præstare deberent, v. c. successores, emtoresque, directum esset, qui, ex quacunque tandem causa abessent, libertum servabant. Et primo quidem Autor constituit lectionem in *l. 51 §. 6 b. t.* eam, ut scribat: *ut quemcumque fideicommissam libertatem ex quacunque causa debere pronuntiatum fuerit, & eum, eosve, abesse contigerit*, quoniam vulgaris scriptura nullum fere sensum habet, S^Ctrum *Rubrianum*, & hujus *Cap. I.* tollit, cum ex lectione vulgari sequeretur, etiam ex injusta

104.
105.
108.
109.
110.
111.
113.
114.
causa

- causa absentiae jura patronatus manere, atque praeterea verba, *quacunque ex causa*, plerumque, uti in *l. 28 §. 4 eod.* fideicommissa libertati, non vero absentiae, conjunguntur, neque hoc in loco in absentiae causam anquiritur *l. 29 eod.* quae sane lectio
116. **pag.** prorsus contemnenda haud videtur. Differt igitur *Dasumianum* a *Rubriano* in eo, quod in hoc, qui adesse nolunt, in fraudem libertatis libertum amittunt, in illo, qui iusta ex causa absunt, habentur, ac si ex causa fideicommissi servum manumississent, quemadmodum hoc servos tantum haereditarios,
117. *Juncianum* vero non haereditarios, complectitur. Praeterea recepta *Merillii Observ. VI, 24*, Conjectura in *l. 29 D. eod.* qua pro: *ei libertas servatur*, legit, *ei libertus servatur*, probabili ratione totam legem ad alterum *Dasumiani* caput refert, tum quod is, qui libertatem praestare debet, non
122. haeredis loco est, neque absentiae causa disquiritur, in quo tamen *Merillii* partes, qui hanc legem SCto *Junciano* tribuit, relinquit.
154. *Lex Vestibulici* quibus prematur difficultatibus, omnes norunt. Cl. Autor putat, *Vestio Libico*, cujus nomen in MSto *Contii* legitur, Coss. suffecto incerti anni originem debere, atque in senatu, ut nunc moris erat, leges ferre, esse perlatam a *Trajano*, tum quod *Hadrianus l. 2 C. de Serv. resp. manumis.* eam ad provincias prorogavit, tum quod prior commodis & honoribus municipiorum mirifice
155. favit, quo in loco Cl. *Nordkerkii* opinionem rejicit, qui ex loco *Varronis de L. L. Lib. VII in fin.* cum tamen is de libertate juris gentium agat, contendere studuit, hanc legem jam ante *Trajanum* obtinuisse, quo in loco quibus quasi gradibus ad plenam libertatem pervenerint reip. servi, perspicue satis atque secundum temporis ordinem explicat. Animus quidem erat, unum adhuc exemplum ex Rescriptis Lectoribus nostris proponere, sed, quoniam positi nos scriptionis nostrae cancelli admonent, consilium relinquimus, quemadmodum de quarta parte, qua optime sub *Trajano* Juris formam adumbratam dedit, quod in compendium mitti vix potest, dicere superfedemus. Ceterum nihil magis optamus, quam ut Doctiss. Autor, quam sibi hoc elegantissimo libello peperit gloriam, edendo opusculo *de Plinii legatione Pontica*, tan-
- quam

quam altera hujus tractationis parte, amplificet atque confirmet.

ICONUM ANATOMICARUM, QUIBUS PRÆcipue partes corporis humani, exquisita cura delineatæ, continentur, Fasciculus primus; Diaphragma, Medulla spinalis, Vagina Uteri, Omentum, & Craniæ Basis.

Gœttingæ, typis Abrahami Vandenhœeck, Acad. Typographi, 1743, fol. maj.

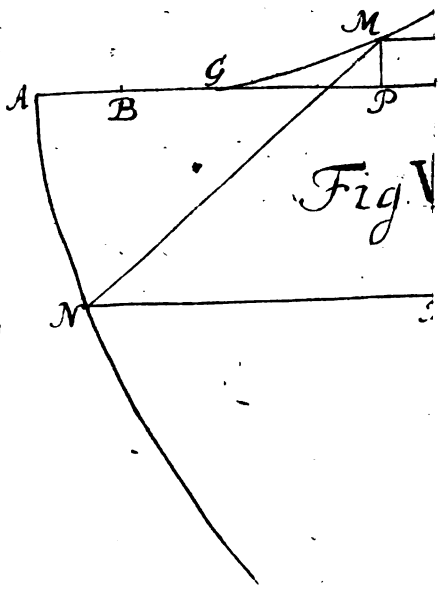
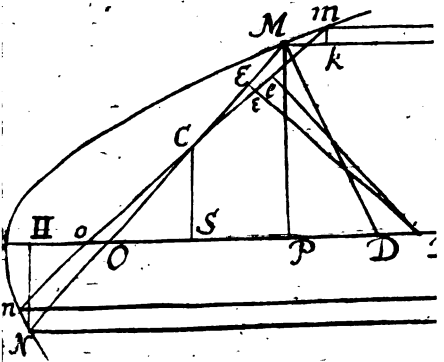
Plag. 12 $\frac{1}{2}$, Tab. æn. 6.

Nihil est, quod Anatomicum magis perficiat, quam icones partium corporis humani, ad vivum delineatæ, & æri incisæ, quibus vera de nexu, situ, & proportione, partium idea excitatur. Licet enim minime credamus, anatomicam cognitionem ex solis iconibus hauriendam esse, sed potius persuasum nobis habeamus, Anatomicum in ipsa corporum dissectione versari debere; tamen in iconibus curate delineatis repetitio & comparatio cum dissectis partibus vel a dissectoribus ipsis, vel a discipulis, cum fructu suscipitur. Inter plures alias, hoc seculo exhibitas, icones anatomicas, ex quæ in theatro anatomico Gœttingensi elaborantur, omnino excellent. Insignis enim peritia in rebus anatomicis, quæ illustrem *Hallerum* ornat, maximo & indefesso studio in dies augetur, & in usus publicos convertitur. Separatim jam exhibuerat aliquas icones, quas typographus aliis addidit, & in unum fasciculum coegit. De singulis vero quedam sigillatim exponenda erunt. Tabula prima Diaphragmatis iconem sistit. Dederat olim longe imperfectiorem ex cadavere, Basilæ dissecto, sed, cum ipsi Autori non ubique placeret, icones aliquot veriores elaborari curavit, & ex iis optimam elegit, quæ diaphragma a facie inferiori conspiciendum præbuit, cum adherentibus cartilaginibus costarum, & vertebriæ lumborum. Descriptio addita eo accuratior est, quod *Albini*, *Sennæi*, & *Cowperi*, delineationes & descriptiones optimas cum suis *Hallerus* comparaverit. Altera Tabula icones aliquot medullæ spinalis ex

infat-

infantibus trium circiter annorum, ad vivum delineatas, exhibet, & concinnam explanationem sistit. Hanc dedit *D. J. J. Huberus*, & prima icone medullam spinalem, vel potius duræ matris productionem, spinalem medullam, ejusque nervos, investientem, repræsentat, prout se in situ naturali, una cum nervis vertebralibus omnibus, eorum directione, situ, & magnitudine naturali, in specu vertebrarum habet, & quidem a facie postica spectata. Icon secunda a facie quoque postica medullæ oblongatæ partem, in infima basi crurii positam, refert, omnemque ex ea productam medullam spinalem, ab omni involucro, excepta pia matre, denudatam, exhibet. Icon tertia medullæ spinalis partem ab antica parte visam exhibet. Tertia Tabula eundem autorem habet, & uteri muliebris, præcipuarumque partium vicinarum, delineationem & explanationem sistit. In sex iconibus, quas hæc Tabula ostendit, rugæ vaginæ uteri, ex foemina sexaginta circiter annorum, & ex puella quatuordecim annorum, pudendum muliebrem externum, & imprimis hymenis varia structura, cervix uteri, & aliæ vicinæ partes, conspiciuntur. Tabula quarta, quæ Illustræm *Hallerum* autorem habet, nova omenti icon traditur, cui ab eodem Autore in Tabula quinta altera, quæ omentum describit, delineatio additur. In prima icone omentum, ut vulgo assumitur, gastrocolicum, nec non omentum colicum, quod est portio prioris, tandem omentum minus *Winslovii*, exhibentur, & descriptio, ex triginta circiter cadaveribus, inter se comparatis, eruta, additur, in altera reliquæ partes, in abdomine positæ, relicte, omento gastrocologico & colico tantum separatis, conspiciuntur, ubi simul hiatus *Winslovii*, sive portio ad omentum, quam ad priorem Tabulam descripsêrat, delineatur. Tabula sexta basin cranii partem hujus convexa & cerebro separatis sistit, autore Ill. *Hallero*. In elegantissima hac icone nervi & arteriæ, tum a latere sellæ equinæ, tum in orbitarum superiori parte, collocatæ, nitide delineantur. Præterea quoque sinus duræ matris & principia nervorum, quantum in hac icone conspici possunt, delineantur. Omnes hæc icones incomparabili arte *Cel. Nolini* exaratasunt, & accuratis descriptionibus, quas in compendio tradere haud

TAB. V ad Nov. Act. E.

ALPHE

hand possumus, vividiores redduntur, ita ut similes icones a celeberrimis nostri seculi dissectoribus omnino expetendæ sint.

G. F. BAERMANNI, MATH. P. P. IN ACADEMIA VITTEBERGENSI, Analysis Problematis geometrici, in his Actis A. 1745 propositi.

Problema, cujus hic exhibeo solutionem, in *Parte I Mensis Septembris* horum *Actuum A. 1745 pag. 523* his verbis propositum legitur: „Proposito puncto lucido F invenire omnes curvas AMB hujus naturæ, ut singuli radii ex F egressi post duplicem reflexionem in M & N in idem punctum F revertantur.“ Quod Problema quisquis paulo attentiori animo perpenderit, non poterit non intelligere, id eorum genere esse, quibus ex data relatione inter aliquot puncta ejusdem curvæ illa ipsa curva invenienda proponatur; cujusmodi Problemata primum, si recte memini, a V. C. *Johne Bernoullio* in his *Actis A. 1696*, cum defectum Geometriæ *Cartesiana* ostensum iret, publice exhibita fuerunt. Verum enim vero methodi, quibus diversi Geometriæ ad solvenda hujus generis Problemata, eaque non adeo trita, usi sunt, utrum quove modo, ad hoc Problema applicari queant, res sane est difficilioris indaginis. Contigit tamen mihi, istas methodos animo versanti, et ea præcipue, quæ V. C. *Leonardus Eulerus* de trajectoriis orthogoniis in *Tomo II Comment. Acad. Petropol. ac Viri Clarissimi, Clairautus & Fontanus*, in *Comment. Acad. Paris. A. 1734*, pro illustranda *Is. Newtoni* solutione unius ex Problematibus *Bernoullianis*, paulo ante commemoratis, dedere, perpendenti, ut viam cernerem, qua in solutione plurimorum hujus generis Problematum recta tutoque progredi, & scopum attingere, liceat. Quam viam paucis indicasse juvabit, antequam ipsum Problema, de quo nunc agitur, aggrediamur. Credo scilicet rei in his duobus versatur: primum est, ut, quot opus est, variabilibus assumtis, a quibus coordinatæ re-
ctangulæ x, y , curvæ quæsitæ pendeant, & inter quas aliqua sit, quæ ad utrumque correlatorum punctorum curvæ eodem modo

TAB. V
Fig. 1.

Ff

modo referatur, duæ æquationes inveniuntur, quibus relatio inter istas variables assumptas atque coordinatas sic exprimitur, ut alterutra saltem harum æquationum unam tantum coordinatarum includat: alterum, ut ipsarum assumptarum variabilium relationes ad se invicem exponantur æquationibus, quarum ope per unam earum variabilium, quæ arbitraria remaneat, determinari possint reliquæ. Nam, si hæc singula fieri queunt, patet, vel exterminatis omnibus illis, quæ in auxilium assumptæ erant, variabilibus, inventum tandem inter æquationem inter coordinatas curvæ x & y , vel erui saltem posse valores simultaneos utriusque coordinatæ, quos geometrice, concessis quadraturis, construere liceat. Hac via propositi etiam Problematis solutionem affectus sum; ad quam exponendam nunc pergo.

Analysir.

I. Sit $AMB N$ una ex curvis quaesitis. Per datum punctum radians F ducta sit recta linea sic, ut radium reflexum $M N$ fecet inter M & N in O . Ad hanc rectam ordipatim sub rectis angulis applicabimus rectas $M P$ vel $N \Pi$, & postea origine abscissarum in F , vocabimus $FP = x$, $MP = y$. Nunc in auxilium vocemus rectam FO variabilem, quæ sit $= z$, & quam patet ad utrumque punctum reflexionis M , N , eodem prorsus modo referri, ita ut, licet ea alia atque alia sit pro aliis atque aliis punctis M , tamen ad utrumque correlatorum punctorum M , N , eandem & positionem & magnitudinem habeat. Præter hanc opus quoque habebimus angulo variabili MOF , cujus sit cosinus $= s$, sinus $= \sigma$, pro sinu toto $= a$. Jam cum, his positis, pateat esse $PO = sy : \sigma$: primo offert sese nobis hæc æquatio:

$$(A) \dots \frac{sy}{\sigma} = z - x.$$

II. Deinde, assumpto angulo variabili FMO , cujus dimidii cotangens sit $= t$, pro eodem sinu toto a , pervenire licebit ad æquationem inter z , y , s , t , computando basin z trianguli OMF ex ejus altitudine y & duobus angulis MOF ,

MOF, FMO. Scilicet est *PF* ad *PM*, ut tangens anguli *PMF* ad sinum totum. Atqui per nota theorematum trigonometrica est tangens $OMF = 2aat : (tt - aa)$, & tang. $OMP = as : \sigma$; ideoque tangens anguli residui $PMF = (2aat\sigma - as(tt - aa)) : (2ast + \sigma(tt - aa))$. Ego erit $PF = (2aat - s(tt - aa))y : (2ast + \sigma(tt - aa))$, & $OF = PF + sy$: $\sigma = 2a^3ty : (2as\sigma t + \sigma\sigma(tt - aa))$. Ex quo sequitur æquatio

$$(B) \dots 2a^3ty = (2as\sigma t + (tt - aa)\sigma\sigma)z$$

III. Nunc, ut duas adhuc æquationes inveniamus inter assumptas variables z , t , & s , (vel σ , quæ est $= \sqrt{aa - ss}$) considerabimus z & t tanquam functiones quantitatis s . Et relationem quidem inter z & s determinaturi consideremus, puncto N in locum puncti M cogitatione substituto, angulum FOM mutari in ang. FON , qui illi deinceps & in plagam contrariam positus est, ideoque pro sinu habet $-\sigma$, & pro cosinu $-s$. Hinc evidens est, rectam z , quæ ad utrumque punctum M , N , eadem prodire debet tam positione, quam magnitudine, sive per quantitatem anguli FOM , sive per quantitatem anguli FON determinetur, æquandam esse tali functioni variabilis s , vel σ , quæ nullo respectu varietur, si in ea pro s & σ scribantur $-s$ & $-\sigma$; hoc est, ut appellatione utar, quam Vir de omni Mathesi longe meritissimus, *Leonardus Eulerus*, in Geometriam introduxit (vid. *Comm. Petrop. T. II pag. 98*), pro z ponendam esse functionem parem variabilis s . Ceterum æquatio inter s & z per naturam Problematis non determinatur, ideoque pro arbitrio accipi poterit.

IV. Reliquum est, ut æquatio inter s & t inveniatur. Quem in finem intelligatur in M tangens curvam MR , & ex F in hanc tangentem ducta perpendicularis FR , quæ tangenti in R , & radio NM producto in Q , occurrat. Ex F etiam in NM perpendicularis sit FD . Jam, quia ang. $QFD = QMR$, & per legem reflexionis radiorum ang. $QMR = RMF =$ complemento dimidii anguli FMO ad rectum; erit $t : s = QD : DF$. Est autem in triangulo rectangulo ODF ,

$$Ff \ 2$$

$$DF =,$$

$DF = \sigma z: a$. Ergo $s = \frac{a^2}{\sigma z} QD$. Restat itaque QD

exprimenda, per s . Quod ut fiat, consideremus, ob $MQ = FM$, esse $QD = FM + MD$, & intelligamus elementum curvæ Mm ac in punctum m incidentem radium Fm , qui inde reflexus secet radium sibi proximum MN in C , rectam FD in δ , rectamque FO in o , atque procedens curvæ iterum occurrat in n , unde reflexus redibit ad F . Ducta concipitur Fd in nm perpendicularis, & centris C, F , per m intelligantur descripti arcus circulorum, qui rectis MN, MF , in e, k , occurrant. Quibus positis, erit, ob ang. OCo infinite parvum, $CD = C\delta$, ideoque $De = \delta m$. Hinc differentiale ipsius $QD = d$. $(FM + MD) = Fm + md - FM - MD = kM + \delta d - eM$. Sed in triangulis kmM, emM , quæ per legem reflexionis angulos ad M æquales habent, est $kM = Me$: quare d . $QD = \delta d$. Jam, quia, propter ang. $DFd = OCo$ infinite parvum, recta δd pro arcu circuli haberi potest, erit $\delta d = Fd \times$ ang. $DFd = Fd \times$ ang. OCo . Atqui $OCo = Fom - FOM =$ elemento ang.

$$FOM = \frac{-ds}{\sigma}; \text{ ac } Fd = FD = \frac{\sigma}{a} z. \text{ Ergo } \delta d (= d.$$

$$QD) = -\frac{z}{a} ds, \text{ \&, assumta recta constante } b, \text{ fit } QD =$$

$$b - \int z ds: a. \text{ Habemus itaque } s = \left(\frac{a^2}{\sigma z} QD = \right)$$

$$\frac{ab - \int z ds}{\sigma z} a.$$

V. Jam, si pro x assumamus talem functionem paræ variabilis s , quæ elementum $z ds$ integrabile reddat, in æquationibus (A) & (B) substitutis pro σ, z , & s , eorum valoribus algebraicis per s expressis, semper obtinebimus æquationem algebraicam inter coordinatas x, y , curvæ quaesitæ, eliminando s ex illis primis æquationibus. Sin autem $z ds$ non fiat integrabile, vel si ipsa quantitas z transcendens accipiatur,

platur, curvæ transcendentes, quæ Problemati faciant satis, construentur concessis quadraturis. Nam ex æquatione (B) fit valor ordinatæ

$$y = \left(\frac{zs}{aa} + \frac{ab - fszds}{2aa} - \frac{(aa - ss)zs}{2aa(ab - fszds)} \right) \sqrt{(aa - ss)}$$

qui per quadraturas poterit construi, substituto in locum z ejus valore per s expresso, quod s pro arbitrio accipitur. Inventa autem y habetur ex æquatione (A)

$$x = z - \frac{sy}{\sqrt{(aa - ss)}}$$

Evidens quoque est, infinite multas curvas ex his formulis inveniri posse, cum constans b profus sit arbitraria, & pro z innumeræ functiones ipsius s accipi possint.

VI. Ut autem curvarum algebraicarum, Problema solventium, facilius reddatur inventio, quæ hoc difficultatis habet, quod non statim appareat, quales functiones pro z assumere liceat, salva integrabilitate elementi zds : pro $fszds$: a scribamus S , intelligentes per S aliquam variabilis s (vel σ) functionem, cujus conditiones ex §. III petendæ sunt. Nimirum, cum ipse z valor nullo respectu mutari debeat, pro s & σ in eodem scriptis $-s$ & $-\sigma$; ds autem abeat in $-ds$, abeunte s in $-s$: patet, quantitatem $fszds$: a valorem nancisci prioris sui valoris negativum, ubi s & σ abeunt in $-s$ & $-\sigma$; ideoque ipsam S debere imparem esse functionem quantitarum s & σ , hoc est, talem, quæ, ubi s & σ abeant in $-s$ & $-\sigma$, valorem nanciscatur prioris sui valoris negativum. Atqui posito $fszds$: a = S , fit $z = a dS : ds$. Quibus valoribus substitutis in æquationibus §. præcedentis, relatio inter coordinatas x , & y rectangulares omnis curvæ, Problemati satisfaciens, hisce exprimeretur formulis:

$$y = \left(\frac{b - S}{2a} + \frac{sdS}{ads} - \frac{(aa - ss)dS^2}{2a(b - S)ds^2} \right) \sqrt{(aa - ss)}$$

$$x = \frac{adS}{ds} - \frac{sy}{\sqrt{(aa - ss)}}$$

Ff 3

$DF = \sigma z: a$. Ergo $t = \frac{\sigma a}{\sigma z} QD$. Restat itaque QD

exprimenda, per s . Quod ut fiat, consideremus, ob $MQ = FM$, esse $QD = FM + MD$, & intelligamus elementum curvæ Mm ac in punctum m incidentem radium Fm , qui inde reflexus fecerit radium sibi proximum MN in C , rectam FD in δ , rectamque FO in o , atque procedens curvæ iterum occurrat in n , unde reflexus redibit ad F . Ducta concipiatur Fd in nm perpendicularis, & centris C, F , per m intelligantur descripti arcus circulatorum, qui rectis MN, MF , in e, k , occurrant. Quibus positis, erit, ob ang. OCo infinite parvum, $CD = C\delta$, ideoque $De = \delta m$. Hinc differentiale ipsius $QD = d$. $(FM + MD) = Fm + md - FM - MD = kM + \delta d - eM$. Sed in triangulis kmM, emM , quæ per legem reflexionis angulos ad M æquales habent, est $kM = Me$: quare d . $QD = \delta d$. Jam, quia, propter ang. $DFd = OCo$ infinite parvum, recta δd pro arcu circuli haberi potest, erit $\delta d = Fd \times$ ang. $DFd = Fd \times$ ang. OCo . Atqui $OCo = Fom - FOM =$ elemento ang.

$FOM = \frac{-ds}{\sigma}$; ac $Fd = FD = \frac{\sigma}{a} z$. Ergo $\delta d (= d$.

$QD) = -\frac{z}{a} ds$, &, assumpta recta constante b , fit $QD =$

$b - \int z ds: a$. Habemus itaque $t = \left(\frac{\sigma a}{\sigma z} QD = \right)$

$\frac{\sigma b - \int z ds}{\sigma z} a$.

V. Jam, si pro x assumamus talem functionem parem variabilis s , quæ elementum $z ds$ integrabile reddat, in æquationibus (A) & (B) substitutis pro σ, z , & t , eorum valoribus algebraicis per s expressis, semper obtinebimus æquationem algebraicam inter coordinatas x, y , curvæ quæsitæ, eliminando s ex illis primis æquationibus. Sin autem $z ds$ non fiat integrabile, vel si ipsa quantitas x transcendens accipiat,

platur, curvæ transcendentes, quæ Problemati faciant satis, construentur concessis quadraturis. Nam ex æquatione (B) fit valor ordinatæ

$$y = \left(\frac{zs}{aa} + \frac{ab - fzds}{2aa} - \frac{(aa - ss)zz}{2aa(ab - fzds)} \right) \sqrt{(aa - ss)}$$

qui per quadraturas poterit construi, substituto in locum z ejus valore per s expresso, quod s pro arbitrio accipitur. Inventa autem y habetur ex æquatione (A)

$$x = z - \frac{sy}{\sqrt{(aa - ss)}}$$

Evidens quoque est, infinite multas curvas ex his formulis inveniri posse, cum constans b prorsus sit arbitraria, & pro z innumeræ functiones ipsius s accipi possint.

VI. Ut autem curvarum algebraicarum, Problema solventium, facilius reddatur inventio, quæ hoc difficultatis habet, quod non statim appareat, quales functiones pro z assumere liceat, salva integrabilitate elementi zds : pro $fzds$: a scribamus S , intelligentes per S aliquam variabilis s (vel σ) functionem, cujus conditiones ex §. III petendæ sunt. Nimirum, cum ipsius z valor nullo respectu mutari debeat, pro s & σ in eodem scriptis $-s$ & $-\sigma$; ds autem abeat in $-ds$, abeunte s in $-s$: patet, quantitatem $fzds$: a valorem nancisci prioris sui valoris negativum, ubi s & σ abeunt in $-s$ & $-\sigma$; ideoque ipsam S debere imparem esse functionem quantitatum s & σ , hoc est, talem, quæ, ubi s & σ abeant in $-s$ & $-\sigma$, valorem nanciscatur prioris sui valoris negativum. Atqui posito $fzds$: a = S , fit $z = a dS : ds$. Quibus valoribus substitutis in æquationibus §. præcedentis, relatio inter coordinatas x , & y reclangulares omnis curvæ, Problemati satisfaciens, hisce exprimeretur formulis:

$$y = \left(\frac{b-S}{2a} + \frac{sdS}{ads} - \frac{(aa-ss)dS^2}{2a(b-S)ds^2} \right) \sqrt{(aa-ss)}$$

$$x = \frac{adS}{ds} - \frac{sy}{\sqrt{(aa-ss)}}$$

Ff 3

$$= -\frac{b-S}{2a} s + \frac{(aa-ss) dS}{ads} + \frac{(aa-ss) s dS^2}{2a(b-S) ds^2}$$

Jam, assumtis pro S quibuscunque imparibus functionibus algebraicis variabilis s , vel $\sqrt{(aa-ss)}$, poterunt ex his formulis derivari æquationes ad omnes curvas algebraicas, radios lucis lege Problematis reflectentes. Sin S cuilibet impari functioni transcendenti variabilis s , pro arbitrio assumptæ, ponatur æqualis, eadem formulæ Problema solvent per innumeratas curvas transcendentes, quarum constructio, concessis quadraturis, in promptu erit. *Q. E. I.*

VII. Si ponatur $S = s$, vel $S = \sqrt{(aa-ss)}$, vel

$S = \frac{c}{a} s + \frac{e}{a} \sqrt{(aa-ss)}$: formulæ illæ, eliminato s , dabunt æquationes ad Ellipses conicas, focum alterum habentes in puncto F .

VIII. Simili modo æquationes ad alias curvas algebraicas altioris gradus elici possent. Sed, cum hæc res nimium operæ sibi poscere videretur; animum ad earum curvarum Cauticas investigandas converti, quippe ex quibus datis ipsæ illæ curvæ possunt describi. Tentavi itaque, num' relatio inter coordinatas rectangulas Cauticarum hujus Problematis in similibus formulis generalibus, sed simplicioribus, exprimi possent, & rem vidi succedere. Analysin autem pro hisce Cauticis ita institui. Constat, puncta Cauticæ catoptricæ esse intersectiones binorum radiorum reflexorum, sibi invicem proximorum. Ergo C erit punctum Cauticæ. Sit ex C in FO perpendicularis CS ordinata Cauticæ $= q$, abscissa FS

$= r$: erit itaque in triangulo rectangulo CSO , $q = \frac{\sigma}{a} CO$,

& $OS = \frac{s}{a} CO$, ideoque $r = z - \frac{s}{a} CO$. Est autem in trian-

gulo ODF rectangulo $DO = \frac{s}{a} z$, hinc $CO = \frac{s}{a} z + CD$.

Denique ob ang. DCD infinite parvum, & angulos ad D re-

ctos

ctos, est $\frac{\delta D}{CD} = \text{ang. } DC\delta = d. FOM = -\frac{ds}{\sigma}$; δD au-

tem est elementum rectæ $FD (= \frac{\sigma}{a}z)$, quod in casu Schematis negative accipiendum est, cum, crescente angulo FOM , decrescat recta FD , ideoque δD exprimendum est per $-\frac{z d\sigma + \sigma dz}{a}$. Quare habemus $CD = \frac{z \sigma d\sigma + \sigma \sigma dz}{ads}$,

&, ob $\sigma d\sigma + s ds = 0$, fit $CO = \frac{\sigma \sigma dz}{ads}$ & hinc $q =$

$\frac{dz}{ads} \sigma^3$, atque $r = z - \frac{\sigma \sigma ds}{ads}$. Et, quia est $z =$

$\frac{ads}{a} ds$, $dz = a dds : ds$, atque $\sigma = \sqrt{(aa - ss)}$, coordinatæ rectangulares omnis causticæ hujus Problematis sic exprimi possunt:

$$q = \frac{(aa - ss) dds}{ads^2} \sqrt{(aa - ss)}$$

$$r = \frac{ads}{ds} - \frac{s dds}{ads^2} (aa - ss)$$

IX. Quas formulas consideranti non potest hoc obscurum esse, eas semper suppeditare curvas algebraicas, si sequetur functioni algebraicæ literæ s , nec non, sub certis tamen conditionibus, si pro S ponatur functio transcendens: nam, si modo terminus simpliciter transcendens, qui in valore literæ S occurrere potest, non sit per variabilem

s multiplicatus, vel divisus, (e.g.posito $S = s + a \frac{f ds}{2\sqrt{(aa + ss)}}$)

curva nascetur algebraica; cum sic $dS : ds$ quantitas algebraica futura sit, & ergo etiam $d dS : ds^2$; ponitur enim dS constans. Præterea & hoc dignum est, quod observetur, operatione earundem formularum (§ VIII) curvas algebraicas permutatas, quæ rectificabiles sint, inveniri posse, si pro S in illis ponatur quælibet functio impar algebraica literæ s , vel quantitatis $\sqrt{(aa - ss)}$: Constat enim, omnis curvæ algebraicæ causticam esse rectificabilem; & curvas, quarum causticæ per

per has formulas determinantur, esse algebraicas, quotiescunque S sit ipsius s functio algebraica impar, ex superioribus patet.

X. Ponatur e. g. $S = (csk + es^m)^2$: & prodibunt Cauticæ algebraicæ rectificabiles, per quoscunque numeros impares positivos explicentur literæ k, m, n . Inter has simplicissimam habebimus, posito $S = s + \frac{s^3}{aa}$. Quæ hypo-

thesis dat $q = \frac{6s}{a^3} (aa - ss)^{3/2}$, & $r = a - \frac{3ss}{a} + 6$

$\frac{s^4}{a^3}$. Ex his coordinatarum valoribus hæc fluunt hujus cur-

væ attributa. 1) Curvam lineæ abscissarum FS in duas partes secat æquales & similes, & circum eam, tanquam axem, similiter positas. 2) Curva ab axe suo tangitur, & punctum contactus cuspis est, quæ ab origine abscissarum distat intervallo $4a$. 3) Præter hanc cuspidem in vertice, duas adhuc habet, ad utramque partem axis unam, cui responderet ab-

scissâ $r = \frac{5}{8}a$, & ordinata $q = \frac{9}{8}a\sqrt{3}$. In utraque

harum cuspidum tangens curvam recta occurrit axi sub an-

gulo $\frac{2}{3}$ recti æquali. 4) Unum adhuc verticem habet hæc

curva, in quo tangens axi normalis est; & ad hunc verticem est $r = a$. Quibus omnibus si hoc jungas, cujus non multo difficilior est demonstratio, curvam hanc neque plures vertices, neque plures cuspides, neque plura puncta, quorum tangentes cum alterutra coordinatarum coincidunt, neque crura infuita, neque puncta flexus contrarii, habere posse: intelliges, hanc curvam ea esse figura, quam Schema 2 exhibet. Tria ejus crura, $a\gamma$, $\gamma\delta$, δa , singula rectæ Fa æqualia deprehenduntur: ut itaque appellari posset triangulum curvilineum æquilaterum, lateribus intus convexis. Si e valoribus coordinatarum q, r , ejiciatur s , obtinebitur hæc æquatio

TAB. V
Fig. 2.

æquatio ad hanc curvam $q^4 + (2rr + 11ar - \frac{61}{4}aa)qq$

$+ r^4 - 13ar^3 + 60aarr - 112a^3r + 64a^4 = 0$,
 quæ docet, Causiticam hanc esse lineam quarti ordinis. Trans-
 ferendo originem abscissarum ex F in verticem α , seu po-
 nendo $r = 4a - v$, ista æquatio mutabitur in breviorē

$$q^4 + (2vv - 27av + \frac{243}{4}aa).qq + v^4 - 3av^3 = 0.$$

XI. Ponamus $S = s + \frac{ss}{aa} \sqrt{(aa - ss)}$: & eadem cur-

va prodibit, quam modo descripsimus. Linea autem abscis-
 sarum nunc erit recta fg , & origo in puncto f , cujus posi-
 tionem habebimus, facta parte axis $Fg = 2a$, & gf in $F\alpha$
 perpendiculari $= a$. Jam, si puncto lucido posito in F , per
 evolutionem, vel involutionem, crurum curvæ $\alpha\gamma\delta$, aliove
 modo (vid. *Hospitalii Analyse des infiniment petits Art.*
128, 129,) describatur aliqua curva, quæ curvam $\alpha\gamma\delta$ pro
 caustica habeat: curva nascetur algebraica, Problemati satisfa-
 ctura. Alias curvas algebraicas eodem modo obtinebimus,
 puncto lucido in f collocato. Quin igno, puncto radiante
 alibi alibi que assumpto, ex hac una caustica $\alpha\gamma\delta$ innumeras
 curvas algebraicas describere licebit, radios lege Problema-
 tis reflexuras. Si generatim sit $S = cs^n + es^m (aa - ss)k : m$
 aliæ atque aliæ Causiticæ rectificabiles hujus Problematum de-
 terminari poterunt, aliis aliisque numeris positivis impari-
 bus pro n & k , paribus autem pro m , substitutis.

XII. Tribuamus nunc literæ S hunc valorem $= \frac{c}{a} s +$

$$\frac{e}{2.3a^3} s^3 + \frac{f}{4.5a^5} s^5 + \frac{g}{6.7a^7} s^7 + \frac{h}{8.9a^9} s^9 + \&c.$$

qui, cum coefficientes $c, e, f, g, \&c.$ possint esse quanti-
 tates

tates positivæ, vel negativæ, vel nihilo æquales, valde generalis est. Quo posito, erit

$$\frac{dS}{ds} = \frac{c}{a} + \frac{e}{2a^2} ss + \frac{f}{4a^3} s^4 + \frac{g}{6a^4} s^6 + \&c. \quad \& \quad \frac{ddS}{ds^2} = \frac{e}{a^2} s + \frac{f}{a^3} s^3 + \frac{g}{a^4} s^5 + \&c.$$

His in formulis §. VIII substitutis, erit $y =$

$$\frac{s(a - ss)^{3/2}}{a^2} \left(c + f \frac{ss}{aa} + g \frac{s^4}{a^4} + h \frac{s^6}{a^6} + \&c. \right); \quad \&$$

$$r = c + e \frac{s^4}{a^4} + f \frac{s^6}{a^6} + g \frac{s^8}{a^8} + \&c. - \left(\frac{e}{2aa} ss + \frac{3f}{4a^3} s^4 + \frac{5g}{6a^4} s^6 + \frac{7b}{8a^5} s^8 + \&c. \right).$$

Jam de omni-

bus curvis, quarum coordinatis hæ formulæ accommodari possunt, demonstrari potest, eas habere axem, circum quem duæ partes perimetri, similes & æquales, sint similiter positæ; duo minimum habere vertices, quorum alter a recta ordinatis parallela tangatur, & plures vertices in aliqua harum curvarum esse posse, si quædam ex coefficientibus $e, f, g, \&c.$ sint quantitates negativæ, quædam positivæ; tres item ad minimum cuspides in hujus generis curva deprehendi, quarum una ab ipso axe tangatur, pluribusque cuspidibus eam instructam esse posse, ut 5, 7, 9, &c. numero semper impari; denique nulla crura infinita in ejusmodi curva reperiri, & punctis flexus contrarii eam aut omnino carere, aut, si quod habeat, id in aliquo vertice esse. Ex hac curvarum familia unaquæque, si tres tantum cuspides habeat, innumeras dabit curvas algebraicas, quales Problema poscit; neque huic rei minus idoneæ erunt reliquæ hujus generis causticæ, pluribus quam tribus cuspidibus præditæ, nisi cum situs earum cuspidum talis forte fuerit, ut curvæ, ex his causticis genitæ, in plures gyros volvantur. Tales enim curvas, quæ,

que, duobus pluribusve gyris absolutis, in se redeant, Problema, in proprio sensu acceptum, non videtur admittere. Curva tricuspidata Paragraphi VIII est species, sub genere causticarum, in hac §. descriptarum, contenta. Dabimus nunc quoque exemplum curvæ, quinque habentis cuspides, quæ in numero causticarum Problematis censenda est.

Posito videlicet $S = \frac{c}{a} s + \frac{c}{6a^3} s^3 - \frac{cs^5}{8a^5}$, invenio

pro Caustica curvam, cujus figura Schemate III oculis sub-

jicitur. Ad hanc curvam est ordinata $q = \frac{s}{a} \left(1 - \frac{ss}{aa} \right)^3$: TAB. V
Fig. 3.

$\left(1 - \frac{5s^2}{2aa} \right) c$, & abscissa $r = \left(1 - \frac{ss}{2aa} + \frac{23s^4}{8a^4} - \frac{5s^6}{2a^6} \right) c$, origine abscissarum in puncto axis f

existente. Tres hæc curva vertices habet, b, g, b , ad quos pertinent abscissæ $fb = 1, 1000 c$, $fg = c$, $fb = 0, 875 c$. Ornata est quinque cuspidibus, quarum prima est in vertice b , ubi axis curvam tangit, secunda & tertia a, e , pro abscissa communi habent $0, 9762 c$, & pro ordinata $0, 2025 c$, ad quartam c quintamque d est abscissa $= 1, 2039 c$ ordinata $= 0, 0855 c$. In vertice g tangens est axi bf normalis, & vertex b est intersectio crurum ad, ee . Quodsi singula crura hujus causticæ filo, cujus alterum extremum in puncto lucido, ubicunque extra eam collocato, fixum sit, successive evolvantur & involvantur, infinite multæ curvæ algebraicæ ovals poterunt describi, quæ radios lucis, ex assumpto puncto radiante egressos, lege Problematis reflectant. Ceterum hanc Causticam inter lineas sexti ordinis deprehendimus.

XIII. Assumtis pro S ejusmodi functionibus literæ c , que consistunt ex fractionibus, in quarum denominatores ingredia-

G g 2

grediatur s , vel $\sqrt{(aa - ss)}$: Cauticae quidem algebraicae & rectificabiles determinabuntur; sed curvae, ex his descriptae, proprie dici non poterunt Problemati satisfacere. Quemadmodum enim haec Cauticae crura infinita habebunt; ita & curvae reflectentes in infinitum extensae erunt, & alterum binorum punctorum reflexionis ab altero infinito distabit intervallo. Attamen, si liceat sensum Problematum eo usque ampliare, ut punctum radius ipsum in distantia infinita positum intelligatur: curvas quoque istas inter causticas huius Problematum referre licebit.

XIV. Verum, quoniam hic casus Problematum, seorsim TAB. V ut consideretur, dignus est, solutionem ejus, eadem, qua Fig. 4. antea usi sumus, methodo concinnatam, hic exhibebimus. Sit MAN curva, radios lucis, datae positione rectae BA parallelus, sic excipiens, ut ab ea bis in M & N reflexi revertantur, eidem rectae AB paralleli. Quaeritur natura hujus curvae. Accipiat in recta BA punctum B pro origine abscissarum BP , BII , & sint ad rectam AB sub angulis rectis ordinatae MP , NII . Radius reflexus MN occurrat lineae abscissarum in O puncto. Sit $MP = y$, $BP = x$. Jam, ut inveniatur relationem inter x & y , duas variables (pluribus enim nunc opus non est) assumo, rectam puta BO , & ang. FMN , quarum illam, BO , ad utrumque correlatorum curvae punctorum M , N , aequaliter se habere, patet. Sit $BO = z$, cosinus $FMN = s$, sinusque $FMN = \sigma$ pro sinu toto a . Et primo quidem, cum per hyp. $FMO + MOB = 2$ rectis, erit OP ad PM ut cosinus anguli FMN ad sinum, & hinc habebimus aequationem:

$$(A) \dots \frac{y}{\sigma} = z - x.$$

Deinde aequationem inter z , y , & s , inveniemus differentiendo aequationem (A), quo facto erit $\frac{s}{\sigma} dy + \frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma^2} y = dz - dx$. Jam intelligatur elementum Curvae Mm , & ex

& ex m in MF ductum perpendiculum mk , radiusque incidens Fm reflecti ponatur juxta rectam mn , quæ rectas MN , BA , fecerit in C & o , præterea per M ducta sit curvæ normalis MD . Quibus positis, patet, Mk , km , Oo , esse elementa variabilium x , y , z , & in casu Schematis nostri elementum Mk respectu reliquorum negativum esse, cum, crescentibus MP & BO , decreseat BP . Porro, cum per legem reflexionis sit ang. $FMD = \frac{1}{2} FMN$, ideoque $mMk + \frac{1}{2} FMN = \text{recto}$: in triangulo Mkm rectangulo erit $mk (=dy):Mk (= -dx) = \text{cof. } \frac{1}{2} FMN: \sin \frac{1}{2} FMN = a - s: \sigma$, & ergo $\frac{\sigma dy}{a-s} = -dx$. Quo valore in superiori æquatione differ-

entiali pro $-dx$ substituto fiet $\left(\frac{s}{\sigma} - \frac{\sigma}{a-s} \right) dy +$

$\frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma\sigma} y = dz$, & ductis omnibus in $a-s$, habebimus

$\left(\frac{(a-s)s}{\sigma} - \sigma \right) dy + \frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma\sigma} (a-s)y = a dz -$

$s dz$. In qua æquatione cum primum membrum, ob $s ds + \sigma d\sigma = 0$, integrabile sit: assumpto aliquo rectangulo constanti ab , fiet integrando æquatio:

(B) $\left(\frac{(a-s)s}{\sigma} - \sigma \right) y + ab = az - fs dz.$

Denique, ut exprimatur relatio inter z & s , considerandum est, dum recta z ad utrumque punctum reflexionis M & N tam magnitudinem, quam positionem, eandem servat, angulo FMO succedere, in altero reflexionis puncto N , angulum FNO , qui cum (ob parallelas FM FN ,) illius FMO complementum sit ad duos rectos, atque illius respectu in contrariam cadat plagam, pro sinu habebit $-\sigma$, & pro cosinu $-s$. Patet itaque, sicut in præcedenti casu, pro z assumi posse quamlibet functionem parem variabilis s , vel σ ; & infinite multas curvas construi posse, Problemati satisfacturas, si (vi æquationis B) capiatur ubique:

$$y = \left(b - z + \frac{\int s dz}{a} \right) \sqrt{\frac{a+s}{a-s}}$$

$$\& x = z - \frac{\int s y}{\sqrt{(aa - ss)}}$$

Ex his derivaturi curvas algebraicas, solliciti esse debemus, ne pro z talis functio literæ s accipiatur, quæ $\int s dz$ faciat quantitatem transcendentem. At vero, cum sit $\int \frac{s dz}{a} = \frac{sz}{a}$

$\int \frac{z ds}{a}$; pro $\frac{\int z ds}{a}$ scripto S , ideoque $\frac{adS}{ds}$ pro z , & $\frac{s dS}{ds} = S$ pro $\frac{\int s dz}{a}$, fiet

$$y = \left(b - S - \frac{(a-s) dS}{ds} \right) \sqrt{\frac{a+s}{a-s}}$$

$$x = (a+s) \frac{dS}{ds} - \frac{b-S}{a-s} s.$$

Quibus formulis si utamur, liberum nobis erit, quamcumque functionem algebraicam quantitatis s , vel $\sqrt{(aa - ss)}$, si modo ea impar sit, accipere pro S , & curvæ inde derivatæ semper algebraicæ erunt, satisque facient quæstioni; id quod iisdem ratiociniis, quæ supra (§. VI) adhibuimus, colligitur. Iisdem formulis transcendentibus etiam curvæ includuntur, quas, pro S assumpta qualibet ipsius s , vel $\sqrt{(aa - ss)}$ functione impari transcendente, licebit inde eruere.

XV. Ponamus $S = s$, ac erit $yy = \frac{a+s}{a-s} (b-a)^2$, & $x =$

$\frac{aa - bs}{a-s}$, ex quibus fit $yy = (b-a)(b+a-2x)$ æquatio ad parabolam Apollonianam, cujus focus a vertice distat recta $= \frac{1}{2}(b-a)$, origo autem abscissarum B a foco O intervallo $= a$.

XVI. Sin autem ponatur $S = s^2$, vel $= \frac{aa}{s}$, & (simplicitatis causa) sumatur quoque $b = a$: fiet ex formulis §. XIV,

XIV, $y = \frac{aa - as}{ss} \sqrt{(aa - ss)}$, & $x = a - aa \frac{a + s}{ss}$. Ex qui-

bus æquationibus eliminato s , prodit æquatio ad lineam quarti ordinis $y^4 - (2xx - 14ax + 21aa)yy + x^4 + 2ax^3 - 2a^3x - a^4 = 0$, quam æquationem simpliciore reddere possumus, pro x scribendo $v - a$, ex quo existit $y^4 - (2vv - 18av + 27aa)yy + v^4 - 2av^3 = 0$. Hæc curva quatuor habet crura infinita parabolica, quæ e duobus axis punctis A, G , ab origine B abscissarum x utrinque intervallo æquali a distantibus, exeunt, & ad utrasque axis partes ita producentur, ut singula bina, ex eodem puncto egressa, sibi mutuo æqualia & similia, & circum axem AP similiter sint posita. Et duo quidem crura ex A educta versus se mutuo & axem versus semper concava sunt; reliqua autem duo, ex puncto G , origine abscissarum v exorta, sibi invicem & axi convexitatem ubique obvertunt, ita ut in communi origine G cuspidem forment, cujus tangens cum axe coincidit. In altero autem vertice A tangens est ad axem perpendicularis. Duo tantum illorum crurum GM, AN , in Schemate delineavimus; quippe quæ conjuncta, sine duobus reliquis, Problemati satisfaciunt. Singuli enim radii $FM, axi GA$ paralleli, quos crus curvæ GM excipit, reflexi incidunt in crus AN , quod eos versus F axi iterum parallelos reflectit. Et hæc curva post parabolam conicam simplicissima esse videtur inter eas curvas algebraicas, quæ radios parallelos similiter reflectant.

TAB. V
Fig. 4.

XVII. Causficarum, ad has curvas pertinentium, naturam eodem modo, quo causticarum præcedentis casus, determinare licet. Quoniam MN, mn , sunt radii reflexi, sibi mutuo proximi, C intersectio eorum erit punctum Causficæ. Sit CS in AB normalis $= q$, & abscissa $BS = r$. Ex B sint in MN, mn , perpendiculares rectæ BE, Be , & sit e intersectio rectarum BE, Cm . Jam $BE : BO = \sin. MOB : \sin. tot. = \sin. FMN : \sin. tot. = \sigma$;

& hinc $BE = \frac{\sigma z}{a}$. Similiter invenitur $OE = \frac{s z}{a}$. Por-

ro, cum $ECM (= d. FMC = \frac{ds}{\sigma}) = \frac{Ee}{CE}$ ob angulos ad E & e rectos; Ee autem sit elementum rectæ BE , quod in casu Figuræ negative est sumendum, si ad elementum ang. FMC compa-

comparatur, quippe quò angulo crescente BE , evadens in Be , decrefcit, ut itaque fit $Ee = -\frac{z d\sigma + \sigma dz}{a}$; erit $CE = -\frac{\sigma z ds + \sigma \sigma dz}{ads}$.

Hinc $CO = OE - CE = \frac{\sigma \sigma dz}{ads}$, $OS = \frac{s}{a} CO = \frac{\sigma \sigma dz}{aads}$, $BS = r = z - \frac{\sigma \sigma dz}{aads}$, & $CS = \frac{\sigma}{a} CO = q = \frac{dz}{aads}$.

σ^3 . Si autem causticæ algebraicæ rectificabiles desiderentur, ut ex facilius inveniantur, denotante S idem, quod antea, in his valoribus ipsarum r & q pro z & dz scribamus $\frac{adS}{ds}$ & $\frac{addS}{ds}$, quo facto, relatio inter coordinatas orthogonias omnis Causticæ hujus casus sic exprimitur:

$$r = \frac{adS}{ds} - \frac{s d d S}{a ds^2} (aa - ss)$$

$$q = \frac{d d S}{a ds^2} (aa - ss)^{3/2}$$

XVIII. Eadem ergo Causticæ casui radorum parallelorum conveniunt, quæ casui divergentium radorum (§. VIII). Si ponas in his formulis $S = s$, invenies æquationem ad punctum, ut par est; fit enim in hac hypothesi Caustica focus

parabolæ conicæ (§. XV). Si capiatur $S = \frac{aa}{s}$, fiet $r = -a$

$\frac{3aa - 2ss}{ss}$, & $q = \frac{2a}{s^3} (aa - ss)^{3/2}$, quæ æquationes, elimina-

to s , dant $\frac{27}{4} a q q + (r + a)^3 = 0$, æquationem ad parabolam

cubicam secundam. Ergo, si vertex G parametro $= \frac{27}{4} BG$ cir-

ca rectam AG ultra G productam, tanquam axem, describamus parabolam cubicam secundam: habebimus Causticam radorum parallelorum pro curva $NAGM$. Sufficiet autem, crus unicum hujus parabolæ descripsisse, quod cadet ultra crus

$G M$ curvæ reflectentis ad partes, quibus concavitas arcus GM obversa est.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ.

Calendis Maji Anno MDCCLVIII.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM MEDIOLANEN-
*suam, seu acta & elogia virorum omnigena eruditione
 illustrium, qui in metropoli Insubriæ, oppidisque cir-
 cumjacentibus, orti sunt, Autore PHILIPPO ARGE-
 LATO, Bononiensi. Premittitur Clarissimi Viri, JO-
 SEPHI ANTONII SAXII, Collegii S. S. Ambrosii &
 Caroli Oblati, nec non Bibliothecæ Ambrosianæ præfecti,
 Historia literario-typographica Mediolanensis ab
 anno MCDLXV ad annum MD, nunc
 primum edita.*

Tomi II.

Mediolani, in ædibus palatinis, 1745, fol.

T. I Alph. 8 plag. 17, T. II Alph. 9 plag. 20.

Cum incredibilis fere scriptorum omnis generis hodie
 existet numerus, atque non ultimam eruditionis partem
 constituat, præcipuos in omni literarum genere libros
 nosse; egregiam profecto operam navasse dicendi sunt, qui, no-
 titiam omnis generis Autorum suppeditantes, faciliorem hoc
 pacto ad omnis generis doctrinam aditum reddere laborarunt.
 Fecit hoc jam olim inter Græcos Photius, interque Latinos Hi-
 eronymus, qui *Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogum*, Roma-
 nis Clericis consulturus, composuit. Neque inter recentiores
 defuerunt, qui eundem laborem felici conatu in se susciperent.

H h

Celebra-

Celebratissimi sunt *Raphaelis Savonarole*, Patavini, conatus, qui Patavii, in *Orbe suo literario*, amplissimum opus suscepit, in quo, omnium nationum scriptores pertinaci viginti annorum diligentia colligere aggressus est, atque indicem eorum, in quadraginta & amplius Tomos manu sua conscriptos, digestum, compilavit. Vincente autem humanas vires ejusmodi argumento, alii viri docti certarum duntaxat nationum eruditos, eorumque opera, describere sategerunt, quorum exemplo incitatus *Cel. Angelatus*, Vir literatissimus, novam hanc Scriptorum Mediolanensium collectionem componere, apud animum constituit. Ab ineunte is ætate Historiæ literariæ studio plurimum temporis impendit, evolutis per integrum vitæ curriculum pluribus insigniorum Bibliothecarum indicibus, earumque loculis in Italia, præsertim Cistiberina, non semel excussis, quo uberiores scriptorum notitiam sibi compararet. Accessit assiduum cum viris doctissimis epistolarum commercium, unde quamplurimum incrementi ad eruditionem suam accessisse, fatetur. In primis autem Viri summi, *Antonii Magliabechii*, amicitiam prædicat, cujus consuetudine, cum biennium Florentiæ ageret, usus, multis de rebus edoctus est, inque librorum autores atque editores diligentius cœpit inquirere. Mediolanum vero postea delatus, frequenter in eos incidit sermones, quæ de Mediolanensibus scriptoribus habebantur, & eruditos desiderare intellexit, ut exactiori cura, quam adhibuerat quondam Abbas *Philippus Picinellus*, Bibliotheca Mediolanensium Scriptorum exhiberetur. Cumque eo tempore insignem Italicorum scriptorum & antiquitatum mediæ ævi, a *Cel. Muratorio* compilatam, collectionem typis vulgandam curaret, ob eamque causam innumerabiles propemodum Codices, tam scriptos, quam typis expressos, evolveret; non raro Mediolanensium scriptorum ipsi occurrerant nomina. Multi inde, quos inter primo loco Illustrissimum Comitem, *Antonium Simonettam*, laudat, de Bibliotheca hac conscribenda *Cel.* Autorem monuerunt, qui, quamvis laboribus aliis obrutus esset, cedendum tamen esse summorum hominum autoritati, statuit. Manum igitur operi admovit, & primum commentarios suos de præsta-

præstantioribus in omni literarum genere scriptoribus perſcrutatus eſt, ut ſolos Mediolanenſes excerneret, videlicet, tam in illa urbe, quam in Mediolani Ducatu, hoc eſt, in univerſa regione, quam ſtatuti Mediolanenſis tenet autoritas, natos. Ceterarum enim urbium, in Mediolanenſi Ducatu ſitarum, cives eruditos, cum jam alii deſcripſerint, merito præterit. Ubi autem Cel. Autor excerpta e propriis commentariis cum *Athenæo Picinelli, & Catalogo Medicorum Mediolanenſium Bartholomæi Curtii*, contulit, ſtatim cognovit, aliud adhuc præſidium ſibi hoc in negotio eſſe comparandum. Confugit ergo ad Virum humaniſſimum, *Joſephum Antonium Saxium*, Ambroſianæ Bibliothecæ præſedum, qui, aperto ſibi conſilio, cœptam operam non ſolum approbavit, verum etiam indices Bibliothecæ, cui præeſt, cum Autore communicavit, ſeque, in dubiis, conſilio & opera nunquam deſuturum, liberaliter promiſit. Excerpturus itaque ex Ambroſianæ Bibliothecæ indicibus Mediolanenſium ſcriptorum nomina, menſium aliquot tædium & laborem devoravit Autor, qui labor novum alterum, non minus tædii plenum, poſtulavit laborem, ob cognominum ſimilitudinem in diverſæ nationis hominibus, qualia ſunt, exempli gratia, *Moroſinorum, Iſolanorum, Spinularum*, nec non *de Florentia, de Aretio, de Roma*, aliorumque centum, qui Romam, Bononiam, Florentiam, Neapolin, Venetias, atque in alias Italiæ urbes, ob migrationes aliasque cauſas, conceſſerunt. Acceſſit frequentiſſimum ſcriptorum vitium in reticendis vel propriis nominibus & cognominibus, vel patriæ ſuæ nulla facta mentione, unde ambiguitatis & obſcuritatis plurimum ad certos ſcriptores inveſtigandos emerſit. Eam ob cauſam innumerabiles Codices, & manuſcripti, & typis impreſſi, evolvendi, nec Ambroſiana tantum, verum plus quam quadraginta aliæ Bibliothecæ, perquirendæ fuerunt, quarum poſſeſſoribus pariter ac cuſtodibus, pro uſu earum conſeſſo, plurimas Cel. Autor refert grates. Ingenti hac libraria merce tandem comparata, neceſſitas alia oborta eſt, inveſtigandi ſcilicet impreſſas hæcenus aliorum Bibliothecas, tam eccleſiaſticas, quam profanas,

& singularum artium diversarum nationum & provinciarum, omnesque alias religiosorum Ordinum, Principum, & privatorum, thesauros literarios, quorum indices opulentissimi in publicam lucem emissi sunt. Desperavit autem ferme de opere perficiendo Cl. Autor, cum, in tanto notarum cumulo, quamplurima esse cognosceret, limam & lapidem Lydium desiderantia, ut vera a falsis distinguerentur. Sed, quoniam in continuo quatuor annorum cursu, quibus hæc paraverat, perlegenti subinde nuncupatorias epistolas, vel Præfationes librorum, ultro emerferant plura, quæ alibi frustra quaesivisset, ipse sibi animum addidit, & renovato studio ad epistolarum collectiones se convertit, literarias quoque omnes eruditarum nationum ephemerides perscrutatus est. Cumque earum lectio plurimum delectationis ipsi afferret, recreata paulisper mente, depositum jam laborem continuandum resumpsit. Maximopere quidem optasset, præcipuas Italiæ Bibliothecas invisendi, & Mediolanensium ibi scripta percurrendi, sibi fuisse facultatem concessam. Quamvis autem ætas pariter, ac rei familiaris angustia, hoc prohiberent, ab amicis tamen varia accepit, quorum operam nonnulla diligentius investigaret, hisque auxiliis opportune se usum esse, proficitur. Omnium vero scriptorum, de quibus verba fecit, ætatem, qua nempe floruerunt, diligentissime investigavit, eorumque parentes, munera, studia, fortunas, mores, mortuales dies, & quicquid ad uberiores eorum historiam facere poterat, studiose indicavit. In familiarum genealogia distinctius cognoscenda, operam *Joannis Sironi a Scotia* plurimum sibi profuisse, commemorat, quem etiam in singulis ferme Articulis laudatum lector deprehendet. Perversus mos apud Italos invaluit, ut Insubres fere omnes, ab una metropoli Mediolano, Mediolanenses appellentur, quamvis minoribus aliis Insubriæ civitatibus natales debeant. Invaluit hoc potissimum inter religiosorum familias, unde nonnunquam in errorem se incidisse, Cl. Autor dolet. Mutavit vero sententiam pluribus in locis, antequam liber prelo subiceretur, ubi errorem agnovit; chartis vero impressis, mutare nihil potuit, ac propterea, si quid certius emerit, inter addenda & corrigenda

rigenda ad calcem libri amandavit. Singula, quæ a singulis scriptoribus edita sunt, quantum fieri potuit accurate, recensuit, si quid tamen nonnunquam ab eo fuerit omissum, ab æquis æstimatoribus, operis ejusmodi amplitudinem cogitantibus, veniam facile impetrabit. Libros typis exscriptos recensens, locum, annum, typographi nomen, & libri formam, semper annotavit, cumque ii, qui ante annum 1506 editi sunt, ob raritatem manuscriptis Codicibus accenseantur, ea de causa etiam locum, quo isti reperti sunt, cum cura notavit. Scriptores hoc pacto Mediolanenses, quotquot reperit, omnes, tam bonæ, quam malæ, notæ, hic apposuit; id enim operis inscriptio atque institutum postulabant, &, vix sine temeritatis nota de præstantia cujusque scriptoris judicium ferri posse, Cl. Autor judicavit. In duas interim Partes Bibliothecam omnem distribuit, quarum prior illustriorum Autorum vitas & scripta continet, altera vero ceterorum, quos ipse minoris notæ vocat, notitiam exhibet. Universo autem Operi præfixa est *Josephi Antonii Saxii Historia literario-typographica Mediolanensis*. De antiquitate, origine, ac progressu, studiorum Mediolanensium primo Cl. *Saxius* hic præfatur. A Græcis primum, & quidem A. U. C. 592, per illos mille Achæos exules, quos senatus e patria accitos post bellam *Persei* in urbe, aut per Italiam, multos annos detinuit, primum bonas artes in Italiam, adeoque, ut videtur, & Mediolanum, delatos esse, contendit. Simul enim ac Romæ literarum studia florere cœperunt, Mediolanenses ad eadem colenda incitatos fuisse, locus *Suetonii de illustribus Grammaticis*, a Cl. *Saxio* adductus, evincit. Seculo post natum Christum primo Bibliothecam publicam Mediolani existisse, inscriptio antiqua, ab *Alciato* jam explicata, declarat. De alia etiam Bibliotheca antiquissima, Mediolani collecta, cujus reliquæ adhuc in vetustissimo tabulario Canonicorum basilicæ *S. Ambrosii* asservantur, ex *Puricelli Dissertatione Nazariana* Cl. *Saxius* disputat. Bibliothecam quoque Ecclesiæ Mediolanensis metropolitanæ vix antiquam esse, nos edocet. Tempore *Hadrinni* Imperatoris, Mediolanum *novas*

Pag. 4-

8.

10.

- Athenas* vocari sueviffe, ex infcriptione, a *Petro Appiano* primum vulgata, & hic appofita, intelligitur, quam ipfam de
 Pag. 11. Mediolano capiendam effe, contra *Josephi Scaligeri*, *Isaaci Cajauboni*, & *Joannis Meurfii*, objectiones Cl. *Saxius* evincit.
13. S. *Augustinum* rhetoricæ artis magiftrum Mediolani publica autoritate conftitutum effe, in ejusque honorem a republica Mediolanenfis ftatutam, hodiernum exftantem, effe pofitam, idem
 16. obfervat. Seculo quinto, fub imperio *Theodorici*, *Deuterium* quendam, Grammaticum, Mediolani floruiſſe, ex locis *Ennodii*, hic appofitis, apparet. Nobiliſſimos etiam juvenes eo tempore Mediolanum ftudiorum cauſa ceſſiſſe, idem *Ennodius* tradit, cujus locorum interpretationes *Gattii*, in *Historia Gymnaſii Ticinenſis Cap. 4.* de ſcholis Ticinenſibus eos capiendos effe, ftatuentis, erudite Cl. *Saxius* convellit. *Aratorem*,
 19. Poetam, nec non *Ennodium*, Mediolanenfibus civibus accenſendos effe, demonſtrat. Miſeram inde literarum faciem fub poſtremis Regibus Gothis ac Longobardis depingit, & Cel.
 22. *Muratorii* Diſſertationem de literarum ftatu, neglectu, & cultura in Italia, poſt barbaros in eam invecſtos, uſque ad A. C. milleſimum centeſimum, nec non ejuſdem Autoris Diatriben alteram, de literarum fortuna in Italia, poſt annum Chriſti 1100, & de Academiarum & Gymnaſiorum erectione, quæ ambæ Diſſertationes in Tomo tertio *Antiquitatum Italicarum mediæ ævi*
 25. exſtant, adducit. Ejus autem veſtigiis inſiſtens, Seculo nono, vel decimo, hiftoriam Mediolani doceri cœptam effe, ex opufculo de *Situ civitatis Mediolanenfis*, quod apud *Muratorium*, in Operis, modo adducti, Tomo I exſtat, Cl. *Saxius* docet. Jurifprudentiam quoque, artemque poeticam, ſaltem Seculo duodecimo & inſequenti, Mediolani floruiſſe, ex variis ſcriptoris
 28. cozvis declarare annitur. Artem medicam paulo ſerius, circa Seculum tamen decimum quartum, coli cœpiſſe, fatetur. Vicecomitum dein Principum in literas merita extollit. Inſignem quoque eruditorum proventum fub Ducibus *Sfortiacis* Mediolani exſtitiffiſſe, interque hos *Franciſcum Philelphum*, Græce Latineque doctiſſimum, floruiſſe,
 30. qui laudes *Sfortiæ* carmine heroico decantavit, obſervat. Pu
 31. blica
 37.

blica eo tempore universis ferme liberalibus disciplinis Gymnasia patebant, cum Græcam linguam doceret *Demetrius Chalcondylas*, artemque rhetoricam *Georgius Merula*, & *Alexander Minutianus*. Nec Jurisprudentiæ, Mathes, aliisque artibus, suos defuisse magistros, Cl. *Saxius* monet. Ea autem Gymnasia adhuc hodie perdurare, quanquam singulis hisce disciplinis pertractandis unus tantummodo præceptor publico nomine constituatur, atque generali nomine *scholarum palatarum* ista Gymnasia veniant, nos edocet. Inter omnes tamen disciplinas nullam hodie diligentius ibi tractari, quam Jurisprudentiam, observat, simulque Augustissimæ Romanorum Imperatricis erga has scholas clementiam hac occasione prædicat, quæ, inter præsentis bellorum turbas, redivitibus licet vehementer imminutis, præceptoribus tamen palatinis nihil omnino de mercede consueta detraxit. Invenite Seculo decimo sexto, ob bellum a Gallis cœptum, & *Ludovico Maria Sfortia*, Duce Mediolanensi, capto, insignem librorum suppellectilem, Mediolani asservatam, in regiam Gallorum urbem tractam esse, & literarum florem haud parum decrevisse, Cl. *Saxius* monet. Instituta tamen est A. 1546 *Academia transformatorum*, in quam celebris ille *Majoragius*, cum multis aliis, natalium splendore & munerum dignitate conspicuis, receptus est. Quamplurima hos Academicos Epigrammata Italica composuisse, *Philippo*, *Caroli V* filio, dedicata, Cl. *Saxius* narrat. *Gymnasia Canobiani*, a *Paulo Canobio* A. 1554 fundati, origines exponit, inque illo Gymnasio dialecticam artem, & moralem Philosophiam, tradi solere, docet; de quamplurimis etiam aliis, circa hæc tempora fundatis, Collegiis disputat. Nemi tamen in augendo literarum flore secundum fuisse *Carolus Borromæum*, statuit, cujus adeo instituta, rei & sacræ & literariæ maximopere profututa, fuisse edisserit. A. 1594 *Mutius Sfortia Columna Marchio Caravagii* illustrem Academiam propria in domo condidit, in qua Philosophia, Physica, Mathesis, atque ars poetica, egregie culta est, id quod ex ephemeridibus istius Academiae, quarum exemplar manuscriptum Cl. *Saxius* apud se habuit, commemorat, præclaram

Pag. 44.

47.

48.

49.

- claram hanc Academiam prorsus tandem dissolutam esse, final dolens. Ad *Fridericum Cardinalem Borromæum*, *Caroli Borromæi* consobrini, postea delatus, ejus erga literas Mediolanenses immortalia prorsus merita fufe edisserit, inprimisque Bibliothecam Ambrosianam, ab eo conditam, accurate describit, atque, antecessorem suum in munere Bibliothecarii, *Petrum Paulum Boscam*, peculiarem librum *de origine & statu Bibliothecæ Ambrosianæ* conscripsisse, testatur. Quam plurimas Seculo decimo septimo societates literarias Mediolani constitutas describit. Laude simul *Joannis Jarckii Specimen historiae Academicarum eruditarum*, hic Lipsiæ A. 1725 typis exscriptam, in eoque libro omnes Academias, Mediolani institutas, recenseri, docet. Commemorat etiam, R. P. *Franciscum Xaverium Quadrium primo Voluinini* præclarissimi operis, quod de Italicæ pœseos historia & ratione prelo paravit, earum Academicarum elenchum inseruisse. Institutas quoque tunc temporis scholas quasdam fuisse, quæ *Marone* vocantur, monet, quamvis Grammaticæ & Arithmeticæ non excedant confinia. Tandem, hodierni seculi statum literarum enarrans, de *Academia equitum*, a Comite *Carolo Archinto*, de quo mox plura afferemus, condita, & studiis nobilium dicata, mox tamen iterum dissoluta, disputat. *Academiam Arcodum*, ad exemplum Academicæ Romanæ pœseos causa fundatam, describit. *Academia palatina*, in palatio Regio Mediolanensi congregata, de evulgandis scriptoribus Italicis fuit sollicita. Variæ præter has hoc seculo fundatæ sunt Mediolani Academicæ, de quarum institutis, legibus, & in artium finibus promovendis studio, accuratam Cl. *Saxius* notitiam suppeditat. Hac autem Dissertatione præliminari finita, ipsa *Historia typographico-literaria Mediolanensis* sequitur. Mediolanenses omnium primos Codices Græcos typis exscripsisse, Cl. *Saxius* observat, *Maittairium* consentientem adducens. Taxat eo nomine *Burhardum Gottbelf Struvium*, qui in *Introductione*, quam composuit *ad notitiam Historiæ literariæ*, *Aldo Manutio* hanc gloriam tanquam omnium primo adscribit. Quid? quod primus

mos Codices Hebraicos, Soncini, Mediolanensis ditionis oppido, fuisse excusos, docet, eumque locum perperam alios cum loco Germanico, *Suns* dicto, & in Colonienſi Ducatu ſito, confundere, offendit. *Petrus Paulus Porrus*, civis Mediolanensis, Arabicæ typographiæ dedit originem, & *Psalterium Davidicum* Hebraico, Græco, Arabico, & Chaldæo idiomaſe, A. 1516 Genuæ excudit. Latinos inſuper libros optime notæ, Mediolaneniſibus typis excuſptos, Cl. *Saxius* aſſert. Miſſalia, tam Ambroſiano, quam Romano, ordine compoſita, primum Mediolani typis vulgavit *Zarotus*, cum antea, inventa licet arte typographica, manuſcriptis libris ſacra peragentes uti cogerentur. Anno autem ſeculi XV ſeptuageſimo quinto, ex officina ejuſdem *Zaroti* Miſſale Romanum jamjam prodiſſe, illudque, a nullis adhuc hiſtoriæ typographice ſcriptoribus indicatum, in Ambroſiana Bibliotheca aſſervari, Cl. *Saxius* obſervat, *Maittairium* ſimul confutans, qui, anno demum 1478 Miſſale Romanum ab illo typographo evulgatum eſſe, ſibi perſuaderat. De origine deinceps artis typographice veluti *πάρεργον* aliquod inſpergit, cumque de primo ejus inventore, & tempore inventionis, admodum uſe diſſeruiſſet, variasque variorum ea de re ſententias attuliſſet, in vulgari tandem atque recepta opinione, anno nimirum 1440 eam artem inventam eſſe, acquieſcit. Germanis gloriam inventæ artis non denegat, Mediolanum vero A. 1465 eam delatam eſſe, cum illo anno *Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ* ibi excuderentur, docet, Cel. *Fabricium*, in *Bibliotheca Latine* idem aſſerantem, adducens. Deſiderari quidem apud Mediolanenſes iſtius editionis exemplar, non diſſitetur, verum, *Claudianum Solmaſium* illud ab amico quodam dono accepſſe, & illo in explanandis hiſce ſcriptoribus non ſine fructu uſum eſſe, ex prima ejus ad *Ælium Sportianum* annotatione patet. Antiquiores quidem Codices Venetiis impreſſos fuiſſe, putat *Maittairius*; ejus tamen ſententiam, firmis fundamentis minime ſuſſultam, Cl. *Saxius* penitus ſubruit. Deſcriptionem vicæ eorum, qui Mediolani artem typographicam ollæ cum laude exercuerunt, idem ſuppeditat. Immo & typographos

Pag 79.

86.

87.

89.

94 ſeq.

- phos Mediolani natos, qui in aliis urbibus artem nobilissimam exercuerunt, peculiari Capite recenset. Intelligitur exinde, typographos ejus temporis in omni literaturæ genere fuisse versatos, & ab his præstantes ex antiquitate scriptores typis non solum excusos, verum etiam eruditis commentariis illustratos. His autem præmissis, historiam typographico-literariam inde ab anno 1470, seriem annorum secutus, Cl. *Saxius* textit, primum triennium, delatæ ad Mediolanenses artis typographice infantiam vocans. Coli quidem ea ars anno istius Seculi sexagesimo quinto jam suevit; cum autem temporum edacitas, & negligentia majorum, editos primo illo quinquennio libros absumserit, & historię typographice scriptores vix unum aut alterum Codicem his annis-Mediolani impressum commemorarent, satius duxit Cl. *Saxius*, historiam suam a septuagesimo demum Seculi istius anno exordiri, quamvis, tenuem quoque in hisce primordiis librorum, typis Mediolanensibus excusorum, suppellectilem occurrere, non diffiteatur. Primos Mediolanenses typographos natione Germanos fuisse, & ab his Scriptores Historię Augustæ, de quibus supra dictum est, typis expressos, ex *Joannis Andreae, Episcopi Aleriensis, Epistola ad Sixtum IV* comprobatur. *Antonium Zarotum* vero nomen suum exemplaribus Mediolani editis primum inscripsisse, ac *Terentii Comedias* primo loco evulgasse, contendit. *Horatium* eodem septuagesimo anno Mediolani impressum fuisse, dubitanter tamen, affirmat. *Festi* vero de proprietate verborum libros, *Pomponium Melam de situ orbis*, nec non *Poggii Libros facietiarum*, hisce annis prela Mediolanensia nobilitasse, observat. Cum opus illud *Poggianum* flammis dignum judicaverit *Gerardus Joannes Vossius*; non incongruum existimavit *Saxius*, de *Poggio* illo Florentino, ejusque scriptis, & præcipue *Facietiarum libris*, paulo fufius disserere, doctorumque hominum de eo judicia apponere. A. 1473 unicum Mediolani librum, *Dantis* nempe *Comedias*, excusum esse, *Maistairius* cum aliis somniavit. Hos autem longissime a veritate aberrasse, ea, quæ *Saxius* assertit, abunde loquuntur. Disputat is modo de illis libris, quorum inspicendorum

Theodorum ipsi copia facta est, quique ad eruditionem faciunt. Affert adeo *Epistolas Pii II*, quas Pontifex ille conscripsit, cum supremum illum Præfultatum teneret. De vita istius Pontificis, qui antea *Aeneas Sylvius* dictus fuerat, & munera sacra Mediolani administraverat, multa notatu digna affert. Disputat etiam de libro, qui inscribitur, *Synonyma Medicinæ Simonis Genuensis*, hoc anno vulgato. *Simonem* illum eundem esse, qui *Vanderkinder* ab aliis cognominatur, eumque vitæ instituto medicam quidem fuisse, sacra tamen munera administrasse, docet. Editionem Operum *Ambrosii*, A. 1474 ad-
 ornata, affert, quam *Oudinus* & *Fabricius* ignorarunt; ei tamen varia scripta fuisse addita, quæ a recentissimis Operum *Ambrosii* editoribus inter spuria relata sunt, dolet. Eodem
 anno *Georgii Trapezuntii Compendium Prisciani de partibus orationis*, ante biennium jam editum, typis repetitum est. Opus hoc Autorem ad preces cujusdam *Gole Montani* composuisse, epistola, ad illum scripta, & operi adjecta, declarat. De rebus, ad *Georgium* hunc spectantibus, in *Additamentis ad Vossium*, quæ in *Ephemeridibus Venetis* exstant, dictum est, ubi inter cetera ejus opera: *invektiva in Theodorum Gazam* refertur. Nunquam illud opus lucem adspexisse, Cl. *Saxius* testatur, Ambrosianam vero Bibliothecam nonnullos Codices manuscriptos, hunc titulum præferentes: *Georgii Trapezuntii in perwersionem Problematum Aristotelis, a quodam Theodoro Gaza editam, & Problematum Aristotelis Philosophiæ protractio*, servare, didicit, eumque librum eundem esse, qui *Invektiva* nomen habet, conjicit. *Demetrium Cretensem*, qui primus Codicum Græcorum impressionem Mediolani civis docuit, e Creta quidem oriundum fuisse, concedit Cl. *Saxius*, ob diuturnam tamen apud Mediolanenses moram & contubernium, *Mediolanensis* cognomen accepisse, eumque in libris, per ea tempora editis, hoc cognomine insigniri, docet. Grammaticam Græcam is, Mediolani excusam, evulgavit, Florentiam postea evocatus, ut ibi manum parandæ *Homeri* editioni admo-
 veret, quo etiam labore summa cum laude perfundus est. Affert Cl. *Saxius* Epigramma elegantissimum, ab *Angelo Po-*
 liano

litiano in ejus honorem confectum, & *Demetrium* in Hispaniam postea concessisse, ibique *Bibliis polyglottis Complutensibus* evulgandis manum admovisse, ex *Atuari Gamsefi* libro de rebus gestis *Cardinalis Ximenii*, docet. Multos quidem viros celebres, *Demetrii* nomen gerentes, in *Bibliotheca Græca* adduxit *Fabricius*; de nostro tamen nihil, certe perperam, retulit, unde hic defectus ex iis, quæ *Cl. Saxius* disputat, egregie potest suppleri. *Constantini Lascaris* in *Mediolanenses* literas merita summopere idem prædicat, eumque assidua cura in *Gymnasiis* literas Græcas professum esse, docet. Non tamen diu *Mediolani* subsistit, sed *Neapolin*, magnis præmiis invitatus, petiit, eloquentiam ibi & Græcas literas summa cum laude professus. Tandem vero in *Siciliam* abiit, & *Messanæ* perpetuam fixit sedem, ibique tanta nominis celebritate floruit, ut summi ordinis viri filios suos ex *Italia* in *Siciliam* erudiendos ablegarent. Unicum duntaxat librum, a *Lascare* conscriptum, nempe de *Scriptoribus Græcis, patria Siculis*, in *Bibliotheca Græca* laudavit *Fabricius*. Verum, alia adhuc istius Autoris Græca existere scripta, quæ *Ambrosiana Bibliotheca* asservat, *Cl. Saxius* testatur. Hunc in certum refert librum de constructione verborum, *Solutiones quarundam questionum grammaticarum, Commentarios in prælogomena Orphei*, nec non *Epistolam ad Bartholæum Salomonensem contra Pbilæphum*, in qua eum carpit, quod nimirum se jactaret de Græcæ linguæ peritiâ, plures ejusdem errores notans, ac genuinam nonnullarum vocum originem & significationem exponens. Ad gloriam vero nostri quamplurimum facere, *Saxius* dicitur, quod *Aldus Manutius*, Græcos libros *Venetis* impressurus, exordium duxerit a grammaticis ejusdem institutionibus. Hoc enim ipsummet *Aldum* in epistola, ipsis præfixa, cujus fragmentum *Maittaireius* affert, præfiteri, observat. Statuta *Mediolanensia*, pergamenis, aut chartaceis, codicibus antea inscribi solita, anno hujus Seculi octogesimo, sumptibus cujusdam *Pauli Suardi* typis expressa sunt; qua occasione, *Cl. Saxius* historiam statutorum urbium *Italicarum* texit. *Mediolanensium* statutorum originem ab *A-*

1915 repetendam esse, innuit, quo nimirum anno *Consuetudines Mediolani*, quarum exemplar manuscriptum in Bibliotheca Ambrosiana asservatur, collectæ ac promulgatæ sunt. Apparet ex istis consuetudinibus, modum lites per duellum componendi eo tempore apud Mediolanenses viguisse, quale certamen vel ab ipsis litigantibus, vel a substitutis *campionibus*, instituebatur. Judicium aquæ frigidæ itidem ibi vigeat, neutrquam vero cadentis ferri iudicium adhiberi consuevit. Consuetudinibus vim legis fuisse inditam, antea vero jam sta-
 Pag. 210.
 tata & leges municipales ibi existisse, quamvis non amplius esse superint, testimonia, a Cl. *Saxio* apposita, satis declarant. *Francisci Crassi* opinionem, qui in libro *de origine juris Mediolanensis*, non alias leges, quam consuetudines feudales, a majoribus conditas, agnovit, *Saxius* confutat, & potius, *novæ statuta communis Mediolani* A. 1330 promulgata fuisse, docet. Post varia deinceps jura, a *Matthæi Magni Viscomitii* filii, aliisque subsequentibus Mediolani Principibus, condita, tandem *Caroli V* autoritate *novarum constitutionum jura*, adhuc vigeat, curiis Mediolanensibus præscriptum fuisse, monstrat. A. 1482 *Panegyrici veteres*, a *Francisco Puteolano*
 213.
 tenebria crepte, atque in pergamena impressæ sunt, quales exemplar Bibliotheca Ambrosiana tenet. Erravit proit *Jacobus de la Bouche*, recentissimus istarum Orationum in usum Delphini editor, quando, primam earum editionem A. 1720 demum excusam fuisse, contendit. Duplicem reseris earum editionem, *Francisci Puteolani* studio adornatam, intra Seculum XV Mediolani proditisse, Cl. *Saxius* ostendit. Quod vero ad ipsum hunc *Puteolanum* attinet, Parmam is patriam habuit. Ubi Mediolani rudimenta eloquentiæ perceperat, Bononiam se contulit, sinistram hic expertus fortunam. Mediolanum a *Cicero Simonetta* tandem vocatus, artem rhetoricam pro honestissimo stipendio ibi professus est. Magna nominis & eloquentiæ fama floruit, & a plurimis eruditis, sigillatim *Angelo Politiano*, summo honore affectus est. Edidit, inter quamplura alia, *Dionysii Halicarnassæi præcepta de oratione nuptiali, natalitia, & epithalamis*,
 214.
 237.

lamiis, quæ Theodorus Gaza quondam e Græco in Latinum traduxerat. Ignoravit illam editionem Fabricius, atque inter inedita Gaze scripta eandem in Bibliotheca Græca reposuit. De variis Gaze fragmentis Cl. Saxius etiam disputat, insigni poeseos facultate eundem fuisse præditum, testatur, nulum tamen opus poeticum, præter *epicedium extemporaneum* in funere Galeacii Mariae Sfortie, a conjuratis trucidati, ab eo confectum, hodie exstare, & ejus manuscriptum exemplar in Bibliotheca Ambrosiana repositum esse, dicitur. Quæ *Curtii Historiam* e Latino in Italicum sermonem quondam convertit Petrus Candidus Decembrius, eamque A. 1438 Duci Mediolanensi, Philippo Mariae Vicecomiti, in cuius aula versabatur, obtulit. Hæc ipsa autem versio A. 1488, cum diu inedita detuisset, typis Mediolanensibus primum excusa est. Quamplurimas dein alias urbes eandem prælis suis subjecisse, Cl. Saxius docet, simulque de alia versione *Curtii Italica*, a quodam Bernardo Philippo de Junctis adornata, disputat. Hæc etiam occasione data, de ætate *Curtii*, de qua, prout constat, vehementer inter eruditos disceptatum est, nonnulla lectu digna inspergit. Narrat nimirum, Bononiæ nuper libræm prodidisse, a Comite Bagnolio compositum, in quo de *Curtia* gente, atque ætate hujus scriptoris, eruditissime disseratur, eumque Constantino M. non antiquiorem esse, ex duobus ejusdem locis comprobetur. De vita autem *Decembrii* multa hic afferre supervacuum duxit, cum varii Autores, sigillatimque *Fabricius*, fusc de eo jam disputarint, cumque *Laurentius Mebusius*, qui *Epistolas illustrium scriptorum Seculi decimi quinti*, cum eorundem vita, Florentiæ edendas suscepit, itidem *Decembrii* vitam enarraturus sit. Rem igitur eruditus multo gratiorem facturum, manuscripta *Decembrii* opera, quæ Bibliotheca Ambrosiana servat, accurate recensuit. Et hunc quidem in modum historiam typographico-literariam Mediolanensem usque ad annum 1500 texuit Cl. Saxius. Plura ejusdem specimina facile potuissemus afferre, nisi & brevitati studendum esset, & jam ex illis, quæ disputavimus, de opo-

sia instituto pariter, ac praestantia, lectores possent judicare. Notata digniora nonnulla selegimus, ut statim ex illis appareret, quam multa, ab aliis nondum observata, & eruditis huc usque incognita, hoc in Opere legantur. Addidit autem Cl. *Saxius* tabulas publicas anni A. 1472 inter primos Mediolani typographos, ad insignem librorum suppellectilem communi sumtu exscribendam, foederis. Italico quidem sermone illud foedus conscriptum est, cum autem is pro seculi barbarie innumeris solœcismis scateat, atque adeo a nostris hominibus intelligi vix possit, Latina interpretatio adjecta est. Literarum nuncupatoriarum, libris, primo typographiae seculo Mediolani impressis, praemissa, historiam hujus aevi literariam mirifice illustrant, quam ob rem, eas junctim hic edere, opportunum censuit Cl. *Saxius*. Latinas autem duntaxat selegit epistolas, cum Italicae tot vocibus corruptis repletae sint, ut earum inspectio facile tædium potuisset creare legentibus. Tandem catalogum omnium librorum, Seculo decimo quinto Mediolani editorum, secundum annorum seriem composuit, ab anno istius Seculi sexagesimo quinto incipiens. Quos libros ipsemet oculis usurpavit, eorum titulos asterisco distinxit, singulis notas eruditissimas adjecit, indicem denique rerum & nominum universo Operi addidit. Verum de Cl. *Saxii* lucubrationibus hæc dixisse sufficiat. Ad *Argelatum* jam revertimur, in cujus Scriptorum Mediolanensium Bibliotheca indices Autorum, qui ibi memorantur, ordine alphabetico dispositi, agmen ducunt, paginis libri, ubi de quovis scriptore agitur, ad marginem semper annotatis. Excipit hos Indices Syllabus Scriptorum, secundum ordinem temporis confectus, qui ab anno ante æram vulgarem 168 usque ad A. C. 1744 perducitur. Ipsa Bibliotheca ordine alphabetico est disposita, & *Tomus* quidem *primus* usque ad literam L procedit, hocque ordine servato omnium Scriptorum Mediolanensium vitæ, & ingenii, quæ reliquerunt, monumenta, succincte accurateque sunt enarrata. Qua de re ut eo certius constet, specimina quædam ex illis nunc afferemus. Cum quamplurimi scriptores, de *S. Ambrosio*, Mediolanensium sacrorum antistite,

Pag. 447.

453.

559.

antistite, ejusque urbis ornamento precipue, verbo fecerint, dubius hæsit Cl. Autor, quemnam inter tot ejus vite scriptores ducem sequeretur. Selegit vero ex insigni eorum numero *Casimirum Oudinum*, & *Jo. Alb. Fabricium*, utpote qui omnes alios, de *Ambrosio* differentes, consuluisse videbantur. Memorat adeo Cel. Autor, *Ambrosium A. C. 274*, annum ætatis quadragesimum ægentem, a tribunalibus raptum, ad sedem episcopalem promotum esse. Miratur ejus increpidum in munere pastoralis obeundo animum, & invictam fortitudinem, quam & in Arianorum hæresi profliganda, & in causa *Maximi*, tyranni, ac *Theodosii* Imperatoris, quos ob crudelitatem commissam ab ecclesiastica communione segregavit, satis dedit comprobata. Doctrinam ejus quanti fecerit *S. Augustinus*, ab *Ambrosio* quippe ad religionem perductus, atque ipsemet hæresiarcha *Pelagius*, dicta *S. Augustini*, a Cel. Autore hic apposita, affatim loquuntur. Memoriam summi hujus antistitis ad diem IV Aprilis in Martyrologio recoli, ejusque corpus sub ara maxima basilicæ Mediolanensis, quæ ab eo condita est, & *Ambrosiana* vocatur, requiescere, Cl. Autor monet, atque epigramma *Emodii*, Piciensis Episcopi, in laudes nostri compositum, cum lectoribus communicat. De operibus *S. Ambrosii*, eorumque variis editionibus, copiosius differere supervacuum duxit, cum eorum index accuratissimus & ab *Oudino*, & a *Monachis Benedictinis in Gallia*, tanquam recentissimis hujus Sancti operum editoribus, compositus jam sit. Elenchum igitur duntaxat Tractatum, a *S. Ambrosio* confectorum, quem clarissimi Monachi protulere, hic exhibuit, eique titulos opusculorum, quæ antistiti

Pag. 42. huic vulgo, quamvis minus accurate, tribui fuerunt, attexit, atque in notis adjectis varios, de vita & scriptis ejus fufius agentes, citavit. Illustrissima gens *Arbintea* Mediolanum, patriam quippe suam, ob immortalia in rem publicam atque literariam merita mirifico illustravit. In illa autem, velut inter ignes luna minores, emicuit *Carolus Arbintus*, Eminentissimi *Alberici Arbinti*, Archiepiscopi Nicæni, & hoc tempore ad eam *Potentissimi Regis nostri Nuntii Apostolici*,

Alicii, parens, de cujus vita, lucubrationibus, atque in literas meritis, quamplurima Cl. Autor in medium profert, cum præsertim, ejus se clementia mirifice exornatum, & multis beneficiis ab eo cumulatum esse, prædicet. Natus nimirum est Noster anno Seculi præteriti sexagesimo nono, primaque literarum fundamenta, in Academia Baydensi, sub clarissimis viris, sodalibus Ignatianis, posuit, quibus dein, Ingolstadtium concedens, egregiam in omni eruditionis genere notitiam superstruxit. Absoluto studiorum cursu, cultiores Europæ provincias peragravit, & Romæ potissimum diu commoratus est, ibique cum maximis doctissimisque hominibus amicitiam atque familiaritatem contraxit, quos inter *Prosper Lambertinus*, Pontificis Maximi honore jam effulgens, primo loco memorandus est. Cum autem, non sibi, sed patriæ, natum se esse, judicaret *Carolus*, ita literas post felicem ex itinere reditum tractavit, ut universa civitas, & imprimis nobilium ordo, uberrimos exinde fructus posset percipere. Academiam enim equitum instituit, & Bibliothecam, fere regiam, opera & consilio Cl. Autoris adjutus, condidit, cujus catalogum idem jam parat. Civicos præterea magistratus tantum non omnes in patria summa cum laude gessit, principum vero oculis ejusdem virtutes adeo illustres apparuerunt, ut *Leopoldus* Imperator eum sacri cubiculi præfatum constituerit, Hispaniæ vero Reges, *Carolus II* & *Philippus V*, eum aurei velleris ordine donarint, & in magnatum Hispaniæ numerum adsciverint. Maxima fuit Nostri in omni eruditionis genere peritia, id quod lucubrationes ejus, quæ philosophica, mathematica, physica, anatomica & chymica, argumenta pertractant, & a Cl. Autore nominatim indicantur, satis superque declarant. Dolendum duntaxat est, præstantissimos hos tanti ingenii foetus in omnium manibus nondum versari, sed manuscripta eorum exemplaria ab illustrissima gente *Archintea* custodiri. *Tabula* interim, præcipua disciplinarum & artium capita, per ordinem digesta, exhibentes, post mortem *Archintii*, magna ex parte, Venetiis, sine nomine tamen Autoris, typis excusæ sunt. In Præfatione, illis præmissa,

Noſter teſtatur, ſe primo hujus ſeculi anno, cum Roma ſua patriam rediiſſet, cogitaſſe, ad imitationem florentiſſimarum in Urbe Academiarum, de eruditorum coetu apud ſe congregando, qui ſtatis diebus de variis rebus literariis diſceptarent. Cumque dein ſchedas ſuas evolviſſet, incidiſſe in tabulam Mathæſeos univerſæ, quam multos ante annos, cum ibi liberalibus diſciplinis vacaret, in Academia Ingolſtadienſi theſibus mathematicis præfixerat, quo labore ita ſic delectatus, ut reliquas etiam diſciplinas ſimiliter in tabulas redigendas ſtatuerit. In his autem tabulis, mirum dictu eſſe, quam recte, erudite, & ex ordine, diſciplinarum omnium diviſiones præcipuas annotarit, ut uno velut intuitu, quicquid diuturno labore in ſcholis diſcitur, in hiſce tabulis deprehendatur expoſitum, Cl. Autor obſervat. Laudat idem ſummam *Archinti* ergo ſe beneficentiam, eaque factum eſſe confirmat, ut editio magni operis, *Mediolanenſibus* preliſ ſubjecti, cui titulus: *Rerum Italicarum Scriptores*, feliciter ad umbilicum ſit perducta. Conſecerat ipſemet *Archintus* notas in III, IV, & V Librum *Hiſtoriarum Arnulphi Mediolanenſis*, quas, ipſo dictante, Cl. Autor calamo excepit, eæque in *Tomo quarto* dicti operis comparent. Mortuus tandem eſt ſummus iſte literarum ſtator ac Mæcenas, die 17 Decembris A. 1732. Celebratiſſimum vero non minus eſt apud Mediolanenſes *Borromæorum* nomen, quos inter *Gibertus* aliquis, S. *Caroli* pronepos, fuit, qui inſigni eruditionis laude floruit, & ſeculum decimum ſeptimum haud parum illuſtravit. Incredibili iſ literarum amore ab ineunte ſtatim ætate flagravit, & Philoſophiæ, Theologiæ, aliarumque diſciplinarum, curſu Mediolani abſoluto, Romam ſe contulit. Sub *Urbano VIII* Episcopali dignitate ornatus, & difficillimis temporibus legatus Pontificis conſtitutus eſt, ubi, rebus egregie ſemper ac proſpere geſtis, ſub *Innocentio X* tandem locum inter purpuratos curiæ Romanæ Præſules obtinuit. Inter ſcripta ejus, *Sententia adverſus errores Janſenii*, nec non *Epistoſta ad Urbanum VIII de gemma Barberina*, eminent. Præſtantiſſima autem hujus viri nomen atque famam noſtro ſeculo renovaſſe

vasse alterum *Gibertum Borromæum*, Episcopum Novariensem, & curiæ Romanæ purpuratum Præsulem, qui anno hujus Seculi quadragesimo vitam cum morte commutavit, Cl. Autor observat. Quanti enim is literas & eruditos fecerit, insignis Pag. 207. optimorum librorum collectio, cujus insignem partem Ambrosianæ Bibliothecæ inferri in testamento jussit, declarat. Cum de *Hieronymo Cardano*, viro omnium admiratione dignissimo; quamplurimi differuerint scriptores, interque hos *Carolus Sponius* atque *Gabriel Naudæus* vitam ejus data operâ enarrarint; nulla spes Cl. Autori ab initio fuit, aliquid de eo proferendi, ab aliis nondum observatum. Bonis tamen avibus tantum undique selegit, ut, cramben bis coctam eum apposuisse, neutiquam dici possit. Ex pluribus nempe libris brevissimam, ut potuit, tanti viri vitam exhibuit, atque quamplurima de ejusdem operibus, huc usque incognita, in medium protulit. Natus est nimirum noster anno octavo Seculi decimi sexti, a *Facio Cardano*, Mediolanensi, homine itidem eruditissimo, progenitus. Cum ipsemet *Cardanus* in libris, de vita propria conscriptis, hoc commemoret, jure suo Cl. Autor *Curtium*, *Besium*, & *Philippum Thomassinum*, taxat, qui, 308. quantumvis libros *Cardani de vita sua* citent, in anno tamen natali constituendo, haud leviter a vero aberrarunt. Annua ætatis vicesimum agens, studiorum causa Ticinum se contulit, ubi, cum vix primum biennium exegisset, *Euclidis* libros interpretatus, & Philosophiam primam pariter ac Medicinam vice quorundam Professorum nonnunquam docuisse, dicitur; Patavii postea & Philosophiæ & Medicinæ lauream suscepit, ibique & magistratu Academico aliquando perfunctus est. In patria dein & Mathesin, & artem medicam, professus est, hinc a variis Regibus lautissimorum præmiorum sps nequicquam evocatus. Complures potius Italiæ urbes eruditione sua illustravit, bonasque artes earundem civibus instillavit; usque, variis ærumnis oppressus, in Collegium Romanum reciperetur, annuumque stipendium a Pontifice acciperet. Tanta fuit vivi adhuc *Cardani* inter Italos fama, ut ejusdem scripta oraculi instar haberentur. Non tamen idcirco æmuli eidem de-

fuerunt, de quibus ipse in libro *de vita sua* mentionem iniecit. Eminent inter illos quidam *Andreas Canutus*, qui, peculiare Dissertationes, contra nostrum directas, & Papæ A. 1563 in 4 editas, composuit. Obiit noster sub finem anni 1576, aut certe sub insequentis initium, unde merito *Tbuasi* atque *Naudai*, citius nostrum ex hac vita fecerunt statuendum, sententias Cl. Autor explodit, & locum, ex *Cardani* vitæ suæ descriptione, huc facientem; adducit. Diem mortis suæ *Cardanum* prædixisse, & ne vana & mendax videretur prædictio, ab omni cibo abstinuisse; ita ut mors necessario sequi deberet, quidam, a Cl. Autore citati, dicitur. Indicem operum *Cardani* fati longum idem suppeditavit, eique varias annotationes suis noster locis inseruit. Ubi v. c. ejus libri *de Subtilitate* occurrunt, eos summo applausu exceptos fuisse, commemorat, id quod sæpius iteratæ eorum editiones, a Cl. Autore indicatæ, affatim loquuntur. Exercitationes criticas contra hosce libros conscripsit *Scaliger*, quamvis errores, a *Scaligero* ipsi objectos, in secunda operis editione jam correxisset noster. Ubi ergo postea *Scaligeri* censuram inspexit, *actionem in calumniatorem librorum de Subtilitate* contra eum composuit, quæ variis horum librorum editionibus adjecta est. Subjicit vero his Cl. Autor notitiam eorum *Cardani* operum, quæ a se composita, ipsemet *Cardanus* testatur. Plurima ex illis perierunt. Sed lateant fortassis adhuc nonnulla in scriniis Bibliothecarum inedita, cum in variis catalogis opera *Cardani* manuscripta, absque ulteriori indicio, citentur. Tandem vero Cl. Autor literas, a quodam *Fabricio Cocanaro* ad *Cardinalem Fridericum Borromæum* datas, & Italico sermone compositas, ex manuscripto Bibliothecæ *Ambrosianæ* hic exhibet. Transmittit nempe *Cocanarus Borromæo* una cum literis libros *Cardani* manuscriptos, quotquot Romæ reperit, pretiaque eorum simul indicat. Cumque quamplurimi operum tituli, frustra alias quærendi, his in literis nominentur, eos ideo diligenter excerpit, atque cum literis ipsis hic appofuit, Cl. Autor. *Ennodius*, cujus nomen inter eruditos

Pag. 312.

314.

ditos valde notum est, Mediolanum natalibus sua decoravit. Vere enim illum civibus Mediolani adscribendum esse, *Saxius* jam ostendit. Natum eundem esse A. 473, ex eo intelligitur, quod *Ennodius* ipsemet affirmet, se annum ætatis sextam & decimum egisse, quando *Theodoricus* Italiam ingressus sit. Cum autem id A. 489 contigerit, jure suo eorum sententiam confutavit Cl. Autor, qui, A. 511 scri- Pag. 570.ptorem hunc natum esse, dicitur. Ab ipsa pæne infantia bonis artibus, imprimisque poesi & eloquentia, animum excoluit noster, matrimonium etiam iniit, ex eoque filium suscepit. Postquam autem castitatem professæ est uxor, *Ennodius*, ejus exemplo incitatus, sacros assumpsit ordines, ad Ticinensem denique Episcopatum promotus. Laudat Cl. Autor ejus constantiam & fervorem, in causa *Symmachii Papa*, & *Synodi palmaris*. Obtulit nempe *Ennodius libellum apologeticum* in Romano Concilio, qui tanto in honore apud Synodi istius patres fuit, ut communi decreto in acta synodica fuerit relatus. In exemplari istius Apologiæ, quod in Bibliotheca Vaticana asservatur, nomen *Ennodii S. R. E. Diaconi* inscriptum est. Cum vero inter Romanæ Ecclesiæ Diaconos a nullo scriptorum, qui de Cardinalibus egerunt, fuerit relatus, illam inscriptionem errori librarii, pro sigla S. T. E. siglam S. R. E. reponentis, deberi, non male Cl. Autor conjicit. A. 517, in causa quorundam dogmatum, ab *Hormisda Papa* ad *Anastasium*, Orientis Imperatorem, noster missus est. Cum autem *Anastasius*, Pontificis jussis obedientiam denegans, *Ennodii* monita parum curaret, re infecta is in Italiam reverti coactus est. Quamvis autem Cl. Autor vehementer eo nomine in *Anastasium* invehatur, eumque inter hæreticos ideo numeret; nos tamen, recte & laudabiliter eum fecisse, quod jura circa sacra, Imperantibus vere competentia, contra Pontificis insultus tant strenue vindicavit, dicere nulli dubitamus. Redux interim noster, non solum ab *Hormisda* humanissime exceptus, verum etiam privilegiis & honoribus variis decoratus est, quibus præcipue usus pallii, & jus crucis in Archiepiscoporum

morem præferendæ, accensendum est, quo honore etiam adhuc Ticinenses fulgent Episcopi. In templo S. *Victoris*, quod extra mœnia Ticini noster ædificatar, divinas laudes Græcæ & Latine decantandas instituit, quem ritum usque ad *Joannis*.

Fig. 572. XXII tempora perdurasse, Cl. Autor ostendit. Obiit tandem anno Christi 521 die 16. Cal. Augusti, & inter sanctos relatus, eodem die apud Pontificiis colitur. Affert Cl. Autor inscriptionem, sepulcro ejus, quod Ticini in templo S. *Michaelis* est, incisam, & indicem operum, sicut in editione Parisiensi *Jacobi Sirmondi*, A. 1690 adornata, legitur, longe tamen diligentius confectum, apponit. Non solum enim ea, quæ in editione *Operum Sirmondi*, Venetiis A. 1718 typis repetita, adjecta sunt, studiose notavit, verum etiam, catalogum manuscriptorum *Ennodii*, quæ variis in Bibliothecis reperit, cum lectoribus communicavit. *Ambrosium Ferrarium*, Mediolanensem, qui Seculo decimo sexto floruit, ob singularem notitiam, Græcæ, Hebraicæ, Latinæque linguæ, Cl. Autor commendat. Ubi is adolescentiam laudabiliter exegerat, monachum florente adhuc ætate induit, S. *Benedicti* regulam secutus. In Genuensi urbe eum Abbatis munere in quodam monasterio esse perfunctum, *Armellinus* in *Bibliotheca Benedictino-Cassinensi* observavit. *Origenis Commentarium in Joannem* e Græco in Latinum sermonem *Ferrarius* transtulit, eaque versio Venetiis primum A. 1552, posteaque Rothomagi A. 1668, typis exscripta est, de qua etiam versione *Huetius* in *primæ Partis Origenianorum Libro tertio* uberiorem notitiam suppeditat. Adjungere huic *Ferrario*, ob similem in Græcis literis peritiam, juvat *Joannem Donatum Ferrarium*, ob *Porphyrii vitam Pythagoræ*, Latinitate donatam, satis illustrem. In præcipuo eum Mediolani seminario literas humanas divinasque sub optimis præceptoribus imbibisse, Cl. Autor narrat. Cum autem insigni eruditionis fama floreret, a *Friderico* Cardinali *Borromæo* ad linguam Græcam in Collegio Ambrosiano docendam vocatus est. Quanta diligentia & fructu hanc sibi creditam provinciam administravit, vel discipuli, qui ex ejus schola prodierunt, interque

597.

terque hos *Ottavius Ferrarius*, affatim testantur. Munia deinceps sacra administravit, usque dum A. 1667, apoplexia correptus, debitum naturæ exsolveret. Præter *Vitam Pythagoræ*, in Latinum sermonem conversam, & Mediolani primum excusam, variasque Orationes atque Epistolas, quarum nonnullæ in Ambrosiana Bibliotheca manuscriptæ servantur, Cl. Autor varia ejus opuscula, Mediolani A. 1660 junctim edita, commemorat. *Ferrariorum* vero nomen pariter, atque Mediolanum, nobilitavit *Ottavius Ferrarius*, vir de antiquitate atque elegantioribus literis immortaliter promeritus. Eum quippe & Mediolani natum, & bonis artibus in Ambrosiano Collegio imbutum esse, Cl. Autor declarat. Mira is diligentia ineunte ætate omnis generis disciplinas tractavit, tamque felices in eruditionis campo fecit progressus, ut, ubi vicesimum vix ætatis annum transegisset, ipsi a Cardinale *Friderico Borromæo*, qui communem eo tempore literatorum Mæcenatem agebat, munus Professoris eloquentiæ in Collegio Ambrosiano crederetur. Non tamen diu officio præfuit, sexennio post ad Rhetoricam, Politicam, Græcamque linguam docendam, a Veneta republica Patavium evocatus. Ibi collapsam fere Academiam pristino splendori restituit, & adeo præclare se gessit, ut singulis sexenniis ejus mercedem adaugeret respublica. E vivis erepto *Ripamontio*, urbis Mediolanensis Chronologo, munus Historiæ patriæ conscribendæ, annua mercede præstituta, nostro demandatum est. Quamvis autem manus operi jam admovisset vir doctus, jamque Libros octo conscripsisset; eorum tamen, qui tabulario urbis præerant, & necessaria operi documenta suppeditare renuebant, negligentiam indignatus, scribere plura superfedit, seque munere abdicavit. Apud *Christinam* Sueciæ Reginam pariter, atque *Ludovicum XIV*, Galliarum Regem, ob insignem, qua pollebat, eruditionem, summa gratia floruit, splendidisque donis a Principibus hisce ornatus est. *Ottavio* nostro, A. 1682, ætatis septuagesimo quinto, mortalitatem exuenti, *Julius Ferrarius* epitaphium in templo *S. Antonii* elegantissimum posuit, quod integrum a Cl. Autore hic editum deprehe-

Pag. 607-

612.

prehenditur. Scripta *Ferrarii* idem accurate recenset, varias eorum editiones enumerat, judicia doctorum hominum de iis apponit, deque nonnullis notulas quasdam adspersit. Ita, in *Tractatu de Lucernis sepulchralibus* contra eos nostrum scripsisse, docet, qui arbitrati sunt, veteres oleum inconsumibile habuisse, vel lampades eo modo disposuisse, quo fumus earum, sensim se condensans, in oleum rursus converteretur, atque ita illæ æterno igne lucerent. Quamvis enim *Fortunius Licetus* in *Dissertatione Latina*, hoc de argumento scripta, eam opinionem defenderit; *Ferrarius* tamen, meras nugas & anilia commenta hæc esse, demonstravit. *Analecta Ferrarii de re vestiaria* *Rubenio* opposita a nostro esse, Cl. Autor observat, cum *Rubenius* in *Commentario* similis argumenti ab eo dissensisset. *Historiam Mediolanensem*, quam scribere coeperat *Ferrarius*, hæredi suo, ea conditione, ut nunquam typis exscriberetur, reliquit. Hunc ipsum ejus hæredem, *Julium Ferrarium*, nostri filium fuisse, ridiculo errore affirmarunt *Autores Diarii eruditorum Gallici*, quod inscribitur *Journal des Scavans*. Cum vero noster admodum juvenis clericalem vitam delegerit, ideoque nullum unquam matrimonium contraxerit, *Julium* illum ejus cognatum, & neutiquam filium, fuisse, recte Cl. Autor monuit. Inter *Jureconsultos*, quos *Mediolanum* tulit, *Homodeorum* potissimum nomen celebratur. Memorat Cl. Autor quendam *Joannem Homodeum*, qui *Ticinensis Gymnasii Professor* fuit, tandemque inter patriæ optimates, qui *Reipublica Mediolanensis Capitanei*, ac *defensores*, dicebantur, cooptatus est, atque inter *Jurisperitos collegiatis*, ab A. 1385 usque ad annum 1450, sedem habuit. Exstat de eo volumen ingens, quod *Repertorium Juris* inscribitur. Nunquam illud typis exscriptum est, verum, Cl. *Saxium* manuscriptum ejus *Codicem* possidere, Autor refert. Adjunxit illi *Signorolum Homodeum*, virum, ob quamplurima, quæ composuit ad *Jus civile*, scripta, nominis immortalitatem adeptum. Cumque *Guido Pancirollus* in libro, *de clavis LL. interpretibus* copiose satis de eo commemorarit, verba ejus integra hic apposuit. Discimus exinde, *Homodeum*
Mediola-

Pag. 615,

721.

Mediolanensem fuisse Bononiæ, Patavii, & Parmæ, Jus civile summo cum applausu interpretatum esse, usque dum a *Galacio* Vicecomite peramplo stipendio conductus, Ticini Jurisprudentiam profiteretur. Postea, a *Ludovico*, Principe Achajæ, una cum *Petro Pefurio* Taurinum vocatus, idem eruditionis genus ibi tradidit, donec iste Princeps e vivis excederet. Cumque ejus successores, ad stipendium hinc duumviris solvendum se teneri, negarent, *Christophorus Castillionens*, ut debitam pecuniam perolverent, ipsis persuasit. Postremo Vercellas, docendi Juris causa, A. 1345 concessit, ubi, cum per plures annos eam provinciam tenuisset, mortuus est. Composuit quamplurimos in Digestorum Codicisque textus Commentarios, quorum nonnulli in *Oceano juris* habentur. Conscripsit *Consilia*, & *Quæstiones*, Lugduni A. 1540 in folio editas, nec non *Consilium super juramento facto super descendentibus stante Statuto Mediolani*, quod manu scriptum in Bibliotheca *Archintea* deprehendi, Cl. Autor testatur. Leges de- Pag. 722.
 nique municipales Mediolanenses in ordinem redegit, atque Dissertationem, *utrum sit preferendus Doctor, an miles*, conscripsit, quæ, a *Ludovico de Bolognini* aucta, *Oceano juris* inserta est. Floruit autem & alius quidam *Signorolus Homodeus*, a priori diversus, & a quibusdam *Signorinus* appellatus, qui & publicus Juris civilis interpres in Ticinensi, Placentina, & Parmensi, Academia fuit, & in Collegio *nobilium Jurisperitorum Mediolanensium* ab A. 1385 usque ad A. 1412 sedisse dicitur. Scripsisse fertur *Signorolus* noster *Lecturas in omne Jus civile*, nec non *Tractatum de acquirenda hereditate*, qui libri in Bibliotheca Ambrosiana manuscripti habentur. Consiliorum ejus volumen, calamo itidem scriptum, Bibliotheca Vaticana asservat, quamvis, cum, istas lucubrationes a nostro confectas esse, certis testimoniis comprobari non possit, Cl. Autor eas nostro indubitanter asserere vix audeat. Ceterum exstat de eo epistola ad *Philippam Mariam, Vicecomitem*, Mediolani Ducem, cujus exemplar manuscriptum in Bibliotheca Ricardiana Florentiæ habetur, ex qua uberiores & accuratas de nostro notitiam hauriri posse,

- Pag. 723. posse, Cl. Autor affirmat. Integram quoque eam hic apposuisset, nisi jam a *Caspere Barzizio* publici juris facta fuisset. Tandem vero, Comitem *Osavium Archintum* in amplissima, quam composuit, familiarum Mediolanensium Bibliotheca undecim *Homodeos*, collegii Jurisperitorum Mediolensis assessores, recensere, Cl. Autor monet, & alios præterea scriptores, de nostro differentes, adducit. *Obertum ab Herto*, Consulem Mediolanensem, Jus feudale, Corpori Juris civilis adjungi solitum, compilasse, recepta apud plerosque est
724. sententia, eamque Cl. Autor adoptavit. Quamvis autem, hoc verum esse, textus 2 F. 1 comprobare videatur, non tamen præter rem alii hoc caput pro fragmento epistolæ, ab *Oberto* ad filium scriptæ, quod operi inseruerit compilator incertus, venditant. Quid? quod, cum 1 F. 13 consuetudines Mediolanenses *irrationabiles* vocentur, in textu 2 F. 25 vero *Obertus* noster *vir sapiens* dicatur, & tanquam testis citetur, vix probabile est, eum hujus compilationis autorem esse, consuetudines urbis, cui præerat, vituperasse, seque ipsum hæc encomiis exornasse. Ut taceamus, compilationem illam adeo esse ineptam, ut famæ *Oberti* melius consultum sit, si ei talis labor abjudicaretur. Quicquid interea horum sit, ea nunc, quæ Cl. Autor de vita *Oberti* narrat, percontabimus. Memorat is, *Obertum* tempore *FridERICI I*, Imperatoris, Mediolani floruisse, ac Juris scientiæ laude, patriæ Consulatu, ac rerum gerendarum peritia, inter cives enituisse. In Roncaliensibus comitiis, a *Friderico* celebratis, una cum collega suo, *Gerbarde de Nigris*, aureo scypho, pecunia referto, ut Imperatoris animum leniret, a civibus donatus est. Causarum patronum summa cum laude Mediolani egit. Post everisionem urbis patriæ, a *Friderico Barbarossa* factam, nostrum A. 1171 Mediolanum ampliori muro cingi curasse, ex monumento, quod in superiore limine portæ Mediolanensis, quæ *Romana* dicitur, positum est, liquere, Cl. Autor observat. Cum aliquando controversia de Castro *Ostiliæ* inter Abbatem *Zenonis Veromensis* & *Commam Ferraricam* existeret, consiliq; *Theobaldi* Episcopi partes

partes litigantes convenerunt, ut *Oberti* iudicio causa componeretur. Diremit igitur eam, sententia lata, vir præstantissimus, quam *Ughellus Tomo IV Italiae sacrae* inseruit, atque *Alexander III, Pontifex, Conrado, Archiepiscopo Moguntino*, in mandatis dedit, ut eam Pontificia autoritate confirmaret. *Marcum Antonium Majoragium*, ob insignem, qua pollebat, eloquentiæ vim, nominis celebritatem adeptum, vero prænomine *Mariam Antonium* dictum esse, Cl. Autor monet. Cum autem in verborum delectu adeo diligens, & fere superstitiosus, esset, ut nullam dicendi formulam probaret, quæ apud antiquos scriptores Latinos non legeretur, ea quidem res effecit, ut, ne foemininum masculino nomini jungendum esset, repudiato *Mariæ* prænomine, illud *Marci* adoptaret. Plurimorum hoc facto invidiam atque reprehensionem incurrit, imo coram Mediolanensi senatu accusatus est violatæ religionis, & contemptus *Mariæ*, quamvis ibidem, postquam rationibus adductis summa cum eloquentia causam suam perorasset, absolveretur. *Majoragii* nomen a vico *Majoraggio* hausisse videtur, ubi A. 1514 in lucem datus est. Cognomen autem gentis ejus commune *de Comitibus* fuit. Noviocomi primo, sub consanguinei cujusdam ductu & auspiciis, literis operam dedit, tantamque diligentiam illis impendit, ut brevi scriptores tam Latinos, quam Græcos, & intellexerit, & explicarit. Ubi Mediolanum postea venit, ibique ab optimis præceptoribus in Mathesi atque eloquentia institutus fuit, anno ætatis sexto & vicesimo eloquentiæ docendæ munus obtinuit. Biennium vix eo in munere exegerat, cum Gallorum copiæ Alpes transcenderent, maximumque belli metum Mediolani exciterent. Cum reliquis ergo Professoribus noster dimissus, Ferrariam petiit, ibique ductu *Vincentii Maddii & Andrea Alciati* Philosophiæ ac Jurisprudentiæ placita percepit. Mox tamen, quia belli terror evanuerat, Mediolanum redux, munere sibi demandato usque ad mortem, quæ A. 1555 contigit, incredibili studio perfunctus est. Quanti ipsum fecerint cives, ex elogio, quod sub porticu basilicæ *S. Ambrosii*, ubi noster quiescit, marmori incisum legitur, & quod Cl.

- Pag. 723. posse, Cl. Autor affirmat. Integram quoque eam hic appo-
 suisset, nisi jam a *Caspere Barzizio* publici juris facta fuisset.
 Tandem vero, Comitem *Octavium Archintum* in amplissima,
 quam composuit, familiarum Mediolanensium Bibliotheca un-
 decim *Homodeos*, collegii Jurisperitorum Mediolensis assessor-
 res, recensere, Cl. Autor monet, & alios præterea scripto-
 res, de nostro differentes, addycit. *Obertum ab Horto*, Con-
 sulem Mediolanensem, Jus feudale, Corpori Juris civilis
 724. adjungi solitum, compilasse, recepta apud plerosque est
 sententia, eamque Cl. Autor adoptavit. Quamvis au-
 tem, hoc verum esse, textus 2 F. 1 comprobare videatur,
 non tamen præter rem alii hoc caput pro fragmento episto-
 læ, ab *Oberto* ad filium scriptæ, quodd operi inseruerit com-
 pilator incertus, venditant. Quid? quod, cum 1 F. 13 con-
 suetudines Mediolanenses *irrationabiles* vocentur, in textu
 2 F. 25 vero *Obertus* noster *vir sapiens* dicatur, & tanquam
 testis citetur, vix probabile est, eum hujus compilationis au-
 torem esse, consuetudines urbis, cui præerat, vituperasse,
 seque ipsum hîc encomiis exornasse. Ut taceamus, compi-
 lationem illam adeo esse ineptam, ut famæ *Oberti* melius con-
 sultum sit, si ei talis labor abjudicaretur. Quicquid interea
 horum sit, ea nunc, quæ Cl. Autor de vita *Oberti* narrat,
 percensebimus. Memorat is, *Obertum* tempore *FridERICI I*,
 Imperatoris, Mediolani floruisse, ac Juris scientiæ laude, pa-
 triæ Consulatu, ac rerum gerendarum peritiâ, inter cives eni-
 tuisse. In Roncaliensibus comitiis, a *Friderico* celebratis, una
 cum collega suo, *Gerbarde de Nigris*, aureo scypho, pe-
 cunia referto, ut Imperatoris animum leniret, a civibus
 donatus est. Causarum patronum summa cum laude Medio-
 lani egit. Post eversionem urbis patriæ, a *Friderico Barba-*
rossa factam, nostrum A. 1171 Mediolanum ampliori mu-
 ro cingi curasse, ex monumento, quod in superiore limi-
 ne portæ Mediolanensis, quæ *Romana* dicitur, positum est,
 liquere, Cl. Autor observat. Cum aliquando controver-
 sia de Castro Ostiliæ inter Abbatem *Zenonis Veronensis* &
Commune Ferrariæ existeret, consiliq; *Theobaldi* Episcopi
 partes

partes ligantes convenerunt, ut *Oberti* iudicio causa componeretur. Diremit igitur eam, sententia lata, vir præstantissimus, quam *Ughellus Tomo IV Italia sacra* inferuit, atque *Alexander III*, Pontifex, *Conrado*, Archiepiscopo Moguntino, in mandatis dedit, ut eam Pontificia autoritate confirmaret. *Marcum Antonium Majoragium*, ob insignem, qua pollebat, eloquentiæ vim, nominis celebritatem adeptum, vero prænomine *Mariam Antonium* dictum esse, Cl. Autor monet. Cum autem in verborum delectu adeo diligens, & fere supersticiosus, esset, ut nullam dicendi formulam probaret, quæ apud antiquos scriptores Latinos non legeretur, ea quidem res effecit, ut, ne foemininum masculino nomini jungendum esset, repudiato *Mariæ* prænomine, illud *Marci* adoptaret. Pharimorum hoc factò invidiam atque reprehensionem incurrit, imo coram Mediolanensi senatu accusatus est violatæ religionis, & contemptus *Mariæ*, quamvis ibidem, postquam rationibus adductis summa cum eloquentia causam suam perorasset, absolveretur. *Majoragii* nomen a vico *Majoraggio* hausisse videtur, ubi A. 1514 in lucem datus est. Cognomen autem gentis ejus commune *de Comitibus* fuit. Noviocomi primo, sub consanguinei, cujusdam ductu & auspiciis, literis operam dedit, tantamque diligentiam illis impendit, ut brevi scriptores tam Latinos, quam Græcos, & intellexerit, & explicarit. Ubi Mediolanum postea venit, ibique ab optimis præceptoribus in Mathesi atque eloquentia institutus fuit, anno ætatis sexto & vicesimo eloquentiæ docendæ munus obtinuit. Biennium vix eo in munere exegerat, cum Gallorum copiæ Alpes transcenderent, maximumque belli metum Mediolani excitarent. Cum reliquis ergo Professoribus noster dimissus, Ferrariam petiit, ibique ductu *Vincentii Maddii & Andrea Aliciati* Philosophiæ ac Jurisprudentiæ placita percepit. Mox tamen, quia belli terror evanuerat, Mediolanum redux, munere sibi demandato usque ad mortem, quæ A. 1555 contigit, incredibili studio perfunctus est. Quanti ipsum fecerint cives, ex elogio, quod sub porticu basilicæ S. *Ambrosii*, ubi noster quiescit, marmori incisum legitur, & quod Cl.

Autor integrum appofuit, potest intelligi. Orationes *Majoragii*, nec non variaz ejusdem Praefationes, una cum *Dialogo de eloquentia*, junctim saepius prodierunt. Praeter Orationes autem, in ista collectione exstantes, quamplurimas adhuc alias *Majoragius* confecit, quarum indicem satis longum atque accuratum Cl. Autor suppeditat. Deprehendimus inter illas aliquam, quae inscribitur *Encomium luti*, quae apud *Dornavium* in *Amphitheatro T. II pag. 273* comparet. Oratio judicialis *de mutatione nominis* Mediolani coram senatu a nostro est habita, prout jam supra observavimus, atque eadem in urbe apud *Molchenium* A. 1541 in 4 edita. In Oratione *de laudibus auri*, Clericis illius aevi acrem dicam scripsisse nostrum, Cl. Autor monet, eamque ob causam e collectione Orationum *Majoragii* exulare illam, dicitur. Edidit vero eam primo *Marquardus Gudius* Ultrajecti, posteaque eadem Lubecae, cura *Morbosii*, A. 1690 typis repetita est. *Decisiones pro M. Tullio Cicerone* contra *Calium Calcagninum* editioni operum *Ciceronis*, & quidem *libris de Officiis*, adjunxit *Gravius*. Librum ejus *de Senatu Romano* Cl. *Polemus Supplementis Thesauri antiquitatum Romanarum* inseruit. De quamplurimis aliis *Majoragii* lucubrationibus, a Cl. Autore recensitis, ne justo longiores simus, hic dicere non vacat. Levioris notae, & obscurioris famae, scriptores, in ipsa Bibliotheca omissos, in *alteram Tomi secundi Partem*

Pag. Cl. Autor relegavit. Addenda deinceps & corrigenda Operi
1711 seq. attexuit. Exteros tandem scriptores, qui, quamvis Mediola-
1931. num patriam non habuerint, laribus tamen eo translatis eam urbem eruditione sua illustrarunt, ibique vita denique functi sunt, ordine alphabetico ibidem recenset. Et, quamvis neutiquam se *Picinelli* rationem hoc in labore secutum esse dicat, qui quamplurimos, nec Mediolani natos, nec ibi vita functos, in Mediolanensium scriptorum seriem retulit, negari tamen non potest, Cl. Autorem nonnullos etiam hic attulisse scriptores, qui, quamvis nunquam Mediolani vixerint, ibi tamen sepulti sunt. Cum *Bartbolomeus Curtius* in opere *de claris Medicis Mediolanensibus* non suos tantum-
modo

modo cives, sed plerosque etiam aliarum Italiae urbium eximios Physicos, laudarit, immo etiam non paucos extra Italiam degentes commemorarit, nonnullos ex ejusdem libro Cl. Autor selegit, qui Mediolani versati, ibidemque defuncti sunt. Ne autem justo major eorum numerus fieret, eos, de quibus a Cl. *Saxio* in libris, huic Bibliothecae praemissis, jam dictum est, data opera omisit, illis tantum, de quibus tacuit *Saxius*, prolatis. Ut igitur ex harum etiam descriptionum serie paucula quaedam specimina demus, de *Julio Claro* Cl. Autor hic loci agit, non aliam ob causam, quam quia ejusdem corpus post mortem Mediolanum translatum est. Narrat autem, eum Alexandriae Staetiellorum A. 1525 natum esse, Jurisprudentiae operam indefessam dedisse, in Ticinensi Archigymnasio Doctoris honore ornatum esse, in supremum Insubriae magistratum fuisse allectum, praetorios Cremonensium fasces postea gessisse, & a *Philippo II*, Hispaniarum Rege, tandem Consilarii munere decoratum. Cum vero tunc temporis inter Genuenses, ob novarum veterumque familiarum discordias, plurimae agerentur lites, ab ipso Rege *Philippo* unus omnium aptissimus judicatus est noster, qui ad civium animos pacandos mitteretur. In Italiam igitur eo consilio profecturus, Caesaraugustae, uti *Pancirollus* existimat, A. 1575 obiit, corpus autem ejus Mediolani in templo *Pacis* apud Minores reconditum est. Inter scripta *Julii* nostri, quae una cum variis eorum editionibus fuisse Cl. Autor edisserit, notari potissimum meretur *receptarum sententiarum opus*, in quo praecipua Juris civilis ac criminalis capita pertractantur, Francofurti anno seculi praeteriti decimo tertio recentissime excusum, nec non *Tractatus de feudis*, qui Venetiis A. 1566 publici juris factus est. *Franciscus Mediobarbus*, vir rei nummariae peritissimus, Ticini quidem ab illustrissimis parentibus est progenitus, Mediolani tamen annos complures transegit, ibidemque mortuus est, in hanc classem ideo a Cl. Autore relatus. Juris scientiae quidem is se addixit, atque decurionum collegio in urbe patria adscriptus est; verum, inter causarum & fori strepitus, ele-

Pag.
2093.

2127.

gantiores disciplinas diligentissime tractavit, nummorum veterum investigatione potissimum delectatus. Fama eruditionis ejus tanta fuit, ut non solum apud Regem Poloniae *Joannem III* esset gratiosissimus, cujus quippe laudes Oratione, typis postea exscripta, celebrarat, & *Numisma triumphale & pacificum*, in memoriam pacis, cum Moschis a Rege inita, eidem obrulerat; verum & ab Invictissimo Imperatore *Leopoldo* summis honoribus exornaretur. Doctissimis istius aetatis hominibus, sigillatim *Redrusio* & *Magliabecchio*, commercium literarium cum nostro intercessit. Quanta autem fuerit nostra doctrina, omnium optime testantur *Adolphi Oconis Imperatorum Romanorum Numismata a Pompejo M. ad Heraclium*, cum notis & additionibus nostri A. 1683 excusa. Operis istius praestantissimi novam editionem Cl. Autor paravit, quae Mediolani A. 1730 typis excusa est. Paraverat insuper *Mediobarbus* Tractatum peculiarem de *Nummis Imperatoris Commodi*, quem utinam ad umbilicum perduxisset! Verum, ultra mediam partem vix perductum, intercedente morte, imperfectum relinquere coactus est, ejusque manuscriptum exemplar filius *Mediobarbi* custodit. *Josephus Maria Stampa*, in oppido Grabedonae prope Larium lacum A. 1666 natus est. In Comensi Collegio bonis literis operam dedit, posteaque in congregationem Clericorum regularium Schomaschenensium relatus est. Solennibus votis emissis, literas nihilo secius diligentissime coluit, Collegio autem Mediolanensi *S. Petri in Monteforti* bis praefuit. Mediolani eam ob causam diu commoratus est, ibidemque vitam cum morte commutavit, in hanc classem a Cl. Autore ideo relatus. Ceterum, artem rhetoricam atque humaniores literas eum Viglevani, Ticini, & Romae, in *Collegio Clementino* auditoribus propinasse, idem commemorat. Quanta fuerit *Stampa* eruditio, scripta ejusdem quamplurima, a Cl. Autore recensita, affatim loquuntur, & optandum utique esset, ut quamplurimi ejus libri, mathematica potissimum argumenta pertractantes, qui, prout Cl. Autor indicat, manuscripti adhuc in monasteriorum scriniis delitescunt, publici juris fierent.

Pag.

2175.

gent. Gratulamur interim nobis, quod ejusdem *in fastos & triumphos, id est, in universam Romanam historiam, Commentarium, nec non Dissertationem de Comitibus Romanorum, & Fastorum triumphorumque Romanorum post Sigonium continuationem*, recentissimæ Operum Sigonii editioni intererit Cl. Autor. Indicem Scriptorum omnium, quorum vitæ hac in Bibliotheca enarrantur, secundum dignitates, quibus conspiciui fuerunt, digestum, ad eamdem libri deprehendimus. Agmen ibi ducunt Scriptores, Sanctorum ac Beatorum elogio insigniti. Eos ecclesiastici ordinis viri sequuntur, quos Consules Romani, Principes, Senatores, Quæstores utriusque magistratus, Oratores ad Principes, Jureconfulti, atque Professores Academici, excipiunt. Adjectus est huic Indici syllabus eorundem Scriptorum amplissimus, per disciplinarum classes digestus. Index denique rerum, locorum, atque librorum, de quibus in hac Bibliotheca fit mentio, universum opus claudit. Coromidis tamen loco bigæ epistolarum a Cl. Autore adjecta est, quarum altera ab Eminentissimo *Angele Maria Quirino* ad Cl. *Saxium* data est, & ab hoc ad illum altera. Cum nimirum Eminentissimus Purpuratus, *Saxium* in libro supra descripto nimum Mediolano suo dedisse, existimaret, & ne ea res Brixie luminibus nonnihil officeret, metueret, ea, quæ in contrarium dici posse videbantur, in hac ipsa epistola cum Cl. *Saxio* communicavit, & Brixie eundem, immo majorem, præ Mediolano laudem ob impressos antiquissimis jam temporibus Orientales, Græcos, atque Latinos Codices deberi, probatum iuit. Objectiones autem istas in literis, vicissim ad Eminentissimum *Quirinum* datis, Cl. *Saxius* discussit, & sententiam, quam in opere suo attulerat, ulterius communiuit. Bina interim hæc scripta adeo festiue, eleganter, & miti stilo, composita sunt, ut optandum sit, ut omnes literati, ab aliis dissentientes, talem rationem inirent, neque invidiæ furiis stimulati, virorum præclare de re literaria promeritorum famam insulis contumeliis lacefferent. Expertus est male feriati ejusmodi hominis injurias Cl. Autor, quando plagii crimen a nescio quo tenebrione præter

præter omnem rationem ipsi intentatum est. In epistola autem, anno præterito ad V. C. *Horatium Blancium* data, criminationem illam graviter, erudite, modeste, & ita, uti virum sapientem decet, is diluit. Ante aliquot menses epistolæ istius notitiam in hisce *Actis* nostris dedimus, Cl. Autoris famam pro virili nostra vindicantes, & vel hac iterum vice, nos maximi eum facere, ejusque eruditioni multum tribuere, profitemur. Hanc enim Scriptorum Mediolanensium Bibliothecam nominis immortalitatem ipsi allaturam esse, certissime auguramur.

CAÏI VELLEJI PATERCULI HISTORIÆ ROMANÆ Libri duo, accurante STEPH. AND. PHILIPPE.

Lotetiæ Parisiorum, sumtibus Mich. Steph. David, 1746, 12. Plag. 13.

Si Scriptores classicos, huc usque a Cl. *Philippio* publicatos, noverimus, nihil fere de isto singulatum erit dicendum. Ovum ovo non similis, sive nitorem spectes, sive accuratorem. *Velleji* vita initium facit, prout eam *Beatus Rhenanus* designavit, atque etiam Cel. *Petrus Burmannus* editioni suæ majori subjunxit. Succedunt de *Velleji Paterculi* vita & scriptis ex *Ger. Jo. Vossii* opere de *Historicis Latinis* notitia, variorum de eodem judicium, atque ex *Annalibus Vellejanis Henr. Dodwelli* per *Christophorum Cellarium* facta excerpta. Inter elogia quatuor invenimus, quæ in illa *Burmanni* editione legere non meminimus. Unum est *Beati Rhenani* ex prologomenis ad *Vellejum*: *Meo sane judicio nulli secundus est Vellejus inter Latinos: tam est castus ac nitidus in dicendo, miræ stili jucunditate & clarissimo candore præditus.* — Alterum est *Vossii* de *Arte historica* Cap. 32: *Velleji, elegantissimi scriptoris, pauca admodum supersunt; atque eorum bonorem facta adulatione in sui ævi rebus non leviter obfuscavit.* Tertium est *Mothai le Vayer*, Galli: *Unum adhuc notatu dignissimum in ejus stilo reperio: quod scilicet in omnibus, quibus utitur, orationis*

bonis figuris Epiphonema cum tanta venustate adhibeat, ut ipse nemo fortassis hoc in parte fuerit unquam aequalis. - - Misse Criticorum anticipati iudicio, constanter veniendum est, circa optimum Autoris huius textum, quod, exceptis erroribus iis, qui patius a scribis, quam ab ipso - - staverunt, nihil in tota Latinitate purius nobis suppetat, nec dignius Augusti Tiberisque temporibus. Ultimam est Aldi Manutii in Scholiis, Gruteri editioni adjectus: C. Vell. Paternatus, explicator veteris historiae Incalentis, & pressus, & efficax. Hæc ante contextum notari merentur. Eundem excipiunt index rerum geographicarum, itemque editionum Caji Velleji Paternuli. Ille, per se quidem lectoribus Geographiæ ignavis perquam utilis, singulare habet nihil; hic præter id, quod Fabricii Bibliotheca Latina legendum præbet, nihil nobis singulare ac notatu dignum suppeditat.

IDE'E DU GOUVERNEMENT ANCIEN ET MODERNE de l' Egypte, &c.

hoc est,

IDEA REGIMINIS ÆGYPTI ANTIQUIORIS ac recentioris, cum descriptione novæ cujusdam Pyramidis, ac recentibus observationibus de moribus & ritibus terre istius incolarum, per

M. L. L. M.

Partes II.

Parisii, apud viduam Geneau, 1743, 12 maj.

P. I plag. 15, P. II plag. 13.

Differtatio, proœmii loco posita, laudat inprimis Rollini Historiam antiquam, vituperat autem Abbatem Guyonum, qui scripsit *l'Histoire des Empires & des Republiques, depuis le Deluge jusqu' à Jesus Christ*, qua occasione in res varias, antiquam historiam circumstantes, altius inquiritur. Ad incertitudinem, quæ passim hic observatur, confirmandam, pugnata scriptorum allegatur, e. g. *Herodoti & Xenophontis* de Pag. 13.

Mm

Cyri

- Cyri M.* obitu, quæ, cum sit facti, vix ac ne vix quidem dirimi potest. Enarrat quidem nonnulla, quæ, ad opem ferendam, usurpari soleant; sed & minus hæc sufficere agnoscit.
- Pag. 16. Inter eadem nominat *ἐτυμολογίας*, quas semper incertas esse atque audaces, minimo quidem jure, arbitratur; hoc autem loco tanto magis suspectas habet, quoniam analogiam in linguis fundamenti loco ponant, quam re vera dari, probatione semper indigeat, unde in arena ædificent tales ædificium, quod tenere sibi solidam ac durabile fingant. Eadem occasione
19. justitiam exhibet, ut ipse profiteretur, civibus suis: dum, Gallus, ait, quasi natura sua vanus, & sui ipsius veneratione captus est, sui que amore; magis forsitan, quam ceteræ nationes conjunctim. Nihilo minus tamen nulla Historicos dederit, quam Gallica, potiores, atque amantiores veritatis. *Thuanus* atque *Mzeray* hujus nominatim asserti documenta proponuntur. Comparat porro doctissimus Autor historiam antiquam ac recentioram, atque insignem huic prærogativam tribuit. In vanum, ipso legitimo arbitro, de reformandis
25. hominum moribus laborant, deque emendandis, satira & comœdia, nisi temporis illius mores representant. Nihilo minus antiqua ipse cum recentioribus conjunxit; quod quidem
46. tanto magis ipsi competere credidit, postquam in libri, *Description de l'Egypte* inscripti, imprimis *Epistola XII* nonnihil jam eo pertinens admiscuit, adeoque sitim excitavit
- 64 seq. lectori. Cui plurimum fidere potuit, habuit divinissimum vatem *Danielem*: cujus eo quæ trahit vaticinia, simul asserti atque exponit, *Guyonium* confutare maceratim pergens.
- 1-2. In ipsa deinceps priore Commentatione regionem ante omnia Ægyptiacam laudat, ubi artes ac scientiæ sint inventæ, & unde ceteris sint cum gentibus communicatæ.
3. Advolarunt nimirum ad Ægypti sapientes audiendos undecunque homines. *Orpheus*, *Museus*, *Dadalus*, *Homerus*, *Lycurgus*, *Solon*, *Socrates*, *Plato*, *Pythagoras*, ibi didicerunt. Inventores erant Ægyptii Mythologiæ, Geometriæ, Astronomiæ, quam ipsis Chaldæis tradiderant. Zodiaci, sive orbis
4. stelliferi, signis nomina primi imposuerunt, quæ hodieque habent:

habent: hebdomadis dies a septem planetis nominarunt, id-
 que ordine nominum perquam naturali. Quodsi enim pri-
 mam cujuscunque diei horam a *Saturno* denominemus, a
Jove alteram, tertiam a *Marte*, sequentem a *Sole*, proximam
 a *Venere*, sextam a *Mercurio*, a *Luna* postremam, atque ita
 repetitis vicibus pergamus per omnes 24 horas, prima se-
 quentis diei hora *Solis* erit, proximi *Luna*, tertia *Martis*, atque
 ita porro. Præterea fuerunt *Ægyptii*, ut *Macrobius Saturn.*
Cap. 19 vocat, *omnium Philosophiæ disciplinarum parentes*, ut alia
 filesamus. Nihilo minus hujus populi historia omnium forsi-
 tan est obscurissima. Plurima sunt fabulosa, cui se oceano
 committere Noster dubitavit. Figere is potius pedem labo-
 rat, idque ad paulo certiores temporum notabilium ambitus.
Menetbon, Pontifex maximus *Heliopolitanus*, *Ptolemai Phi-*
ladelphii tempore celebris, primos fuit illius populi inter Hi-
 storicos. Tringenta is dynastias facit, quæ, si calculum sub-
 ducas, inde a primo rege *Menete* usque ad *Alexandrum M.*
 5355 annos efficiunt. Quod cum nimis longum sit tempus,
Julius Africanus credidit, tres primas dynastias esse rescinden-
 das, quæ 3317 annos habent. Eandem sententiam sequitur
Eusebius. Alii aliter senserunt. Quod quidem ideo factum
 est, quoniam diversum annorum apud *Ægyptios* ambitum
 confuderunt. Parum de illo Noster, etsi forsitan opus fuisset
 fusius commemorare, qua ratione non solum tertias & quar-
 tas annorum partes, sed & menses, immo dies, *Ægyptii* sin-
 gulos nonnunquam annos reputarint. Attamen habet non-
 nihil de anno *Ægyptio*: dum ibi 12 fuisse mensium dicit,
 cum aliæ gentes vel trimestrem haberent, ut *Arcades*, aliæ se-
 mestrem, ut *Acarmani*, aliæ decimestrem, ut primi *Romanorum*.
 Fuisse autem lunares potius, quam solares, existimat, unde
 conjicit, initio forsitan singulos menses singulos annos hæ-
 buisse. Sed æque inclinatur ad id, non tam sese excepisse,
 quam potius una fuisse, istius modi imperia, saltem non-
 nulla. Secundum omnes *Historicos* imperium *Ægyptiacum*
 fundavit *Menes*, qui *Mizraim Chami* filius dicitur. Altera
Saitarum dynastia anno antequam *Christum* natum 670 cœpit.

Pag. 5.

6.

8.

14.

21.

22.

23.

26.

117.

- P. II. Sub septem Regibus annos 145 stetit, ac celeberrimum inter Reges habuit *Psammetichum*. Sed, cum ipse Noster noluerit istiusmodi momentis diutius inherere, nos malo magis cum ipso ad recentius ævum properamus. Incipit illud, ab occupatione regni, per Saracenos facta, seu post C. N. 630. Percensentur hic tam vera, quam fabulosa. Legimus profecto nonnulla, amoribus Milesis ac Romanensibus libellis haudquamquam indigna, eademque stilo scripta vividiore. Quæ maxime notabilia reperimus, ad statum regni hodiernum pertinent. Habet omnino præfectus Ægyptiacus insignem splendorem, neque redditus minores, licet arduioribus, quam alii quidam, sit cancellis circumscriptus. Quod omne, cum fusius exponatur, in ipso libro legi meretur. Nobis præterea commemoratu digna videtur Ægyptiacæ gentis religiositas. Inveniuntur ibi, qui *Santones* appellantur, & quorum virtutem omnis populus colit. Ipse Autor præsens ibi vidit stupendæ quædam austeræ istorum vitæ exempla. Unus ejusmodi hominum nudus fere inter rudera templi Turcici vixit, nunquam ante solis occasum comedit, & perpauillum quidem vilissimi cibi, quem ipse tunc petiit a civibus, letissime præbentibus. Nunquam locutus, licet omnia intelligeret, & quæ sunt alia hujusmodi exempla, quæ magnam sanctitatis speciem istiusmodi viris compararunt, & æternam sæpe, cum cultu & monumentis, post fata, memoriam.
- 148 seq.
- 160 seq.
- 161 seq.

LA VIE DE PROPERCE, CHEVALIER ROMAIN, &c.

hoc est,

VITA PROPERTII, EQUITIS ROMANI, CUM
interpretatione Gallica, tam libera, quam ligata, elegantissimarum ipsius Carminum particularum, & observationibus, historiaque præcipuorum ejusdem seculi actorum, quæ ad opera illius nonnihil consulerunt,
per GILLETUM DE MO-
IVRE.

Parisius,

Parisius, apud Andream Cailleau, 1746, 12 maj.

Plag. 9⁷.

In *Libro VIII* despectitur opusculum, quorum in primo continentur *Propertii* ac *Cynthia* natales, imagines amorum, illius amores, hujus frigore magis atque magis inflammati, donec tandem, amantis explorata constantia, manus ipsa daret, mutuumque declararet amorem. Unde conceptum gaudium versibus is passim declarat. Eo tempore *Julius Caesar* necabatur, atque inter turbas triumviratus *Propertii* bona publicabantur ab *Augusto*. Licet enim ille *Mevania*, quæ hodie *Bevagna* dicitur Umbriæ civitas, natus esset, educabatur tamen Romæ, & in patria publicis muneribus præerat parens. Hinc civilibus turbis implicabatur uterque, ac postérie nominatim, *Antonii* partes secutus, Perusâ capta, necabatur ab *Augusto*. Tam periculosa castra secutus esset cum patre filius, ni Romæ *Cynthia* detinuisset, quæ nihilo minus, oppugnata Perusâ, ad abeundum Roma concitavit; quem ipsius propinqua *Cornelia* comitabatur, cujus frater erat *Cornelius Gallus*, qui tunc infelix Perusæ versabatur, a Poeta quidem distinguendus. *Propertius*, facultatûm jacturam perperissus, quaritur ideo protegiturque a *Mæcenate*, adeoque communibus cum amico *Marone* utitur fati. Ambo pariter secum invicem opera poetica, priusquam publicarentur, communicarunt. Ceteroqui forte sua contentus *Propertius*, dum *Cynthia* gaudebat, rivalem accipit *Horatium Flaccum*, cujus *Lib. I Od. 38: Persicus odi puer*, & *Lib. III Od. 9 Donec gratius eram*, a Nostro excerptæ, & versibus Gallicis redditæ, huc pertinent. Sed repellébatur *Horatius*, cui tamen alii succedebant, quos inter maxime timendus erat *Panthus*, calumniatus *Propertium*, alias invidiæ fati expositum. Invidi nimirum satiras, in *Augustum* scriptas, *Propertio* tribuebant: qui tamen satis sese purgavit. Novum minabatur periculum, dum, *Cithæride* relicta, *Cynthia* se applicabat *Cornelius Gallus*; sed & istum rivalem feliciter superabat *Propertius*; qui porro, cum, de patria redax, apud *Scævium Taurum* amicam invenisset,

Lib. I.

II.

III.

IV.

Mm 3

Σηλοτυπία

ἡλοτυπίαν sensit profus extraordinariam; quam & epistola
 illi missa & carminibus demonstravit, e. g. *Lib. II Eleg. 13, & 23,*
III, 11. Et sane habebat, cur omne timeret, Poeta. Erat enim ri-
 valis dux *Augusti* fortissimus æque ac liberalissimus & magnifi-
 centissimus. Parum etiam absuit, quin cum ipso in provin-
 ciam discessisset amica. Sed incidebat in morbum, quo dum
 vexabatur, vota illius ergo fecit *Propertius*, in gratiam cum
 ipsa rediens. At idem rursus ægre tulit, quod ipsa *Isidi* vota
 solvens, candido vestitu ad templum, a consuetudine sejuncta,
 decem dies ac noctes Deæ laudes sistro canens, segregata ma-
 neret. Nova successit indignationis causa, cum *Bacanas* sese
 in thermas conferret *Cynthia*, de quo loco quæ *Ep. LI Seneca*
commemorat, legi merentur. Cum reconciliarentur, con-
 jugium *Propertius Lib. III Eleg. 18* declaravit; sed nuptiæ
 diu demum post celebratæ fuerunt. Hac occasione quæ de
 Romana historia, quod ad *Antonium, Octavium, & Cleopa-*
tram, attinet, referuntur, sicco pede transimus; licet eadem
 totum *Librum sextum* simul impleant. Id saltem tacere
 non possumus, *Propertium* pariter acta isthæc & fata velut
 publica decantasse, idque præsertim *Lib. III Eleg. 9.* Penul-
 timo Noster *Augusti* triumphos & dolores propter mortuam
Cleopatram; Propertii cum *Cynthia* conjugium; felicitatem,
 qua tunc gavilus est; ut & itinera; templum *Apollinis; Augusti*
 gloriam; accusationes contra *C. Gallum, Ægypti gubernatorem;*
Marcelli mortem, atque alia, designat. *Ultimo* demum Libro
 disputat de *Mecenate*, atque illius genio, cum *Propertii* tan-
 tum non eodem; de bello Armenio & Parthico; de militia
Propertii, Ovidio comite ac socio; de pace restituta; de *Ne-*
sonis exilio; deque *Propertii* de bello reditu: qua occasione
 gaudio exultans *Cynthia*, mariti arma in templum fert *Martis*,
 carmine quidem subsculpto. Agmen denique claudunt ad
 observationes quædam supplementa. Rem ipsam si confide-
 remus, continet omnino liber iste *Propertii* præsertim *Cynthia-*
que amores, neque adeo novimus, cur ista tituli pars, prius
 adjecta, prætermissa deinceps fuerit. Haud enim idcirco sta-
 tim scriptis ille liber Romanensibus inferetur, ita omnino

com-

compositus, ut facile offendant neminem. Nec male fecit Autor, quod publicam illius temporis, cum *Propertii* privata, historiam miscuit: ut tanto magis publicæ fieret utilitatis. Illa nimirum notior quidem est; at non nisi paucissimis carior isthæc.

NUMISMA HIERONYMI EQUITIS ODAM,
ex Museo Victorio prolatum.

Romæ, ex officina typographica Jo. Zempel, 1742, 4.

Plag. 3.

Est illud ancitiæ monumentum, post obitum Generos. Equitis positum ab Autore, qui jam aliis scriptis, singulatim historia septem dormientium, innotuit, atque illud hic non describit solum, sed variis maxime observationibus, locis communibus, testimoniorum antiquitatis collectionibus, illustrat. Id dum scribimus, varia isthæc reperiri, quæ non temere arbitrari effemus, memoramus. Pertinent huc varia loca de conditione virtutis ac generibus, de amicitæ ratione & raritate, tractatio de vetustate numos effingendi consuetudinis; nomina hujusmodi artificum, quos jam habet Roma; indicium diversarum apud *Atticos & Lacones* legum; item proverbiorum nonnullorum exppositorum, & quæ hujus generis sunt alia. Missis enim his, ad ipsum numum accedimus. In parte anteriore imago de more oblique expressa est, his literis apte dispositis: *Hieron. Odam. Rom. Eq. Ord. Constantin.* Ad ima colli legitur *Mem. restit. F. EQ. V.* In postica lemma legitur, ex *Ovidio* depromptum: *mille. dea. est. operum,* & quidem circa *Minervæ* signum. Demum in exergo: *A. Sart. F. Iona MDCCXLII.* Angelus Sarti faciebat &c. Ut vero character viri literarum amanti demonstraretur eo magis, de multis, quæ *Minervæ* tribuuntur ab antiquis scriptoribus, nativitatem selegit Autor, quam, nulli adhuc in mentem venisse arbitratur, ut erudito viro aptaret. *Jovi*, partum edenti, obstetricem se gerit *Venus*, monili gemmata, inauribus, ac diademate, ornata, postquam arbor collocata est mali punici, cui insidit columba *Veneri*

atri sacra. Adstat *Juno*, duplici armilla, manuum suarum ornamento, insignis, in auribus quoque & diademate, cum gemma pretiosa, protensus manibus, ut *Minervam* jam prodeuntem de cerebro *Jovis* exciperet. Clypeum vero gestat *Minerva*, hastam, galeam cristatam. Adstat pariter *Vulcanus*, partum prodigiosum miratus, postquam bifida securi *Jovis* caput aperuit. Mystica hæc historia ex antiqua patera Etrusci operis delineata est, atque elegantior hic reddita. Pateram vero ipsam ex Museo *Cospiano*, ubi adhuc Bononiæ servatur, *Laurentius Legati*, Cremonensis, primus edidit, paulo post illustravit *Michael Angelus Caussens de la Cbausse*, a quo sumit *J. Ge. Grevius*, transtulitque in *Theaurum Antiquitatum Rom.* Diminuto vetustate pateræ modulo, mirè diffimè vulgata est a *Gario* in Museo. Et hæc sunt, quæ velur ad essentiam hujus descriptionis, vel Commentationis, pertinent, omnia. Cetera vel in rationibus factæ symbolorum accommodationis, neglective elogii liberarii ipsius herois, vel in rebus minus necessariis, consistunt.

Neue und vollständigere Sammlung der Reichs-Abshiede, 2c.
hoc est,

NOVA ET AUCTA COLLECTIO RECESSUUM
Imperii, qui inde a *Conrado II* usque ad nostra tempora in comitiis Germaniæ confecti sunt. Accedunt
precipua imperii conclusa, in hodiernis comitiis publicata.

Tomus IV.

Francofurti ad Moenum, apud Ernestum Augustum Kochium,
1747, fol.

T. I Alph. 3 plag. 4, T. II Alph. 7, T. III Alph. 7 plag. 12,
T. IV Alph. 7.

Cum decreta, communi ordinum consensu in comitiis facta, præcipuum inter leges imperii Romano-Germanici locum occupent, statumque publicam pariter, ac privatorum interdum causas, ordinent, dignissimaque ideo sint, quæ in omnium

annuum noticiam perveniam, gratissimam profecto legum patriarum studiosis operam navasse dicendus est *Ernestus Augustus Kochius*, Vir honestissimus, quando novam Recessuum imperii editionem, prioribus, quotquot exstabant, multo accuratorem, doctissimisque prolegomenis, annotationibus, nec non Indicibus accuratissimis, locupletatam, opera & consilio doctissimorum hominum usus, adornavit. Nuncupata est præstantissima hæc Collectio summo Germaniæ Moderatori, *Francisco I*, Imperatori Augusto, felici, a Deo dato, cujus incomparabilis justitiæ amor, legumque patriarum custodia, debitis hic extollitur laudibus, nec non Reverendissimo-Principi, *Johanni Friderico Carolo*, Archi-Episcopo Moguntino, S. R. I. Archicancellario per Germaniam & Electori, cujus egregia idem Germanicæ libertatis cura, & insignis favor, quo novam hanc Recessuum editionem adjuvit, quando illos cum exemplaribus, in scrinio imperii publico reconditis, conferri clementissime permisit, hoc pietatis monumentum jure suo postulabat. Ut igitur, quid in hac editione præstitum sit, erudicus Lector cognoscat, ejus jam contenta more nostro exponemus. Proæmii loco introductio ad historiam Recessuum imperii præmissa est, cujus Autorem, quamvis nomen ipsi reticere placuerit, *Ill. Olenßlagerum*, Potentissimi Regis nostri Consiliarium aulicum, Virum egregium, & in doctrina Jurium imperii excellenter versatum, atque adeo in præcipuis Francosurtæ, urbis ornamentis numerandum, esse, conjicimus. In Germania nunquam monarchicam imperii formam plene obtinuisse, sed diversas res publicas, nullo imperii nexu inter se conjunctas, a senioribus populi antiquitus fuisse administratas, fundamenti loco is ponit. Neccessum ideo erat, ut de negotiis publicis, totus populus, in comitiis congregatus, in commune consuleret, quorum comitiarum formam & rationem ample *Ill. Autor* edisserit. Decreta horum comitiarum, propter Germanorum veterum simplicitatem, & artis scribendi ignorantiam, literis non fuisse mandata, sed, ut reliqua eorum instituta, capitulis quibusdam comprehensa, dicitur. Francorum Reges, quamvis Germaniæ populos in unum systema redegerint, & nunquam monarchia imperitarint,

Nn

peritarint,

peritariet, neutiquam tamen absoluta potentia gavisos esse, sed more majorum res ad imperium spectantes cum Ordinibus imperii communicasse, observat. Hoc vero in comitiis factum esse, quæ antiquitus sub dio & in quodam campo. mense Martio habebantur, eumque ideo locum *campus Martium* dici sueviffe, monet. Eo autem tempore, quo majores domus supremam affectabant potentiam, hoc immutatum esse, & in locum comitorum *placita generalis*, a proceribus duntaxat confecta, successisse, dicitur, quæ placita perperam cum *mal-*

pag. 2.

lis publicis a quibusdam confundi, urget. Tempore Carolingorum Regum eandem comitorum rationem fuisse retentam, observat, atque, comitia, quoniam in palatiis regis mense Majo habebantur ad imitationem campi Martii, *Campum Majum* fuisse dicta, monet. Decreta horum comitorum Latino sermone antiquitus fuisse composita, in capita quædam divisa, & cum singulis Statibus volumen eorum fuisse communicatum, nos docet, indeque vocabula *placitum* & *capitulare* derivat.

3.

In iisdem comitiis leges Salicas atque Ripuarias confectas fuisse, concedit, quas tamen vim legis universalis habuisse, negat, Ripuarios Salicis, & Saliq̄s Ripuarcis, legibus neutiquam obtemperasse, contendens. Ubi Germania, post divisionem imperii inter *Ludovici Pii* filios factam, peculiare regnum evasit, peculiaris quoque ibi comitia congregari sueviffe, quamvis a Francorum moribus haud diversa, demonstrat, eandemque rationem sub Imperatoribus Saxonis ad huc obtinuisse, urget, quanquam Duces & Comites, hereditario jure ditiones suas possidere, tunc temporis jam cœperint.

5.

Sub imperio *Ottorum*, civitates quasdam, in quibus palatia Imperatorum erant, a jurisdictione ordinum imperii fuisse exemptas, & exinde urbes imperii liberas, quibus jus in comitiis comparandi competebar, tempore magni interregni existuisse, observat. In unaquaque etiam illo ævo provincia prædelliberationes instituebantur, ut deinceps in comitiis imperii omnes res eo commodius expediri possent. Originem Recessuum imperii temporibus *Ottorum* III. Autor assignat, atque tunc vota ordinum, quæ antea deliberativa erant, decisiva evasisse, Statuque in partem administrationis imperii venire cœpisse,

cepisse, contendit. *Henricus Sanctus* singulas provincias una cum Principibus imperii peragravit, ibique comitia particularia induxit. Comitia, ab Imperatoribus Salicis habita, Ill. Autor exponit, & varias doctorum hominum opiniones de celebratissima constitutione de expeditione Romana affert, *Conrado Salico* eam adscribi satis certo posse, negans. Turbulenta tempora, quæ sub *Henrico IV* imperio exstiterunt, duobus occasionem præbuisse, ut superioritatem territorialem in ditionibus suis magis magisque confirmarent, contendit. Tandem, sub *Lothario* Saxone, Principes imperii plane non amplius officiales Imperatoris fuisse, sed dominos territoriorum factos esse, constituit. Sub *Fridrico II*, Principes, archiofficia Palatina tenentes, peculiare jam collegium constituisse, concedit, in comitiis tamen a reliquis ordinibus nondum fuisse separatos, urget. Potentiam ordinum imperii tempore interregni imprimis fuisse stabilitam, equites fundamenta futurum jurium jecisse, imo Electores solos *Richardum & Alphonsum* elegisse, nos docet. *Rudolphi* Habsburgici res gestas dein exponit, quem edicta & acta judicialia Germanico idiomate concipi jussisse, negat. Electorum jus eligendi Imperatorem exclusis reliquis imperii ordinibus a *Ludovico Bavaro* in Comitiis, A. 1339 Francofurti celebratis, confirmatum esse, nos docet, de aurea Bulla etiam egregie disputat. *Judicia Westphalica*, seu *Vehmica*, de criminibus Clericorum & laicorum judicasse, quamvis certo definiti nequeat, quo tempore fuerint instituta, Ill. Autor asseverat, atque *Rupertum*, Imperatorem, in ordinatione judiciorum, A. 1408 evulgata, abusus eorum coercuisse, monet. Concordata inter *Martinum V* & nationem Germanicam, Seculo decimo quinto confecta, affert. Primam imperii matriculam A. 1422 in comitiis Norimbergensibus occasione belli Hussitici fuisse emissam, nos docet, aliosque simul confutat, qui matriculam, A. 1431 publicatam, & a *Dattis* editam, pro antiquissima venditant. Ex comitiis tamen illis, A. 1431 Norimbergæ habitis, apparere, ordines imperii in tria diversa collegia sensim fuisse descriptos, observat, *Albertum II* jus austriacum intro-

9.

10.

11.

12.

13.

20. *duxisse, monstrat, eundem quoque imperium in circulos dividere tentasse, sed morte preventum esse, contendit. Fridrici III Concordata, cum Pontifice Romano inita, delineat. Ordines imperii Concordata hæc admodum indigna tulisse, urget. In comitijs Norimbergenſibus, A. 1467 habitis, de constituendo imperii judicio actum esse, eamque rem fundamenta judicii cameralis jecisse, nos docet. In comitijs tandem Augustanis, A. 1474 habitis, judicium illud camerale fuisse constitutum, quod de controversiis inter ordines imperii existentibus judicaret, Ill. Auroſ suggerit, quamvis illud a judicio Palatino, in curiis Imperatorum antiquitas jam usitato, non videatur diverſum. A. 1487 militiam mercenariam fuisse in Germania introductam, cum vasallorum servitia militaria non sufficere viderentur, monet. Tempore etiam *Fridrici III* collegium Electorale a reliquis imperii ordinibus fuisse separatum, atque Electores & Principes de omnibus rebus prius deliberaſſe, quam ad reliquos ordines res devolverentur, Moguntino directorium obtinente, observat. Acta comitorum Wormatiensium anni 1495, in quibus pax publica sancita, & judicium camerale novum, a priori diverſum, institutum est, fuse enarrat. *Regimentum imperii*, A. 1500 fundatum, ample describit, ejus negotia duntaxat in executione sententiarum judicii cameralis constituisse, asseverans. Divisionem quoque imperii in decem circulos accurate exponit. Judicium camerale A. 1530 Spiram esse translatum, inſequenti vero anno regimentum imperii ſublatum, nos docet. Interpretes transactionis Passaviensis & pacis religiosæ bene multos adducit. Potenciam & jura ordinum imperii, moribus duntaxat hæcudum innixa, per Capitulationes Imperatorum, inde a *Caroli V* temporibus fieri coepta, confirmata esse, urget. Capitulationi *Ferdinandi I* pacem religiosam fuisse inclusam, observat. A. 1568 in comitijs Augustanis Reformatos sub pace religiosa primum comprehensos fuisse; monet. Res gestas Imperatorum *Rudolphi & Matthias* fuse enarrat, & dissidia ordinum imperii, circa religioſam poſſimum exorta, nec non ſententiam *Huberti* cæcennalis,*

censalis, hac ratione sparsa, accurate & erudite exponit. De ipso
 etiam bello tricennali, & subsecuta pace Westphalica, quantum ad
 institutum pertinet, disputat. Post pacem illam confectam, in Recessu
 imperii, A. 1654 publicato, formam lites componendi præscriptam
 esse, adeoque pro lege Germanorum præcipua eum esse habendum,
 Ill. Autor judicat. Hodierna comitia, A. 1662 cœpta, diutissime
 adhuc duratura, & vix unquam finem habitura esse, contendit, cum
 & materia, de quibus ibi deliberatur, difficulter componi posse vi-
 deantur, & perpetuis hodie comitiis opus sit, ex quo per instrumentum
 pacis Westphalicæ ordinibus imperii jus suffragiorum confirmatum
 est. Conclusa hodiernorum comitiarum, quotquot videlicet non immu-
 tata postmodum sunt, in modum Recessus imperii, ab invictissimo Impe-
 ratore ad instantiam Collegii Electoralis jamjam colligi, aliquando jun-
 ctim evulganda, Ill. Autor lectoribus nuntiat. Differentiam hodierno-
 rum comitiarum a prioribus, luculenter exponit. Recursus ad comi-
 tia, frequentissime hucdum institui solita, comitia hæc fere in judicium
 imperii supremum commutasse, monet, simul tamen sperans, Augustis-
 simam *Franciscum I*, vi Capitulationis a se imitæ, ejusque Articuli deci-
 mi septimi, fines & terminos hisce Recursibus constitutum esse. Hi-
 storiam denique omnium comitiarum, in qua occasio, gesta, & de-
 creta eorum, exponantur, conscribi optat, quanvis, eam rem innume-
 ris difficultatibus esse involutam, non diffiteatur. Merita etiam Ill.
Senckenbergii, Consilarii hodie imperii aulici, in novam hanc Recessu-
 suam editionem, debitis extollit laudibus, & oprandum esse, dicit, ut
 tam diu in Francofurti potuisset commorari, usque dum hæc editio
 ad umbilicum fuisset perducta. Ille ipse interim Ill. *Senckenbergius*,
 ad graviora quamvis negotia vocatus, & absens, inter concatenan-
 tos labores de nova hac Recessuum imperii editione, quam præstan-
 tissimis jam observationibus adauxerat, adhuc cogitavit, eidemque
 Dissertationem epistolarem, ad Ill. *Olenfchlagrum* directam, præmissis,
 in qua de conceptione Recessuum imperii, constitutionibus Impera-
 torum, nec non de variis Recessuum imperii collectionibus, deni-
 que de nonnullis subsidiis, ad interpretationem eorum facientibus,
 erudite & ample disputat. Germaniam adeo antiquissimis temporibus
 pro diversis civitatibus, in quas descripta erat, diversa prorsus
 instituta habuisse, monet, idque ex Capitularibus Regum Francorum
 liquere, contendit. Hodiernam Franciam mox ab imperio divulsam
 esse, scavit. Partes vero Galliarum, seu Franciæ occidentalis, que cum im-

Pag. 38.

39.

- perio connexæ manserunt, cum eodem cohaussse, idemque cum integro regno Burgundico sub *Henrico III & Friderico I* factum esse, censet, eamque rationem esse, cur ordines imperii, eo pertinentes, adhuc hodie sessionem & votum in comitiis habeant, observat. Italia peculiaris imperii recessus habuit, quamvis Principes Germaniæ illis conficiendis interfuerint. Eo pertinent v. c. Concordata Imperatorum cum Pontificibus, leges in campis Roncaliis latæ, societas cum urbibus Longobardicis inita, & inprimis pax Constantiæ, a *Muratorio Antiquit. Ital. Tomo IV* edita, in quam commentariam a Germano conscribi, Ill. Editor optat. Italiæ subjectionem majorem, quam Germaniæ, fuisse, is contendit, causasque Itælorum in judicio palatii Lateranensis fuisse disjudicatas, nos docet. Ex hoc judicio hodiernum judicium imperii aulicum enatum esse, urget, & valde optat, ut uberior ejus notitia suppeditetur. Divisionem comitiarum Germaniæ, eorumque recessuum, accuratè exponit, & ante annum 1495 nullos imperii recessus proprie dictos occurrere, sibi persuadet. Aureæ Bullæ nullam deprehendi exemplar authenticum, sed omnia, quotquot exstant, exemplaria descripta esse, contendit. De aliis denique comitiis, eorumque recessibus, veluti *Churfürsten-Tags-Abschieden, Reichs-Deputations-Abschieden*, nec non *Visitations-Abschieden*, quantum satis est, disputat, seque quamplurimos comitiarum Electoralium recessus, nondum typis exscriptos, possidere, nos docet. Recessus imperii in primarios, secundarios, & notas, seu appendices, dispesci, observat, constitutionum quoque Imperialium, circa res, de quibus *Caroli V* adhuc tempore libere disponebat Imperator, confectarum, & recessibus imperii insertarum, notitiam suppeditans. Editiones nonnullorum imperii recessuum pariter, ac eorundem collectiones, secundum ordinem chronologicum enarrat, ea potissimum afferens, quæ in *Hofmanni Bibliotheca Juris publici* desiderantur. Innumeris vero has editiones vitiiis scaterere, adeoque jam dudum eruditos optasse, ut curatius evulgarentur imperii recessus, monet. In *Lanigii Archivio imperii* itidem illos Recessus admodum vitiose exscriptos esse, contendit. Novam igitur hanc editionem, quam ipsemet Vir illustris maximam partem paravit, laudulenter describit. Recessus nimirum imperii, & constitutiones, in comitiis evulgatæ, ex antiquis omnes, quotquot reperiri potuerunt, huic editioni insertæ sunt, eorumque inde a Seculo XIII usque ad XV evulgatorum manuscripta se possidere, Ill. Editor affirmat. Isti Recessus multo curatius, quam olim, a *Mullero* & aliis sunt editi. Im-

nonnulli eorum ex manuscriptis primum publici juris facti
 sunt. In *priori Tomo* Concordata nationis Germanicæ, in Concilio
 Constantiensi facta, etiam occurrunt, quæ, etsi postea sublata sint,
 hic tamen ideo apponi debebant, quia a tota natione Germanica
 cum Pontifice *Martino V* sunt inita. Idem dicendum de Concordatis,
 cum *Nicolaso* celebratis. Quamvis enim minime per totam Germa-
 niam valeant, valent tamen in maxima ejus parte, quatenus curia
 Romana in possessione juris istius constituta est, unde huic collectioni
 ubique inferi merebantur. Declarationes quidem Pontificum plane
 non valent; cum tamen nonnunquam evolvi & consuli debeant, quan-
 do his inde movetur, etiam hic sunt appositæ. Curavit autem Ill. *Sen-
 ckenbergius* hanc editionem usque ad *Tomum quartum*. Reliqua aliis
 permisit, quibus amplissimas pro labore hoc suscepto perfolvit gra-
 tias. Ill. *Schmausum* primum de hac editione cogitasse, nos docet.
 Merita etiam aliorum in præfens Opus celebrat. Libros denique
 plurimos, ad interpretationem Recessuum imperii, vel omnium, vel
 nonnullorum, facientes, commemorat. *Primus* novæ hujus editionis Pag. 51.
Tomus Recessus imperii, ab A. 990 ad A. 1494 usque evulgatos,
 continet. Agmen ibi ducit constitutio de expeditione Romana, quæ 52.
 vulgo *Carolo Crasso* adscribitur, eaque cum exemplari manuscripto,
 quod olim *Vit illustris, Joannes Wilhelmus Hofmannus*, Juris & Histo-
 riarum in Academia Vitebergensi Professor celeberrimus, possedit,
 collata est. *Friderici I* Pax profana secunda ex *Radevico* accuratior
 & auctior est edita. Recessus imperii, sub *Friderico II* in comitiis
 Moguntinis A. 1233 confectus, ex editione *Schilteriana* descriptus,
 hic comparat. Eide[m] vero alia editio, a priori nonnihil discrepans, 10.
 ex Codice Ill. *Senckenbergii* est adjuncta, variorumque capitum appen-
 dices, quæ & in editione *Schilteri*, & in Codice *Senckenbergiano*, desi-
 derantur, ex *Goldasto* sunt addita. Aurea Bulla cum plurimis Codic-
 ibus manuscriptis collata est, & variantes lectiones in notis sunt
 additæ. Paragraphus sextus Capituli undecimi istius Bullæ in quam-
 plurimis Codicibus exulat, unde eum pro suppositio Ill. *Ludewigius*
 quondam habuit. Cum vero in Codice *Wenceslai*, nec non in edi- 45.
 tione Germanicæ, A. 1527 autoritate *Caroli V* evulgata, compa-
 reat, eam *Wenceslai* tempore illustrationis ergo fuisse additum, Ill.
 Editor conjicit. *Ater Tomus* Recessus imperii ab A. 1495 usque 66.
 ad A. 1551 continet, ubi imprimis Recessus imperii Augustanus,
 A. 1500 publicatus, cum præstantissimis editionibus collatus, & accu-
 ratissime

T. II
pag. 63.

rarissime est editus, cum prius tot vitiis fœderet, ut plane non intelligi posset, & priores viginti tres paragraphi pro specialibus duntaxat dispositionibus a recessu diversis ob falsam epigraphen perperam haberentur. Rubricam Ordinationis cameralis, A. 1507 confectæ, ex Corpore Juris cameralis III. Editor constituit, ejusdem etiam opæ a vitiis nonnullis eam repurgavit. Constitutionem quoque de termino litigantibus præfigendo, anno demum insequente evulgatam, quæ pro appendice prioris perperam est habita, tanquam peculiarem apposuit, stultosque ex ea nævos sustulit, sextum etiam ejus articulum, quem aliæ editiones omittunt, ex *Goldasti* Constitutionibus imperialibus, nec non Corpore Juris cameralis, supplevit, *Maximiliani I* constitutionem de notariis, ab incerto Autore in Latinum conversam, textui Germanico adjecit, quam, ab interprete ipsi constitutioni cœvo confectam esse, conjicit, de aliis etiam istius constitutionis versionibus Latinis dissertens. In *servio* Tomo habentur Recessus imperii, inde ab A. 1552 usque ad annum 1654 confecti. Transactioni Passaviensis Concordatum, inter Imperatorem *Carolus V* & Electorem *Mauritium* Lintia in initum, adjectum est. Instrumenta pacis *Ofnaburgensis* & *Monasteriensis* Latino sermone evulgata sunt, & differentia versionis Germanicæ a textu Latino in notis sunt indicatæ. *Monasteriense* pacis instrumentum in antiquis exemplaribus nullis articulis distinguitur, III. Editor observat, unde eorundem designationem parenthesisibus includi curavit. *Ultimum* hujus Operis *Tomum* decreta Imperatorum, hodiernis comitiis transmissa, & secundum temporis ordinem disposita, constituunt, inter quæ etiam tabulas pacis *Ryswicensis*, cum imperio quippe communicatas, deprehendimus. Itidem etiam literæ Imperatoris *Leopoldi*, ad Electorem *Bavarum* A. 1702 datæ, cum aliis literis, eo tempore & ab Electore *Bavaro*, & a ducibus *Gallorum*, scriptis, nec non conclusa imperii de copiis contra *Gallum* conferendis, conclusum itidem imperii de *Duce Brunsvicensi* in *Electorum collegium* introducendo, delineatio *Capitulationis* Imperatorum perpetuæ, conclusum post visitationem *judicii cameralis* confectum, instrumenta pacis *Rastadiensis* & *Badensis*, una cum decretis, ad imperium ea de causa a *Cæsare* datis, nec non instrumentum pacis, cum *Rege Hispaniæ Philippo V* A. 1725 initæ, cum multis aliis, hoc seculo & usque ad A. 1736 in imperio actis, & notari dignissimis, comparent. *Coronidis* loco *Capitulationis* invictissimi Imperatoris *Francisci I*, extractus ex matriculis imperii, ordinatio *judicii imperialis aulici*, A. 1654 evulgata, decreta variorum Imperatorum, ad hocce collegium data, taxa cancellariæ imperialis, ordinatio *judicii cameralis*, nec non decretum hodierni Imperatoris de *libris prohibitis*, sunt addita. Singuli tandem Recessus, hac in collectione contenti, cum exemplaribus authenticis, *Moguntia* asservatis, collati sunt, variantesque ex iis lectiones, una cum vitiis typographicis, ad calcem Operis sunt annotatæ. Index etiam materialium locupletissimus adjectus est. Ad marginem singulorum Recessuum, argumenta, quæ pertractant, notata sunt, nonnullis vero textibus argumenta eorum præfixa, id quod in ultimo præsertim Tomo factum est. Notis insuper perpetuis totum Opus instructum est, quæ & ad veram lectionem, & ad textus interpretationem, quamplurimum conferunt. Gratulamur itaque juris patrii studiosis præclaræ hanc Recessuum imperii editionem, ex qua uberrimos in rem literariam fructus esse redundaturos, certissime auguramur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

*HISTORIA BOTANICA PRACTICA, SEU PLAN-
tarum, quæ ad usum Medicinæ pertinent, nomencla-
tura, descriptio, & virtutes, cum ab antiquis, tum a
recentibus, celebrium Auctorum scriptis desumptæ, ac æneis
tabulis delineatæ, atque ad vivum ex prototypo expressæ,
nec non in Classes XXXV distributæ, ut facilius cujus-
que simplicis genus ac species dignoscantur. Opus Equitis
JOANNIS BAPTISTÆ MORANDI, Mediola-
nensis Botanici, Galenici pictoris.*

Mediolani, 1744, fol.

Alph. 1, Tabb. 65.

Torum amplissimæ plantarum historiæ campum emetiri
Auctor noluit, sed medicarum saltem herbarum stu-
dio delectatus, utilitati plus, quam subtili characterum
explicationi, tribuendum esse putavit. Nec tamen simplici,
quoad virtutes, enumeratione argumentum suum executus
est, sed concinna methodo usus fuit. Digessit enim fami-
lias stirpium ac herbarum juxta characteres perpetuos, faci-
les, & distinctos, quos vel locus, vegetationi à natura destina-
tus, vel foliorum herbaceorum absentia, aut præsentia, vel
fructuum ratio, vel floris denique absentia, & sic dicta planta-
rum imperfectio, illi suggererunt; in quo negotio *Baubinum*,
Rajum, ac *Morisonum*, methodi suæ auctores, assequi tentavit.
Proinde nec petala florum ad genus constituendum enume-
rata, nec florum formas pro genere stabiliendo, nec, quæ

O o

recen-

recentior est, staminum ac pistillorum sexualem descriptionem, invenies. Quo autem simplicior ista est, quam proposuit, methodius, eo naturæ etiam æstimanda est convenientior, quæ sese per regnum vegetabile, ultimo suo fine, qui est fructificatio, evidentiùs declaravit. Quare primum Autoris genus est earum plantarum, quæ sub aquis vegetant, maxime marinis, e quibus ad usum medicum commodiores saltem exponit, Coralia, Coralinam, Alcyonium, quæ, sale marino graves, determinatos in corpore humano effectus producere valent. Alterum genus istas terrestres sistit herbas, quæ ob foliorum absentiam simplicissimæ ipsi visæ dictæque fuerunt, Fungos puta, Agaricos, Lycoperda, quorum vis plerumque vel purgans est, si edules demas, vel adstringentia. Tertia Classis sistit simpliciores terrestres herbulas, inde dictas, quod foliola sine nervulis gerant, iisdem sæpe, uti Lichenibus est, destituantur. Hoc ordine sistit Muscos, ex quibus utiliores sunt Muscus terrestris, lycopodii pulverem fundens, Lichen arboreus æque ac Petrus, hinc Lenticula. Distributione quarta continentur Capillares dictæ plantulæ, quæ semen, nullo flore prægresso, in averfa foliorum parte gerunt. Ex hac classe militant *Lingua cervina*, *Polypodium*, *Asplenium*, *Triobomanes*, *Adiantum nigrum*, *Ruta muraria*, *Osmunda*, *Ophio-glossum cum Filice*, quarum officium est, post polypodium, quod alvum laxat, aperire obstructa viscera. Digreditur statim Autor ad plantas fructu, quem moliuntur, dignoscendas, hinc ab illo, quod in fructificatione plus est, exorsus, herbas Distributione quinta sistit, quæ plurimo nudoque semine proterâ gerunt, quas polygymnospermas appellari mos est. Ex his sane quàmplurimis selegit acri sapore præditas, hinc rodentes, *Ranunculos clematitides*, adstringendi facultate præditas, *Argentinam*, *Tormentillam*, *Quinquefolium*, *Caryophyllatam*, *Pulsatillam*, aperitivas, *Cbelidonium minus*, *Hepaticam*. Hinc ad id, quod in fructificatione minus est, digressus, exponit, Distributione sexta, herbas gemello semine fertiles, gymnospermas scilicet, quæ a florendi modo umbelliferæ *Morisono* dictæ fuerunt. Hæ, vel semine, vel radice, vel foliis, uti-

les

les, ita sese gerunt, ut vel semina officinis mittant aromatica, veluti sunt *Cuminum, Ammi, Angelica, Feniculum, Anisum, Carvum, Coriandrum, Daucus, Anethum*; vel radices edules culinibus suggerant, veluti *Sisarum, Bulbocestanum, Apium palustre*, cultura penes nos pinguius, quam in Italia, & *Scleri dictum, Daucus, Pastinaca*, vel radicibus medicamentosis acerbis diaphoreticis, hinc diureticis, polleant, uti *Meum, Ligusticum, Siler montanum*. Foliis plus valent *Charefolium*, quæ urinas ciet, *perfoliata cum Janicula*, quæ stringunt. Venena etiam alit hæc familia, Cicutas puta. Quamvis fructum pro methodi fulcro ubique agnoscat; a floribus tamen prorsus haud abest. Classem septimam inscribit Autor de plantis, florem singularem unico semine factum ferentibus, cui inest *Jalappa purgans & Valeriana*. Postea flores planipetalos, ex flosculis minutis collectos, Classe octava ita capit, ut flosculus ex multis communi perianthio adunatis singulus seorsim statueretur, qua consideratione flores planipetali dicti non male dici possunt unico ad singulum flosculum semine præditi, seu Monospermi. Hæc familia nutrit succo plerumque lactescente & amaricante præditas herbas, quarum vel folia, vel radices, a Medicis postulantur. Radice sudorem movent, & sanguinem emungunt, *Scorzonera, Tragopogon, Cichorium*. Foliis aliæ sunt culinæ, *Lactuca, Intybus*, aliæ medicæ, *Pilosella, Sonchus*. Similiter flores haud deserit in exponenda gente disciflorarum, plantarum scilicet, quarum flores & disco & radio gaudent, dum singulus ex multis flosculis semen unicum nudum gerit, exinde nascitur conceptus de Gymnomonospermis discifloris, Classe IX. Ex his herbis aliæ sunt odoratæ fragrantæ, & discutendi vim habent, *Chanamelum, Matricaria*, adstringunt *Virga aurea, Solidago, Bellis, Millefolium, Eupatorium, Filago, Elicbrysum*, aperiunt obstructa viscera *Helenium, Doronicum, Senecio, Carlina, Petasites*, salivam ducit *Pyrethrum*. Quidam flores ex illis, qui aggregatis flosculis constant, confertim in summitate nascuntur, quod corymbum gerere dicitur; quare Autori Classe X visum est peculiare genus plantarum corymbiferarum, unicum semen singulo flosculo gerentium,

rentium, seu Gymnomonospermarum, constitui posse. Patientes hoc ordine plantæ militant, amaræ, *Absinthia*, amaræ & fragrantæ, *Tanacetum*, esculenta, *Draco*, odoræ, *Balsamita*, & *Santolina*, omnes aperientes ac discutientes. Quandoquidem ex aggregatis in unum florem flosculis fit, ut calyx angusto collo lata basi surgens capitæ speciem ferat, hinc capitæ plantæ dicuntur, quæ eiusmodi florem gerunt, proinde de floribus capitatis, unicum ex singulo flosculo semen molientibus, seu gymnomonospermis, sermo est, quo titulo Distributio XI inscripta fuit. Pauciores & istæ sunt, diuretica, *Dipsacus* & *Eryngium*, sudorifica, *Scabiosa*, *Succisa*. Sed ista florum capita ex squamis consita sæpe sunt, proinde plantas, quibus eiusmodi florendi modus a natura inditus fuit, Autor sub nomine gymnospermarum flore composito capitato Distributione XII sistit; post *Carthamum*, qui alvum movet, & *Cinaram*, cujus squamæ calycinæ, pulpa sapida instructæ, edules sunt, omnes diapnoicas, *Carduum benedictum*, *Jaceas*, *Lappam*. *Cyano* oculorum aciem evehi putant. Antequam Autor plantas semine gemello instructas deserit, eas rangit, quæ ob foliorum herbaeorum circa caulem positum & ordinem stellatæ dicuntur. His bina nuda semina data sunt. Instruit ergo Distributionem XIII plantarum stellatarum gymnodispermarum, qua continentur *Rubia*, *Gallium*, *Cruciata*, *Asperula*, *Aparina*, quibus ob acorem succi subadstringendi facultas inest. Latius patent plantarum genera, quarum flores ordinatis circa caulem circulis exeunt, quas propterea verticillatas appellari mos est. His quatuor constanter semina nuda insunt; hinc titulus de Gymnotetraspermis verticillatis subnatus est. Quæ hac Classe XIV sistuntur plantæ, ita inter se conveniunt, ut pleræque odore gravi aromatico & sapore fervido constant, hinc oleo volatili turgeant; quare viribus vitalibus augendis pares sunt, exemplo *Stachadis*, *Lavendula*, *Hyssopi*, *Origani*, *Ocymi*, & aliarum quamplurium. Sunt tamen & inodoræ quædam hoc caractere designatæ, proinde etiam inertes, *Lanium*, *Sideritis*, *Brunella*, quamvis & illæ sua virtute

virtute penitus haud destituantur. Aliæ quaterno femine nudo gaudentes plantæ, a foliorum herbaceorum asperitate asperifoliæ dictæ, ordinem XV plantarum gymnotetraspermarum asperifoliarum constituunt, quo continentur *Borrago*, cordialibus annumerata, *Pulmonaria*, a pulmonum præsidio dicta, & subadstringentes aliæ, *Anchusa*, *Cynoglossum*, *Echium*, *Symphitum*. Breve genus est XVI gymnotetraspermarum tetrapetalarum, quo *Potamogetones*, aquarum palustrium incolæ, designantur. Reliquarum plantarum fructus capsula tenentur, eaque vel membranacea, vel carnosa, cumque capsulæ frugiferæ non eodem modo sese gerant, ut aliæ uno, aliæ per septa distinctis, & ad certum numerum compositis, vasculis constent, moris est, quo a diversa hac fructificandi ratione diversa similiter genera constituantur. Proinde Distributio XVII enumerat plantas, quarum semina indiviso vasculo continentur, monangiospermas. Ex his aliæ odoratis floribus restaurandi vim habent, *Primula*, *Auricula*, *Caryophyllus*. Præstantior ex omnibus *Gentiana* radice amara febres debellat, & viscerum nodos solvit, quo titulo & *Trifolium* laudem meretur, ast reliquæ, *Anagallis*, *Alfne*, *Lychnis*, vix memoria dignæ, levis sunt armaturæ milites, quarum tamen facultates haud reticentur. Duplici vasculo continentur semina plantarum diangiarum polyspermarum, ex quibus secundum Ordinem XVIII continentur herbæ aliæ doloribus consopendis destinatæ, & ob stupefactivam vim virulentæ, *Hyoscyamus*, *Nicotiana*; his mitiores sunt *Verbascum*, *Linaria*. Eminent virtute aperitiva ob amaritudinis præstantiam *Centaureum*, diureticæ sunt *Saxifraga*, *Veronica*, *Beccabunga*. Trifariam diviso vasculo semina plura secundum Distributionem XIX tenent plantæ triangiæ polyspermae, ex quibus odore flore hinc analeptica vi prævalent *Viola*, *Nasturtium Indicum*. Tota Convolvulorum gens succo lacteo purgandi vim habet, ex qua familia sunt *Scammonæa* & *Mechoacanba* peregrinorum convolvulorum radices. *Luteola* tinctoria diuretica est. *Campanularum* haud paucarum radices esculentæ. Singulare illud est & observatum dignum,

dignum, plantas, quibus tria in tribus loculis grana distincta continentur, Triangia, scilicet tricocca, *Ricini*, *Tithymalorum*, & *Euphorbiorum*, exemplo, secundum Ordinem XX purgatrices esse. Quadrifida capsula semina plura gerentes plantæ secundum Distributionem XXI, Tetrangia scilicet polyspermæ, pauciores sunt, usui medico destinatae, una virulenta, *Datura* scilicet, altera alexipharmaca, *Ruta*. Classe XXII plantarum, quinquifida capsula totidem grana vehentium, seu pentangiarum pentacocarum, non nisi unica gens *Geranium* continetur, quorum odores variant, sunt enim foetidae alia, alia suaveolentes species, prædicantur omnes aliqua vulneraria vi pollere. Ast latius patet familia XXIII plantarum, quæ plurimis vasculis plurima maturant semina, quibus propterea polyangiis polyspermis nomen est. Ut intelligas, naturam characteribus datis ad facultates plantarum respexisse, vide sis, quam concinne plantæ, hoc ordine stantes, erga unum finem conspirent, ut *Malva*, *Althea*, *Aristolochia*, *Papavera*, *Nigella*, *Lina*, sint anodynæ, quo argumento intelligimus, illos, qui fructum pro fundamento methodi instruendæ adfiscunt, ad scopum, quem natura signaturis istis voluit, propius ferire. Non tam capsulis multifidis, quam siliquis aggregatis, sua semina tenent, plantæ multifiliquæ corniculatæ univalves, polyspermæ. Siliqua enim rei herbariæ doctoribus capsulam ad longitudinem fissam indicat, quæ una mox duplici valva constat; quare, siliquæ univalves a multivalvibus uti ipsa natura discrepant, ita univalves siliquæ aut gregariæ sunt, aut solitariæ. De gregariis titulus agit XXIV, quo continentur succulentæ & refrigerantes plantæ, *Sedum*, *Telephium*, *Rhodia radix*, *Cotyledones*, *Umbilici*, hinc purgatrices, *Hellebori*, odoratissimo flore *Fraxinella*, cuius radix est dictamnus officinarum, & quædam inertes, *Delphinium*. Insunt etiam virulentæ *Napellus*, *Thora*, quorum specialius discrimen conspecto flore elucet. Siliquam univalvem, septo tamen distinctam, habent, quæ ordine XXV militant, *planta siliquosa* Nostro specialius dictæ, ex quibus alia amaro sapore singularem evacuandi vim præstant, *Cbelidonium majus*,
Fumaria,

Fumaria, aliæ acido sapore sese commendant, & bilem abstergunt, *Acetofella*, quædam stringunt, *Vinca*, aliæ diapnoen procurant, *Vincetoxica*, parva promittunt *Melochia*, *Balsamina*. Ex his, quæ filiquam septo divisam gerunt, quædam fructum ex flore tetrapetalo habent, quas Classe XXVI plantarum tetrapetalorum cruciformium filiculofarum & filiquofarum, complectitur. Silicula enim vasculum brevius, filiqua longius, designat. Quæ hoc ordine sistuntur plantæ, acri plerumque, maxime in feminibus, succo sunt præditæ, iterumque seminis character facultatem plantæ indicat. Habemus enim ex hac Classe sic dicta antiscorbutica, & diuretica, herbas, *Nasturtii*, *Raphani*, *Sinapeos*, *Eruca*, *Sisymbrii*, & *Alliaria*. Aliæ filiquiferæ filiquam bivalvem sistunt, quarum cum prolixa sit series, cumque studium Autoris in eo positum fuerit, ut paucissimas plantas uni generi subderet, proinde ad subdividendas familias assumpta fuerunt momenta varia, ex florendi modo foliisque herbaceis deprompta. Generalis omnium est titulus, Leguminum, quorum flores papilionis facie formantur, hinc papilionaceorum nomen adsciscunt, ex quibus sunt aliæ trifoliatæ, & quidem, quantum ad usum, anodynæ, *Melilotus*, *Fenum gracum*, nutritivæ, *Phaseoli*, nunc diureticæ, *Anonides*. Hæ Distributionem XXVII implent. Verum ordinis XXVIII cives sunt plantæ papilionaceæ polyphyllæ, quibus ad costam conjugatim folio opposita nascuntur, nunc pari extremo, nunc impari. Si *Glycyrrhizam* radice dulci bechicam plantam demas, reliquæ, *Lens*, *Pisum*, *Lathyrus*, *Ervum*, *Lupinus*, *Faba*, cerealia sunt grana, farinis grava. Nunc in eo est natura, ut semina plantarum capsulis succidis abscondat, quas baccas dicimus. Proinde Ordo quidam separatus est XXIX plantarum bacciferarum, quarum aliæ sunt purgatrices, *Bryonia*, *Ipecacuanha*, *Ebulus*. aliæ anodynæ sæpe stupefactivam vim habent, *Alkekengi*, *Solanum*, *Paris*, *Mandragora*, urunt *Laureola*, *Capsicum*, *Arum*, *Dracunculus*, aliis aliæ virtutes insunt. Quodsi grandior bacca fuerit, pomum dicitur; hinc Distributio XXX spectat ad plantas pomiferas, quarum quædam sunt anodynæ refrigerantes,

Momor-

Momordica, Melo, Cucumis, Citrullus, Cucurbita, aliæ purgant alvum, *Elaterium, Colocynthis*. Sensim autem natura deficit circa florem, & quem hæctenus petalis instructum plantis dedit, hunc circa extremos regni vegeabilis limites petalis carere jussit, ita tamen, ut alios flores vellet fructui superesse, alios autem aliquo a fructu spatio distare. Adeoque genus quoddam est XXXI plantarum apetalarum fructu flori contiguo, semine nudo plerumque unico, seu gymnospermorum. Harum aliæ acido, aut austero, succo pollent, stringuntque, *Acetosa, Lapatha, Bisforta, Alchimilla*, alia purgat, *Rbeum*, quædam nutriunt, *Fagopyrum, Atriplices*, sætent & virulentæ proinde sunt *Ambrosoides*, urit *Hydropiper*. Similiter secundum genus XXXII florem fructui contiguum habent plantæ flore apetalo, aut semen tamen vasculo inclusum gerunt, suntque enangiospermæ, & quoad facultates vel nutriunt, *Beta*, vel purgant, *Asarum*, vel stringunt, *Plantago*, vel glutinant, *Psyllium*, reliquarum virtutes non multum luculentæ sunt. Singulare est, dari plantas, quarum flores a fructu remotius distant, ut fructus equidem pistillo suo haud destituatur, stamineus autem flos aliquo spatio absit. Accidit id duplici modo. Aut enim in eodem individuo uterque flos est, aut diversa individua ita sese gerunt, ut in altero sit flos sterilis, in altero sit fructus cum pistillo fructibus infidente. Ex hac consideratione fluit, ut genus quoddam Nostro XXXIII constituendum sit plantarum apetalarum fructu a flore remoto, fructu tamen & flore unam plantam incolente. Pauca ex his sunt utiles, *Ambrosia* discutiendi, *Xanthium*, seu *Lappa minor*, aperitivam, vim habet. Aut diversam plantam, veluti diversi sexus personas, incolunt, flos masculus in una planta, qui polline suo fertilitatem vicinæ scæmellæ excitat, flos fertilis, seu uterus vegeabilis, in alia, qui pollinem maris excipit. Hoc genus, Autori XXXIV, est plantarum apetalarum, flore in una planta sterili, alia fructum ferente, nec florifera, quæ sexu distinctæ vocantur. Ex his stringit *Equisetum*, urit *Urtica*, lubricat *Mercurialis*, nutrit *Spinachia*, cerevisias condit *Lupulus*, discutit *Cannabis*. Has famili-

familias omnes hoc vinculum societatis univit, ut omnes ex semine, duplex acetabulum habente, mediante foliolo seminali, nascerentur. Ast superest, ut plantarum ultima totius gentis vegetabilis familia condatur, qua illæ sistuntur plantæ, quibus a natura datum est sine foliolo seminali nasci, dum semina vegetando non dehiscunt, sed radicum & bulbulorum instar turiones agunt. Proinde Genus ultimum & XXXV de plantis Monocoryledonibus, folio seminali carentibus, bracteatis, inscribitur. Hac Classe sistuntur uno verbo Bulbiferæ & radice tuberosa præditæ, ex quibus sunt, quæ purgandi vim habent, *Scilla, Iris, Aloe, Colchium*, aliæ; volatili odore & sapore præditæ, urinas movent, *Allia, Cæpe, Moly*, quædam odore reficiunt, *Hyacinthi, Narcissi*, aliæ. Quotusquisque ergo est, quin intelligat, Autorem, sagacem naturæ scrutatorem, & felicem virtutum vegetabilium interpretem, ita se gessisse, ut utraque ex parte laudem meritus sit uberissimam.

MAGNI HIPPOCRATIS COI OPUSCULA
*Aphoristica Semeiotico-Therapeutica VIII, una cum
 Jurejurando, Græce & Latine, ex interpretatione
 ANUTII FOESII, aliorumque, in usum sacræ
 gentis Asclepiadæ exarata.*

Basilæ, sumtibus Jo. Jac. Episcopii, Bibliopolæ, 1747, 8.
 Alph. 1 plag. 9½.

Multas habemus Cl. *Zwingero* gratias, quod laudabile secutus majorum suorum exemplum, *Hippocratica* medicinæ medullam brevi compendio, divinique sens præstantissima & utilissima scripta, dare nobis voluit, in quibus ille medicinæ pater & fons maxime momentosam, in qua ipse excellebat, artem, Semeioticam puta, eleganter & nervose pro more suo tradidit. Urut aliis in partibus patiatur ille suos manes, ut etiam nostris diebus multo, quam ille norat, meliora in Anatomia, Physiologia, Pathologia, ceteris Medicinæ partibus, diligenti scrutinio indagaverimus; hac tamen in parte,

P p

que

quæ certe nobilissima & splendidissima est totius Iatrices, quæ nempe Medicus varias morborum species, ancipites hæud raro, deprehendit, suisque designat nominibus, eorum indolem aperit, & vices suis quasi terminis adstringit, fatalemque vitæ pariter ac mortis seu spem, seu necessitatem, mirabundæ circumstantium turbæ venerabilis, tanquam Deus e tripode, præfagit; in ea arte, cui Medicorum innititur existimatio, in qua, quantum humana valeat sagacitas, tanquam illustri theatro, monstrare licet; in ea, nemo fuit, qui *Hippocratem* superaverit. At nihilo tamen minus his diebus nostris, in aliis seduli & occupati, utilibus quidem illis & necessariis, *Hippocratem*, sapientiæ medicæ fontem, ex quo, quotquot unquam fuerunt magni nominis Medici, hauserunt, & hausisse se gloriati sunt, adeo negligimus & contemtui habemus, ut juveni, medicinam facturo, quod posteris vix credent, hæud leve sit obstaculum & famæ macula, *Hippocratem* aliosve Græcos trivisse. Putant nempe, sinistrum eum & rudem artis suæ esse, qui liberalium artium eruditurumque linguarum cognitione pectus imbuerit, & plus sciat, quam pilulas, aut mixturas, consarcinare. Fædum hunc errorem animis studiosorum hujus artis eximere, Cl. *Zwingetus* in Præfatione studuit, quæ præclare summorum cujusvis ætatis hominum de *Hippocrate* judicia recenset, & utilitatem, ex ejus operibus in omnes medicinæ partes redundantem, clara in luce collocat, tandem, quid ipse hac sua in editione præstiterit, exponens. Parum in ea præstitit, & præterquam quod *Hippocraticum* speculum addiderit, fere nihil. Nam neque ea, qua par erat, cura Græco textui excutiendo invigilavit, qui nunc etiam multis gravibusque scætet mendis, quæ tirones in arte non possunt sæpe non implicare; neque Criticum egit, aut laborantibus locis opem ferre studuit, sed omnia, ut veteres editiones habent, exhibuit. Verum, ut editorum cuique certa suo in instituto constat ratio, cui si satisfecerit, lectori quoque satisfacisse videndus est, sic Nostrum eo quidem nomine nolumus accusare. In eo certe laudem

laudem meretur, quod optima Hippocratis opuscula in unum, facile parabilem, compingere fasciculum, & studiosæ juventutis inopiæ voluit succurrere, qui cara & rara Lindenii editione, aliisve majoris molis & pretii, carent. Sunt autem, quæ in hoc opusculo dedit, hæc: Jusiurandum, Aphorismi, & deinceps omnia, quæ Foesius secunda classe Operum Hippocratis, a sese edidorum, comprehendit, Prænotiones, Prædicta, Coacæ, de Humoribus, de Indicationibus, & de diebus criticis. Jurisjurandi Latina interpretatio est Theodori Zwingeri, qui Nostri fuit atavus; Aphorismorum Almelooveeniana; libri de Humoribus Cl. Guntzii. Reliqua ex Foesio Latina leguntur. De cetero Lindenianam expressit Noster in sectionibus & numeris. Cum itaque nihil in his reperiamus, quod longum sermonem postulet; ad alteram hujus operis partem, quæ Speculum Hippocraticum inscribitur, & seorsim etiam haberi potest, transimus.

Inscriptio ejus hæc est: *Speculum Hippocraticum, notas & præfagia morborum, nec non varia medendi præcepta, ex magni Hippocratis Coi monumentis, præsertim aphoristicis, ordine alphabetico, simulque ad praxin commodo, digesta, ob oculos ponens, in usum sacra gentis Asclepiadeæ concinnatum.* Implet plagulas 18 & dimidiam. Promtuarium est præcipuorum Hippocratis dogmatum, sub uno quasi conspectu sistens, quæ alioquin in vastis ejus operibus non sine labore requiruntur; & index simul est, si quis ipsos consulere fontes cupiat. Patet hinc, quam utile, quam præstans, hoc sit opusculum, quod, alienæ non egens commendationis, ipsum suas laudes & merita clamat. Ait Autor in Præfatione, exemplum Honorati Bicaiffi sibi placuisse, qui in Manuali Medicorum, seu Synopsi Aphorismorum Hippocratis, ad singulos morborum titulos, alphabetice digestos, omnia Hippocratis effata, eo spectantia, ex ejus Aphorismis, Prænotionibus, Prædictis, & Coacis, retulerit. Placuisse itidem indicem Verhoofdianum, eodem consilio digestum, & alium recentem, editioni Aphorismorum Tubingensi additum. Unde sibi visum fuisse, in Semeiologia & Therapeia

morborum adhuc majori futurum usui, si tam multæ ac variz sententiæ, in monumentis *Hippocratis*, præsertim aphoristicis, longe lateque dispersæ, servata utcumque alphabeti serie, in ordinem, praxi medicæ commodum, redigerentur.

„ Eo consilio, ait, concinnatum hoc speculum; quæ ad diagnosing, prognosing, & therapiam, morborum faciunt, seorsim & distincte tradit; & quoad diagnosing quidem, causas evidentes prægressas, tum notas antecedentes, vel comitantes; quoad prognosing autem, notas, & præfagia salutis, vel periculi, vel mortis, vel etiam novi morbi futuri, discretis articulis ob oculos ponit; demum quoad therapiam, regulas medendi, ubi forte plures occurrunt, ad suum, quasque fontem relatas, exponit.“ Satis jam constat de instituto & forma utilissimi operis, quod satis commendari nequit. Quod ulterius de illo dicamus, cum non sit; volupe est, unum aliquod excerptum inde specimen subungere.

Sit illud de Dysenteria articulus, qui primus nobis occurrit
*pag. 81: DYSENTERIA. AD DIAGNOSIN. CAUSAE ANTECEDENTES. Ætas virilis. (Omitteremus additas ubique citationes fontium, nisi ubi nimium longas rheses, quas Noster integras exhibet, chartæ parcentes, compendifaciamus.) Tempus autumnale. Tempus æstivum post hyemem ficcam & aquiloniam, ver autem pluviosum & austrinum. Ver ficcum & aquilonium post hyemem austrinam & pluviosam. Siccitates. Alvi profusivum. NOTÆ ANTECEDENTES. Num quæ caput concutiunt, & aurium sonitus excitant? Tumores rubicundi in ulceribus, quæ in antica parte fuerint, derepente disparentes. AD PROGNOSIN. MELIORIS NOTÆ. Lienterofis dysenteria superveniens, bonum. Ab insania dysenteria, bonum. Dysenterico plurimum inest spei, cui pravorum symptomatum adsint paucissima. Ubi sanguis & strigmenta per alvum reddita fuerint, — *Prædict. II, 121. DETERIORIS NOTÆ. A meraca dejectione dysenteria, malum. Intestinorum difficultate laborantibus, vomitio biliosa circa initia, malum. Tormina omnia malo sunt, quæ cum febre invadunt — Prædict. II, 148. In gravi intestinorum difficultate — Coac.**

464. Prægnantes ipsæ etiam *Prædict. II, 122.* Si aliquid ex malis signis adesse visum fuerit --- *Prædict. II, 123.* In longis dysenteriis cibi fastidia, mala, tum alias, tum si insuper febrient. Dysenteria si ab atra bile inceperit, lethale. Si a dysenteria detento velut carunculæ decesserint, lethale. Qui lienosi a dysenteria corripuntur, --- *Aphor. VI, 43.* Celerrime is perit, quem maxima pars malorum symptomatum occupat. Is morbus præcipue pueros a quinto anno ad decimum perimit. Ætates ceteræ tutiores. ALIUM MORBUM PRÆTENDENTES. A dysenteria lævitas intestinorum. Intempestive suppressa intestinorum difficultas abscessum in costis --- *Coac. 462.* Rubræ limosæ & copiosæ dejectiones cum flammeo colore insaniam suspectam faciunt. AD THERAPIAM. Ubi purgaveris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitam purgat, & alvum lacte cocto elueris, reliquum corpus curato. Et, si quidem febre caruerit, pinguibus & dulcibus & liquidis semper ea, quæ infant, ex alvo educito, & multa calida partes sub umbilico lavato, si dolor affuerit. Potus autem ac cibos & sorbitiones convenientes exhibeto. *De Affect. XXIV, 4 ad 8.*

VIRGILIUS COLLATIONE SCRIPTO-
rum Græcorum illustratus opera & industria FVLVII
URSINI Editioni, ad exemplar Plantini renovatæ, ac-
cesserunt LUDOV. CASP. VALCKENARI 1) Epistola
ad MATTHIAM ROEVERUM, J∑ 2) Hiadis Ho-
meri Liber XXII, cum Scholiis PORPHYRII et aliorum;
munus primum editis; 3) Dissertatio de præstan-
tissimo Codice Leidensi, & de Scholiis
in Homerum ineditis.

Leovardiz, ex officina Guil. Coulon, 1747, 8 maj.

Alph. 3 plag. 4.

Vel sola libri huius inscriptio, & celebre *Valkenarii* no-
 men, Græcarum literarum studiosis magnam copiam
 P p 3 excel-

excellentium rerum, & nondum delibatas opes, promittit. Quicquid certe a præclari & assidui huius Viri calamo præficiscitur, tam limatum est, tam gratia novitatis amabile, tam admirabile solidioris doctrinæ quasi prodiga ubertate, ut æmulatorem maximorum hominum, *Bentleji* & *Hemsterhuisii*, hujus quoque genuinum discipulum & dignum successorem, facile prodat, heroum istorum vestigia magnis & acceleratis passibus æquantem. Ut vero pauci sunt, (pauci certe ad nostram pervenere notitiam,) qui ea in juventute tantos in sublimiore illa & exquisita Critice, quantos *Valckenarius*, progressus fecerint, ejusque rei dederint specimina tam præclara; sic facile judicatu est. libellos, quibus eruditum orbem nunc beat, mole quidem exiguos, at argumenti sui ponderibus graves, ad caprum & vota paucorum fore, neque placituros nisi illis, qui in Poetis Græcis noctu dieque terendis, in diligenter comparandis & emendandis eorum vetustis interpretibus, Grammaticis & Lexicographis, instaurandis, quæ passim obscuratæ latent, dialectorum formis, designandis & obelo configendis spuriiis, & reliquis talibus, ad exemplum Nostri occupantur. Quod studium qui leve dicent & ludicrum, viroque gravi parum dignum, illi, quam se longe aliter res habeat, neque docti, neque experti sunt. Neque nos eorum morabitur judicium, quin ad ipsum, quod præ manibus habemus, cedro dignum Museum opus recensendum & delibandum accingamur: quod ea cum libertate faciemus, quæ studium criticum profectos decet. Id quod eo minus ægre laturum Virum Cl. confidimus, quod imposturum nobis recensendi munus, & Lectorum nostrorum expectatio, id requirant.

Guil. itaque *Coulon*, Jctus, Ordinum Frisicæ Acad. typographus, consilium ceperat, suadente, ut videtur, *Valckenario*, supra dictum *Fulvii Ursini* librum, & utilissimum, & inventu rarissimum, ut cetera ejus viri sunt omnia, recudendi. Quod & ita perfecit, ut primam, a *Plantino* curatam, editionem exacte rursus exhibuerit, neque nisi in paucis mutatam, & ab erroribus operarum tantummodo purgatam. Cujus rei causam,

fam, & institutum typographi, Cl. Vir latius exponit peculiari præfatiuncula, quæ *Roveriana* epistolæ subiecta est. Post absolutam libri *Ursiniani* impressionem, adibat typographus Clarissimum Professorem Franequeranum, rogans eum, vellet de suo aliquid addere, quod librum suum & spectabiliorem & gratiorem faceret eruditis, & Academicæ juventuti, cui formandæ Vir Cl. cum laude præest, tanto magis commendaret. Concessit tandem Noster precibus typographi post multas tergiversationes, & non fronti tantum *Virgilii* Græci elegantem corollam, ex Musarum hortis delectam, imposuit, sed & pallæ ejus splendidum attextuit sarma, non id incongruum, aut temere violenterque assutum, sed aptissimum, & quale vel ipse *Ursinus* sibi optasset. Ut enim is in *Virgilii* sui Musa cum *Homericæ* & *Theocriteæ* comparanda totus est; & in principio quidem, id est, in *Bucolicis*, magis hanc, opere autem procedente, in *Æneide* nimirum, illam sæpius, advocat; sic etiam eruditus noster Friso in epistola ad *M. Raverum*, quæ titulum protinus excipit, *Theocritum* maxime pertractat, in istis autem, quæ agmen claudunt, duobus opusculis *Homerum*.

De ipso *Ursini* opere, non est, quod multis agamus. Per se jam dudum notum & carum fuit eruditis, neque nisi ægre caperet hic locus nostrum, si vel maxime id vellemus, excerpenti studium, & quod rei caput est, a lustrandis lectissimis rebus nos detineret, quas Cl. Vir. tanta copia primus e divite sua penit in lucem profert, & tam liberali manu spargit pro more suo, ut, unde ordiamur, quid primo loco, quid deinceps, decerpamus, quid omittamus, cum omnia ejus de præstantia secum fere certent, & lectores æqualiter invitent, maxime simus in'incipiti.

Epistola, ad *Matth. Raverum*, Jctum Hagensem, scripta, imitatio, ut videretur, illius *Bentlejane* ad *Millium*, paginas 80, sive quinque plagulas, implet. Occasionem ei scribendæ non tantum dedit antiqua cum *Ravero* in Academia Leidensi, cum studiis ambo darent operam, instituta, & deinceps continuata, familiaritas, sed etiam, idque maxime, exemplar

plar *Ursiniani Virgiliti Plantiniano*, quod *Roverus* amico suo, genovandæ editionis gratia, e Bibliotheca, quam ipse instructissimam possidet, concesserat, vir juvenis, ut ab opum abundantia & natalium splendore, sic ab eruditione, & ejus promovendæ studio, commendabilis. Certe, si quid credimus *Frisoni*, *Baravum* laudanti passim, neque amicitiaë quidquam in his tributum est, quod tamen suspicari verant candidi mores *Valckenari*; efficitur, *Roverum* in hoc, de quo sermo est, studiorum genere totum esse, & tantum profecisse post editum *Museum*, ut ipsi *Nostro* tantum non præferendus sit. Quod huc usque nos latebat. Ipsa epistola sine ordine & serie decurrit. *Sparzæ*, quod ajunt, margaritaë. Præcipue tamen *Theocritum*, arrepta vero occasione, alios quoque tractat *Noster*, ut *Hesychium*, suas delicias, & *Sophoclem*, de quo sub epistolæ ipsum exordium ait agere se voluisse. Ab aliquot nempe annis hunc diligenter trivit, & edere olim paravit, priusquam comperisset, *virum, literarium & humanitatis cultu ornatisimum, alibi terrarum* (*Hamburgi* puta) *in Sophocle vulgando occupatum esse*. Verum abiecit deinceps illud consilium, hoc quidem in loco *Sophoclem* attingendi, ne videretur captasse occasionem hanc, emendatiunculas depromendi, quod iis solenne est pauperioribus Criticis, qui metuunt, *ne alterius labore præcipiatur sibi suis, & ipsi tum scilicet fraudentur inventionis gloria*. Propterea maluisse se, ait, *Theocritum* ad incudem vocare. Atqui potuerat hæc eadem ipsa ratio eum ab hoc instituto abstertere. Pulchre tamen fecit, & gratias ei habemus, quod longæ spei tædium solari sua hac promulside voluerit. Nollemus autem, quam primam exponit in *Theocritum* conjecturam, ominosam certe secururis reliquis, in fronte collocatam fuisse. Ea nempe tentat *Eidyllii octavi v. 57*:

Ἀνδρῶσι μὲν χειμῶν φρεσὶν κείων, ὕδασι δ' αἰχμῆς
ἔρυσσιν δ' ὕσπλαγξ --- ἀνδρὶ δὲ παρθεναίας ἀπάλας πέδος.

In his verbis, in quibus nunquam nos certe offendissemus, & quæ planissima potius & elegantissima putassemus, vitium tamen invenit *Noster*, & pro extremis primi

ver-

versus reponit Φοβερὸν, κακὸν ἔθασιν ἀνχμῶς. Mutandi ratio ipsi gemina fuit. Prima, eaque gravissima, quod *Virgilius*, hunc locum imitatus, *Triste lupus Stabulis*, dixit, *maturis frugibus imber, Arboribus venti* &c. Debebat itaque pro voce ἔθασιν reponi, vel potius erui, alia, quæ *maturas fruges* notaret, aut saltem solum frugum ferax. Atqui debuerat etiam pro voce ἀνχμῶς alia & prorsus contrariæ significationis inveniri, quæ *imbri* responderet, id est ἄμβρος, si credendus est *Virgilius* servus imitator fuisse, & pro ὄρουσαν δ' ὑσπλαγῆ fuerat reponendum τῆς μάνδρης δὲ λυκῆ. Altera ratio, quæ simul mutandi modum suggestit, (non enim audent emendandi dicere,) ea est, quod Cl. Vir in *Stobæo*, ubi locus hic citatur, pro ἔθασιν scriptum reperit ἔδασιν, quod prone calamo refingebatur in ἔθασιν. *Homerus* enim pro pingui solo ἔθασιν ἀράρης dixit, & perinde scilicet est, sive simplice dictione, sive composita, seu periphrasi, utaris. Permittimus lectori iudicium, num partus hic vitalis futurus sit, & num indigna *Theocrito* sint, ullove colore egeant, hæc: *Quemadmodum arboribus gelu* (vel procella) *terribilis est calamitas, Et aquis* (fluvii, fontibus,) *estus exsiccans, &c.* Sed pæne fueramus obliti hoc notare, quod pentameter ἔρουσαν δ' ὑσπλαγῆ a Critico nostro cum aliis bene multis frontem iustus e civitate *Theocritea* exigatur. Et hac de re, ut æquum & fas erit, statuent intelligentes iudices. Sane, qui talia audet, nobis viderur Ἡρακλέης τῶς ὀργῶς ἔχων τοῖς μεγίστοις ἐπιχειροῦν, ut *Aristophanes* ait. Sed pergamus. *Pag. 15* multa damnat ideo, quod bucolici generis non sint, docetque, qui versus sint bucolici, & quos hujus generis versus in *Theocrito* & *Virgilio* existent, enumerat patientia vere critica, & illi haud absimile, qua Masoretæ sacri Codicis, Muhammedani Karræi Alcorani, & veteres *Homeri*, literas numerarunt. *Pag. 20* de *Theocriteis*, ab *Eustathio* allegatis, quæ in Codicibus nostris hodie non amplius prostant, disputat, & Episcopum illum pleniore nostris Codices habuisse, negat, exemplis demonstrans, eum e suis Grammaticis & *Athenæo* præcipue exscripsisse verusta illa & splendida Auctorum nomina,

mina, quorum ingens catalogus, *Hudsono* præteritorum, exhibetur; simulque *pag. 22* fontes duarum talium ῥήσεων, quæ pro fragmentis haberi possent, acutum cernens, designat, nimirum illud *Eustathii ἀμφοῶς νεοευχῆς* depravatum esse ex ἀμφοῶς νεοευχῆς *Eidyll. I. 28*; alterum autem ποιῆσαι δὲ λόγων χλωρῶν ex isto *Eidyll. XIV: ποιῆσαι τι δὲ ὄν γόνυ χλωρῶν*. Eiusdem *Eidyll. III v. 14* pro vulgata εἰ μὴ αὐτὸν τὸν Πάνα corrigat εἰ μὴν εἰ τὸν Πάνα, eleganter, ut & *v. 109, εἶτι παρ' ἄβα*, pro vulgato ἐνί γὰρ ἄβα. *Pag. 33* tentat *Eidyll. XXIII, 13, 14*, & pro vulgato φῶγες δ' ἀπὸ χροῦς ὕβρω τὰς ὀργὰς περιμεμένους, olim ait se coniecisse φῶγες δ' ἀπὸ πρὸ ὕβρωτικῆς ὀργῶν περιμεμένους, *Hemsterhuisum* etiam id eatenus approbasse, ut saltem scriberet φῶγες δ' ἀπὸ χροῦς ὕβρωτικῆς ὀργῶν περιμεμένους, ipsam illam vocalium concursum virtutis aliquid habere, verissime iudicans. Nobis tamen, etsi illud περιμεμένος valde placet, neutra tamen coniectura satisfacit. Pro sola voce ὕβρω aliam requirimus, quæ vestem, aut simile quid, notet. Ductum literarum affectati, coniecimus, pro ἀμείβεσται, ἀνείθεσται, & pro ὕβρω, τύρω, legendum. Sane, τ & υ in antiquis libris simillima sibi esse, apparet vel ex solo *Hesychio* Hagenoenfi, & υ atque β sæpe inter se permutari, *Clariss. Valckenarius* ipse monet *pag. 78*. *Hesychius* τύρω interpretatur ὁ περιστικὸς χιτῶν, & sensus ita foret: *Bile facies suffunditur, & aufugit ejus color* (nitidus, roseus, vividus,) *stolam ira indutus* (croccam, terricam, icteritiam,) seu sub colore & veste iræ. Excogitent alii meliora, quibus nostra non satisfaciunt. Eodem *Eidyll. XXIII, v. 16*, in istis: *λοιδίον ἐκ ἤνεκε τὰ σύμφορα τὰς Κυθερείας*, pro τὰ σύμφορα conijcit τὰ πυρφόρα, nempe βέλῃ. Nobis viderur τὰ σύμφορα ex Scholio in textum irrepisse, in quo vox olim alia exstiterit ejusdem significationis cum τὰς συμφορὰς. Isto autem deperdito per casum fortuitum, Scholion in textum fuisse tractum. Cum autem τὰς συμφορὰς metro adversaretur, mutatum id fuisse in τὰ σύμφορα. Concipimus, in antiquo tali Codice, scholiis instructo, in textu fuisse τὰς ἄτας: cui superscriptum fuerit Scholion τὰς συμφορὰς. *Λοιδίον ἐκ ἤνεκε τὰς ἄτας τὰς Κυθερείας.*

ποιας. Postremo non ferens omnes Veneris vexationes. Viderint, quibus Codices MSti meliores præsto sunt. Pag. 35 proponit emendationem capitalem, & Theocrito, etiam si forte secus evincatur scripsisse, non tamen indecoram. Nempe pro εν ἀτρίποισιν ἀκάνθαις, ut vulgatæ exhibent Eidyll. XIII, 64, reponit Noster εν ἀτρώτοις Κίανοις. Minus placent sequentia, ut neque illud pag. 40, κῆρας repositum pro γῆρας in XIV, 21, absque ulla necessitate. Certe non videmus, quidni γῆρας ἐξελεύσθαι μέλων commodè dici queat, senectutem, vel senescen-
tiam, dispositionem ad marcorem, marasimum, phtisim, membris eximere, & sic ἀγῆρας facere, quod est Deorum epitheton. Pulchrum est ἀνωπίς, pag. 40 repositum carm. XXII, v. 165. pro vulgato ἀπώπις. Sed ægre vicissim ferimus, turbatum pag. 41 elegantissimum locum Eidyll. XXIII, 15, ubi pauperum piscatorum pulchra imago exhibetur:

Ἵουδεις ἐ χύραυ ἐχ', ἐ πύνα. πάλιν περισσά
Πάν' ἐδόκει τήνας ἀγρας. πένια σφιν ἐταίρα.

Secundum versum, pravo Scaligeri exemplo inductus, Noster sic refingit: τὰλ' ἐδόκει τήνοις. ἀγραυ πένιας φαν ἐταίραυ. Omnia reliqua istis videbantur supervacua. Piscaturam paupertatis esse comitem, dicebant, vel reputabant. Mera hæc est stribiligo præ vulgatis Theocriteis, quæ tantum non optime se habent. Quid enim? Omnia reliqua quænam ista sunt? Et quam nervis resolutum illud: Putabant paupertatis sociam piscaturam, præ his: Paupertas erat ipsis assidua sodalis. Miramur certe, sagacissimo Valckenario non suboluisse, vocem ἀγρας ad terrestrem venaturam habere occultam aliquam relationem, quacum nempe marina hæc comparatur. Terrestris venaturæ necessarium instrumentum sunt canes, non item τήνας ἀγρας istius, vel hujus, venaturæ marinæ, quam piscatores exercebant. Non habebant hi canem, quia illo non indigebant ad suam venaturam. Neque habebant ollam, ait Poeta, quia egestas ipsis cohabitabat, ἢ ἄωχυρη, cui cum nidore carniū assatarum & ollarum pinguedine rei nihil est. Hæc omnia, canes & ollæ, & alia hæc talia, πλάτη σύμβολα καὶ δῶγμα βίη, ut Aristophanes loquitur, superflua ipsis

& onerosa sibi videbantur. Πάντα περισσὰ ταῦτ' ἔδδεικναι τήνμας ἀγροῦ. Sic legendum, & hæc sola mutatio in isto loco necessaria est, quo quid illustrius & venustius dici queat, fateamur, nos ignorare. Si quid videmus, nihil aliud Nostrium implicuit in errorem, quam nimia ejus magnorum virorum, *Scaligeri* præsertim & *Hemsterhusii*, veneratio, quos haud secus atque suum *Homerum*, tam religiose colit, ut vel eorum errores tanquam oracula excipiat. *Pag. 42* in eodem carmine v. 80 sibi displicere ait τὰ Φυκίονα τε λῆδα. Utinam addidisset, quare. Ideoque mutat in Φυκίονα ἀγροῦ. Ut nempe sedes hæc assignari posset *Hesychii* glossæ Ἀγροῦ, δίκλυα, qui multas habeat dictiones *Theocriti*, quas alibi frustra quæras, nonnullas etiam aliter, atque in editis circumferuntur, scriptas. Faciliores foremus in his probandis, si *Hesychius*, eam glossam e *Theocrito* desumptam esse, notasset. Quod cum non fecerit, æque probabile est, illum istud vocis ex alio quovis Poeta desumpsisse, atque ex *Theocrito*. Neque videmus, quare piscatoribus negari debeant *vestes algosa*, Φυκίονα λῆδα, qui sæpe se alga, cæno, aliisque, sordidant, quæ una cum piscibus & retibus e profundo attrahunt. Quod autem λῆδα (in plurali λῆδα, contracte λῆδα,) idem sit atque λῆδιον, (forsan enim offendit hominem γραμματικώτατον, quod hoc in frequentiore usu sit, quam illud,) docebit *Hesychius* in voce λαιδῶ. Hunc ipsum Lexicographum post hæc emendat passim, & quam inire viam Criticus in eo tractando debeat, & quam ipse fuerit ingressus, monstrat exemplo. Formas scilicet aliquas *Hesychium* diligenter annotasse, quibus qui, tanquam certis vestigiis, inhæreat, posse illum plurima nova detegere, & obscurissimis quoque locis facem accendere. Evincit hoc copiosa & luculenta exemplorum farragine, in quibus forma in *θυῆς* & *θυῆ*, valde Poetis & *Hesychio* frequens, obscurata fuerit. Operæ pretium est, ipsum Museum libellum de his adire, & ex ipso fonte uberrimo haurire. Ab illa deviatione redit Noster ad *Theocritum pag. 48*, sed ad solum ejus secundum Carmen, magicum illud, quod *Virgilius* in *Pharmaceutria* expressit, cujus

cujus *V. 145* ipsi peccat:

--- ἦνθέ μοι ἄ τε Φιλίξας

Μάτρη τᾶς γε εἰμᾶς ἀυλητρίδο; ἄτε Μελίξας.

Negat, hic duas memorari fœminas. Negat, Φιλίξας esse nomen proprium. De una tantum matre *Melixus* asserit sermonem esse, & Φιλίξας minore litera exarandum; ideoque ἄγε & τᾶς γε rescribit. Teretes & judiciosæ aures viderint, num venustatem toties repetitæ particulæ γε sentiant, quam sensurum esse suum *Ræverum* confidit. *Versu 155* proscribit ἦ γὰρ μοι in istis:

ἦ γὰρ μοι καὶ τετραχίς ἄλλον ἐφοίτη,

et mutat in ἦ εἰ ἀρμοῖ, putans ἀρμοῖ esse *niper*. Nos vero, si quid intelligimus, aliam non novimus, neque censemus, notionem ejus esse particulæ, quam *modo, vix modo, paulo ante*, neque videntur ἀρμοῖ & ἄλλουα, vel ἄλλοτε, (quod pro *αλλως* positum existimat,) consistere secum posse. In istis & sequentibus a pruritu, quem appellant, critico vix poterit immunis declarari. Ejusdem nempe *Eidyllii II, v. 13*, mutat, ubi de *Hecate* sermo est:

--- τὰν καὶ σκύλακας τρομέουσι,

Ἐρχομένην νεκρῶν ἀνά τ' ἠέρα καὶ μέλαν αἶμα.

Sic vulgares habent omnes editiones. Noster pro ultima voce αἶμα malit. Nisi hoc est δύσκολός τις καὶ περιέργος νεωτεροποία, nescimus, quid aliud hoc nomen mereatur. Fueratne credibile, fore, ut aliquem libido invadat, αἶμα in αἶμα mutandi, qui cogitet & norit, sanguinem a morte statim nigrescere, & gangrænescere, terramque & Deos inferos a Poetis dici fingique, tanquam τίνθας τινὰς καὶ λήχνας, avidarum sanguinis muscarum, aut felium canumve, instar, ad extergendas scutellas accurrentium, ad istum nigrum sanguinem lambendum, qui certe maxime opima & unctuosâ pars est hominis, e Stryge, nidore illectos, ad busta convolare. Quid clarius in hanc rem isto *Euripidis* in *Hecuba v. 393*:

Καὶ δις τόσον πέρ' αἶμαλος γενήσεται

Γαῖα, νεκρῶ τε τῶ τὰδ' ἔφατ' ἐμὲν,

& isto ejusdem altero ibidem *v. 538* adhuc luculentiore:

Q 9 3

Δέξαι

Δέξαι χροῖς μὲ τὰςδε κηλητηρίας,
 Νεκρῶν ἀγωγὰς, ἐλθὲ δ' ὡς πῖης μέλαν
 Κόρης ἀκραφνὸς αἴμῃ; ὃ σοὶ δωρέμεθα.

*Accipe hos sanguinis rivos, ira tua placatores,
 Deorum inferum sursum alleciores, & veni nigrum potatum
 Puella intemeratum sanguinem, quem tibi donamus.*

At quid tandem rei erat, ob quam εἶμα repositum ibat Noster? Putat, μέλαν εἶμα νεκρῶν, *nigrum velamen mortuorum*, terram esse vel glebam, aut arenam, cadaveribus circumfusam. Induxit eum in hanc opinionem *Hemsterbuisius*, qui ad *Hesychium* docuit, ἐπιστάσθαι γῆν, *terra se amicire*, vel *amiciri*, esse idem atque *sepeliri*. Ferremus εἶμα, si scriptum sic in Codicibus & editionibus invenirentur, & Scholiastæ in eundem cum Nostro modum exponerent. Sed certi sumus, Cl. Virum, si εἶμα hic loci reperisset, ipsum statim αἶμα rescriptum ivisse. *Hemsterbuisius* igitur, forte nescius & nolens, Nostrium, ut supra *Scaliger*, in errorem traxit. *Pag. 54* elegantem proponit emendationem *Antonini Philasophi VIII, 27* (in nostro exemplari est *I, 23*): τὸ ἀγγεῖον τὸ περινοήμενον, pro vulgato τὸ ἀπτιον τὸ π. Ejusdem *Eidyllii II, versu 24*, mutat λακίαι, μέγα καππυρίσασα, vulgarem lectionem, in λακίαι μέγα, καππυρός εὔσα, id est, secundum ipsum, κατὰ πῦρος εὔσα. Admittemus hoc tentamen, postquam Cl. Vir demonstraverit, verbum καππυρίζειν Græcum non esse, neque significare *crepitare*, neque posse. Nobis certe videtur apte derivatum a καπυρός, *crepitans*, & poetica licentia, producendæ syllabæ brevis causâ, καππυρός, quod est a καπύω, *flo, spiro*. Ligna, rarefactum ignis vi, quem poris suis continent, aerem aquosum dum excutiant cum impetu & efflant, crepitant, & tanquam folles αὐλομήχανοι ipsa se *sufflant* & inflammant. Quod idem de sale verum est. Lignum ergo *spirans* idem erit atque *crepitans*, ut Latini loqui amant, quod ex adductis ibi Poetarum ejus gentis apparet locis. Ipsum quoque καππυρός εὔσα, *in igne existens*, si vel maxime vellemus, admittere illud verat, quod, nisi tautologum sit, sit tamen procul dubio supervacuum & languidum, quandoquidem; qui præcedentia legit,

δᾶφρα

δαίφρων αἰθεῖα, laurum uro, & sequentia ἀφθῆ, & σποδὸν, & ἐν φλογί, vel non monitus novit, laurum ardentem in igne esse, quando λαύσει, fragorem edit & strepitum. Imposuit hic loci Cl. Viro Scholiastes, qui controversum verbum per *πυρακνωθῆσα* reddit. Quem si religiose voluerat sequi Noster, debuerat *καππυρακνωθῆσα* dedisse. Atqui Scholiastæ, haud raro ridiculi & inepti homines, & *ἀμύσοι*, tantum in nos valere non debent, ut sanis attrectandis manum eorum in gratiam admoveamus. Et quis tandem ignorat, eos tam sollicitè verborum rationem non habere, ut non Autorum suorum sensus utcumque expressisse satis habeant? Peperit tamen nobis hæc Nostri hoc in loco molitio elegantes & e profundo egestas observationes de Dorica verborum in *αἴω, ἰζω, &c.* formatione, quas cum excuti non patiatúr institutum nostrum, cupidos hâram rerum ad ipsum libellum ablegamus, in quo non hæc solum, sed & insperfas multas emendationes *Hesychii, Jamblichi, Stobæi*, veterum marmorum, quibus oblitteratæ formæ Doricæ redduntur, non sine voluptate & admiratione legent. Sed, unum pulchrum & memorabilem locum ut prætereamus, impetrare a nobis non possumus, in quo faculam nobis accendit Noster *Valckenarius*, quam secuti (absque illa enim nihil hic vidissemus,) locum porro clara sua in luce collocare studebimus. Est ille *Thucydidis V, 77*, tibi in fœdere Lacedæmoniorum, cum Argivis icto, vulgo sic legitur: *περὶ δὲ τῷ σιῶ συμβουλοσάμεν ἤν τῶς Ἐπιδαυρίοις ὄρην. δόμεν δὲ αὐτῶς ὁμόσαι.* Unice verum esse *σύματος*, quod optimus Codex Cassellanus habet, & sensum *Thucydidis* ex parte, vidit Noster. Sed in verbis constituendis ab eo desciscimus. Ille sic vult emendari: *περὶ δὲ τῷ τῷ σιῶ σύματος ἤν τῶς Ἐπιδαυρίως ὀριδιόμεν &c.* Exosciamur ista priora sex verba. In ceteris autem ut longius a ductu literarum abit, ita quoque a sensu aberrasse videtur. Nos unius & alterius literulae motu locum, nisi fallimur, restituemus; qui sic erat e nostra mente legendus: *περὶ δὲ τῷ τῷ σιῶ σύματος, αἴ πην ἤν, τοῖς Ἐπιδαυρίοις ὄρην. δόμεν δὲ αὐτῶς ὁμόσαι.* Id est, Græca commune dialecto, *περὶ δὲ τῷ τῷ*

θεῶν θύματος τοῖς Ἐπ. ὄρνεν (scilicet ἀποδοῦναι ἑδοξέ, quod ἀπο τῆ κοινῆ ex præcedentibus hic tacite repetendum est.) εἶγε θέλει. δίδοναι δὲ αὐτῆς ἀμύσει. Placuit *iusjurandum de victima Dei Epidauriis, modo jurare non nolint, offerre; jurabunt autem, si jurent, quod victimam præstare velint.* Memorabile quoque & felix commentum est, suæque dignum inventore, pag. 78 in *Hesychio ἐπεβαλλομένη* refingens in *ἐπυωδομένη*, in quo adstruendo suam ad *Roverum* epistolam claudit doctissimus *Valckenarius*.

Longi fuimus, forte etiam ἀμύσεισιν aliquibus tædiofi. Neque tamen minus plurima, eaque optimæ notæ, præterimus, angustia nostri spatii coerciti. Parvum vasculum, sed o quot bonæ res insunt! Est enim Noster unus ex illis paucis, quibus datum est, non numerare, non admetiri, suas divitias, sed pleno quasi horreo effundere. Neque, ut speramus, hujus opellæ pretio quidquam detrahent, quas passim inspergere nobis visum est, stricturæ. Convenit in Criticos, quod *Hippocrates* olim de Medicis: Ἐγὼ δὲ κἄν τῆτον τὸν ἰητρον ἰσχυρῶς ἐπαίνεσάμην τὴν σμικρὰ ἀμαρτάνουσα. Sufficit in hoc literarum genere σμικρὰ ἀμαρτάνουσα πᾶλλὰ καὶ μεγάλη κατερθέν. Alii alia vident. Ignoscet nobis Cl. Vir, quod, sepositis privatis rationibus, non nudos enarratores agere, sed iudices, voluimus, quod ex horum *Actorum* instituto nostrum erat officium.

Jam devenimûs ad mantissam, quam Cl. Vir *Ursiniano* libro subjecit, ubi sequentia, nova fere omnia, deprehendimus, e scriniis deprompta, ad quæ paucis aditus patet. Primum opusculum est *Hectoris* interitus, carmen *Homeri*, seu *Iliadis Liber XXII*, cum scholiis vetustis *Porphyrii* & aliorum, quæ, huc usque inedita, nunc primum e Codice Bibliothecæ Leidensis vulgantur. Latina versio abest. Implet hoc opusculum paginas 50, quarum primas 14 occupat præfatio. Sequuntur varix lectiones *Homeri* & Scholiorum usque ad pag. 75. Excipit hæc *Moschi* epitaphium *Bionis*, insertum ob rationes, quæ ibi declarantur. In eo Dorismum passim restituit Noster, & melius haud pauca exhibuit, quam vulgo legun-

leguntur, solius ingenii, non item Codicum, subsidia. Quæ inter est speciosum illud & venustum βάλβυλα pro λαμβάνω in istis v. 6:

Μὴν υἰώνθε λάλοι τὰ σὰ γράμματα καὶ πλέον αἴ αἴ
Λάμβανε σοῖς πετάλοισι &c.

Certissima quoque illa est emendatio σιωπῆς, pro vulgato σιωπῆ, in istis v. 30:

Ἄχω δ' ἐν πέτρῳσιν ὀδύρα, ὅττι σιωπῆς.

Pag. 89 initium capit Dissertatio de præstantissimo Codice Leidensi, *Homeri* nempe, & Scholiis in eum ineditis. Memorat Autor, Codicem hunc olim *Isaaci Vossii*, & ante eum *Fabricii Peirescii*, fuisse. De compilatore, & ejus ætate, hæc habet pag. 92: „Præter *Michaelem Pfellum*, quem amicum habuit *Eustathius*, fuerunt, ipsius non tantum seculo, sed & sequentibus ad medium usque XV, quo cum Musis secesserunt in Italiam homines in Græcia eruditi, quique & *Homero* delectarentur, & veterum Grammaticorum, quibus usus fuerat *Eustathius*, custodirent observata. Horum quempiam, credibile est, sive invidia ductum, seu nimia operis *Eustathiani* mole, sive alia causa magis probabili, commotum, sub finem Seculi XII, dum Episcopus noster ἐν τῇ θείᾳ αὐλῇ Thessalonice melioribus curis vacabat, *Iliada* descripsisse *Homeri*, & in margines exemplaris sui præ ceteris studiose retulisse observata *Porphyræ*; sed & aliorum Scholia veterrima, quæ e variis Codicibus hauserit; his autem sua etiam, & nonnulla *Eustathii*, ut is videretur tam paucorum inventis adjecisse, passim inseruisse. Hujus Codicis, sive collectionis, ἀπόγραφον librum suspicor esse Leidensem, ante 400 circiter annos demum scriptum. Videatur hæc mea conjectura verisimilis, docti judicabunt. Aliam de Scholiorum collectore conjecturam loco magis oportuno deponam. „ Videtur nobis præter hæc vaga certiora quædam & magis *idia* de suo compilatore promittere. Pag. 93 confutat famam, e *Colomesio* haustam, quod nempe *Vossius* hunc suum *Homeri* Codicem vulgare voluerit. Ex hoc ipso Codice prodita passim a *Spanhemio* loca

exhibet, sed integriora. *Pag. 102*, qui differat hic Leidenfis Scholiastes a Scholiis vulgaribus, *Didymo* male tributis, inquit; ut & qui a Codice Florentino, Lipsiensi, excerptis *Aloyfi Alamani*, vulgo Cantabrigiensibus dictis. Plures *Homeri* Codices diversos passim existare, sibi persuadet, optatque, „ ut hac sua opella excitatus quispiam e membranis vetustis „ proferendo pervincat, Codicem Leidensem *Homeri* non esse „ omnibus anteponendum. Hoc cum vix videatur sperandum, pergit, id tamen pervelim, ut eruditus quispiam de „ *Astorum*, quæ Lipsiæ, prodeunt, conditoribus Specimina „ quædam in ceteros *Iliadis* libros e Codice Lipsiensi Bibliothecæ Paulinæ deponeret, & inexpectato hoc munusculo „ utilissimi operis volumen exornaret.“ Lubentissime optimi Viri honesto & æquo desiderio satisfacere studeremus, si angusti limites, quibus coercemur, id permitterent, & quod rei caput est, illius Codicis tractandi jam quidem nobis facultas esset. Spondemus tamen, quam primum ad illum thesaurum nos admiserint egregii viri, penes quosj arbitrium ejus rei est, nos tam honorifico nobis desiderio pro virili nostra responsuros, & peculiari opusculo, gratissima, quæ nobis demandata est, sparta defuncturos esse. Post hæc accuratius Codicem Leidensem delineat, & ejus quidem Scholiorum primum interlinearium, seu minorum specimina, dat, ubi occasio ipsi nascitur, de paraphrasi prosaica *Odyssæ*, quam *Dionysius Thrax* olim edidit, disserendi. Deinde marginalium quoque, seu majorum Scholiorum, exempla profert, & partim jam edita sub *Didymi* nomine supplet, partim inedita producit, quæ inter quædam, sed ea deterioris notæ, sunt alicujus *Senacberib*, *Σενάχρηβιου*, quem sibi Grammaticum prorsus ignotum esse fatetur. Neque id mirum, in monstruoso Græci hominis nomine, & forte nunquam Græciæ audito. Quid si suspicemur, illum obscurum, forte monachum, hujus Codicis compilatorem esse? Plurima, eaque præstantissima, sunt *Porphyrîi*, cujus in *Homerum* docti Commentarii dudum perierunt. In his decurrit usque ad *pag. 150*, qua initium fit Schediasmatis de Autore epistolæ ad *Eulogium*,

Lexico

Lexico *Hesychiano* præfixæ, quod ad pag. 169, seu finem libri, extenditur. Quæ de illo sit Cl. Viri sententia, quando quidem ipse in clausula in compendium quasi contraxit, & uno sub conspectu exhibuit, malumus ejus verbis, quam nostris, exponere. „ Omnibus autem expensis, ait, sic censeo. “ Luculentam Glossariorum Lexicorumque veterum, quam sub *Hesychii* nomine legimus, non esse vasti operis epitomen, postquam epistola ad *Eulogium* scripto fuerat mandata, concinnatam; sæpenumero quidem Auctorum & populorum nomina male prætermissa; non pauca etiam, quæ in libris vetustis legerentur plenius, fuisse contracta, sed ab illo, qui non peritissime hanc collectionem primus adornavit, epistolam ad *Eulogium* a Græculo recentiore præfixam, ut librum momenti nullius, augmentis a se ditatum, splendidis mendaciis commendaret; atque adeo existimo, *Hesychium*, sive vetus illud & ad adipiscendam eruditionem ingeniumque exercendum utilissimum instrumentum, ista ad *Eulogium* epistola contaminari.,

D. SALOMONIS DEYLINGII, P. P. ECCLES.
Cathedr. Misnensis Canonici, & Superint. Lips. Observationum sacrarum Pars quinta, in quibus oracula utriusque Fæderis difficiliora, & loci veterum doctorum obscuriores, illustrantur, omniaque a dissentientium, imprimis recentiorum, depravatione fide vindicantur. Appendicis vice accessit Dissertatio de Æliæ Capitoline historia & origine, Auctore CHRISTIANO ERDMANNO DEYLINGIO, Phil. & J. U. D. Cum Indicibus necessariis.

Lipsiæ, sumptibus hæredum Lanckisianorum, 1748, 4.
 Alph. 2 pl. 20.

Coronidem nunc imponit Summe Venerabilis Auctor laboribus suis sanctioribus, in tabulas publice relatis, atque per omne ævum duraturis, *quintam* hanc, eandemque
 R r 2 ultimam,

- ultimam, *Observationum Partem*, bonæ frugis plenissimam, omnique solidioris doctrinæ apparatu instructissimam, cum orbe literato communicando. Exhibet hoc spicilegium *XL* varii argumenti recensiones, ex acroamatica Theologorum disciplina repetitas, quarum prior *Ἐσοφωρισμὸν ἐν ρυβῷ ἀρδεντῷ*, *Exod. III, 6, Mosi*, ovium antea pastori, mox vero populi Israelitici ductori ex Ægypto, mirifica sub specie factam, exponit. Portentum scilicet erat maximum, & admiratione dignum, montem Sinaiticum ardentem, sed non incendio confectum, conspicerem, ubi tamen verus, quod textus monet, ignis aderat, majestatem divinam manifestans. Rei novitate impulsus *Moses*, propiusque accedens, vocem cœlitus emissam audit, rationem hujus rei, angelo loquente, dilucide declarantem. Facile patet, angelum istum, cum
7. *Mose* colloquium instituentem, fuisse Deum, quod nominis significatio *יהוה* secundum Scripturæ sacræ analogiam docet. Accedit *καρδιογνωσία*, precum exauditio, gratiosa providentia, præscientia rerum futurarum, & quidem contingentium, cum immensa potentia conjuncta, huic angelo tributa, quæ
9. omnia de Deo nos cogitare volunt. Nec dubitatio est, quin angelus ille, Israelitarum liberator dictus, sit Filius Dei, carne aliquando induendus, generis humani redemptor, veluti præludio in rubo ardente representandus, sui que præsentiam, ut angelus Jehova, fidelibus V. T. sæpius exhibens, quibus de Numine trinuno probe constabat doctrina religiosa, ad fideles N. T. postea integre transmissa. Eadem
11. hujus apparitionis sententia erat in ecclesia primitiva, testibus locupletissimis *Tertulliano, Ambrosio*, utroque *Cyrillo, & Gregorio*, aliisque, constanter recepta. Hinc nihili pendemus, quæ *Clericus, Grotius, & Sociniani*, ex receptis suis præjudicatis opinionibus obstrepere moliantur. Quin potius certissimum est, inhabitationem Jehovæ in rubo præfigurasse inhabitationem *τῆ λόγῃ τῆ Θεῶ ἐν σαρκί* *Jo. I, 14*, non sub umbra & typo, sed vere atque realiter, factam, & in nativitate Christi in tempore impletam fuisse. Succedit
17. *secunda* Commentatio de adspersione sanguinis agni paschalis, typo

typo passionis Christi in cruce, ad Exod. XII, 18, & Hebr. XI, 28.
 Ante omnia hic Cel. Autor firmatum reddit, scopum *Pauli*,
 ad *Ebraeos*, Christianos scilicet ex Judæis, scribentis, fuisse
 hortatorium, ut in agnita veritatis luce permanerent, sibi que
 persuaderent, rituum Mosaicorum significationem esse typi-
 cam, nec diutius durare ex intentione Dei debuisse, quam ad
 tempora Messiae, in carne jamjam manifestati. Huc referenda
 est solennitas paschalis, quæ sacrificiis oblatis, & agni pascha-
 lis comestione, celebrabatur, & succincte a *Paulo* per τὸ
 πάσχα παῖν est descripta. Nihil vero aliud hæc loquendi ra-
 tio declarat, quam agnum paschalem a grege rite separare,
 mactare, ejusque sanguinem solenni ritu fundere, carnem
 ad ignem assare, & cum pio sodalitis comedere, eum in
 finem, ut Messias sub hac umbra repræsentaretur, & fideliter
 ab Israelitis acciperetur. Habemus hac in re consentientes
 veterum Judæorum doctores, ex *Philonis* & *Josephi* testimo-
 nio, qui uterque cum *Mose* agnum paschalem θυσίαν vocat,
 quia sanguinis adpersio actus sacerdotalis ac sacrificialis ha-
 betur. Agni paschalis separatio, & illius inter horam nonam
 atque undecimam diei Judaici mactatio, item Messiam re-
 præsentabat, quarto ante passionem die templum solenni
 pompa intrantem, & sub respectivo tempore in cruce ex-
 spirantem. Mysticam hujus festivitatis significationem depre-
 hendimus in felici fidelium ex hac vita transitu ad alteras
 beatasque sedes, ubi liberatio plenaria est ab omni calami-
 tate terrena: itemque in perpurgatione animi ab omni
 doctrinæ corruptela, profanis moribus, seculique hujus vani-
 ssimo inquinamento, quod *Paulus* accurate monet. Amice
 cum hac Observatione conjungitur *tertia*, *trajectionem*
maris Idumæi, pascha J. C. ἀναστάσιον, representantem, per-
 lustrans, atque erudite demonstrans, Hebræos, post tra-
 jectionem *maris Idumæi*, in libertatem assertos, & in littore
Arabico castra metatos, vera fide celebrasse pascha ἀναστάσι-
 ον, dum in dejectione atque atrocissima strage hostium li-
 berationem suam contemplantur, magnamque illam Messiae
 morte & gloriosa resurrectione perficiendam redemptionem,

Pag. 20.

22.

23.

25.

28.

29.

31.

33.

- Pag. 35. eminus sub hoc latentem, deprehendebant. Valere hic jubemus opinionem *Hardtianam*, quam *Matth. Hæsius* suam fecit, opinans, non de sinu *Arabico*, sed de lacu *Sirbonidis*, hanc trajectionem esse intelligendam, cum tamen Codex sacer mare *algosum*, quod LXX τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν vertunt, non *finem* maris, expresse innuat. Rectius tamen *viride*,
39. quam *rubrum*, dicendum esse videtur, nisi ab *Erythio*, antiquo adjacentis *Idumææ* Rege, hoc est, ab *Esavo*, Græce *Erythio* dicto, ab Hebræo vocabulo עִיִּת: universamque regionem, juxta finum *Arabicum* sitam, antiquitus occupante, denominationis hujus rationem, & veri quidem simillimam,
40. derivare velimus. In hoc sinu strages *Ægyptiorum* accidit miraculosa, per Angelum *Jehovam* perpetrata, quem hac de causa *Israëlita* ut *redemptorem* & *salvatores* festo hoc die celebrabant, & quidem, quod commemoratu est dignissimum, ea ipsa die dominica, qua *Christiani* *Servatoris* ex morte resuscitati memoriam grate celebrant; reque probe ponderata, in aprico erit, per spolia, ab *Israëlitis* hostibus detracta, & festivam cantionem triumphalem, ab Hebræis recitatam, triumphum *Christi* in *V. T.* sub hae umbratili specie esse declaratum, & ante triumphum mysteriose decantatum.
43. *Quarta* *Commentatio* *ignem* *sacrum* *in* *ara* *templi* *exteriore* *perpetuo* *alendum*, *ejusque* *rationem* *typicam*, ad *Lev. VI, 13*, & *1 Theff. V, 19*, exponit. *Monitum* *Pauli*, quod scite explicatur, *Thessalonicenses* docebat, ne dona *Spiritus* *S.* tum ordinaria, tum extraordinaria, pro nihilo haberent atque adspernarentur, multo minus exstinguerent, aut delerent,
47. tanquam res nullius momenti. Respexisse hic videtur *Apostolus* ad *ignem* *sacrum* *in* *ora* *templi* *Hierosolymitani* *exteriore* *perpetuo* *alendum*, quem nefas erat negligere, & non fovere, aut, quod pejus & funestum erat, data opera exstinguere.
49. Symbolum ignis tam ad *Numinis* *divini* *præsentiam* *majestaticam* *declarandam*, quam ad *divina* *judicia*, & *pœnas*, a *Deo* *immissas*, *indicandas*, olim *adhibebatur*. In templo tamen *Hierosolymitano* *ignis*, *perpetuo* & *sine* *intermissione* *arsurus*, notabat *gratiosam* *Dei* *præsentiam*
51. aequè
- 52.

æque ac ignis ille miraculosus, tempore Patriarcharum, *Mosis*, ac Prophetarum, usitatus, de cælo delapsus, & in prodigiis sacrificiorum incendiis conspicuus, quem *ἐμπυρισμὸν* etiam gentiles falso gloriabantur. Ignem vero perpetuo in ara arsurum, origines suas debere flammæ, sub *tabernaculi*, a *Bezaleele* constructi, dedicatione, & *Aaronis* ad summum Pontificatum initiatione, cælitus in terram concidenti, certissime constat ex *Lev. IX, 14*. Perpetuitas tamen illius curæ sacerdotum erat commissa, cum Deus quotidiana miracula parare nollet. Confirmat, seu illustrat potius, hanc sententiam ignis sacri apud gentiles asservatio, ejus consuetudo sine dubio ab Hebræis sumpta fuit. Ceterum hæc ignis ardentis visibilis species typum exhibebat rerum futurarum, ubi Spiritus S. in primo Pentecostes Festo Christiano sub visibili ignis specie cum magna donorum copia & varietate effundebatur, quod docte hic enucleatur. Subsequitur disquisitio quinta de Sacerdote Hebræo de sanctitatibus sanctitatum comedere prohibito, ad *Lev. XXI, 22*. Ex veterum constat monumentis, sacerdotes Hebræos integro, sano, atque venusto, corpore esse debuisse, tum etiam mente pura atque incontaminata, panem Domino oblaturos. Idem requirebatur perfectionis genus in Sacerdote Max. typo Messiæ omnino habendo, quod contra *Spencerum* & *Clericum* solide demonstratur. Hac de causa Judæorum atque Sacerdotum senatus antea accuratum instituebant examen, quam candidatos ad aram, & publicum in templo ministerium obeundum, admitterent. Impuri hinc atque mutili a ara arcebantur, illi vero, in quibus nihil vitii inesse deprehendebatur, vestibus albis indati atrium sacerdotum ingrediebantur, & cum aliis sacerdotibus publicæ ministrabant, eum denique diem *כבוד ויום* ut festum & latum celebrabant. Anceps vero hic decidenda est quæstio, inter *Jo. ab Ham* & *Jo. Henr. Hottingerum* quondam agitata, num sacerdotes, a muneribus publicis remoti ob vitium corporis, a sanctitatibus sanctitatum comedere debuerint. Plurima interpretum turba eo inclinât, ut eum *Hottingero* hæc affir-

Pag. 54.

56.

58.

60.

63.

65.

67.

69.

70.

72.

- affirmit, quod adverſæ quidem partis primipilus negat. Erudite hanc controverſiam S. Venerabilis Autor ex legis Moſaicæ verbis dirimit, diſcrimine modo obſervato,
- Pag. 74. quod inter לחם , *panem*, כדש כשים , *ſanctitates ſanctiſſimum*, & שמים , *ſanctitates nudas atque viles*, conſtitui debet. Ex quo & reliquis textum circumſtantibus argumentis patet, ſacerdotem, nævis in lege indicatis laborantem, & ab ara ſemotum, ex *ſanctis ſanctorum* nequaquam comedere debuiſſe, ſed ex levioribus modo *ſanctitatibus*, quarum non exiguus numerus ac proventus erat, & quæ cum aliis reditibus ad alimenta ſacerdotalis ſobolis abunde ſufficiebant.
- 77.
79. *Sexta* Commentatio, ad rem eccleſiaſticam potiffimum ſpectans, ſolidiffime ex antiquitatis monumentis proſtigit *ſanctorum cultum*, a Pontificiis receptum, & ſingulari quadam occasione ante aliquot annos ab ignavo monachorum Juvavienſium ſodalitio refocillatum, atque ex verbo divino, uti ipsis videbatur, aſſertum; contendentibus illis ſatis frivole atque imperite, neglectum B. *Marie* & reliquorum *Sanctorum* cultum, ac religioſam adorationem, ſempiterna ſalutis jactura mulctari debere. Cel. Autor noſter monſtrat, nec Patres Tridentinos, nec antiquiores & recentiores eccleſiæ Romanæ doctores, monſtroſam hanc aluiſſe doctrinam, quam illi Juvavienſes prædicabant monachi. Contra Eminentiffimum *Lambertinum* deinde, itemque *Trombellum*,
- 82.
90. ſuccincte, ſed ſtrenue, diſputatur, ita ut, ſacra Scriptura & antiquitate eccleſiaſtica ſuffragante, fœdus atque improbandus cultus ille *Sanctorum* doceatur, ex gentium lacunis hauſtus, et fabulis ſanctorum auctus atque
96. inſigniter nutritus. Quare omnia doctiffime ex locupletiſſimis Autoribus referuntur, adjecta ſub finem clauſula, Pontificem canonizationis, quem dicunt, morem ſibi ſucceſſu temporis reſervaviſſe, cuilibet Epifcopo antea communem. In *ſeptima* Diſſertatione *lapis auxilii Sam. VIII*,
- 97 22, העזר הן doctè ex hiſtoria ſacra & profana illuſtratur, ubi ſimul ex hauſta atque effuſa aqua coram *Jehova* *Sam. VII, 6*, docetur, optimam eorum eſſe

esse sententiam, qui nos doceant, hac aquæ effusione
 jejunium exquisitissimum, solenni isto pœnitentia die
 institutum, declarari, ubi vel potu aquæ Israëlita absti-
 nuerint. *Lapis* vero *auxilii*, post superatam calamita-
 rem, ab Hebræis sub *Samuelis* auspiciis erectus, mo-
 numentum indicat *μνημευτικόν*, quale vel ex majori saxo
 rudiore factum erat, vel columna constabat, ex lapide ex-
 cisa formataque, cujus moris insigne exemplum in historia
Jacobi occurrit, a gentilibus in suas partes stolide tra-
 ctum, quod *βερύλια*, seu *lapides animati*, a Phœnicibus ficti,
 probant. Nec dubitari potest, quin monumenti hujus
 erectio Jehovæ fuerit gratissima, licet in lege Mosaica de
 erigendis titulis, cippis, & statuis, multa curate caverentur.
 Hæc enim cautio ad monumenta superstitionis causa erecta
 pertinebat, non exclusis inde aliis monumentis, quæ me-
 moriæ & grati erga Deum animi declarandi causa, vel alio
 fine bono, erigebantur. Excipit hanc disquisitionem *octava*
oraculum Mich. V, 1, coll. Matth. II, 6, de dominatore
Israëlis ex Bethlethemo prodituro, explicans, & ab *Artemo-
 nisi* aliorumque interpretandi calumniis solide vindicans,
 addita locorum utrorumque facillima conciliatione; & de-
 monstrata contra *Isaacum Newtonum* impletione quam-
 plurimorum V. F. testimoniorum divinorum, de decem
 tribuum Israëlitis reditu in patriam, & de collectione exu-
 lum Hebræorum ad ecclesiam Apostolicam conficienda,
 multa præclare enarrantium. Doctrinam de impertiendo ho-
 minibus; in Christum credentibus, Spiritu S: *nona* dilucidio-
 rem reddit *Dissertatio*, plene perfecteque exponens oracula,
 a *Joële II, 28*, & in *Act. II, 17*, descripta. Implementum
 vaticinii illa temporum serie continetur, qua heroes *Mac-
 cabæi*, post deletas Syrorum & Macedonum copias, Dei po-
 pulo præfuerunt, & respublica Judaica usque ad Messia ad-
 ventum floruit. Memorabile autem hoc est vaticinium, quo
 Filius Dei Spiritum S. missurus dicitur, & copia atque uber-
 tas, ex more loquendi veterum Hebræorum, donorum *sancti-
 ficantium & ministrantium* Spiritus S. promittitur, omnesque

Pag. 103.

104.

106.

107.

115.

119.

126.

128.

130.

133.

136.

139.

- homines ejusdem felicitatis participes fore, declaratur, dummodo in Christum credant. *Pacem in terra* ductu testimonii *Luc. II, 14*, subsequens *decima* exponit Observatio, vaticinio *Jos. IX, 14*, in limine hujus argumenti, breviter nervoseque explanato. Indicatur tamen ibi, quod certissimum videtur, non externa quidem & civilis pax, sed interna animi quies per Spiritum S. parta, deficiente vel unico probabili argumento, quod pro externa pacis conciliatione validissime pugnet. *Orosii* enim fides, qui demum Seculo V post C. N. vixit, ut in universum, ita in nostra inprimis causa, sublesta est. Nec triplici vice sub *Augusto* clausus *Janus* ulla ratione in tempora nati Servatoris incidit. Ultima angelicæ salutationis verba fundamentum pacis in terra, in benevola & gratiosa Dei voluntate consistens, describunt, & sic ad autorem pacis, Deum scilicet, omnem pacis hujus causam referendam esse, docent. De *satisfactione & indulgentia* Observatio *undecima* ecclesiæ veteris præceptiones luculenter tractat, & quam turpiter a moribus antiquis Pontificii hac in causa deflectant, ex luculentis veterum testimoniis demonstrat. *147.* Eam enim, quam sub *δυναμιματος* notione, *Rom. V, 18, VIII, 4*, deprehendimus significationem, plane non quadrare ad doctrinam de satisfactione, in ecclesia primæva traditam, inde apparet, quia satisfactio ista ad externam modo ecclesiæ disciplinam, a lapsis, ex sanctiore fratrum societate ejectis, observandam, pertinebat, ubi, facta solenni deprecatione, quæ *152.* *exomologesis* dicitur, cœtui sanctorum, ex more loquendi veterum Romanorum, satisfieri dicebatur, Quod ulterius patet ex *153.* *laica & peregrina communione*, in ecclesiam introducta tunc, qua lapsi Clerici, et, acta penitentia canonica, in ecclesiam recepti, ordinis tamen sacri dejecti gradu, inter laicos communicare adigebantur. *155.* *Peregrina* vero dicebatur, cum Clerici delinquentes, a muneris sui officio aliquandiu suspensi, ad conditionem Clericorum peregrinorum, in ecclesia commorantium, redigebantur. *157.* Successu temporis veteris disciplinæ severitas, habita sexus, ætatis, dignitatis, aliarumque rerum, ratione, mitigabatur, & inde nomen *indulgentiæ* enatum, *160.* *162.* *165.* *167.* *171.* teste

teste *Vigilio*, Sec. VI præfulatum Romanum tenente. Al- Pag. 175
 tius deinde radice agente hac consuetudine ecclesiastica, & in
 deterrimos abusus conversa, *Clemens V*, Pont. Max. A. C. 131,
 in Concilio *Viennensi* hanc libidinem quæstus faciendi sacros
 severissime coercebat, quam tamen nundinationem, Episcopis
 creptam, postea curia Romana sibi vindicabat, & quo lu-
 crosior erat, eo vehementius eam urgebat, confirma- 176.
 bat, atque augebat. Excipit hanc Exercitationem doctissi-
 mam *duodecima*, *Christum*, ἀπαρχὴν τῶν κεραιμηθῶν 1 *Cor.*
XV, 20, coll. *Lev. XXIII, 10-14*, sistens. Textus inprimis 179.
 Mosaicus hic enarratur, atque ex varia antiquitatis Judaicæ
 doctrina luculenter explanatur ritus manipulum pascha-
 lem demetendi, atque in templo offerendi: Assertitur ex 181.
 firmissimis rerum argumentis, segetes circa tempus pa-
 schale maturas esse potuisse, quod *Maldonatus* & *Grotius*
 negant, itemque diem demetendi manipuli postridie pa-
 schatos fuisse, quod *Gussetius* minus recte in dubitationem 183
 vocat. Divina tamen omnium istarum rerum erat institu-
 tio, quæ contra *Clevicum* & *Spencerum* vindicatur, ratione 191.
 inprimis habita ferti, ex manipulo paschali confecti, *Chri-*
stum cum suis beneficiis præfigurantis, eodem die, quo mani-
 pulus spicarum, *sexto decimo* scilicet mensis *Nisan*, a sacerdote 194.
 in templo levabatur, post exantlatas dirissimas perpeffiones
 ex morte in vitam revocatum. Post hæc ordine se-
 quitur *Observationum exegeticarum*, diversis temporibus a 199.
 S. Venerabili Autore editarum, *repetita* & *aucta* col-
 lectio, a nobis recensenda, seu delibanda potius, ut Lectori-
 bus satisfaciamus, hujus doctrinæ cupidissimis. De *empha-*
sibus fictitiis, veris, & realibus, priores tres multa saluberrima 205.
 præcipiunt Exercitationes. Emphasis est scribendi loquen-
 tive modus, altiorem præbens intellectum, quam quem
 verba per se ipsa declarant. Eruenda est illa ex rebus, quin
 & verbis, singulis Scripturæ sacræ, Hebraice Græceque con-
 scriptæ, nec temere fingenda. In quam scyllam incidit *Coc-*
cejus, præstantissimus alias Theologus, πᾶσι πεccatorum 207.
disimulationem, aut *pratermissionem*, statuens, quæ potius vi-

- Fig. 212. originis *remissionem, solutionem & relaxationem* denotat. Eadem ratione *κατακλιμασίν*, a *Petro* adhibitum, non tyrannicum significat dominatum, sed omnem, qualiscunque sit, exercere; quod de vocabulo *ἐλευθέρω* similiter patet, non laboriosam quidem, sed in universum investigationem quamcunque, suscipere significante. Rectius admittenda est emphasis in vocabulis *העביר* & *כפר*, quæ *ablationem, translationem, & expiationem* peccatorum, intendunt, pro eo, quod ad plenariam & consummatam delictorum remissionem pertinet. Realem emphasisin notabilem occurrere *Es. XI, 1, Cel.* Autor ex re matrimoniali Judæorum erudite monstrat, verbis simplicissimis calamitatem gravissimam belli, & inopiam virorum deplorandam, *Propheta* describente. Oracula divina non detorquenda, amplum sensum non restringendum, restrictum non extendendum, ex nominibus propriis non appellativa, nec vice versa, esse formanda, *quatuor* sequentes dilucide demonstrant *Observationes*. Fallitur hinc *Grotius*, vaticinium de *Tyriis Jes. XXIII, 28*, exhibitum, ad felicitatem humanam, invita oratione, & rerum natura, plenius ibi exposita, nefarie trahens. Nec majorem merentur laudem *Duumviri* celeberrimi, *Jo. Clericus & C. Vitringa*, hyperbolicas in *Scriptura* locutiones fingentes, cum tamen nefas sit, in istis sermonibus, qui Dei voluntatem exponunt, aliquid intelligere, cum veritatis limitibus plane non conveniens. Universalem invitationem peccatorum ad Christum *Matth. XI, 28*, quin & universalem comminationem divinam, ad omnes omnino homines *Deut. XXVII, 26*, factam, nota universalitatis in priori loco, & enuntiatio indefinita, quæ vim habet universalem, in posteriori oraculo, probat. Deum nomine suo *Jehovam* Israelitis non innovisse *secundum quid*, seu restrictionem quandam, de cognitione clariori scilicet, interpretari nos oportet, quod male *Clericus* ad *Exod. VI, 3*, de omnimoda nominis *Jehovæ* incertitia inter *Israelitas* commentatur. Vocabulum *יהוה* minus recte pro *appellativo nomine* sumitur; cum clarissime in *Scriptura* S. locum denotet, unde aurum advehebatur. Confirmatur hic & docte
- 224.
- 230.
- 233
- 241.
- 249.
- 256.
- 258.

docte adstruitur, *Tarsifum* esse *Tartassum*, nobilissimam in Hispania Batica urbem. Veritati etiam consentaneum videtur, *Tarsifum*, quo ex sinu Idumæo navigabatur, aliquam Asiæ interioris insulam, & partem illius regionis, fuisse, quæ hodie vocatur *India orientalis*, ubi etiam *Ophir*, in quam classis *Salomonæ*, Tyriis nautis instructa, mittebatur, quæri debet. Sensus videtur commodus oraculi, ab *Ezech. XXXVIII, 2*, prælati, vocabulis *שַׂרְיָא וְרֹשֶׁב* conversis: *Dux Resch*, seu *Rufforum*, non *appellative*, *magnus princeps*, seu *princeps principum*. E contrario vocabulum *כְּרֹסָר* *appellative* fumitur ex testimonio luculento *Esaie XXXII, 15*, aliisque, ubi *arvum frugiferum* hoc denotari intelligimus. In sequentibus *quatuor* Exercitationibus dilucide ex selecta exemplorum copia ostenditur, sensum, a Spiritu S. intentum, solum esse investigandum; præjudicia interpretis sacrarum literarum quam maxime esse nociva; sensum e Scriptura S. effe- rendum, non malo omine in eam. inferendum esse; denique non discedi debere a vocabulorum phrasiumque proprietate, si interpretis genuini officia recte tueri velimus. Quæ excipiunt hos canones exegeticos, diligentissime illustratos, *Observationes tres*, Christum, *σικεπὸν* Scripturæ S. *σικεπὸν* adspiciant, & probe docent, via regia hic eundum esse, ne interpretes Messiam negligat, in salutis doctrina manifestatum, nec ad eum oracula applicet, aliorum plane spectantia. Pertinet huc inter reliqua dictio *Esaie II, 22*, de homine, in cujus naribus est anima; ubi plurima interpretum pars eo inclinât, ut Christum inibi quærat, cum tamen *Jesaias* de hominum, in eminente dignitate positorum, fastu deprimendo, & de cultu idolorum destruendo, uti ex verbis præcedentibus clarissime patet, agat. Nec probanda est sententia *Rambachii*, vocabulum *דְּמָרָה* *Genes. VIII, 21*, ad Messiam rapientis, ubi quidem commodus est sensus, si veritas, Deum non amplius ophi novum diluvium esse illaturum, etsi hominum vita vitiosa sit, & pœnas promereatur. Sequens disquisitio, quæ ordine *vicefima octava* est, scitu necessarium inculcat monitum,

Pag. 260.

261.

266.

268.

276.

292.

299.

308.

313.

326.

330.

331.

- Titus victor Hierosolymis deletis aratrum induxerit, de quo inter eruditos, plurimis rem affirmantibus, duce *Josepbo Scaligero*, multum disputatum fuit, haud satis constat. Inde tamen recte negari nequit; *Hadriani* temporibus, aræ, cui *Hierosolyma* superstructæ fuerant, aratrum inductum, & ita impletum esse; quod *Micha III, 12*, de *Tsione*, ut agro arando, diu ante prædixerat. Fabulosis inde refertur rumoribus, partem urbis, ut produnt antiquæ ecclesiæ doctores nonnulli, integram atque intactam permanuisse. Cujus asserti vanitatem *Josephus*, & arcus *Titi* triumphalis, docent. Disquisitione vero indiget alia quorundam doctorum virorum narratio, quæ, *Hadrianum* Augustum, tertium, Hierosolymas subvertisse, & in proximo solo novam ædificasse urbem, *Eliam* dictam, perhibet. Plurimi recentiorum hanc enarrationem Judaicis fabulis annumerant. Sed facile, relicta *Harduini* conjectura, aliorumque errore, *Eliam Capitolinam* cum *Capitolade* temere confundentium, Noster demonstrat, ex turribus & ruderibus Hierosolymitanis, a *Tito* ad alenda præsidia militaria relictis, itemque ex plebecula Judaica, eo advolante, oppiduli, seu vici, formam sur-rexisse, temporis exigui intervallo intercedente. Confirmatur hoc assertum ex Judæorum in patriam amore, rerumque novarum studio, quin etiam ex scriptorum quorundam antiquis monumentis. Tributa, ab Imperatoribus Romanis, pro libero religionis exercitio *Judæis* subinde atrocius imperata, quæ fisci Judaici est calumnia, occasionem varios tumultus excitandi præbebant, qui *Hadrianum* incitabant, ut anno imperii secundo omnes everse Hierosolymæ reliquias excinderet, & novam urbem, deducta Romanorum eo colonia, *Eliam* a gente sua appellatam, conderet. His successi Judæi profanis novæ urbis civibus, arma, absente *Hadriano*, recipiebant, & munita urbe *Bittera*, magnam Romanis inferebant calamitatem, usque dum, *Bittera* expugnata, incredibilis Judæorum strages ederetur. Dirissimum hocce erat bellum, Romanis non minus,

minus, quam Judæis, funestum, sub finem imperii *Hadriani* Pag. 472.
 denique confectum. Anno hujus Imperatoris XIX Vicen-
 naliibus Romæ celebratis, *Æliæ* nomen solenni ritu novæ
 Palæstinæ urbi imponebatur, de quo *Eusebius* multa miuus
 recte tradit. *Commodiana* eadem urbs in vetustis numis
 subinde dicitur, ob magnum aliquod beneficium a *Commodo*
 Imperatore ipsi præstitum. *Capitolina* audit a templo *Jovi*
Capitolino in eadem exstructo. Ceterum novum nomen
 urbis successu temporis per aliquot secula ita delevit *Hiero-*
solyma nomen, ut plane abolitum videretur. Início urbis
 conditæ Romani soli erant habitatores, successu tamen
 temporis ex vicinis etiam populis *Jilienses* multos incolas
 cum sacris & idolis suis videntur admisisse. Judæi, plane a
 conspectu patriæ sub *Hadriano* remoti, circa medium Seculi
 IV tempus veniam, circumjacentes regiones obeundi, impe-
 trabant, postea semel per annum ingredi *Hierosolyma* sedem
 derelictam, collachrymandi causa, illis licitum fuisse, ex ar-
 gumentis non spernendis colligitur. Veri quoque est si-
 mile, *Hadrianum*, devicta gente, suis inimica, super urbis
 abs se exstructæ portam, tanquam victoriæ monumentum,
 suis faciem collocasse, quin etiam in numis eam repeti vo-
 luisse. Reliqua hujus urbis fata sub finem hujus Dissertati-
 onis, -elegantè & polite conscriptæ, ut & in Præfatione
 hujus Voluminis, uberrime recensentur.

475.

476.

478.

483.

487.

488.

DE EPOCHIS CONCILIORUM, SARDI-
 census, & Sirmiensem, ceterorumque, in causa Arianorum.
 Qua occasione rerum potissimarum S. Athanasii Chro-
 nologia restituitur. Autore JOANNE DOMI-
 NICO MANSI, e Congr. Matris Dei
 Lucensi.

Lucæ, typis Philippi Mariæ Bepedini, 1746, 8.

Plag. 5 1/2.

Eminentissimo Principi *Joachimo* Cardinali *Besutio* Autor
 opusculum, quod lucernam olet, consecravit. Scripsit
 T t aliquid,

aliquid, quemadmodum plures audent; novi aliquid tentavit, quod pauci. Ansam nactus est ex eo, quod tunc formis publicis describi cœperat, *Supplemento ad Conciliorum Collectionem Veneto-Labbeanam*. Ut Concilia illa accuratiori Chronologia determinare ac figere potuerit, adjutus & adductus est opusculo illo rerum *Athanasii*, quod, ex Græco Autoris fere cœvi in Latinum ab antiquo interprete conversum, ex pluteis Bibliothecæ Capituli Veronensis erutum, edidit V. C. *Scipio Maffejus* in erudito opere *Offerv. Letterarie Tom. III pag. 60*. Stabilitam de anno reditus *Athanasii* in Episcopatum Alexandrinum post *Gregorii* epocham verus ille scriptor e loco vulgato ac Chronographis probato, anno scilicet 349, dimovit, ac retraxit ad annum 346. Qua remotione admissa & approbata, sedes chronologica Sardicensi Concilio alia est assignanda. Id si factum fuerit, æque ad annos alios locandæ sunt Synodi, quæ ex hoc cardine chronologico dependent. Hæc Dissertationis hujus pars est prior. Posterior in ea difficultate versatur expedienda, quæ *Baronium*, *Peta-vium*, *Sirmondum*, *Pagium*, *Tillemontium*, *Basnagium*, tenuit occupatos; quem scilicet in annum collocanda sint tria Sirmiensi Concilia, ac illud inprimis, quod in causâ *Photini* hæretici est habitum. Plerique a *Baronio* recedunt. Autor ad illum propius accedit. Dum vero ipse hæc persequitur, rerum *Athanasianarum*, quæ subinde sese offerunt, chronotaxin dirigit. Hoc pacto totam fere annorum triginta historiam ecclesiasticam in aliam effigiem refingit. Ut lectori diversitas patefeat, tabulam duplicem in fine opusculi repræsentat. Prior chronotaxin exhibet, huc usque a Chronologis exhibitam; posterior reformatam complectitur chronotaxin. Hæc generatim indicantur in Præfatione. Nunc ad Dissertationem ipsam nos accingemus. Sardicense Concilium *Socrates* & *Sozomenus* in Consulatum *Rufini* & *Eusebii*, qui in annum æræ vulgaris 347 incidit, locarunt, Scriptores ætate propemodum suppres facti. Interpretæ historiarum, ab Autore circa annum 385 Alexandriæ Græco scriptæ,

scriptæ, Latinus, a *Massejo* editus, ex professo res *Athanasii* composuit, Chronologiam exquisitius ob oculos habuit, definiitque annum, quo *Athanasius* Alexandriam revertit. Ex hoc momento pendet annus Concilii Sardicenis. Cum enim *Athanasii* innocentia in Sardicensi Synodo apparuisset liquida, visum fuit *Constanti* Imperatori ac Patribus, legationem ad *Constantium*, fratrem *Constantis*, Orientis Imperatorem, decernere, qui reditum *Athanasii* apud hunc nomine *Constantis* urgeret. Delectus fuit eam ad rem *Euphrates*, Episcopus Coloniensis, cum socio, *Vincentio* Capuano, qui, itineris incommoda emensi, venerunt Antiochiam. Cathedram hic occupaverat *Stephanus* quidam Arianus, qui legatis per meretricem, in domum ipsorum de nocte immittam, insidias struxit. Acciderunt hæc tempore paschali, teste *Athanasio* in *Epistola ad Solitarios*. Decimo abhinc mense, eodem teste, defunctus fuit *Gregorius* Cappadox, qui *Athanasio*, Alexandria ejecto, successerat. Statim *Constantius* iteratis literis *Athanasium* ad Ecclesiam suam revocavit. Rediit *Athanasius*. At quo anno? *Athanasianus* scriptor *Masseji*: *Ingressus est Alexandriam Phaophi XXIV, Consulibus Constantio IV & Constante II, hoc est, post annos VI, & remansit stabilis ibi annis XVI & menses VI.* Hæc ille. Dies ille est 21 Octobr. annus vero congruit anno 346 æræ vulgaris. Menses Alexandrinorum singuli singulis 30 diebus constabant. *Hieronymus* consonat, qui ita in *Supplemento Chronici Eusebiani* secundum editionem *Pontaci* ad annum 346, seu 10 *Constantis*: *Athanasius ad Constantis literas Alexandriam ingreditur.* Annus *Constantis* decimus ab Augusto mense cæpit. *Gregorius* annis sex sedem Alexandria tenuit, teste *Theodoro* H. E. II, 4. Iniit itaque sedem anno 340, ac obiit 346. Hactenus omnia sunt in expedito. Damnatio *Euphratis* in Concilio Agrippinensi A. 346 pronuntiata est. Redierat itaque jam tum in patriam ex Oriente, Arianismo contracto insignis, ac ob eum, A. 346 depositus. Hoc momentum hoc loco non est de nihilo. Cum porro Concilium Sardicense biennio admodum reditionem *Athanasii* Alexandrinam

Pag. 3.

4.

5.

6.

- anteceffit, illud in annum 344 incidit, necessum est Quadrant ad hunc annum Consules *Leontius* ac *Saltustius* quorum nomina leguntur Synodo Sardicensi præfixa in editione Conciliorum *Suriana*, nec non in vetusto manuscripto collectionis *Isidori Mercatoris* in Bibliotheca Collegii PP. Societatis Jesu Parisiensis, teste *Harduino*. *Socrates* ipse & *Sozomenus* statuunt biennium inter Synodum Sardicensem ac *Athanasii* reditionem. Quandonam vero
8. *Athanasius* excedere iussus est, cathedra *Gregorio* relicta? Venit ille Romam A. 340 mense Junio. Nam sex annis abfuit, uti paulo ante monuimus. Negat Noster, ob *Athanasium* admittendum Romæ Concilium fuisse coactum, quod æque, veteribus quippe ignotum, *Valesius* ac *Pagius* rejecerunt.
9. *Athanasius*, Concilium post annum & sex menses, quam Romam venerat, celebratum fuisse, ait. Noster id ponit in exitum anni 341. Paulo ante illud coactum fuerat Antiochenum, Coss. *Marcellino* & *Probrino*, Indiæ.
10. XIV, id est, anno 341. Simul templum Antiochiæ fuit dedicatum. Paulo post id Concilium Antiochenum, anno
11. 341 nondum elapso, *Narcisus* & *Mares* Ariani cum sociis novam fidei Confessionem, velut ab illo Concilio approbatam, satis tamen diversam, ad *Constantem* attulerunt. Conciliabulum Ariani celebrarunt Antiochiæ A. 344, formulam fidei copiosorem procedentes. Eam miserunt occidentalibus Patribus probandam. Hi eam ob causam coierunt Mediolani, ubi exhibuerunt formulam illam legati Arianorum. Rejecta est hic illa fidei confessio. Interfuit Concilio Mediolanensi *Athanasius* anno post quarto, quam Romam venerat. Sic ipse testatus fuit. Eo facto *Constantinus* scriptis ad *Constantium* literis consensu amborum Concilium Sardicam indixit. Quadrat igitur denuo ad annum
12. 344 Concilium Sardicense. Hoc autem ad certum temporis terminum affixo, plures alii nodi chronologici faciles sunt extricatu. Philippopolitanum Arianorum Concilium, ex
13. Arianis Patribus, qui Sardicam venerant, coactum eodem tempore, vel statim post Sardicense, incidit eam ob causam vel in exitum anni 344, vel anni 345 exordia. Anno 348 Romæ habitum fuit Concilium. Exacto enim post Synodum

dum Mediolanensem biennio ex plurimis provinciis congregati sacerdotes ad tollendum ex Episcopatu Photinum: quam occasionem nacti Ursacius & Valens Episcopum Romanæ plebis adierunt, recipi in ecclesiam deprecantes. Verba hæc sunt Hilarii in fragmento II. Præcessit hæc omnia-Synodus Antiochena Arianorum, deponendo Stephano Antiocheno destinata, cujus scelera, occasione legationis, ab Euphrate, Episcopo Coloniensi, susceptæ, in notitiam venerunt. Quare ipsa ex anno 348, quorsum vulgo rejecta est, in annum 349 transferenda est. Hierosolymitanum porro Concilium, quod ob Athanasium tunc reductum celebratum fuisse constat, non ultra annum 346, quo rediit Athanasius, excurrit. Hierosolymitanam orthodoxam Synodum consecuta est Synodus Ariana A. 347, quam vulgo in annum 350, vel 351, viri docti conferunt. Recepto inter suos Athanasio, Ariani Constantinopoli Paulum Episcopum per factionem dejecerunt. Factum hoc esse Coss. Hypatio & Catulino, indicat interpret rerum Athanasii Maffæjanus. Mendum hic irripit. Subest nævus. Videtur interpret Latinus in Græco legisse $\nu\pi'$ Αντ. Κατιλινω , ac inde duos Consules fabricatus. Vertere hæc in Latinum ita decebat: Sub-Aco Catilino, Catulinus vero A. 349, evasit Consul. Compegit Interpret causam a loco suo remotiorem, eamque geminam, in unam. Expulsus fuit Paulus Episcopus A. 342, ac deportatus in exilium Caucasum, Armeniæ secundæ pagum, A. 349. Ad chronotaxin Concilii Sirmiensis est deveniendum. Socrates & Sozomenus hic aliquid humani fuerunt passi. Georgius, Episcopus Alexandriæ, Cappadox, anno demum 356 Athanasii dejecti successor, ante annum 356 ei interesse haud valuit, qua Episcopus Alexandrinus. Interfuisse tamen ei Georgium, dicunt Socrates ac Sozomenus. Hosium ibi per integrum annum detinuit Constantius Sirmii, reluctantem subscriptioni, qua Athanasius erat damnandus. Id patet ex epistola Athanasii, addentis, Liberium tunc exilio fuisse damnatum. At hoc exilium in annum 355 incidit. Restitutus fuit Liberius anno 358, seu exeunte 357, per biennium exul. Constantius a Decembri 357 usque ad to-

Pag 16.

17.

18.

19.

21.

22.

- rum fere annum sequentem Sirmii protraxit moram. *Philostorgius*, qui isthæc memoriæ prodidit, eo tempore, quo *Constantius* Sirmii hæsit, Synodum ibi agitam fuisse, adjunxit. Incidit itaque Synodus Sirmiensis in annum 358 inclinantem. Accedit, quod *Georgius* Alexandrinus ei Synodo affedit, qui Alexandriam ante anni 358. exeuntem mensem Augustum non deseruit. *Photinus* è Synodo, hæresios convictus damnatusque, criminis sui poenam luit. *Socrates* & *Sozomenus* eam Synodum anno 351 affigunt, dictitantes nihilo minus, *Georgium* Alexandrinum ei interfuisse. Ancyranum A. 359 habuit *Basilus* mense Aprili, semiarianorum patronus, ac formulam fidei Sirmiensem secundam damnavit. Sirmiensem formulam tertiam Episcopi, qui restiterant Sirmii, signatam dederunt *Coss. Eusebio & Hypatio*, id est, anno 359. *Tillemantius* ac *Pagius* rationes suas chronologicas secus duxerunt. Discutit & examinat illas Noster. Synodum Hierosolymitanam revocat ad annum 347, quam alii in mo 350 ponunt. Concilium Romanum spectat ad exordium Pontificatus *Liberii*, adeoque ad annum 352. Arelatense coactum fuit A. 354, eo quod, *Hilario* teste in *Libello ad Constantium n. 8*; Mediolanense, A. 355 agitatum ex suffragio omnium, præcessit, quo tempore edicta *Constantii* de subscribendo damnationi *Athanasii* sunt promulgata, teste *Sulpicio Severo*. Synodus Antiochena Ariana in annum 356 collocanda est. *Pagius* præfert annum 354. Biterrensis in Gallia Synodus in annum 355 a *Nostro* rejicitur. Anno 356 *Athanasius* Alexandria pulsus, ac *Georgius* restitutus est, Alexandriam demum A. 357, 24 Febr. veniens. Hic celebravit A. 358 Concilium primum Sirmiense *Photinianum* & alterum, in quo *Ofius* in hæresim lapsus. Romanam orthodoxam Synodum, quæ ex *Baluzio* in collectionem Conciliorum translata est, diciturque a *Felice*, qui exulante *Liberio* cathedram tenuit Romanam, Noster in fabulis habet, rejici dignam. *Constantius* edixit, ut duo simul Pontifices ecclesiam Romanam administrarent. *Felix* itaque orthodoxiam tunc haud ursit Concilii publici celebratione. Concilium *Acacii*, Episcopi Cæsarensis, Cæsareæ collectum, quo
- S. Cy-

S. *Cyrillus* fuit depositus, Noster in annum 358 collocat. Eidem anno per conjecturam Concilium Arianorum Melitenense, in Armenia agitatum, affigit. Antiochenum unicum statuit, in causa *Meletii* A. 361 collectum. Addit: *Alterius Antiocheni Concilii, in quo Meletius exauctoratus, cum nemo veterum meminerit, locus in collectione Conciliorum nullus esse debet.* Anonymus *Massejanus* anatum, quo *Georgius, Alexandrini* Episcopatus invalor, subito Alexandrinorum tumultu neci datus est, determinavit, necemque illam in anni 361 d. 30 Nov. posuit. *Athanasius* ad Episcopatum rediit A. 362, 22 Febr. Jussus vero fuit edicto *Juliani* 23 Oct. recedere ab Episcopatu. Discessit itaque *Athanasius* in superiorem *Aegyptum*. Rediit ad ecclesiam suam A. 364, 16 Nov. mortuo jam *Joviniano* Febr. mense. Concilium Parisiense, in quo Episcopi Gallicarum formulam fidei Ariminensem damnarunt, ac *omnes* admiserunt, ante A. 364 haberi non potuit, licet vulgo in annum 360, vel 362, collocetur. Figit Noster id in anno 367. Determinat Concilium aliud ad A. 372. De hoc enim sermo est in literis *Valentis, Valentiniani, & Gratiani*, de Concilio Illiberitano anni 372, quas exhibet *Theodoretus IV, 6.* Verba Imperatorum sunt hæc: *Nos non aliter sentimus atque duo Concilia, quorum alterum nunc Romæ, alterum habetur in Gallia.* In hoc Concilio Gallicano definitum est, *unam eandemque essentiam, & cetera, esse Patris & Filii & Spiritus Sancti in tribus personis, & cetera.* Subjungit hinc Expositionem *Patricii & Actii, Eunomii affectatorum, ad Heliodorum & Stephanum.* In ea negat par nobile fratrum, sempiternam filii ex Patre generationem, ac veram illius divinitatem, sciscens: *Similem filium Patri qui non dicit, extra Ecclesiam fiat, & sit anathema.* Noluverunt tamen illi agnoscere similitudinem Filii respectu Deitatis ac naturæ Patris. Lampfacenum Concilium Noster collocat in annum 364, ab eis procuratum Episcopis, qui, *Sozomeno* teste, *filium patri consubstantialem* asserabant. Ea ætate *Ariani* dimidii, seu semiariani, quo validius in Eunomianos multitudinem suorum sese tuerentur, orthodoxos parti suæ adjungendos susceperunt. Quare & Nicenam se fidem admittere professi sunt,

Pag. 39.

42.

42.

44.

47.

48.

49.

51.

53.

Pag. 54.

sunt, & Ariminensẽm formulam damnarunt, nec vocem *εὐαγγελία* rejecerunt, quam tamen interpretati sunt non per *eiusdem naturæ*, sed *similis naturæ*. Hac fraude ac obtentu admittæ hujus vocis semiariani a *Liberio*, fraudis nescio, in communionem sunt admissi. Hanc fraudem accusant ac detegunt Imperatores, *Valens*, *Valentinianus*, ac *Gratianus*, in literis suis, datis pro Concilio Illyrico anni 372, quas *Labbeus* affert T. II pag. 974. Ad Synodum Lampfacenam spectat *Confessio fidei*, protracta a *Sozomeno IV*, 12. Copiosius summam scripti edisseruimus, eo quod palmarii id est argumenti, ac novis veritatibus detegendis est consecratum.

PHILOSOPHIÆ NATURALIS PRINCIPIA MATHEMATICA, Autore ISAACO NEWTONO, Equite Aurato; perpetuis Commentariis illustrata, communi studio P. P. THOMÆ LE SEUR & FRANCISCI JACQUIER, ex Gallicana Minimorum familia, Matheos Professorum.

Tomus II.

Genevæ, typis Barillot & filii, 1740, 4.

Alph. 2. plag. 8.

De integra instituti hujus ratione, sine, quem sibi proposuerunt Autores doctissimi, methodoque, qua in eodem obtinendo versati sunt, jam tunc verba fecimus, cum *primi* Operis præsentis *Tomii* notitiam Lectoribus nostris exhiberemus. (Vid. *Nov. Act. Er. A. 1741. Mart. P. I. pag. 142.*) Ulterius jam processerunt, qua ceperunt, via, *secundum Principiorum Newtoni Librum* pari diligentia Commentariis illustrando. *Librum* hunc de resistentia mediorum, motibusque corporum in iis, agere, satis constat. Qua de re inprimis in suum converterunt usum Autores, quæ memoriæ prodiderunt Viri Clariss. *Eulerus* in *Mechanica*, *Jo. & Dan. Bernoullii* in his *Actis*, *Polenus* de *Logarithmica & de Motu aquarum*. Initio statim Libri varia, ad generales resistentiæ notiones, legesque motus rectilinei & curvilinei in medio resistente, pertinentia, nec non præcipuas Logarithmicæ proprietates, exponunt. Ad trajectoriam, quam describit corpus in medio resistente, illustrandam plurima afferunt, methodo analytica, formulisque algebraicis, ubique usi. Quæ de resistentia, quam experiuntur corpora varia, in fluido mota, affert *Newtonus*, perspicue explicant; analysin quoque solidi minimæ resistentiæ tradunt. De motu fluidorum varia notant. Occasione *Capitis*, de motu undarum, methodam determinandi mōris chordarum vibrantium ostendunt. Exposita *Newtoni* de motu soni theoria, exhibent, quæ hat de re cum *Cl. Cramero* communicavit *Eulerus*. Ostendit ibi Vir Cel. *Newtonianam* demonstrationem vitio subreptionis laborare, id quod eo palam facit, quod diversa prorsus conclusio eodem ratiocinio possit elici. Ipsi vero Autores, etsi *Newtoniana* demonstratio falsa sit, propositionis tamen ipsius veritatem aliis argumentis prolixè corroborare nituntur.

curios patente, *gdidit* : quædam ex Polonico idiomate Latina metaphrasi interpretatus est, Notulis & Indicibus Illustravit, sextuplici Genealogia Potockiana, tum & Epitaphiis sepulchralibus Potockiorum, ac demique testimoniis Historicorum de Pilavitis & Potockiis, locupletavit, aliquantisper Potockiis in sanguine junctus JOSEPHUS ANDREAS Comes in ZALUSKIE ZALUSKI, supremus Regni Poloniæ Referendarius, Abbas Commendatarius Villariæ Betnaci & Fontaneri in Gallia, Consiliarius Prælati honoris Parliamenti Nancejani, Præpositus insignis Ecclesiæ Regiæ Varsoviensis.

Varsovia, in typographia Collegii Regii Soc. Jesu, 1747, fol. Alph. 4 pl. 14.

Initium ornatur Illustriss. Editoris imago, circa quam versus legitur: *Joseph. Zaluzki quicquid mortale, tabella, ingentemque animum Bibliotheca, refert.* Notior ille factus est huc usque Mæcenæ, notiores laudes, omnis in posteritatis exemplum cunctis, quam quibus hic facem accendere, & aliquid addere ornamenti nostro præconio, debeamus. Inde potius ad rem statim ipsam accedamus. Argumen ducit Elogiorum centuria, quam primo loco repetiit Noster, a librario quodam Cracoviensi circa annum 1702, in forma 4, jam publicatam, ferali autem incendio ad exemplorum paucitatem redactam, ut vix duo, vel tria, viderit ipse, atque eadem rubro ac præmio destituta. Laudantur hic sexaginta priores in sago, quadraginta posteriores in toga, heroes. Sunt illi *Adamus Hieronymus a Gravoto Siemiatowski*, Notarius Exercituum Regni, *Adamus Kazanovius*, supremus Castrorum metandorum Præfectus, *Adamus Kazanovius*, Castellanus Haliciensis, *Adamus a Tenczyn Offolinski*, Lublinensis Præfectus, *Alexander Koniecpolius*, Palatinus Sandomiriensis, *Alexander Zborovius*, Tribunus militiæ Poloniæ, *Alexander Gasiewiczus*, Palatinus Schmulcencensis, *Alexander Piaszczynius*, Castell-

Castellanus Kijoviensis, Novogrodensis in Severia Praefectus, *Andreas Firleius*, Palatinus Sandomiriensis, *Andreas Potoccius*, Palatinus Braclaviensis, *Andreas Komiepolius*, Notarius Exercituum Regni, *Baldwinus Offolinus*, Stobnicensis Praefectus, *Boguslaus*, Dux in Slucko *Radziwilius*, supremus Stabuli M. D. Lithuaniae Praefectus, *Casimirus Piaszczynius*, Tribunus Ostrolecensis Praefectus, *Christophorus* Dux in Birze *Radziwilius*, Palatinus Vilnensis, supremus per Lithuaniam armorum Praefectus, *Christophorus Grodzicius*, Castellanus Camenecensis, *Dominicus Kazanovius*, Palatinus Braclaviensis, *Georgius Lubomirskus*, supremus Marschalcus Regni, Magister militiae Poloniae, *Georgius Dux Zaslaviensis*, *Georgius Rzeceycius*, Urzendovientis Praefectus, *Hieronymus Michael Korybutus* Dux *Wisniowiacius*, Palatinus Russiae, *Hyanctus Schenbergius*, Castellanus Camenecensis, *Jacobus Potoccius*, Notarius Exercituum Regni campestris, *Januessus Korybutus*, in Zbaraz, Dux *Wisniowiacius*, supremus Stabuli Regni Praefectus, *Janusius*, Dux in Birze *Radziwilius*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Janusius Skuminus Tyfzkiewiczus*, Palatinus Vilnensis, *Janusius Tyfzkiewiczus*, Palatinus Kijoviensis, *Joannes Zamoyscius*, Palatinus Sandomiriensis, *Joannes Sapieha*, Notarius exercituum regni campestris, *Joannes Odrzywolscius*, Castellanus Czerniechoviensis, *Leo Sapieha*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Lucas Zalkievius*, Palatinus Braslaviensis, *Lucas Hulevicius*, Zuinogradensis Praefectus, *Marcus Sobieskius*, Vexillifer Cariae Regni, *Martianus Radziminus Froncbievicius*, Notarius exercituum M. D. Lithuaniae, *Martinus Kazanovius*, Palatinus Podoliae, militiae Polon. Magister, *Martinus Kalinoviensis*, Palatinus Czerniechoviensis, *Nicolaus Potoccius*, Castellanus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Nicolaus a Fulstin Herburtus*, Castellanus Camenecensis, *Nicolaus Kisselius*, Vexillifer Novogrodensis, Circassiensis Praefectus, *Paulus Sapieha*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Paulus*

U u 2

Grod-

Grodzkius, primus Oeconomiae bellicae in meliorem redactae ordinem, & armamentariorum Reg. Polon. praefectus, *Petrus Potoccius*, Sniatinensis Praefectus, *Petrus*, Palatinus Braslaviensis, Podoliae Praefectus, *Rogatianus*, sive *Spytek a Zakliczyn Jordanus*, Centurio Equitum Polonorum, *Samuel Hafzius*, supremus Excubiarum Regni Praefectus; *Samuel Dux Koreccius*, junior, *Samuel Kalinovius*, supremus Castrorum metandorum Praefectus, *Sigismundus Przyemscius*, Notarius Regni Poloniae campestris, *Stanislaus Koniecpolus*, Castellanus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Stanislaus Lubomirskius*, Palatinus Cracoviensis, *Stanislaus Potoccius*, Palatinus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Stanislaus Janckoronius*, Palatinus terrarum Russiae, milit. Polon. Magister, *Stanislaus a Zurowo Danilovicus*, Palatinides, Russiae Gorfunenensis Praefectus, *Stanislaus Potoccius*, Palatinides Braslaviensis, militiae Zaporoviensis in meliorem tunc redactae ordinem (ut vocant) Commillarius, *Stephanus Szarnieccus*, Palatinus Kijoviensis, Magister militiae Polonae, *Stephanus Potoccius*, Castellanides Cracoviensis, patria ad ostia Boryathenis, ad reprimendas primas serviles seditiones Legatus, *Thomas Zamofcius*, supremus Regni Cancellarius, *Vincencius Corvinnus Gafevius*, supremus Aerarii Lithuani Praefectus, & militiae ejusdem Magister. Inter Heroes togatos reperiuntur *Adalbertus Stanislaus*, Dux in *Olyka* & *Nieswicz Radivillius*; supremus M. D. Lithuaniae Cancellarius, *Adamus Kysilius*, Palatinus Kijoviensis, *Adamus in Wyfzyna Grodziccius*, Castellanus Medzyrecensis, *Alexander Trzebinus*, Episc. Praemisli. Procancell. Reg. Pol. *Andreas a Leszno Leszczynius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Andreas Przyemscius*, Castellanus Culmenensis, *Boguslaus in Leszno Leszczynius*, Procancellarius Regni, Episcopus Culmenensis, *Casimirus Leo Sapieha*, Procancellarius M. D. Lithuaniae, *Christophorus a Brino Opalinius*, Palatinus Posnaniensis, *Franciscus Dubravius*, Succamerarius Praemisliensis; *Georgius Tyszkiewiczus*, Episcopus Vilnensis, *Georgius a Tenczyn Ossolinus*, supremus Regni

Regni Poloniae Cancellarius, *Henricus Firleius*, Episcopus Polnaniensis, *Jacobus Zadzičius*, Episcopus Cracoviensis, Dux Severiæ, *Jacobus Sobiescius*, Castellanus Cracoviensis, *Maximilianus Fredro*, Referendarius Regni, *Joannes Wezyk*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Joannes Lipscius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Joannes Zamoscius*, Episcopus Luccoriensis, *Joannes Wielopolscius*, Palatinus Cracoviensis, *Nicolaus a Zurowo Danilowicius*, Supr. Aerarij Reg. Pol. Præf. *Nicolaus Zebrzydovius*, Ensignifer Regni, *Nicolaus Jablonovius*, Ensignifer Regni, *Lucas Opalinus*, ex supremo Regni Mareschalco Palatinus Raven. *Lucas Opalinus*, Mareschalco Curie Regni; *Martianus Chelmscius*, Succamerarius Cracoviensis, *Matthias Lubinscius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Maximilianus Frzerembcius*, Palatinus Lanciciensis, *Michael Zebrzydovius*, Palatinus Cracoviensis, *Nicolaus Firleius*, Palatinus Sendomiriensis, *Nicolaus Ostrorogius*, Pocillator Regni, *Paulus Piascecius*, Episcopus Præmisliensis, *Petrus Gembicius*, Episcopus Cracoviensis, Dux Severiæ, *Raphael Leszczyntus*, Palatinus Belzensis, *Stanislaus Lubinscius*, Episcopus Plocensis, *Stanislaus Sarbiewius*, Palatinus Mariæ, *Stanislaus Kobierzycius*, Palatinus Pomeraniæ, *Stephanus Korycinius*, supremus Regni Poloniae Cancellarius, *Stephanus Pacius*, Procancellarius M. D. Lithuanie, *Zbigneus Gorajscius*, Castellanus Kijoviensis, *Cheimsk Martiannus*, Succamerarius Cracoviensis, *Czarnecki Stephanus*, Palatinus Kijoviensis, &c. *Danilowicz Nicolaus*, Thesaurarius Regni, *Danilowicz Stanislaus*, Corsunensis Præfectus, *Dubrawski Franciscus*, Succamerarius Præmisliensis, *Firley Andrias*, Palatinus Sendomiriensis, *Firley Henricus*, Episcopus Polnaniensis, *Firley Nicolaus*, Palatinus Sendomiriensis.

Descriptio Moschoviæ continet primas nominis ac generis origines, religionem & cultum, servitutem & affectum, opes & justitiam distribuentem, leges, consilia, disciplinam militarem, apparatus bellicum, provincias coercendi rationem, imperatoris aulam, proceres subsellii majoris, quæque sunt alia.

Quæstiones historiciæ & civiles exponit *Libro I T. Livii* Præfationem in compendio, quare post paupertatem

& parsimoniam luxuries & avaritia immigrarint in urbem Romanam; muliebrem ambitionem; quare, post raptas Sabinas, plerique Romani, uxorum imperiis, obnoxii fuerint; religionem civitatum; quare in populo, quantumvis effrato, sacrorum habeatur ratio; de successione doctrinam; utrum melius sit in republica, quam in domo, successorera querere; crudelitatem in principi domo; utrum liceat Principum vitis irasci; *Libro II*, mutationem civitatum; quare in republica imperia legum potentiora sint, quam hominum, secus in regno; de principatu & rebus publicis; quare liberas res publicas Reges oderint, & quanta vi liberæ civitates libertatem expetant, tanta regna defendant; quare excellentibus ingeniis citius defuerit ars, qua civem regant, quam qua hostem superent; quare id unum venenum opulentis civitatibus repertum, ut magna imperia mortalia essent: *Libro III*, quare non expediat, principem civitatis elargiendo de alienis popularem fieri; quare Romani magis bellantes, quam pacati, prospera fuerint nisi fortuna; quare antiquo seculo non interpretando sibi quisquam leges & jusjurandum fecerit, sed potius mores suos ad eadem accommodavit; quare respublica Romana mutationibus obnoxia fuerit, nimirum ob certamina potentium & ob magistratum avaritiam, & quare plerumque homines omnia præ divitiis humana spernant, neque honori magno locum, neque virtuti, esse putent, nisi effuse affluant opes.

Sequuntur Colloquia, quæ quidem inter est primum dissertatio patrisfamilias cum sacro curione de causis incrementi Romani imperii, Polonis ad cautelam & exemplum. Invenimus hic compendium ~~perquam~~ historię Romanorum antiquioris, quo artes eorum civiles quam prudentissime deteguntur atque accommodantur. Alterum occupat locum *Petri Potocii ad Vladislaum Sigismundum*, Poloniæ & Succiæ Regem, Oratio gratulatoria & laudatoria. Excipiunt istam Exercitationes oratorię, quas inter habemus *Vladislai IV*, Pol. R. item Imperatoris *Ferdinandi III*,

III, nec minus illustrissimæ nationis Patavii instituta, elogia, actioque gratiarum ad ædem Divi *Antonii* Patavini habita, die *S. Stanislati*. Locum post invenit elegantissima Orationis *Ciceroniana* pro *Archia* Poeta accommodatio, qua quidem asseritur, eum esse Deum, qui per verbum in Spiritu sancto condidit omnia, quæque in illustri Pædagogio *Steinensi* A. 1624 à *Joanne de Potok* habita fuit. Subjungitur *Sam. Varadi*, *Moravi*, Pastoris olim *Schaliczënsis*, epistola de liberatione miraculi plena ex captivitate *Turcica Jo. Potocki* ad *Joach. Morsum*, *Patriçium Hamburgensem*. Demique agmen claudunt genealogiæ *Pilavitarum & Potockianæ* fusiores atque elegantiores, una cum documentis, eo spectantibus, atque indice virorum hujus illustrissimæ stirpis, qui literarum monumentis inclaruerunt.

INSTITUTIO THEOLOGICA JUXTA OMNIA
fidei dogmata & doctoris subtilis, Scholastico nerve
instruenda, Autore Fr. BERNARDO A BO-
NONIA, Capucino, ibidem Sacræ Theo-
logiæ Lectore.

Ferrariæ, prostat Venetiis apud *Sebastianum Coleti*, 1746, 4-
Alph. 8 plag. 10.

Vifum fuit Pl. Rev. Autori judiciis & precibus amico-
rum dare id, ut Prælectiones hæc theologicas evul-
gare, ex usu publico duxerit. Methodum Scholasticorum
veterem methodo suæ postposuit. Doctrinam *Jo. Duns
Scoti* imprimis, quam sequeretur, dignam existimavit. Præ-
fatione præmissa lectoribus indicavit rationes sui instituti.
Cur nec veteribus, nec recentioribus, additus sit Autoribus,
rationem promit *Lib. I Quest. 2 Tractat. 1*. Philosophis no-
vis nondum accedit, nec scholis Peripateticis valedicere peni-
tus, causatus, novos æque ac veteres Philosophos, adhuc
inter se certare & digladiari. Summi facit recentiorum me-
rica

rita in parte ea Philosophiæ, quæ ad corporum constitutionem, indolem, motum, ac dimensionem, geometriam, & reliquam mathesin, spectat. Theologiam a recentioribus vel despectam, vel confusam & deturpatam, esse, opinatur. *Cartesium* fuisse Logices expertem passim, persuasit Auctori *Huetius*. Restituit Logicam integro libro *Christianus Wolfius*, sed forte non omnibus, etiamsi amicis, persuasit. Sic Noster judicat, Logices necessitatem propugnans. Physicos recentiores totos esse in evolvendis rebus adspicibilibus, sensuique subjectis, existimat. Adversum ei tenent, qui *Physicam dogmaticam* addiderunt *experimentalis*. Fateatur & dat libens, *Metaphysices fundamenta* abesse haud posse a Theologia, ac sine illa nihil scientia dignum, seu scientificum, effici. Addit *Scoto* congruenter: *Abstractum a re, & quatenus præcise abstractum consideratur, id dices metaphysicum; abstractum vero a re, quatenus in re invenitur, & consideratur, id appellabis physicum.* P. *Gabriel Daniel* in *Itinere ad mundum Cartesianum* P. II p. 118 *Scotum* pinxit minusculis atomis quasi circumdatam, qui formabilitates *Scoti* metaphysicas designent. Reliquit Noster *Danieli* imagines fabriles. Methodum mathematicam nauseat, subtilitatibus haud renuntians, ratus, hæreses omnes ab obtusa ingenii subtilitate processisse. Scripturæ suæ genus haud ubique contum ita excusat: *Scientia eloquenti oratione implicantur, non ornantur. Viator ornamenta non querit, sed deponit, ut expedite procedat.* Vocabula metaphysica & horrida a sua tractatione negat esse aliena, scientiæ quippe artique, quam profitetur, propria. Orthographiam *Aldi Manutii*, non recentiorum, probat & sequitur. Adversariis non parcit. Addit vero, cur ita egerit, hanc rationem: *Is mihi est ardor in conquistanda veritate, ut more bellatorum exardescam in congressu.* Theologiam suam cum *Davidis turri* comparat, ex qua *pendebant mille clypei, omnis armatura fortium.* Liber primus complectitur tractationes septem. Prima continet prolegomena. Secunda exponit de Dei existentia & essentia. Tertia de unitate Dei, ejusque attri-

attributis inscripta est. *Quarta* de scientia Dei exponit, *Quinta* propria est commentatio de voluntate Dei, & præcipue de prædestinatione. *Sexta* versatur in edisserendo ineffabili S. S. Trinitatis mysterio. *Septima* agitur de visione Dei, & de beatis in ipso. Prolegomena spectant ad naturam, nomen, scientiam, divisionem, necessitatemque Theologiæ, ad locos theologicos, ad sacrum Codicem divinitus inspiratum, ad ejus partitionem & canonem, ad verba authentica illius, ad metaphrasas & LXX, ad Vulgatam, ad sensum Scripturæ, ad Exegeticen, ad traditiones, ad Concilia & Pontificum decisiones, ad Congregationes Romanas, ad Patrum autoritatem, ad Critices usum & abusum, ad argumenta e rationis penu deprocta, ad doctrinam catholicam & erroneam, ad ea, quæ sint de fide, ad naturam articuli fidei. Juvat ex prolegomenis hisce pauca specimen loco delibare. Theologiam existimat esse scientiam, *qua ex ratiocinio in revelatis fundato discurreit, & versatur circa Deum & res divinas.* Negat, theologiam viatorum esse evidentem. *Omniçusa* potest considerari in modum discipuli, 1) dictante magistro scribentis, 2) scribentis magistro non dictante, sed solum assistente, ne erret, 3) scribentis proprio judicio ea, quæ cætus verax postmodum approbat. Inspiratio hæc vocatur 1) antecedens, 2) concomitans, 3) subsequens. De prima specie sic Noster: *Plerumque tribuitur sacro Codici prima inspiratio, ut non solum sententias, sed & singula verba & apices, velint a Deo dictante esse inspirata. Sed ex isto nimio rigore, seu potius exaggeratione, in eas difficultates deveniunt, quas certe non penitus solvunt. Leskus & Armenius, ex Societate Jesu, sicut & plures alii de eadem Societate, voluerunt non solum in verbis, sed etiam in sententiis, secundam & tertiam inspirationem sufficere. Verum reprobati sunt ab Universitate Lovanii 1588. Grothius tandem, Spinoza, & aliqui alii, tertiam inspirationem sufficere, perperam dictitarunt.* Verba contextus, materiam, & facta historica, scriptori comperta, primo modo inspirata esse auctoribus, ipse inficiatur, secus

Pag. 2.

13.

14.

pronuntians de eis, quæ scriptor per se hand novit vel ex toto, vel ex ordine partium, quæ a leges a Deo latas spectant, &c. Provocat ad *Melchiorum Canonum II, 16. 17.* Credit Noster, canonem librorum V. T. Pontificium esse majorem catalogo Ebræorum, quia ecclesia superaddiderit libros vel Hebraeis expunctos, e.g. libros *Tobia, Judith, Sapientia, Ecclesiastici, Baruch*, vel nondum scriptos, cum canon a *Nehemia* est confectus, e.g. *libros duos Maccabæorum*. Superadditos tamen vocat deuterocanonicos, eo quod hi olim erant modo ecclesiastici, quatenus in ecclesia quidem ut pie sancteque conscripti legebantur, sed non ita, ut infallibilem autoritatem verbi divini apud omnes obtinerent. Addit idem: *Ecclesia librum non canonicum, non inspiratum divinitus, non potest re vera facere canonicum.* Ex post pauca: *Ecclesia librum, qui non agnoscebatur ut divinitus inspiratus, seu canonicus, ex Spiritus sancti dictamine, ut vere canonicum, declaravit.* Nos rejicere Epistolam *Jacobi & Apocalypsin* e canone N. T. negamus. Recipimus libros illos eanonicos, quos ecclesia, editioni illorum conscia & proxima, pro talibus habuit & agnovit. Nec refragatur illis *Augustini in Lib. Cont. ep. fundam. Cap. 5: Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia commoveret autoritas.* Canonem ecclesiæ Romanæ it Noster comprobatur ex *Concilio Carthagine. III Can. 47, ex Innocentii I Ep. ad Exuper. Gelasio in Concilio Romano, Augustino Lib. II de Doct. Christ. II, 8, ex Eugenio IV decreto Armenorum, & Concilio Tridentino Sess. IV in decr. de Script. can.* Autori visum, primam versionem V. T. esse Hebraicam, quæ videlicet facta sit ab *Esdra*, cum post captivitatem Babylonis vel Scripturam deperditam ex integro reddidit, vel, ut sanius aliis placet, mendosam pristinae fidei restituit. Samaritanam V. T. versionem non nisi characteribus discrepare ab Hebraica, sibi persuadet, non recordatus, versionem Samaritanam differre ab exemplari Hebræo, literis Samaritanis exarato. Versiones olim innumerae fuerunt Latinæ, judice *Augustino l. c. II, n.* Una earum semper fuit incerti Autoris, quam *Augustinus Italane* voca-

Pag. 15.

vocavit. Eam esse *Vulgatam*, Noster sibi persuadet. Me-
 mphrasin LXX jussu *Ptolemaei Philadelphi* in insula Pharo
 fuisse confectam, putat cum aliis. *Sixtus V* hanc A. 1586, 6
 Oct. decreto declaravit a se esse correctam. *Vulgatam* ex
 varia correctione in statum recentiore venisse, Noster
 docet, ratus, eam ad ulteriorem, accidentalem, perfectio-
 nem deduci posse. Tradit sane *Clementis VIII* jussu facta
 Præfatio, superesse nonnulla intra eam mutanda, ac diffi-
 cile affirmatu esse, eam omnibus numeris esse absolutam.
 Addit Noster, textum & *Vulgatæ* & authenticum esse vi-
 tium, ac *Originalibus* *Vulgatam* esse præferendam, licet
 det, authentica ad sensum literalem facere quamplurimum.
 In eo est, ut multiplicem *Scripturæ S.* propugnet sensum,
 provocans ad collationem locorum *Ex. XII, 46, & Jo. XIX,*
36, nec non Rom. XV, 4, item 1 Cor. X, u. Exponit post hæc
 sensum literalem & spirituale, seu mysticum, quem credi-
 mus esse vel consequentiæ legibus erutum, vel ex typis ex-
 hibitum Spiritum sanctum. Decet Theologum argumentari
 ex sacro Codice, nec tamen ex sensu accommodativo, quem
 quippe Spiritus S. haud intendit. *Lutherum* vocat Noster
omnium dogmatum eversorem & summum heresiarum.
 Tradit paulo post, sacras literas interpretatione indigere,
 ac esse regulam equidem, nec tamen indicem controver-
 siarum fidei, etiam si, hujus & alterius interpretis privatum
 judicium accedat. Nec nostri putant, omnia in sacris li-
 teris æque esse perspicua & clara, siquidem interpretes &
 exegetæ id re ipsa fatentur. Addit Autor quinque regulas
 exegeticas, nempe has: 1) urgente necessitate contradic-
 tionis apparentis, vel morum violandorum, sensus figuratus
 est amplectendus, 2) attende ad loca, causas, tempora,
 exquiris loca, quibus inest potissima doctrinæ sedes, 4) expo-
 ne *Scripturam* ad Patrum unanimum consensum, ac 5) ad Ec-
 clesie universalis constans & perperuum judicium in qualibet
 sacri Codicis expositione respice. Lectionem *Bibliorum vul-*
garem, seu lingua vulgari, permittendam esse promiscue,
 negat. *Traditionem* Noster *alteram fidei regulam* appellat.

Pag 16.

17.

18.

19.

23:

Pag. 25.

26.

Designatur per eam doctrina, ad posteriores successu temporis propagata, quæ sacro Codice nusquam exhibitæ fuit. Dividit eam Noster in divinam, Apostolicam, & ecclesiasticam. De traditionibus perpetuis, universalibus, & necessariis, ipse exponit, non de particularibus, temporariis, liberis, addens, eas nunc a sola ecclesia Romana esse exquirendas, tum quod hæc Ecclesia ab omni hæresi semper fuerit immunis, tum quod ad hanc perpetuo præ ceteris refugere solitum fuerit. Traditionum necessitatem it probatum ex *Deut. XXXII, 7*, *Pf. LXXVII, 5*, & ex primorum Christianorum ante scripta Evangelia consuetudine. Vivebant vero illis ætatibus viri *θεορρηγοί*, quibus nunc, immediate talibus, carēmus. Confugit præterea ad *2 Theff. II, 14*, *2 Cor. XI, 2*, *2 Tim. IV, 1*, ubi de traditionibus virorum *θεορρηγών*, quas ipsi coram, vel per epistolâs, cum Christianis communicaverant, est sermo. Credit, in verbo

27.

Dei scripto haud contineri ea omnia, quæ ad salutem æternam consequendam sint necessaria, addens, de canone nos non esse certos, nisi ex ecclesiæ testimonio. Putat, sacras literas præcise & primario non fuisse a Deo inspiratas, ut ipsæ essent tota fidei morumque regula. Provocat ad ecclesiam, semper traditionibus innixam, & ad Concilium Nicænum II, ac ad Constantinopolitanum IV *act. ult. Can. 1*, nec non ad *Eusebium H. E. III, 36*, *IV, 8*, *Irenæum III, 4*, *Tertullianum de Corona militis Cap. 4*, *Origenem Cap. 6 ad Rom.*

28.

Basilium de Spiritu sancto Cap. 27, *Ambrosium Serm. 38*, *Crisostomum Hom. IV in 2 Theff.* *Vincenium Lirinensem in Comanitorio Cap. 1*. Laudat eos, qui notam hæreseos inusserint eis, qui traditiones repudiaverint. Laudat *Irenæum* & *Tertullianum*, eo quod haud receperint traditiones, conjicientes in hæreticorum classem *Valentinianos* & *Marcionitas*. Laudat *Hilarium*, in *Arianos* invhementem, admittere non nisi scripta conatos. Laudat *Augustinum*, capropter *Donatistis* molestum. Laudat *Basilium Ancyranum*, eam ob causam *Nestorianos* & *Eutychanos* carpentem, *Bernhardum Apostolicum Hom. LXVI in Cons. notantem*. Respondere de-

29.

inde

inde parat ad loca *Deut. IV, 2, Apoc. XXII, 18, Gal. I, 9, 2 Tim. III, 16, Matth. XV, 6*. Sibi persuadet, sacras literas in quibusdam explicatione traditionis egere. Concilium definit per *Congregationem ecclesie prelatorum, ad componendas controversias fidei & morum definitive, a legitimo capite convocata & confirmata*. Conciliorum exemplum ac normam in Concilio ab Apostolis habito locat. Adjicit, Jesum statuisse ecclesiam in monarchiæ formam. Decreta Conciliorum esse veras judicium definitiones, comprobatur it ex verbis Christi *Matth. XVIII, 17: Si non audierit, dic ecclesia*. Ephesinum II a Pontifice secundo fuit convocatum, non confirmatum, ideoque erravit, hoc judice. Laudat illa *Augustini contra Pelagianum Serm. 131 Cap. 10: Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad sedem Apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est. Utinam aliquando finiat error*. Enumerat deinde Concilia potiora. Correxerat & approbavit *Gregorius XIII* Decretum *Gratiani*, cui Noster tribuit auctoritatem, quam habeant dicta vel Pontificum, vel Conciliorum, vel Patrum, inibi producta. In reliquis, addit, *multis peccat*, ubi exponit sententias doctoris privati, quas *Gregorius* haud approbaverit. De Congregationum Romanarum auctoritate sic sentit. Habet eas pro Conciliis rationalibus, quas, si Pontifex approbaverit, pro infallibilibus respectu decisionum habere oporteat, licet ipsæ ex se consideratæ vim eam haud habeant. Monet, decreta Congregationum, quæ circumferantur, non semper mereri fidem, nisi authenticæ essent decreta. De sanctorum Patrum auctoritate differens, monet, discernendos Patres esse, qui a fide desciverint, & errores quosdam, nondum discussos ac definitos, docuerint, ab eis, qui genuina docuerint. Addit, doctrinam Patrum magno cum examine esse accipiendam. Nam de argumentis nondum discussis sæpius exposuerunt imprudenter ac minus curate. Considerandum, an Patres obiter, an ex professo, an semel, an semper, an diversum, vel oppositum, agendo, de doctrinis exposuerint. Expendendum, quam ætate & occasione Patres hoc, vel illud,

Pag. 31.

32.

34.

36.

41.

42.

- Pag. 43. pronuntiaverint. Largitur Noster, *non in omnibus, neque semper inviolabiliter, a Patrum sententiis, veluti nunquam defectibilibus oraculis, fidelibus esse pendendum.* Nota sunt illa Joannis Mabillonii de studiis Monachorum Tom. I P. II Cap. 3: *Non ita adberendum est iis omnibus, quae aliquoties a nonnullis Patribus fervore scribendis amplificata fuerunt, ut indiscriminatim & inconsiderate singula eorundem effata velut axiomata putentur.* In rebus historicis esse Patrum testimoniis standum, Noster monet, si ex temporibus ipsorum acciderint. Tornio ad A. 4018 §. 9 plurima adduxit exempla historiae sacrae, in quibus recentes Doctores & Annalistae a veterum Patrum sententia discesserunt. Addit Noster tandem: *Sed forte communiter non consentiunt Patres nisi in fidei & morum materiis.* Si tamen contradixerit unus eorum alteri, tunc argumenta ex doctrinis eorum probabilia tantum enasci, idem significat. Solis libris canonicis infallibilitatem tribuit Augustinus Ep. 82, alias 19, ad Hieron. Cap. 1. Tribuit Noster Patribus, si invicem comparati inveniantur concordantes, infallibilitatem *externam*, non *internam* ac literis canonicis propriam. Inde colligit, unanimem sanctorum Patrum consensum in Scripturae interpretatione, vel in rebus fidei ac morum, esse autoritatis infallibilis, ne reclamet Synodo Tridentinae Sess. IV in descr. de edit. libror. Sententiam ita comprobaturam ex Eph. IV, u, Matth. V, 13, XXIII, 3, Luc. X, 16, ubi de Patribus tamen haud videtur exponi. Addit, per doctores publicos propugnatam esse doctrinam Christianam, & traditionem tam divinam, quam Apostolicam, ac in Conciliis, quantum ad traditiones attinet, semper ad fidem Patrum fuisse provocatum. Provocat ad Augustinum, qui consensione Patrum contra Pelagianos fuerit usus, contra Julianum I, 2. Augustinus eos, qui Patres secum stare jactabant, docere voluit, ipsos mentiri. At Protestantes fundamenta fidei suae e sacris literis depromunt. Nihilominus subdit Autor haec: *Pervicaciores ergo illis praeis sunt moderni haeretici, Lutherus & Calvinus, qui Patres vel solum Scriptorum veterum nomine comminiscuntur, quasi nullius*
- 44.
- 45.

nullus sint superioris auctoritatis, vel eorum dicta & unanimes sententias libere taxant & sugillant. Patribus honorem habent nostrates, eis utuntur ac delectantur, verum infra sacri Codicis oracula, & debita expositione ubique adhibita. Distinguimus præterea Patres seriõris ætatis ab eis, qui a fonte abfuerunt propius. Objectionibus deinde occurrit Pag. 46. Noster, tradens, testimonium Patrum simul sumtorum esse quidem humanum, quatenus ab hominibus originem trahat, nec tamen includat singularem Dei providentiam. Dat ipse, errores Patrum attingere ad res parvi momenti & ad ea, quæ directe haud attingant fidem, consentiente *Vincentio Lirinensi Commonit. Cap. 3.* At sic semper redit quæstio, quid singuli Patrum pro fundamentis fidei reputaverint, & quid de eo., quousque res minoris momenti pertingant, idem sint arbitrati. Multa Patrum scripta perierunt. *Augustinus Lib. II contra Faustum Cap. 5* est hoc prænuntiatum: *Liberum ibi habet lector auditorve iudicium, quo vel approbet, quod placuerit, vel improbet, quod offenderit.* Autor sibi persuadet, hanc libertatem singulorum Patrum libris esse applicandam, non vero ad id, quod illi communiter docent. Subiungit alia. Tum vero progreditur ad historiam, e profanis scriptoribus decerptam, qua Theologus vel in sacris literis interpretandis, vel in adventu Messiaë corroborando, vel ad controversias rite tractandas, uti debet. *Melchior Canus* utilitatem ejus prædicavit XI, 2. Ad historiam certe ecclesiasticam peritia historiarum congruit, ne quid de oratoria sacra moneamus. Jubeat Noster, in historia respiciendum esse ad auctoris gravitatem & ingenuitatem, amorem, vel odium, temporum locorumque considerationem. Argumento negativo tribuit nullum locum. *Tertulliani* tamen est hoc: *Quod Scriptura tacet, negat.* Et cur illa credamus vera, quæ illi, qui historiam aliquam ex professo scripserunt, tacere? Si de eisdem rebus omnes eadem testentur, præcipue suppare ætate, tunc vera est commemoratio. Ad historiam recte conformandam adhibenda est ars critica, quæ seculõ proxime elapso in primis excoli cœpit. *Joannes Mabil-*

47.

48.

49.

Pag. 50.

Mabillonius Tom. II Cap. 13 abusum ac usum illius inculcat. Hæreticis Noster criticum æstum tribuit, ægre ferens ingenium *Calvini* nimis criticum. *Clavigerius* sibi persuasit, in Italia ante Constantinopolin captam, & in Galliis ante *Francisci I* ætatem, nec criticos, nec atheos, existisse. Nobis videtur utrumque minus probabiliter dici. *Almaricus* certe Seculo XIII Parisiis cum *Piso*, seu libro suo, fuit Spinozismi causa combustus. Addit itaque Noster; *Ufus Critica rectus multos & optimos fructus quibuslibet studis attulit. - - Sed majora profecto detrimenta inde accepta sunt. Nam quis discernat rectum usum & abusum Critica?* Respondemus merito, discernendi facultatem pendere a judicio logico. Cauatur Autor, artem criticam esse incertissimam, siquidem regulis principiisque careat. Confugit, ut hoc ostendat, ad *P. Honoratum a S. Maria, Animadversionum in regulas criticas* Autorem. Noster tandem fateatur, dari Criticam, quæ sit ars judiciaria ad discernendum, seu deducendum, in rebus, quæ sunt de facto, verum a falso. Eam per omnes vagari ac ire scientias, concedit. Fulcra ejus constituit *testimonium & conjecturas*. Regulas constituit hæc; 1) ut peritus de re sibi cognita judicet, 2) ut bene sit digesta materia, nec vitii obreptionum relinquatur locus, 3) ut sit vacuitas partium in Critico, 4) ut ex evincenti ratione feratur sententia, nec credulitati sit locus, 5) ut ad signa & circumstantias debite attendatur, 6) ut argumento negativo nullum ponatur præteritum, siquidem alias *Dionysio Arcopagite* libri satis noti haud possent tribui, nec translatio sanctæ domus Lauretanæ foret salva, 7) ut antiquitati, quantum fieri possit, veneratio seruetur, ut traditionum honos ac consuetudo persitent, e. g. in historiis Breviarii, Martyrologii, Calendarii. *Natalis Alexander Sec. III Dissert. 20* ita: *Autoritas Breviarii Romani efficere non potest, ut fabule in historiis evadant, nec censeri debent explorata & inconcussa veritatis, quæcunque Breviario sunt inserta.* Ostendit & fateatur Noster, argumentum deductum ex una præmissa, quæ est *de fide*, & ab altera naturaliter vera, firmitatem ineluctabilem

lem obtinere. Non dissentimus. Quænam vero sunt de fide? Pag. 58.
 Respondet Noster, illa omnia esse de fide, quæ in verbo Dei scripto, vel tradito expresse, vel implicite, sunt revelata, immo, quæ ab ecclesia ulterius proponuntur credenda, de fide esse tenenda. Ut ita teneatur, ac ut homines ad id, quod est de fide, obligentur, est, hoc iudice, necessarium, ut proponantur ea, quæ de fide sunt, ab aliquo ad id jurisdictionem habente. Hic vero, eodem indicante, est Pontifex, seu Ecclesia in suo capite, cujus sit aperire sensum Dei, & cui circa hoc infallibilitas a Deo sit data, siquidem Deus haud amplius nobiscum coram loquatur. *Dogma* tradit esse omnem veritatem, a Deo revelatam, & ab ecclesia propositam; *fidei* autem *articulos* esse illas priores veritates, a quibus aliæ dependent. *Doctrinam theologiam* putat esse veritates per ratiocinium. *Propositio heretica* est omnis propositio, contradicens cuique dogmati, quod in verbo Dei continetur, & ab Ecclesia est definitum. *Propositio erronea* adversatur propositioni eductæ non immediate, sed remote ab altera, in Dei verbo expressa. Omittimus alia. Tractatio secunda quæstiones de existencia & essentia Dei exponit. Dari gentes prorsus atheas, negat, confessus, existere homines, qui lumen deperdant, quo, existere Deum, convincimur, eo quod vitis sint oppressi. Laudat illa nuperi scriptoris Galli: *Magna mundi heresis non est amplius Calvinismus, aut Lutheranismus, sed Atheismus.* Promit posthæc argumenta, quibus, Deum existere, comprobatur. *Libro II* disputat de creatione & conservatione mundi divina, de angelis, de homine creato & lapsio. Præadamitas refellit. Paradisum terrestrem investigat. Exponit de actibus humanis, de libero arbitrio, moralitate, bonitate & malitia, de conscientia probabili & probabilissimo, de legibus, de lege veteri & nova, ac de legibus humanis. Dissertit de peccato: Negat, dari peccatum philosophicum. 182. Agit de peccato originali, eoque universali, ac ad omnes propagato. Est in eo multus, ut modum, quo peccatum ad posteros *Adami* traducatur, exquirat. Existimat, omnes homines moraliter contineri in *Adamo*, tanquam primo suo capite, a quo posteri dependebant. Eo autem ipso, dum 218.
 homi-

Pag. 219. homines incipiunt existere, actu ipso traducitur peccatum, quod antea virtualiter fuit in *Adamo*, in quo omnes continebantur, contractum. Sic sentit Noster cum *S. Anselmo*, *S. Thoma*, *Durando*, *Scoto*, *Bellarmino*. Querit, an virgo *Maria* fuerit a peccato originali immunis. Sacris literis ea ab hoc non pronuntiatur libera, id quod ambabus concedit Noster. Confugit tamen ipse ad illud *Gen. III, 15*: *Ipsa conteret caput tuum*, laudans *Augustini* consensum, amplectentis voculam *Ipsa*. Laudat Patres quarti & quinti Seculi, quorum testimonia sunt apud *Fraffenium*. Laudat *Epiphanium contra haeresin 59*. Evolvimus eum. Invenimus ibi hæc §. 4 p. 1061: *Sanctum erat Maria corpus, fateor, non tamen Deus illa fuit. Eadem & virgo fuit; minime tamen nobis ad adorandum proposita, licet honorata, sed adorans eum, qui e sua carne genitus, παρθένος ἦν καὶ τετιμημένη, ἀλλ' ἐκ ἐκ προσηνύθησιν ἡ αὐτῆς δοθείσα, ἀλλὰ προσενύθησιν τὸν ἐκ αὐτῆς σαρκὶ γεννημένον*. Addit *Epiphanius*: *Christus Mariam Jo. II appellavit mulierem, ne quis beatam virginem excellentioris alicujus natura crederet*. Negat *Epiphanius*, angelis, vel hominibus, licet vel maxime sanctissimis, προσηνύθησιν esse exhibendam, §. 5 p. 1062. Negat idem, *Mariam* esse adorandam, §. 7 p. 1064. Subjicit idem p. 1065: *Quamvis optima (καλλίστη) fuerit & sit Maria & sancta & honorata (τετιμημένη), ἀλλ' ἐκ ἐκ τὸ προσενυθῆσαι, non idcirco tamen adorations prosequenda*. Subdit *Epiphanius* §. 11 p. 1066: *ἡ Μαρία ἐν τιμῇ, ὁ Κύριος προσενυθῆσιν, Maria in honore sit, Dominus adoretur*. *Epiphanius* *Har. 50* §. 19 p. 1051 illud conterendi officium ad Jesum adstringit. Vocat ipse §. 21 p. 1053 *Mariam virginem sanctam, vas sanctum*. Vocat eam §. 23 p. 1054 *beatam & sanctam semper-virginem*. Docet §. 23 p. 1055 seq. eam non ex caelo corpus accepisse, ἀλλ' ἐκ σὺλ-ληψέως ἀνδρός καὶ γυναικός. Ad questionem, an *Maria* fuerit concepta, vel nata, in labe insita, vel peccato originali, nullas *Epiphanius* fert suppetias, tradens potius, ipsam naturaliter fuisse conceptam. *Scotum* sequitur Noster, cujus hæc sunt: *Virgo Maria non liberata, sed preservata est immaculata, a peccato*

peccato originali. *Augustinus de Baptismo II, 24, ita: 'Non est in filiis hominum, nec fuit, nec erit, qui nulli unquam peccato fuerit obstrictus, aut ad justitiam non ex peccato pervenerit, excepto uno mediatore - - Solus ergo ille etiam homo factus, manens Deus, peccatum nullum unquam habuit, nec sumpsit carnem peccati, quamvis de materna carne peccati. Quod enim inde suscepit, illud profecto suscipiendo mundavit. Idem in Ps. XXXIV Cap. 2: Maria ex Adam mortua est propter peccatum Adæ. Adam mortuus est propter suum peccatum, & caro Domini ex Maria mortua propter delenda peccata. Festum conceptionis Mariæ Parisiis Seculo XII ab Episcopo Maurisio publice interdictum est ob epistolam Bernardi 174 ad Canonicos Lugdunenses. Quid ad hæc Noster? Respondet, carnem Mariæ vocari carnem peccati, quatenus feminata fuerit per regenerationem, quæ sit via ad peccatum. Festum, conceptionis activæ, non passivæ, index, fuisse prohibitum, contemdit. Sunt, qui malunt, *Bernhardum* illius epistolæ haud fuisse autorem. Damnata fuit hæc 73 *Baji* propositio: *Nemo præter Christum est absque peccato originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum, ex Adam contractum: omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originis.* Hisce allatis, ad alia Autor procedit. Exponit deinde de gratia & libero arbitrio, de gratia & merito, de merito, ejusque tum *de congrua*, tum *de condigno*, requisito, non inficiens, hominem re vera cum Deo habere meritum posse. Tum differit de justificatione, quæ fiat per veram peccatorum deletionem, & internam gratiæ infusionem. Tandem de pœnis peccatorum, de inferno, ac de purgatorio, agit. Pœnam peccati originalis ponit in damno etiam sine tristitia. *Libro III* exponit de incarnationis mysterio, de causis incarnationis, de Christo, & ejus matre *Maria*, de affectionibus Christi, de merito & satisfactione Christi, de indulgentiis, de Christi præcellentiis, de Christi ecclesia. *Caput* vero ultimum inscriptum fuit de Christi vicario, seu Romano Pontifice. Tribuit ibi *S. Petro* in totam ecclesiam primatum,*

Pag. 223.

224.

262.

286.

303.

Tom. III.

Pag. 215.

- eumque supra Apostolum *Paulum*. Pontifices esse *S. Petri* successores, addit, rarus, *Petrum* re vera Romam venisse, ejusque successores esse ecclesie totius caput visibile. Affirmat, Episcopos a Romano Pontifice immediate omnem jurisdictionem recipere. Pontificem esse supra Concilium generale, contendit. Quæritur, an Pontifex gaudeat potestate in Principum temporalia. Respondet Noster affirmando, si de potestate indirecta sit sermo. De infallibilitate Romani Pontificis copiose agit. Pontificem vix credi hæreticum, monet. Exponit de infallibilitate Pontificis sententias variantes, ac diversas enodandas proponit quæstiones, de quibus doctores ecclesie Romanæ ipsi invicem dissident. Noster eorum propugnat opinionem, qui Pontificem, ex cathedra extra Concilium loquentem, extra errandi periculum docent esse constitutum. Pontifices, in quos censura incurrit, ab errore ivit vindicatum. Quæstionem, an infallibilitas ad res facti omnes pertineat, haud plene extricat, exponens potissimum de infallibilitate, in facto dogmatico & in canonizatione Sanctorum obvia. Accedit huic *Libro tertio* sub finem *Calculus chronologicus sacra Scriptura de annis a mundi exordia ad Christi ortum*, atque *Dissertatio de Christi Era communi*. Dabimus inde nonnihil speciminis causa. Exitum Israelidarum collocat Auctor in annum mundi 2698, ac inde ad templi a *Salomone* structi ætatem computat annos 520. LXX *Danielis* hebdomadas haud dimittit intactas. A *Salomonis* templo inchoato ad initium exilii *Babylonici* computat annos 479, a *Cyri* Persarum regno, ejusque initio, ad natalem Christi numerat annos 452, atque natalem Jesu ponit in annum mundi 4149. *Dionysium Exiguum* existimat æram inchoasse ab incarnatione Jesu ac 25 Martii, mensibus novem ante Jesu natalem. Expendit annos, ab Urbe condita elapsos, & ipsas Olympiades. Natalem Jesu in annum 42 imperantis *Augusti* confert, rarus, Jesum baptizatum esse anno 29 ætatis completo, 15 anno imperantis *Tiberii*. At hic annus designatur initium prædicantis *Joannis*, quod anno uno prius existisse baptismo Jesu, docet

Grave-

Gravesonius ob *Act. XIII, 25.* Pauca Noster respondet, a **Pag. 338.**
 proposito haud dimotus. Si quis diligentiam in figendo
 verò æræ Christianæ initio consumsit, is certe fuit *E. Cor-*
nelius Dietericus Kochius. *Libro IV* Auctor differit de Sacra-
 mentis tum generatim, tum speciatim. Justificationem ali-
 quando haberi ante Sacramentum, sed non nisi cum Sacra-
 menti voto, tradit. Contritionis doctrinam comitatur ex-
 positio de attritione. Polygamiam simultaneam rejicit. **190.**
 Impedimenta matrimonii, omnemque sic dictam *dispensa-*
tionem, exequitur. Clericis matrimonium denegat *jure*
antiquo. De virtutibus theologicis copiose exponit, ubi **199.**
 de fidei symbolo, de necessitate fidei in Christum Ser-
 vatorem, de articulis explicite credendis, de externa
 fidei confessione, de infidelitate, de hæresi, de schismate, **293.**
 inter alia agit. De spe & charitate diligenter tractatio-
 nem expedit. De virtute religionis commentans, exponit **317.**
 de adoratione, devotione, oratione & adjuratione, de
 sacrificio, oblatione, primitiis, decimis, de horis cano-
 nicis, de jurejurando, de festorum observantia & voto, **349.**
 de idololatria, divinatione, vana observantia, magia, &
 maleficio, acidia, tentatione Dei, de sacrilegio, de blas-
 phemia, & simonia. Progreditur tandem ad virtutes car-
 dinales quatuor. Ad justitiam illustrandam partem juris
 pertractat. De injuria & restitutione severe pronun-
 tiat. De fortitudine exponens, disserit & de bello, & de
 certamine singulari. Addit nonnihil de temperantia, vitiis-
 que, ei obstantibus. Instruct Appendicem de censuris eccle-
 siasticis, de excommunicatione, suspensione, interdicto, pœnis
 canonicis, ac de irregularitate. Hæc est *Librorum IV* summa,
 in hisce momentis eorum versantur argumenta. **411.**
457.

STIRPIS ESTENSIS ORIGINES, PRO-
genitores Serenissimorum Ducum Brunsvico-Lunebur-
gicorum vetustissimos septem, exposuit JO.
CHRISTOPH. HARENBERGIUS.

Brunsvici, 1748, 4.

Plag. 7.

Yy 3

Capiti-

Capitibus quatuor edisserendis sese Cel. Autor accinxit. Disserit primo loco de urbe & castello Este ad illud usque tempus, quo Patavini tractum Estensem sui fecerunt juris, ac ipsi Venetis morem gerere didicerunt. Tum vero ostendit, Azones, e quibus *Welfonum* progenies mascula procrevit, originis Langebardicæ existisse. Tandem vetustissimis Principum Estensium progenitoribus operam suam addicit, in notitiam Germanorum propius deducendis. *Cunegunda*, prima *Azonis Alberti II* uxor, indubie tractum Estensem ad maritum filiumque *Welfonem IV* devolvit, a *Welfonibus* inde ab *Henrici Sancti* ætate possessum. *Azo* autem ille existit Marchio Genuæ ac Mediolani. Denominatio *Marchionum Estensium* vergente Seculo XII videtur exorta. Originem *Azonum* ad Langebardos esse referendam, Autor exinde it comprobatum, quod *Azonum* progenitores nunquam non legibus Langebardicis sese censerit ac æstimari voluerunt. Remover idem objectiones nonnullas, seriemque expositionis a *Bonifacio*, Duce Tuscorum, & *Luccensium* Comite, pertexit ad *Obertum II* usque, Italicorum præcipue Scriptorum ope sese sustentans. *Bonifacio* tribuit post Ven. *Muratorium* liberos *Bonifacium II*, *Berengarium*, ac *Richildem*, Abbatissam. *Ludovici Pii* donationem fictam, S. *Petro* factam, cum *Antonio Pagi* rejicit. *Bonifacio II* adjungit filium *Adelbertum*, *Hetruriæ* Marchionem ac Ducem, hujusque edisserit gesta. *Adelberti* ac *Bonifacii* fratris fata, ab *Arnolfo*, Germaniæ Rege ac Imperatore, deducenda, ex *Gentilotti* particula *Annalium Lambecianorum* intexit. Imperatorum, quos Italia ad *Ottonem M.* usque vidit, gesta haud obiter attingit. *Adelberto* tribuit uxores, *Anonsuaram* & *Rotildem*, *Lamberti* ac *Guidonis*, Ducum *Spoleti*, sororem. Ex *Rotilda Adelbertus* procreavit *Adelbertum Divitem*, Marchionem *Hetruriæ*, opibus ac autoritate pollentem, a *Lamberto* captum, ac A. 901 dimissum, defunctum A. 917, relicta vidua *Bersa*, liberisque *Guidone*, *Lamberto*, & *Ermengarda*, commemorabilem. *Bersa* genus Noster perceret. *Guidonis* & *Lamberti*, filiorum *Bersa*

Pag. 12.

23.

26.

30.

Berta ex marito altero, gesta copiose exequitur. *Marozia* tres maritos indicat, quorum secundas tenuit *Guido*, defuncta priori conjugio viduus. Pontificum Romanorum illius ætatis addit origines ac momenta nonnulla. Epitaphia *Adelberti*, *Berta*, & *Ermengarda*, Luccæ in Episcopali æde adhuc conspicua, ex *Florentinio* adjicit. *Guidonis* Marchionis obitum ad annum 929 refert. *Lambertum* fratris uterini *Hugonis* vi & sævitia cecidisse, ostendit. *Guidoni* fuisse filios, monet, licet eos nominatim haud valeat recensere. *Adelbertum III* existisse *Guidonis* filium, verisimillimis conficit argumentis. *Adelbertus* hic tertius solet alias *Obertus I* appellari. *Obertum II* filium ei addit Noster. Genealogiæ rationes ac gesta singulorum, ex Diplomatis, actis, atque scriptorum testimoniis, decerpta, fontibus significatis, ubique exhibet diligenter. Ut idem telam ad *Henricum* usque *Leonem* pertextat deinceps reliquam, nostrum est optare.

Pag. 33.

34.

39.

41.

Bernünftige Gedanken von den Pflichten gegen uns selbst, &c.

COGITATA RATIONI CONSENTANEA
de officiis hominis erga se ipsum respectu status interni,
ac de eorum exercitio, secundum leges sapientiæ,
exposita ab HENRICO FRIDERICO

EGGERS, Melldorpiensi

Wolferbuttela, impensis Jo. Christoph. Meisneri, 1748, 8.
Plag. 8.

Incrementa vitiorum oriuntur ex neglectu doctrinæ, quæ in officiis erga se ipsum propius crebriusque expendendis versatur, quibus substituunt homines educationem, sensuum illecebris ac naturæ haud emendatis appetitibus conformatam. Qui vim ac inerum vitiis opponunt, ne ea erumpant, prohibetur, illi ad fundamenta virtutum solide elicendarum haud respiciunt. Eam ob causam Autori visum fuit præcepta Ethices repetere, multa in acceptis referens Consiliario aulico *Darjes*, a quo quondam præceptis Philosophiæ practicæ

Eticæ fuit institutus. Tractatio omnis *duabus* absolvitur *Sectionibus*. Prior est perbrevis, tradens ea, quæ de Philosophia præctica generatim erant præmonenda. Posterior complectitur *Capita quinque*. *Primum* de officiis erga intellectum exponit. *Secundum* officia voluntati debita edisserit. *Tertio* continentur officia, quæ corpori nostro nobis sunt præstanda. *Quartum* exhibet cognitionem de perfectionibus & imperfectionibus moralibus. *Quintum* exhibet ea, quæ de collisione ac pugna officiorum nosse omnium interest. Restat, ut Autor explicet officia, quæ status nostri externi considerationem attingunt. Ea enim, quæ ad statum nostrum interterm perficiendum spectant, duntaxat in præsens tradit. Vires animæ superiores ab inferioribus distinguit, prout sensationes nostræ repræsentationes vel minus, vel magis, afficiunt, speciesque intellectui impressæ vel præsentæ, vel alienæ. Organa sensoria ut sint salva, nostrum est curare & providere. Phantasmata Autor a fictionibus dignoscit. De imaginatione & memoria exponit. Utriusque notas, unde perfectio dijudicatur, indicat. In vi cognoscendi discernit *materiale a formali*. *Sponaneitatem* esse infinitam ratione *gradus objectivi & subjectivi*, significat. *Attentionem, iudicium, rationem, ingenium, soliditatem, sapientiam, artem, scientiam, inveniendi facultatem, experientie studium, opificia, philologiam, acumen, conversationem, amicitiam, prudentiam, & calliditatem*, expendit, ac officiis erga intellectum annumerat. An conversatio citra officia, ratione voluntatis præstanda, expediri possit, liceat dubitare. Officia, quæ respectu voluntatis sunt definienda, consistunt in propensionum ac aversionum directione, affectuum moderatione. Appetitum omnem profluere ex consideratione rerum, negant, qui *instinctum naturalem* nomine appetitus impertiunt. Quomodo boni cogniti, quod a nobis impetrari percipique potest, desiderium sit excitandum, Autor docet. Libertatem Autor ita stabilitum ivit, ut volitionibus nostris denegat inesse necessitatem. In emendanda anima initium fieri ab intellectu, monet. Nam ignoti nulla cupido.

Pag. 5.

9.

15.

27.

34.

38.

cupido. *Sinceritatem voluntatis*, intelligentia & religione cassam, repudiat. Facultatem appetendi ac averfandi in actum haud deduci citra invitamenta, seu motiva, fufé ostendit. Qui ex pluribus adminiculis, quibus finis obtineri potest, convenientissimum approbat, ac dat effectui, is *eligit*, & expedit *optionem*. Si unica patet via, qua finis obtineri potest, delectu opus non est. Si via illa est convenientissima, eam sapientissimus quisque sequitur. Qui fingunt, dari plura prorsus & usquequaque æqualia, inficiari debent, adminiculum dari unquam unicum. At experientia eis refragatur. Frustra idcirco statuunt nonnulli, sibi que persuadent, haud dari *principium indiscernibilem*. Corollarium hoc est nostrum, Philosophiæ everforibus opponendum. Status perfecti æquilibrii moralis est fictio, quam rerum ipsarum consideratio, & confessio ignorantiae nostræ, jugulant. Error abusum libertatis gignit, ac illum procreat inscientia, defectus attentionis, ac considerationis. Ne igitur libertate abutamur, intellectus luce induendus est. Animas differre modis, siquidem eæ sunt finitæ, Autor ita tradit, ut, corpora, quibuscum animæ sunt junctæ, compositione partium ac commixtione fluidorum discrepare, doceat. At qua ratione different animæ, corporibus solutæ? Dantur gradus positivorum in substantiis finitis, nisi fallimur, diversi. Fluidi in corporibus commixtionem variam Noster *temperamentum* appellat, & hoc esse quadruplex, cum Temperamentistis docet. Ut externam & obviam temperamenti notam constituat, colorem *capillorum* in medium adsciscit, nec prorsus infeliciter, an satis prudenter, ignoramus. Dantur nonnulla, quæ scimus nobis, non aliis. Duros capillos asperosque Noster pro audaciæ nota habet. At multi essent audaces, nisi essent bene morati, ac Christiana luce imbuti. Distinguenda idcirco videtur propensio naturalis a statu, quem homo re ipsa indutus est. Consciscit ac consentit Noster, siquidem ipse institutionem ingreditur, qua *Sanguineus*, *Cholericus*, *Melancholicus*, & *Pblegmaticus*, possit mutari. Num vero capillos mutabunt universi? Vulpes pilum, non

Z 2

animum,

Pag. 42.

44.

51.

58.

60.

Pag. 94.

animum, mutat. At pergendum. De imperio sui, consuetudine, affectibusque, Noster sic exponit, ut fit vulgo. Avtocheiræ opponit argumenta, dilemmatum naturam præferentia. Omittimus reliqua, siquidem in eis nihilprehendimus, ab aliis intentatum.

Kleine geographisch, historische Abhandlungen zur Erläuterung einiger Stellen Moses, und vornehmlich des ganzen Buchs Hiobs, &c.

hoc est;

BREVES GEOGRAPHICÆ AC HISTORICÆ
Tractationes ad illustrandum loca Moses & libri
Hiobici nonnulla, editæ Autore JACOBO
KOCHIO, Ecclesiastæ ad S. Nicolai
Lemgovia.

Lemgovia, apud Jo. Henr. Meyerum, 1747, 4.
 Plag. 20, cum Mappa geographica.

Celebrat Pl. Rev. Autor in Præfatione scripta Angli doctissimi, *Samuelis Wesley*, in *Jobum*, a nobis in compendium missa *d. 1745 Mens. Sept. P. II pag. 529.* Kochio persuasum est, *Wesleyum* consentire secum respectu temporis ac loci, quo vixit *Jobus*, nec spe destituitur, fore, ut *Wesleyi* opus propediem in vernaculam nostram transfundatur. Tabula geographica exhibet partem Ægypti orientalem, Arabiam Petræam, terram XII tribuum, ac Syriam maritimam ad Gabalam usque. Regiunculum Raemses Autor posuit ad Heroonpolin, ac sinistrum cornu incipientis sinus Heroopolitici, qui est pars sinus Arabici. Complectitur hoc opus, præter tabulam illam, varia, nominatim 1) geographicum meletema in *Deut. X, 6, 7, & I, 1;* 2) Specimina singularia consensu Chronologiæ veteris Ægyptiacæ ac Ebrææ, libris Vet. Test. comprehensæ; 3) Chronologiam monarchiæ Assyriacæ concordantem cum Ægyptiaca ac Biblica Chronologia, 4) tabulam harmonicam, eamque chronologicam, ex præcedentibus tractationibus coagmentatam; 5) succin-

5) succinctam *Hiobi* historiam, ex exegeticis partibus Autoris in *Jobum* editis collectam. Nunc sigillatim delibare opuscula placet. Loca *Deut.* X, 6, 7, & *Num.* XXXIII, 30, 31, videntur invicem contrarium tenere. Locus ille recenset expeditiones Israelidarum, tempore legislationis Sinaiticæ factas. Locus hic exhibet itinera, 38 vel 39 annis post expedita. Locum *Deut.* X, 6, 7 *seq.* Noster ita *παραρραίσει*: *Israclida profecti fuerunt tunc, cum legem suscipiebant, ex Beerothbnejaekan in Moser, ubi Aaron nuper obiit, ubi ipse sepultus est, & ubi Eleasar, filius ejus, loco ipsus Pontifex factus. Inciso proxime priori de discessu Mosi ultimo ex Sinai monte exponitur. Inde fuerant profecti versus Gudegoda, & ex Gudegoda in Jothbatham, in terram, ubi sunt rivi. Dominus etiam circa id temporis separabat tribum Levi ad portandum arcam fœderis Domini, ac ad consistendum coram Domino ad eum colendum, nomenque ejus collaudandum usque ad hanc diem. Quapropter nihilo minus Levita carent parte ac hæreditate cum fratribus suis - - Nihilo secius, laboribus haud unis defunctus, steti coram Domino 40 dies ac 40 noctes, uti antea - -* Pertinent hæc itinera ad castrorum mutationem prope Sinaiticum tractum, & tempus legislationis Sinaiticæ. Locum *Deut.* I, 1, 2, Noster ita exponit: *Id, quod præcedit, sunt quoque verba, que Mosès loquebatur trans Jordanem: ut prospiciamus in tempora anteriora longius, in tractu juxta Suph, id est, juxta Elath & Ezeongaber (II, 6) prope mare algosum, immo olim ante hoc tempus inter Paran & Tophel, inter Laban & Hhazeroth ac Disahab. Erat initio orationum retrorsus rejectarum dies undecimus, postquam profecti erant nostri ex Horeb per viam tractus montani Seir usque ad Kades Barnea. Nunc vero factum est anno 40, primo die mensis undecimi, ut loqueretur Mosès cum Israclidis cuncta, hoc libro sequentia, quemadmodum Dominus eum jusserat. Venit id in quæstionem, quorsum verba illa sint referenda: Erat dies undecimus, quo iter factum erat ex Horeb - - in Kadesbarnea. Nobis videntur ea ad tempus orationis, a Mosè trans Jordanem prope Abila*

Pag. 3.

17.

19.

21.

Sittim habitæ, respicere. Ingressus enim Israelidarum in Kades ex Horeb præbuerat epocham chronologicam, Israelidis tritam ac notissimam. Primus dies mensis undecimi incidebat in diem undecimum illius itineris. Epocham illam memorat *Moses Deut. I, 19.* Mense decimo Israelidæ circa Horeb castra secundum moverant, hac illac circuituri. Prima castrorum mutatio incidit in 20 diem mensis secundi anni secundi, *Num. X, 12.* At iter, Horebico ex tractu susceptum, ac in Kades finitum, quatenus finitum, incidit in 19 diem mensis decimi. Varia sunt, quæ Noster ad tabulas geographicas *Haafsi, Sbauil, & Pocockii,* quantum ad Ægyptum & Arabiam Petræam attinet, notat. Sinum Elaniticum ducit versus septentriones ita, ut eum ad occidentem paulisper convertat. Appulit idem attentionem suam ad enodandum locum difficiliorem *Num. XXI, 14-20,* quem ita convertendum esse docet: *Vers. 14, Eam ob causam, quod Israelidæ in confinio Amoræorum ac Moabitarum subsistebant, determinatum est in serie designati gerendi belli Jéhova, tum respectu Vabebi in Supbah, tum intuitu amnium.* Primo *Arnon* determinatus est in ea, ne Moabitis noceretur. *Vers. 15, Porro determinatus est tractus fuciorum, pertinens ad caput Moabitudis Ar, ac spectans ad fines Moabitudis.* Eo usque exercitus belligerans erat extendendus. *V. 16, Ac inde determinatum est pro designatione belli gerendi, quicquid jacet versus fontem, nempe fontem in Kades, de quo Dominus Num. XX, 8, ad Mosén dixerat: Collige populum, dabo ei aquam.* Sequitur hæc parenthesis. *V. 17, Tunc Israel in legatis suis contra Midianitas, eisque 12000, cantet hanc cantilenam: Sali demuo & scaturi, o fons! Vos, qui ibi ad Arnona estis, respondete tunc certatim. V. 18, Hic est fons, quem Principes foderunt, nobiles populi foderunt eum, per constitutionis autorem, Mosén, suosque baculos.* Comitati fuerant seniores, baculis instructi, *Mosén, petræ percutiendæ intentum. At inde a desertis determinata est Mathana. V. 19, Et inde ex Mathana versus Nabaniel, & inde ex Nabaniel Bamoth versus Esbunta. V. 20, Ac ex Bamoth retrocedendo vallis, qua in arvis Moabitudis*

Pag. 24.

26.

visitur.

visitur. *Summum cacumen* hujus tractus est *Pisga*, prospiciens ad planitiem omnem vastationis efficiendæ. Series & designatio bellorum Domini hac ratione summam hic exhibetur. *Vabeb* Nostro probabiliter est ipse *Jobus*, ad finem Arabicum commoratus. Noster in Fasciculo secundo annos ab orbe condito ad Jesum natum computat 3960. Chronologiam Chaldæorum, Ægyptiorum, Chinenfium, Tyriorum, ab hac supputatione haud abludere, addit Noster. Cyclus Ægyptiorum comprehendit quadrimestre tempus, seu 120 dies. Cyclus 12 annorum Ægyptius comprehendit $\frac{12}{120}$, seu duodecim partes seculi. Adjicit Noster testimonia veterum & exempla, partim singularia, & contractiorem durationem temporis complexa, partim epochis longioribus gavisâ. *Ofirin* ab Ægyptiis pro Messia fuisse habitum, sibi Noster persuadet, optans, ut eruditi *vestigia sperati & interpolati Messia inter gentes* conquirant. Idem *Newtoni* Chronologiam subinde corripit. Chaldæorum anni designant singulos dies. *Soffus* comprehendit 60 dies, seu duos menses, *Nerus* 600 dies, seu 20 menses, *Sarus* 3600 dies, seu 10 Chaldaicos annos, quorum singuli 360 dies æquabant. Anni 71 Chaldaici æquales sunt annis nostris 70. Nec dubitandam est, annos Ebræorum ad *Cyrum* usque fuisse Chaldaicos. Ut igitur 71 se habent ad 70, sic 3400 se habent ad 3352 $\frac{1}{7}$. Unde patescit, ex annis 3400 subducendos esse annos 48, ut annos nostræ mensuræ ab orbe condito ad *Cyrum* usque supputemus. *Schuckfordius* id jam monuit. Chronologi vero ad hoc momentum nondum attendunt. Perperam quidem. Menses enim Ebræorum æquarunt 30 dies, ut ex historia diluvii Noachici liquet. De *Epigenis* calculo apud *Plinium VII*, 56, solide Noster disserit, eumque ponit astronomicam periodum 720000 annorum fuisse, cujus initium incidit in annum mundi 2000, quo Chaldæi astronomicis observationibus cœperint operari. Epocham antiquissimam Babyloniorum figit in anno mundi 1750, quam variis computationibus magnorum intervallo confirmat.

Pag. 27.
30.

41.

46.

57.

- Pag 73. Tetram *Caschdim* ante *Cbesedum* a benignis dominis, ܩܕܝܫ , *gratia*, ita denominatam fuisse, credit. *Abrahamus* ipse jam vocatur *Chaldeus*. *Act. VII, 4*. Reges Chaldaeos antiquissimos Noster distincte & chronologicè persequitur. Tum vero ad Assyrios deflectit, exorsus a *Belosho I*, cui successit *Belus II*. Omittimus reliquos. *Ctesia*. Chronologiam Medicam cum *Herodotea* consentire, ostendit Noster. *Ctesia* calculos non obstare Chronologiae Biblicae, idem ita comprobatur. *Laboasavascum* pro *Belsazare* habet. *Nabonadius*, seu *Naboandel*, ei est *Darius Medus*, qui *Belsazaris* tutorem egerit. Canonem *Ptolemai* pronuntiat esse certum. Tum vero Chronologiae Aegyptiacae, Assyriaco-Chaldaicae, & Ebraicae, harmoniam sistit, in exponendis sacris literis longe utilissimam. Addit ei ad sinistram varias majores temporum periodos. A morte *Josephi* ad natalem *Mosis* 100 fluxisse annos, negat. *Jobi* vitam Autor Pl. Rev. ex expositione sua, qua librum *Jobi* illustravit, in summam contraxit, passim probabilibus adjutus conjecturis. *Jobum* credit vixisse ævo *Mosis* in regione Uz Edomitica, seu *Autorum Plinii*, haud procul loco *Theman*. *Jobus* fuit gentilis *Eliphast* ac *Idumæus*,¹ in fœdere *Abrahamitico* moratus, filius *Seræ* ex *Bazra*, *Mosi* dictus *Iobab*. Eandem ætatem *Jobo* tribuit *Sulpicius Severus*. Scholiastes apud *Hesychium* quidam ei sedem ad *Paran* assignat. Mater *Jobi*, ex *Horitis* orta, nuptiis alteris adscivit maritum *Reguelem Midianitam*, foecerunt *Mosis*. Probabile est, *Chobabum*, Kenitica prædia matris per hæreditatem nactum, existisse ipsum *Jobum*. Uxor *Jobi* fuit soror *Elibu*, filia *Baracheelis*, in *Parapotamia* cis *Euphraten* commorantis, ejusque *Abrahamidæ*, veræ religioni addicta. Ipsa peperit septem filios, filiasque tres. Filius pater tradidit mature prædia longius sita. *Jobus* a Rege Aegypti *Apappo*, ac ejus regni socio, filio, seu nepote, *Setho*, seu *Sesostri*, multa perpeffus est damna. *Idumæi* se subjecerunt *Sesostri*, ejusque Proregi. Domi de-sederat inter hæc *Jobus*. Veritus graviora, in austrum recessit versus *Petram* intra montium juga, regulum inter cir-cum-

cumvicinos agens. Extruxit, iudice Nostro, oppidum Ezecongeber prope Elath. *Sesoftri* se tandem submisit, *Saran* Nostro est vel *Setbus*, seu *Sesoftris*, vel Spiritus, per hunc operatus. Liberos *Jobi* aufugisse ac rediisse, credit Noster. *Jobum*, calamitatibus pressum, existimat, secessisse in exiguam insulam sinus Arabici prope Phœnicon. Natalem *Jobi* credit fuisse constellatione Saturni insignem, Mercurii, ac Veneris. Contumeliæ passim eapropter adversus *Jobum* Sparfæ. Convenerunt amici ac cognati ad eum, rati, ipsum simulata niti pietate, ac cum *Mose* intentum esse rebus haud prorsus laudandis. Retudit impetus oratorum *Jobus*, vaticinatus de *Mosis* transitu per mare, pudicitiamque uxoris, tentatus morborum tædiis, suspectans. *Elibu* convictus fuit de innocentia *Mosis* per tempestatem fulminibus molestam, ac per miracula columnæ nubis de divinitate missi *Mosis*. Deus tandem *Jobo* aperuit, docens, mulierem esse innocentem, liberosque superesse, tyrannum periisse, cujus imago erat Behemot bellua devicta, satanamque non amplius nociturum, qui sub symbolo Liviathani, seu draconis, repræsentabatur. Deus significavit, sermones *Jobi* esse dextros, ac veritati conformes. Liberatus morbo *Jobus*, ac divitiis ornatus, filiisque reducibus gaudens, preces emisit pro amicis. Calamitates ejus sesquiannum haud excesserunt. Videtur *Jobus* fuisse fœderatus *Mosis* ac *Josue*. Vixit annos 140. Sepulcrum, cui epitaphium voluerat positum, resurrectionis speratæ monumentum, nobis est incompertum. Hæc est vitæ *Jobi* summa ex opinione Pl. Rev. Autoris, in quo & diligentiam & studium sine cortice natandi merito laudamus.

JACOBI WILHELMI FEUERLINI, D. & Prof. Theol. primar. *Observationes variæ in Augustinæ Confessionis singulos Articulos, cum Præfamine de Wilhelmi Lindani Concordia discorde, ejusdemque testimonio de originali exemplo Latine Confessionis Augustinæ in Archivo Bruxellensi.*

Got-

Gottingæ, typis Joannis Frid. Hageri, 1742, 4.
Alph. 1 plag. 7½.

Disputationes singulis hebdomadibus instituit Summe Rev. Autor, easque observationibus variis & selectis in Augustanæ Confessionis capita singula voluit dicatas. Exinde id enatum fuit volumen, quod tandem ad umbilicos est adductum. In proœmio, vicem Programmatis sustinente, ipse de *Wilhelmi Lindani Concordia discordæ* ex Bibliotheca sua instructissima differit. Singula fere *Lindani* scripta hodie sunt rariora. *Hospinianus* a *Lindano* mutuatus fuit inscriptionem libri sui *de Concordia concordæ*, quam nostratum Formulæ Concordiæ opposuit, siquidem *Lindani* librum *Cap. 46* paucis recensuit. *Leonardus Hutterus* id videtur ignorasse. Egit de eiusdem *Lindani* libello *C. A. Salig.* in *Historia Augustanæ Confessionis P. I pag. 730 seq* tribuens ei formam, quam vocamus *duodecimam*, licet ea sit minor ea, quam *octavam* appellamus. Editus est *Lindani* libellus A. 1583, 8, Coloniae apud *Birkmannum*, qui eum annum ei ad finem subiecit. *Lindani* vitam scripsere *Possevinus*, *Loofius*, *Knippenbergius*, & *Valerius Andrea* in *Bibliotheca Belgica*. Succincte Noster eam repetit, addens ea, quæ indicio sunt, *Lindanum* inspexisse Bruxellis authenticum exemplar Confessionis Augustanæ Latinæ, in tabularium eo translatum jussu *Caroli V* Imperatoris, *Lindanum* solitum fuisse φιλὰ-λῆθῆ, Noster exinde comprobat, quod *Lindanus* doctuit, errorem Vulgatæ in verbis *Gen. III, 15, Ipsa conteret*, e textu Ebraico esse corrigendum, teste *Richardo Simonio Hist. crit. du V. T. III, 17, p. 146*. Observationes singulæ ad singulos Augustanæ Confessionis Articulos spectant, ac numerum XXVIII æquant. Distinguit Autor in illis Articulis characterem ecclesiæ, in capitibus articulisque fidei cardinalibus situm, a partibus secundarias, minusque principales. Ad has refert argumenta explicantia, illustrantia, & ex parte horum historica, modos probandi, ac cum maxime allegationes extrinsecus adscitas. Secernit hæresin ac errorem a quæstione historica, an hi, vel illi, re vera hos, vel illos, fo-
verint

verint errores. Samolatenismus enim damnatur, quamvis
 forte *Paulus Samolatenus* eum errorem haud erraverit, qui
 a plerisque ipsi verti solet vitio. Noster locum *Gen. III, 21*,
 ita exponit: *Adam factus est sicut unus* (Satanas) *ex illa* (ar-
 bore) *ratione cognitionis boni ac mali* (in se experimentalis).
 Trinitatem evincit ex *Jes. XLVIII, 16*, *Matth. XXVIII, 19*,
 & *Joh. V, 7*. Addit paulo post: *Locum hunc Joanneum, quam-*
vis nullius Codicis manuscriptori Graeci melioris autoritate sine
exceptionibus nitatur, authenticum tamen esse, probant veter-
translatio Latina & citationes Patrum Tertulliani, Cypriani,
ac aliorum. Monet, notionem ontologicam de persona ex
 substantia Deo non posse integram attribui. Monet, hæ-
 reses ortas esse ex studio intempestivo explicandi mysterium
 Trinitatis plus quam presse. Sabellianismum *Paulo Samoi-*
lateno perperam tribui, contendit, repudiato *Epiphani* testimo-
 nio. Per Samolatenos neotericos, articulo Confessio-
 nis Augustinæ primo memoratos, designari putat *Michae-*
lem Serretum. In regentis restare peccatum innatum, non
 imputari, docet ex *Rom. VII, 7 seq.* & ex *Augustino de Nuptiis*
& concupisc. Cap. 25. Addit capitula 6, 7, 8, *Concilii Mile-*
viani contra Pelagium & Celestium. *Pelagium* errasse, infi-
 ciatumque esse peccati innati labem, monet. Originem
 animarum ita exponit, ut nec Traducianis, nec Creatianis,
 accedat, sed, tertium dari, tradat, ratus nempe, parentes
 esse causas efficientes minus principales liberorum suorum
 ratione & anima & corporis. Nam ortus Jesu *κατὰ σαρκά*
repetitur ex πέντε αἰώνων, *Rom. I, 3*, *Joh. III, 6*. Qui ve-
 ro ex una anima simplici, vel ex corpore, possit anima nova
 produci, haud significat. *Regnum celorum Joh. III, 6*, ipsi
 est regnum gratiæ, in quod ordinarius per baptismum da-
 tur introitus. *Locum Joh. I, 1*, a *Salm. Crellio* vindicat. Hæ-
 manam Jesu naturam collocat extra dubitationem. Unita-
 tem Christi ostendit, repudiato Nestorianismo & Eutychia-
 nismo. Variantem de descensu Jesu ad inferos sententiam
 exprimit. De justificatione exponit solide, suisque muniis
 congruenter. Eruit originem titulorum, articulis Aug.

Pag. 2.
3.
4.
5.
7.
11.
13.
16.
19.
23.

- Confessionis præfixorum. *Thoma Muntzeri* errores strictim attingit. Opera bona esse conciliatores vitæ fidei, inficiatur, locumque *Jac. II, 17*, de charactere fidei negativo exponit. Obedientiam Christi activam imputari justificatis, monstrat ex *Rom. V, 19*, *Phil. II, 8 seq.* Notat *Joannem Piscatorem*, ei doctrinæ refragatum, ac *Kargium* resipiscentem. *Ambrosio* tributum esse tempore compositæ Augustanæ Confessionis Commentarium in *Epistolas Paulinas*, ostendit ex *Bellarmino de Script. Eccles.*, *Riveto in Critico sacro III, 18*, ac *Tillemontio*. Ecclesiam Christi in sacris literis esse cæterum solorum sanctorum, contendit. Gnomen, *extra ecclesiam nulla est salus*, non nisi de Ecclesia interna accipi posse, docet. Utramque, internam & externam, operose dignoscit. Socinianos nomen Christianæ ecclesiæ haud mereri, eoque esse indignos, docet. *Godofr. Arnoldum* Donatismi reum peragit. Baptismum profelytorum apud Judæos ante tempora Jesu in usu fuisse, negat. Baptismum *Thomisticum*, qui in unico Jesu Christi, sit nomine, repudiat cum *Hyacintho Serry*. Pædobaptismum accurate vindicat. De sacra cœna modeste solideque dissertit. De confessione peccatorum ecclesiastica, sacram cœnam præcedente, distincte exponit ex praxi & ecclesiastica historia. Novatianorum errorem detegit, lapsis pœnitentiam denegantium. De *opere operato* disputat. Fructus historiz sacre utramque faciunt paginam. Controversiæ enodantur parce & succincte. Stylus est planus & theologicus. Nec deest quidquam, quod ad compagem Theologiæ dogmaticæ possit referri.

TRE LETTERE DEL SIGNOR ABATE DOMENICO LAZARINI &c.

id est,

TRES EPISTOLÆ ABBATIS DOMINICI LAZARINI DI MORRO, in quibus ostenditur, Veronam ditioni Cenomanorum fuisse subjectam.

Brixiz, apud Joannem Mariam Rizzardum, 1745. 4.

Plag. 10½.

Scriptit Anonymus clarissimus disquisitionem historicam de

de antiquo Veronæ statu, cui titulus est: *Ricerca istorica dell' antica condizion di Verona*. Dubitationes suas ac dissensum adversus eam singulari scripto declaravit Canonicus *Paulus Gagliardi*, negans, Cenomanos haud tenuisse Veronam. Iste *Gagliardi* liber hanc præfert inscriptionem: *Pavore d' intorno all' antico stato de' Cenomani*. Anonymus ditionem Veronæ Cenomanis subduxerat. Abbas *Lazarini*, veritati amicissimus, difficultates opinionis Anonymianæ Anonymo exposuit coram civitate erudita. Dolendum est, literas has non simul cum Commentariis Cel. *Scipionis Maffei* in *Verona illustrata Libro primo* evulgari potuisse. Composuit *Lazarinus* præterea delicias poeticas, salibus *Plantinis* refertas, nondum publicatas, at Romæ a *Francisco Benaglio* edendas. Literas hæc edidit *Julius Baitelli*, ac Eminentiſſimo Principi Cardinali *Angelo Maria Quirinio* consecravit. *Lazarinus* eis comprobatum ivit, Veronam ditioni Cenomanorum subjectam fuisse. Ad duos præcipue versus *Catulli* confugit, quos contendit *Catullo* & dignos & tribuendos, licet Ill. *Scipio Maffejus* eos proſcribere aggressus fuerit in *Verona illustrata*. Edidit Emin. *Quirinius Specimen Brixiana literature*, eique præfixit Brixie imaginem, addito *Catulli* hexametro: *Flavus quam molli percurrit flumine Mela*. Adde pentametrum: *Brixia Verona mater amata mea*. Utrumque versum Purpuratus Emin. loco laudato pag. 324 autoritate *Mureti*, *Statii*, & *Octavii Pantagathi*, Brixienſis, vindicavit. *Lazarinus* Epistola prima distichon illud, de quo diximus, *Catulli* pro genuino & reputat & defendit. Contextui id favere, demonstrat. Ecquid consilii, vel usus, profluere potuit, vel accedere, ex versiculis illis duobus intrusis? *Callimachus*, quem *Catullus* fuit imitatus, eadem fere ratione patriam suam celebravit. *Percurrere* dicitur fluvius locum, quem ex parte alluit, *Cicero* & *Horatius* se ea dixere percucurrisse, quæ præterierant pæne. *Molles* dicuntur fluminum undæ apud *Lucretium*, *Ovidium*, *Virgilium*. *Anacreontis Oda XXXVI* habet ἀναλὸν ποταμ. *Flavum* dixit Tiberim *Horatius Carm. I Od. 2 & 8*. *Lymphas flavas* dixit *Pacuvius* apud *A.*

Pag. 4.

6.

11.

12.

- Gellium II, 26. Mela adhuc vocatur Mello, Mella, quæ vox in MSta recentiora irrepsit. Melam flumen novit Virgilius Georg. II v. 278. In duobus Codicibus MStis Catulli desiderari dicitur distichon controversum. Quid inde? Epistola secunda in eo occupatur, ut, Cenomanis Brixiam subfuisse, pelluceat. Ad Adriam habitasse Venetos, de reliquo ad Occidentem incoluisse ultra Infubras, Polybius autor est Lib. II.*
20. *Falsæ interpretationes hunc locum perverterunt. Livii hæc sunt clara V, 9, Dec. I: Alia subinde manus Cenomanorum, Elitovio duce, vestigia priorum secuta eodem saltu, favente*
21. *Belloveso, cum transcendisset Alpes, ubi nunc Brixia ac Verona urbes sunt, (locos tenere Libui) confidunt. Non licet*
22. *hoc loco Cremonam substituere Veronæ. Nam Galli Placentiam & Cremonam habuere, teste Livii Epitomatore Lib. XX. Galli fuerunt Patavii accolæ, teste Livio Lib. X. Veneti angulum circa sinum maris circumcoluere, teste Livio Lib. V.*
28. *Romani trajecto flumine Clusio venerunt in Cenomanorum regionem, teste Polybio Lib. II. Cenomanorum terminos australes Ven. Lazarinius tabella geographica expressit pag.*
33. *29, Mantuam extra eos ponens. Brixiam caput gentis Cenomanorum appellavit Livius XXXII, 30. Alibi Cenomanos vocavit Gallos Brescianos Lib. XXI. Brixiam Galli condiderunt,*
43. *teste Justino Lib. XX. Ptolemæus de Cenomanis: Κενομανῶν, οἱ εἰσιν ὑπὸ τὴν Οὐσυνετίαν, πηλοῦς, Βέργομον, Φέρου Δαργέντων, Βριξία, Κεσμῶνα, Μάνικα, Τριδέντε, Βέρριον. Verona hic non potest substitui. Tertia Epistola ad illa Plinii III, 19,*
45. *spectat: Rhatorum & Euganeorum Verona. At codex Spirus forma publica expressus, ac Landini, apud Gallos exscriptus, ille A. 1469, hic A. 1476, habet hæc: Feirini, Tridentini,*
46. *Bervensci, Rhatia oppida. Rhatorum & Euganeorum. Verona. Julienses Carnorum. Batavica editio punctum non habet ante Verona. Id nostra nil refert. Plinius solet concise punctis omnia in serie urbium præcidere ac interfecare. Hactenus Lazarinius.*

ESSAIS SUR L'HISTOIRE DE BELLES
LETTRES &c.

id

id est,

PERICULUM HISTORIÆ LITERARUM
elegantiorum, scientiarum & artium, per JUVENEL
DE CARLENCAS.

Tomi II.

Lugduni Gallorum, apud Fratres du Plain, 1744, 12 maj.

Tom. I plag. 19, Tom. II plag. 15½.

Primum occupat locum historia linguarum & Grammatica. Occurrunt ibi lingua Ebræa, Syriaca & Chaldæa, Phœnicia, Æthiopica, Græca cum dialectis, Latina, Gallica, Italica, Hispanica, Germanica, Turcica, Sinica. Ebrææ linguæ vocales, circiter mille annis post, quam viva esse desiit, Judæorum criticos de schola Tyberiadensi, quos Masoretas appellarint, invenisse, arbitratur Cl. Autor, eosdemque fuisse homines admodum mediocres. Ita vero fiat, ut Ebræa lingua difficilior, non nisi paucissimis pervia fiat, tot quippe spinis obsita, punctis nimirum vocalibus & accentibus, vel spiritibus inutilibus, dum jam non loqui Ebræam linguam, sed intelligere, velimus. Pater *Guarinus*, Ordinis Benedictini, puncta quidem vocalia defendit, sed, non obstantibus ipsius curis, plures Ebrææ linguæ amatores excutiant hodie jugum perquam molestum, quo in sacrorum librorum studiis non nisi retardantur. Enarramus isthæc bona fide, id quod est confutasse apud illos, qui deprimere nolunt contextum sacrum atque divinum, ut evehant humanum. Tanto autem id magis mirabile videtur, quoniam in lingua Græca intelligenda judicat esse utilissimos accentus. Latina lingua *Scipionis* ac *Lælii* tempore perfecta fuit. In primis *Terentius*, *Menandrum* sedulo secutus, ausus est primum omnes gratias Græcorum in linguam Latinam recipere. Numerum atque harmoniam augebat *Cicero*. At Poetæ, sub *Augusto* florentes, sedulo æmulabantur atque exprimebant *Pindarum* & *Homerum*. Atque hoc est illud temporis spatium, quo Romanam urbanitatem comprehendere debemus, ac florem illum elocutionis atque elegantiae,

Pag. 5.

7.

8.

12.

16.

- Pag. 17. tam proprium Romæ, quam Athenis, Atticissimum, cives ac peregrinos distinguentem. Floruit hoc genere *Cicero*, *Titus Livius* caruit, cui provincialis ideo modus exprobratur.
28. Inter recentiores linguas singularis urbanitas Gallicæ tribuitur; Italicæ ac Hispanicæ abrogatur. Harum altera in eo peccat, quod nimis est lepida & velut jocosa, (*d'enjoué*, *de badin* & *de solâtre*,) altera in contrario inflata, atque ad pompam & ostentationem composita. Laudat tamen inter Italos, tanquam puritatem adhuc linguæ servantes, *Bocaccium*, & *Petrarcham*, quos infirmius imitati fuerint *Bembus* & *Tasso*, rudera vero ultima ostendere ait *Bentivoglium*, *Purpuratum*, *Guarinum* & *Marinum*, equitem. Germanicam disci linguam ad utilitatem peregrinantium, ob scripta limatiora Britannicam: quod quidem digno partim est nostris dederi, dum imitari, quam scribere, malunt, partim omnino falsum, dum nostra lingua æque bonos libros habemus,
30. atque ulla in alia, compositos. Ad linguam Turcicam quod attinet, *Guil. Megiserus*, Historiographus Saxonicus, A. 1612
32. primam Grammaticam Turcicam publici juris fecit. Poësin, de qua deinceps agitur, cum *Rollino* in *Maniere d'enseigner les belles lettres* ejusdem cum mundo ætatis facit. Primo laudibus & celebrationi Numinis divini, mox profanorum Numinum, dedicabatur, unde ad homines veluti descendit. Mansit tamen *ἑδραίωνος* aliquid, quodque pauci attingunt. Floruit ita Poësis apud Græcos a pugna Marathonia usque ad bellum sociale, Latina sub *Augusto*, Italica *Tassi* tempore, *Cornelliano* seculo Gallica. Hispani nescio quid inflatum, falsæque granditatis, habent. Anglorum Poësis pompa verborum tecta, neque harmonia raro, nullas tamen habet imagines, nec nisi trivialem sensum animis instillat, aut nudum verborum lusum. Istis generatim monitis, de præcipuis carminum speciebus singulatim agitur. Lyrici, jure suo, primum constituunt ordinem. Sequuntur heroici carminis Autores, tam antiqui, quam recentiores, quos inter nonnullos ad dogmaticum potius carmen referemus, e. g. *Hesiodum*, *Lucretium*, *Ovidium*; ut & exclusam mallems *Præbam Falconiam*,

comiam, centonem quæ verbis *Virgilianis* sacrum confecit. Ad Poetas dramaticos dum transitur, optime differentia istorum generum in eo constituitur, quod epos narret, agat autem drama. Actio prout illustris est, sive vulgaris, tragœdiam, vel comœdiam, ficit, utramque jambico genere gavisam. Hispani, Autor inter alia scribit, in scenam producunt non nisi nobiles amantes, & tales etiam antiquitatis heroes sistere solent. Angli ex ipsorum indole res eligunt atrociores, ac sanguine theatrum conspurcant, qualibus & argumentis ipsorum lingua accommodatissima videtur. Belgarum sermo pinguior est, quam qui nobili poematum generi inserviat. Multitudo regulas ignorat; sapientes Latinam præferant orationem. Consideratius judicare videtur Cl. Autor, ubi Eclogas, Satyras, Fabulas, Elegias, Epigrammata, persequitur. Attamen & hic, ait, e. g. solam novi *Thoma Mori* adversus Germanos satiram, quæ præter Gallicas, inter recentiores, attentionem mereatur. Sed ad liberam eloquentiam a ligata progredimur, quæ & generatim & seorsim, ad sacram, vel forensẽ, quod attinet, sedulo tractatur. Ut cum Poesi Poetica conjungebatur; ita etiam Rhetorica cum arte dicendi; utraque vel antiquior Græcorum, ac Latinorum, vel recentior Gallorum inprimis atque Italarum, sociatur. Historia succedit, cum omnibus, unde hauritur, monumentis: sive sint aræ, tẽpla, dies festi, tropœa, nomina, & cognomina; sive historica documenta, literis veluti κατ' ἐξοχήν consignata. A Phœnicibus & Ægyptiis literarum elegantiorum atque inprimis historiarum studium acceperunt Græci. Romanos inter *Fabius Pictor* primus est, qui libero sermone historiam, singulatum sui temporis, fuit complexus. De arte historica, deque inscriptionibus, epigrammatibus, insignis parum est, quod hic reperitur. Ampliores sibi partes Philosophia vindicat, cujus conditiõ tam ante generalem orbis inundationem, quam post eam, idque apud Ebræos, Ægyptios, Phœnices, Græcos, Romanos, priores Christianos, Arabes, Mauros, Gallos, atque alios, proponitur. Eundem ordinem habent

Page 56.

62.

77 seq.

83.

96.

92.

115.

119.

126.

130.

134.

139.

154.

princi-

- principes Philosophiæ partes, Logica, doctrina morum, Metaphysica, & Physica. Cum isthac proxime conjungitur
- Pag. 173. Historia naturalis. Inde fit ad rem medicam transitus, cujus
175. Ægyptiis tribuitur inventio; cultura vero describitur Ebræorum, Græcorum, Romanorum, Arabum, Sinensium, 185. Persarum, Gallorum, Italorum, ac Germanorum. Inter illius
194. partes prima est corporum sectio, quam *αντοποιαν* Græci vocant; altera herbarum notitia, florum, & plantarum, cujus incunabula quærentur apud Israelitas; tertia Chimia inter
200. Ægyptios orta. Botanices imprimis renovatio Germanis, 195 seq. nominatim *Leonardo Fuchsio*, vindicatur, a quo Itali pariter & Galli herbarum exquirendarum studiis accensi fuerint.
204. Scientiæ etiam mathematicæ, quæ sequuntur, per partes eun-
205. do enarrantur. Agitur itaque de Arithmetica, rursus ab
208. Ægyptiis derivata, de Geometria, iisdem auctoribus orta; a
217. quibus & Cosmographia originem repetit, sive tam Astro-
233. nomia, quam Geographia. Mappas geographicas *Sesoftris* invenisse dicitur, ut imperium novis accessioibus auctum
234 seq. dimetiretur. Hac occasione antiqua Geographia distinctius
240. a recentiore separatur. Geographiam juvat ars nautica.
247. Succedunt Optica, Catoptrica, Dioptrica, Gnomonica, Mecha-
288. nica, Hydrostatica, Musica, atque Architectura, tam mili-
298. taris, quam civilis. Hinc evehitur Autor ad Jurispruden-
305. tiam, tam civilem, quam sacram, neque minus ad discipli-
312. nam sanctiorem, de quibus nil adeo singulare offendimus.
326. Postea recedit ad sculpsuram, cujus a colossis prima repetit
344. ostenta, quibus & in partibus picturæ incunabula quærun-
363. tur. Proxima est de arte insculpendi tractatio, sive sine lapides, sive nudi, sive ligna, sive alia signanda. Sequun-
364. tur Autores Historiæ literariæ, & quidem de Grammaticis,
393. Poëtis, Oratoribus, Rhetoribus, Historicis, Philosophis, Autoribus sacris, Scholis celebrioribus, Theologis, Jure-consultis, Artibus, Historia literaria generatim, deque Academiarum historia. Inde expatiatur ad agriculturam & hortos Clariss. Autor; ad deinceps ad venationem ac pesca-
turam,

turam, primis a temporibus solennem; nec minus ad
artem equitandi, tandemque gymnasticam. Pag. 407.

Alter Tomus eadem varietate rerum commendatur. 412.
Tom. II.

Damnat hic Autor inprimis Astrologiam, Geomantiam, Chiromantiam, quas artium curiosarum nomine profanae gentes appellarint, damnatas jam *Aët. XIX, 21. Uno & viginti Capitisibus* illud supplementum constat. Istitis tres sunt Autoris Dissertationes adjunctae de origine Academia- rum, de *manufacturis*, deque artibus mechanicis, jam ante A. 1738 publici juris factae, hic autem auctae & amplificatae. Ceterum id semper tenendum est, periculum facere Autorem, neque adeo rem omnem ab eo ex-

hauriri; porro juvenibus elegantioribus, non omnino eruditis, scribere Nostrum. Altius tamen inprimis repetit Gallicae Poesios originem, ad Bardos praecipue derivandae.

Eandem deinceps membratim considerat, ubi, ut in argu- mento peculiari, peculiare passim observationes de- prehendimus. Sequentem obtinet locum Poema histo- ricum; quod ordine, diversitate rationis proponendi, graduque perfectionis, ab heroo sejungit. Succedit Mytho- logia, tres in aetates divisa, & cujus simul autores *επιμνηστικος*

accuratiore percensentur. Proximae sunt historiae itine- rariae, de quibus, ad antiquos quod attinet, exceptis *Xenophonte & Strabone*, non adeo multum habemus: sed tanto plura suppeditant recentiores.

Chronologia suc- cedit, quam Critica comitatur, non sine arte diplo- matica. Hanc, licet antecedere debere videatur, historia genealogica, forte quod non raro ex Diplomatibus haurit, presso pede sequitur. Atque illam demum historia in- scriptionum excipit.

Allegatur hic inprimis inscriptio Phoenicum, de duabus columnis in Mauritania Caesariensi petita, deque Phoenicia lingua sic translata: Nos sumus illi, qui rapinae effugimus Jesu filii Naue. Eodem referun- tur Romanorum votiva, quibus inprimis vita damnatorum nomina inscribentur, quod illustratur exemplo *Camilli*;

B b b simul.

Pag. 1.

36.

38.

40.

51.

68. 76.

84.

107.

104.

113.

- Pag. 127. simulque inscriptionum de stilo monetur, non illam esse
 debere nimis fortem, nervosam, emphaticam. Proxima est
 134. Iconographia, seu cognitio de statuis & bustis antiquis, de pena-
 ribus, de *Mosaicis*, quæ dicuntur, atque aliis figuris. Ab ea
 136. distinguitur Iconologia, sive notitia Deos, elementa, vitia,
 138. virtutes, atque hujus generis alia, pingendi: unde & em-
 143. blematam originem Autor deducit. Coniunguntur cum illis
 149. symbola & sententiæ (*devises*). Inde fit transitus ad artem mi-
 litarem. Sequitur Pyrotechnica, tam antiquiorum, quam re-
 157. centiorum, nonnullis notatu dignioribus inventis conspicua.
 161. Succedunt ars per compendia & notas scribendi; arcana
 164. scriptura, quæ, nescimus quare, *καρυκαία* dicitur; atque
 ars zifras ejusmodi, sive arcana cogitationum indicia, de-
 167. gendi; quæ quidem non nisi a recentioribus inculcata fuit.
 168. Inde progreditur Amor ad Politicam, cujus doctrina histo-
 riarum semper anima credita fuit. Eum historiarum finem
 ac tramitem elegerunt, apud Græcos *Herodotus ac Thucydi-
 169. des, Sallustius ac Titus Livius* apud Romanos, ceterum,
 170. apertius autem *Xenophon, Polybius, Tacitus*. Historicorum
 etiam Orationes huc spectant. Ita *Mummus* in *Sallustio* po-
 pulum adversus *Jugurtha* fautores excitat; *Valerius* in
Dionysio Halicarnassensi formam reipublicæ convenientissi-
 mam designat; *Agrippa & Mæcenas*, apud *Dionem* alter dis-
 171. suadet imperium *Augusto*, suadet alter; *Tiberius* apud *Taci-
 tum* coram senatu de luxu abrogando disputabat. Inde &
 antiqui cum Historia Philosophiam conjungebant. Doctores
 habuit *Alexander Aristotelem*, omnium Philosophorum cele-
 berrimum, ac *Homerum*, Historicorum Græciæ antiquissi-
 mum; *Scipio Africanus* semper secum habuit *Panætium*
 Philosophum, Historicum *Polybium*; *Lucullus Xenophontem*
 191. Philosophum æque ac Historicum lectitavit. Sed ad Biblio-
 thecas properamus, *Bosuto* iudice ab Ægyptiis primo
 curatas. Attamen, cum, jam esse antea editam ista tractatio-
 nem, recordemur, neque nobis jam constet, quid sit recens
 adjectum, prior dum editio non ad manus est, sicco illam
 pede

pede non immerito transimus. Sequitur res numaria, rectiora modo tempora considerans, ac primarios antiquorum numorum thesauros percensens. Hanc excipit historia ephemeridum & commentationum, per partes editarum. Laudantur hic etiam, quod grati agnoscimus, *Acta* nostra, nec de horum historia profus nihil commemoratur. Societates literariae sequuntur, a Græcorum ludis derivatae, & ab iisdem jam Academicarum titulum adeptæ. Porro describuntur *Academiarum* Medicorum sectiones, antiquis etiam notæ, a recentioribus autem audacius ac feliciter adhibita. His additur ars metallica, ferri, auri, aliorum metallorum, præparatorum & cudendorum, ubi simul de Chemia, & de Alchemia, singulari *Capite* nonnihil disputatur. Sequitur ars urinatorum, qua feliciter, quam illic aurum, margaritæ quærentur. Succedant opificum artes, manufacturæ, quæ dicuntur, & mechanicæ, quibus de diversis ædificandi modis denuo aliquid admiscetur. Sed de istis, ut ceteris, ipsum Autorem consuluisse juvabit

Pag. 208.
221.
228.
231.
254.
259.
280.
284.
286.
306.

DE CONSILIO DE EMENDANDA ECCLESIA,
auspiciis PAULI III, P. R. a quatuor Cardinalibus &
quinque aliis Præsulibus conscripto, ac a PAULO IV
damnato, ad Cardin. QUIRINUM Epistola JOAN.
GEORGII SCHELHORNII Accessit JO.
STURMII de eodem Consilio
Epistola.

Tiguri, sumtibus Heideggeri & Sociorum, 1748, 4.

Plag. 9.

Tandem iteratis, sed amicis illis, & humanis, & ira odioque vacans, provocationibus Eminentissimi *Quirini* locum relinquens Celeberrimus *Schelbornius*; silentium, intra pectus sibi quidem firmiter constitutum, rumpit, & ad superiorem Patris Purpurati Epistolam, de *Paulo III* per-

B b b 2 scriptam,

- Pag. 4. scriptam, erudite respondet. Satis graves interserit Noster causas, quare manum de tabulâ ista tollere decreverit, inter quas ea primaria videbatur ipsi, ne disceptationis mutue progressus tandem animum *Quirini* a se abalienaret, cum videret, ipsius sententiam quam maxime a sua discrepare. Plurimæ tamen Patris Purpurati obestimationes illustre ad bene de ipso sperandum signum edebant, & Autorem, ne morosior justo haberetur, ad scribendum compellebant. De vita *Pauli III* inter utrumque doctâ intercedit contentio. In præsentia vero diversis ex causis de consilio de emendanda ecclesia, *Pauli III* jussu inito, & literis consignato, & Emin. Cardinali magnopere laudato, quæstio ulterior instituitur, relictis reliquis, quæ de gestis *Pauli III* dicenda restant, iisque in aliud tempus reservatis. Duo sunt potissimum, ad novemvirale illud consilium spectantia, hic memoranda. Alterum est, ut solidissimis evincatur rationibus, ipsum illud a *Paulo IV*, qui tamen ejus consultationis pars ipsemet insignis fuerat, in Romanum librorum hæreticorum & damnatorum Indicem esse relatum, atque ex eo deinceps in reliquos, hunc infectos, ad nostra usque tempora fideliter transfuisse. Alterum, circa hoc consilium expediendum, in eo positum videtur, ut luculenter demonstraretur, nullum fere locum isti a *Paulo III* fuisse datum, adeoque parum, vel nihil plane, ex eo in Pontificem redundare posse. Sed, ne epistolæ modum hæc scriptiuncula excedat, de priore tantum agere nunc constituit Autor doctissimus, posterius propediem ex aße confecturus. Ne vero dubia & anceps ineatur pugna, reticenda sibi Noster sumit verba Emin. *Quirini*, de præsentia causa testificantia, ut facile lector de veritate rei erudiri queat. Qua in re præclare simul meritus est de lectore Germano Autor, cui *Poli* collectionem Epistolarum; a Cardinale nostro laudabili opera susceptam, nondum videre contigit. Ex iis omnibus, fideliter ampleque huc translatis, apparet, Emin. Cardinali eam esse mentem, ut statuat, non ipsum Consilium,

filium, *Pauli III* jussu conscriptum, a *Paulo IV* Indici prohibitorum librorum fuisse inditum, sed *Sturmii* aliorumque de eo libros animadversionesque peti. Verisimilitudinis speciem hanc opinionem præ se ferre, Emin. *Quirinus* argute conjicit, suas addens rationes, ab Autore ordine excus-
 las, atque pro virili enervatas. Facile posse fieri, Episcopus Brixiensis scripserat, ut sub *Libro, inscripto de emendanda ecclesia, Sturmii* libellus indicetur, de hoc argumento tunc temporis editus, suffragante etiam *Niceronio*, hanc rem omnem ita describente. Sed provocat hic Noster ad tres Indicis, auspiciis *Pauli IV* editi, editiones, præsentissimos hujus disceptationis arbitros, in quibus singulis legitur: *Liber inscriptus Consilium de emendanda ecclesia*; in nulla vero: *Liber inscriptus de emendanda ecclesia*. Ad *Niceronium* vero quod attinet, ille nequam de hoc libro, de quo quæstio est, sed de *Sturmii* modo libello, in excitato loco scribit, ita tamen, ut non plenum editionis *Sturmiana* titulum sistat; quem genuinum profert Autor, docte simul monens, incredibile esse, libellum *Sturmii*, nomine non addito, peti posse, cum ratio deficientis nominis non appareat, & simul tamen errori locus detur amplissimus, cui vel unico verbo obviam ire potuissent Indicis confarcinatores. Confirmatur præterea Autoris sententia ex aliis cautionibus, quas adhibuerunt Indicis fabricatores, ne in re tam gravi verba lectoribus darent, & dubie aliquid pronuntiarent, id quod ex plurimis exemplis docte conficitur. Nec opinioni Emin. Cardinalis silentium *Pauli Sarpii* patrocinari videtur, dum ab unius alteriusque scriptoris silentio, vel ignoratione, ad negandum ipsum factum concludi nulla ratione possit. Non sequitur etiam: *Sarpus, Launojus*, alique, nescierunt, Consilium illud inter libros damnatos a *Paulo IV* fuisse relat-
 tum; ergo hoc factum haud est. Quin testimoniis constat, *Launojum* vidisse, illud Consilium sui ævi Inquisitoribus minus probatum esse. Nec officere causæ suæ, Noster præclare monet, Scriptores Romanæ ecclesiæ placitis addictos

Pag. 12.

13.

15.

16.

Pag. 17.

- dolere, Consilium illud, quod in collectione Conciliorum, a *Petro Crabbe* luci exposita, comparet, in *Suriana*, aliisque posterioribus, desiderari. Ex eo enim patet, eos nihil de censura in laudatum Consilium rescivisse, illisque, viris ceteroquin ingenii acie non destitutis, inde haud subokuisse, causam omnino gravissimam hujus omissionis subesse debere, quam inuuit ipse *Surius*, sollicitè cavens, ne summam hujus Consilii vel primis labris attingat, licet alias, *Pauli III* studium emendandæ ecclesiæ mirifice jactare, sibi statum esse arbitretur. Nec est, quod *Possevinus* intercedat, perhibens, non permittere hanc Consilii nostri formam, ut in collectionem Conciliorum referri possit, cum ea destituatur autoritate, quæ Conciliis inesse debet. Multa enim sunt, quæ de ratione Conciliorum ab Autore proferuntur, lectu omnino dignissima, ex quibus justus rerum arbiter statuere necessario debebit, hoc Consilium in collectiones majores inferri omnino potuisse, cum prodromus fuerit Concilii generalis, sæpius decreti, & propediem habendi. Provocaverat deinde Em. *Quirinus ad Pallavicinum*, commemorantem, se ob oculos habuisse plures *Pauli III* instructiones, quibus cautum fuerit, ne reformationis, eo Consilio comprehensæ, capita *in scripto* (descripto) darentur ullo modo legenda. Ex quibus Episcopus infert, Consilium illud, tanta cautione Romæ servatum, ne manu etiam exaratum prodiret, nulla ratione Indicis censuræ obnoxium esse potuisse. Sed ipse Emin. Cardinalis sibi haud satis constare videtur, asserens, Romanam editionem hujus Consilii in urbe Romæ Cimmericis, aut adhuc obscurioribus, tenebris contactam latuisse, ut perinde se haberet, ac si nusquam exstaret. Quam infirmum vero ex his argumentum ducatur pro causa Em. *Quirini*, Autor exinde demonstrat, quia occultationis causam habuerit plus simplicem, eamque non levissimam, *Paulus III*, quo minus de scripto Consilium illud daretur ulli in manus; deinde vero ex editionibus Romanis binis, ab Em. *Quirino* productis, patet, non adeo diligenter has consulationes fuisse occultatas, cum tam cito Romam, omnem-
- que

que Germaniam, peragrarint. Fortasse tamen hinc quispiam conjiciet, Indici librorum prohibitorum editiones has Romanas inseri non potuisse, vix sine superiorum permissu typis concessas. De eo vero quaestio erit adhuc instituenda, in qua decidenda nullo opere confici potest, multa Romae typis excusa fingi, quin & saepenumero libros, staminate Pontificis insignitos, inscio Papa, luci datos esse publicae; ejus rei exemplum insigne Autor profert, quod cum reliquis rebus, huc pertinentibus, ne justo longiores simus, Lectoribus ipsis legendum commendamus. *Vergerii* auctoritatem, a Patre purpurato elevatam, Noster testimoniis *Gerhardi*, *Conringii*, *Ittigii*, virorum doctrina atque ingenio praecellentium, suffulcit, & immortant reddit causam suam de Consilio saepius dicto, inter haereticos libros relato. Hanc etiam juvat ipse verborum tenor, secundum quae *liber inscriptus Consilium de emendanda ecclesia* idem ille debet esse, de quo disceptatur, nisi quidlibet ex quolibet pro arbitrio invita veritate exculpare liceat. Facit huc etiam nomen *Sturmii* in Indice *Paulino*, reliquisque, inter haereticos primae classis positum. Ex hoc sequitur, non solum scripta ejus, tunc temporis edita, sed in posterum etiam divulganda, obelo fuisse confixa, neque adeo opus fuisse, ut ejus epistola sigillatim proscriberetur, sicuti nomine *Lutheri*, in hanc classem coniecto, nullum ejus singulare scriptum speciatim damnatum cernitur. Omnes porro ad hanc usque diem editi Indices habent: *Consilium de emendanda ecclesia*, *Sturmii* mentione plane non addita, quod Autoris causae multum roboris addit, imprimis cum inter omnes constet, subinde mutationes plurimas subiisse ejusmodi Indices, id quod exemplis ostendit Noster. Ultimo denique loco in causam inquiritur, quae *Paulum IV* ad prohibendum istud Consilium induxerit. Scilicet eadem ratio suberat, quae eum ad tabulas fiduciae, vel instructionem, & credentiales, quas appellitant, literas *Francisco Cbergato*, Aprutensi Episcopo, ac Nuncio suo, ad comitia Noribergensia A. 1523 abituro, ab *Hadriano VI* Pon-

Pag. 24.

27.

34.

35.

36 seq.

39.

Pag. 40. Pontifice suggestas, in Indicem damnatorum librorum referendas commovit. Æquo enim animo iste Papa ferre non poterat, cum successoribus, veritati consonam, sed nimis ingenuam, *Hadriani* confessionem de lucida ac corruptissimâ ecclesiæ & curiæ Romanæ facie, quam repetitam dabat Consilium istud Cardinalium & Præsulum delectorum, licet gloriæ *Pauli IV* damnatio hujus Consilii officere videatur, cum pars ipse quondam ejus deliberationis fuerit. Sed fortassis præter ejus mentem Consilium illud typis olim excusum est, & in apricum prolatum, quod celandum potius, atque inter curiæ Romanæ arcana habendum fuerit. Veri hæc esse similia, ex eo patet, quod multa Pontifex iste præterea fecit minus ipsi honorifica, ac personam, quam gerebat, prorsus non decentia, adeo, ut ipse *Pallavicinus* Pontificatum ejus infraustum ingloriumque vocare nullus dubitaverit. Ad calcem fortuna epistolæ *Sturmii* enarratur, eaque ipsa, ob raritatem & præstantiam suam, integra exhibetur, ex qua simul apparet, quam impense rogaverit *Sturmius Contarenum*, *Federicum Salernitanum*, & *Sadoletum*, ut instauretur vetus disciplina, ut restitueretur doctrina, ut vetusti Canones valeant, ut consuetudo depravata & perversa cerimoniarum emenderetur. In his omnibus ac singulis Epistolæ hujus, eleganter perscriptæ, argumentum positum videtur. Atque hæc sunt, quæ ex doctissima hac Celeberrimi Autoris opella excerpta & delibanda duximus, licet ingenue fateamur, plura hic occurrere argumenta ucunda & utilia, ad scopum primum quidem non pertinentia, in subsidiis tamen collocanda, & cum voluptate legenda iis omnibus, qui, ex fonte *Schelborniano* nihil emanare haud doctum & elimatum posse, non ignorant. Nos, qui minime id nobis sumimus, ut in causa, a doctissimis duobus viris disceptata, judicium nostrum interponamus, in *Schelbornio* id unum prædicamus, quod Adversarium suum, cujus in literas merita egregia nunquam satis laudari possunt, reverenter, ut decebat, habuerit, & exemplum lectoribus præbuerit, quod in controversiis aliquando imitari possint.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXLVIII.

HISTOIRE GENERALE D' ALLEMAGNE, &c.

hoc est,

HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,
*conscripta a P. JOSEPHO BARRIO, Canonico
regulari S. Genovevæ, & Cancellario Aca-
demie Parisiensis.*

Tomus I & II.

Parisiis, apud Carolum J. B. Delespine & Joannem Thomam Herissant, 1748, 4.

Tom. I Alph. 3 plag. 8, Tom. II Alph. 3 plag. 12.

Tanta igitur est rerum a majoribus nostris gestarum gloria, ut exteri etiam, Germanorum alias famæ infensissimi, & quorum cives cruentissima contra patriam nostram bella moverunt, illis cognoscendis, describendis, atque prædicandis, operam studiumque impendant. Cum nimirum Reverendus hujus Operis Autor, religiosam solitudinem inde a multis jam annis sectatus, atque a strepitu negotiorum civilium omnino remotus, Deo & Musis unice viveret; ad historiam Germaniæ omnem diligentiam conuertit, eo curiosius gentis istius fata perscrutatus, quo propius ad eum spectabat natio, cui majores ipsius, uti in Præfatione nos docet, natales debent. Non vero majus ornamentum lucubrationibus hisce conciliari

Ccc

ciliari posse, rectissime judicavit, quam si illis sacratissimum nomen Potentissimi Regis nostri, *FridERICI AUGUSTI*, Principis clementis, justi, magnanimi, literarum statoris, quem venerari, quam laudare satius est, præfigeret. Incomparabiles tanti Regis virtutes, quæ universum terrarum orbem in ejus admirationem rapiunt, in epistola nuncupatoria eleganti oratione celebrat, deque auspiciatissimo matrimonio, inter Serenissimum Galliarum Delphinum & *Jasopham* Saxonicam inito, exultat. Gratulatur etiam nostræ Academiæ felicitatem illam, qua sub sapientissimo tam excelsi Principis imperio perfruitur. Hunc vero Rev. Autoris benevolum erga nos animum grata mente agnoscimus, nec sine voluptate nos legisse profitemur laudes illas, quibus, ab obtreccatione Germanorum penitus abhorrens, cives nostros, qui in eodem eruditionis campo desudarunt, interque eos Ill. *Mascovium*, inter præcipuos ævi præsentis Historicos jure numerandum, extollit. De *Heisfu* autem opere, quod & ipsum in consilium adhibuit, & quod historiam Germaniæ non nisi a temporibus *Caroli Magni* repetit, aliter longe sentit, illum scriptorem in exponendis patriæ nostræ rebus justo breviorrem fuisse, contendens. *Vasneri*, Jesuitæ, opus, ob mortem Autoris præmaturam, lucem non vidisse, dolet. *Spennerum* laude sua non privat, eum tamen justo breviorrem esse monet. Ex *Struviani* autem operis lectione insignem se fructum, & imprimis scriptorum notitiam, hausisse, non dissimulat, quem etiam imitatus, historiæ suæ telam a septimo post Romam conditam Seculo exorsus est. Ex *Perill. Bunavii* quoque limpidissimis fontibus hausit, Viri vere magni, & immortalitate dignissima. Hac ratione omnem Germaniæ historiam, *undecim Voluminibus* comprehensam, Rev. Autor pertinaci viginti annorum labore, ex scriptoribus coævis & fide dignis enarravit, & res, tam civitates, quam ecclesiam, respicientes, exposuit. Germanorum adeo compellationem antiquissimis jam temporibus integræ nationi datam esse, observat, deque istius nominis, etymologia varias variorum affert conjecturas.

Mira-

Miramur, locum *Taciti* de *M. G. Cap. 2*, qui primo intuitu ipsi contrarius videri poterat, non hic adductum ab eo atque explicatum. *Hieronymi* ævo nomen Germanorum duntaxat parti minimæ hujus gentis inhæsisse, universam vero nationem *Teutones* dictam esse, statuit. Nomen Alemannorum integræ genti Seculo duodecimo demum datum esse, contendit. Primam Germanorum originem ob testimoniorum penuriam constitui posse, negat, aliorumque scriptorum, qui talia tentarunt, vanitatem explodit. Neutiquam tamen idcirco illis assentitur, qui, Germanos A. U. C. 648 non antiquiores esse, sibi persuaserunt. Neque Germanos adeo barbaros, feroces, atque incultos, fuisse, ut quidam ex recentioribus existimarunt, credit, sed longe æquius de ipsorum institutis atque moribus fert judicium. Hæc ipsa vero Germanorum instituta, *Tacitum* secutus, depingit. Limites Germaniæ admodum curiose investigat, ea in re a scriptoribus quibusdam antiquis haud leviter erratum esse, dolens. In varias vero tribus Germanicam nationem fuisse divisam, quæ diversa ratione regebantur, nos docet. Cimbros & Teutones primos fines Romanorum invasisse, concedit, cujus belli historiam fuse enarrat. Teutones Cimbris adhuc fortiores fuisse, existimat, & vocabulum *Teuton* fortitudinem & insignem staturam istorum hominum indicare, ac integræ nationi Germanicæ postmodum ideo adhæsisse, contendit. De bellis, inter Saxones & Danos eo tempore gestis, disputat, atque certamen singulare inter quendam *Hammone*, Saxonem, & *Stercatherum*, Danum, consensu utriusque populi institutum, describit, scriptorum quorundam apud Danos somnia, qui, Hamburgum ab illo *Hammone* nomen sortitum esse, dictitarunt, explodens. Saxones inter Viadrum, Salam, Iselam, & mare Germanicum, habitasse, eosque in Ostphalos, Westphalos, & Angrivarios, divisos esse, nos docet. De aliis etiam Germaniæ populis disputat, eorumque irruptiones in Romanorum provincias, seriem Imperatorum secutus, exponit. Adventum Scotorum & Pictorum

Ccc 2 in

Pag. 5.

8.

9. seq.

21.

33.

38.

52.

57.

58.

- in hodierna Anglia anno urbis conditæ 645 jamjam accidisse, sibi persuader, eaque in re *Buchananum* sequi se, profiteretur, quamvis alii, Seculo demum post Christum natum sexto hoc factum esse, statuunt. Locum prælii, cum
61. *Ariovisto* commissi, certo definire non audet, quamvis,
80. quinque milliariibus a Rheno locum prælii fuisse distitum, ipsi persuasum sit. Teucteros atque Usipetes penitus fuisse a se deletos, & turmam duntaxat equitum remansisse, in commentariis suis tradidit *Cæsar*. Cum vero sub imperio *Augusti* gentes istæ admodum potentes evaserint, exinde, *Cæsarem* de rebus a se gestis justo jactantius scripsisse, Rev. Autor colligit. *Portum Ictium* pro hodierno *Calais*, seu *Boulogne*, habet. *Eburones* hodiernum *Luttichium* quondam inhabitasse, monet, eorumque conspirationem, & bellum, contra *Cæsarem* motum, fuisse edidit. De bello, a Nervii adversus *Ciceronem* gesto, disputat, qua etiam occasione arma quædam ignita, quibus ista gens utebatur, describit. Cum *Cæsar*, e regione Suevorum redux, aliquam morum Germanicorum notitiam sibi comparasset, eos in commentariis suis descripsit, quorum excerpta Rev. Autor suæ historiæ inseruit. Dixerat *Cæsar*, Germanos præter solem, lunam, atque ignem, nullos Deos agnoscere. Cum autem *Tacitus*, hac in re a *Cæsare* dissentiens, Germanos *Mercurium*, *Martem*, *Herculem*, & *Isidem*, coluisse, contendat; huic quidem Rev. Autor subscribit, & *Cæsarem* ideo, quia nulla apud Germanos, imprimisque Suevos, templa erant, Deorum cultum ipsis abjudicasse, censet.
100. *Æmulationem Pompeji* cum *Cæsare*, & inde exortum bellum civile, nec non bella inter *Octavium* & *Antonium* gesta, prælium navale juxta *Actium*, & *Augusti* artes, quibus ad obrinendum orbis Romani imperium usus est, veluti per transfennam tangit. Monumenta, quæ *Drusum* conditorem referunt, juxta ripam Rheni hodie conspicua, describit. Aram Ubtorum in honorem *Drusi* mortui fuisse, exstructam, & juxta illam sacra & ludos in ejus honorem celebratos fuisse, nos docet. Tempore nativitatæ Christi

Jani

Jani templum clausum fuisse, ex nostra sententia perperam & sine ullo testimoniorum apparatu, contendit. Æram nati Servatoris confidenter nimis constituit. Annus enim, quo ea nativitas contigit, perpetuo, arbitramur, incerta manebit. Nomen gentis Chaucorum a Theotisco *Kautz* derivat, quod virum honestum denotare statuit. Quanta fuerit sacerdotum inter Germanos autoritas, ostendit. *Claderp*, quam *Quinctilius Varus* a Germanis perpeffus est, describit, simulque, exercitui regendo nequitquam parem fuisse *Quinctilium*, contendit. *Germanici* res gestas, quatenus Germanos respiciunt, eleganter & fuse recenset, de cujus etiam triumpho, Romæ acto, disputat. Belli dein civilis, inter *Maroboduum*, Marcomannorum Principem, & *Arminium*, Cheruscorum ducem, orti, occasionem & fata exponit. *Maroboduus*, eo in bello victus, & regno spoliatus, ad Romanos confugit, eique Ravenna, tanquam asylum, concessa est, ubi tamen cum a *Tiberio* in custodia fuisse detentum, Rev. Autor monstrat. Res gestas *Arminii*, ejusque mortem, describit. De bello, cum Frisonibus gesto, & clade, quam Romanis ea gens intulit, disputat. Catos primos Germanorum fuisse, qui militarem disciplinam ad certum ordinem conformarint, statuit. Britannos a *Claudio* sub jugum fuisse missos, nos docet. Origines Coloniae Agrippinae describit, ab *Agrippina*, *Claudii* uxore & *Germanici* filia, quæ in ea Ubiorum metropoli nata est, coloniam veteranorum eo deductam fuisse, observans. *Germanici* uxorem, quæ etiam *Agrippina* audiebat, a nostra diversam, eam coloniam deduxisse, *Hurduinus* quidem censuit; ejus tamen sententiam, testimonio *Taciti* contrariam, Rev. Autor jure suo confutavit. Multa hac occasione de jure municipiorum & coloniarum, nec non jure Latii, & Italicæ, affert, ubi tamen miramur, quod jus Italicum cum jure civium Romanorum pro uno habeat, jurisque Italicæ nomen non prius auditum fuisse, quam ex quo civitas Romana cum Italis communicata fuerit, sibi persuadeat. Conventiones inter Catos & Hermundurios propter possessionem

Pag. 150.

151.

156.

204.

207.

212.

215.

219.

228.

230.

239.

- fionem salinarum exortas, depingit, Hermunduros domi-
 nium earum obtinuisse, & contra Catos vindicasse, con-
 tendens. Quomodo Daciam occupaverit, & in provinciæ
 formulam redegerit *Trajanus*, exponit, & pontem, quem
 super Danubium posuit iste Imperator, describit. Histo-
 riam legionis fulminatricis enarrat, quam vere accidisse, &
 precibus Christianorum adscribendam esse, contendit. Go-
 thos & Gethas unam fuisse gentem observat, eam ex ho-
 dierna Svevia oriundam esse, partem ejus Pomeraniam
 invasisse, & exinde usque ad paludem Mæotitem penetras-
 se, ac Daciam invasisse, a *Caracalla* autem a finibus istius
 provinciæ repulsam esse, demonstrans. Quando *Valerianus*
 a Persis captus est, Francos meridionales in Italiam pene-
 trasse, regiones late depopulatos esse, & ipsi Romæ ter-
 rorem incussisse, contendit, *Zonaram* simul ridens, qui,
Gallienum cum exercitu decem millium Romanorum tre-
 centos mille Germanos trucidasse, jactitat. De Francis
 autem hac occasione data opera Rev. Autor disputat, quos
 primum juxta Moguntiam ad ripas Rheni habitasse, con-
 tendit. Daciam ab *Aureliano* Gothis fuisse concessam, nos
 docet. Divisionem imperii Romani in præfecturas & vica-
 riatu, a *Constantino M.* peractam, edisserit, quamvis, quod
 pace tanti Auroris dictum sit, non satis accurata ejus hac
 de re sit descriptio. Unicam nempe duntaxat, Galliarum
 videlicet, præfecturam describit, cum tamen & de reliquis
 debuisset ob viciniam argumenti disserere. Insuper ad
 eam ipsam Galliarum præfecturam perperam utique Nori-
 cum & superiorem Africæ partem refert, cum tamen eas
 regiones præfecto prætorio Italiæ, & nequiquam Gallia-
 rum, subfuisse, ex *Notitia dignitatum imperii occidentalis*
pag. 10 Rev. Autor potuisset cognoscere. Noricum quo-
 que hodie Bavariam dici, præter omnem rationem statuit,
 cum, hodiernam Bavariam maximam partem olim Vinde-
 liciam fuisse dictam, inter omnes constet. Præfectum
 prætorio autem quem dicere debebat, nescimus, qua de
 causa, *præfectum prætoris Galliarum* nuncupat. Præsides
 pro-

provinciarum nil præter reditus publicos, & rem judicariam, administrasse, itidem minus accurate tradit, cum, Præsides etiam *imperium*, seu, ut nostro more loquamur, jurisdictionem criminalem, exercuisse, inter alios ab Ill. *Bynckersbeckio Observ. Jur. Rom. Lib. II Cap. 20* ostensum sit. Miramur denique, quod, cum multa de *Constantino* dixerit, ad historiam Germaniæ directo non spectantia, de ejus tamen Principis ad Christum conversione, de signo crucis, quod ei apparuisse dicitur, de Constantinopoli ab eo condita, quamplurimisque aliis, eo spectantibus, omnino tacerit, neque judicium de *Zosimo*, quem omnia *Constantini* facta traduxisse, & vituperasse, constat, subjunxerit. Quamplurima alia præter hæc apponere poteramus, nisi brevitati studendum esset, & nisi jam ex illis, quæ diximus, de Rev. Autoris instituto, & libri pretio, satis posset constare. Sufficiat igitur, monuisse, *primum* hujus Operis *Tomum* historiam patriæ nostræ usque ad annum Christi 516, ferie Imperatorum Romanorum constanter servata, persequi. *Alter Tomus*, ex quo itidem brevia quædam excerpta specimenis loco hic dabimus, usque ad Seculum nonum æræ Christianæ historiam Germaniæ recenset. Thuringorum, Ostro-Gothorum, & inprimis Francorum, res gestas ibi depingit Rev. Autor, bella, ab iis mota, nec non tumultus intestinos, describit, statum etiam reipublicæ, & leges inter Francos usitatas, exponit. De *Justiniani* expeditionibus contra Vandalos & Ostro-Gothos disputat. Leges fæderis, quod inter Ostro-Gothos & Francos occasione belli a *Justiniano* gesti initum est, describit, Gothos Francis eas terras cessisse, quas hætenus in provincia Gallia & Germania tenuerant, observans. Victoriæ *Belisarii*, a Gothicis reportatam, & captivitatem *Vitigetis*, describit. Cessionem vero terrarum, ab Ostro-Gothis in favorem Francorum peractam, *Justinianus* confirmavit, a quo tempore Reges Francorum plenum obtinuerunt in Galliam partemque Germaniæ imperium, Imperatores nullos amplius Præfectos prætorio Galliarum constituerunt, nummos et-

Pag. 29.

33.

38.

1251

- iam a Regibus Francicis culos per universum imperium Imperator jussit valere. *Theodebertum*, Francorum Regem, varia contra paganos evulgasse edicta, Rev. Autor observat. Pestem, quæ Germaniam A. C. 541 afflixit, describit. Ostro-Gothi post captum *Vitigetem* a *Justiniano* defecerunt, propriosque sibi Principes elegerunt, cum quibus diverso Marte a ducibus *Justiniani* pugnatum est. Eodem tempore Slavi imperium Romanum invaserunt, quos Rev. Autor pro iisdem cum antiquis *Quadis*, *Silesiæ* quondam incolis, habet. De *Antibus*, Slavorum sociis, pariter, ac *Slavis* ipsis, ex *Procopio* hac occasione disputat, eorumque instituta, nec non res contra Romanos gestas, & *Justiniani* ducum, *Germani* ac *Rustici*, fortitudinem, qui terras imperii Romani ab eorum insultibus præstiterunt immunes, edisserit. Bellorum denique contra Ostro-Gothos & Lombardos gestorum historiam persequitur, societatem Longobardorum, cum Rege Austrasiæ *Theodebaldo* initam, simul describens. *Theodebaldo* mortuo, Thuringi & Saxones, Austrasiæ huc usque tributarii, ulterius in fide non mansuri, bellum contra illud regnum valde cruentum moverunt, & *Chlotarius*, Austrasiæ Rex, pacem ab illis petere coactus est. Summam auctoritatem Episcopos sub Regibus Merovingicis obtinuisse, omniumque consiliorum in aula regia fuisse participes, Rev. Autor observat. Reges Franciæ, & imprimis Austrasiæ, omnes gentes sibi subjectas secundum leges earum peculiare judicasse, nos docet.
83. Post mortem *Chlotarii*, Avars, Hunnorum portio, Bavariam invaserunt, qua occasione de Hunnis data opera Rev. Autor disputat. Longobardorum irruptionem in Italiam itidem enarrat, istiusque gentis originem & fata accurate exponit, primas ejus sedes inter Albim & Viadrum fuisse, observans. Motus intestinos regni Francici operose describit. Circa finem Seculi sexti Slavos hodiernam Bohemiam cum vicinis provinciis occupasse, observat, & de bellis, ab *Avaribus*, qui iidem cum hodiernis *Tartaris* esse videntur, & *Slavis* contra Imperatorem *Tiberium* gestis, nec

nec non de pace, cum illis inita, & imperio Romano valde contumeliosa, disputat. Societatem, cum Francis ab Imperatoribus Romanis initam, & bellum, contra Longobardos sub finem Sæculi sexti gestum, commemorat. Quid contra Avars & Slavos gesserit Imperator *Mauritius*, exponit, ejus iidem Principis tristissimum vitæ finem describit. De S. *Columbano*, deque monasterio, quod is in Alsatia fundavit, nonnulla affert. Quia ratione *Chlotarius II* universam Franciam, extincto Austrasiæ & Burgundiæ regno, in suam potestatem redegerit, distincte exponit, ejusque modum justitiæ administrandæ edisserit. Eum tamen Principem minus diligentem in conservandis juribus suis fuisse, & Longobardis potissimum tributum debitum remississe, concedit. Res gestas sequentiæ Franciæ Regum exponit, Codicem legum, a *Dagoberto* compilatum, describens. De Bulgaris etiam, quorum pars, cum in Pannonia ab insultibus Avarum minus tuta esset, juxta Franciæ fines confedit, nonnulla affert, Bulgariam magnam juxta paludem Mæotidem fuisse sitam, nos docens. Exponendo tamen res sub singulis Franciæ Regibus gestas, illos quidem Reges voluptatibus unice fuisse deditos, & duntaxat Calendis Martii & Maji in publicum prodiisse, observat, majoribus domus omnia imperii negotia fuisse demandata, ex vero judicans. Dignitates porro & munera, in horum Regum aulis introducta, nec non præcipua ministrorum regni officia, describit. De Frisia etiam ample disputat, cum gravissima bella Francos inter & Frisios gesta fuerint, ejusque regionis incolas & fines curiose lectoribus commonstrat. Saxones, tunc temporis, ex variis tribubus, inter se conjunctis, & a concilio deputatorum gubernatis, constituisse, ac regno Austrasiæ tributarios fuisse, nos docet, & hac occasione belli, inter Francos & Saxones gesti, historiam texit. Ejus autem belli tempore quamplurimos ad Christianam religionem fuisse perductos, ex *Bonifacii Epistolis* observat, de cujus adeo Apostoli vita varia notatu digna profert in medium, eumque, diu Episcopalem dignitatem gessisse, antequam

Pag. 113.

128.

150.

163.

165.

167 seq.

175.

180.

192.

207.

235.

245.

259.

D d d certo

- Pag. 261. certo loco præficeretur, narrat. Merita Francorum erga Romanam sedem extollit, in Orientis vero Imperatorem *Leonem*, ex nostra sententia, valde iniquus est. Illum certe Principem temerario prorsus ausu excommunicationis fulmine percussit Pontifex, cum supersticiosum, qui imaginibus exhibebatur, cultum reprobans, recte & laudabiliter egisse dicendus sit. A *Stephano*, Pontifice, *Pipinum* Francorum Regem declaratum, & inauguratum, a perjurii etiam crimine absolutum fuisse, Rev. Autor narrat.
270. *Pipinus* autem, gratum erga Pontificem animum visicim declaraturus, eum contra Longobardorum insultus fortiter defendit. Exarchatus hoc pacto Longobardis eripiebatur, & quamvis optimo jure ad Imperatores Orientis pertineret, qui etiam, missis ad *Pipinum* legatis, & oblatis conditionibus æquissimis, illum terræ tractum repetiverunt, *Pipinus* tamen, superstitione temporum istorum prudenter ulurus, Pontifici Romano illam regionem donavit, instrumento donationis ad sepulcrum *Petri* solenniter deposito. Omnia, quæ ad istius donationis historiam spectant, accurate, & *περὶ πραγματικῶς*, Rev. Autor exponit, cujus hac in re candor non satis laudari potest, quando, Pontifices ante eam donationem nihil omnino juris in istas terras habuisse, pronuntiat. Quando *Caroli M.* res gestas edisserere Autor instituit, statum istius temporis plurimorum Europæ regnorum præmittit, cum historia *Caroli* insignem cum illis affinitatem habere ipsi videatur. Cum de anno, quo iste Princeps natus est, valde inter Historicos disceptatum fuerit, Rev. Autor, anno 742 natum fuisse *Carolus*, præeunte istius Principis epitaphio, constituit. Ejus res gestas, ordine temporum servato, enarrat. Romam introeunti claves & vexillum urbis fuisse oblata, concedit. Codicem Canonum in compensationem donationis Exarchatus, a *Carolo* confirmatæ, ipsi obtulisse Pontificem, narrat, levem hanc liberalitatem falsè
332. ridens. Coronam ferream describit, Quales leges Longobardis dederit *Carolus*, nos docet. Pontifices Romanos a *Carolo M.* fuisse confirmatos, concedit, sed hoc duntaxat intuitu
- 334.
- 347.
- 348.
- 350.

tuitu ditionis, non muneris sacri, factum esse, lectoribus persuadere conatur. Jus autem nominandi Episcopos, quod *Carolo & successoribus* competiit, in nuda commendatione, & voto negativo, constituisse, tradit. At enim vero, *Carolus* Pag: 353.
indistincte jus Pontificis constituendi habuisse, vel ex *Can. 22 D. 63* apud *Gratianum* apparet, cujus loci *duDevleux* quamvis in dubium vocarint nonnulli, egregie tamen hi confutati sunt a viris doctis, quos citat *Conringius de Constitutione Episcoporum Germania* §. 25. Regum vero Francorum consensum in constitutione Episcoporum absolute necessarium fuisse, ne quidem *Baronius Tom. VII Annal. ad A. 559 edit. Antwerp. pag. 498* negare ausus est. *Carolus M.* artis scribendi ignarum fuisse, Rev. Autor negat, locum *Eginbarði*, ad quem vulgo provocant, de characteribus, qui in quibusdam manuscriptis istius ævi occurrunt, elegantioribus illis, & a vulgari scriptura diversis, capiens. *Ludovicum*, Aquitaniz Regem, solenni ritu a patre equitem fuisse creatum, nos docet, ab eoque tempore dignitatem equestrem fuisse apud Germanos & Francos introductam, contendit. Varia notatu digna de equestri dignitate Rev. Autor hic in medium profert. Sola nimirum nativitate eam acquiri potuisse, negat, imo, ante annum vicesimum primum ætatis impletum, & edita fortitudinis specimina, neminem ad hanc dignitatem adspirasse, nos docet. *Militis* insuper & *Equitis* nomen idem denotasse, statuit. De Concilio Francofurtano, & controversia, circa imaginum cultum exorta, admodum fuse, quamvis non omnino accurate, Autor disputat. *Libros Carolinos* *Carolo M.* duntaxat nuncupatos fuisse, statuit. *Carolus M.* & sequentes Imperatores dominium eminens in urbem Romam habuisse, & constanter exercuisse, candide profitetur. Coronationem *Caroli* imperialem, Romæ peractam, describit. *Nicephorum*, Orientis Imperatorem, *Caroli* dignitatem imperialem, & dominium ejus supremum in Italiam, agnovisse, observat. Neapolin vero, Siciliam, tractum Venetum, & Dalmatiam, imperio ejus non fuisse subjectas, contendit.

127. *de re* tenentis disputat. Fines Imperii *Carolini* constituit. Originem capitularum, quæ *Chrodegando*, Episcopo Metensi, debetur, exponit, & *Ludovicum I* huic instituto quavis ratione favisse, ac regulam Canonicorum generalem, ex decretis Conciliorum desumptam, per *Amalarium*, Ecclesiæ Metensis Diaconum, compilari curasse, Rev. Autor nos docet. *Ludovicum* jus circa sacra, dominium in urbem Romam, ac inspectionem in Pontificem, constanter exercuisse, quamplurima exempla, imprimis vero Capitulare Romanis præscriptum, declarant. Suecorum Rex ab Imperatore petit, ut Episcopos & Presbyteros in Sueciam, populi in religione Christiana instituendi causa, mitteret. Annuit hisce petitis *Ludovicus*, *Anscharium* quendam caput societatis horum Presbyterorum constituens. Hac autem occasione *Anscharium* istum primum Hamburgensem Episcopum fuisse constitutum, ut nascenti in Suecia ecclesiæ vicinus esset, Rev. Autor observat. Seditionem, contra *Ludovicum* exortam, ejusque occasionem, fata, & finem, eleganter & accurate exponit, Pontificis *Gregorii IV* nefandus contra Imperatorem conatus, ac lites, quas hac occasione cum Episcopis Germaniæ iste Pontifex agitavit, simul describens. Generatim in Clericos illius temporis vehementer invehitur, nec de eorum horrenda erga *Ludovicum* impietate quidquam dissimulat, quamvis, *Rabanum*, Abbatem Fuldensem, ab his sceleribus immunem mansisse, & peculiarem librum in favorem Imperatoris composuisse, non neget. Perperam vero statuit, illum *Rabani Mauri* librum a *Stephano Baluzio T. I Miscellaneorum* esse evulgatum. Ibi enim exstat *Rabani* nostri liber *de Computo*, opus arithmeticum, quod huic plane non pertinet. Liber contra, *de reverentia filiorum erga parentes*, a Rev. Autore citatus, a *Baluzio* ad calcem *Operum Patri de Marca T. I* est editus. *Ludovicum* denique satis pium, illustribusque virtutibus exornatum, fuisse, concedit; ejus tamen facilitatem nonnunquam terminos prudentiæ excessissè, multisque malis occasionem præbuisse, observat. Cum nonnulla argumenta, historiam & antiquitates patriæ nostræ tangentia, paulo

paulo longiorem disquisitionem desiderarent, neque eorum pertractatione filum narrationis suae Rev. Autor interrumpere vellet, illa quidem peculiaribus commentationibus, ad calcem libri reiectis, illustravit. Ita in *prima* illarum *Dissertationum* de statu obsidum atque seryorum apud veteres Germanos agit. Obsides adeo accurate describit. Justitiae regulis adversari, ut obsides in casu pacti violati trucidentur, vestigijs *Gravis & Pusendorfis* insistens, contendit. Obsides, a Rege *Childeberto* Regi Austrasiae A. 533 pignoris loco transmissos, libertatis duntaxat, non vitae, periculum incurrisse, statuit. Servos Germanorum duplicis fuisse generis, observat. Alii nimirum domino ipsi serviebant, cum contra alii terras quasdam domini duntaxat colerent, certamque pecuniae summam annuatim domino solvere tenerentur, & residuum si quid esset, ipsi retinerent. Cum haec ultima servorum classe hodiernos *gleba adscriptos homines* Rev. Autor comparat. De *manumissionibus* itidem *per denarium*, nec non de illis, quae in Ecclesijs peragi solebant, erudite disputat. Jus patronatus demique, quod manumissori in libertatem competeat, describit. *Altera* *Dissertatio*, de *Legibus Burgundionum*, a *Gundebaldo*, qui sub initium sexti Seculi huic genti imperitavit, data, ejusque peculiari capite, quod, prout ex *Corpore Juris Germanici antiqui*, recentissime a *Petro Georgischio* edito, discimus, in titulo legis quadragesimo quinto continetur, agit. Capias istius ipsa verba, in Gallicam tamen linguam conversa, Rev. Autor exhibet, ex quibus intelligimus, de judicio Dei per duellum caput hoc praecipisse. Solenne quondam fuit Germanis, lites per certamina componere. Cum autem Burgundiones Romanorum potius instituta sectarentur, causasque dubias per jusjurandum dirimerent, iniqua ea res visa est *Gundebaldo*, qui, ne perjurii ansa praerberetur, ad desiderium alterutrius partis rem duello committendam jussit. Multas nationes, & sigillatim Alemannos & Bavaros, eam legem recepisse, Rev. Autor nos docet. Apud Francos tamen, *Ludovici Pii* tempore, nondum eam fuisse introductam, ex *Agobardo monacho*

Pag. 471. *Irene*

398 NOVA ACTA CREDITORUM
 de-
 certaminum sollicitate de-
 Leges
 ac *Worigelda* disputat. *Leges*
 extrajudicialia a variis imperii Prin-
 cipibus, de qua tamen argumento a Cl. *Cramero*
 adducit, de quo in libro de *Juribus & prerogativis nobilitatis avite*
Cap. I. S. 4 multo fusius, elegantius, & accuratius, disputa-
 rum est. De insequentibus hujus Operis *Voluminibus* pro-
 pediem dicemus.

COLUTHI RAPTUS HELENÆ. RECENSUIT
ad fidem Codicum MStorum, ac varias lectiones & Notas
 adjecit, JO. DANIEL A LENNEP. *Accedunt*
ejusdem Animadversionum Libri tres.

Leovardiz, ex officina Gu. Coulon, 1747, 8 maj.

Alph. 1 plag. 1.

Veteres Græcos mortalium fuisse sapientissimos, & inge-
 nii maxime excitati. & sublimis, nemo est, qui nesciat.
 Sed, ut omnia suas vices obeunt, successit florentissimis arti-
 bus mera barbaries, & Græcia, *Homeri* quondam parens,
Coluthos, aliosque ejus farinae, contemtu magis & commise-
 ratione, quam lectu, dignos, jejunos Poetas edidit. Nulli
 certe alii rei credimus hunc, cujus novam editionem an-
 nuntiamus, scriptorem inservire, quam ut nos immanem,
 quam passi sumus, veterum librorum jacturam æquiore
 animo ferre affuefaciat, suspicantes haud absque re, multos
 in communi illo naufragio periisse, & tenebris, quas mere-
 bantur, jacere sepultos, *Colutho* similes, pauperis & claudi
 ingenii abortus. Neque non intelligebat præclarus juvenis,
 harum chartatum editor, sui herois pretium. Sed modestia,
 suis præter rem diffusa viribus, officiebat, ne majoribus,
 quibus certe par fuerat, animum applicaret. Voluerat olim
 una cum *Colutho Tryphiodori* Excidium Trojæ dare. Sed
 deinceps, a *Merriko* præventus, illum solum dedit, ad
 quem ornandum, præter præclara, quæ suum ipsi sugge-
 rebat ingenium, præsidia, alii quoque præclari viri, *Dor-*
villius,

villius, Valckenaerius, & Reimarus, suas symbolas contrulerant. Quos inter loco primo dictus ipsi collationem duorum Codicum Parisiensium, totidemque Florentinorum, obtulit; alter autem unius Leidensis, seu *Vossiani*; *Reimarus* tandem sui Codicis, qui olim *Eliae Putschii*, deinceps *B. Fabricii*, fuit. Sed parum fecit utcunque splendidus ille apparatus ad expurgandum *Coluthum*. Quod sic solet contingere. Omnes enim, ut probabile fit, Codices recentissimi ab uno vitioso fonte emanarunt. Veteres editiones a Nob. *Rævero*, ditis Bibliothecæ possessore, habuit. Plurimum Editori profuit, quod *ὀνειδος* afferebat, felix ingenium criticum, cujus ope desperatis sæpe locis dextram scitamque medicinam fecit. Quod allatis aliquot exemplis declarabimus. Utemur autem hac in re solita nostra libertate, & quandoquidem ex instituti nostri ratione attingere omnia non licet, ea, quæ fors offeret, delibabimus, laudantes, quæ laudem, notantes, quæ virgulam, mereri videbuntur, & ita ferente casu *Coluthum* tractantes, quem ceteroqui magni non facimus, ut partes quoque nostras ad pingendam & incrustandam ruinosam hanc pergulam conferamus. Septem fere plagulas implet Carmen Græcum, magno & splendido characterè excusum, cum Latina versione, notulisque subjectis, in quibus præter varias lectiones tam Codicum, quam editionum, Autoris, & passim quoque *Cl. Dorvillii*, conjecturæ proponuntur. Quibus ulteriore demonstratione & vindiciis opus est, ea in finem rejecta, & in tres Animadversionum Libros, de quibus postea, digesta sunt, ut discipulum *Valckenaerii*, & imitatore[m] editoris *Ammonii*, ex hac distributione agnoscas. Latinam versionem prorsus novam concinnavit, elegantem, sed liberio[re]m, neque id malo consilio. Sed videamus ordine singula. *Versu 10* legebatur olim *ἴνα πέντεον ἑμῆ καὶ γάμων ὄργην* sensu plano & commodo. Noster autem, præfatus, mirari se, interpretes eo sermone prorsus non offensos, qui nullo modo commodum sensum fundat, non in notis tantummodo conjecturam suam *τίνα πέντεον ἑμῆ καὶ γάμων ὄργην*, commendavit, sed etiam in ipsum

textum

strat. Formam dein ejusmodi certaminum sollicite describit, deque *diffidationibus* ac *Wetigeldo* disputat. Leges denique, contra duella extrajudicialia a variis imperii Principibus latas, adducit, de quo tamen argumento a Cl. *Cramero* nostro in libro *de Juribus & prerogativis nobilitatis avitæ* Cap. V §. 4 multo fufius, elegantius, & accuratius, disputatum est. De insequentibus hujus Operis *Voluminibus* propediem dicemus.

COLUTHI RAPTUS HELENÆ. RECENSUIT
ad fidem Codicum MStorum, ac varias lectiones & Notas
 adjecit, JO. DANIEL A LENNEP. *Accedunt*
ejusdem Animadversionum Libri tres.

Lcovardiæ, ex officina Gu. Coulon, 1747, 8 maj.

Alph. 1 plag. 1.

Veteres Græcos mortalium fuisse sapientissimos, & ingenii maxime excitati & sublimis, nemo est, qui nesciat. Sed, ut omnia suas vices obeunt, successit florentissimis artibus mera barbaries, & Græcia, *Homeri* quondam parens, *Coluthos*, aliosque ejus farinæ, contemtu magis & commiseratione, quam lectu, dignos, jejunos Poetas edidit. Nulli certe alii rei credimus hunc, cujus novam editionem annuntiamus, scriptorem inservire, quam ut nos immanem, quam passi sumus, veterum librorum jacturam æquiore animo ferre assuefaciat, suspicantes haud absque re, multos in communi illo naufragio periisse, & tenebris, quas merebantur, jacere sepultos, *Colutho* similes, pauperis & claudi ingenii abortus. Neque non intelligebat præclarus juvenis, harum chartatum editor, sui herois pretium. Sed modestia, suis præter rem diffusa viribus, officiebat, ne majoribus, quibus certe par fuerat, animum applicaret. Voluerat olim una cum *Colutho Tryphiodori* Excidium Trojæ dare. Sed deinceps, a *Merrikio* præventus, illum solum dedit, ad quem ornandum, præter præclara, quæ suum ipsi suggerbat ingenium, præsidia, alii quoque præclari viri, *Dorvillius*,

villius, Valckenaerius, & Reimarus, suas symbolas contrulerant. Quos inter loco primo dictus ipsi collationem duorum Codicum Parisiensium, totidemque Florentinorum, obtulit; alter autem unius Leidensis, seu *Vossiani*; *Reimarus* tandem sui Codicis, qui olim *Eliae Putschii*, deinceps *B. Fabricii*, fuit. Sed parum fecit utcunque splendidus ille apparatus ad expurgandum *Coluthum*. Quod sic solet contingere. Omnes enim, ut probabile fit, Codices recentissimi ab uno vitioso fonte emanarunt. Veteres editiones a Nob. *Rævero*, ditis Bibliothecæ possessore, habuit. Plurimum Editori profuit, quod *ὁμοθυ* afferebat, felix ingenium criticum, cujus ope desperatis sæpe locis dextram scitamque medicinam fecit. Quod allatis aliquot exemplis declarabimus. Utemur autem hac in re solita nostra libertate, & quandoquidem ex instituti nostri ratione attingere omnia non licet, ea, quæ fors offeret, delibabimus, laudantes, quæ laudem, notantes, quæ virgulam, mereri videbuntur, & ita ferente casu *Coluthum* tractantes, quem ceteroqui magni non facimus, ut partes quoque nostras ad pingendam & incrustandam ruinosam hanc pergulam conferamus. Septem fere plagulas implet Carmen Græcum, magno & splendido characterè excusum, cum Latina versione, notulisque subjectis, in quibus præter varias lectiones tam Codicum, quam editionum, Autoris, & passim quoque *Cl. Dorvillii*, conjecturæ proponuntur. Quibus ulteriore demonstratione & vindiciis opus est, ea in finem rejecta, & in tres Animadversionum Libros, de quibus postea, digesta sunt, ut discipulum *Valckenaerii*, & imitatorem editoris *Ammonii*, ex hac distributione agnoscas. Latinam versionem prorsus novam concinnavit, elegantem, sed liberiolem, neque id malo consilio. Sed videamus ordine singula. *Versu 10* legebarur olim *ἴνα πέντερον ὁμοῦ καὶ γαῖαν ὀρίνην* sensu plano & commodo. Noster autem, præfatus, mirari se, interpretes eo sermone prorsus non offensos, qui nullo modo commodum sensum fundat, non in notis tantummodo conjecturam suam *τίνα πέντερον ὁμοῦ καὶ γαῖαν ὀρίνην*, commendavit, sed etiam in ipsum

textum

textum intulit, humani aliquid hac in re procul omni da-
bio passus. Editores, si qui erunt, secuturi proscriptam
veterem lectionem denuo deduci in patriam curabunt. *V.*
26 pro *καὶ ἀρμονίης* coniecit *καθ' ἀρμονίης*. Sed præstat *Dor-*
willianum *ἡσθ' ἀρμονίης*. Nobis incidit *παναρμονίης*, quæ vox
eodem formata est modulo atque *πανοσπερική*. Magnos mo-
tus concitarunt *v. 38* & sequentes. Neque id mirum in li-
bro, in quo vix pedem absque offensione promoveas. Nar-
raverat Autor, advenisse Deos omnes ad celebrandas *Pelei*
cum *Thetide* nuptias; inter alios *Dianam*, *Martem*, *Ri-*
xam, & *Bacchum*. Sed, ut res intelligi possit, & æquum
aptumque ferri iudicium, apponendus est locus integer:

Ἔρην δ' ἀγέρεσον ἑάσαι
*Οὐ Χείρων ἀλόγης, καὶ ἐκ ἐμπάξεται Πηλεΐς;
Χρυσέοις ἐκίτερθς τειρασόμενος πλοκάμισσι
Βότρως ἀκροστομῆς ζεφύρω συφελίξεται χαιτήν.
Ἢ δ' ἄτε δα.

Quæ sic vertit Noster:

Eridem vero contentui habere
Neque Chiron, neque Pelæus, veritus est.
Aureis utrinque quatens caput capillis
Bacchus Zephyro comam diffundendam dedit.
At Eris &c.

Subjungit, eum versuum ordinem a *Colutho* profectum non
fuisse; & binos de *Baccho* versiculos, quandoquidem ince-
prum de *Rixa* sermonem rumpant, transponendos esse sive
post *v. 27*, sive post *v. 33*. Posterius hoc suadet etiam
Cel. *Dorville*, & *Βότρως* metri causa pro *Βότρως* jubet rescribi.
Neutro nobis opus esse videtur. Quis enim evincat, recen-
tem Græculum, absurdum *Homeri* compilatorem, aut calluisse
metri leges, aut iis alligari voluisse? Pluralis certe *Βότρως* ob
præcedens *ἐκίτερθς* necessario requiritur. Qui vero iudicio:
se junctam a Poeta divellant *Bacchi* & *Rixa συζυγίαν*, quæ
duo Numina fere semper *ἑμαρτάσι καὶ ἀεὶ ῥήκτοισι πῆλαις συγης-*
χάλλεονταί, ut ait *Æschylus*, veremur, ne docti illi viri ocel-
lum *Colutho*, quem fere unum habet, ut Siculo *Cyclopi Ulys-*
ses,

set, eruant. Est certe *ἑκτίο χαρίσασα Bacchi* cum *Rixa* nuptias celebratum euntis. Computationibus rixæ, ut umbra corpori, adherent. Præterea volebat Noster *ἐπιπεισιόσιμος*, quod nemo facile probabit. Post v. 47 debuerant asterisci collocari. Deest enim versus saltem unus, nisi plures; cujus hæc olim, ut probabile est, sententia fuit: *Ἐ manu arripiebat Rixa pulverem, quo caput conspergebat, currebatque ut lymphata, neque attraheret suum, vel vestem*, ut pudicæ, modestæque ambulantes, fœminæ solent, sed sinebat pendere, currebatque *ἐπείγασα καὶ μαργῶσα*. Unde apparet, neque *κάλπον ἐρεξ* sollicitandum fuisse. V. 68 pro *ἐφεδρήσαντα* malit Noster *ὑπεδρήσαντα*. Sed vulgata recte habet, eumque notat, qui alteri a tergo stat, vel sedet, aut ei abeunti καὶ ἀπειπόντι succedit *ἔφεδος*. Quemadmodum hic *Mercurius* a *Jovis* tergo tanquam minister sedebat. Patet enim, ex ipso carmine, Deos in hoc convivio non accubuisse, sed sedisse antiquo more. Vitium latet in *τοῦ*, pro quo *οἶον* scribendum, *καποῖα*. Reddit nempe rationem, quare *Jupiter Mercurium* vocarit. Vers. 85 *σήμερον ἀγλαίᾳ με διακρίνασι* (vel *διακρινῶσι*) *προσώπων* sic reddit: *Hodie venustatem meam dijudicabunt*. Atqui debuerat: *Hodie venustas mea forme me debet a ceteris distinguere, διακρίτων ποσῶν*, præferendam efficere. Turbavit versus 95, ubi *Venus* ait: *Habeo κέρον ὄθαν Φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶσρον ἐλάσαι πολλὰς ἰδόναι καὶ ἔθνησκαι γυναῖκας*. Merito nempe illud *ἐμῆς ἐμὸν* inficetum, ideoque suspectum, visum fuit. Noster *Φιλότητι μαιγιμένον*, aut *Φιλότητος ὀνήσιμον*, conjicit. Cel. Dorville *ἐμῆς νέον* volebat. Nisi Poetæ permittendum est suum *ψυχρὸν ἄθυρμα*, crederemus, aptissimam mutationem esse *Φιλότητος ἐφήσιμον οἶσον* (una syllaba ei efferendum, ut apud *Euripid. Androm. v. 132,*) *ſagittam a noris immissam*, vel quam immittere potest & solet. Certe, *οἶσρος* aptius hic esse, quam *οἶσρος*, persuadent non tantum id, quod de *arcu* præcedit, sed & sequentia, *ἰδόναι, dolent, & θνήσκαι, moriuntur*. Quæ verba, magis vulnere, a sagitta inflicto, quam furori, conveniunt. *Μήπορ ὦ δόσποννα*, canit chorus

Eee

mulie-

mulierum Corinthiarum apud *Euripidem* in *Medea*, *Venerem* implorans, v. 633: μήποτε ὦ θεσπονα, ἐπ' ἐμοὶ χρεῖσιν τόντων ἐφείης ἰμέρω χρεῖσασα ἀφυκτον δίζόν. *Versf.* 107 debuerat ποιμενική ad exemplum *Cl. Hemsterbusii* dedisse. Sed hoc parum est præ sequentibus v. 108 & deinceps, qui multum in hoc opusculo negotii, si qui alii, facessiverunt interpretibus. Agedum, tentemus & nos bene de illis mereri. Describit Poeta *Parin*, qualis erat, cum *Mercurius* eum in *Ida* monte subito ἐπιστᾶς obruebat:

Ποιμενική δ' ὑπέκλειο βεῶν ἐλάττω καλαίωψ.
 Τόιος ἔων, σύργγος ἐς ἦθεα βῆος εἰδίων
 Ἀγροτέρην καλαίμων λευρὴν εἰδίων αἰδίων.
 Παλάμι δ' ὀκπίλοισιν ἐνὶ σαθμοῖσιν αἰδίων
 Καὶ τῶρων ἀμύλησ, καὶ ἐκ ἐμπάξω μύλων.
 Ἐνθεν ἔχων σύργγα κατ' ἦθεα καλὰ νομῆων
 Πανὶ καὶ Ἑρμῶνι φίλην ἀναβάλλω μολπήν.

Quæ sic vertit Noster:

*Pastorale vero pedum, quo boves agebat; in ejus manu erat.
 Sic Paris ad suctas sedes lentus procedens; fistula
 Arundinibus agrestem argutamque cantilenam persequen-*
batur.

*Sæpe vero, in pastoralibus stabulis canens,
 Tauros neglexit, neque ovium curam gessit.
 Inde fistulam gerens secundum pastorum consuetudinem,
 Pani & Mercurio gratam modulabatur cantilenam:*

Nihil dicemus de hac versione! etsi non pauca possemus, nisi id solum, quod *Paridis* nomen in secundum versum intrusum sit, quod in Græco non est. Ad locum hunc perdifficilem in notis habet hæc, non plura, quæ integra adscribemus: „*Varie interpretati sunt viri docti.* „*Cl. Dorvillii* sententia unice placet, & verissima est. *Versu*, „inquit *Vir eruditissimus*, 108 & 112 ἦθεσ, *sedes*. *Abunde ad Hefychium* hanc notionem illustravit in *h. v. nuperrimus editor*. „*Conjeci aliquando, leviter emendandum, τόιος εἶς σύργγος.* „*Sin secus cui videatur, non multum nunc obloquor;* „ & paulo post: „*ἐνθεν ἔχων, an ἐνθε δ' ἔχων?* „ *Credibile fit ex*

anno-

annotatione *Dorvilliana*, priores interpretes maxime in vobula ἦθεα æstuasse. Sed alia erant majoris momenti, quibus apimum debuerant intendere. Si locum attente consideres, apparet, *Parin* cum alio aliquo, quem habitu referebat, magni & clari nominis pastore comparari, eamque in rem *versus* 108, 109, 110, & 111, infumi. Quos itaque, si quis velit, parenthēsi possit includere. *Versu* autem 112, apparet, sermonem ad *Parin* redire. *Paris*, ait Poeta, cum pera & pedo suo, quorum illa ad femora usque ipsi dependebat, hoc autem sub ista hærebat, referebat - - sed quem? Τοῖος εἶναι, talis erat, ait. Sed quis? Latet procul dubio nomen proprium in voce Βάτος: quod olim forte Βάτλος. Id certe quondam vulgare fuisse pastorale nomen, vel ex *Theocriti Idyll*, X, & aliis Autorum locis, patet. Concesso & confecto hoc, fuit & alterum sponte, τοῖος εὐσύργγος legendum esse. Forte quoque εἰς ἄγνισμα. Requiritur enim oppositum aliquod voci σαθμοῖσι, quacum tamen idem fere notat vox ἦθεα. Sed, ut clarius percipiant nostram mentem Lectores, & suavius legant una serie ῥῆσιν non inveniustam, en illam, ut censemur emendam & interpretandam, exhibemus:

Τοῖος εὐσύργγος εἰς ἄγνισμα Βάτλος ὀδύων
Ἄγροτέρην καλάμων λιγυρῶν εἰδώνεν ἀοιδόν.

Omittimus *versum* 110 & 111, qui bene habent. Sed *versu* 112 legendum εἶναι ἐλὼν σύργγα. Talis in tali habitu scitus ille fistulator *Battus*, quando in præruptos (*Idæ*) montes & convallia ibat, & gregem agens, rudem Musam stridulis calamis extundebat; tam ille Musices amans, ut sæpe, desidens in stabulis, domi præ cantus dulcedine tauros pariter atque oves pastum agere oblivisceretur. Inde *Paris*, ex quo numerasset & curasset suum pecus, fistulam arripiens, canebat. Sed nimis diu jam uni loco inhæremus. Quin pergimus? *Vers.* 115 in istis, Κοιν ἀδιδάκλος εἶσα, mallems, pro ultima voce, ἰεῖσα. Ante v. 134 videntur quædam deesse. *Vers.* 138 ἠνορέης ἐπιπύργων Ἀθήνην vertit *Minervam fortitudinis præsidem*. Recte quidem ad sensum. At Græca vox id non notat. Debuerat & hic &

versu 198 pariter, deleto α , correxisse ἐπίπρον. Vers. 139 forte φαῖν reponendum. Promitto te regnaturum. Vers. 157 Editor probabiliter pro δέξω conjicit δέξῃ, quod & nobis aliquando in mentem venit. Tota pagina 50 qui exhibentur versus Græci, inepti sunt & nugacissimi, adeoque obscuri, ut pigeat operosam iis medicinam admovere. Miramur tamen, nostrum in v. 174, qui præcipue laborat, nihil difficultatis deprehendisse. Certissimi nempe sumus, eum ex asse Poetæ mentem assecutum non fuisse. Qui enim poterat, quæ sensu carent? Citius aquam e putrice, quam humanos illinc sensus, excutias, aut ex Græcis pagina 52. Quid enim est ῥίζα σιδήρου ἀναβλάστης κερήνων, radix ferri progeminare te fecit e capite. Vers. 195 legendum est τότε. In istis v. 200 ἐπ' εὐρέα νῶτα τιθήνης conjicit Noster pro ultima voce γαλήνης. Non male Posset quoque θαλάσσης. Sed eodem redit. Post v. 204 egregie supplet Editor ingenio lacunam Codicum omnium, addens hunc versum:

Παντοίων ἀνέμων μέγα κύμα κύλωνδ' θύελλα,
quem e veteri Poeta hæuserit, an confinxerit ipse, nobis non constat. Elegantias versus 222 non recte cepit,

ἔδ' ἡ γαλήνης

Δηρὸν ἐρροσομένων ἠκέλο δᾶπος ἐρριμῶν,
neque maris sonitus, vertens, impulsis remis diu audiebatur. Atqui γαλήνη non est simpliciter mare, sed tranquillum tantum. Neque δᾶπος ad hanc vocem, sed ad ἐρριμῶν, pertinet. In γαλήνης est ellipsis ἄσης, vel ἐπι, aut ὑπὸ, tempore tranquillitatis. Sensus est, neque audiebatur, tranquillo mari, e longinquo sonitus agitatorum remorum. Versum 269:

Τοῖα πτόθω ποθέσσα λεγύθροος ἐνεπε νύμφη,

fic vertit: talia arguta nymp̄ha, desiderio incensa, locuta est. Mirum est, putidum illud πτόθω ποθέσσα potuisse acrem nostrum vitiorum indagatorem fallere. Facile patet, si cum v. 249 compareretur, προθέσσα, accurrens, legendum esse. Vers. 274 ἀπὸ legendum pro ὑπὸ. Ἄπὸ Κρονίου γενέλης. Vers. 321 pro λαβῆσα videtur aut λανῆσα, aut βολῆσα, & v. 341 τί μ' ἐφθόξαωτε legendum, id est, τί μοι. Similis apocopes
exem-

exempla magno numero possent ex *Euripide* & aliis comportari, si operæ pretium foret.

Hæc habuimus in ipsum *Coluthi* Carmen breviter dicenda. Nunc Animadversiones quoque lustremus, in quibus non contemnendam linguæ Græcæ peritiam & acre sanumque iudicium in recto a pravis secernendo, sciteque emendandi dexteritatem, luculenter Autor demonstravit, ita ut magnam de se spem excitaverit orbi erudito, quam si studeat non fallere, bene fecerit. Procedemus autem in his eadem, quæcæpimus, via, *Pag. 2* tentat *Hesiodi* ex *Theogonia* v. 48: ἀρχόμεναι δ' ὑμνεῦσι θεαί λήγασαι δ' αἰοιδῆς. *Vulneri*, ait, *his verbis λήγασαι δ' αἰοιδῆς inflicto, medicinam efflagitat tum sensus, qui nullus extricari fere potest tolerabilis, tum correptio diphthongi ante consonantem.* Hæc postrema causa sola Nostrum novas res moliri iussit. Nam, quod de impedito sensu verborum queritur, id frustra est. Nobis certe non tantum tolerabilis accidit, sed & bonus & clarus, præ quo sordet novum illud, nulliusque apti sensus, λήγασαι δ' αἰοιδῆς. Quo non adigat hominum animos infixæ semel opinio? *Bentlejus* olim pro autoritate sua legem sanxerat hanc, omnia ea loca, in quibus correpta sit ante consonantem diphthongus, debere, ut vitiosa, emendari. Qui quamvis jam sæpius refutatus fuerit claris argumentis apertus error, tanta tamen est *Bentlejanorum* pervicacia, ut omnia susque deque habere, & Autores corrumpere, quam a decreto magistri desciscere, aut ejus ἀνθάδειν fateri, maliat. Idem censendum de *Orphei* loco, qui *pag. 3* tentatur. Totum *Caput 3 Libri primi* multa refertum est doctrina, meritoque magni fit ab illis, qui *Aristophanem* in deliciis habent. Tractat insignem & difficilem locum *Comici* ex *Acharæ* v. 671:

Οἱ δὲ Θασίαν ἀνακνωλῶσι λιπαράμπυκα.

Bene post *Klysterum* observat e veteribus Grammaticis pro quarta voce ἀνακνωλῶσι legendum esse. Elegans quoque hoc, in *Θασία* subintelligi vocem ἄληη. At, quod ultimam vocem in λιπαρῶν πυνκῶι mutare velit, id ipsi permitti nequit. Nihil enim in ea quidem vitii. Notat enim garum *Thasium* in uncta & nitida patina contentum, in patina,

quæ ab infuso pingui garo nitet. *Pag. 13* tentat *Aristophaneis* fragmentum, ab *Athenæo* conservatum *Lib. XI pag. 478*, ἄλλαι ὑποπρεσβύτεραι γράει; Θασίε μέλανος μεσὸν κεραμειομένηας μεγάλαις κοτύλαις ἔγχεον ἐς σφαιτερόν δέμας ἔδνι ἄκοσμον. Hæc Noster post *Casaubonum* emendat, de voce κεράμιον erudite disserit, & in hunc metri modum digerit, qua tamen opera, inani procul dubio, superfedere potuerat. Quis enim spondeat, *Athenæum* hæc e memoria non citasse, sed ex Codice scripto, nihilque verborum omisisse. Sed ita tamen Noster refingit :

ἄλλαι

Ἵποπρεσβύτεραι γράει; Θασίε μέλανος μεσὸν κεράμιον
Κοτύλαις μεγάλαις χέον ἐς σφαιτερόν δέμας ἔδνι ἄκοσμον ἔρωτι
Βιαζόμεναί μέλανος ὄπη ἀκρίτα.

Sed nimis hæc abeunt a ductu literarum κεραμειομένηας, & præstat quoque ἔδνα κόσμην illo *Casauboni* ἔδνι κόσμῳ. Putemus, in illo corrupto κεραμειομένηας latere κέραμον ἐυχόμενῳ. Facile potuit terminatio εν in κέραμον excidere, quod alibi haud raro factum observatur, ideo, quod illa per scripturæ compendium a librariis exprimi consueverit. Ευχόμεναυ autem credimus restituendum, quia bibaculæ mulieres, ab *Aristophane* in scenam productæ, solenni ejus more, antequam potent, Deos Deasque invocant. Ita in *Lysistr. v. 199* sic loquitur *Lysistrata*. Male enim in vulgatis alteri hæc tribuuntur :

Φερέτω κύλικά τις ἐνδοθεν καὶ ἔχμιον.

Ὡ φίλταται γυναικες, κεραμειῶν ἕσος

&c, antequam bibat, orat :

Δέσπεινα πελοῖ, καὶ κύλικε φιλοτρία.

Τὰ σφάγια δέξου ταῖς γυναιξίν εὐμενῆς.

Sunt & alii, si bene meminimus, apud Comicum loci, huic similes. *Pag. 20* ventilatur Epigramma *Callimachi* quintum, in sic dictum piscem nautilum, quod, quia elegans est, apponemus :

Κόγχος ἐγὼ Ζεφύριτι παλαιότερον. ἀλλὰ σὺ νῦν με,

Κύπρι, Σεληναῖος ἀνθεμα πρῶτον ἔχεις,

Ναυτίλον, ὃς πελάγεσιν ἐπέπλεον, εἰ μὲν ἀῆται,

Τέννας οὐκείων λαίφθ' ἀπὸ πρῶτόνων.

Ἐὶ δὲ γαληναίη, ληπαρὴ θεός, ἄλθ' ἐρῆσσιων

Πεσσ. v

● Ποσειδῶν, ἵν' ὥσπερ καὶ τᾶνομα συμφέρεται.
 Ἐς τ' ἔπεισον παρὰ θήνας Ἰαλίδας, ὅφρα γένοιμαί
 Σοὶ τὸ περίσσεπτον παύγιον, Ἄρσινος.

Ita v. 1, ait Noster, lego eum magno illo Bentlejo. *Vers. 5*
 corruptum procul dubio illud ei δὲ γαληναίη, λιπαρῆ θεός. -
 Oportuna admodum videtur lectio: ei δὲ γαληναίη λιπαρῆ
 θεός (curreram) ἔλθῃ ἀράων πόσειν ἴν', ὥσπερ καὶ &c. In
 sequentibus apud *Athenaeum* legitur θήνας Ἰαλίδας, quod
 quam proxime veram scripturam exhibet. Legendum eni-
 mputo: ἔς τ' ἔπεισον παρὰ θῆν' εἰς ἰαλίδας - ubi ἰαλίδας non de
 antiquo Cææ oppido, quod *Iulis* dicebatur, intelligo, sed
 de quodam piscium genere. Erant enim ἰαλίδας, pisces ve-
 neniati admodum, qui, scopulis catervatim adherentes,
 ubi alios pisces, aut urinatores, in aquis conspicerent, sum-
 ma vi in eos irruebant, iisque sæpe vulnus lethale infere-
 bant. Hoc nisi admittas, non video, quo referas verbum
 εἰςπίπτειν. Ingeniosa certe postrema hæc conjectu-
 ra. Sed, quod de verbo εἰςπίπτειν monet, nihil est. Nam
 εἰς (in εἰς' ἔπεισον) non ad πίπτειν referendum, sed εἰς notat
 donec. Sed mittamus hoc cum aliis obscuris, & *versui 5* tan-
 tum adhuc paululum inhæreamus. Quod credidit Noster, ibi
 imperfectum requiri, θεόν, pro θεῖον, frustra est. Pendet
 enim a communi ἔτλειον, quod præcessit. Si quid licet in
 ancipite & spinoso loco conjectare, forte posset λιγυρηχέῃ
 ἔδας ἐπέσσων ποσειδῶν ἰαλός, ὡς καὶ &c. Si quidem venti pro-
 cellosi spirarent, navigabam olim, e domesticis & nativis meis
 antennis præsensum tollens velum: obtinente vero tranquillita-
 te, navigabam, suaviter sonori maris pavimentum (aut aequor)
 sulcans pedibus; quemadmodum & nomen meum, Nautilus,
 testatur, donec tandem &c. Tentent alii, & certiora profe-
 rant. Unum adhuc addimus, quod πρώτον in secundo versu
 nobis videatur suspectum. Legamus πρώπτον, quod idem est
 atque πρώτακπτον in ultimo versu. Forte quoque Ζεφύροισι le-
 gendum versu primo, pro Ζεφύροι, quod non capimus. Itaque
 sensus foret Epigrammatis: Olim eram Zephyro sacer, (utpote
 nauta,) nunc tibi sum, o Venus, beneficio *Arfinoes*, quæ,
 post-

postquam me præclarum habuit παύρον in sua suppellectil-
tibi me Nautilum dedicavit, spectabile donarium. *Pag. 40*
in *Dionys. Noni I, 96*, καὶ γαμὴ σάλπιγγι μελίζωτο θυμὸν ἐρώ-
των ἀντίτυπὸν σύργγι, reponit θεομὸν, loco vocis θυμὸν.
Cui bono? Illud potuerat potius animadvertere, trans-
ponendas esse voces σάλπιγγι & σύργγι, & hanc voci γα-
μὴ jungendam. Non enim novimus *tubans iurtaletis*,
at *tibiam* quidem novimus. Nisi forte nexus loci & Autoris
mens adverteretur nostro conatui, id quod examinare,
jam quidem nobis haud vacat. Necessaria quo-
que non est transpositio, quam *pag. 49* in *Hesio-
di Theogonia* tentat, cujus *versum 92* *versui 86* subjungit,
speciose quidem & *Homero* præcunte. Cum vero vulga-
tus ordo congruum satis sensum fundat, neque satis evi-
dum sit, *Hesiodum* *Homeri* exemplo voluisse, aut debuisse,
adstringi, non putemus, temere quid novandum esse. *Pag.*
66. *Arati* *versui 33* dextram adhibet medicinam, pro vulgatis
scribens: λίκνω, ἐν ἐνώθει χεὶρὸν ἕξωσ' ἰδαίω ἀντῶ, ἐγκα-
τίθεντο. *Libri II Animadversionum Capite 2 pag. 81* affert
exempla locorum, a transpositione, vel luxatione, corrupto-
rum, & inter alia locum *Musei* citat *v. 219*:

Ἄλλὰ, φίλη, πρὸ φίλα'σ βαρυννέοντα; ἀήτας,
Μὴ μὴ ἀποσβέσωσι, καὶ ἀντίκα θυμὸν ὀλέσω,
Λύχρον ἔμᾳ βίωτοι φασφόρον ἠγμονῆα.

Loco vocis θυμὸν, λύχρον malit. Non enim ipsi animus est
quidquam hic quidem translocare. Nobis non tantum non
necessarium hoc tentamen, sed & incongruum, videtur,
quandoquidem difficultates voculæ μὴ non tollit. Finga-
mus, conjecturam ejus probam esse.* Debuerat certe μὴ
λύχρον ἀποσβέσωσι, καὶ ἀντίκα αὐτὸν ὀλέσω, *ne venti lychnium*
extinguant, & ego illum perdam, non vice versa, *ne illum*
extinguant, ut ego lychnium perdam. Quam hoc etiam lan-
guidum! Quid? si quis Latine sic scriberet: *Cave, amica,*
ventos violenter spirantes, ne illum extinguant, (quo facto de
vita mea foret actum,) illum lychnium, mei spiritus radiantem
ducom; cumne scriptorem jure reprehendas, an istam,
quam

quam modo exhibuimus, magis probes loquendi infantiam? Si quid tandem necessario movendum in hoc loco foret, uti non est, quidni potius verbum *λύχρον ἑμῶν* &c. versui *μή μὴν* anteponas? Pag. 88 locum ex *Albani Historia animalium VI, 37*, tentat, ubi legitur: *ταῖς θαλάσσις θηρίοις ταῖς ἐνὶ ὕδατι μέλας γαστρῶταται*. Negans, verborum sensum sibi perspicuum esse, refingit *ὕδατι συμμελῶν καὶ χορηγητάτη*. Non recordabatur egregius juvenis, *ὕδατι* & *μέλας* diversa esse. Sciebat enim procul dubio. Alias non dedisset *ὕδατι συμμελῶν*, id est, *ada*, quæ est cum *melos*. Aut, si ignoravit, ignoravit quoque significationem & vim suæ conjecturæ. Quid ridiculum foret. *ὕδατι* est simplex cantus, vel actus canendi. *Μέλος* autem sunt, quæ modulando profertantur, verba, vel etiam modulus artificiosus canendi. Illud Galli *l'air chanta*, hoc autem *un air, air de Musique*, appellant. Neque infrequens est Græca dictio *ὕδατι μέλος*. *Aristophanes* certe in *Ranis* *ὕδατι ἐν πολυκολλύμβοις μέλεσι* habet. Alterum, *ὕδατι χορηγητάτη*, quod nobis commendare vult, prorsus non intelligimus; & si quid in his literis valemus, ne Græcum quidem pronuntiamus. Pag. 92 festivum tentat *Atrophonius* pag. 192 ed. *Bergl.* locum, de quo plura diceremus, nisi ad finem properandum nobis esset, qui jam nimii fuimus. Nudam igitur nostram hoc de loco proponemus opinionem, aliis, qui velint, examinandam. *Ἄλλ' ἔ τρέμοι, ἢ Δία, Thryallis* ait, scortam, sibi quasi ipsa objiciens hæc. *Ἄλλ' ἔκ* (est responsio ad istam objectionem) *ἔφη ὑπομεριδιῶσα* (nempe *Thryallis*) *ὡς περ ἡ Μυρρῆνης* (non tremit scilicet *mea πυγή*), ut illa *Myrrhines*; sed multo magis). *Καὶ τοσούτων ἄμα παλιν* &c. Et simul, hæc dicens, tantum exctabat *fluctum* &c. Pag. 128 in *Orphei Sufsim. X, v. 13*, sollicitat *βαθύσπορον ὕδατι*. At immerito. Non enim derivatur a *σπορά*, ut videntur, sed idem est atque *βαθύπορον*, aqua, qua per profundam suam vehit & portat naves, vel per cujus profundum iri & penetrari potest. Eadem hæc forma, per *σ* abundans insertum, atque *θεοσφόρο*;, aliæque multæ similes. Effertur *βαθύς-πορον*, non *βαθύ-σπορον*, & difficultas omnis aberit. Pag. 149 egregie locum *Apollonii Rhodii II, 865*,

emendat, pro vulgato *κατημύρας* scribens *κατημύρας*. *Libro tertius* Animadversionum ad *Cohabum* inde a pag. 127 non pertinet, sed miscellaneos variorum Autorum locos tractat. Ejus *Cap. 4* insigniter promeritus est Autor de *Aristophanis* illo *Eccles. v. 615 seq.* de quo ipse relegendus.

Hæc habebamus de tribus *Leonepii* Libris Animadversionum in *Cohabum* dicenda; cui præclarum specimen & bonæ frugis plenum gratulamur. Stricturis in eum nostris ne offendantur, rogamus, quas neque malignitas, neque odium hominis, quem nunquam vidimus, sed solus veritatis amor, & nostrum hanc quoque rei literariæ partem promovendi studium, dictavit. Eo illæ ipsum potius impellent, ut pergens, quo cœpit, pede, nobis olim felicitis ingenii sui maturos fructus edat.

RAGIONAMENTO DI GIO. BRUNACCI SOPRA IL
Titolo di Canonichesse nelle Monache di S. Pietro, &c.

hoc est,

COMMENTATIO DE APPELLATIONE CANO-
nicarum in virginibus vestitis S. Petri, Auctore
JOANNE BRUNACCI.

Patavii, e typographico Seminarii, 1745, 8.

Plag. 5.

Dissertationem epistolarem Autor hanc inscripsit virginibus, Deo consecratis, quæ Cænobium S. Petri incolunt Patavii. Monasterium hoc ecclesiæ cathedrali olim tanquam membrum & pars adhæsit. *Orsato* visum fuit id ipsum ex vetusto Diplomate comprobare. Exhibet illud ipsum *Brunaccius*, Italice canversum. In eo fit mentio *Canonicarum Monacharum*. In aliis Diplomatum ibi vocantur Monachi omnium Sanctorum 38 ex universo *capitulares*. Non est nostrum, censum mire monasteriorum facinororum, quæ Patavii ac in tractu circumvicino existant. Inveniuntur ibi passim *Monachi Canonici*. At *Monachas Canonicas* ibi solum S. Petri monasterii virgines sacras commemorant

Pag. 6.

17.

morant documenta, literis memoriae ibi prodita. Privilegio-
rum confirmatio, A. 1316, 19 Martii, effectui data, quam
Autor in Italicum converterit, hujus rei est testis. Ab Episcopis Pag. 19.
ipsis appellationem *Canonicarum* obtinuerunt virgines illae
votivae. Exstiterunt Patavii jam medio aëvo monasteria,
Monachos & Monachas simul complexa. A. 1265 in mo- 23
nasterio S. Maria di Fistomba, postulante Episcopo, viri
quidam in eo fuerunt occupati, ut monasterium tale divi- 25.
derent in duo monasteria, unum Monachorum, alterum
Monacharum. Mixtum ejusmodi & promiscuum mona-
sterium erat id etiam, quod *omnium Sanctorum* vocatur.
Poterant colloqui Monachae cum Monachis viris vicissim, 29.
nec tamen ad mensam, sed in loco publico, qui *parlatorium*
appellabatur. Nostri eum vocant *Sprachhaus*. Alexander IV 35.
Anagnini, anno Pontificatus sexto, 23 Jan. dedit literas ad
monasterium S. Maria di Fistomba Benedictinum, Patavii
florens, Episcopi Patavini precibus adductus, postulans, ut
Monachi Monachaeque separarentur, ac in monasteria distri-
buerentur distincta. Monasterium S. Petri A. 1223, 1 Aug.
ac sequentibus habuit & Monachos & Monachas. 37.
Muratorius hos Monachos, qui *conversi* vocati sunt, convertit in
ministros famulosque monastico vestitu insignes, ac extra
monasterium habitantes, *Dissert. LXVI Tom. V. Antiq. Ital.*
Ostendit autem Noster, *conversos* hosce excelluisse ministris
ejusmodi, ac fuisse Monachos, una cum virginibus sacris in
monasterio eodem viventes, idque comprobatur ex diversis 46.
chartis, Seculo XIII scriptis. *Canonicos Monachos* exstitisse,
patet ex Anonymi *Vita Meinwerchi Cap. 3 §. 19*. Patet
id ipsum ex Diplomatum bene multis, quorum numerosam
seriem laudat, ac carptim indicat Noster. Sufficiebat, teste 80.
Symmacho, rediisse ad stabilitatem famae publicum testimo-
nium. At hic testimoniorum nubes praesto est, quam soli-
citare eo minus fas est, quo densior illa est & illustrior.
Bullatis enim Pontificum literis omnia sic dilucent, ut inter
Pontificios nemo amplius debeat inficiari, exstitisse & exstare
adhuc Monachas Canonicas & Canonicos Monachos, Mo-
nachos-

nachosque eidem monasterio cum Monachis virginibus addictos.

PETRI VAN MUSSCHENBROEK INSTITUTIONES *Logicæ, præcipue comprehendentes artem argumentandi, conscriptæ in usum studiosæ juventutis.*

Lugduni Batavorum, 1748, 8.

Plag. 13.

Cel. Autor in Prolegomenis ex Psychologia ex præcipue, quæ ad intelligenda Logices præcepta sunt necessaria, exponit; unde generatim intellectus nostri operationes, prouti varia ratione in anima nostra contingunt, aliæque, quæ huc spectant, explicantur. Hisce peractis, ad dilucidanda Logicorum præcepta progreditur, & *Cap. I* doctrinam de ideis tradit. Variæ hic idearum distinctiones, intuitu objectarum, de quibus formantur, occurrunt, prouti illa vel extra, vel intra, nos esse concipiuntur. Inserta doctrina de signis nostrarum idearum, uti vocabulis, pergit in tradenda idearum differentia, & ad modum cognitionis nostræ hic potissimum respicit, ubi præcipua & utilissima de universalibus doctrina, quippe quæ omnium nostrorum ratiociniorum genuinum fundamentum constituit, simul occurrit. *Cap. II* considerantur judicia & propositiones, & omnia judiciorum discrimina exemplis luculentissimis illustrantur, ita ut hæc doctrina captui tirorum, in quorum gratiam has Institutiones Cel. Autor composuit, sit optime accommodata. *Cap. III, IV, V*, generatim quædam de ratiocinio, de figurarum quatuor comparatione, & de inveniendi & ordinando medio, præmittit, quibus suppositis, *Cap. VI, VII, VIII*, regulas Syllogismorum conjunctivorum, compositorum, & imperfectorum, per omnes modos & figuras tradit. Hæc tota argumentandi ars ita exposita est, ut regulas Logicorum circa ratiocinia quævis observandas semper sequantur argumenta, quibus de harum regularum veritate constat. Hæc ipsa vero doctri-

doctrina, etsi a multis fufius fit pertractata, & sub demonstrationis rigorosioris nomine confirmata; a prudentioribus tamen varia vitia, quibus ejusmodi demonstrationes laborant, sunt observata. Nec eorum methodus videtur esse probanda, qui hanc argumentandi artem in se planam facilemque, assumpta præter rem omnem distinctionum coluvie, ita explanant, ut res, quæ multo faciliori methodo tironum captui poterat accommodari, multo obscurior & difficilior evadat. Rem igitur studiosæ juventuti gratissimam atque jucundissimam fecit, tradendo hanc instituendæ rationis theoriæ. Et, cum quævis regulæ ex genuinis fundamentis sint deductæ, pluribusque exemplis illustratæ, ex hoc opusculo tirones absque omnî temporis dispendio regulas in rationiorum formatione observandas optime poterunt addiscere. *Cap. IX* regulas quasdam compendiosas proponit, quarum in rationando non vulgaris est usus. *Cap. X* varia Sophismatum genera explicat, quorum indoles ut eo melius intelligatur, varia Autor, olim excogitata, sophismata recenset, eaque suo examini simul submittit. *Cap. XI* methodum disputandi subjungit, eaque, quæ ab utraque parte in disceptando sunt observanda, proponit.

Versuche und Abhandlungen der Naturforschenden
Gesellschaft in Danzig, erster Theil.
hoc est,

TENTAMINA ET COMMENTARII ACADEMIÆ
naturæ exploratricis, quæ Gedani congregatur.

Pars I.

Gedani, ex officina Schreiberiana, 1747, 4 maj.
Alph. 3 pl. 6, Tabb. æn. 8.

Naturæ arcana rimandi studium variis eruditorum Societatibus partim sub publicis Principum auspiciis, partim inter privatos parietes, erigendis occasionem præbuit. Ad posterioris generis Societates pertinet hoc, quæ a Viris quibusdam doctis, & in republica literaria claris, aliquot ab-

Fff 3

hinc

Pag. I.

hinc annis Gedani instituta est. Ea primos laborum suorum fructus præsentis opere publice exponere decrevit. Singularum itaque Commentariorum aliquam Lectoribus nostris notitiam exhibebimus, effecturi ita, ut nemini non instituti ipsius possit ratio intelligi. Primo quidem Cl. *Henricus Kühnius, Mathem. Prof. Gedan. novi & perfectioris librarum generis descriptionem* tradit. Initio principia elementaria de æquilibrio in genere, de vecte, plano inclinato, &c. exponit. Dein varias conditiones librarum examinat; quænam sit relatio inter excessum ponderis in una lance, supra pondus in altera, & inclinationem vectis, docet; variasque huc spectantes quæstiones solvit. Denique describit novam libram, a se inventam, quæ vecte gaudet orichalceo, formam parallelepipedo præ se ferente, & indice, inclinationem vectis, ope semicirculi in gradus divisi, monstrante. Quænam in constructione ejus observanda sint, ut pondera tam æqualia, quam inæqualia, ejus ope multo majori cum rigore, quam per libras communes, examinari, nec non in partes exiguas dividi, possint, copiose declarat; varia etiam experimenta, cum ejusmodi libra, actu constructa, instituta, describit; unde patet, eam, si exacte & omni adhibita cura construatur, facile præripere palmam libris huc usque usitatis, & in Physica experimentalî maximo cum usu adhiberi posse. 2) Cl. *Jac. Tb. Kleinus, Secretar. Gedan. & Soc. Lond. Socius, in experimentum Thibomigii, de floribus, per aliquot annos conservandis*, inquit. Exposuit nimirum *Thibomigius in Tentaminum explicandi notabilia natura phenomena*, vulgato sermone conscriptorum, *Parte III ex Bæclero artificium, flores per aliquot annorum spatium incolumes conservandi; quod fieri posse contendit, in arena sicca eos defodiendo, & causas quoque ejus rei explicare conatur. Sed, non solum rationes ejus non omni evidentia & certitudine gaudere, sed & ipsum experimentum fallere,* ostendit Autor. 3) *Mich. Christ. Hanovius, Phil. Prof. Gedan. Comparationem mensurarum & ponderum Gedanensium cum iis, quæ ab Academiis Parisiensi & Londinensi usurpantur, instituit.*

76.

90.

sinit. Multa hic collegit, ipseque expertus est, Cl. Autor, quæ uno conspectu cognoscere, tam in Physica experimentalis, quam in vita communi, admodum expediet. 4) *Piscium* Pag. 106.
causam egit, eosque *nec mutos, nec surdos, esse*, ostendit *Kleinus*. Occasionem ei dedit *Epistola, Bibliotheca Gallica Tom. XXXVII P. II pag. 273* inserta; qua Anonymus, pisces omnes surdos esse, muti cum sint, statuere conatus est. Contrarium multis observationibus & ratiociniis evincit Noster. 5) *Novam machinam aquas libellandi, inter duo loca a se valde disita, & flumini adjacentia, invenit Kühnius*. Primo varias observationes, ad artem libellandi in genere spectantes, affert; quo in primis pertinet, quod de errore, in methodum libellandi ordinariam irrepente, si prope ripam fluminis instituat, notat, refractione nempe, vaporibus aquosis, ex flumine ascendentibus, oriunda, quæ in distantia paulo majori observationem reddat admodum lubricam. Essentialia instrumenti novi eo redeunt: Duæ naves in utroque loco fluminis disponuntur. Utrique annectitur tubus vitreus. Horum orificia inferiora connectuntur tubo coriaceo; ab una nave usque ad alteram pertingente, & undique contra aquæ transitum probe clauso. Si jam tubo vitreo inferiori infundatur aqua, donec per tubum coriaceum ad tubum vitreum superiorem perveniat, & in æquilibrio consistat; noteturque altitudo aquæ in utroque tubo supra fluminis superficiem, earum differentia dabit depressionem aquæ in data longitudine. Silentio nobis prætereunda sunt, quæ, ad exactam instrumenti constructionem, & usum, pertinentia, pluribus exponit Autor. Ceterum nemo ibit inficias, hunc libellandi processum, si cum debito apparatu (quem exigit fatis magnum) instituat, rigore suo sese præ omnibus aliis commendare. 6) *Historiam electricitatis* tradere suscepit *Dan. Gralath*. Primum ejus specimen præsentis parte exhibet, eoque, quid hac in re actum sit ab antiquioribus, a *Gilberto, Ottone de Guericke, Academia Florentina, Boyleo, Hauksbejo, Grajo, du Fay, Schillingio, Whelero, Desagulierio, Hausenio, Bosio, Krügero, Ludolfo, Kratzensteinio,*

173.

175.

Reinio, Quellmalzio, Teskenio, Wincklero, usque ad A. 1747
 declarat. Horum inventa, observationes, ratiocinia, per-
 spicuo bonoque ordine exponit; adeo ut, laborem hunc,
 ejusque continuationem, hystoriae inventorum amatoribus
 pag. 304 pergratum fore, confidamus. 7) *Hanovius vim flandi* ad
 mensuram reducere conatus est. Primo de condensatione
 aeris per pressionem datae magnitudinis varia notat, & ex-
 perimenta affert. Dein modum ostendit, vim flandi, qua
 aliquis pollet, actu mensurandi; vel per spatium, in quod
 aer, tubo vitreo extremitate clauso contentus, ope guttae
 mercurialis flando potest redigi; vel per pondus, quod ve-
 siculae datae appensum, aut superimpositum, potest flando ad
 certam altitudinem elevari; vel per pondus, quod lanci
 librae impositum, flans, in alteram lancem factus, attollere
 valet; vel denique per altitudinem, ad quam aqua, ex tubo
 incurvato flando profiliens, ascendere observatur. De hisce
 334 omnibus varia experimenta instituit. Sequuntur 8) *Kubnis*
de aeris subtilitate & visibilitate cogitata. Observat nempe,
 insignem aeris subtilitatem vulgo ex hoc quoque inter alia
 fundamento affirmari, quod ejus particulae omnem visum
 effugiant. Hoc ratiocinium omni evidentia & rigore praed-
 ditum esse, negat. Etsi enim verum sit, corpus, particulis
 subtilibus constans, visui subjici non posse; non tamen pa-
 riter vice versa valere, corpus, cujus particulae non sint visi-
 biles, etsi satis contiguae, magna subtilitate gaudere. Alias
 enim, praeter subtilitatem, hujus rei posse esse causas.
 Primo enim, ut corpus videri queat, requiri, ut in justa ab
 oculo sit distantia, quo ejus imago debita in retina formari
 queat; aerem vero non solum oculum ubique exorsum
 cingere, sed & in ipsis oculi humoribus, ipsaque retina,
 ubique reperiri. Dein objectum videri non posse, nisi
 lumen, quo gaudet, excedat ad sensum illud, quo jam ipse
 oculus illuminatur, (qua de causa e. g. stellae interdum
 videri nequeant, &c.) contra aerem eundem habere luminis
 gradum cum ipso oculo. Denique corpus nullum videri,
 nisi radius lucis ab eo reflexis, adeoque corpus eo magis
 oculum

oculum effugere, quo magis est pellucidum; quæ nova sit ratio, cur aer non possit conspici, nisi valde remotus radii ab eo reflexis oculum feriat, quemadmodum contingat in corpusculis. 9) De plantis marinis disquirat Kleinus. Pag. 346. Primo de nova sententia, quam Cel. de Jussieu proposuit, Lithophyta non in vegetabilium censum referenda, sed præ domiciliis vermium marinorum potius habenda esse, quid ipse sentiat, exponit, & variis rationibus, eam nondum omni certitudine gaudere, ostendere conatur. Dein de distributione commoda plantarum marinarum agit, & plurimum terminorum, qui in hac parte Historiæ naturalis usurpari solent, significatum explicare studet. Ipsam sciagraphiam speciminis loco hic addemus:

Plantarum marinarum

Ordo I,
Litho-
phyta.	1. Litho-
thamni
Carcu-
scula	A. Substantia solida: Corallium solidum.
		B. - - - fistulosa: - - fistulosum.
		C. - - - porosa: - - porosum.
		D. - - - caule ramisque infectis: - - articulatum.
2. Planta
acaules;
sessiles.	A. Cannulosa, cellulosa: Lithophytum cannulosum.	
	B. Porosa, stricte: Pori.	
	C. Lichen corallinus.	
	D. Agaricus corallinus.	
	E. Tubera corallina.	
3. Fungi corallini (petiolis a tuberibus diversi).		
Ordo II,
Kerato-
phyta.	1. Ramis ramosis, arbuscularum more.	
	2. - - cirrhosis, in extremitate capillaceis.	
	3. - - undique conjugatis, reti- vel statelliformia	
	4. Simplicia (non ramosa), Acarbaricum.	
Ordo III,
Amalo-
phyta.	1. Fuci.	
	2. Algæ.	
	3. Musci.	
Ordo IV,
Spongo-
phyta.	1. Spongia mollis, bibula; antiquis femina.	
	2. - - spissa; antiquis mas; vulgo Alcyonium.	
	3. Pumex; Tophus marinus; Adarce & Anomalophyta.	

10) Hanovius de bilancibus frumentariis commentatur. Non Pag. 357.

Pag. 387.

407.

406.

de constructione solum & usu earum agit, sed & vania, ad perfectionem earum peridonea, affert, plurimaque experimenta, circa varia frumentorum genera a se cum cura instituta, exponit; quæ omnia œconomix cultoribus pergrata, & ad usum vitæ utilia, judicamus. 11) *Maculas solares, earumque a sole distantiam*, examini subijcit *Kibnius*. Historiam inventionis macularum, præcipua, quæ de earum natura & ortu concludi possunt, eas observandi methodum, principio explicat. Dein modum, distantiam earum a sole determinandi, ex observato tempore moræ tam ante discum solis, quam post eum, exponit. Invenit vero, posita secundum *de la Hire* diametro solis apparente = 32', 10", cum *Casino* distantia solis a terra = 22000 semid. terræ, mora maculæ ante discum = 12d, post eum = 15d: distantiam ejusdem a superficie solis = 1, 503 semid. terræ, seu = 1293½ milliar. Germ. proxime. 12) *Quæstionem, quam sint aves erraticæ, quæ gregatim discedentes, item quo loco plurimæ aves tempore hyberno vitam transigant*, dilucidavit *Kleinus*. Utriusque dictorum generum catalogum prolixum tradit. Dein de hirundinum speciatim & ciconiarum domiciliis hibernis disquirat. Hirundines sub aqua, in cavernis, &c. commorari, ac sæpe retibus inde extrahi, sapore penitus oppressas, non eruditorum solum judicio, sed & multis testimoniis piscatorum aliorumque quasi judicialibus, hic insertis, confirmat. Inprimis refutat *Zornium*, in *Petinotheologia*, easdem in exteras regiones avolare, statuentem. Pariter ciconias non in terra remotas discedere, sed etiam sub aquis tempore autumnali & hyberno latitare, (quæ communis est Avtorum opinio,) veri admodum esse simile ostendit. 13) *Experimentorum quorundam electricorum, a se institutorum*, notitiam præbet *Gralatb*. Primo de scintillis electricis, & corporibus per eas accensis, varia profert. Dein, quid cum machina *Kleistiana*, qua vis electrica admodum augetur, expertus sit, enarrat. Porro, qua ratione animalia minora, ut aves, electricitate enecaverit, docet. Denique cogitata affert de vi electrica ad mensuram reducenda. Quantitatem attractionis, quam

quam exercet globus electricus in varia distantia, ope bilancis accuratè mensuravit. Sed ad efficaciam scintillarum electricarum, aliosque effectus, ad certam legem exigendos, & inter se comparandos, nos adhuc cognitione satis distincta destitui, fatetur. 14) *Hanovius experimenta quadam nova, circa phialas vitreas, ictu filicis dissilientes, a se facta, exhibet.* Impetum, quem absque fractione sustinere possunt, variis modis tentavit; suadum malleo ponderibusque cadentibus percutit, magnis ponderibus oneravit, limæ subjecit, corporibus variis non acutis parietes internas percutit, aliisque multis modis affecit. Contra corpusculis minimis, modo sint peracuta, è. g. frustulo filicis pondere $\frac{1}{4}$ grani tantum æquante, sed quatuor cuspidibus armato, permultas phialas diffregit. Variæ in dissiliendo occurrunt circumstantiæ. Phiala, calamo scriptorio intus agitato percussa, & iterum in quietem posita, demum post tres quadrantes horæ cum fragore dissiluit. Aqua infusa effectum consuetum non impediit. Explicationem horum phænomenorum, experimentis innitentem, alio tempore se traditurum, promittit Cl. Autor. Agmen claudunt 15) *Kühni de cauda Cometarum origine* cogitata. Præmisit varia de natura & motu Cometarum, & inprimis egregias Cel. *Heinsii* de Cometa anni 1747 observationes, & Cel. *Euleri* calculos pluribus explicavit. Sententia Cl. Autoris de cauda Cometarum eo breviter redit: Globum vitreum, aqua repletum, & introrsum alium globum opacum habentem, solique per foramen camerae obscuræ oppositum, caudam formare, cometicæ similem, observavit. Non ergo dubitat hujus originem a luce in atmosphæra cometae refracta, & ab æthere ad nos reflexa, derivare. Hanc explicationem omnibus phænomenis satisfacere, nec difficultatibus opinionis communis, de origine caudæ ex vaporibus, premi, putat. Existentiam quoque ætheris, hac in re necessariam, variis argumentis defendit. Objectionem hic inprimis formari posse, nemo non videt, quod nempe hæc ratione sequatur, omnes planetas quoque caudatos debere conspici. Concedit Autor, eos caudis præditos, sed, ob varia

Pag. 534.

546.

G g g 2 impe.

impedimenta has conspici posse, negat. Terram vero cauda ornatam, quæ interdum etiam videri queat, affirmat. Imo, lumen zodiacale nil aliud esse, quam ipsam hanc caudam, asserere non dubitat. In fine animum addere conatur hominibus a cometa perterritis; errasse *Newtonum*, cometæ tantum caloris gradum tribuentem, nec augeri calorem, cometa ad solem accedente, quin potius minui, docet. Has Cl. Autoris sententias eruditorum iudicio merito relinquimus. Ceterum non possumus non maximopere laudare Clarissimorum Sociorum institutum, huiusque laboris continuationem tam ad scientiarum augmentum, quam ad vitæ communis usum, multum collaturam, confidimus.

*MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA,
ad incrementum Scientiarum, ab his, qui sunt in colli-
gendis Eruditorum Novis Actis occupati, per
partes publicata.*

Voluminis V Pars III.

Lipsiæ, in officina hæredum Lanckſianorum, 1747, 8.

Plag. 12.

- Scenam hic aperit *Petri Zornii*, diligentissimi quondam Scriptoris, *Historia concertationis in ecclesia Constantinopolitana de questione: An Christus mediator sibi ipse satisfecerit.* In libro de Fide ad *Petrum* Diaconum, qui *Fulgentio* potius, quam *Augustino*, iudice *Pinio*, tribuendus videtur, Cap. 2 legitur relatum, nos per Christum sacerdotem ipsi qua Deo esse reconciliatos. Concinit *Paulus* 2 Cor. V; 19, Rom. V, 10. Vindicat doctrinam adversus *Valentinum Smalcium* B. *Wolfgangus Franzius*. *Nestorius* videtur Nostro, hæc præfato, agnovisse in
379. Christo duas quidem naturas, at unam personam. Provocat Noster eapropter ad Acta Concilii Ephesini. Synodo Constantinopolitana A. 1166, 26 Jan. imperante *Manuele Comæno*, ac præſidente *Luca* Patriarcha, decretum fuit, Christum mediatorem sibi haud satisfecisse. Secus sentientes agro Constantinopolitano ejecti. Synodus providere voluit, ne duz in
384. Christo

Christo personæ admitterentur., Succedit huic Commentatiunculæ *Gottlobii Friderici Gudii Diff. critica pro Hilleriana sententia de origine & sensu τὰ Ktiv & Kri.* Autores notarum margini V. T. adscriptarum voluerunt analogiæ Grammatices Hebraicæ consultum. *Hillerus* varietatem illam repetiit a diversis voluminibus ab *Esdra* manu exaratis, qui, ducente Spiritu sancto, non una ratione mentem scriptoris primi expresserit. Collaudarunt hanc sententiam *Wagensiius*, *J. H. Heideggerus*, *Henr. Bened. Starckius*. Obrectarunt ei *Meyerlinus* & *Joannes Clericus*. Desiderarunt nonnihil in invento *Hilleriano* *Jo. Gottlob Carpzovius*, *Petrus Christianus Kampfferus*, alii. Luculentis sane testimoniis haud traditur, *Esdram* ei operæ se impendisse. Autor tamen est *Josephus*, Judæos curasse, ut, si propter ingruentia bella scripturæ veteres dissiparentur, pace reddita, eæ a superstibus sacerdotibus recognoscerentur & instaurarentur. *Esdram* Judæi putant libros restituisse sacros, vel reparasse. Adstipulatur eis *Clemens Alexandrinus*. Videtur *Esdras* Codicem unum cum altero contulisse. *Carpzovii* inprimis objectiones Nostro sic videntur comparatæ, ut, eis dissolvendis operari, ipse industria sua dignum existimaverit. Excipit hunc *Gudii* laborem *Continuatio secunda Supplementi in Hadriani Relandi Librum III de Urbibus & Vicis Palestina*, Autore *Jo. Christoph. Harenbergio* exhibita, complectens literas *I, K, L, M, N*. Locus *Joan, Janoech, & Jabneel*, hoc judice, est idem. *Godschi* est *Gschur*. *Faar* Ps. CXXXII, 6, est *Kiriath-Jearim*. *Jabata* est *Theba*, seu *Teberz*, *Samariam* inter & *Seythopolin*. *Jabelsch* a *Bacatha* differt. *Jano* alia est *Samaritica*, alia *Naphthalitica*. *Jaris*, seu potius *Laris*, est *Rhinocolura*. *Javan* est *Græciæ Megara*. *Jenyfus Herodoti* videtur esse *Minois ad Gazam*. De urbe *Jerusalem* & arce *Antonia* copiosius disseritur. *Jardan* vieus legitur apud *Josephum* & *Pseudo-Hegesippum* loco *Nardan*. *Ir haberes* est *Cercaforum* in nomo *Ægypti Memphitico*. *Kadmonitæ* ad fluvium *Kdumim*, seu *Kischon*, locantur, *Kedareni* prope *Saracenos*. *Dan* septentrionalis haud differt a *Letane*, *Laisch*, *Lefchem*, *Lafcharon*. *Laura nova* in *Chuzeba* fuit monasterium prope

Pag 385.

390.

393.

408.

410.

419.

421.

425.

- Hierichunea. *Lebba*, urbs ficta, est restituenda in urbem Jebba. *Mabsara*, *Mafaris*, *Moseroth*, *Bozra*, *Somorrhā*, *Petræ* fuit confinis. *Machpela* locus fuit ad radices montis Ebal. *Madmen*, urbs Moabitidis, dicitur alibi *Dimion*, *Dibon*.
- Pag. 431. *Magdolon* ad sinum Arabicum existit nullum. *Mamre* est ipsa *Sichem*, & *Elon* est *Aulon*, tractus convallibus interceptus. *Elon* in quercum & terebinthum frivole fuit mutatum. -Ad locum *Matta-reab* Autor de exitu Israelitarum ex *Ægypto* geographia exponit, *Clementem Alexandrinum* secutus. *Massecca*, urbs *Idumææ*, ipsi est eadem ac
437. *Mesech*, *Mafreca*, *Saraca*. *Meara* est ipsi campus *Macra*, seu *Magora*, prope *Beryrum* in *Syria*. *Mehusal Ezechielis* est eidem *Mallylla*, seu *Marfilia*, *Galliæ Narbonensis*. Regiones regnorum *Minne*, *Ararat*, & *Afcbkenas*, deprehendit in *Arabia felice*, ubi *Minai*, *Gerrai*, & *Ascita*, a vetustis scriptoribus locantur. In *lin. 19 p. 449* legendum: *Eminus id vidit Cotovicus II, 1, p. 146*. In extrema pagina 451 parte annotatio, ex *Josepho* decerpta, partem contextus constituere debet post verba: *Neronias est Casarea Philippi*. *Nineven Jona* idem Autor credit esse oppidum *Ammonitidis*, ac, veterem *Ninon*, seu *Nineven*, ad *Euphratem* existisse, docet. Reliqua omittimus, Sequitur *Averroes cum Arreis Avicenna*, *spontanea hominum generationis patrono, temere non confundendus, Pauli Theodori Carpovii, LL. OO. & Theol. Catechet, in Academ. Rostoch. Prof. Ducal. P. O. Observatio. Guilielmus Harvaus*, *Anglus*, primus expositionem de hominis generatione aggressus fuit. *Pocockius* in *Præfatione* ad librum *Abi Jaatar*, *Oxonii A. 1671* editum, specimen opinionis, quæ ante *Harvaum* viguit, protulit. Antè eum enim religioni erat nemini, generationem hominis pro *spontanea & autogæta* reputare. Præcipue tamen sic senserunt *Avicenna*, *Averrhoes*, ex nonnullorum sententia, *R. Gershom*, ac lasciviens ille *Peverius*. De *Averrhoe* testis est *R. Levi ben Gersom*, alias
451. *Magister Leo de Banjolis* dictus, in *Comment. ad Mosis Pentateuchum Sect. 28 n. 8* tradens, illum animalium imperfectorum originem ex putredine accessivisse. *Avicennam* idem statuisse,

statuisse, docēs R. *Salomo Motat*, Hispanus, in libro *Marglioe sobot*, Amstelodami A. 1722 edito, *f, u pag. 1. Samuel* is erat dicendus, non *Salomo*, ut paulo post indicavit Cl. Autor. R. *Immanuel*, *Salomonis* filius, poeseos præcipue laudibus excellens, eandem *Avicenna* vitio vestit opinionem. At in *Avicenna* monumentis nihil ejusmodi legit Noster. Legerunt vero alii, immo legit ipse in metaphrasi *Avicennensium* scriptorum Latina. Legit id imprimis *Pocockius* in *Avicenna* libro *de iis, quæ diluvia spectant*, dictitantis, fieri posse, ut animalia perfecta etiam e materia terræ rite disposita producantur. *Averroi* eandem sententiam tribuunt B. *Theoph. Sigfr. Bayerus* & Cel. *Jacobus Bruckerus*, at citra jus fasque. *Averroes* enim in destruenda hac *Avicenna* opinione fuit totus. Error confundentium *Averroen* cum *Avicenna* inde est exortus, quod uterque vocatur *Arreis*, seu princeps ille, scil. Philosophorum. Succedit hinc Historiæ philosophicæ dapibus Cel. *Christoph. Aug. Heumannii* *Emendationum Minucii Felicis Ferculum primum*. Sua se conspicuam præbet laude hæc cœna dubia, salivam lectori movens, ut plura ejusmodi fercula appetat & exspectet. Hanc excipit *Frid. Ottonis Menckeni* ad locum *Livii V, 33, Observatio*, qua defenditur vulgata lectio, quod singula in grege animalia etiam capita appellentur. Hoc ipsum permultis hic ostenditur exemplis. *Hymnophili Observatio ad Plinii Lib. X Ep. 97, de Carmine Christo quasi Deo dicto*, legi est digna. *Jo. Laur. Mosheimius* locum *Plinii* de precibus interpretatus fuerat haud secus ac *Petrus Zornius*. Noster vero sententiam vindicat receptam, ratus, carmen esse canticum, teste *Dionysio Halicarnassensi Ant. Rom. Lib. I pag. 24 ed. Oxon. Ignatius* laudat Ephesios ob concors canendi studium, in *Epist. ad eos 6. 4.* Exstat perantiquus quidam hymnus ad Christum apud *Jac. Usserium*, memoratus in *Constit. Apost. VII, 47.* Subjiciuntur huic tractationi mutue aliquot *Marci Velseri, Conr. Rittersbusii, Cæsp. Scioppii, & Jul. Casaris Sanctamæura, Epistola, nunc primum e tenebris in lucem protracta a Frid. Ottone Menckenio.* *Rittersbusium* cepisse consilium edendi *Isidorum*, hinc patescit. Suppetias ei ferre:

Pag. 464

469.

475.

476.

512.

521.

525.

534.

536.

Pag. 539. ferre voluerat *Andreas Schottus*, Jesuita. Cum *Rittershusio*, finitis de religione controversiis, *Scioppius* in gratiam rediit, perpetuam ei & sinceram amicitiam pollicitatus. *Sauctomaura* Græce scripsit ad *Rittershusium*. Hic nonnullas ad eum remisit literas, æque scriptas sermone Græco. De Canonico Hamburgensi, *Apulejum* edituro, de *Jureto*, ac rebus aliis literariis, hic promuntur ea, quæ alibi haud inveneris. *Carpovius* Supplementa ad *J. C. Wolfii Bibliothecam Hebraicam* meditatatur, procul dubio futura & copiosa & selectissima.

D. CAROLI FERDINANDI HOMMELII,
*Supremæ curiæ Advocati, Propositum de novo Systemate
 Juris naturæ & gentium ex sententia veterum JCtorum
 concinnando, sive de jure, quod natura omnia ani-
 malia docuit, Commentatio.*

Lipsiæ, apud Bernh. Christ. Breitkopfium, 1747, 8.

Plag. 12.

Hic *Hommelii* junioris, Viri diligentissimi, libellus, tametsi, si molem intueare, vix dignus, qui in nostros eruditorum annales referatur, videri possit, tamen, quia Vir Consultissimus genere dicendi utitur minime barbaro, multaque in eo abstrusiora recluduntur, operæ pretium esse duximus, si hoc novum juris naturæ ædificium Lectoribus nostris breviter commendemus. Cum igitur, ut diximus, in hoc illius commentariolo plura notata digna laudandaque obveniant, reprehendendus ille tamen, eam imprimis ob causam, quammaxime videtur, quod *Hobbesii* præceptis majorem, quam par est, auctoritatem tribuit, adeo ut a Physicorum veteri sententia, qui legem inter ea, quæ neque vera, neque falsa, constituuntur, rejecerunt, parum, aut nihil, abesse videatur. Deinde & JCtos nimis extollit præ Philosophis, utpote quos passim atroci sermone condecit, cum illorum e contrario subtilitatem ita oratione adau-

adaugeat, ut plane nihil elegans ei & eruditum videatur, nisi idem in Corpore juris vetusti perscriptum sit. Sed ad propositum veniamus. Refert de se ipso Autor doctissimus, se diu comprehendere non potuisse, qui factum sit, ut, cum juris naturæ interpretes tot annos inter se de vero juris naturæ principio digladiati sint, necdum illi tamen, ad hunc usque diem, in unam sententiam conveniant. Tandem, postquam hujus dissidii studiosius perquisivisset causas, & omnes animi cogitationes in eam unam rem maxime contendisset, omnes Philosophorum discordias, se cognovisset, ait, ex eo inprimis fonte exoriri, quod quidam hominem ut merum animal, alii vero eundem hominem, neglecta animali hominis parte, tantum ut rationalem contemplantur. Hinc factum esse, ut *Grotius* cum suis legem naturalem a sola humana ratione, tanquam ab unica radice, eduxerit, rectamque rationem instinctibus naturæ omnino prætulerit, atque sensus ferinos, honestati & rationi contrarios, in hac naturali doctrina non audiendos esse, præceperit, cum e contrario *Hobbesus* & *JCti* veteres, quibus absurdum esse videbatur, partem anteferre toti, plus ferinis instinctibus & communibus naturæ affectionibus tribuerent, quam ipsi rationi, ita existimantes, universam naturam propriæ anteponendam, non vero communes animalium & totius naturæ leges contrahendas esse ad propriam unius, nimirum hominis, naturam. Quare, cum Philosophi perperam animal ab homine, hominem ab animali, distraxerint, neque, ex duabus, concurrentibus sibi, & pugnantibus inter se, hominis partibus opposita & contraria principia necessario exoriri, cognoverint, fieri aliter non potuisse, quin infinitis sese laqueis implicaverint, & hujus unius rei ignorantia ita sursum ac deorsum, huc & illuc, devoluti sint, ut, ad quamcumque partem se contulerint, eluctari non possint. Adeoque hoc nomine *Hommelius* noster Philosophos, quod ab uno principio omnia derivare voluerunt officia, graviter reprehendit. Nam, cum neque mente solum & ratione, neque tamen etiam corpore solo, constemus, & mera animalia simus, sed potius duplex naturæ vis reperiatur in homine, quarum una in

Hhh

corpo-

corpore & appetitu collocata, altera vero in ratione & aliis proprietatibus, quæ nos a bestiis distinguunt, posita fit, ex duplici hominis parte duplicia jura, ex ejus sententia, depromi constituique debuissent. Diversa enim natura non admittit unum principium, diversæ hominis partes diversas regulas postulant. Deflectit ergo omnino ad veterum Jurisconsultorum sententiam, qui, a natura communi accuratissime propriam distinguentes, aliud *jus Naturæ*, aliud *jus Gentium*, esse voluerunt. Nam hoc, ut opinamur, satis notum est, istos veteres, juris gentium nomine audito, longe aliam rem intellexisse, quam nos hodie eodem nomine significamus, siquidem illi veteres jus gentium illud dixerint, quod solis hominibus proprium est, cum e contrario, jus naturæ illud esse, quod natura omnia animalia docuit, perhibuerint. Laudabile ergo quammaxime in veteribus & commendabile Nostro videtur, quod sapientissimi illi propria naturæ cognitione contenti haud fuerint, sed generoso animo nos ad omnium animalium, imo ad totius naturæ, contemplationem vocaverint, ex quo, observationem naturæ juris studio necessariam esse, concludit, idque, contendit, ipsum *Tribonianum*, cum jurisprudentiam rerum *divinarum* cognitionem vocaret, intellexisse. Nam res divinas, quia veteres Deum & naturam confuderint, & mundum sive ipsum Deum, sive nobiliorem Dei partem, crediderint, nihil aliud, quam res naturales & physicæ, denotare, quarum notitiam adeo necessariam jurisperito crediderunt, ut hoc nomen ipsi definitioni jurisprudentiæ innecterent. In tanto enim Jurisconsultos veteres Physicam habuisse honore, ut etiam *Cicero de Fin. III, 22*, disertè dixerit: *Ei, qui convenienter natura victurus sit, proficiscendum esse ab omni mundo, & ab ejus operatione. Nec enim posse quemquam de bonis & de malis vere judicare, nisi omni cognita ratione natura, & vita etiam Deorum, & utrum conveniat, nec ne, natura hominis cum universa.* Nec minus memorabile est, quod *Philo Judæus* scribit, videlicet *Mosen*, optimum legislatorem, in libris, quibus divinas leges traditurus erat, idcirco dicendi telam a cæli & terræ fabricatione incepisse, quia cognoverit, ex mundi contemplatione cognitione-

tionemque naturæ, ipsa jura magis fieri manifesta. *Epicurus* eandem ob causam ab animalibus testimonia arcessere, eaque, ut *Cicero* testatur, *specula natura* appellare, consuevit. *Ulpianus* autem, progressus ulterius, animalia, non solum, ut ceteri, divinæ voluntatis præcones, verum justitiæ etiam perita, vocavit. Nam ita ait: *Videmus etiam cetera animalia istius juris peritia censeri.* Quam *Ulpiani* sententiam cum imperiti quidam non recte percepissent, irrisiones ille multorum reprehensionesque eam ob causam perpessus est. Dicendum igitur, quo sensu is animalia jurisperita dixerit. Quod enim multi putant, *Ulpianum* vere iis quandam justitiam assignasse, nulla ratione existimandum est. Nam, cum idem in *l. 1 §. 3 D. Si quadr.* omnia animalia sensu carere, ipse profiteatur, sane non potuit justa putare, aut credere, iis, quibus omnino nullus sensus sit, boni & æqui sensum inesse. Sed, quia jurisperitus is est, ad quem confugimus, ut nos legislatoris edoceat voluntatem, & in re dubia ex incertis certos faciat, animalia juris perita ab *Ulpiano* eam ipsam ob causam dicuntur, quod nos naturæ voluntatem exemplis suis docent, id quod est interpretis atque Jurisconsulti officium. Sunt enim animalia quædam quasi leges vivæ, quas inspicere, & in re dubia consulere, jubemur, ut hanc ob causam jurisperita vocari possint, licet sensu boni & æqui careant. Quem usum enim in civitate tabulæ & columnæ præstant, eum habent in naturali jure animalia, ut sint viva quasi specula, in quibus voluntas naturæ, sive lex, a sapientibus cognoscatur. Nunc, postquam definitionem juris naturæ cognovimus, quasnam ei *Hommelius* partes assignaverit, videamus. Scilicet, quia jus naturæ illud est, quod natura omnia animalia docuit, inquirere nos ipse jubet in id, quod tam in hominibus, quam in ceteris animalibus, primum habeatur. Jam, si quis subtili animo in hæc *Communia* omnium animantium inquireat, inveniet profecto, cunctorum instinctuum hunc primarium esse, ut omnia animalia, quibus possunt modis, appetant libertatem. Estne in universo mundo, non dicemus homo tantum, sed omnino animal ullum, cui servire voluptas sit, aut quod, rem cupitam æquo animo eripi sibi, aut extor-

queri, patiatur? Nonne in feris vides, si quid libertati earum resistat, in illud statim clamore, unguibus, ac dentibus, impetum fieri, imo illas pro libertate sæpius etiam ipsam non dubitare deponere animam. Nos vero homines tam perditæ libertatem affectamus, ut hanc vitæ, servitutem autem mortalitati, comparemus, *l. 209 D. de R. J.* Quare, si, ut diximus, juris naturalis esse videtur id, quod in omni animalium genere semper observatur, consequens sane est, primum omnium animantium, adeoque juris naturæ *essendi*, ut vocant, principium, esse libertatem. Quid autem est libertas? *Florentino* quidem *l. 4. D. de Stat. hom.* dicitur naturalis facultas ejus, quod cuique facere libet, cui *Persius* accinit:

*Non quisquam alius est liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit.*

Hæc cum sit vera & genuina definitio libertatis; ex eo Noster concludit: *Facere, quæ velis*, natura justum esse. Id autem concisè hac ratione probat: Quicquid, ait, natura omnibus animantibus communiter inſevit, illud merito proſtitius voluntate habetur. Ex quo ſequitur, eum, qui inſtinctus naturæ ſequitur, errare nullo modo poſſe. Nam Deus & natura nihil faciunt fruſtra. Fruſtra autem præparaſſent in homine illos, de quibus loquimur, inſtinctus, niſi illis uti deberemus. Aut enim dicendum eſt, nullam eſſe divinam voluntatem, aut, ſi eſſe voluntatis divinæ ſignificationem volumus, ſane magis manifeſta nulla eſſe poſteſt; quam cum idem in omni animali expoſitum deprehendas. Voluntas naturæ autem ab hominibus intellecta lex, & quod ſecundum legem fit, juſtum, eſt. Jam, quia omnibus animantibus & hominibus libertatis appetitum inſevit atque ingenuit natura, libertas autem, ut *Florentinus* definit, poteſtas eſt faciendi, quæ velis; facere, quæ velis, natura juſtum eſſe, neceſſaria ratione conſequitur. Jure naturali igitur

Jupiter eſſe pium ſtatuit, quodcunquẽ juvaret.

Hoc jure, ut *Varro* dixit,

*Qui pote plus, urget, piſces ut ſape minutos
Magnus comeſt; ut aves enecat accipiter.*

Scite

Scite itaque & ad hanc doctrinam accommodate *Brennius*, Senonum regulus, Romanorum legatis, interrogantibus, quo jure Clusium, Herruriae urbem, obsideret, ut *Lactantius* commemorat, ita respondit:

Jure naturali, quo is, qui minus fortis est, potentiori cedere jubetur.

Hæc, inquam, naturali jure licent, at longe est alia juris gentium facies. Hoc enim a naturali jure adeo recedit, ut, quod jus naturæ jusserit, jus gentium fere semper prohibeat. Id autem, quod diximus, nimirum jus naturæ cum jure gentium fere ubique consistari, vel ex sola servitutis definitione intelligitur, quæ in *L. 4 §. 1 D. de Statu hom.* dicitur: *Constitutio juris gentium, qua quis dominio alterius contra naturam subicitur.* Ignis profecto facilius cum aqua, quam jus naturæ cum gentium jure, convenerit. Quemadmodum enim jure naturæ illud justum est, quod singulis, ita jure gentium justum habetur, quod pluribus placet. Hoc jure enim, ut *Paulus* in Sententiis ait, *id, quod omnibus utile est, anteponitur ei, quod singulis prodest.* Quemadmodum vero principium juris naturæ est, proprias utilitates quærere, ita jure gentium saliorum utilitates quærere jubemur, neglecta propria, ut non tam nobismet ipsis, quam toti mundo nos natos esse credere, & nullam, aut perexiguam, partem nobismet ipsis tribuere, debeamus. Quemadmodum autem juris naturæ, secundum Autorem nostrum, principium est: facere, quæ velis, ita juris gentium principium, si illum audias, hoc est: *Neminem ledere.* Ut enim jus naturæ est dictamen instinctuum & propriæ libidinis; ita jus gentium est dictamen rationis, cujus hæc vis est, ut, quia ratio consequentia ponderat, & quia intelligimus, beate nos vivere non posse, nisi socialiter vivamus, nos ea omnia, quæ plurimis displicent, maxime vero ea, quæ communem mortalium societatem lædunt, metu majoris incommodi intermittamus. Homines enim primæva ætate, qua nullis gentium moribus, sed tantum jure naturali, hoc est, instinctu, regebantur, postquam longo tempore & pertulissent & intulissent injurias, hujus ferinæ vitæ tandem aliquando pertæsi, cum satius esse ducerent, ut

de suo jure & infinita libertate unusquisque nonnihil sibi ipsi detraheret, fœdera iniverunt, ut neque ipsi lædant, neque vero etiam lædantur. Ex hoc gentium jus apparuit, & introducta paulatim tacitis pactis fuerunt dominia. Nam, ut *Hermogenianus l. 5 D. de J. & J.* tradit, ex gentium jure *introducenda bella, discreta gentes, dominia distincta, agris termini positi, commercium, emsiones, venditiones, conductiones, obligationesque, instituta.* Igitur, dominia & pacta ex jure gentium descendere, docemur. Et recte quidem. Nam, quod ad dominia pertinet, ea naturali jure omnino ignorantur.

*Nam propria telluris herum Natura nec illum,
Nec me, nec quemquam, statuit.*

Et natura tantum rerum *possessores*, non autem domini sumus, *arg. l. 1 D. de acquir. vel am. poss.* Quæ cum ita sint, curate *Paulus in l. 51 D. de contrab. emt.* Littora jure gentium *omnibus vacare*, dixit. Is, si littora jure naturali communia dixisset, improprie locutus fuisset, quia naturali jure non littora tantum, sed omnino omnia, vacare omnibus debent. Pacta autem non juris naturæ, sed juris gentium, esse, ut ex *Hermogeniani* verbis modo cognovimus, multis præterea argumentis probatur. Nam, si ad naturale jus ea tantum referenda sunt, quæ animalia quidem, non autem ea, quæ homines, qua homines sunt, faciunt, profecto ad jus naturæ pacta referri non possunt, quia nulla animalia, sed solos homines, pacta inire videmus. His rationibus Auctor permotus, illud inopinatum profert: pacta, fidem, falsum, furta, dolum, & hujusmodi alia, vocabula esse juri gentium præcipua, jure naturæ autem plane incognita. Ut enim stipulatio, peculium, acceptilatio, arrogatio, & alia hujusmodi, mera civilia verba sunt, & nulli populo, nisi Quiritibus, intellecta; sic ista, quæ enumeravimus, vocabula, fides nimirum & furta, non ad naturale, sed ad jus gentium, pertinent. Jure naturæ *licere contrahentibus se circumvenire*, *Ulpiano* referente, probavit *Pomponius l. 16 §. 4 D. de Min.* Constitui-
mus igitur & confirmavimus quamplurimis exemplis, jus naturæ ad *propriam* utilitatem, jus gentium autem ad *aliorum* inprimis utilitates respicere, neglectis propriis; Quare, si quis jus naturæ. mera jura, jus gentium autem me-

ras obligationes, continere putaverit, *Hommelium* ille quidem minime habebit repugnantem. Sed veniendum est ad subtiliorem Autoris conjecturam, quam, licet is valde hic abundet, nos tamen breviter attingemus. Ostendit scilicet: doctrinam Philosophorum de *Utili & Honesto*, cum hac veteri divisione juris, quæ a Jctis profecta est, perquam amice familiariterque consentire. Nam jus naturæ a jure gentium eodem modo distare, quo ab utili discrepat & sejunctum est id, quod honestum appellamus. Scilicet *Epicurus*, qui solam utilitatem laudabat, tantum jus naturale, Stoici e contrario, qui solam honestatem commendabant, contemta propria utilitate, tantum jus gentium, agnoverunt. Innititur enim jus naturæ in utilitatem, jus gentium autem in honestatem; utilitas autem honestasque eodem modo, quo hæc jura, inter se disjuncta atque diversa sunt, de quo dissidio *Lucanus*:

Sidera terra

Ut distant, & flamma mari, sic utile recto.

Cum igitur Epicurei solam utilitatem, hoc est, tantum juræ naturæ, amplecterentur, Stoicis vero sola honestas, quæ juris gentium mater est, placeret, Noster, tanquam arbiter honorarius medium feriens, in hujus suæ Commentationis *Libro secundo* subtili ratione probat:

I) *Neque solam utilitatem, sejuncta honestate,*

II) *Neque solam honestatem, sejuncta utilitate, principium juris videri haberi que posse, sed potius*

III) *Principio quodam ex utrisque composito opus esse.*

Igitur honestatem utilitati adjungens; in scribenda sui principii formula, tam ad propriam, quam ad communem, utilitatem respicit, certissime sibi persuadens, non ex alterutro principio, sed ex utroque. Jurisprudentiam necesse. Principium igitur omnis divini & humani, publici & privati juris tale *Hommelias* prodidit: *Venare, o civis! quantum potes, utilia, ut tamen nemini noceas.* Plane ut olim *Cbryseus*: *Qui stadium currit, eniti ac contendere debet, quam maxime possit, ut vincat, supplantare eum, quocum certet, aut manu depellere, nullo modo debet, sic, in vita sibi quemque petere, quod pertineat ad usum, non iniquum est, alteri deripere, jus non est.* Post hæc Autor docet, si naturalia jura cum jure gentium pugnent, sive, quod idem est, si leges honestatis consistentur cum naturæ instinctibus, qua ratione unum
jus

jus attemperandum sit alteri. Neque autem, ut ceteri faciunt, corpus menti juberet obedire, sed potius (quia corporea natura potentior sit rationali,) honestatem instinctui naturæ subjicit. Naturales enim leges, profectas ex universo ambitu hujus immensitatis, quæ ipsum etiam involvit & secum rapit hominem, anteponendas esse iis, quas natura solis hominibus proprias esse voluit. Instinctus quippe, cum a Deo sint, omnium honorum Dædalo, profecti, malos esse non posse. Instinctibus ergo naturæ, tanquam voci divinæ, parendum esse; breviter: Utilitatibus nostris, quantum possumus, inserviendum esse, ita tamen, ut neque Deum, neque homines, alio modo offendamus. Cum igitur justitia ex honestate & naturali libidine, tanquam ex duplici fonte, proficiscatur, hæc proprietates autem sæpius sibi occurrant & consignant, unam alteri apte & cum ratione attemperandam esse, unde ipsius Justitiæ hanc profert definitionem: *Est scilicet Justitia nihil aliud, quam Utilitatis & Honestatis cum ratione suscepta commixtio & temperatio, sive inter solem & sembras aurora exorients, & quasi quoddam crepusculum.* Ac de Autoris doctrina & juris principio hæctenus.

Sunt autem præterea dogmata huic Commentariolo varia interspersa, quæ ad rem grammaticam & juris interpretationem pertinent, inter quæ una maxime nos compellat Autoris probabilis conjectura, & blande admonet, ut sui in Commentariis hisce, si pluribus fieri non possit, tamen brevibus, faciamus mentionem. Scilicet, quia veteres summa diligentia triplicia illa jura, naturæ, gentium, & civile, distinguere soleant, & hæc jura, quæ diversa sunt, diversa etiam principia habere oporteat, argumentis a verborum notatione ductis, *Homelius* ostendit, illa tria notissima præcepta juris: honeste vivere; neminem lædere, jus suum cuique tribuere, triplici divisioni juris respondere, ut *honeste vivere* principium juris naturæ; *neminem lædere* principium juris gentium; & *jus suum cuique tribuere* juris civilis principium, esse videatur. Non enim hæc tria præcepta ita comparata esse, ut, quemadmodum minus intelligentes opinantur, unum in altro contineatur, sed diversa quammaxime videri, totoque inter se cælo terraque dissidere. Pariter deinde, tria verba: *Bonum, Æquum, Justum*, eidem divisioni juris respondere, ostendit. Nam illud, quod *juri nature* conveniat, Bonum; quod vero *juri gentium* conveniens sit, Æquum; & postremo, quod ex *jure civili* proficiscatur, Justum, veteres appellasse. Hæc tria verba unum in versum coercuit *Horatius*, ita canens:

Ipsa est 1) utilitas 2) justii prope mater & 3) æqui.

Ipsas rationes, quibus hæc suas Auctor conjecturas opinionemque confirmavit, eruditæ sane & ita comparatas, ut solidioris sapientiæ studiosum & verborum diligentem scrutatorem possis agnoscere, nos ob chartarum, quibus coerciti sumus, angustias, adducere prohibeatur, unde istarum rerum curiosos ad ipsum libellum, exiguo pretio comparandum, remittimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXLVIII.

NUMISMATA QUÆDAM CUFUSCUNQUE
formæ Musei HONORII ARIGONI, Veneti,
ad usum juventutis rei namaricæ
studiose.

Tomus II & III.

Tarvisi, sumptibus Autoris, 1744, fol.

Tom. II Alph. 2 plag. 15, Tom. III Alph. 2 plag. 16.

His ipsis in *Actis Anni 1746 Mense Martio P. I* recensitum fuit, & pro suo merito laudatum, utilissimi & splendidissimi hujus Operis *primum Volumen*. Adimplevit pæne spem & vota, quæ tunc erant, nostra Cl. *Arigonus*, editoque gemino hoc *Volumine* continuavit opus, quod, ut ipsi famam immortalẽ, sic rei numismaticæ studiosis incredibilem & delectationem & fructum, afferet. Apparet omnino, Cl. Virum promovendis literis, & antiquariæ præsertim eruditioni, ditandæque rei publicæ vel cum suæ domesticæ damno, studiosissimum esse; quod & animum generosum proderẽ, & æterna laude dignum esse, quis neget, qui tædium, quod in delineandis, ærique incidendis, numis devoratur, senique ærumnas, morbos, privatas curas, & annuas peregrinationes, cogitet, quibus pæne fractum se queritur Vir egregius. Quis illi gratias ideo non habeat, quod locu-

ples quidem & splendidum panderit numophylacium, emtores tamen non gravarit, non exhauserit, sed acri cum iudicio & laborioso selectu inutilem omnem ostentationem procul esse iusserit, & numos omnes, qui ad eam rem, cui debent inservire, nil faciunt, id est, qui ad illustrandam historiam veterem, mores, ritus, leges antiquas, nil conferunt. Quem non afficiat optimi candor senis, qui non indignatur, si quando se præventum ab aliis sentiret, eadem ipsa numismata prodentibus, quæ ipse luci publicæ destinaverat, quod facile potuit in tanta temporis mora contingere, quantam sculpendæ & excudendæ tot æneæ tabulæ sibi deposcunt; sed lædatur potius & gratulatur literis novarum opum accessiones, publicumque bonum suæ gloriæ præfert; qui, quo diutius, & quo integrioribus alii suis fruèrentur, ære multo multoque studio comparatis, thesauris, noluit Commentarios addere, sed rudem se parumque versatum in re antiquaria profiteri & reputari maluit, quam eruditus, in quo ingenium exerceant, & doctrinam monstrent, præripere. Utinam multos haberet sui similes, qui, ad ejus exemplum, operam, tempus, opes, & se totos, in id impenderent, quod maxime publico bono conducit; & ubi id consecuti fuerint, satis uberem & amplum laborum, sumtuum, peregrinationum, & vigiliarum suarum, fructum se percepisse reputarent. Si certe tum satis uberem percipimus studii nostri fructum, cum bene de publica re meremur: qua de re honestus homo, lucri non cupidus, haudquaquam dubitat; palam est, Cl. Arigonum sui laboris & impendii fructum tulisse uberrimum, & adhuc majorem percepturum esse, quando operi finem imponet. Unum enim adhuc, ordine *quartum*, promittit *Tomum*, in quem, præter Numismata, in coloniis & urbibus Græcis cusa, *Vaillantio* præterita, quæ locum in *secundo Tomo* invenire non potuerunt, familiarum quoque Romanarum numos sui cimelii aliquot, & non paucos Regum tam Macedoniæ; quam aliorum, conferet. Quo gratissimo dono ut beare possit rem literariam, quemadmodum ceteris beavit, sincera mente optamus. Interea, quid conti-

contineant ambo hi *Tomi*, strictim & per summa tantum capita iustrabimus, curaturi, ne curiosiore nostra & critica quorundam expositione rebus his de sua gratia, earumque amatoribus de sua voluptate, quidquam decedat.

Tomus itaque *secundus* continet Numismatum sex ordines, aut classes; quarum prima *Tabulas 14*, & in iis 142 nummos, complectitur, in coloniis cufos, a *Jo. Vaillantio* non relatos. Secunda classis Numismata Imperatorum Romanorum, in Græcis urbibus percussa, sistit, numero 473, *Tabulis 34*; tertia Romanorum Imperatorum Numismata maximi moduli, Græcis itidem in urbibus percussa, numero 41, *Tabulis 14*; quarta Numismata 558, in Ægypto percussa, seu Alexandrina; secundum Imperatores, *Tabulis 33*. Quinta classis habet alia etiam Alexandrina Imperatoria, numero 144, *Tabulis 10*, quæ quare ad superius caput relata non fuerint, nos quidem latet. Sexta tandem *Tabulis 12* icones exhibet antiquitatum Ægyptiacarum, quales sunt sistrum, eoque signata quædam Numismata, *Osiris, Isis, Orus, Harpocrates*, hieroglyphicæ tabulæ, Dii fictiles Ægyptiaci, amuleta.

Tomus tertius quinque classes complectitur, quarum prima *Tabulis 24* antiquissima Romæ Numismata, ut assem sine nota, assem cum nota, semissem, trientem, quadrantem, septantem, unciam, tressem, & decussem, exhibet; secunda classis habet eadem, sed Hetrusca, cum aliis Hetrurix antiquitatibus, *Tabulis 19*; tertia *Tabulis 48* diversas antiquitates æneas sistit, ut pateras manubriatas, apophoreta, simpula, tintinnabula, strigiles, cyathos, lucernas, variorum numinum imagines, priapos, fibulas, armillas, annulos, claves, vasa, urnas, lucernas fictiles, phialas, epichyses, & alia vasa fictilia; quarta classis præstat Numismata diversarum regionum *Tabulis 19*, & duabus quidem primis Phœnicia, tertia Punica, quarta, quinta, & sexta, Hispanica, septima Judæa, octava & nona incerta, ceteris a decima inde Arabica, & ultima 19 tandem scutellam Arabicam. Quinta & ultima classis sacra est antiquitatibus Christianis.

De Arabicorum Numismatum apparatu, qui hic exhibitur,

betur, paucis monere juvat, tantum eum esse, quantus alibi vulgatus nusquam exstat. Sunt enim hic expressa ære nonaginta Numismata, in quibus, habebit satis, quod agat, in quo fudet & algeat, & ingenii acumen hebetet, qui obscuros, obsoletos, rudes, portentosos, & nulla pæne arte extricandos, Arabicorum monetariorum typos non tam exponere, quam divinando assequi, velit; opus, ut fastidii plenum, ita, nostro quidem judicio, parum utile. Nihil enim præstant hi similesque alii Muhammedanorum numi dignum attentione. Si multum præstant, monstrant, præter fatuam aliquam Alcorani sententiam, nomen Principis, cujus auctoritate, & annum, quo cusi fuerunt. Quod autem eorum in libris scriptis deposita historia non suggerat, habent omnino nihil. Ex editis tamen hic loci discas eos falli, qui, Muhammedanorum numos omni humana, vel animali, figura carere, perhibent. Digesti secundum seriem chronologicam hi numi non fuerunt; & qui poterant digeri, qui legi nequeunt? Qui *Tabula 18, a n. 85* inde, adeoque in fine, collocati fuerunt, sunt omnium antiquissimi, utpote Seculo Christi octavo a primis Bagdadice Chalifis cusi, quod ita censere persuadet character, quo signati sunt, vulgo *Cuficus* dictus. Qui autem initio comparent *Tabula 10*, sunt *Saladini*, & fratris ejus, *el Malcki 'l Adeli*. Possent in universum suspicio nasci, plurimos horum numorum a Franco quodam Seculi XIII cruciatarum expeditionum sodale asportatos ex Oriente, deinceps asservatos & auctos ab aliis fuisse. Multi enim eorum aut *Gelal oddini Malikschari Selgukite*, a quo æra Gelalica nomen & originem habet, aut *Ilgazi*, Principis Damasceni, aut *Saladini*, fratrisque & nepotum ejus, aut *el Imami 'n Naseri*, Califæ Bagdadici, nomina præferunt, qui omnes XII, aut XIII, Seculo p. C. N. vixere. Eodem pertinet numus 66, qui *Gajatscheddini*, Sultani Iconii, est, quem Græci *Ἰακώβου* in *Historia Byzantina* appellant, si vera sunt, quæ scribit *Herbelotus* in *Bibl. Orient. pag. 357*: *L'on trouve des medailles de ce Prince, dans lesquelles il y a pour revers un lion avec le soleil au dessus de la tête, car les astrologues luy avoient dit, que, s'il y faisoit graver les figures, qui représen-*
toient

voient son horoscope, il viendroit a bout de tous ses desseins. In-
funt tamen aliqui recentiores, ut illi, qui *Tabula 16*, a num. 64
seq. animalium imagines ostendunt, a *Nourgeban*, regina
Indiæ, percussi, de qua *Herbelotus Bibl. Orient. pag. 367.*
De scutella tandem Arabica, quæ, ut dictum, *Tabula 19*
conspicitur, sciendum, esse magicam. Prior enim ejus
facies talismanibus & precatiunculis oppleta est; posterior
autem, vel inferior, virtutem scutellæ prædicat. Verba,
quatenus legi possunt, (extrema enim pars ab artificis in-
tempeſtiva diligentia, umbram imitari cupiente, obscurata
fuit,) apponemus Arabica, ut, quid de hoc recentissimæ super-
ſtitionis & imposturæ documento censendum sit, constet.

هذه الطاسة * المباركة للسعة الحية والعقرب
ولعضة الكلب الكلب ولعسر ** الولد ولقطع الرعاف
..... وللقولنج شربه الملسوع او رسوله ثلاث مرات

*Hæc scutella benedicta prodest in morſu serpentis, & scorpio-
nis, & canis rabiosi, in dystocia, ad sistendam hæmorrhagiam, &
in colica. Si ter ex ea bibat morſus, aut mandatarius ejus, &c.*

GERARDI FRIDERICI MULLERI,
*Academici Petropolitani & Professoris Ordinarii, Regiæ
Societatis Scientiarum Anglicanæ Sodalis, Commentatio
de scriptis Tanguticis, in Sibiria repertis, qua & loca,
ubi illa scripta reperta sunt, accuratius describuntur, &
ipsorum scriptorum ratio redditur, & unius folii Tangu-
tici interpretatio, ad Petrum M., immortalis gloriæ
Imperatorem, Parisiis missa, fide carere
probat.*

Petropoli, typis Academiæ Scientiarum, 4.

Plag. 7½, Tab. æn. 8.

Iii 3

Hic

* Videtur hæc varia scriptio, sed isodynamos, esse vocis aliæ

طاست scribi solite, id est, *Tasth, Scutella.*

** Nil melius potuimus exſcalpere; videtur tamen aliud quid esse
scriptum.

Hic est titulus pro opusculi ratione sat longus, qui tamen argumentum ejus concinne simul & luculenter proponit. Multis forte nostrorum Lectorum in recente memoria erit, ab immortalis gloriæ Imperatore Russorum *Petro M.* missa quondam in Europam ad varios eruditos folia, ignotis signata notis, fuisse, quorum Specimen in his ipsis *Actis Mense Julio Anni 1722 pag. 374* edidimus. Exercuerunt hæc folia ex illo tempore studia & ingenia quorundam *Φιλεγγέλων*, apud nos quidem *Matth. Veiff. la Crozii & Theophili Sigfridi Bayeri*, in Gallia vero *Fourmontiorum* fratrum, *Stephani, & Michaelis*. Hi etiam, a Lexico quodam Thibetico-Latino, quod in Bibliotheca Regia Parisiensis servatur, adjuti, folium tale fuerant interpretati, & per Abbatem *Bignonium* Petropolin miserant. *Bignoniana* ad Russorum monarcham literæ, huc usque ineditæ, hic leguntur. Interpretatio autem *Fourmontiana* prodiit in *Comment. Acad. Inscript. & Eleg. liter. T. V.* Sed ita comparata fuit, ut jam dudum de ejus probitate dubitandi occasionem Cl. Autori nostro dederit. Scilicet A. 1731 & 1732, legatorum aliquot Calmuicæ gentis, eorumque interpretis, ope, Petropoli literis Tanguticis pernoscentis aliquid otii tribuebat. Erant nempe inter legatos aliqui sacrificuli gentis illius, qui fere omnes Tangutica legere callent. Ab his literarum sonos viva voce accipiebat, conscribat syllabarum indicem, & formabat sibi regulas, omni lectioni Tangutiæ sufficientes. Ita instructus, conserebat pronuntiationem textus Tangutici, a *Fourmontiis* datam, quam quidem in multis vocalis satis convenientem, in plurimis autem & fere ubiq; ubi ex literarum compositione lectio difficilior evadit, a vera nimium aberrare, deprehendebat. Studebat ergo rei veritatem indagare, & quo magis Gallorum jaçantiam arguere posset, ipsam linguam Tanguticam addiscere, sed frustra; magistri enim ejus præter vocabula quædam parum de illa dialecto sciebant. Cum ergo A. 1733 iter literarium in Sibiriam institueret, apographa folii Tangutici & versionis *Fourmontiana* secum fumebat, ut scilicet, si forte in Calmuc-

Calmuccensium & Mongalensiam confiniis hominem aliquem reperiret Tanguticæ peritum, ex eo, quid rei subsit, rescisceret. Qua in re quantum profecerit, ipse in fine Commentationis exponit, antea vero, post præmissas aliquas breves de Tangutica lingua observationes; quibus *la Crozii* & *Bayeri*, item *Guilielmi de Rubriquis*, errata & perperam tradita corrigit, notitiam dat locorum, in quibus hæc scripta Tangutica & similia alia Mongalensia reperta sunt. Qui inter Calmuccos & Mongalenses degunt sacrificium, e Tangutica, vel Tibeto, oriundi, assuefieri non possunt nomadicæ reliquorum vitæ, sed ædes figunt perennes Deorum cultui sacras, quas *Kit* appellant, id est, ut Noster optime reddi posse putat, monasteria. Vivunt enim ibi popæ isti tanquam in cœnobiiis cælibes. Plenæ sunt ædes illæ Deorum imaginibus in charta, linteis, asseribus, parietibus, aut metallo pictis, & chartarum farragine, qua isti superbire solent. Asseverarunt Autori nostro Calmucci, quando ipsorum, qui nunc regnat, Princeps, *Galdan Zerinus*, castra mutat, vix centum camelos sufficere scriptis sacris portandis. Hujus pater, *Erdens Schurucku Chontaischa*, a Chofchotorum quodam Principe, *Batur Taischa*, dono accepit thesaurum scriptorum Tanguticorum, *Gandzur* dictum, quem quadraginta cameli portarunt. Alia bene multa *Chamus* aliquis Tanguticus *Tschingis* nomine ad *Chontaischam* misit. Deinde accepit & ipse *Galdan Zerinus* insignem scriptorum numerum a *Jungtschino*, Sinarum Imperatore, per legatum aliquem e suis, nomine *Telsi*, quibus portandis pariter 40 cameli inservierunt. Hæc postrema *Dandszur* vocant; omnia autem Tangutica prædicant, quod iis mirum non videbitur, qui norant, Tanguticam linguam apud Calmuccos & Mongalenses ita, ut apud Pontificios Latinam, pro sacra haberi, & in cultu idolorum plus patria valere. Ut autem intelligatur, qua ratione Russis ad has Tartarorum sacras Bibliothecas paruerit aditus, tenendum, si regio quædam bello impetatur, quod in istis terris infrequens non est, sacrificulos tunc primos esse, qui se in fugam conjiciant, qui adeo, cum sacrum apparuerunt

ratum secum auferre, aut nolint, aut nequeant, sua fana deserunt sacris rebus & scriptis plena; unde factum, ut Russi in Sibiria ad Irin fluvium, cujus superiora Calmucci quondam habitabant, plures tales bello devastatas ædes offenderent, easque, nemine prohibente, ingrederentur, & scriptorum, quantum vellent, asportarent. Talis ædes fuit, quam *pag. 11* memorat, Russis *Turris Calbassunica*, sed male, dicta; ut & *septem* sic dicta *palatia*, de quibus *pag. 13. seq.* palatia non nisi ex mente Russorum, qui omnem structuram lapideam, utcunque de cetero vilem, sic appellant. *Pag. 13. seq.* de rudibus *Ablakitans* agit, unde plus quam sesquimille scriptorum Tanguticorum & Mongolicorum folia, quatuor imagines Divorum, in asseribus pictas, & sex tabulas ligneas, literis Mongolicis exsculptas, quæ olim libris excudendis inservierunt, accepit, & technophylacio Imperatorio intulit. *Pag. 33* agit de sacriis ad Jeniscam & Tessum fluvios, in proximis a Sibiria Mongolensium terris, & de foliis Tanguticis, a *Strahlenbergio* proditis; quæ omnia hic repetere nimis operosum & ab argumento aliquantum alienum foret. Sufficiat indicasse, his ex relationibus multa posse in historia Calmuccorum, & in Geographia Scythiæ borealis, disci, & *Witfensi* librum Belgicum, *Noord-en Oost-Tartary* inscriptum, passim illustrari & emendari. Ad rem præsentem magis faciet, verba Cl. Autoris de folio Tangutico, quod *Fourmontis* Latine reddere conati fuerunt, apponere; unde constabit primum, quam a vero aberrarint eruditi illi fratres, dein, quanto labore constiterit Nostro, vel tantillæ particulæ interpretationem obtinere; tandem, quam parum momentosæ, imo quam nulla dignæ sint attentione, integræ illæ barbaricæ Bibliothecæ.

„ Cum A. 1735. Selengizæ versarer,
 „ ait, operæ pretium mihi visum fuit, castra *Lobsani*, Principi-
 „ pis Mongolici, tribus *Zongol*, visitare; tum ut mores gen-
 „ tis observarem; tum quoque, quod audivissem, sacrificu-
 „ lum aliquem non infimæ conditionis, ex Tangutia oriun-
 „ dum, apud Principem commorari, cujus opera de cultu
 „ Tangutico & Mongolico uberiolem mihi notitiam com-
 „ parare,

parare, nec non Tangutici folii fide dignam interpreta-
tionem obtinere, sperabam. Non infructuosum sane iter
fuit. Sacrificulus, cui cum Principe æqualis a suis honor
exhibebatur, erat homo ad suæ gentis morem non in-
doctus, affabilis, & si quis alius, officiosus. Talem de-
prehendens studui, ut, quod donis fieri solet, arctiorem cum
ipso amicitiam contraherem. Omnino multa ab hoc viro
profeci, in iis præcipue, quæ de ratione cultus Tangutici
scire cupiebam, nec prorsus in cassum mihi spes fuit, quod
interpretationem folii Tangutici spectaret. Prima cura
fuit, ut versionem *Fourmontianam* amici explicarem. Ille
autem maximo stupore meo, hanc ne hilum quidem cum
textu Tangutico convenire, asseveravit. Rogavi deinde
sacrificulum, ut ipse operam suam interpretationi conferre
non gravaretur, quod cum libenter se facturum promi-
sisset, Selengæ in museo meo laborem voluit perficere.
Vix autem incepit versionem, cum animadvertit, ad in-
tegrum folium absolvendum plus temporis requiri, quam
quod humanissimus vir mihi destinasset. Ideo post aliquot
lineas substitit, reliqua domi se interpretaturum dicens.
Ego autem hoc concedere non potui. Instabat enim
tempus, quo iter persequendum erat, nec persuadere volui,
ut me præsentem pergeret, ne alia perquirendi facultate
me fraudarem. Quin visum fuit, vel ex tali specimine
rotam causam satis superque cognitam fore. Rogavi tan-
tum, ut suam textus Tangutici pronuntiationem adscribe-
ret, quod fecit. Hæc lingua & literis Mongolicis scribe-
bantur. Defuit eo tempore interpres, qui Mongalica in
aliam mihi notam linguam transferret. Nam, etsi plures
essent, qui Mongalicam linguam æque ac Russicam satis
commode loquerentur, & in sermonibus miscendis ope-
ram suam non inutiliter præstarent, nemo tamen sublimi-
bus, quod dicebant, locutionibus sacrificuli, quibus in
scriptione usus esset, transferendis parem se pronuntiavit.*

K k k

Post

* Concludas fore ex his, & sacrificulum & ceteros Tataros Cl.
Mullerum fuisse ludificatos, & noluisse arcana sua prodere.

„ Post aliquot menses impetravi a præfeto Selengienfi
 „ virum ex Ruffis, qui ipfe literas Mongolicas intelligeret,
 „ aliumque ex facrificulorum familia, gente Mongolenfem,
 „ qui, quæ difficiliores effent locutiones, orali circumlocu-
 „ tione clarius explanaret. Sed nec horum opera multum
 „ profeci. Obscuritatis verfionem Mongolicam arguebant,
 „ quæ inde orta fit, quod facrificulus Tangutanus linguam
 „ Mongolicam non fatis calleret. Id tamen intellexi, initium
 „ ejus his verbis conftare: *Qui intellectu* (confcientia, corde,)
 „ *fuo omnia comprehendit* (intelligit), &c. Hæc jam nihil certe
 „ cum interpretatione *Fourmontiana* commune habent, id
 „ quod etiam de fequentibus interpretes teftati funt, cum
 „ verfionem *Fourmontianam* illis explicarem, & quærerem,
 „ an non aliquod verbum occurrat, quod ei verfioni respon-
 „ deat. Si forte aliquis, quod tamen non facile futurum
 „ fpero, de veritate horum dubitaverit, illi fcripta teftimo-
 „ nia afferre poffum, quæ fidei faciendæ caufa, ne aliquid
 „ finiffe videar, ab iftis hominibus mihi dari curavi. Præ-
 „ terea teftem invoco Cl. *Gmelinum*, qui omnibus meis stu-
 „ diis interfuit. Teftimonium etiam præbeat ipfa a facrificu-
 „ lo data verfio Mongolica, quam una cum textu Tangutico,
 „ ut æri incidatur, addo. * In iisdem tabulis textus Tangu-
 „ tici pronuntiationem adfcripsi, unam a facrificulo Mon-
 „ golicis literis expreffam, alteram fecundum Mongolicas
 „ Latinis literis redditam, ut Germani eas efferre folent. Et
 „ hanc ultimam quidem in gratiam illorum, qui literis Tan-
 „ guticis pernofcendis operam dare cupiunt, textui Tanguti-
 „ co proxime fubjeci. Gavifus fum, eam cum regulis, olim a
 „ me concinnatis, admodum convenire, quas, fi operæ pretium
 „ videbitur, alio loco dabo. Verfionem autem Mongolicam
 „ ftudio fervavi, fpe fretus, fore, ut aliquando interpretem
 „ invenirem, literis Mongolicis fatis innutritum, qui vel
 „ conjectando ejus fenfum aflequi poffit. Nec fefellit even-
 „ tus. Illuftri *Goldbachio* hanc gratiam debemus, quod non
 „ defue-

* Tenendum, libellum hunc olim orationem fuiſſe, quam in
 Academia Petropolitana Autor recitavit.

defuerit meis precibus, quin per interpretes linguarum Mongalicæ & Calmuccicæ, qui Petropoli in Collegio Imperiali, res exteras curante, aluntur, periculum fieri curaverit, an non versionis Mongalicæ sensum aliquem dare possint. Ecce, hic egregium se præstitit *Petrus* ille *Smirnovius*, linguæ Calmuccicæ peritissimus interpres, quem jam alias laudavi (in Collectione notarum, ad historiam Russicam spectantium, quam olim lingua Germanica editi). Hic, adhibito in opem Mongolensi quodam homine, ab infantia inter sacrificulos suæ gentis educato, & omnè dictionis genus, quod non nisi in sacris eorum libris occurrat, egregie callente, concinnavit versionis Mongolicæ versionem Russicam, quod ad indolem sacri stili, qui multa lectorum divinationi relinquit, satis luculentam. Eam ego hic sub finem Latinam faciam, -- quibus omnè negotium expeditum, & liti promovendæ obicem positum esse, mihi blandior.

Hactenus Vir Clarissimus. Apponamus nunc & ejus Latinam folii Tangutici adeo contròversi interpretationem, ut conferre hanc *Fourmontianæ* possint, quibus volupe erit, & intelligere, quid tandem contineant sacri illi Tartarorum libri. Est autem hæc: „Firma conscientia mediante omnia parvipendendo in principio viventi cuicunque auxilium oritur inde. Quibus omnibus consummatis, futurum quid, nemini notum est. Religio tota namque religionis explicatio. Magnates autem intellectu suo ea non comprehendunt. Religio tota videlicet omnia continet, religionis explicatione. Incorporeorum explicatio vere prædicata est, semper ab occultatione id dependet, * semper omnes id

K k k 2

. inve-

* Liccat nobis *Aristophaneum* illud ex *Açbarnens. v. 105* accinere: *οἱμοι κωμωδαιων ὡς σαφῶς*. Ut enim ibi mimicus ille Regis Persarum ad Athenienses legatus *Pseudartabanus* mimico suo Persisimo *ἐληψυχροσοχαινοπρωτ/ιαουονῦ* satis clare ostendebat, aurum a barbaris frustra expectari; ita barbarus hic haud obscure nobis videtur indicare, religionis doctrinam, quantum pote, occultandam esse, neque temere curiosis peregrinis prodendam.

„invenire possunt. Testimonium interpretis hoc modo habet: „Ante ex Tibetica lingua scriptum hoc in Mongolicam linguam vertit apud Selengiensem subditum principem Loblanum, Gelun Zordschi Lama vertit. Scripsit „Datschin Bandi scripsit.„

Galimathias hoc explicet, qui dignum id otio & acumine suo putet. Forte non deerunt his hieroglyphis aliquando sui *Kircheri* Oedipizantes. Nos autem adjectas octo tabulas æneas recensemus, quarum prima exhibet rudera Calbassunensia secunda; rudera septem palatiorum; tertia ichnographiam ædium Ablakitensium, & totius moenium ambitus, quibus cinguntur; quarta scenographiam earundem ædium Ablakitensium; quinta picturas fani Ablakitani, & scropodia, quibus idola imposita fuerunt; sexta imagines quatuor Divorum ex fano Ablakitano; septima specum idololatricam apud Jenisæam fluvium; octava tandem continet primo quidem textum Tanguticum folii *Fourmontiani*, cum subjecta singulari syllabis pronuntiatione, literis Latinis expressa, secundo vero ejusdem textus pronuntiationem literis Mongolicis; tertio versionem ejusdem textus Mongolicam; & tandem subscriptionem Mongolicam *Lamae* Tatarici. Ex dedicatione, ad Academiam Petropol. Præsidentem Comitem *Rasumovium* directa, unum adhuc superest monendum, Cl. Autorem in historia Sibiriae condenda occupatum esse, eamque in rem ingentem apparatus monumentorum comportasse. Non poterit orbis eruditus egregiam destinationem sinceris votis non prosequi, aut utilissimum historiae veteri pariter & novæ illustrandæ opus non cupidissime expectare.

ULRICI HUBERI, FCTI ET ANTECESSORIS
Franequerani, Opera minora & rariora, Juris publici & privati. Edidit, suisque animadversionibus illustravit,
ABRAH. WIELING, FCTus & Antecessor
Trajectinus.

Tomi

Tomi II.

Trajecti ad Rhenum, sumtibus Jo. H. Vonck van Lynden,
1746, 4.

Tomus I Alph. 2 plag. 22, Tomus II Alph. 2 plag. 2.

Tam illustre *Ulrici Huberi* nomen inter Jctos ævi superioris est, tantoque omnium plausu excepta fuerunt, quæ nobile hoc ingenium extruxerat olim, literarum monumenta, ut lumen inferre soli videremur, si in laudes præsentis operis excurrere, idque magnifico commendare verborum apparatus, institueremus. Ingentem igitur ab orbe literato gratiam iniit Clarissimus *Wielingius*, ordini suo haud ita pridem ereptus, quod scripta *Huberi* minora colligendi, unoque conjuncta corpore edendi, laudatissimum consilium cepit. Etenim eorundem complura, quod recte bibliopola in Præfatione monet, apud ipsos etiam Batavos in paucorum manibus fuerunt, quædam, quasi albæ aves, ne visa quidem viris eruditissimis. Accesserunt, quæ novæ editioni novum decus addunt, observationes *Wielingii*, breves maxima ex parte, at ita comparatæ passim, ut *Huberiana* scripta illustrent omnino atque interpretentur. Quanquam vero totum volumen, uti nunc prodiit, ad finem perductum videre non licuerit Editori; non est tamen in eorum posthumorum classe collocandum, quæ nondum perfecta, nondum polita satis, relinquuntur. Quicquid sane hic legeris, ultimam ejusdem manum facile agnosces, sola, quam meditabatur, Dissertatione de *otto Amelandia statu ac jure* excepta, cujus adjiciendæ potestatem fata non permiserunt. Nunc, quid rerum in hoc opere quærendum sit, indicabimus. Scenam pertractationum aperiunt *Huberi Institutiones republicæ*, quæ majoris de *jure civitatis* libri compendium sunt, & jam A. 1688 in 8 excusæ fuerunt. Excipit hoc opusculum *Dissertatio*, Franequeræ A. 1689, 8, edita, de *jure popularis, optimatum, & regalis imperii, sine vi, & a sui juris populo, constituti*, in qua cum a *Jacobi Perizonii* sententia recesserit Autor, statim subjunctæ est Oratio illius, eodem

anno recitata, de origine & natura imperii, imprimis regit, a libero, & sui juris, populo simpliciter delati. Post sequuntur Huberi auspicia domestica, seu Orationes, elegantiae, qua Autor complacuit omnibus, gravitatisque testes locupletissimi. Prodierunt antea ibidem A. 1682, 8, ac de variis agunt argumentis. Et in prima quidem Oratione exponit facunde, cur, postquam ex Antecessore locum in suprema Frisiorum curia accepisset, inde post triennium ad tranquilliora se rursus studia contulerit. Habuerat eam ante primam juris Frisici cum Romano collationem, quae ipsa denuo hic exhibetur. In Oratione secunda significat Huberus, quibus rebus otium suum apud Academiam sit occupaturus; tertia causam aperit, cur jus publicum olim in Academia Franequerana publica professione non sit honoratum; quarta respondetur ad objectiones, qua moventur adversus institutum, Oratione secunda commendatum; quinta inauguralis est, jurisque Romani historiam enarrat, & ex ejus argumento continuam probationem sumit, literas humaniores cum Jurisprudencia esse conjungendas; sexta celebres JCtos Frisia producit, qui superioribus duobus Seculis floruerunt; septima, octava, & nona, Oratio de statua Eugnomosynes agit, quae fuit in foro Constantinopolitano juxta statuam Hermae Emporii; decima Pedantismum, intolerabile illud multorum eruditorum vitium, vivis depingit coloribus; undecima inscribitur de vita gloriosa, exitu tragico celsissimi Herois, Guilielmi Friderici, Dei gratia Principis Nassovii; duodecima vero ac postrema Oratio natales, vitam, studia, exitum, Guilielmi Cup, Antecessoris Franequerani, commemorat. Adjecta his est, quam in priori, Orationum editione frustra quaesiveris, Collatio II juris Frisici cum Romano. Succedunt juris Frisici, quatenus a Romano discrepat, Institutiones, quas, quantum nos quidem scimus, A. 1684 Belgico sermone conscriptas divulgavit Autor. Jam vero Latine conspiciuntur eadem. Denique occurrunt Opuscula quatuor, quae deductionum nomine insigniri vulgo solent, & ad Amelandiam spectant, insulam e regione litoris Frisici sitam, cujus hodie dominus est Serenissimus Princeps Arau-

fionen-

tionensis. *Primum* eorum singulari mandato familie *Cammingana* A. 1676 lingua Belgica conscripsit *Huberus*, eo quidem consilio, ut hujus gentis hæreditarium jus in dictam insulam tueretur contra illos, qui jure feudi Cæsarei, ab imperio R. G. pendentis, aggredi eandem & occupare volebant. *Alterum* A. 1682 Latine exaravit *Noster*. *Tertium* pariter ac *quartum* ex aliorum profectum ingenio est. Illud Latino itidem sermone jura Cæsaris exponit in Amelandiam, feudum regale, & Imperii dominium; hoc, Belgice consignatum, controversiam Amelandicam complectitur inter *Sicco Renghers & Watzo de Camminga*.

**PETRI BONDAM SPECIMEN ANIMAD-
versionum criticarum ad loca quædam Juris
Civilis depravata.**

Franequera, 1746, 4-

Plag. 12½.

P*etrus Bondam*, Vir Clarissimus, juvenis vix duodeviginti annos natus, cum animum induxerit, specimen emendationum suarum in lucem conspectumque hominum edere, imprimis loca elegit sibi ex Autoribus, qui Jurisprudentiam vel ante *Justinianum*, vel post ejus tempora, glossis conscribendis excoluere, quibus interdum & alias emendationes addidit scriptorum ejusmodi, quos alii plerumque intactos reliquerunt eruditi. Et, quanquam moderatum corrigendi studium, quo haud raro veterum scripta nitore suo atque integritati restituuntur, haud exiguum mereretur laudem, tamen, in hoc opusculo fervorem illum juvenilem, ad emendandum valde proclivem, plus justo deprehendi, haud negamus. Sunt enim multæ emendationes paulo audaciores, quæ a consueta dicendi ratione aliquantum recedant, tantum abest, ut recepta lectio crebro defendatur atque comprobetur. Ceterum vero haud parvus elegantium emendationum numerus reperitur. Cujus rei pro instituto nostro, age, quædam demus specimina. *Capite I* proponitur locus ex
Collat.

- Pag. 1 seq. *Collat. Leg. Mos. & Rom. Tit. XV §. 3* hujusmodi: *Hi enim, qui novellas & inauditas sectas, de terroribus religionibus opponunt, ut pro arbitrio suo pravum excludant, quæ divinitus concessa sunt. * Quoniam nobis, de quibus solertia tua Serenitati nostra retulit, Manichæos audivimus eos nuperrime, velut nova inopinata prodigia, in hunc mundum de Persica adversaria nobis gente progressa, vel orta, esse, & multa facinora ibi committere.* Jam, cum totus in eo sit, ut læcunam, quæ asterisco notata est, suppleat; assumpta *Vonckii* lectione *veterioribus religionibus*, rejectaque vocula *ut*, & mutato genere infinito *tã excludere* in finitum, ex verbis *quoniam nobis* efficit *moliuntur nova*, rationemque adjicit, quod scriptum fuerit *Moliunt*, quod facile in *quoniam* potuerit mutari, uti vox *nobis* in *nova*; duasque periodos in unam conformat. Quæ emendatio quam dura sit, satis apparet. In eodem loco cum legitur: *Ideo eorum manus atque penas debitas & condignas illis statuimus*, legit, id est, *navis p. aque d. e. c. &c.* quæ lectio non sane improbabilis videretur, nisi quod fortasse dubitandum sit, an *nævi* de erroribus animi & falsis opinionibus recte dici possint. Tandem in fine §. haud infelici prorsus conjectura loco: *Devotio tua suscipis ac statutis tranquillitatis nostræ maturius obsecundare*, legit *obsecundato*. Sed pergendum est. *Papianus* ex nostro judicio haud opus habet emendatione *Tit. VI Resp. de fugitivis, ubicunque persona hujusmodi inventa fuerit*. Quodsi ex Autoris voluntate reponitur *fugitivus*, verba, *persona hujusmodi*, abundant. Porro *Tit. VII, Quicunque vero calumniam crimini probatus fuerit evicisse, si objecta non convicerit, pena simili subjacebit*, loco *evicisse* legit *objecisse*, sed, cum a vero absit, quod in una periodo verba unius terminationis *objicere, objecta, & subjacere*, sint adhibita, potest etiam vetus lectio defendi, cum apud Latinos nihil frequentius sit, quam quod factum ponitur pro eo, quod quis facere voluerit. Quicunque igitur probatus fuerit, calumniam criminis, sive falsum crimen, voluisse evincere, hoc est, omni studio operaque adhibita comprobare &c. Inprimis quod hæc locutio, *calumniam criminis objicere,*

objicere non aliter capi possit, quam aliquem criminari, falsam accusationem ab eo susceptam. Vel, si hæc vetus lectio cuidam non probetur, legat *effecisse*, cum *calumniam facere* apud Latinos dicatur. Præterea *Tit. XIX*, cum in vulgata legitur: *Si quis autem dolo focum fecerit*, emendat, si quis au-
TEMERE *focum fecerit*, illudque *temere* explicat casu venti ferente, quod *Paulus Sent. Lib. V Tit. XX §. 3* habet. Cui emendationi favere videretur, quod hi duo *Papiani & Pauli* loci sibi videantur contrariari, cum ille dolo, hic casu venti ferente, damnum datum æstimatione resarciendum putet. Sed ignoscet, credimus, Cl. Autor, si & in hoc loco ejus partes relinquimus, tum quod non facile ex *temere* a librario verbum *dolo* effici potuerit, tum quod *temere* paulo durius nobis de impetu venti dicatur, cum tantum usurpetur, quando quis sine ratione & causa idonea aliquid facit, tandem quod illa pugna inter *Paulum & Papianum* haud difficulter tolli potest, si modo statuamus, in utraque causa damnum resarciendum esse, qua in sententia nos confirmat ipse *Paulus*, qui loco adducto contendit, fortuita incendia, quæ casu venti ferente, vel incuria ignem supponentis, evadunt, restitutione damni resarcienda esse. Quid igitur? si illud in supina incuria ac lata culpa ignem supponentis procedit, quid est, quod nos cogat vocem *doli* ex antiqua sua possessione deturbare, cum satis constet, culpam latam dolo æquiparari, eoque culpam latam contineri *l. n. D. Depos.* Cum Vir Clariss. invenisset in *Collat. leg. Rom. Tit. XII §. 7* in Codice *Pithæi* siglum *Hd*, legit: *quod nec mansuetæ, nec tamen clausæ, fuerint hæ.* Ipse autem *Celsus* ait. Sed, cum hoc in *Pithæi* tantum exemplari occurrat, & fortasse in margine loci notandi gratia a possessore adscriptum, neque ad sensum vocabulo hoc opus sit, omni emendatione superesse videmus. Sed nolimus, Lector existimet, ac si omnes emendationes ejusdem farinae sint, cum potius haud paucae inveniantur, quæ facile assensum omnium comparare sibi possint. Ita v. c. loco adducto recte legitur: *Profiteris propter ignem, qui pabuli gratia factus*, cum antea *profiteri*, omillaque voce *qui*,

Pag. 17.

- ederetur, quod nullum commodum habebat sensum, & §. 5 ejusd. Tit. sed varia sunt punitionum corrigit punitiones, quemadmodum eodem loco verbo *suasorumque, suasores* quoque substituit. Sed sufficiat hæc dixisse de *Capitibus V* prioribus. In *Cap. VI* usque ad *X* varia ex Glossis Nomicis loca perpenduntur. Neque profus infelici semper conatu. Ita
30. voc. ἀδελτερ recte ἀδελτέρων legitur. In voce Βερεφρησας Glossator explicationem adjicit hanc: ἐνεργασίας, κρίναις, quod ultimum verbum illi Βερεφρησας haud respondet. Clariff. Autor eo inclinatur, ut, in ἐνεργασίας; primam syllabam paulo majusculis literis scriptam esse, contendat, quod signum demonstraret, ἐν in sequenti voce repetendum esse; quam ob causam reponit ἐνπαιίαις, quæ explicatio in *Cyrolli Glossario* voci *meritum, beneficium*, adjicitur. Cujus repetitionis si autoritas afferri potest, ipsa emendatio insignem sane
33. laudem meretur. Vocem Δενοινδιανίβο neminem intelligere, eamque corruptam esse, quisque facile intelligit, sed, quid ei substituendum, res est dictu difficilis. Clariff. Autor conjicit, debere legi ΔΕΜΑΝΚΙΠΑΤΙΟΝΙΒΑΣ, pro δὲ ἑμανηπ. cujus rei argumentum ducit ex eo, quod Glossarium adjicit περὶ ἐκποιήσεως, aliæ vero Glossæ legant *emancipatus, ἐκποιήτες*.
35. Τερανεργιωσα, χρήματα τὰ δωρεάνη/α θεῶ. Hic Doctiff. Autor, rejecta *Schultingii* emendatione ἱερὰ, ἐεργιωσα, conjicit, legendum esse σακρα, ἐεργιωσα, hac ratione, ut existimet, primam syllabam σα fuisse oblitteratam, & alteram male in ἱερὰ mutatam, in qua lectione confirmat eum l. 4 D. ad L. Jul. Peculat. quæ pecuniam *sacram religiosam* affert. Sed, nisi profus fallimur, paulo violentior est conjectura, & vel sustinenda *Schultingii* lectio, vel, si aliquid mutandum esset, nos potius duas voces converteremus hac ratione, ἐεργιωσα, ἱερὰ χρήματα κ. τ. λ. ut explicatio esset prioris verbi. Occasione voc. τελώνων Chartam *Henrici III*, Regis Angliæ, A. D. 1237 effert MStam, atque, uti existimat, ineditam, quæ mercatoribus *Gutlandiæ* immunitatem telonii promittit. *Cap. XI*, jura *Justinianea* Seculo XII in Anglia lecta fuisse, variis *Joannis Sarisberienfis* locis com-
- monstra-

mostrare annitur, qua in re Lectores nostros ad Au-
 torem ipsum ablegamus. *Caput XII* interpretationi quo- Pag. 64.
 rundam locorum Novellarum *Theodosii* est dicatum. Ita
Tit. Xin verbis, *nec ad posteriorem manet*, legit *nec apud post.*
m., quo tamen non opus est, cum, apud Latinos *ad* & *apud*
 sibi invicem substitui, palam sit, cujus rei autoritas ex illa
 formula, *res ad Praetorem acta est*, duci potest. Sequitur
Tit. XI, in quo legunt editiones vulgatæ: *Hac sive cum* 65.
postrema desinat, sive cum donatione cujuslibet quantitatis
habita ratione parentum in liberos, naturalis pater conferat,
quod de subeunda sorte curiali, seu testamento, seu actorum
fide constituat, ita ratum esse, stabiliterque volumus observari.
Cl. Bondam legendum existimat, *sive cum postrema definitio-*
ne, sive cum datione &c. Sed utrumque non admitti posse
 videtur, cum alterum non habeat, quo se referat, alterum
 vero hac ex causa dubium videatur, quod in sequentibus
 dicitur: *abdicatione donationes*, cui accedit hoc, *quod testa-*
mentum ad verba postrema desinat, actorum fides ad dona-
ziones, pertinet. Quam ob causam vel nihil prorsus mutan-
 dum, vel *Cl. Ritteri* ad *b. l.* emendatio locum habet, qui
 legit: *Hac s. c. p. desinat, s. c. donationem c. q. b. r. p. i. l.*
naturales, pater conferat; uti idem Vir Doctiss. rectius vidit
 Autore nostro in *Const. III Tit. XII, si cunctatus & pastacas*
 &c. quo in loco Noster vim infert legendo, *si cursuales &*
angarias, cum *Ritterus* faciliori emendatione ponat, *si com-*
mentus & bastagas, atque utraque satis doctè ad hunc locum
 explisset. Tandem non sine ratione in *Const. I Tit. XIX* 68.
 emendat, *cum ea, qua disceptationis examinatione decursa*
possit recuperare legibus poscentibus &c. & eodem loco:
Quando dominis sunt denunciata litigia. Ultimo loco *Cap.*
XIII, XIV, & XV, præter alias, quæ veterum Scriptorum 69.
 locis inseruntur, emendationes, quædam inprimis ad Di-
 gestum vetus proponuntur, hauritæ ex Collatione MSti
 Codicis membranacei, in Bibliotheca civitatis Campensis
 servati, atque Seculo XIV, quantum videtur, scripti, qui &
 Epistolam ad Antecessores, & XXIV Libros *Pandectarum*,
 LII 2 excepto

excepto Tit. *Soluto matrimonio* &c. complectitur. Cui præterea in margine adjectæ sunt Glossæ *Accursiane* atque id præcipui habet, quod legibus singulis nomina tantum Autorum, id est, *Ulpiani, Pauli,* &c. non vero librorum, sunt adscripta, quemadmodum in fine MSti hi versus leguntur:

Sicut in omne, quod est, mensuram ponere prodest,

Sic sine mensura deperit omne, quod est.

Nobile vincendi genus est patientia, vincit,

Qui patitur: si vis vincere, disce pati.

Quod ad ipsas lectiones Codicis attinet, negandum haud est, plerasque esse satis commodas, sed tamen illud ipsum facile potest aliquem commovere, ut existimet, eas fortasse magis ab ingenio docti Viri, qui literis renascentibus vixerit, quam a veteribus, quos descripsit, Codicibus, ortum traxisse. Sed absit, ut nos hoc pro certo ponamus. Clariss. Autor magnum numerum legum affert, quas Codex ille aliis Jctis, quam editiones vulgatæ, tribuit. Porro in l. 5 §. 1 *D. de Calumn.* legit: *Quæritur, si fuerit conditum,* qua in re Basilica ei magis assentire videntur, cum editiones habeant:

82. *Quare si fuerit conditum.* In fine l. 49 *D. de Pactis* supplet, *passiuntur,* & in fine l. 8 *pr. D. de Transact.* legit: *an transactio valeat, vel que admitti debeat.* Et, quanquam negari non potest, clarius dici hac ratione, tamen inde non conse-

84. quitur, etiam in antiquis legibus ita scriptum fuisse. Lex 14 *D. de Off. Pras. in Cod. Camp.* ita est: *Si vero, ut plerumque assolet, intervalis quibusdam sensu favore, num forte eo momenso scelus admiserit, diligenter explorabis,* quod occasio-

88. nem dedit Viro Clariss. legis ita emendandæ: *num forte e. m. se. a. nec morbo ejus danda esset venia, dil. expl.* Aguren claudit emendatio l. 16 §. 1 *D. de Inoff.* quam editiones ita proferunt: *Contra tabulas filii possessionem jure matrumisfionis pater accepit, & bonorum possessionem adeptus est, postea filia defuncti -- questionem inofficiosi testamenti recte pertulit.* Cui loco cum tautologia inesset, Clariss. *Bondam* legit C. 1. f. *adeptus est p. j. m. pater: accepta bonorum possessione p. f. d.*

-- 4. i.

— q. i. t. r. p. Sed quis nescit, plures adhuc in Digestis tавтоlogias inveniri? Dicendum quoque esset de emendationibus, quas in alios, præter Juris, Autores attulit, sed, cum titulus libelli tantum de locis Juris civilis agat, atque præterea verendum sit, ne positos limites transgrediamur, eas silentio præterimus, illud tantum adjicientes, quod haud dubitamus, si Doctiss. Autor & in posterum suam operam emendandis Legibus & Autorum locis impenderit, quin successu temporis haud parum incrementi orbis literarius inde sit laturus.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES
Sciences & des Belles Lettres de Berlin, &c.

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM
& elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745;
una cum Commentariis ejusdem anni, ex scriniis
Academiæ prolatis.

Berolini, apud Ambrosium Haude, 1746, 4.

Alph. 1 pl. 20, Tab. an. 8.

Illustris Academia Berolinensis novos laborum suorum fructus, quibus rem literariam huc usque ornavit & auxit, novo habitu orbi erudito offerre præsentis Volumine cepit. Varia enim sunt, quibus hoc opus ab eo; quod antea sub titulo *Miscellaneorum Berolinensium* prodit, differt. Primo non merè hic apparent Dissertationes integræ; sed, ad morem Academiæ *Parisiensis*, præfigitur *Historia*, qua partim ipsæ hæ Dissertationes, *Commentariorum* nomine insignitæ, recensentur; partim quoque aliæ Observationes breviores afferuntur, varietate in iis materiæ succinctè discutuntur; partim laborum, a Sociis eo anno susceptorum, ratio redditur; additis Sociorum, eo anno defunctorum, elogiis. Dein Gallicam linguam præ Latina eligere placuit iis, quibus præsentis operis editio debetur; cujus rei rationem, nescimus, quam rectè, eam reddunt, quod hujus campus quotidie angustiioribus cir-

cum scribatur limitibus, illa contra magis magisque optimorum
 quorumvis operum interpres evadat. Denique, cum huc usque
 tribus tantum classibus, mathematica, physica, historica, omnia
 comprehensa sint, his additur quarta, philosophica, qua
 materiae, ad Metaphysicam, Philosophiam practicam, & Jus
 natura, pertinentes, tractantur. Ad ipsam Academiam quod
 attinet, ejus ortum, fata, renovationem, enarrat initium
 hujus *Tomii*. Fundata est a Rege *Friderico I.* ipso hoc Saeculo
 Incunte; variis tamen impedimentis obstantibus anno de-
 mum ejus decimo solennia inaugurationis peracta sunt,
 hujus instituti autore & Praefide primo Ill. *Leibnitio*. Ab
 hoc tempore plurimos illustres fovit focios, atque egregios
 conaminum suorum fructus septem *Miscellaneorum Beroli-
 nensium* voluminibus luci exposuit, quorum primum A.
 1710, ultimum A. 1743, prodit. Denique sub auspiciis
 nunc regnantis Potentissimi Regis denuo est reformata, quod
 negotium sex illustrissimis Mecœnatibus singulari lege A.
 1743 demandatum fuit. Titulo *Academia Regia Scientia-
 rum & elegantiorum literarum* insignita, & in quatuor
Classes, Physicam, Mathematicam, Philosophicam, Philologicam,
 distributa est. Curatores a Rege accepit quatuor Viros, saepe
 & toga illustrissimos, S. R. I. Comitum *de Schmettau*, domi-
 nosque *de Viereck, de Arnim, & de Borcke*, Status ministros,
 praesidium gerente Ill. Domino *de Maupertuis*. Primum
 conventum solemnem A. 1744 habuit, quos singulis hebdo-
 madibus in ipsa regia arce continuat. Singulis quoque annis
 quaestionem, cujus solutioni praemium 50 Ducatorum desti-
 natur, proponere cepit.

Sed aegedum, ad paulo pleniorum ipsius *Voluminis*
 hujus notitiam Lectoribus nostris nostris exhibendam nos
 accingamus. Fatemur, nobis accidere idem, quod solet in
 magno rerum & praestantia & varietate sua se commendan-
 tium apparatu constitutis, qui, quo primum oculos conver-
 tant, quidve sua attentione imprimis dignum judicent, fere
 nesciunt. Quamvis itaque, omnia uberius exponere, instituti
 nostri ratio non permittat, de iis tamen sigillatim & suc-
 cincte

tincte dicemus. Incipimus ab *Historia*, omiffuri hic ea, quæ in ipsis Commentariis fufe exhibentur. Ad *Physicam* Pag. 10.
generalem pertinent varii labores Sociorum, in investigandis electricitatis phænomenis collocati, quæ fuit prima Academia post renovationem fuam occupatio. *Ellerus* experimenta varia circa productionem aeris e corporibus inftituit. Duo nimirum corpora heterogenea, acidum & alcalicum, fub antlia inter fe permifcuit, & quantitatem aeris, inde productam, opè indicis mercurialis, notavit. Horum experimentorum præparatio & effectus hic exponitur. Mutationem quoque aquæ ebullientis in aerem elasticum executus eft; aliisque experimentis ejusdem conversionem in terram fixam & homogeam fe demonstraturum fpondet. *Euleri* ingeniofiffima lucis & colorum theoria, ex natura & motu fonorum perita, ut & ejusdem investigatio minimarum materiæ partium, explicantur; quæ cum ab ipfo Viro Cel. in *Opusculis* fuis uberius fint expositæ, mentionem de iis faciendam in aliud tempus refervamus. In *Anatomia* fiftitur idea eorum, quæ *Liberkühnius* de fabrica & actione villorum intestinorum ~~manuum~~ noviter detexit; & fingulari *Traçtatu* publice expofuit. *Astronomiam* locupletavit *Eulerus*, nova & exactiori theoria folis prolata, Tabulisque ei fuperstructis. 36.
 Non enim folum antea jam tradidit methodum, orbitam folis quam exactiffime definiendi; fed & nunc circumftantiam, huc usque fere neglectam, in computum duxit. Nimirum fecundum leges attractionis propriæ non terra, fed commune centrum gravitatis terræ & lunæ, orbitam ellipticam circa solem describit; unde verus folis locus tum demum constabit, fi determinetur positio & magnitudo lineæ, a centro folis ad hoc centrum gravitatis ductæ. Ex hoc fundamento novas condidit Tabulas, Observationibus *Flamstedis* in ufum vocatis. Præterea novam adjecit æquationem tam loci, quam distantia, folis, a phasi lunæ pendentem, quæ usque ad 15" adfcendere poterit. Idem Vir summus in emendanda lunæ theoria multum defudavit, & licet principio attractionis fit innixus, quod *Newtonum* ad calculos infu-

insuperabiles deduxerat, singulari tamen methodo eo peruenit, ut ejus ope inæqualitates omnes, motum lunæ ad eas perturbantes, in computum ducere licuerit. Hujus fructus sunt *Tabula* ejus *lunares*, de quibus jam *Anno* superiori diximus, quæque emendatiores in laudatis *Opusculis* nunc prostant. Cum, vi attractionis mutæ corporum cælestium, cujusvis motus stricte loquendo pendeat a motibus omnium reliquorum, tam planetarum, quam cometarum; operam collocavit *Kiesius* in investigando toto systematis nostri ambitu, eumque in finem orbitas cometarum aliquot determinavit. Inprimis eum, quem A. 1719 observavit *Caspinus*, aggressus est, ad cujus theoriam spectantia elementa hic exhibentur; unde prodit orbita, a Parabola parum admodum abludens. Hac occasione affertur observatio, haud exiguo patriæ nostræ honori cedens. Inventio nempe *Orbitarum* parabolicarum, a cometis descriptarum, tribui solet summo *Newtono*, a quo in *Principiis* primo proposita putatur. Attamen statim post observatum Cometam famosissimum A. 1681 & 1682, adeoque aliquot ante *Newtonum* annis, *Doerfelius* quidam, V. D. minister *Plouensis* in *Varsicia*, in *Astronomia* versatissimus, eandem sententiam *Tractatu*, lingua vernacula scripto, jam publice exposuit, additis simul ploribus *Observationibus* de eodem cometa, summa cum cura institutis, earumque ope delineata adeo exacte Parabola, ut non nisi parum a *Newtoniana* differat. In *Geometricis* *Naudæus* quasdam propositiones, a veteribus obscuriuscule enuntiatas, clarius exponere ac demonstrare suscepit, nempe 23, V, *Elem.* & 27, 28, 29, VI, & 129 VII *Pappi*.

Pag. 50.

54.

In *Mechanica* theoriam motus corporum flexibilium aggressus est *Eulerus*. Hoc nomine intelligitur systema corporum quotvis, ita inter se connexorum, ut circa juncturas libere flecti queant, in morem catenæ, vel fili, corpora jungentis; quorum si augeatur numerus, & minuantur distantia in infinitum, oritur chorda quævis flexilis. Ejusmodi itaque systematis, in plano horizontali projecti, in eoque libere mobilis, motum & situm pro quovis tempore determinavit,

NOVO

novò sublimioris motuum doctrinæ augmento. *Chymia* fines protulit *Pottius*, varia terrarum genera examini subjiciens. Hanc analysin ope ignis vehementissimi instituit. Terras omnes in quatuor classes primarias distribuit: alcalinam, vel calcariam, vitrescibilem, strictius sumtam, argillaceam, gypseam, quæ singulæ peculiaribus insigniuntur characteribus; & ex harum, ceu primitivarum, varia mixtura reliquas omnes componi, existimat. In methodos plantarum varias, in *Botanica* usitatas, inquisivit *Ludolfus*; & requisita bonæ methodi, tam respectu definitionum, quam divisionum, quidque hoc respectu ad ejus perfectionem adhuc desideretur, determinavit. Ad *Historiam naturalem* spectant variaz observationes, circa lapides figuratos a *Sackio* institutz. Invenit ingentem eorum numerum prope pagum Orsleben, ad fines Principatus Halberstadiensis in loco valde elevato situm, corpora marina variorum generum petrefacta exhibentem; inter quæ eminent Cornu Ammonis primæ magnitudinis, striis crassioribus funicularibus falcatis ornatum, diametro pedem Rhenanum duosque fere pollices amplectens. Salia, quorum tres dari classes constat, fossilia, marina, costilia, disquisitioni subjecit *Franchevillaus*, eorumque ortum, antiquitatem, varia genera, præparationem, usum, exposuit. *Historiam artium* auxit idem, in artem tinctoriam tam veterum, quam recentiorum, inquirens; nec solum plurimas observationes historicas collegit, sed & imprimis varia ad majorem hujus artis perfectionem utilissima proposuit. Eundem simili modo historiam singularum artium traditurum, memoratur, quod sane utilissimum institutum maxima laude dignum judicamus. In *Historia philosophica* de idolis *Epicuri* commentatus est *Heinius*, eaque haud adeo a sensu communi abhorre, quin potius cum recentiorum inventis probe conspirare, ostendit. In transitu adducitur locus ex P. *Pardies* libello *de cognitione brutorum*, Gallice Seculo superiori edito, ubi jam mentio facta de mira polyporum ex aliis sui generis dissectis generatione; quin imo, jam *Aristotelem* de iis locutum esse, traditur. In *Meta-*

Pag. 58.

67.

74.

78.

91.

M m m

physicis

physicis materiam, quæ toties crucem fixit Philosophis, libertate, discutere, & singulari Tractatu, cujus sciagraphiam exhibuit, exponere, studet *Achardus*, in quo præcipuas Philosophorum hac de re sententias explicabit, libertatemque hominis demonstratam, & ab objectionibus plurimum, contra eam factis, vindicatam, sistet; ac inprimis systema *Spinosa*, cui exquirendo plurimum operæ impendit, uberius exponet. In *Jure naturæ* avtochiriam impugnavit *Formey*; cui conatui ansam dedit Tractatus cujusdam *Jo. Robeckii de morte voluntaria*, Rintelii A. 1734 publicatus, in quo non solum omnibus viribus, omnique ingenio, avtochiriam defendere suscepit Autor, sed &, quantum de veritate sententiæ suæ persuasus sit, proprio facto comprobavit. Hujus itaque argumenta singula examini subjecit Vir laudatus, & solidis rationibus earum debilitatem demonstravit. Idem ideas de justo & injusto propius & accuratius inspexit. Constat, *Grotium* statuere, justitiam, vel injustitiam, actionum humanarum omnibus legibus esse anteriorem, *Pufendorffum* vero, illam non existere posse absque legibus. In hoc discrimen inquirens Autor, invenit, illud non nisi logomachiam esse, totamque rem ad ideas distinctas justæ redire; quibus peracute evolutis, liquet, moralitatem actionum leges quidem præcedere, justitiam vero legibus demum originem debere. Simili modo ideam de lege naturali magis illustrare studuit. Quod denique ad *Philologiam, literasque humaniores*, attinet, historiam Cryptographiæ exposuit *Stubenrauchius*, variaque ejus genera, tam ab antiquis, quam a recentioribus, in usum vocata, descripsit. In originem domus Zolleranz, a qua descendunt Marchiones Brandenburgici, inquisivit *Kisterus*, eamque opinionem, qua dicitur illa ab illustri Italica *Columnarum* gente ortum traxisse, fabulosam deprehendit. Historiam hujus Anni claudunt elogia duorum membrorum, A. 1744 defunctorum, *Alphonse des Vignoles* & *Jac. Frid. Lamprechtii*. Natus est ille A. 1649 in Languedocia, Galliæ provincia, ex antiqua & illustri familia. Cum statui ecclesiastico se dedisset, A. 1675 ecclesiæ cuidam in patria præfectus est. Insequente A. 1685 persecutione,

Pag. 94.

104.

III.

cutione, Berolini refugium quæſivit. Obiit ſucceſſu temporis munus miniſtri verbi divini in eccleſiis Suedenſi, Halenſi, Brandenburgenſi, Cæpenicenſi. Dein conceſſit Berolinum. Fuit inter primos Academiae Scientiarum ſocios, & A. 1727 *Director Clafſis mathematica* electus eſt. Denique anno ætatis nonageſimo quinto vitam cum morte commutavit. Quam ſingularia ſint ejus in rem chronologicam merita, abunde conſtat, quorum ſpecimen palmarium eſt *Opus chronologicum*, A. 1735 Berolini duobus Voluminibus editum. Reliquorum ejus ſcriptorum omnium catalogus hic ſiſtitur. *Lamprechtius* Pag. 120. natus eſt Hamburgi ineunte hoc ſeculo. Berolinum ſe conſulit, Ephemerides politico-literarias ibidem conſcripturus. Eadem in urbe opuſculum Germanicum, *Cosmopolitis* titulo, vitamque *Leibnitii*, exaravit. Munus Secretarii *Clafſis philologica* in Academia obiit.

Progredimur ad ipſos *Commentarios*; qui ternas ex ſingulis *Clafſibus* Diſſertationes complectuntur. Agmen ducit *Phyſica*, in qua comparet 1) *Ludolſi junioris Obſervatio de Barometris electricis*. Jam conſtat inter Phyſicos ea Barometrorum proprietas, qua, orta Mercurii agitatione, ope evacuationis alternatim factæ aeris in capſula contenti, corpuscula leviora prope latus tubi ſuſpenſa ad ipſum attrahuntur. Quod phænomenon, de cujus certitudine nondum inter omnes convenit, iteratis vicibus ſuccedere deprehendit Autor, ipſis corpusculis recipienti vitreo, ut effectus agitationis aeris externi tollatur, incluſis, qui inferiori parte tubo arcte applicatus, ſuperiori vero ita inſtructus eſſet, ut aer exinde extrahi potuerit. His præparatis, corpuscula non ſolum a tubo attrahi, ſed ſæpe etiam repelli, obſervavit; remque adhuc ſuccedere, etiamſi recipiens ſit aere vacuus. Præterea, omnia electricitatis criteria, frictionem præcedentem, attractionem repulſionemve, lucem, ſtridorem, communicationem vis attractivæ, huic phænomeno competere, oſtendit. Sequitur 2) *Marggraſii Demonſtratio experimentalis ſolutionis variorum metallorum, auri, argenti, mercurii, zinci, bismuthi, ope ſalis alcalici diſſoluti*. Nondum ſatis

Mmm 2 omnibus

omnibus perspecta est ea salium alcalicorum indoles, quæ ad dissolvenda metalla gaudeant, quippe quæ communiter acdis tantum solet tribui. Equidem casus quosdam speciales ejusmodi solutionum jam indicarunt *Stablius*, *Glauberus*, *Kunckelius*; sed majorem huic rei certitudinem conciliavit Autor, cujus solertia in indaganda corporum natura jam aliis egregiis speciminibus comprobata est, institutis variis de hoc phænomeno experimentis. Omnium autem maxime virtute hac solvendi præditumprehendit sal alcalicum dissolurum, prius cum sanguine bovino siccato calcinatum; quare non dubitat, quin ipsa hac calcinatione singulare quid salii accedat. Præparationem ipsam hic edocet. Solvit autem sal alcalicum tam aurum in aqua regia, quam argentum in aqua forti, antea dissolutum & præcipitarum. Ne tamen nova hæc solutio potius salibus acidis, adhuc residuis, quam alcalicis, deberi videatur, sollicitè antea metallum præcipitatum aqua edulcoravit, & non minus experimentum successit. Pariter mercurius, bismuthum, zincum, solutionem a salibus alcalicis patiuntur. Quin &, eandem virtutem non minus salibus volatilibus, quam fixis, intercedente tamen differentia quadam respectu variorum metallorum, competere, observavit. Varia quoque circa præcipitationes ejusmodi solutionum denuo factas annotavit.

Pag. 14. *Liberkühnius* 3) *Descriptionem novi Microscopii anatomici*, a se inventi, tradit. Constat illud lamina cuprea, figuræ oblongæ, cujus quatuor angulis & summitati applicantur totidem acus orichalceæ, extremitatibus instructæ uncis, tam circa centrum, quam in longitudinem, mobiles; quibus animalia minora viva firmari, & in situra quemvis commode disponi, possunt. In medio fere foramine rotundo pertusa est, cui ab una parte applicatur pars animalis aperti inspicienda, aliisque ejusmodi acubus uncatis dirigenda, ab altera lamina, microscopium gerens. Tota machina pedi firmo innititur. Sed, cum uberiores ejus descriptionem absque figuris ipsis exhibere non valeamus, hoc saltem addimus, nostro quidem judicio illud usum in investigandis minimis anima-

animalium viventium partibus, plurimisque novis in re anatomica detegendis, habere posse insignem, eo magis, quod hoc ipsum Cel. Autor propria experientia per egregia, quæ de rebus omnem antea visum effugientibus patefecit, inventa jam comprobatum habeat.

Succedit *Clasfis mathematica*, in eaque 1) *Eulerus de vi percussionis, veraque ejus mensura*, commentatur. Totam hanc doctrinam a primis ideis deducens, initium a natura vis inertiae petit. Quicquid mutat statum corporis, vel in quiete, vel in motu, constituti, nomine *vis* insigniri solet; quicquid contra statum vel motus, vel quietis, in corpore conservare annitur, *inertia* dicitur. Etsi itaque inertia nunquam in ipso corpore mutationem producat, poterit tamen ejus causa esse in aliis corporibus; adeo ut pro vi, non quidem respectu ipsius corporis, sed aliorum, haberi queat. Quin imo, omnes omnino mutationes in rerum natura huic deberi, nullamque proprie vim, nisi quæ ab inertia proficiscitur, existere, docet Cel. Autor. Quem in finem observat, conatum in statu suo perseverandi non existere posse absque resistantia, omni, quod corpus a statu illo deturbare potest, faciendum. Si itaque duo corpora sibimet occurrant, neutrum ad conservationem sui status tendere potest, nisi mutationem in altero producat. Quare, cum mundus perpetuo sit plenus corporibus varie motis, seque mutuo percutientibus, necesse est, ut status omnium perpetuo alteretur; quas vero mutationes omnes soli inertiae adscribi posse, nec adeo alias præter eam vires motrices effingendas esse, palam est. Porro inertia proprietas est, omnibus corporibus generatim competens, & quantitati materiæ proportionalis, eademque proinde semper in corpore, seu quiescente, seu moto. Quod quidem ad corpus motum attinet, duo in ea concipi possunt, *velocitas* & *directio*; utrumque inertia conservare tendit. Cum itaque alterutrum ipsorum offendere possit obstacula, duplex poterit esse in hæc effectus inertiae. Aut enim mutatur celeritas, ut fit in duobus corporibus, directe se percutientibus, tumque is dicitur *collisio*, seu *percussio*; aut directio,

ut in corpore, a funda gyrato, vel in tubo curvo moto, rumque vis centrifuga inde genita est *pressio*. Utraque igitur hæc vis, percussio, & pressio, ab eadem causa, inertia, oritur; utraque non nisi statu corporis occursu obstaculi mutato existere potest; & ab alterutra harum omnes omnino mutationes in mundo oriuntur. Pressionum quidem natura satis evoluta est, earumque quantitas & relatio mutua in Statica, effectus vero in corpora in Mechanica, definiuntur. Contra percussione natura, effectus; mensura, nondum extra omne dubium sunt posita. Constat enim, *Leibnitium*, ejusque asseclas, maximam inter percussione & pressione ponere differentiam; illas vivarum, has mortuarum, nomine insignire; alteram alteri prorsus heterogeneam, eandemque inter utramque esse rationem, quæ inter superficies & lineas, statuere; illamque quadratis velocitatum, has velocitatibus ipsis, in massam ductis, mensurare. Disceptationem illam de mensura virium, inter tot eruditos, quin inter tot gentes, tanto animorum motu agitatam, quis est, qui ignoret? Sed quid mirum, cum nondum inter eos de effectu, cujus quantitate vis viva mensuranda sit, convenerit. Eo majori itaque attentione digna credimus apud eruditos Cel. Autoris cogitata, e quibus, totam controversiam tantum non in meram logomachiam abire, patet. Primo enim negat, ullam omnino corpori moto, absolute & in se considerato, tribui posse vim, quæ potius in ipsa percussione unice pendet a relatione, in qua illud cum aliis reperitur, & hac mutata, quoque variat. Etenim in corpore, in se spectato, nulla existit vis, nisi inertia; sin vero ab aliis corporibus ambientibus status ejus mutetur, inertia producit vim, quæ nullo modo, nisi ope ipsius mutationis, in his productæ, determinari potest; quemadmodum e. g. corpus, in canali curvo motum, varias successive in eum exerit pressiones, sed ab ipsius curvæ indole pendentes, quas corpori absolute tribuere, utique absurdum esset. Secundo loco observat, præcipuum mensuræ virium vivarum fundamentum penitus corruere, quamprimum, vires in percussione effectum suum non in instanti, sed

sed finito demum tempore quodam, producere, demonstrari potest. At enim vero probant id non solum experimenta clarissima, quibus impressiones in corporibus post percussio- nem adhuc conspicuæ sistuntur; sed & ipsa lex naturæ generalis omnem saltum in rerum natura prohibet. Quæ cum ita sint, vis percussio- nis re ipsa redit ad pressionem, cum quovis instanti assignari possit pressio, quam corpora in se exercent; tota distinctio inter vires vivas & mortuas evanescit; nec ullam aliam virium percussio- nis mensuram quæ- rere opus est, cum jam hæ ipsæ cum pressionibus omni- mode comparari queant. Poterit igitur vis percussio- nis considerari haud aliter, quam composita ex continuis pres- sionibus per totum tempus percussio- nis variabilibus; quare illa perfecte cognosce- tur, si constet & tempus hoc, & pressio mutua, quovis ipsius momento respondens, quibus per- spectis, per leges motus, a pressionibus continuis oriundi, omnia ad motum corporum spectantia definiri poterunt. Ad determinandam vero istam pressionem mutuam antea requi- ritur, ut determinetur generatim quantitas impressio- nis, a data pressione in corpore dato oriunda; quæ erit eo minor, quo major est corporis durities. Patet vero, pro dato cor- pore impressiones esse, ut ipsas vires prementes. Durities ipsa autem optime mensurabitur per quantitatem vis, quæ ad datam impressionem in ea faciendam requiritur. Unde generatim impressio quævis erit ut quantitas pressionis & durities corporis conjunctim. His positis, ipsam solutio- nem Problematum, ad percussio- nem corporum spectantium, ope principiorum præcedentium, Vir Cæl. aggreditur. Primo supponit duo prismata, basibus æqualibus gaudentia, quorum unum, obstaculo firmo retentum, ab altero percu- titur; pro quibus definit vim prementem, & impressionem mutuam singulis momentis, tempusque percussio- nis totalis. Hinc quoque differentiam percussio- nis ostendit, quæ a cor- porum duritie majorive, item a tenacitate, vel fragi- litate, oritur, quarum posterior in phialis vitreis est admo- dum conspicua. Dein percussio- nem corporis immobilis, ab

alio

Pag. 54.

alio figuræ cujusvis conoidicæ factam, simili prorsus modo considerat. Convertimus nos ad Dissertationem *secundam*, quæ *novum Problema mechanicum, a Dan. Bernoullio solutum*, sistit. Proposuerat ei Cel. *Eulerus*, determinare motum variabilem tubi, circa punctum fixum mobilis, & pondere intra ipsum libere mobili onerati. Misit solutionem Cel. *Bernoullius* pro eo casu, quo tubus esset rectus, ejusque motus fieret in plano horizontali; non quidem, quod methodus, in eo adhibita, non ad Problema generatim solvendum sufficeret, sed quod solutionem hac ratione simpliciorum reddere mallet. Vicissim proposuit Problematis Autori, ut, positis iisdem conditionibus, definirer motum totius systematis, si tubus quocunque corporibus onustus supponatur; quod adeo *Eulero* placuit, ut ipsum acutissimo *Clairaut* proponeret. Cum paulo post, utrumque solutionem novi Problematis adeptum esse, ex iis intellexerit *Bernoullius*, ipsorum tamen methodos adhuc ignoret; propriam solutionem cum integra Analyfi hic exponere, e re duxit. In antecessum monet, multum falli eos, qui, solutiones ejusmodi Problematum non nisi speculationes quasdam singulares, nec adeo utiles, esse, existiment; cum potius semper fere ad novas naturæ leges cognoscendas nos deducant; quin, ipsissimum hoc Problema, paulo generalius conceptum, usum forsân in Astronomicis ad determinandum motum terræ & lunæ mutuam habere possit. Ad ipsam solutionem quod attinet, in ea adhibuit varia principia nova, ab ipso inventa; quo inprimis spectat hæc propositio valde elegans (a Cel. *Eulero* eodem tempore detecta): Si tubus rectus, globum libere mobilem continens, circa punctum fixum in plano horizontali moveatur; erit productum ex velocitate circulatoria (hoc est, in arculo circa centrum descripto,) in massam & distantiam a centro motus, quod *momentum motus circulatorii* dicit, pro toto systemate semper constans; quæ adhuc vera est, quocunque corpora tubo includantur. Alia propositione definitur, positis iisdem, velocitas corporis centrifuga, hoc est, qua secundum rectam per centrum abire

anniti-

Fig. I.

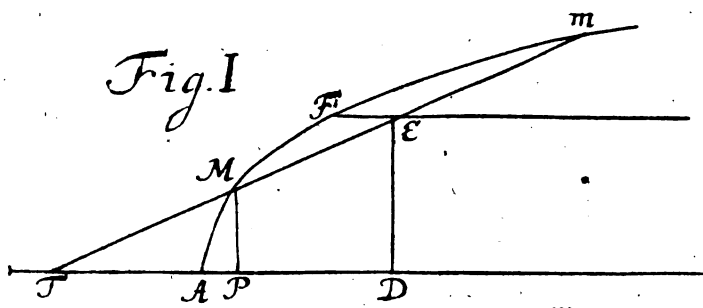

Fig. II.

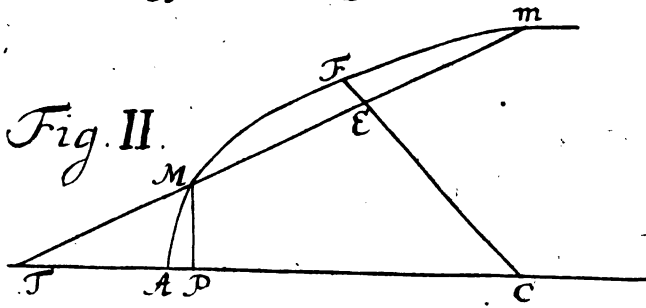
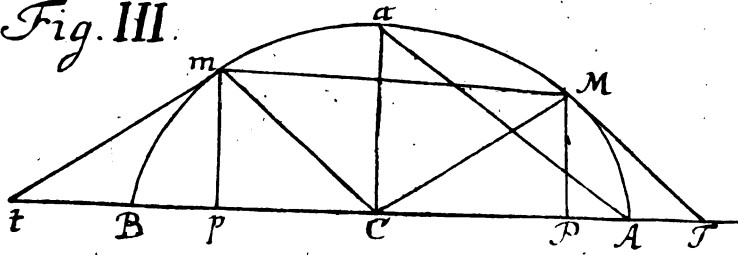

Fig. III.

annitur. Ex his confit ipsa solutio Problematis, dum nempe pro quovis momento, & situ tubi, determinatur motus totius systematis, idque formulis satis simplicibus. Ceterum notissimum principium conservationis virium vivarum etiam hic locum habere deprehenditur. Ipse succedit denuo *Eulerus 3)*, de variis proprietatibus sectionum conicarum, que infinitis aliis Curvis quoque competunt, agens. Variæ dantur sectionum conicarum proprietates, quas ipsis solis tribuendas esse, variæ, quas aliis quoque Curvis competere posse, statim patet. De aliis contra dubium est, an ipsis sint propriæ, an cum aliis Curvis communes. Optimum itaque huic rei remedium afferetur, si Analyseos ope quærantur, omnes Curvæ, data proprietate gaudentes, unde patebit, an solæ sectiones conicæ satisfaciant, an secus. Ejusmodi quæstionibus, a Geometris jam hinc inde tractatis, quasdam hic addit Vir Cel., e natura diametrorum obliquangularum, quarum respectu varia in sectionibus conicis locum habent, imprimis petitas. Primo itaque Parabolam, eamque ipsius proprietatem, considerat, qua recta quævis axi parallela est simul diameter obliquangula, rectas quasvis, in certo angulo ad ipsam ductas, & Parabola terminatas, bisecans. Quo itaque pateat, an hæc soli Parabolæ competat, sequens proponit Problema: Invenire Curvam, quæ in data ab axe distantia habeat diametrum axi parallelam, ordinatas omnes, in dato ad axem angulo ductas, bisecantem. Ut ideam quandam methodi, qua in hujusmodi quæstionibus utitur Geometra insignis, effingamus, referat *AMm* Curvam, *AD* axem, *FG* diametrum, *Mm* ordinatam; sit distantia *DE = a*, anguli *T* sinus = *m*, cosinus = *n* ad rad. 1, *AT = t*, *TM = z*. Jam, quia per hypothesin quævis recta, in dato angulo *T* ducta, occurrit Curvæ in duobus punctis *M, m*, sequitur, æquationem inter *t, z*, fore talem, ut pro quovis *t* duo prodeant, ipsius *z* valores, seu ut habeat formam hanc quadraticam: $z^2 = 2Pz - Q$, denotantibus *P, Q*, functiones quasvis ipsius *t*. Jam, cum duæ hujus radices sint *TM, Tm*, erit $TM + Tm = 2P$, seu $P = \frac{TM + Tm}{2}$ h. e. = $TE =$

Fig. 71.

TAB. VI
Fig. I.

$\frac{z}{m}$; unde æquatio inter t, z , est $z^2 = \frac{2az}{m} - Q$. Ut vero habeatur æquatio inter coordinatas $AP = x$, $PM = y$, erit $y : z = m$, $\frac{t + x}{z} = n$, unde $z = y : m$, & $t = ny : m - x$.

Curva itaque proprietate gaudebit proposita, si $\frac{y^2 - 2ay}{m^2}$ sit

functio quævis ipsius $\frac{ny}{m} - x$. Positis ergo $ny - mx = X$,

$y^2 - 2ay = Y$, si formetur æquatio quævis possibilis inter X, Y , in eaque substituantur horum valores per x, y , habebuntur infinitæ Curvæ, earum cum Parabola proprietatem communem habentes, ut recta quædam axi parallela sit diameter. Sed, cum in hisce Curvis quæpiam saltem, in Parabola vero omnes rectæ axi parallelæ, sint diametri, quaeratur nunc, an præter Parabolam dentur Curvæ, duabus pluribusve diametris præditæ; quod simplicissime fiet, quaerendo primum, an inter Curvas modo inventas dentur quædam, in quibus præterea axis sit ad minimum diameter orthogonalis. Quem in finem consideretur, requiri, ut in æquatione inter x & y nullæ adsint ipsius y dimensiones impares. Cum ergo in valoribus ipsorum X, Y , adsit y primæ dimensionis, ex utroque fiat nova variabilis, in qua hæc dimensio absit, nempe $Z = Y + \frac{2aX}{m} = y^2 - \frac{2max}{m}$. Jam,

cum Problemati præcedenti satisfaciat æquatio quævis inter X & Y , satisfaciet etiam quævis inter Y & Z , quæ generatim erit hujus formæ: $\alpha = \beta Y + \gamma Z + \delta Y^2 + \epsilon YZ + \zeta Z^2$ &c. Fatet vero, terminum βY continere y , quæ per nullum sequentium tolli potest, proinde, vi allatorum, abjiciendam esse; quod pariter valebit de terminis YZ, YZ^2 , &c. Sed, si admittatur terminus δY^2 , necesse est, ut, propter y^2 , quod

in eo inest, pariter admittatur r^3 , per quem tolli possit y^3 . Verum r^3 continet y^3 , unde simili modo admittendus r^4 , & eodem modo omnes reliqui in infinitum. Idem locum habet de terminis $r^2 Z$, $r^3 Z^2$, quorum quivis admitti nequit, nisi admissis aliis in infinitum. Cum ergo desideretur æquatio finita, omnes termini per r affecti omittendi erunt; quare remanet $0 = a + \gamma Z + \zeta Z^2$ &c. unde prodit Z , hoc

est, $y^2 - \frac{2m^2 x}{a} = \text{const}$, Manifestum itaque est, præter Pa-

rabolam nullam dari Curvam algebraicam, quæ habeat ramos circa axem similes, simulque diametrum axi parallelam. Sed ex æquatione modo inventa porro educit Noster, non unicam solum, sed quamvis, axi parallelam diametri vices gerere. Ostendit quoque ex ipsa rei natura, quamvis Curvam, duas modo diametros parallelas habentem, habere infinitas alias, æqualibus intervallis inter se parallelas. Pergit dein ad considerationem diametrorum, in uno puncto concurrentium, ut in Ellipsi ac Hyperbola. Ad modum itaque præcedentem primo sequens proponit Problema: Invenire Curvam AMm ad axem AC relatam, quæ habeat diametrum positione datam CF , ordinatas omnes Mm , in dato ad axem angulo T ductas, bisecantem. Positis iisdem, quæ supra, sit præterea anguli C sinus. = p , cos. = q ; unde anguli E sinus erit = $mq + np$, cos. = $nq - mp$ simili ratio- cinio posita jam $CT = t$, ipsis autem Z, P, Q , ut ante, habebitur æquatio: $z^2 = 2Pz - Q$, in eaque $P = TE$. Sed ex

Δ lo CTE elicitur $P = \frac{p^2}{mq + np}$, unde fit $z^2 = \frac{2ptz}{mq + np}$

Q . Quærendo vero æquationem inter coordinatas $CP = x$, $PM = y$, prodit $z = y:m$, $t = x + \frac{ny}{m}$; unde colligitur, po-

TAB. VI
Fig. 2.

his $mx + ny = X, y^2 + \frac{2mpxy}{n^2 - m^2} = T$, si faciantur equatio

quævis possibilis inter X, T , ut ante, haberi infinitas Curvas, aliquam diametrum habentes. Sed quaratur jam patet, an inter eas decant, in quibus præterea axis sit diameter orthogonalis. Necesse est ergo, ut ab his dimensionibus ipsius y imparetur. Assumatur ergo nova vocabula, in qua hæc dimen-

So absc $Z = mp X^2 - n \left(\frac{n^2 - m^2}{m} \right) T = nqy^2 + mpx^2$;

& habebitur æquatio, Problemati generali satisfaciens, $a = a + \beta X + \gamma Z + \delta X^2 + \epsilon XZ + \zeta Z^2$ &c. Ut jam ex ea abeat y , poterit, hoc primo fieri, si omnes termini per X affecti evanescant; unde prodiret Z , hoc est, $nqy^2 + mpx^2 = \text{const.}$, quæ præbet sectiones conicas, centro C & axe CA descriptas; porroque ex ea deduci potest, quanvis rectam, per C ductam, esse diametrum. Sed aliter quoque propositio satisfacit, si, manente X in æquatione, determinantur coefficients, ita ut y abeat. Quod quomodo fieri possit, ostendit Cel. Autor, atque inde, infinitas infinita Curvarum genera in promptu esse, docet. Simplicissimæ inter has sunt ex tertio ordine, inter Hyperbolas redundantes *Newtoni*, & præterea, quod circa axem sint utrinque similiter positæ, duabus gaudent ab utraque axis parte diametris obliquangulis. Ceterum demonstrat quoque proprietatem hanc notabilem, si Curva habeat duas diametros, sibi occurrentes, habere eam plures per idem punctum concursus transeuntes, imo infinitas, modo sequentes cum precedentibus non coincidunt. His ita expeditis adjungit adhuc Problema, ipsis quodammodo affine, a Cel. *Clairautio* ipsi propositum. Constat nempe insignis Ellipseos proprietas, qua parallelogramma quævis, ipsi inscripta, per extremitates duarum diametrorum conjugatarum, eandem semper aream comprehendunt. Si jam omittatur diametrorum notio, & querantur aliz Curvæ, com-

TAB. VI
Fig. 3.

communem hanc cum Ellipsi proprietatem habentes, res eo redibit: Invenire Curvam $AA'B$, duas diametros orthogonales AB , AC , & proinde centrum C , habentem, ejus indolis, ut, ducto radio quovis CM , & alio Cm , tangenti MT in M ductæ parallelo, area ΔMCm sit ubique constans & = ΔACa . Methodi perspiciendæ causâ hæc addemus. Sit $CP = x$, $PM = y$; unde primo, ob AB , AC , diametros orthogonales, æquatio Curvæ debet continere dimensiones pares ipsorum x, y . Sit porro $Cp = t$, $pm = u$; quare, propter continuitatem Curvæ, eadem debet esse æquatio inter t^2, u^2 , quæ inter x^2, y^2 . Sumatur ergo nova variabilis Z , per quam determinentur x, y ; quæque sit talis, ut, ea mutata in $-z$, mutetur x^2 in t^2 , y^2 in u^2 , quo ipso lex continuitatis implebitur. Sint ipsius z functiones pares P, R , impares Q, S . Ponendo ergo $x^2 = P + Q$, $y^2 = R + S$, facta z negativa erit $t^2 = P - Q$, $u^2 = R - S$. Porro, ob rectam Cm tangenti MT parallelam, erit $dx : dy = t : u$, unde $udx + tdy = 0$. Denique, ut area ΔMCm sit constans, queratur ejus valor, qui erit = $\frac{ty + ux}{z}$; quare fiet

$ydt + tdy + udr + xdu = 0$, hoc est, (ob $udx + tdy = 0$)
 $ydt + xdu = 0$; unde intelligitur, vicissim radium CM tangenti mt esse parallelum. Ponatur jam $ty + ux = zcc$, unde, substitutis valoribus, erit $\sqrt{(P+Q)(R-S)} + \sqrt{(P-Q)(R+S)} = zcc$. Denotet V functionem ipsius z imparem, & ponatur $\sqrt{(P+Q)(R-S)} = cc + V$, unde, facta $-z$, hoc mutabitur in $\sqrt{(P-Q)(R+S)}$, adeo ut sit $= cc - V$, quemadmodum natura hujus conditionis requirit. Hinc

ergo fit $x = \sqrt{(P+Q)}$, $y = \frac{cc - V}{\sqrt{(P-Q)}}$, & pariter habentur

ipsarum t, u , valores. Cum ergo sit $udx + tdy = 0$, substitutis valoribus, habebitur æquatio differentialis inter

Nnn 3

$P, Q, V,$

ctis $mx + ny = X$, $y^2 + \frac{2mpxy}{np-mq} = Y$, si formetur æquatio

quævis possibilis inter X, Y , ut ante, haberi infinitas Curvas, aliquam diametrum habentes. Sed quæratur jam porro, an inter eas dentur, in quibus præterea axis sit diameter orthogonalis. Necessè est ergo, ut absint dimensiones ipsius y impares. Assumatur ergo nova vocabilis, in qua hæc dimen-

sio absit $Z = mp X^2 - n \left(\frac{np-mq}{m} \right) Y = nqy^2 + mpx^2$;

& habebitur æquatio, Problemati generali satisfaciens, $e = a + \beta X + \gamma Z + \delta X^2 + \epsilon XZ + \zeta Z^2$ &c. Ut jam ex ea abeat y , patet, hoc primo fieri, si omnes termini per X affecti evanescant; unde prodiret Z , hoc est, $nqy^2 + mpx^2 = \text{const.}$, quæ præbet sectiones conicas, centro C & axè CA descriptas; porroque ex ea deduci potest, quamvis rectam, per C ductam, esse diametrum. Sed aliter quoque proposito satisfiet, si, manente X in æquatione, determinantur coefficientes, ita ut y abeat. Quod quomodo fieri possit, ostendit Cel. Autor, atque inde, infinities infinita Curvarum genera in promptu esse, docet. Simplicissimæ inter has sunt ex tertio ordine, inter Hyperbolas redundantes *Newtoni*, & præterea, quod circa axem sint utrinque similiter positæ, duabus gaudent ab utraque axis parte diametris obliquangulis. Ceterum demonstrat quoque proprietatem hanc notabilem, si Curva habeat duas diametros, sibi occurrentes, habere eam plures per idem punctum concursus transeuntes, imo infinitas, modo sequentes cum præcedentibus non coincident. His ita expeditis adjungit adhuc Problema, ipsis quodammodo affine, a Cel. *Clairautio* ipsi propositum. Constat nempe insignis Ellipseos proprietas, qua parallelogramma quævis, ipsi inscripta, per extremitates duarum diametrorum conjugatarum, eandem semper aream comprehendunt. Si jam omittatur diametrorum notio, & quærantur aliz Curvæ,
com-

TAB. VI
Fig. 3.

communem hanc cum Ellipsi proprietatem habentes, res eo redibit: Invenire Curvam $AA'B$, duas diametros orthogonales AB , aC , & proinde centrum C , habentem, ejus indolis, ut, ducto radio quovis CM , & alio Cm , tangenti MT in M ductæ parallelo, area $\Delta i MCm$ sit ubique constans & $= \Delta ACa$. Methodi perspiciendæ causa hæc addemus. Sit $CP = x$, $PM = y$; unde primo, ob AB , aC , diametros orthogonales, æquatio Curvæ debet continere dimensiones pares ipsorum x , y . Sit porro $Cp = t$, $pm = u$; quare, propter continuitatem Curvæ, eadem debet esse æquatio inter t^2 , u^2 , quæ inter x^2 , y^2 . Sumatur ergo nova variabilis Z , per quam determinentur x , y ; quæque sit talis, ut, ea mutata in $-z$, mutetur x^2 in t^2 , y^2 in u^2 , quo ipso lex continuitatis implebitur. Sint ipsius z functiones pares P, R , impares Q, S . Ponendo ergo $x^2 = P + Q$, $y^2 = R + S$, facta z negativa erit $t^2 = P - Q$, $u^2 = R - S$. Porro, ob rectam Cm tangenti MT parallelam, erit $dx : dy = t : u$, unde $u dx + t dy = 0$. Denique, ut area ΔMCm sit con-

stans, quæretur ejus valor, qui erit $= \frac{ty + ux}{z}$; quare fiet

$y dt + t dy + u dr + x du = 0$, hoc est, (ob $u dx + t dy = 0$)
 $y dt + x du = 0$; unde intelligitur, vicissim radium CM tangenti mt esse parallelum. Ponatur jam $ty + ux = zcc$, unde, substitutis valoribus, erit $\sqrt{(P+Q)(R-S)} + \sqrt{(P-Q)(R+S)} = zcc$. Denotet V functionem ipsius z imparem, & ponatur $\sqrt{(P+Q)(R-S)} = cc + V$, unde, facta $-z$, hoc mutabitur in $\sqrt{(P-Q)(R+S)}$, adeo ut sit $= cc - V$, quemadmodum natura hujus conditionis requirit. Hinc

ergo fit $x = \sqrt{(P+Q)}$, $y = \frac{cc - V}{\sqrt{(P-Q)}}$, & pariter habentur

ipsarum t, u , valores. Cum ergo sit $u dx + t dy = 0$, substitutis valoribus, habebitur æquatio differentialis inter

N n n 3 P, Q, V,

P, Q, V , quæ integrata dat $\frac{V}{\sqrt{(P^2 Q^2)}} = \int \frac{cc(PdQ - QdP)}{(P^2 - Q^2)^{\frac{3}{2}}}$

Jam, cum sit P functio par, Q impar, ponatur $Q = Pz$,

unde fiet $\frac{V}{P\sqrt{(1-z^2)}} = \int \frac{ccdz}{P(1-z^2)^{\frac{3}{2}}}$ Ut jam habe-

antur Curvæ algebraicæ, fumatur Z functio quævis impar ipsius z , & ponatur summa $= \frac{Z}{\sqrt{(1-z^2)}}$, & dabitur

$P = \frac{ccdz}{(1-z^2)dZ + Zzdz}$; unde vi præcedentium in

promptu sunt valores ipsarum Q, V , adeoque ipsarum x, y , quæ igitur definiuntur per z, Z , & Problemati omnimodò satisfiit.

Pag. 101.

Pergamus nunc ad tertiam Classem, philosophicam. Continet ea 1) Heiniî Dissertationem de origine entium animalium secundum systema Hippocratis. Ansam præsentî Disquisitioni dedit Cel. Gesneri Dissertatio, sub titulo: *Περὶ τῆς ἰατρικῆς ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν Φιδῶν κρημνισμένη*, Gættingæ A. 1737 publicata, in qua Vir Cel. fragmentum Hippocratis ex Lib. I de Diata attulit, emendavit, ex eoque systema animalium Hippocraticum luci exposuit (vid. *Suppl. Act. Nov. T. III Sect. X*). Hoc jam uberius explicare constituit Noster. Notat primo, inventa recentiorum de animalculis spermaticis veteribus quidem fuisse ignota; sed, quæ inde deducunt de formatione corporum animalium ex staminibus hisce, jam antea existentibus, & successive sese evolventibus, ratiocinia ita esse comparata, ut jam Hippocrati eorum idea vindicanda sit. Fundamentum hujus sententiæ nititur celebratissimo veteribus axiomatico: ex nihilo nihil fit. Concludit exinde, corpora omnia organica, in mundo existentia, non denuo formari; sed minima eorum stamina a principio jam

jam existere, licet omnem sensum effugiente parvitate. Hæc *ψυχαί* appellat. Quamdiu in hoc statu versantur, ea dicitur esse *in aëre*, quamprimum vero adeo crescunt, ut sensibus appareant, ea *ἐκ τοῦ οὐρανοῦ* prodire dicitur. Simili modo ea ex luce in tenebras revertuntur. Hanc vero mutationem conflictus perpetuo in rerum natura inter vim activam & passivam, seu, ut ipsius verbis utamur, inter ignem & aquam, debent statui. Introitum animarum in lucem ita fieri credit: Earum plena esse omnia, aerem, aquam, terram; ea sic continuo in corpora animalium intrare, donec offendant locum, evolutioni ipsorum idoneum, tunc crescere; & sub forma corporis organici apparere. Vice versa morte corporis animas non destrui, sed saltem denuo ab ea separari existimat. Attamen animam rationalem sub iis non comprehendit, sed subtilissimam & igneam naturam ei tribuit. Omnia ista dilucide expomit Noster, & ex ipsis *Hippocratis* verbis derivat. Quin & tandem peringeniosam phenomenon, in polypis haud ita pridem detectorum, explicationem per systema *Hippocraticum* exhibet. De *Tariger* 2.)

Pag. 121.

Examen Spinozismi, & objectionum, a Bahio contra hoc systema factarum, sistit. Constat, *Spinosæ* systema impugnasse *Bahium*, sed non eo successu, qualem ab ejus ingenio expectare liceret. Rem igitur denuo aggredi constituit præsentis Dissertationis Autor, eumque in finem totum *Spinosæ* systema sollicitè meditatus est. Quo facto, id ita comparatum esse apprehendit, ut ex propriis ipsius principiis labefactari & dirui queat. Ostendit nempe, id non nisi ex ideis *Cartesii* male applicatis ortum trahere, ac ex unico errore reliquos omnes pronò fluere alveo. Quæ hac de re pluribus disserit, ejus sunt indolis, ut ea vix breviter exponere nobis jam liceat. Succedat ergo 3.) *F. Achardus*, *considerationes circa infinitum mathematicum* exhibens. In iis id agit, ut ideam infiniti mathematici in intellectu tantum existere, nunquam vero realem fieri posse, ostendat. Impugnat ergo *Cel. Geometriae infiniti* Autorem, quem ideas hæc pro realibus vendidisse constat. Primo in originem ideæ infiniti inquirir,

P, Q, V , que integrata dat $\frac{V}{\sqrt{(P^2 Q^2)}} = \int \frac{cc(PdQ - QdP)}{(P^2 - Q^2)^{\frac{3}{2}}}$

Jam, cum sit P functio par, Q impar, ponatur $Q = Pz$,

unde fiet $\frac{V}{P\sqrt{(1-z^2)}} = \int \frac{ccdz}{P(1-z^2)^{\frac{3}{2}}}$ Ut jam habe-

antur Curvæ algebraicæ, fumatur Z functio quævis impar

ipfius z , & ponatur fumma $= \frac{Z}{\sqrt{(1-z^2)}}$, & dabitur

$P = \frac{ccdz}{(1-z^2)dZ + Zzdz}$, unde vi præcedentium in

premtu sunt valores ipfarum Q, V , adeoque ipfarum x, y , quæ igitur definiuntur per z, Z , & Problemati omnimode fatisfit.

Pag. 101.

Pergamus nunc ad tertiam Classem, philosophicam. Continet ea 1) *Heinii Dissertationem de origine entium animalium secundum systema Hippocratis*. Ansam præsentis Disquisitioni dedit Cel. *Gesneri* Dissertatio, sub titulo: *Πυχὰ Ἰπποκράτους ἐξ ἁδῆ ἐς τὸ Φῶς περιημέναι*, Gættingæ A. 1737 publicata, in qua Vir Cel. fragmentum *Hippocratis* ex *Lib. I de Diata* attulit, emendavit, ex eoque systema animalium *Hippocraticum* luci exposuit (vid. *Suppl. Act. Nov. T. III Sect. X*). Hoc jam uberius explicare constituit Noster. Notat primo, inventa recentiorum de animalculis spermaticis veteribus quidem fuisse ignota; sed, quæ inde deducunt de formatione corporum animalium ex staminibus hisce, jam antea existentibus, & successive sese evolventibus, ratiocinia ita esse comparata, ut jam *Hippocrati* eorum idea vindicanda sit. Fundamentum hujus sententiæ nititur celebratissimo veteribus axiomate: ex nihilo nihil fit. Concludit exinde, corpora omnia organica, in mundo existentia, non denuo formari; sed minima eorum stamina a principio jam

jam existere, licet omnem sensum effugiente parvitate. Hæc *Psychæ* appellat. Quamdiu in hoc statu versantur, ea dicitur esse *in animâ*, quamprimum vero adeo crescunt, ut sensibus appareant, ea *in re* prodire dicit. Simili modo ea ex luce in tenebras revertuntur. Hanc vero mutationem consistit perpetuo in rerum natura inter vim activam & passivam, seu, ut ipsius verbis utamur, inter ignem & aquam, debere statuit. Introitum animarum in lucem ita fieri credit: Earum plena esse omnia, aerem; aquam, terram; ea sic continuo in corpora animalium intrare, donec offendant locum, evolutioni ipsorum idoneum, tunc crescere, & sub forma corporis organici apparere. Vice versa morte corporis animas non destrui, sed saltem denuo ab ea separari existimat. Attamen animam rationalem sub iis non comprehendit, sed subtilissimam & igneam naturam ei tribuit. Omnia ista dilucide exponit Noster, & ex ipsius *Hippocratis* verbis derivat. Quin & tandem peringeniosam phenomenorum, in polypis haud ita pridem detectorum, explicationem per systema *Hippocraticum* exhibet. De *Tariger* 2) *Exam. Spinozismi, & objectionum, a Balio contra hoc systema factarum*, sinit. Constat, *Spinosæ* systema impugnasse *Balium*, sed non eo successu, qualem ab ejus ingenio expectare liceret. Remigitur denuo aggredi constituit præsentis Dissertationis Autor, eumque in finem totum *Spinosæ* systema solicite meditatus est. Quo facto, id ita comparatum esse apprehendit, ut ex propriis ipsius principiis labefactari & dirui queat. Ostendit nempe, id non nisi ex ideis *Cartesi* male applicatis ortum trahere, ac ex unico errore reliquos omnes pronò fluere alveo. Quæ hac de re pluribus disserit, ejus sunt indolis, ut ea vix breviter exponere nobis jam liceat. Succedat ergo 3) *F. Achardus, considerationes circa infinitum mathematicum* exhibens. In iis id agit, ut, ideam infiniti mathematici in intellectu tantum existere, nunquam vero realem fieri posse, ostendat. Impugnat ergo *Cel. Geometriae infiniti* Autorem, quem ideas hæc pro realibus vendidisse constat. Primo in originem ideæ infiniti inquirat,

Pag. 121.

F43

ex notione quantitatis repetendam. Quantitatem infinitam actu existentem manifestam involvere contradictionem, ostendit. Rationes, quæ ab ejus fautoribus allegari solent, examinat, earumque debilitatem demonstrat. Quid? quod, hanc sententiam certissimis repugnare veritatibus, e. g. ei, quod totum fit parte sua majus, docet. Tandem vero, nullam exinde in ipsum infiniti calculum redundare incertitudinem, ostendit, loco quantitatum actu infinitarum concipiendo saltem inassignabiles.

Pag. 157.

177.

Sed, in præcedentibus *Classibus* jam sic satis morati, properamus ad ultimam trigam Dissertationum *philologicarum*. Prima est *Elsneri de excellentia Palestine*. Quæ in Historia sacra de præstantia & fertilitate terræ sanctæ commemorantur, ab hominibus profanis in dubium vocari, ea-que de causa maculam Historicis ipsis inuri, vidit Autor. Hæc res occasionem ei præbuit, ut de tota materia paulo curatius investiganda laboraret. Primo itaque argumenta, quæ partim ex testimonio *Strabonis*, partim ex præsentis regionis istius statu, peti solent, examinat & refellit. Dein contrarium ex aliis testimoniis omni exceptione majoribus, ipsius adeo *Strabonis*, aliorumque scriptorum, imo & ex ipso regionis situ & natura, ex historia ejus, ex monumentis & numis, luculenter commonstrat. 2) *Pellousterius in locum quendam Pomponii Mela de Situ orbis Lib. III Cap. V* commentatus est, de quo maximopere in diversa abierunt Critici. *Suevorum regem*, de quo fit mentio, nullum alium esse, quam *Ariovistum*, Germanorum Regem, natione Suevum, a *Julio Cesare* in Gallia victum, *Indos* vero fuisse mercatores, tempestate ex Oceano orientali in septentrionalem, & ad Germaniæ litora, delatos, ostendit, adeoque omnimodam loco isti lucem restituit. Denique 3) *Sürmilchius de consensu linguarum Celtica & Orientalium* differit. Linguam *Celticam*, seu *Teutonicam*, non solum valde cum orientalibus congruere, sed ex his ipsis, ceu fontibus, derivari, ut ostendat, operam dedit; quem in finem prolixum catalogum vocum, ex lingua Celtica petitarum, cum Arabicis,

Arabicis, Chaldaicis, Hebraicis, Persicis, Syriacis, convenientium, concinnavit.

Enarratis sic Clarissimorum Virorum in omni eruditionis genere laboribus, merito gratulamur decus magnum Germaniæ nostræ, eam nunc Academiam in sinu suo, & sub ranti Regis auspiciis, foventi, quam egregiis suis inventis & observationibus scientias omnemque rem literariam maximo-pere aucturam & ornaturam esse, certissime confidimus.

PETRI VAN MUSSCHENBROEK INSTITUTIONES physicae, conscriptæ in usus Academicos.

Lugduni Bat. sumtibus Sam. Luchtmanus, 1748, 8 maj.
Alph. 2 plag. 8, cum plurimis Tabb. æn.

Autor Celeberrimus, cum jam multa prostant doctrinæ solidioris documenta, quæ, quam subtili ipse ingenio scientias sublimiores complectatur, luculenter testantur, in his Institutionum, usibus Academicis accommodatarum, libro summa Philosophiæ naturalis capita ita exposuit, ut ii, qui hanc aggrediuntur scientiam, genuina deprehendant fundamenta, quibus positis, quæstiones, circa res physicas institutæ, optime possunt solvi. Placuit vero Viro Cel. *Cap. I* generalia quædam de Philosophia & regulis philosophandi præmittere, & hujus disciplinæ ambitum, usumque insignem, brevibus exponere. *Cap. II, III, IV*, corporum naturalium, objectum Physices constituentium, affectiones generales, uti spatium, locum, tempus, & motum, in genere considerat, & subtilissimam de spatio vacuo, omnibusque temporibus maxime controversam, doctrinam copiose pertractat. Omnia, quæ hac in controversia possunt afferri, ad tria revocat capita, observando, 1) ab animo formari posse ideam spatii vacui; unde 2) per se patet, fieri posse, ut vacuum existat. Summa igitur 3) totius controversiæ in eo sita est, ut evincatur, hoc vacuum, ab animo formatum, re vera existere, id quod multis argumentandi modis evincere laboravit. Et si pleraque argumenta ita sunt comparata, ut ad evincendum spatium vacuum

O o o

omnino

omnino faciant; nec tamen omnes circa spatii doctrinam videntur tolli difficultates, nisi spatium reale ab imaginario, quippe quod sola mente concipitur, probe distingatur. De posteriori enim extra omnem positum est dubitationem, posse concipi ut infinitum, & indivisibile; id quod vero de spatio reali neutiquam potest affirmari. *Cap. V.---XIV* principia, ex Mechanica petita, in quibus Philosophia naturalis maxime fundari videtur, exponit; unde de potentiis prementibus, viribus corporum motorum, gravitate, attritu machinarum, motu composito, descensu gravium in plano inclinato, oscillatione pendulorum, motu gravium projectorum, & de viribus centralibus, dilucide agit. *Cap. XV* differentias corporum naturalium præcipuas, quorum alia sunt dura, alia fragilia, mollia, flexilia, & elastica, tradit. *Cap. XVI---XX* explicantur percussio, electricitas, vis magnetica, attractio, & cohærentia corporum. *Cap. XXI---XXV* varia Auctor circa fluida phænomena ex principiis Hydrostaticis deducit, uti actionem fluidi ex gravitate, fluida profluentia, & corpora fluido immersa. *Cap. XXVI & XXVII* natura aquæ & ignis expenditur. *Cap. XXVIII---XXXVI* lucis theoria exponitur, uti directio, reflexio, atque refractio, cui quidem theoriæ summa Catoptricæ & Dioptricæ capita adjunguntur. *Cap. XXXVII & XXXVIII* de aere & sono quæstiones instituntur. Præmissa igitur in antecedentibus aquæ & ignis natura, *Cap. XXXIX---XLI* meteora aerea, aquea, & ignea, contemplantur. Tandem *Cap. XLII* ventorum naturam explorat. Ex harum igitur Institutionum physicarum ordine & ratione quilibet facile intelligere potest, Autorem Cel. juventuti Academicæ utilissimam præstitisse operam. Quamvis enim perquam multa in hunc finem in lucem prodierint Compendia; in paucissimis tamen genuina deprehenduntur fundamenta, ex sola Mathesi petenda, qua quidem neglecta, omnem in Physicis operam inutilem & nullam esse, quilibet videt. Nec minor præ multis aliis libris similibus harum Institutionum in eo est prærogativa, quod

Scripto-

scriptores primarii, quibus usus est Autor Cel. sedulo citentur, qui in multis hujus generis scriptis silentio plane præmittuntur. Nihil vero studiosæ juventuti utilius esse, apparet, quam, scientiæ alicujus elementis perceptis, ad fontes & scripta originalia recurrere, & hæc evolvendo, scientiam suam augere.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA,
ad incrementum scientiarum ab his, qui sunt in colligendis
Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes
publicata.

Voluminis V Pars IV.

Lipsiæ, in officina hæredum Lanckisianorum, 1747, 8.

Plag. 12.

In limine offert sese lectori *Jo. Christophori Harenbergii* *Melstema sacrum de Vestitu Joannis Baptiste, ad Matth. III, 4, Marc. I, 6.* Dissertitur hic de vestitu humillimorum hominum Palæstinarum, a *Joanne* adhibito. Indicatur scopus generalis, qui huic *Joannis* vestitui fuit præfixus, in nuntianda male actorum pœnitentia ac societate doloris de hominum peccatis sirus. Significatur origo Baptismi per aquam & ignem. Scopus specialis, vestitui *Joannis* proprius, pertinuit ad referendum ac representandum *Eliam*. Comparatio instituitur inter utrumque. Monet Noster, nomini *תנין* significatum subesse paludamenti sumtuosi, ab *Elia* alieni. Tenuitas victus ac vestitus humilitas *Joannis* indicio est, ipsum fuisse præconem ac præcursorem Regis non magnifici, terrestre regnum tenentis, sed Regis animarum exinaniti. Refellit Noster ea, quæ *Comes de Passeran* ad labem *Joanni* adspargendam commentus fuit. De pilis cameli ac zona coriacea disserit. *Tabennesiotæ* Monachi, *Pachomio* autore circa Seculi IV medium, exorti in Ægypto, vestitum *Joannis* imitati, Nostro videntur indecore & inconvenienter egisse. Sub finem ostendit idem, patriam

Joannis fuisse urbem, dictam Jutah & Juda. Laudat idem sentientes *Papobrochium* & *Relandum*. Succedit huic Diatribæ *Petri Zornii Dissertatio de Cippis sanctis, apud veteres Ebraeos memoriam divinorum beneficiorum consecrantibus, posthuma*. Exorditur *Zornius* a monumento *Sauli*, in Mizpah posito 1 *Sam. VII, 12*. Saxa enim rudia, nec signata, Israelitæ in memoriam beneficiorum divinorum constituerunt. Judæi posthæc eadem mente consecrarunt aras, cippos, & titulos, sive columnas inscriptas. Conf. *Gen. XXVIII, 18, Es. XIX, 19, LV, 13, Jof. VIII, 30, 31 seq.* Loca hæc *B. Zornius* mira luce perfudit. Excipit eam *Caroli Henrici Zeibichii, in Acad. Vitemb. Prof. Publ. Monumento Messia Observatio, ad Es. XI, 3*. Leguntur hic hæc verba: *הַרְיָחוּ בְרֵאמֶת*, quæ omnino hæc significant: *Suffragium ejus in reverentia Jehova erit*. Qui fulgendi, replendi, odorandi, significatum tuiti sunt, recensentur a Cel. Viro, accedente ad sententiam *Lutheri* posterioris, *Seb. Schmidii, Glassii, Michaelis, Amelii, Dachselii*. Suffragatur ei locus *Ex. XXX, 38*. Adde, quod *Esaias* triplex Christi munus ob oculos habuit. Facit huc visum illustre, *Joanni* objectum *Apoc. VIII, 1 seq.* Id Noster exponit. Adjicit illustrationem loci *Eph. V, 2*. Suffragium Messia expeditus fuisse dicitur in reverentia *Jehova*, ne dubitemus, in sacrificio Christi ad nutum ac voluntatem Patris omnia fuisse exacta. Sequitur *Jo. Caroli Henr. Dreyer de Fide manuali Germanorum, & traditione per chirothecam, Dissertatio*. Manus fidæ olim Germanis fuit symbolum. *Gelove, Glaubs*, fides, nostris sic dicta est ex *lofa, losi, llaw*, id est, vola, seu manu cava. Majores fidem manu testatam jurisjurandi loco habuerunt. Unde in Diplomatribus Seculi XIV ac XV leguntur formulæ *mit hand-gegebener Treue an Eydcs stat; mit ersamender Hand*. Et quis nescit, patrio jure datam dextram obligare? Inde profluxit paræmia: *Hand schall Hand wahren*. Dextris enim invicem datis, ac re æstimata, legitime contracta fuit emtio venditio. *Manucapere* verbum hinc medio ævo idem sonuit ac *fidem pro aliquo dare & expromittere*. Guaranda Saxonum huc non

non minus spectat, licet ea in Saxonia electorali sit abrogata. Referendæ huc sunt alienationes, traditiones, resignationes symbolicæ per manum, per digitorum extensionem, per pollicem dextrum, *mit Hand und Mund*. Datis dextris, pax privata, sive reconciliatio, fieri consuevit. Resignatio immobilium bonorum more Saxonum facta est a venditore *incurvatis digitis*, at more Francorum *manu ac festuca*. Fallax dextra variis pœnis fuit coercita, exclusione ab hastitudio, pictura infami, digitorum abscissione. *Handfeste* est confirmatio promissi per fidem dextra datam, vel per nudam pollicis in ceram sigilli adjuncti mollisque impressionem, immo chirothecæ traditionem. Ex Diplomatum scriptoribusque fide dignis Autor Cel. cuncta clarissime evincit. Posthæc *Elementum earum quantitatum, qua imaginaria, itemque impossibiles, vocantur, e tenebris suis eruere, & tractatu facilius reddere, conatus est Nic. Büttnerus, Schol. Stadthag. Inspector*, præmissa ad Cel. *Jo. Andream Segnerum* epistola. Si quid inibi nondum ad omnem perfectionis apicem enititur, id novitati ac specimini in hoc argumento dandum est primo, expendi digno. Tum succedit id, quod *Jo. Jac. Reiske* struxit, *Specimen emendationum in Græcos Auctores*. Diligentia Autoris sese exercuit in reparandis male affectis locis *Herodoti, Thucydidi, Theophrasti, Sophoclis, Euripidis, Aristophanis, Aristidis, Plutarchi, Dionis Chrysostomi, Arriani, Epicteti, Porphyrii, Luciani, Lihani, Themistii, & Hesyctii*. Ab *Herodoto* jam orditur, usus editione *Gronovii* præstantissima ceterarum. Locum *I, 174, pag. 70*, sanat ita: Τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τῆτο -- ὠρυσσον ἐι Κνιδίωι -- ἐαλέμενοι νῆσον τὴν χερσὴν ποιῆσαι. Τῇ γὰρ ἡ Κνιδίωι χερσὴ ἐῖς τὴν ἡπείρου τελευτῶ, ταύτῃ ἰσθμὸς ἐστὶ. τὸν ὠρυσσον. ἐτέος δὲ πᾶσα σφι ἐγένετο (μηχανῆ), καίτοι περὶ χερσὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίωιων -- ἐπέμποιον ὦν ἐς Δελφῶς -- Addimus, apud *Herodotum II, 143*, pro *πίρωμιν ἐπανομαζόμενον*, contextu flagitante, legendum esse *πιρώμοις ἐπονομαζόμενας*, ac pro *μίωνε* irrepressibile voculam *πέντε*. Nam 341 Reges Ægypti

gypti existerant, non 345, totidemque Colossi. Transpositiones in versiculos Poetarum irrepsisse, Noster exemplis bene multis docet. Adjicit hujus rei exempla ex *Xenophonte*, *Dione Chrystomo*, *Libanio*, aliis. Pro *ἐλκευτες ὑδατι* legit *αὐχενες ὑδατι* apud *Herodotum III, 7*. *Σάτλεω* est *implere, refecere*. In *IV, 28*, legit *λεμναίσης* pro *λεμναίωνης*. Lectorem ad reliqua, æque frugis bonæ plena, dimissum volumus. Attentionem præterea vocant alia. Sequitur enim *Frid. Ott. Menckemii modesta eorum, que ad Minucium Felicem a Cel. Heumanno observata sunt, ἐπιγίσις*. Monet ille, *Minucium* ratione ætatis, qua vixit, spectandum esse, ætatis a *Ciceroniano* nitore deficientis; *Minucio* multa esse relinquenda intacta, quæ scriptores ævi aurei vix tulissent; *Minucio* succurri posse ex *Suetonio*, alitque labentis latinæ festatoribus. *Consciis* ipsi est quoque is, quem alter consiliorum suorum omnium participem facere solet. Exemplis significatum hunc munit substantivum. *Liberis annis innocentibus ac dimidiata verba tentantes* recte dici, ostendit. *Gaudium impatientis*, id est, cum vehemente animi commotione conjunctum, *Minucio* vindicat. Ostendit, dici recte *ad vindemiam* pro *circa vindemia tempus*. Latinum non est *inambulare litore*. In usu fuit *inambulare litore* pro *in litore*. Defenditur vulgus *superstitiosus Horatii* exemplo. Formula *propensus in alteram partem* retinetur, ac *Ciceronis* adstruitur dictione. *Majestas* dicitur supremum Numen. Clarus est locus *Ciceronis* in *Oratione pro Milone* Cap. 30: *Mare* dicitur *instuere*, cum crescit, ac in altum surgit. Exemplis corroboratur probatis hic significatus, *Minucio* tritus. *Præmicare* est valde *micare*. *Apulejus* hac verbi hujus potestate iterum iterumque usus est. Ossa Noster *Minucianna* poliendo, literarum honori ac dignitati consuluit. Indicem *Volumini quinto* subjecit idem, ac *Voluminis sexti* primordia nuper edendo cepit.

NOTI-

NOTIZIE ISTORICHE INTORNO AL PARLAGIO
ovvero Anfiteatro di Firenze, &c.

hoc est,

NOTITIÆ HISTORICÆ PARLAGII, SEU
Amphitheatri Florentini, Autore DOMINICO
MARIA MANNI, Academico Florentino.

Bononiæ, 1746, 4-

Plag. 5.

Est Florentiæ, in urbis ea parte, quæ orientem & septentri-
onem respicit, locus, vel potius monumentum veteris
ædificii terra sepultum, olim *al Parlagio* dictum, de quo quod
varie varii censuerunt scriptores Itali, Noster evincere studet,
fuisse quondam florentissimis Florentiæ temporibus Amphithe-
atrum. Distribuit opusculum suum in *duas Partes*, seu *Li-
bros*, quorum *altero* ea potissimum, quæ ad loci nomen spe-
ctant, *altero*, quæ ad rem ipsam, & id, quod demonstrare
cupit, faciunt, pertractat. *Primo* igitur *Libro* recenset scri-
ptores verustiores Florentinos, qui ejus molis meminerunt,
scilicet *Ricordinum Malespinum, Joannem Villanum, & Vincen-
tium Borghinum*. Inde locum designat, quem olim moles illa
controversa occupavit; describens etiam figuram molis, do-
censque, ubi portæ ejus geminæ fuerint, Libitinaria & Sanda-
pilaria, aut, ut *Fontaninus* vult, Santavivaria. Hinc ridiculam
proponit *Malespini* opinionem, qui putat, in eo ædificio *Cæsa-
rem* cum proceribus suis ad deliberandum convenisse. Nec
multo melior *Villani* est sententia, qui, deceptus a voce *Par-
lagio*, credidit fuisse parlatorium, id est, ex ævi medii stilo,
curiam Florentinorum, a *Julio Cesare* conditam, exer-
cendo ibi juri, & deliberationibus celebrandis. Noster
autem, tali usui inservire potuisse tam vastum ædificium,
superne apertum, quod in latitudinem 170 ulnas, & in ambi-
tum 573, impleverit, negat; quandoquidem loca omnia, deli-
berationibus destinata, desuper aperta debeant esse, ne scilicet
sonus in auras dissipetur. Docet deinde, *Borghinum* primum
fuisse, qui a vulgo receptam opinionem in dubium adduxe-
rit, & verum persentiscere cæperit. Tum varias proponit
nominis

nominis scriptiones, *Parlagium*, *i Parlagi*, *Parlasgio*, *Parlaschio*, *Piarlasgio*, *Pierlasgio*, *Perlagium* & *Perlasium*, *Perilasium*, & *Pratolaschio*, seu *pratum laxum*, vel spatiosum. Ipse vero statuit, unice veram esse scriptionem *Peribasium*, quam in monumento anni 1071 invenit. Putat nempe, nomen illud cum natura loci optime convenire, & *opus in gyrum structum*, seu rotundam deambulationem, denotare; *fondamento in giro*, ut ipse ait.

Secundo Libro negat, Amphitheatris ætatem & diem quasi natalem assignari posse; asserit, Florentiam Romanam fuisse a *Sulla* deductam coloniam, quod probat ex monumentis antiquis, ibi adhuc exstantibus, ut templo Martis, aquæductu, thermis, luxuque & magnificentia Florentinorum, etiam *Ciceroni* notata, & ex gladiatoribus, quos ibi fuisse probat inscriptio apud *Muratorium Tom. II.* Inde adducit recentiorum scriptorum testimonia, qui, Florentinos habuisse Amphitheatrum, perhibent, docens, Amphitheatrum fuisse ex teatro, quod Florentiæ conditum fuisse, certo constat. In hujus theatri nempe situm inquiri, putatque, illud Amphitheatro proximum fuisse, dictumque *Parlagium minus*, Amphitheatrum vero *Parlagium majus*, id quod doctè probat, ætatem, qua structum fuerit Amphitheatrum, *Augusti* nempe, definiens, & materiam indicans, e qua structum, quæ durum fuerit *laxum*. Tum de usu gemino Amphitheatrorum differit. Erant enim sive luctis bestiariorum cum feris, sive tormentis & martyriis Christianorum, destinata. Recenset etiam casus, qui Amphitheatrum hoc Florentinum nobilitarunt, quos inter est præcipuus S. *Miniasi* martyrium, quod is sub *Decio* circa A. C. 250 ibi subiit. Postea exponit, unde vicus, qui medium fere Amphitheatrum secat, *il Burgo de' Greci* appelletur; nempe a Græcis, qui cum Imperatore suo A. C. 1439 Florentiam ad Concilium veniebant, & in isto tractu habitare jubebantur. Denique recenset statuas & alia, quæ de vetusta hac mole variis temporibus reperta, & ex terra egesta fuerunt. In his opellam claudis, literatis quidem generatim omnibus, Florentinis tamen maxime, jucundam & utilem futuram.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

ALPHABETUM TIRONIANUM, SEU NOTAS
*Tironis explicandi methodus, cum pluribus Ludovici Pii
Chartis, quæ notis iisdem exaratae sunt, et hactenus ineditæ,
ad historiam et jurisdictionem cum ecclesiasticam, tum ci-
vilem, pertinentibus. Labore et studio D. P. CARPENTIER,
Ord. S. Bened. Præpositi S. Onesimi Doucheriensis.*

Latetiz Parisiorum, apud Hippol. Lud. Gueria & Jac. Guerin,
1747, fol.

Plag. 9, Tabb. æn. 27.

Magnifico & splendido huic Operi edendo ansam de-
dit Rev. Editori Codex Regius Parisiensis Chartarum
Ludovici Pii, ipsi lectum oblatum. Scriptus ille notarum
eo genere est, quod *Seneca & Tironis* vulgo appellari
solet, de quo Rev. Autor in Præfatione multis disseruit. No-
tas illas *Gruterus* quidem ad calcem Corporis Inscriptionum
exhibuerat, sed rudi ligno insculptas, & absque ullo ordine,
ita ut nihil in illis reperiri a querente posset. Noster itaque
curam sibi sumisit eam, ut indigestam hanc notarum molem
ordine alphabetico digereret, & in certa quædam capita dis-
pesceret. Tota hæc opella quatuor plagulis, æri insculptis, si-
ve octo Tabulis, absolvitur. Inde sequitur Codex ipse charta-
rum, seu Capitulare *Ludovici Pii*, ea ratione, ut paginæ singu-

Ppp

lz sinistra chartarum notas, zri incisas, & iis oppositz singula dextra Latinam earum interpretationem exhibeant, lineis & verbis ambarum paginarum exacte sibi respondentibus. Numero chartarum sunt 53, & ordine procedunt, non quo Codex eas offerebat, sed qui Editori arrisit, eo nempe, ut, quæ res ecclesiasticas spectant, primum, deinceps quæ rem civilem, legantur. Quanto constare labore debuerit docto Autori harum chartarum interpretatio, absque duce concinnata, facile intelliget, qui Tabulas oculo lustraverit. Jurares certe potius, Mongalicos esse characteres, aut Tataricos, aut Armenos, ut visum quibusdam fuit, quam Latinos, nisi verba quædam Latina interspersa suaderent aliud. Ediderat quidem harum ipsarum chartarum tres, vel quatuor, *Steph. Baluzius*; Noster vero iam absolverat ærumnosam suam interpretationem, antequam ea de re quidquam rescivit; imo, quod ipse profiteretur, dictum mirabile, ignorans, *Tironis* notas a *Grutero* editas fuisse. Intellexit autem cum gaudio ex collatione editionis *Baluziana* cum sua interpretatione, se, quamvis hodgegeta destitutum, & sola usus conjectatione, rectum tamen vidisse. Sequuntur in fine notæ per quinque plagulas, in quibus varia momenta historica & geographica istorum temporum declarantur. Præfatio, quæ tres plagulas implet, de notis sic dictis *Tironianis* agit. Antiquissimum esse; & Græcis quoque familiarem, per notas scribendi morem, demonstrat primum, dein de triplici notarum, veteribus usitatarum, genere differit, de hieroglyphicis nempe, tum de singulariis, vel siglis, tandem de notis *Tironis*, alias *Seneca*, ut & *Cypriani*, dictis. Enumerat porro Codices, qui eo scripturæ genere exarati passim prostant per Bibliothecas, in quibus tamen omnibus, ut dicamus, quod res est, rerum nihil & valde momentosum, & quod cupidinem faciat addiscendæ non sine multis ærumnis scientiæ. Laudanda tamen opera doctissimi *Benedictini*, qui ad fratrum suorum laudabile exemplum bene de antiquitate mereri voluit.

HISTOIRE GENERALE D' ALLEMAGNE, &c.

hoc est,

HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,

con-

conscripta a P. JOSEPHO BARRIO, Canonico regulari S. Geneveve, et Cancellario Academiæ Parisiensis.

Tomus III et IV.

Parisiis, apud Carolum J. B. Delespine & Joannem Thomam Herissant, 1748, 4 maj.

Tom. III Alph. 3 plag. 17. Tom. IV Alph. 3 plag. 20.

Historiam Germaniæ, usque ad *Ludovici I* obitum in prioribus huius Operis *Voluminibus* perductam, ulterius hic Rev. Autor persecuturus, sub *Ludovici Pii* successoribus imperii occidentalis florem sensim imminui cœpisse, observat. Inter causas autem hujus decrementi, & simulatas, inter illos Principes exortas, & divisionem regionum, ad imperium pertinentium, numerat. Mores adeo filiorum *Ludovici* describit, & de bellis, quæ inter se gesserunt, fuse disputat. Locum prælii, inter hosce fratres commissi, *Fontenaille* Autor nuncupat. Accidisse illud prælium die 25 Junii A. 841 contendit, dissentientium opiniones explodens. Ipsa verba fœderis, inter *Ludovicum* & *Carolum* facti, ex *Nisbardo* apponit, idque post prælium, de quo modo diximus, denum esse factum, contendit. *Ludovicus* ibi Latino, *Carolus* Theotisco, sermone usus est. Videmus exinde, linguam Latinam, tunc temporis usitatam, hodiernæ Hispanicæ, Theotiscam autem hodiernæ Anglorum, linguæ similem fuisse. Pacem denique, inter tres fratres, *Ludovicum*, *Lotharium*, & *Carolum*, conclusam, describit, & quænam pars imperii ad unumquemque vi hujus pacis pervenerit, exponit, vehementer tamen dolens, ob defectum documentorum, limites harum partium, nec non ex unaquaque parte sperandos redditus, & opes, ignorari. Dignitate Imperatoris, a *Lothario* gestam, nullum ipsi jus in regnâ fratrum tribuisse, urget. Pontificem *Sirgium II* incio & inconsulto Imperatore electum esse, Cæsarem vero id admodum ægre tulisse, nos docet. Ne igitur juribus imperii a Romanis quidquam per præscriptionem detraheretur, filium Romanum misit *Caesar*, utque is ibi coronaretur, postulavit, Episcopos

Pag. 14.
16.

23.

36.

37.

etiam nonnullos, qui electionis Papalis iustitiam examinarent, convenire iussit. Admodum honorifice autem *Ludovicum*, Cæsaris filium, Romam introeuntem, excepit Pontifex, cumque Episcopi congregati decernerent, nullum pro legitimo Papa habendum esse, nisi ab Imperatore confirmatum, tunc electionem *Sergii*, salvis tamen juribus suis, valere iussit Cæsar, iusjurandum vero fidelitatis a Romanis recepit, & *Ludovicus* Rex Longobardorum coronatus est, quæ omnia Rev. Autor ita, uti disertum & candidum historiz scriptorem docet, enarrat. Gesta *Ludovici*, Regis Germaniz, dein describit. De conventu Imperatoris cum fratribus in loco juxta Thionis villam sito, & *Jezuz* dicto, disputat, & quid intuitu Episcoporum ibi actum sit, exponit. Incursiones Danorum in provincias, juxta mare sitas, depingit. Concilii Moguntini, A. 847 autoritate Regis Germaniz congregati, acta exponit, de *Rabano Mauro*, qui in eo præfedit, simul disputans. *Ludovicum*, Cæsaris filium, in societatem imperii a patre fuisse cooptatum, nos docet, ejusque res, in Italia contra Saracenos præclare gestas, describit. Quanta incrementa religio Christiana per Daniam & Sueciam *Ancharii* ministerio cepit, exponit. *Lotharius*, morbis & senio fractus, imperialem dignitatem deposuit, & monachum in cœnobio Pruniensi induit. Consilium hoc ex superstitione istorum temporum originem repetere, ubi remissio omnium peccatorum hac ratione obtineri posse credebatur, & status monastici electio pro altero baptismo habebatur, Rev. Autor non negat, ipsamque illam superstitionem egregie & acriter perstringit. Cum autem tres filios suscepisset *Lotharius*, imperium inter eos ita partitus est, ut *Ludovicus* natu major Italiam cum dignitate Imperiali, alter, *Lotharius* nomine, Lotharingiz regnum, tertius tandem, *Carolus*, provinciam Galliz, sub qua Delphinatus, Lugdunensis tractus, & maxima pars Burgundiz Transjuranæ, comprehendebatur, obtineret. Provincias, quas regnum Lotharingicum continebat, studiose Rev. Autor exponit, & ab ipso *Lothario* nomen traxisse illud regnum, nos docet, multa denique documenta, in quibus regnum *Hlothar-*

rii Regis iste tractus dicitur, pro sententia sua stabilienda affert. Lites dein, quæ novæ Imperatori *Ludovico*, sola quippe Italia non contento, cum fratre, *Lothario*, intercesserunt, & reliqua bella, inter illos fratres & cognatos gesta, fufe describit. *Lotharii II* dissensiones cum conjuge *Thiberga* proponit, &, divortium horum conjugum in Concilio Aquisgranensi, A. C. 863 habito, approbatum fuisse, nos docet, quidque Pontifex in ea causa egerit, exponit. Mortuo absque hæredibus *Carolo*, Rege Provinciæ, Imperator *Ludovicus*, Italianam quippe regens, adeoque in vicinia constitutus, illas terras sibi vindicavit. Cum autem *Lotharius II*, hæres a *Carolo* scriptus, illud admodum indigne ferret, & gravissimæ dissensiones ideo metuendæ essent, res, procribus regni intervenientibus, in comitiis ideo congregatis, ita composita est, ut *Ludovicus* Imperator partem Burgundiæ trans-Juranz, Italianæ vicinam, una cum parte Provinciæ, retineret, reliqua *Lothario* relinqueret. Mortem *Lotharii* valde miseram Rev. Autor describit. *Carolus Calvus*, Franciæ Occidentalis Regem, regnum Lotharingicum post mortem *Lotharii* occupasse, nos docet, Imperatorem aliquod jus in illas terras habuisse, negat. Pontificis conatus pro regno Lotharingiæ Imperatori asserendo false ridet, &, quomodo excommunicationem, quam minabatur Pontifex, istius temporis Episcopi spreverint, egregie exponit. Cum autem Regis Germaniæ, regnum Lotharingicum ad se pertinere contendens, indignatio magis *Carolo Calvo* esset reformidanda, tandem inter hos ambos Principes de regno dividendo convenit, cujus divisionis leges Rev. Autor cum lectoribus communicat. Contentiones, quæ cum *Basilio Macedone*, ob nuptias cum filia sua denegatas, *Ludovico* Imperatori intercesserunt, describit. Res, per Germaniam eo tempore gestas, accurate enarrat. Post mortem Imperatoris *Ludovici II Carolus Calvus*, Franciæ Rex, & Italiæ regnum, & dignitatem Imperialem, ad se rapuit. Hoc autem Pontificis potissimum artibus effectum est, cui vicissim Imperatorem jus constituendi & inaugurandi Cæsares tribuisse, &, ut Imperatores annos regiminis a tempore

Pag. 79.

83.

100.

111.

127.

128.

132.

137.

142.

148.

- Pag. 161. istius inaugurationis numerarent, constituisse, Rev. Autor contendit. Ceterum ille ipse *Carolus* istius nominis *secundus* Autori dicitur. *Ludovicus* interim *Germanicus*, Imperialem dignitatem ad se pertinere persuasus, cum insigni exercitu Franciam invasit. Frustra dein pace tentata, filium *Carolomannum* cum ingenti manu in Italiam misit, *Carolum*, natu minorem filium, cum fortissimis itidem copiis in Sueviam collocavit, ipse vero milites juxta Francofurtum eduxit. Inter ipsos autem hos belli apparatus, A. 876 vitam cum morte commutavit Rex Germaniz. Cusque tres filios, *Carolomannum*, *Ludovicum*, & *Carolum*, reliquisset superstites; *Carolomannus* quidem Bavoriam, Carinthiam, Pannoniam, atque Sclavoniam, *Ludovicus* Franconiam, Thuringiam, Saxoniã, Frisiam, regisque Lotharingici partem, *Carolus* autem cognomine *Crassus*, Alemanniam, & quicquid intra Moenum & Alpes situm est, cum urbibus quibusdam regni Lotharingici, obtinuit. Rev. Autor ideo *Carolomannum* Regem Bavariz, *Ludovicum* Regem Germaniz, & *Carolum* Regem Alemanniz, usque ad illud temporis punctum, quo Imperatoriam dignitatem obtinuit, vocat. *Ludovicus* interim, Germaniz Rex, terras suas nequiquam quiete possedit, a *Carolo* Imperatore, qui se omnium in Occidente Regum Imperatorem, per superbiam jactitabat, & partem ditionum fratris jure hæreditario ad se devolutam esse, contendebat, bello petitus. Ut autem justitiam causæ suæ declararet *Ludovicus*, triginta ex ejus comitibus, in conspectu amborum exercituum, probationes, eo tempore solennes, per aquam calidam, & frigidam, nec non per ferrum candens, instituire coacti sunt, quarum probationum formam ex *Mabillonii Analectis edit. nova pag. 161* Rev. Autor edisserit. Belli dein ipsius historiam, quod quidem Germanis admodum prospere cessit, persequitur, fortitudinem Germanorum, & excellum *Ludovici* animum, simul prædicans.
172. *Carolomannus*, Bavariz Rex, Italiam postea invasit, multasque ibi urbes potestate Imperatoris, qui contra Saracenos hæctenus depugnaverat, ereptas, sibi asseruit.
174. Imperator *Carolus*, in
175. Franciam redux, veneno necatus esse dicitur. Sub illo Cæsa-

re dignitates Ducum & Comitum certis familiis jure hæreditario cefsiſſe, Rev. Autor obſervat, quamvis jamjam *Caroli M.* temporibus nonnulli Ducatus, v. c. Bavaria & Thuringia, vi conditionum, ſub quibus poteſtati Cæſaris ſe ſubjecerant, ad hæredes transirent. Quomodo *Carolomannus*, Imperialem dignitatem ambiens, Italiz proceres ſibi obſtrinxerit, Rev. Autor offendet, de turbis ſimul, quæ inter *Lambertum*, Ducem Spoletanum, & Pontificem *Joannem VIII*, hac occasione agitate ſunt, diſputans. Qua ratione *Boſo*, Dux Provinciæ, ad Imperialem gradum adſpiraverit, exponit. Proceres Italiz ſub *Carolomanno* valde potentes evaſiſſe, & imperium Cæſarum ſpèviſſe, nos docet. Leges pacis, inter Regem Germaniz *Ludovicum II* & Regem Franciz *Ludovicum Balbum* ad Furonas initæ, deſcribit, eamque pacem ideo potiſſimum fuiſſe concluſam, docet, ut res novæ, quas ordines in Germania moliebantur, eo facilius poſſent exſtingui. Vi autem hujus pacis pars regni Lotharingici *Ludovico Balbo* conceſſa eſt. Poſt ejus mortem, *Ludovicus Germanicus*, Rex Franciz, in fraudem liberorum *Ludovici Balbi* a quibusdam regni ordinibus renuntiatuſ, oblata regni Lotharingici parte, a *Carolo Calvo* quondam poſſeſſa, contentuſ, regnum Franciz repudiavit. Quomodo regnum Bavaricum poſt *Carolomanni* tempora cum Germaniz regno unitum fuerit, Rev. Autor accurate exponit. *Ludovicus Germanicus*, occupata Bavaria, duos fere menſes ibi commoratuſ eſt, jura civibus dedit, plurimos abuſuſ correxit, & fines regni contra barbarorum inſultuſ munivit. Memorat hac occasione Rev. Autor, in Dalmatia & Moravia tunc temporis templa Chriſtiana jam fuiſſe exſtructa, & liturgiam in lingua vernacula celebrari ſueviſſe, concedit. Res Franciz & Italiz dein exponit. Qua ratione *Boſo* Rex Provinciæ fuerit renuntiatuſ, nos docet. Bellum, contra eum motuſ, deſcribit. Quomodo *Carolus Cræſſuſ* a Pontifice, Saracenorum incurſuſ metuente, Imperator renuntiatuſ fuerit, narrat. Poſt mortem *Ludovici Germanici*, mox inſecutam, ampliffimas is ditioneſ, jure hæreditario ad ſe devolutaſ, occupavit. Bellum inde Imperatoris contra Normannoſ, Lotha-

Pag. 176.

179.

182.

184.

189.

191.

192.

203.

206.

- Pag. 208. Lotharingiam & Germaniam invadentes, ac pacem infectam, Rev. Autor describit, eamque pacem Imperatori vehementer contumeliosam exstitisse, pronuntiat.
210. Mortuo *Ludovico*, Rege Neustriz, frater ejus, *Carolomanus*, integra Francia potitus est. In Italia potestatem Imperatorum indies decrevisse, Rev. Autor nos docet. *Marinus II* Papa jus Imperatorum in eligendo Pontifice profus intervertere studuit. Post mortem *Carolomanus*, Imperatori integrum ejus regnum a Francis, Normannorum furores metuentibus, delatum est. Ipsas has Normannorum incursions, & quomodo isti barbari Lutetiam Parisiorum obsidione cixerint, Rev. Autor describit. Illi autem impetus talem metum Imperatori incusserunt, ut pactum, ipsi parum gloriosum, quodque summum ipsi apud suos afferebat contemptum, cum Normannis iniret. Perturbatum imperii statum, qui ex sprete Imperatoris autoritate exstitit, Rev. Autor depingit. Quomodo *Richardidem* conjugem repudiaverit Imperator, nos docet. *Bosons*, Regis Provinciz, mortui filium, *Ludovicum*, ab Imperatore fuisse adoptatum, narrat. Nihilo tamen secius invito Imperatori *Arnulphus* successor datus est. Immo, *Carolo Crasso* vix usumfructum trium pagorum reliquum mansisse, eumque in miserissimo statu, & ultima egestate, vitam clausisse, Rev. Autor pro vero sumit. Exstincta jam erat stirps Carolingica, unico duntaxat ejus germine, *Carolo* nimirum *Simplice*, *Ludovici Balbi* filio posthumo, superstiti. Descriptionem familiarum, quae tot populis Reges dedit, Rev. Autor addit, omnesque ex ea prognatos Principes recenset. Gravissimas turbas, per illa tempora propter successionem motas, diligenter idem describit, Italiae potissimum res exponens, & *Guidonem*, Ducem Spoletanum, Imperatorem fuisse electum, narrans. Germaniam & Lotharingiam *Arnulphus* obtinuit. *Ludovicus*, *Bosons* filius, Rex Provinciz, consentiente *Arnulpho* inauguratus est. Bellum, cum Normannis ab *Arnulpho* vario Marte gestum, Rev. Autor describit. Quomodo *Carolus Simplex*, repudiato *Ottone*, Comite Parisiensi, qui regnum occupaverat, Rex Franciz fuerit consli-

constitutus, nos docet. *Arnulphus*, in auxilium ab eo vocatus, contra *Ottomam* suppetias ipsi tulit, quod eum ideo fecisse, ut, Reges a se creari posse, ostenderet, utque hoc pacto sibi viam ad Imperialem dignitatem sterneret, Rev. Autor judicat. De expeditione dein *Arnulphi* in Italiam, contra *Guidonem* Spoletanum instituta, disputat. Cuius Hunni circa idem tempus Moraviam atque Bohemiam depopularentur; ea occasione usus *Guidonis* mortui filius, *Lambertus*, Imperialem dignitatem obtinuit, qua tamen vix impetrata, *Arnulphus* Romam per viam occupavit, juramentum fidelitatis a civibus recepit, atque a Pontifice *Formoso* Imperator inauguratus est. Insecutus postea per Italiam turbas, & quid in Francia & Lotharingia, quam *Zwentiboldo* commiserat *Arnulphus*, actum fuerit, enarrat Autor. Mortuum fuisse *Arnulphum* A. 899, *Rogino* memorie prodidit. Et, quamvis ex epitaphio ejus appareat, illam mortem anno insequente demum accidisse, illud tamen pro genuino non indubitanter haberi posse, Rev. Autor urget. Sub *Arnulphi* imperio judicia duellica fuisse introducta, idem contendit, eorumque formam describit. Quanti motus in Italia & Germania post mortem *Arnulphi* circa electionem novi Regis exstiterint, commemorat. *Ludovicus*, Rex Provincie, victo *Berengario*, a Pontifice Imperator coronatus est. *Ludovicus Infans*, *Arnulphi* filius, Germanie Rex evasit, qui etiam mox, deposito *Zwentiboldo*, regnum Lotharingicum occupavit. *Zwentiboldus* ipse A. 900 in acie periit. Insultus inde Hunnorum, Bavariam devastantium, a *Ludovico* compressi sunt. Moravi a Pontifice *Joanne IX* petierant, ut Archiepiscopus, aliique Episcopi, apud eos constituerentur, *Eucharis*, Passaviensium Antistite, vehementer contradicente. In Italia *Berengarius*, exercitu Bavarico, quem ipsi in auxilium miserat Germanie Rex, stipatus, victo, & oculis privato *Ludovico*, hactenus Imperatore, Cæsar coronatus est. Societatem is postea cum Hunnis, contra fidem Germanie debitam, iniit, qui Bavarie tantum incusserunt terrorem, ut Germanie Rex, terras suas ab interitu redempturus, ingentem pecunie vim hisce barbaris solve-

Pag. 278.

re cogere. Dissidia, inter Clericos & Nobiles tunc temporis per Germaniam agitata, Rev. Autor describit, de bello etiam civili, inter *Albertum*, Saxoniz, & *Conradum*, Franconiz Ducem, gesso, disputat. Inter eos, qui a partibus *Alberti* stabant, *Rudolphus* quidam fuit, Episcopum Numburgensem illum Rev. Autor nancupat, quem alii Herbitopolitanum vocant antistitem. Ravata Hunnorum irruptio, tributum annuum a Germaniz ordinibus flagitantium, effecit, ut *Ludovicus*, hisce molestiis oppressus, A. 912 vitam clauderet. *Conradus* inde, Franconiz & Hassiz Dux, praterito *Carolo Simplice*, Franconum Rege, qui unus adhuc e familia Carolingorum superstes erat, Rex Germaniz electus est, ab eoque tempore Germania, cujus Reges huc usque hereditario jure successerant, regnum inere electivum evasit, quamvis filiorum defuncti Regis ratio plerumque haberetur. Formam electionis, quae per aliquot Secula obtinuit, Rev. Autor describit. *Conradum I* unquam Imperatorem fuisse, negat. Seditioea, in Lotharingia, in favorem *Caroli Simplici*, motas, nec non res novas, ab *Henrico*, Saxoniz Duce, ceptas, exponit. De Hungarorum expeditione in Bavariam disputat, pluresque alias turbas, tunc temporis per Germaniam agitatas, enumerat. Quomodo *Carolus Simplex* Lotharingiz regnum sibi subjecerit, & Duces, jure beneficiario Lotharingiam possidentes, constituerit, exponit. Moravia tunc *Conrado* sese subjecit, & a praefectis, quos Rex constituit, administrata est. *Henricum I* ab aucupio, cui eo tempore vacabat, quando ipsi dignitas Regis Germaniz offerretur, cognomen a posteris tulisse, Rev. Autor concedit. *Capitulationem*, quam vocant, jam tunc Regibus Germaniz praescribi fuisse, negat. Quomodo *Henricus* Duces Saxoniz & Bavariz, qui ipsum Regem agnoscere detrectabant, comperuerit, nos docet. *Arnulpho* tamen, Bavariz Duci, non solum privilegia, quibus jam gaudebat, confirmata sunt, sed etiam jus constituendorum per Bavariam Episcoporum, quod prius ad Reges Germaniz tantum pertinerat, concessum est. Marchionatus Misniz & Brandenburgi ab *Henrico* institutos esse, ideo, ut Slavorum insultus cohi-

287.

290.

295.

309.

cohiberentur, pro certo sumit Rev. Autor. Ipsum bellum, contra Hunnos gestum, uti & alia contra alios gesta bella, describit. Quomodo hac occasione rem militarem ordinaverit *Henricus*, exponit, torneamenta tunc fuisse instituta, sibi persuadens. Res Italix, eo tempore admodum perturbatas, depingit, & *Henricum*, a Romanis invitatum, & spe Imperialis dignitatis allectum, cum exercitu iter in Italiam fecisse, morte autem præventum esse, antequam eo veniret, contendit. *Henricum* terras illas, quas Duces adhuc administraverant, ipsis tanquam feuda concessisse, existimat. Post mortem *Henrici*, *Otto*, ejusdem filius, a Franciæ Orientalis & Saxonix ordinibus Rex Aquisgrani electus, & ab Archiepiscopo Moguntino, quanquam non sine contradictione Colonienfis, inauguratus est, quam cerimoniam Rev. Autor ample describit. De turbis etiam, tunc in Germania, & præcipue Bavaria, ortis, fuse disputat. Comites Palatini Bavarix, & juxta Rhenum, per ea tempora ab *Ottone* constituti sunt. *Everhardus*, Franciæ Dux, eandem obtinuit dignitatem, quam in inspectione in magistratus inferiores, qui jurisdictioni præerant, pariter, ac in Quæstorum ærarii gubernatione, constituisse, Rev. Autor observat. Cum autem *Henricus Brunsvicensis*, Regis Germaniæ frater, una cum Saxonibus, dignitatem horum Comitum agnoscere recusaret, inde bellum ab *Everhardo* illis illatum, & maxima crudelitas ab eo commissa est. Quam rem ægre ferens *Otto*, convocatis Magdeburgum regni ordinibus, *Everhardum*, & ejus complices, ad canes ignominix ergo portandos, damnavit. *Everhardi* istius, nec non *Gisfelberti*, Ducis Lotharingix, & *Henrici*, Ducis Brunsvicensis, seditionem, contra *Ottone* motam, ample Rev. Autor describit. Comitibus Palatinis Rheni terras quasdam fuisse ab *Ottone* assignatas, quas ad hodiernum usque diem possident, nos docet. Bellum, contra Slavos, Bohemiam invadentes, gestum, cum quibus *Boleslaw*, Dux Bohemiæ, sese univit, describit. Quomodo *Ludovicum*, Franciæ Regem, defenderit *Otto*, exponit. Res Italix ejus temporis enarrat. *Boleslaw*, Bohemiæ Ducem, ab *Ottone* castigatum fuisse, docet. Post mortem

Pag. 389. *Lotharii, Berengarius* Rex Italiae coronatus est. Gesta ejus
 contra *Adelbeididem*, defuncti *Lotharii* filiam, nuptias *Beren-*
 392. *garii* recusantem, describit. Qua ratione *Otto*, Germanorum
 407. Rex, *Adelbeididem* ab obsidione liberaverit, & thori fociam,
 victo *Berengario*, assumerit, narrat. Seditionem, a *Ludolpho*,
Otonis filio, cum aliis Germaniae Principibus motam, descri-
 bit. Quomodo *Henricus*, Moguntiae Episcopus, regulas,
 Canonicis in Germania praescriptas, in usum revocaverit, vete-
 remque disciplinam restituerit, exponit. Corruptos mores
 & turpissimam vitam Pontificis *Joannis XII* perstringit,
 quem primum a tempore impetrati Pontificatus nomen mu-
 tasse, idque successoribus ejus solenne semper mansisse, ob-
 servat. Cum *Otto* bellis in Germania contra Slavos geren-
 dis intentus esset, *Berengarius*, ea occasione usus, tyrannidem
 in Italia exercuit. Ipsa haec bella, resque alias per Germa-
 niam tunc temporis gestas, Rev. Autor accurate delineat. Ab
 Italis postea, *Berengarii* tyrannidem pressis, in auxilium voca-
 tus *Otto*, *Ludolphum* filium, ad meliorem frugem jam per-
 ductum, cum exercitu eo misit. Qui, quavis praecleara for-
 titudinis ederet specimina, Italarum tamen conviciis adeo ex-
 agitatus est, ut animi aegritudo, exinde contracta, vitae ejus fi-
 nem imponeret. Rebus interim Germaniae pacatis, ipsemet
 411. *Otto* Italiam cum exercitu petiit, ubi, victo depositoque *Beren-*
gario, primum Rex Longobardiae, tandemque Imperator Ro-
 manorum, renuntiatus & inauguratus est. Donationes tunc
 antecedentium Imperatorum, in gratiam Pontificum factas,
 confirmavit omnes, Siciliam quoque, in eum eventum, si Sa-
 racenis eriperetur, curiae Romanae *Otonem* cessisse, Rev. Autor
 contendit. Dominium tamen eminens in urbem Romanam
 certissime sibi reservavit *Otto*, id quod exempla adducta as-
 fatim loquuntur. Formam electionis Papalis similiter Impe-
 rator constituit, atque delegatos quosdam, qui, an iudices in
 415. causis dirimendis dextre versarentur, prospicerent, Romae or-
 dinavit. Magdeburgum eodem tempore jura metropoleos ob-
 tinuit. *Joannes XII* seditionem adversus Caesarem medita-
 tus quidem est, eventu tamen, res caruit. *Otto* potius a Ro-
 manis

manis iterata vice juramentum fidelitatis recepit, simulque constituit, ut nullus citra ipsius consensum fieret Pontifex, tandemque in Concilio Romano *Joannes XII* depositus, ac *Leo VIII* in ejusdem locum surrogatus est. *Berengarius* paulo post, in arce Montefeltrensi captus, Bambergam perductus est; ubi in captivitate diem supremum obiit. Religionem Christianam tunc temporis in Polonia fuisse receptam, & familiam Comitum *de Leszynsky* inprimis huic instituto manus auxiliatrices præbuisse, docet. Constitutiones, ab *Ottonis* Romanis præscriptas, recenset. Quales discordiæ cum *Nicephoro*, Orientis Imperatore, *Ottoni* intercesserint, exponit. Nuptias *Ottonis II*, cum *Theophania*, Imperatoris Græci filia, celebratas, describit. Pactum eo tempore cum Græcis ab *Ottonis* est initum, vi cujus omnis Italia Imperatori Romano cessit. De morte tandem *Ottonis*, quæ A. 973 die 7 Maji infecta est, disputat, istiusque Principis mores describit. Sub eodem Cæsare Imperialem dignitatem cum regno Germaniæ fuisse unitam, concedit. *Otto II*, ex matrimonio cum *Adelheidæ* susceptus, & vivo adhuc patre successor ejusdem declaratus, Magdeburgi Imperator renuntiatus est, eamque ob causam Episcopo & Capitulo istius loci plurima dedit privilegia. Quid contra rebelles quosdam Duces gesserit iste Imperator, Rev. Autor exponit. *Carolo*, Regis Franciæ fratri, Ducatum Lotharingiæ inferioris sub nexu fidelitatis Imperator cessit. Hoc etenim pacto ab insultibus, quos Franci meditantur, securum se fore, sperabat. Lotharingiam tamen brevi post, invasit Rex Franciæ, unde maximum bellum exstitit, cujus historiam Rev. Autor recenset. Pace postmodum infecta, Lotharingia quidem imperio cessit, non tamen certo potest constitui, num Franci dominium supremum in eam sibi reservaverint. Turbas, ab Italis contra Imperatorem excitatas, nec non bellum, a Græcis motum, Rev. Autor edisserit. Filium ejus successorem imperii ab ordinibus fuisse constitutum, commemorat. Episcopum Argentoratensem ab omni jurisdictione exennisse, & sibi soli subjecisse, Imperatorem, nos docet, hocque ideo nonnunquam ab Imperatoribus factum esse,

Pag. 420.

431.

433.

440.

447.

451.

458.

460.

465.

- esse, ut a nimia Ducum potentia per Episcopos, ipsis videlicet valde deditos, securi redderentur, observat. Plurimas etiam sedes Episcopales eandem ob causam Episcopis in feudum fuisse ab hoc Imperatore datas, judicat. Episcopos interim minus libenter jusjurandum fidelitatis præstitisse, cum, jusjurandi præstationem suæ dignitati minus convenire, censerent, Rev. Autor observat, in quo tamen ineptè eos judicasse, non diffitetur. *Ottone tertio* adhuc minorenni, *Henricus*, Bavariz Dux, novarum rerum studiosus, tutelam ejus per vim ad se rapuit, regnum etiam Germaniz sibi vindicare conatus est, multosque imperii ordines in partes suas pertraxit. Imperium inde vehementer agitatum est, usque dum *Henricus* tutelam juvenis Imperatoris deponeret, eique jusjurandum fidelitatis præstaret. Tutelam igitur Imperatoris *Theophania* mater gessit, & *Willegiso*, Archiepiscopo Moguntino, educationem filii demandavit. Juventutem vero Imperatoris spernens Rex Franciz, hacque occasione, sibi admodum commoda, utendum ratus, Lotharingiam bello petiit, cujus belli historiam Rev. Autor persequitur. Quamplurima privilegia Ecclesiis concessisse *Ottonem III*, narrat. Turbas, Romæ a *Bonifacio* antipapa, nec non a *Crescentio*, excitatas, describit. *Otto*, eas sedaturus, cum fortissima manu Italiam intravit, rebusque ibi compositis, quamplurima dominiis supremi in urbem Romanam edidit specimina. Imperialem dignitatem in Concilio, Romæ coacto, iterum Germanis propriam reddidit. Ducatum Poloniz sub *Boleslao* in regnum commutasse *Ottonem*, Rev. Autor tradit, atque *Baronium* falsè ridet, qui, a Pontifice *Sylvestro II* hoc factum esse, lectoribus persuadere conatus est. Leges Italis ab *Ottone* datas fuisse, iudices etiam in plurimis Italiz locis eum constituisse, Rev. Autor commemorat. Inique autem hoc ferentes Itali, arma contra Imperatorem corripuerunt, cujus belli civilis facta Rev. Autor recenset. De cæde tandem Imperatoris, quæ per chirothecas veneno infectas, & a vidua *Crescentis* dono ipsi datas, contigisse fertur, disputat. Virtutes ejus Principis valde prædicat, & *Baronium* vehementer castigat, qui, mortem

tem *Ottonis* prænaturam a Deo, denegatam Pontifici reverentiam punituro, ipsi inflictam fuisse, deliravit. *Ottomem* in diplomatis suis elogium *Imperatoris Romanorum semper Augusti* primo loco usurpasse, Rev. Autor existimat. Litteræ, quæ circa novi Imperatoris electionem exstiterunt, edisserit, *Henrici II* familiam simul describens. Ordines autem Germaniæ, in novo Rege constituendo, agnatis defuncti Regis jus præ ceteris candidatis, tribuisse, ex hac electione comprobare satagit. Quomodo *Herrmannum*, Sæviæ & Alsatia Ducem, regniq; simul, compescuerit *Henricus*, exponit. De nuptiis ejus, cum *Cundgunda*, Comitissæ Luxemburgicæ filia, celebratis, disputat, ejus fœminæ virtutes valde prædicans. Res novas, a Marchione Ivrea in Italia excitatas, describit. Quid contra Regem Poloniæ gesserit *Henricus*, exponit. Circa ea tempora Ducem Hungariæ, *Stephanum*, Christianam religionem amplexum esse, nos docet. Eundem a Pontifice Regem fuisse constitutum, atque corona & cruce, tanquam insignibus regis dignitatis, donatum, tradit. Coronationem *Henrici* Lombardicam, & seditionem, ab Italis contra eum motam, describit. Bambergæ Episcopatum instituit. *Henricus*, qui tamen sub inspectione Herbipolitani, tanquam Archiepiscopi, mansit, & confirmatione Pontificis opus habuit. Interim tamen, eo adhuc tempore Episcopos ab universâ Ecclesia fuisse electos, atque Imperatoris approbationem in eorum constitutione fuisse necessariam, exempla, a Rev. Autore allata, affatim loquuntur. Et ita etiam ipsimet Pontifices, ab universâ Romanorum civitate electi, ab Imperatore confirmandi erant. Leges, ab *Henrico* in campis Roncaliis datas, disciplinam civilem potissimum respicientes, Rev. Autor affert varias. Coronationem Imperialem *Henrici & Cundgunde* Romæ peractam, describit, unde apparet, insignia imperialia tunc temporis Pontifices suis sumptibus parasse. Varias tunc constitutiones, liturgiam ordinantes, Ecclesiæ Romanæ *Henricum* præscripsisse, nos docet. Quamplurimâ pietatis & liberalitatis erga Ecclesiam specimina, quæ iste Princeps edidit, & quæ *Sancti* cognomen ipsi pararunt, affert, Pole-

Pag. 531.

532.

533.

535.

539.

544.

549.

550.

555.

563.

581.

583.

585.

586.

587.

Pag. 600.

605.

606.

613.

618.

627.

628.

632.

640.

645.

648.

647.

649.

654.

Polonos per ea tempora Misniam urbem obsidione circumdatis, narrat, singulisque annis memoriam liberatae ab his insultibus urbis quondam retoli fuisse, commemorat. Jus, in armis positum, inde a *Conrado I* temporibus in Germania obtinuit, quod continuis cruentisque bellis, inter privatos gestis, occasionem praebuit. Ea tamen bella illico cessabant, cum Imperator belligerantium ministerio ad communem hostem reprimendum opus haberet. Quomodo Burgundia Transjariana Imperatori cesserit, Rev. Autor declarat. *Cunigunda*, Imperatoris uxor, de adulterii crimine aliquando suspecta, per probationem ferri candentis innocentiam declarare coacta est. *Disimari Martisburgensis*, A. 1019 mortui, vitam Rev. Autor describit. Caelibatum Clericis in decreto, Ticini tunc temporis confecto, & a Caesare confirmato, imperatum fuisse, contendit. *Henricum II* nimis, & ultra modum, erga Clericos liberalem fuisse, pronuntiat, eum post fata inter Sanctos a Pontifice *Eugenio III*, non expectata Concilii generalis auctoritate, relatum esse, nos docens. Hunc ipsum tamen Imperatorem juri confirmandorum Pontificum renuntiasse, pernegat. Electionem *Conradi Salici*, Francorum Ducis, in comitiis, juxta Moguntiam & Wormatiam habitis, peractam, felse describit, ejus stemma exhibet, eumque *Salici* cognomen a *Sala* Franconica tulisse, contendit. Virtutes ejus valde praedicat. Motus, in Lotharingia & Italia excitatos, describit. Filium *Conradi*, *Henricum*, annum aetatis octavum adhuc agentem, Regem Germaniae coronatum esse, memorat. *Conradi* coronationem Imperialem, Romae peractam, ejusque res in Italia gestas, exponit. Origines Comitum Habsburgicorum detegit. Quomodo quosdam Germaniae ordines, rerum novarum studiosos, compescuerit *Conradus*, nos docet; ex quibus dictis facile intelligitur, quanta eo adhuc tempore Caesarum in Germania fuerit auctoritas. *Henricum*, Imperatoris filium, anno aetatis undecimo iterata vice Aquisgrani fuisse coronatum, commemorat. Ducatum Bavariae, morte *Henrici*, *Cunigunda* fratris, insecta, vacantem, filio suo concessit Imperator. Vehementer autem huic cessionem se opposuit Hun-

Hungariz Rex, *Stephanus* qui, Bavariam jure hæreditario ad filium suum pertinere, contendit. Inde cruentum bellum Cæsarem inter & Hungaros gestum, mox tamen, pace infecuta, sopitum est. Morte *Rudolphi III*, Regis Burgundiz transjuranz, A. 1032 infecuta, integrum Burgundiz regnum imperio Germanico cessit, indeque dignitatem *Archi-Cancellariatus per Galliam*, quam Archiepiscopus Trevirensis gerit, natam esse, Rev. Autor observat. Hoc ipsum vero regnum Burgundicum *Henrico* filio vivus adhuc *Conradus* cessit, cui jurejurando præstito fidelitatem promississe ordines regni, Autor narrat. Mortem denique istius Imperatoris, *Ultrajecti A. 1039* infecutam, describit, virtutes ejus valde prædicans. Bigam Dissertationum huic *Tomo* subjunxit, quarum prior *de elogio Cæsaris Augusti, & Imperatoris*, posterior autem *de Manegrammatibus Imperatorum*, tractat. Prior earum imprimis lectu digna, & bonæ frugis plenissima, est, nosque libenter fufius de ea diceremus, nisi brevitati studendum, & ad contenta insequentis *Tomi* edisserenda nobis properandum esset. *Henricum III* ab Archiepiscopo Colonienfi fuisse inauguratum, cum prius, non interrupto temporis ordine, ad Moguntinum illud jus pertinuerit, Rev. Autor docet. Quales Insuper Polonis iste Imperator tulerit, exponit. Turbas regni Hungarici delineat. Mortuo A. 1043 *Gosbelone*, Lotharingico Duce, *Henricus* alteri ex ejus filiis *Gosbafredo* inferiorem Lotharingiam concessit. Altero autem, qui ad imperium minus habilis videbatur, præterito, & *Alberto* quodam in ejus locum Duce Lotharingiz superioris constituto, seditio gravissima a *Godofredo* Duce contra Imperatorem mota est, cujus historiam Rev. Autor. exponit. Hungariz regnum clientelari nexu imperio Germanico adstrictum fuisse, demonstrat. Schismata, Romæ exorta, & ab Imperatore tandem composita, exponit. De pessima Pontificum quorundam istius temporis vivendi ratione nihil dissimulat, & *Henricum* jus constituendi Pontificis tunc exercuisse, nos docet. Idem *Henricus* Romæ præfens cives istius urbis jurejurando adstrinxit, ne ullum postea Pontificem inconsulto Imperatore eligerent.

Pag. 658.

665.

681.

Tom. IV
pag. 3.

18.

25.

29.

Pag. 30.

32.

44.

49.

61.

Normanni, inferiorem Italiz partem tuuc tenentes, domini-
 um itidem *Henrici* eminens agnoverunt. Episcopos Bam-
 bergenses a *Clemente II*, qui ante Pontificatum loci istius Pr-
 sul fuerat, jura Episcoporum exentorum accepisse, Au-
 tor observat. Pontifex *Stephanus IX*, ingenti exercitu ab Im-
 peratore adjutus, bellum contra Normannos, Calabriam infi-
 dentes, movit, quod tamen Pontifici vehementer luctuosum
 existisse, Autor docet. *Conradum*, Bavariz Ducem, ob
 gravamina, a civibus contra eum mota, terris suis privavit
 Imperator, *Henrico IV*, Cæsaris filio, in ejus locum substituit.
 Ea tamen res & multis turbis occasionem præbuit, & Impe-
 ratorem ordinibus Germaniz reddidit invisum. Interim ille
 ipse *Henricus IV* in comitiis Triburiensibus successor Impera-
 toris electus est. Ab illo tempore morem, eligendi Reges
 Romanos vivo Imperatore, repetendum esse, Autor judi-
 cat. Dissidia, quæ inter Imperatorem & Regem Castiliz
Ferdinandum intercesserunt, depingit, cum Imperator, partes
 istius regni, a Suevis natione Germanis quondam posses-
 sas, clientelari nexu sibi obstrictas esse, contenderet. *Henri-
 cum III* jura eorum, qui advocatia monasteriorum gaude-
 bant, constitutione, A. 1056 evulgata, ordinasse, hic docet-
 mur. Turbas, quæ sub *Henrico IV* Germaniam concusserunt,
 ex comitiis, quæ justo frequentius ab *Henrico III* convocaban-
 tur, natas esse, existimat. Inde enim imperii ordines, auto-
 ritate, quæ illis hoc pacto deferebatur, superbos ad altiora con-
 tendisse, & de excutiendo Cæsaris imperio cogitasse, existimat.
 Infirma *Henrici IV* ætas, & minus provida educatio, optimam
 huic rei perficiendæ occasionem dare videbatur, ipsique Pon-
 tifices in evertenda Cæsarium autoritate omnibus modis labo-
 rarunt. Miserrimum adeo istius temporis statum Rev. Autor
 accurate, candide, & ita, uti historicum ab omni partium sta-
 dio alienum decet, exponit, de Pontificum horrendis contra
 Imperatorem ausibus nihil omnino dissimulans, & causam Im-
 peratoris ubique agens. *Nicolaum II* in Concilio Romano, A.
 1059 celebrato, formam electionis Papalis ordinasse, nos do-
 cet, in qua tamen jus Imperatoris adhuc conservatum est.

Eun-

Eundem *Nicolaum* Ducatum Beneventanum a Normannis recepisse, & supremum dominium in terras, ab illis in Italia possessas, acquisivisse, commemorat, inde originem dominiū papalis in Neapolin & Siciliam repeti debere, contendens. *Henricum IV* multis virtutibus præditum fuisse, affirmat, & calumnias, quibus passim agitatus est, a gnathonibus curiæ Romanæ fuisse excogitatas, urget, solam libidinem in eo reprehendens. *Gregorium VII* Pontificem ficta civitate confirmationem Imperatoris obtinuisse, nos docet, ejus superbiam, rerumque novarum studium, vehementer improbens. Hispaniam, Hungariam, & quosdam Italiz Ducatus, cum sedi Pontificali subicere tentasse, docet. Contentiones, quæ propter jus investiendi Episcopos per baculum & anulum inter Imperatores atque Pontifices agitate sunt, ample describit, *Gregorium VII* primum inter Pontifices ab imperio Cæsaris se immunem præstitisse, non negat. Sanctitatem & pietatem vehementer in *Gregorio VII* fuisse desideratam, concedit quidem; at, quod miramur, & quodammodo indignamur, huic tamen monstro hominis, infernali spiritu concitato, elogium Viri magni tribuit. Seditionem, a *Conrado*, Imperatoris *Henrici* filio, contra patrem tentatam, accurate idem describit, occasionem vero ei præbuisse consilium, a Cæsare datum, ut matri stuprum inferret *Conradus*, negat, eamque narrationem ab obrectatoribus *Henrici* profectam esse, contendit. *Conradum* illum Pontifici *Urbano*, Cremonam introeunti, ministrasse, eique jus investiendi Episcopos concessisse, docet. Decreta Concilii Claromontani, de expeditionibus cruciatis agentia, edisserit. Ex istis autem expeditionibus morem illum, quo cruces in illustrium familiarum sigillis exprimi sueverunt, natum esse, existimat. In comitiis Moguntinis, A. 1097 ab *Henrico* habitis, *Conradus*, tanquam perduellionis reus, est depositus, fratre ejusdem *Henrico V* successore imperii constituto. *Conradus*, brevi post Florentiæ mortuus, a scriptoribus quibusdam valde laudatur; eum tamen virtutes, quibus conspicuus fuit, rebellionē contra patrem tentata penitus obscurasse, Rev. Autor ex

pag. 71.

110.

112.

155.

202.

217.

224.

307.

331.

337.

338.

344.

Pag. 349.

375.

378.

391.

393.

432.

473.

476.

518.

vero judicat. Episcopos ab Imperatore tunc temporis adhuc constitui fuisse, docet. *Henricum V*, a Saxonibus concitatum, contra patrem arma corripuisse, narrat. Quomodo *Henricus IV* tandem depositus fuerit, filio in ejus locum surrogato, exponit. Immo, infelicissimum istum Principem, carceri inclusum, summa in egestate deinceps vixisse, & ne quidem munus Canonici Ecclesie Spirensis, quod ambierat, obtinuisse, *Sigonium* & *Helmoldum* secutus, commemorat. Evasit tamen postea *Henricus* e carcere, multique ordines imperii, qui ex ejus partibus stabant, armis *Henricum* rebellem compescere tentarunt, quos tandem motus mors Imperatoris sopivit. Et, quamvis corpus istius Principis ab Episcopo Leodiensi terræ esset mandatum, autoritas tamen *Henrici V* effecit, ut iterum effossum, per integros quinque annos in loco sordido, Spira, abjectum jaceret, usque dum, excommunicatione per Pontificem sublata, honeste sepeliretur. Quamvis autem horrenda *Henrici V* scelera omnes merito in horrorem conficiant, *Baronius* tamen ejus facta laudare, & pietatem istius filii degeneris erga curiam Romanam magni facere, sustinuit, cujus idcirco sententiam graviter Rev. Autor castigat. Temporibus *Henrici IV* ordines Germanicæ coimperantes factos esse, observat. *Henricum V* tributum, quod Poloni imperio solvere consueverant, illis remisisse, nos docet. Contentiones, quæ inter istum Imperatorem & Pontifices intultu juris investendi Episcopos intercesserunt, notatu dignissimam partem ejus vitæ constituunt, easque Rev. Autor accurate exponit, turbas itidem, hac occasione per Germaniam motas, edisserens, Quamplurimos Germanicæ Episcopos eo jam tempore jurisdictionem in Clericos & laicos exercuisse, contendit. Comitissæ *Matildis* genealogiam describit, & quasnam illa terras possederit, narrat. Tabulas instrumenti, quo jus investendi Episcopos Pontifici in comitiis Wormaticensibus A. 1122 cessum est, affert integras, ex quibus intelligitur, jus investendi Episcopos circa regalia sibi reservasse Imperatorem. Cum *Henrico V* Imperatores e domo Salica oriundi defecerunt, præter varii tunc aderant dignitatis Imperialis candidati, quos Rev.

Autor

Autor in scenam producit omnes, eorum simul characteres describens. Ordines Imperii, Moguntiae congregati, decem constituerunt viros, quibus eligendi Caesaris potestas facta est. Ipsam electionem *Lotharii II*, Saxoniae Ducis, accurate Rev. Autor describit: *Lotharium* Aquisgrani ab Archiepiscopo Coloniensi inauguratum fuisse, docet. *Innocentio II* Pontifici, Leodium venienti, maximos honores *Lotharius* exhibuit, jus investendi Episcopos se recuperaturum hoc pacto, sperans. Hoc vero consilium per *S. Bernardi* machinationes eventu caruisse, Rev. Autor observat. Episcopos tunc temporis adhuc ab universo populo subinde elegi fuisse, exemplum allatum testatur. Potentiam ordinum imperii ejus temporis, ejusque initia & incrementa, Autor describit. Res gestas *Lotharii* contra *Rogertum*, Siciliae Regem, ample exponit. Jus Romanum ab isto Principe in Germaniam introductum esse, negat, & de Pandectis Florentinis quaedam assertit, illud exemplar Pisanae a *Lothario* donatum esse, censens. *Irnarium* primos juris Doctores renuntiasse, sibi persuadet. Episcopos eo tempore Imperatoribus plane non amplius paruisse, ostendit. De incrementis potentiae clericalis hac occasione disputat. Advocatorum Ecclesiae munus describit. De urbibus imperii liberis disputat. Mortuo *Lothario*, *Conradum III*, Francooniae Ducem, in fraudem *Henrici*, Bavariae Ducis, intercedente potissimum Romani Pontificis autoritate, Regem Germanorum fuisse electum, nos docet. Turbas, quas *Henricus* ideo excitavit, delideat. *Rogertum* a Pontifice regnum Siciliae & Principatum Capuensem in feudum accepisse, docet, eamque rem, Imperatoris jurebus prorsus contrariam, admodum indigne *Conradum* tulisse, observat. Bello etiam *Rogertum* certissime petisset Imperator, nisi bella intestina, quae Germaniam tunc affligebant, coeptis ejusdem restitissent. De his ipsis bellis fuisse & accurate Rev. Autor disputat, illis compositis foedus cum *Joanne Commeno*, Orientis Imperatore, contra *Rogertum* pepigisse *Conradum*, tradens. Circa idem tempus Romani de exautiando Pontificis imperio cogitarunt, eum non nisi causas

pag. 544.

548.

565.

569

598.

729.

613.

617.

620.

622.

633.

647.

Pag. 653.

665.

695.

696.

oeconomias dijudicare debere, praeseferentes. *Conradus* interim, tempori inserviturus, & quantum contra Caesares valerent Pontificum machinationes, probe perspicuus, seditiosis illis masculis resistit, & Pontifices contra eos defendit. Expeditionem cruciatam contra Turcas *Conradus* itidem suscepit, eoque absente, filius, *Henricus*, Rex Romanorum, electus, fauces imperii tenuit. Cum autem is minor adhuc esset, consilium Rotawilense ideo esse institutum, ut causas imperii tractaret, Rev. Autor contendit. Fata dein & progressus istius expeditionis cruciatæ admodum fuse exponit. *Otonis Frisingensis* vitam hac occasione describit, cum is in comitatu Imperatoris fuerit, eum ex illustri prosapia oriundum fuisse, tandem vero monachum induisse, tradens. Bellum, a Saxonibus contra infideles, juxta septentrionem habitantes, gestum, describit. De turbis, ab *Henrico Leone*, Duce Saxonie, motis, disserit, eisque compositis, *Conradum* de bello contra *Rogerium* instruendo cogitasse, eique Imperatorem Græcum, vi societatis injitæ, suppetias tulisse, nos docet. Mors tamen istius Principis, A. 1152 infecuta, coeptis hisce obstitit. *Fridericum*, Allatiæ & Sueviæ Ducem, a moribundo *Conrado* ordinibus imperii commendatum, successorem ejus fuisse electum, Rev. Autor docet, ac de Guelphorum & Gibellinorum factione, sub finem hujus *Tomi*, accurate disputat.

IL SITO DELL' ANTICA CITTA D'INDUSTRIA, &c.

id est,

SITUS URBIS VETERIS, INDUSTRIÆ,
descriptus & illustratus a JO. PAULO RICOLVI
& ANTONIO RIVAUTELLA.

Augustæ Taurinorum, in typographia Regia, 1747. 4.
Plag. 5.

Indis-

Industriam, Romanorum Coloniam, bis nominat *Plinius*.
 Ejus demum Commentatores non minus, quam Geographi, quotquot fuerunt, de illius situ solliciti, eo loco posuerunt insigne istud subalpinæ Italiz oppidum, quem hodie *Casale*, urbs Montis Ferrati primaræ, occupat. Qua in opinione eramus adhuc, dum, esse nos in errore, doceremur a Duunviris longe doctissimis, *Joanne Paulo Ricolvi*, & *Antonio Rivautella*, illo humaniorum literarum in Collegio Provinciali Taurinensi, hoc Bibliothecæ Academicæ, post Abbatem *Pasiviam*, præfecto; qui non sicuti solum suo restituerunt Industriam, sed illustraverunt etiam, hæc ipsa Commentatione, plena bonæ frugis, illustrem eam Coloniam, repertarum a se nuper Inscriptionum fide. Equam viribus suis materiam scribendi fuisse Clarissimos Viros, vel ex insigni Opere *Marmorum Taurinensium* (quod quoniam *Actis* nostris inseratur, non commitemus,) facile intelligitur. Et profecto, si, quotquot antiqua monumenta scrutantur, eaque deinceps commentariis prosequuntur suis, tanta circumspectione, tantaque accuratone, uterentur, quanta *Ricolvus* & *Rivautella*, Viri Clarissimi, cum in Industriam inquirerent, usi sunt, & ignoraremus multo pauciora in omni antiquitatum genere, & certior de pluribus esset literatus orbis. Ex vero scribens nos, hæc, quæ jam ex doctissima Commentatione excerpta dabimus, testabuntur. Dissertatio tribus absolvitur Capitibus, quibus de modo detectæ Industriæ, de Inscriptione insigni, illic reperta, deque urbis ejus, Romanæque Coloniz, nomine, situ, amplitudine, reliquisque decoribus, eleganter non minus, quam docte, disputatur. Primum eo imprimis pertinet, ut, quam Clarissimorum Virorum circumspectionem laudavimus jam, palam fiat. Est ad dextrum Padi littus XVI circiter ab urbe Taurinensi Pedemontanis miliaribus avulsam oppidum, *Monte di Po*. Illic repertæ sæpius fuerant Inscriptiones variaz, nominibus Magistratum, tam sacrorum, quam civilium, insignitæ; nec difficulter conjectura inde evata est, non tenuem illic urbem fuisse olim positam. Huc se egregium doctissimorum Virorum par ante annos aliquot contulit, si qua

qua forte ratione & nomen urbis, & reliquis ejus habitus, detegi posset. Reperere lapidem rotundum, sed mutilatum injuriâ temporis, in quo clarissime nihilo minus legebatur, dicatam fuisse sumptibus publicis *Cocceja* cuidam statuan, AB. IND. Sumebat hinc vires conjectura de urbe aliquando hie sita, sed accedebat & alia, de ejus nomine; quod minime fugiebat Doctissimos Viros, meminisse *Plinium* urbis *Industrie*, in ea regione quærendæ. Substitisset hic quisvis alius, & repertam a se veterem *Industriam*, confidenter jactasset; Nostri amplius inquirunt aste, quam literato orbi, quod antiquitatis monumentum invenissent, exponerent. Forte fortuna accidit, ut Parochie illius oppidi *Bullas* inspicerent, legerentque, *S. Joannis Baptista de Lustria* in illis perpetim Ecclesiam eam vocari; inde recte suspicabantur Viri Doctissimi, *Industrie* nomen, (quod & in *Plinii* editionibus aliquot in vocem *Illustria* transformatum reperitur,) depravatam successu temporis, in illud *de Lustria* abiisse. Accedebat & hoc, quod, qui ea loca incolunt, referrent, in vallibus Padq vicinis non obscura veteris cujusdam structuræ monumenta, immo & numismata, plus vice simplici reperta fuisse. Datum ergo id negotii duobus inquilinis, uti hiberno tempore, locis aliquot indigitatis, terram foderent, deque repertis omnibus redderent rationem, quantocius possent. Fodiunt, cameram detegunt, inventiant numos, tandem & metalli tabulam, Inscriptionem, quæ sequitur, ornatam:

Genio. et. Honor

L. Pompei. L. F. Pol. Heren-

niani. Eq. Rom. Eq. Publ.

Q. Acr. Pet. Alim. Aedil.

IIVIRO. Curatori.

Kalendarior. Rei. P.

Collegium. Pasto-

phorum. Indus-

trienfium. Patro-

no. ob. merita.

Hujus

Hujus demum monumenti, omni exceptione majoris, testimonio confirmati Viri Doctissimi, de reperto Industriae, veteris Romanorum Coloniae, situ, eo minus ambigebant, quo evidentius & Industriarum nomen, & ipsa tabula, quadratum oblongum referens, nihilque non exhibens elegantiae illorum temporum, id loquebantur. At, si quid forte dubii superesse poterat, omne id nomen artificis, insulae parti tabulae (*nella cornice*) insculptum, ademit. Ita vero habet:

T. Gra. Trophimus. Ind. Fac.

Hanc ipsam Inscriptionem eximia hac Dissertatione ita restitunt Viri Clarissimi:

Genio & honori Lucii Pompeji, Lucii Filii, Pollia Herenniani, Equiti Romano, Equo Publico (scil. donato), Quaestori Aeriarii Publici & Alimentorum, Aedili, Duumviro, Curatori Kalendariorum Reipublicae, Collegium Pastophorum Industriarum, Patrono ob merita.

Altero Dissertationis Capite, quotquot sunt Inscriptionis verba, docte exponuntur, nisi quod brevius; quod tamen propterea factum est, quia uberiores omnium earum rerum discussionem illustrationemque peculiari volumini, quod Antiquitates cis- & trans- Alpinas complecteretur, servare volebant Viri doctissimi. Indicatum nihilo minus est, quicquid ad intelligendam eam Inscriptionem pertinet. Ad verba: *Genio & Honori*, istud annotatum legimus, non divinitates hic intelligi, ut in aliis Inscriptionibus, debere, ubi alius casus vocibus illis jungitur, e. g.:

HONORI

MEMMIO. VITROSIO. ORFITO.

sed jungenda esse, quae sequuntur, utque adeo significant lingua Italarum: *alla bontà ed ornatezza di Lucto Pompeo, &c.* Liceat nobis, pace Virorum Clarissimorum, de hac primarum vocum interpretatione ingenue fateri, nos eam priori longe postponere. Nam & insolentior est, quam ipsi praferunt, & si quid videmus, omnis, quae sequitur, dignitatum congeries, mutato casu Dativo in Genitivum, praeter necessita-

Sss

cessita-

cessitatem turbatur. De Tribu *Pollia*, una ex rusticis, hoc observatur, quod pleraque marinora, in regione Pedemontana ad hunc usque diem reperta, vel hujus, vel tribus *Stellatina*, mentionem faciunt; unde conjicitur, in has duas tribus fuisse omnem eam agrum divisum. Verba: Q. ER. PET. ALIM. mendose insculpsit tabulae, quisquis ille fuit, *Trophimus Industriensis*, quod *Quaestor Aerarum Publici, & Alimentorum*, adeoque Q. Er. P. & Alim. indicandus fuit; quemadmodum interpretantur Viri Doctissimi. Fatentur illi, ratiores esse Quaestorum Aerarum Publici exempla, obvia Quaestorum Alimentorum, e. c.:

N. PETTIO, N. F.

GAL. RUFO.

II. VIR. Q. ALIMENT. &c.

etsi, quid Alimentorum Quaestores habuerint numeris, nondum satis constat. Erat alendis pueris puellisque pauperibus suadus destinatus apud Romanos veteres, teste *Dione Cassio, Aurelio Victore, Spartiano, & Capitolino*; qua in re *Trajanus* inprimis liberalitatem laudat *Plinius*. Quid impedit, quo minus, hujus potissimum aetate, alimentorum istiusmodi Quaestores constitutos dicamus, qui & fundo illi attenderent, & alerent ex eo beneficii hujus non indigos modo, sed eodem dignos etiam. Sed aliter eam dignitatem interpretantur Viri Clarissimi, quorum iudicio facile cedimus. Nempe, variarum Inscriptionum, quas *Gruterus* annotavit, fide, istud negotii dant Alimentorum Quaestori, ut militibus Romanis de victu necessario, ea in regione, quam transirent, prospicerent; indeque enata postmodum Praefectorum annona, annona Curatorum, Procuratorum ad alimenta, Praefectorum alimentorum, denique & Quaestorum alimentorum, nomina. E. g.:

T. Flavio . . . Proc. ad Alim. Ital.

vel: Q. Val. . . . Pros. Aliment.

Quodsi *Sertorius Ursinus*, uti confidenter opinatur, fuisse in Romanis Alimentarios Aediles, qui pauperum puerorum puellarumque curam gererent, testimoniis confirmavisset, aut rationi-

tionibus, possent hæc Inscriptionis verba: Q. ER. P. ET ALIM. EDIL. ita exponi: *Questori Ararii Publici, & Alimentario Edili*: quod tamen quia non fecit, neque factum est adhuc a quocunque alio, merito cum clarissimis Dissertationis Editoribus vocem *Edilis* separamus a prioribus, & consueto more interpretamur. De *Curatoribus Kalendariorum Reipublicæ Norisus* excitatur *Cenot. Pis. pag. 59*, additis Inscriptionibus, quibus *Honorati, ad curam Kalendarii Reipub. Eclanensium*, fit mentio. Geminos fuisse *Pecunia publicæ Curatoribus*, scribunt Viri Doctissimi, qui in Inscriptionibus memorantur, *Opere Sciensens T. II pag. 377*. Quod ad *Pastophorum Collegium* attinet, nemini dubium, quin a *πασός*, voce Græca, vestis speciem indicante, *Pastophori*, id est, istiusmodi veste induti, dicti fuerint; sed, cujus divinitatis fuerint sacerdotes, de hoc nondum convenit. Sunt, qui, quod *πασός* & *thalamum Luciano* significat, ipsaque *Venus*, quasi thalamifera, *Pastophoros* dicta reperitur, Collegium istud *Veneris* Sacerdotum fuisse, sibi persuadent. Nostri, *Apulejo* duce, qui *Lib. XI Metamorph.* extremo *Pastophorum Isidis*, totidem verbis, mentionem facit, existimant aliter; *Deæ Isidis* sacerdotes fuisse scribunt, quod summorum Sacerdotum genus ab *Ægyptiis Romani* mutuo sumserint. At enim vero, fateamur, necesse est, nobis aliter videri. Licet hunc in modum conjectari: *Dendrophori*, teste *Artemidoro*, ii vocabantur, qui in honorem Dei alicujus, quisquis ille demum fuerit, arbores stirpitibus excisas per urbem humeris ferrent, atque ita religionis (superstitionis dicere debebamus,) peculiare quid præferrent; *Cistophori* in *Asianorum* numis, non Deo unidicati, sed omnes ii, appellabantur, qui mysticorum sacrorum arcana, cistis inclusa, circumgestarent; quid, si eadem ratione *Pastophori* dicti, quotquot *Numiis* onjuncunque honori, veste insolita induti, peculiarem, cum religione, venerationem testificarentur, haberenturque dein pro *Dei illius Deæque Sacerdotibus*? Neque ex *Inscriptione*, edita a *Viris Clariss.*, aliud quid patet, quam quod & *Industria vetust*

horum hominum catervam aluerit. Unius Dez Sacerdotes fuisse Pastophoros, nondum credimus: etsi id facile largimur, omnem eum ritum fuisse ab Ægyptiis forte petiturum; quod notissimum est, Romanos omnium pæne gentium religiones domi suæ adoptavisse. Absit vero a nobis, ut *Antonio Rivantella*, Viro Clarissimo Doctissimoque, in isto eruditionis genere, uti in reliqua re literaria omni, exercitatissimo, literam eapropter intentemus: quod non inodo humanitatem ejus, ejusque in meliores literas merita, omnibus omnium Pastophororum Collegiis longe anteponimus, sed quod etiam sperare nos jubet eximii Viri pertinax atque indefessa industria, fore, ut, quicquid de Pastophororum Collegio, post Doctissimorum Virorum, & nuperas admodum *Biedermannii*, Viri Clarissimi, disceptationes, dubii atque incerti superest, id omne, ubi insigne *Antiquitatum agri Pedemontani* volumen, in quo jam desudat, prodierit in lucem, (quod ut propediem fiat, totius Republicæ literariz causa, vehementer optamus,) penitus tollatur.

Capite ultimo, quod *tertium* est, de vero Industrix situ, amplitudine, & habitu reliquo, disseritur, docte ubique, & Inscriptionum fide; quarum ope propediem illustrabuntur 1) veteris urbis *Cimella*, prope Nizzam, situs, quo loco Amphitheatrum, alisque Romanæ magnificentiz monumenta, supersunt; 2) *Tractus via* cujusdam *Romana*, in eadem regione Nizzana, ignoratus adhuc Geographis, qua per Turbiam Vintimigliam itur; ex columnis miliaribus, quarum una *Viam Juliam Augustam* nominat, *sumtibus Adriani Imperatoris reparatam*, inde a flumine Trebbia; 3) *Augusta Vagienorum*, *Plinio* nominata, ex monumentis, *Centalli*, quod oppidum sex miliaribus Pedemontanis Cuneo distat, reperiis; in quibus inscriptiones sunt diversorum Magistratum, Duumvirumque, nominibus insignes; 4) *Vallis Ducatus Aostensis*, antiquitatum Romanarum, atque Inscriptionum, omnium pæne, tota ea Regione, ditissima, a nullo adhuc Antiquariorum ex merito illustrata; illic ruinz Theatri, variz pontium reliquiz, quibus Romanorum legiones in Galliam tra-

traicerent ex Italia, vel in Germaniam, aliaque plura visuntur; 3) *Populi in arcu Susano nominati*. Quæ omnia quantum & Geographiæ veteri, & antiquariæ rei universæ, sint lucem fœneratura, facile intelligitur. Industriam, ut ad argumentum Dissertationis revertamur, *Plinius Lib. III Cap. 5* cum aliis Liguriæ urbibus confuse nominat; idque *Cap. 16* iterum, ubi decursum Padi describit; ad quæ postmodum *Plinii* loca conjecturarum suarum camarinam Commentatores alleverunt, ne nihil dixisse eam in rem viderentur. Quod antiquius Industriæ nomen est, *Bodinomacum*, Ligustica lingua *Padi profunditatem* significat, quem Ligures *Bodinam* appellant; estque hodie adhuc collis, planitie Industriæ immixtus, ab inquilinis *Mondicoi* dictus, corrupta sine dubio voce. *Urbis Ludov. della Chiesa*, in Historia Pedemontii, de Industriæ situ caute pronuntiat: *Industria, -di cui ne se n'ha chiarezza*; reliqui omnes, qui meminerunt Industriæ, recentiores Scriptores Casalese putabant, falso, ut jam patet. Nempe induxit eos in errorem Inscriptio reperta & asservata Odolengi, apud *Gruterum p. 431 n. 65*:

T. LOLLIVS. T. LOLLI. MASCVLVS
 IIII VIR. BONDICOMIENSIS.
 HIC. PROPTER. VIAM. POSITVS.
 VT. PRÆTEREUNTES. DICANT.
 L O L L I. A V E.

quasi vero illic sita Industria, ubi situs Lollius; hunc IIIvirum Bondicomensem obiisse Odolengi, hac Inscriptio doceri potest; non autem, quod eo loco Bodinomacum positum fuerit, quo reperta Inscriptio. Prostant monumenta, quæ Bondicomenses Romæ mortuos, & alibi, memorant; quid inde ridiculi sequeretur? Accedit, quod Inscriptio illa, observante *Cellario*, suspecta jam visa est *Cluverio*, litiganti eapropter cum *Holstenio*, neque immerito. Nihil habet Romanæ elegantix; nihil concinnæ brevitatis; quicquid indicat, frigidum pæne est, reliqua. Post lectam vero Doctissimorum Viro-
 rum de Industria Dissertationem, quasque illic IX ineditas In-

scriptiones publici juris fecere, res in aprico est, & extra omnem dubitationem posita. Adscribimus eas, quotquot sunt:

1. A. HOSTILIO. A. F.
PAP. PATRONO.

2. C. AVILIO. L. F.
POL. GAVIANO.
FLAMINI DIVI
CÆSARIS
PERPETVO.
PATRONO. MVNICIPI
TRIB. MILIT. LEG. III.
GALLICÆ.
D. D.

QVO. HONORE. CONTENTVS.
IMPENSAM. REMISIT.

3. N. MINIO A. F. POL.
ANNIVS.
PRIM. . . . IRO. PRÆF. EQ.
COM. VI. Q.
HONORIS. CAVSSA. LOCVS.
EX. D. D. DATVS. V. F.
s)bj. ET
MINIÆ ANN. F. ET. TVLLIÆ.
VXSORI.

4. C. LOLLIO.
C. LIB. PAL.
AGRAVLO
COLLEG.
CENTONAR.

Q. H. C. J. R.

5. . . . COCCEJÆ. . . .
HA EG. AB. IND.
. . . . FVNERE. PV.
ET STATVAM.

6. L. FVL FENIVS. T. F. SIBI
ET L. FVL FENIO. L. F. SECVNDO.
FILIIS. SVIS. V. F.

7. . . . T. . . . SIBI.
. . . . EIO. P. F. NIGRIN.
V. F.

8. IMP. CÆSARI.
AVGVSTO.
D. D.

Ex quibus omnibus, atque imprimis ex Inscriptione postrema, Coloniz Industrienfis antiquitas sine ulla difficultate colligitur. Quod reliquum Commentationis est, descriptione Tripodis, illic inventi, absolvitur; de cuius pretio, sane inestimabili, nihil addimus, propterea quod Volumine *Antiquitatum Pedemontii*, cuius spem faciunt Clarissimi Viri, plaue illustrabitur. Atque hic eruditissimæ Commentationis habitus est, ita omnino comparatus, ut Doctissimorum inde Autorum & ingenii præstantia, & egregia in rem publicam literariam merita, eluceant. At, heus! unum illorum, in laudatissimo curriculo, in ipso vitæ apparatu, vita destituit; magno & universæ rei literariæ, & fidelissimi laborum focii, *Antonii Rivarolla*, Viri Clariss. incommodo. *Paulum Ricotivum* lugemus, Abbatem, honestissimis parentibus, in Comitatu Nizzano, natum, & quod ad immortalem ejus laudem imprimis pertinet, melioribus literis juvandis. Posteaquam is, in Collegio Provinciali, quod vocant, Augustæ Taurinorum, omnibus iis artibus, quibus formari prima ætas, atque ad literarum amorem duci, solet, animum excoluisset; facile, non ita multo post, Præfecturam hoc ipso Collegio meruit, eoque munere tam egregie defunctus est, ut nihil vel dexteritatis, vel solertiz, passus in se fuerit desiderari. Linguarum certe, atque in his Græcæ potissimum, Latine, Anglicæque, peritissimus fuit; Poeta Latinus & Italus, qui ad veterum elegantiam quam proxime accederet; Mathematicum præterea, Geographiz veteris, omnisque rei antiquariæ, gnarissimus; quæ postrema non *Marmora Taurinensa* solum, sed & Industria detecta, evidentissime testantur. Cui cognoscendæ antiquitatis desiderio ut satisfaceret, varia, eaque molestissima, itinera, omni circum regione, instituit, atque tantum omnino profecit, ut de infinitis præne antiquitatibus detectis, expositis, illustratis, obstrictum se illi debeat literatus orbis obligatumque profiteri. Atque hac, nunquam interrupta, laborum ferie, fieri non potuit, quin & sanitati officeret, & properaret ad metam, ad quam veniendum est etiam cunctantibus. Quintum incuntes XLVIII anni diem extremum habuit, relicto,

quot.

quotquot eum noverant, omnium fidelissimo in primis laborum socio, Cl. *Rivaella*, Abbati, nunquam intermorituro sui desiderio. Neque vero est, quod dubitemus, eum, ad quem ex primum desideratissimi Viri obitu precipue luctus partes venerunt, *Antonium Rivaellam*, Virum Eruditissimum, & qui suo merito partem laudum *Ricovianarum*, ex laborum societate, æqualem tulit, tanti tamque egregii viri jacturam scriptis doctissimis, quibus elucubrandis æquali ardore insudavit, compensaturum. Quod ut cumulatissime faciat, fatisque ad invidiam secundis utatur, reipublice literarum causa, vehementer optamus.

JOANNIS HEUMANNI, JUR. PROFESSORIS A'ORSINI, Opuscula, quibus varia Juris Germanici, itemque Historica & philologica, argumenta explicantur.

Norimbergæ, sumptibus Joannis Georgii Lochneri, 1747, 4-Alph. 4 plag. 1, cum Tabulis æn. 3.

Quamquam antiquæ leges Germanicæ ad causas in foris nostris dirimendas parum utilitatis afferre videntur, propterea quod ad hodiernum patriæ nostræ statum vix transferri queant, insuperque & peregrina, quæ recepimus, jura, & nostrorum Principum, quas, re ita suadente, evulgant, constitutiones earum legum luminibus vehementer officiant; ea tamen venerandæ antiquitatis Germanicæ rudera prorsus velle negligere, impium profecto & nefas foret. Cum enim præstantissimi Jureconsulti in reliquiis Juris Romani, legibus regii & decemviralibus, nec non edicto Prætoris perpetuo, colligendis & restituendis laudem quæsierint, quibus tamen omnibus tribunalia nostra facile possent carere; nonne multo adhuc honestius illi agere dicendi sunt, qui Germanici Juris antiquitates diligentius scrutantur, & majorum nostrorum instituta perpetua sepeliri oblivione, non suunt. Laude igitur sua non defraudandum est Cl. *Heumanni* consilium, qui va-

ria,

ria, quæ subinde composuit, opuscula, juris patrii antiquitates, una cum quibusdam Philologiæ & Historiæ capitibus egregie illustrantia, in unum volumen collegit, & cum lectoribus communicavit, quorum jam singulorum contenta pro instituto nostro exponemus. Agnens in his opusculis ducit *Orationem, de nemathestia veterum Germanorum, virtutis specie vitiosa.* Sub Germanorum nomine omnes gentes, unam Germanorum linguam, eosdemque mores, habentes, comprehendit. Vitiolorum & iniquitatis earum legum causas ex præpostera pietate & fortitudinæ Germanorum Cl. Autor repetit. Principia igitur religionis, & cultum Deorum, Germanis solentem, diligentius exponit, & varia instituta, inde profecta, enarrat. Ita, equorum prælegia & monitus maximi fecisse Germanos, monet, eamque rem occasionem præbuisse legibus, quæ homicidium pœna pecuniaria, equi furtum autem morte, expiandum sanciebant, contendit. Gladium pro Deo habuisse Scythas, ex *Pomponio Mela* comprobatur, ideoque super gladio jusjurandum præstitisse, ac fœdera sancivisse gentes septentrionales, monet. Probationum vulgariùm genera ex superstitionis itidem fonte profluxisse, docet, earumque usum inter Germanos ethnicor. rariorem, inter Christianos contra frequentissimam, fuisse, observat. Ob præpostera fortitudinis studium atrocina apud eos fuerant permissa, cum, *Tacito* teste, omnes terras fortibus viris naturam aperuisse, somniaverint. Fidem constantem servasse Germanos, Cl. Autor concedit, hac tamen divina virtute eos ad asperitatem abusos esse, monstrat, cum *Herodotus* de Scythiis narret, eos arctissimum fidei & amicitie fœdus ita sancivisse, ut in conviviis se mutuo amplexi, venas in fronte scinderent, & sanguinem defluentem in poculo miserent; biberentque. Ex his autem sequi, non tam fideles, quam potius pervicaces, fuisse Germanos, Cl. Autor concludit. Excipit eam Orationem explanatio antiqui Codicis juris Bavarici, cui tractationem de Bojis, eorumque legibus, Cl. Autor præmittit. A Celtis & Gallis Bojos oriundos esse, contendit. Post *Marobadum*, Marcomannorum regis, inruptionem, historiam Bojorum valde incertam esse, neque

Pag. 5.

6.

7.

9.

H.

- satis constitui posse, quas in sedes Boji concesseriat, conqueritur. In unam cum Marcomannis victoribus rempublicam Bojos coivisse, eorumque nomen assumfisse, statuit *Velferus*, & post eum *Leibniti* in *Præfatione, Annalibus Adlætorii* præmissa, cui sententiæ Cl. Autor calculum suum adjuccere nullus dubitat. Bojoarios, quos pro una gente cum Bojis habet, *Theodorici*, Gothorum regis, potestati subiectos fuisse, ipsi verisimile videtur. Post decessum *Theodorici*, Francis subiecti sunt, id quod variis rationibus Cl. Autor comprobat, leges, a Francorum regibus huic genti præscriptas, exponens. *Ludovico*, regi Germaniæ, *Ludovici Pit* filio, Bojoariam ex hereditate paterna cessisse, observat, qui etiam nonnumquam rex Bojoariæ appellari consuevit. Leges inde Imperatorum ac Regum Germaniæ, Bojis præscriptas, enarrat, legem tamen antiquam Bojoariam neutiquam hoc pacto abrogatam esse, nos docet. Codicem deinceps juris Bavarici describit, eumque, autoritate filiorum *Ludovici* Bavarici, A. 1346 publicatum esse, observat. Codices manuscriptos, & antiquas Codicis juris Bavarici editiones varias, recenset. Præfationem & indicem titulorum istius Codicis exhibet. *Albertum*, filium *Ludovici* Bavarici quintum, qui Baviarum inferioris parte Straubingana potitus est, hunc juris Bavarici Codicem recepisse, statuit, & exinde clarum fieri, cur hic Codex in superiore potissimum Bavaria, ejusque partibus Alpinis, vigeret, contendit. Hodie nondum omnem istius Codicis autoritatem collapsam esse, sed per multa ejus capita, vel integra, vel parum mutata, in constitutiones novas migrasse, contendit, quanvis nonnulla ex Jure Romano eisdem immixta esse, concedat. Inter fontes, ex quibus jus Boicum manavit, primo loco Cl. Autor jus naturæ collocat, varia etiam ex Jure Canonico, & feudali Longobardico, in eo comparere, contendens. Juris civilis Romani raris admodum vestigia ibi occurrere, monet. Juris antiqui Saxonum provincialis, quod vulgo *Spetulum* Saxonum dicitur, foetum, hunc juris Bavarici Codicem dicendum esse, & aliquot constitutiones, iisdem verbis, quibus *Reptovius* usus est, conceptas, in eo deprehendi, observat. Varia etiam

pla

placita legum Boicarum conditores scribi iussisse, quæ ad verbum Speculator Sævus tanquam consuetudines enarravit, commemorat. Interim tamen, communes omnis Germaniæ consuetudines Bojos in scripturam redegit, & huic compilationi inseruisse, contendit, quæ quamvis in Saxonico & Suevico Speculo itidem essent, exinde tamen nihil aliud posse colligi, Cl. Autor urget, quam quod Boji, aliorum Germanorum exemplo incitati, suas consuetudines, una cum iis, quæ ipsis cum aliis communes erant, literis ordinate mandarint. Variæ enim in illis Speculis occurrere, quæ in Codice juris Bavarici exulant, Cl. Autor monet. Ex Germanicis igitur potissimum moribus hic Codex compilatus est. Singulares Germanicæ consuetudines in Tit. XVI, 12, in genere confirmantur, cum omnium earum recensionem Codex non caperet. Particularium quoque Germanicæ consuetudinum, quæ in civitatibus extra Bavariam constitutis vigeant, sæpius hunc Codicem meminisse, Cl. Autor nos docet. Præstantiam earum legum valde prædicat, ipsius dein Codicis textum exhibens, ejusque contenta & epitomen exponens. Cum in chartis Bavaricis *Salmannorum* mentio frequentissima injiciatur, de his in peculiari Commentatione Cl. Autor, antiquitates quippe Germanicæ diligentissime investigans, tractavit. Quo latius vocabulum *sal* patet, eo plura *Salmannorum* genera fuisse, observat. Vocem igitur *sal* a vocabulo *bol*, quod idem est ac *telare*, derivat, eaque voce *palatium* indicari contendit. *Salmanni* vocabulum *palatium* esse, monet, hocque homines curiales nonnunquam denotari, observat. *Curio*, sive *curtis*, etiam prædium rusticum, sive possessionem, denotat. Quemadmodum igitur *Sal-Bücher* libri censuales curiarum vocantur; ita *Sallente*, sive *Salmanni*, tales Cl. Autori fuisse videntur; qui dominio emphyteusico, vel jurisdictionis patrimonialis, ex prædio censum porrigebant. Cum autem curiales etiam dicantur, qui Principi ad latus sunt; inde *Salmanni*, sive homines salici, vel salii, aulicos denotasse videntur, quamvis, an unquam *Salmanni* dicti fuerint aulici, certo constitutere non audeat. Frequentissimam iterum ac certissi-

Pag. 47.

54 seq.

184 seq.

289.

291.

294.

292.

nam Salmannorum significationem a verbo *fallen*, id est *trahere*, defumi, constituit. *Salmanni* igitur, si ea vox latius capiatur, omnes sunt, quorum fidei, aut fidelibus inanibus, non nihil committitur. Contractus nimirum data dextra confirmari, & fidem hoc pacto interponi apud veteres Germanos consuevisse, Cl. Autor multis testimoniis confirmat. Pactum fiduciae inter Germanos, contractum celebrantes, frequentissime intercessisse, variis exemplis docet, neque ad omnem traditionem duas tantum personas concurrisse, sed nonnunquam coram Rege, vel Comite, & Scabinis, vel Missis dominicis, traditiones peragi suevisse, monstrat. Nonnunquam traditor fiduciarius arcebat, & hinc aliud est tradere manu propria, aliud per manum alterius. Primis jam Germaniae temporibus sponsores ejusmodi contractibus adnotos esse, quamvis Salmannorum nomen nondum praeseferrent, Cl. Autor docet. Mos erat Germanis, ut conventiones suas execrationibus, penis, cautionibus, testibus, manirent, sed, haud postremum fidei in contractibus servandae praesidium Salmannos fuisse, Cl. Autor existimat, eaque rem quamplurimis testimoniis stabilit. Cum igitur Salmanni fulera rerum gerendarum essent, & securitatis causa traditionum negotiis adnoverentur, exinde palam fieri Cl. Autor dicit, eos personis contrahentibus non multo inferiores esse debuisse, quamobrem & plures interdum advocabantur. Imo exinde sequitur, ut plus illi, quam testes, valuerint, quanquam & ipsi nonnunquam testes egerint. Inde praeterea facile intelligi potest, quare Salmanni post Saeculum XIV, & nostro in primis aevo, quo securitati nostrae vel judiciorum auctoritate, vel fidejussoribus, vel alia ratione, prospicimus, rarius occurrant. Salmannos saepius *delegatores* vocari, Cl. Autor monet, eos tamen a delegatoribus, quorum in Jure civili mentio fit, differre, simul observat. *Delegare* hic nihil aliud est, quam dare, committere, unde etiam *in manus allegare* dicebatur, cujus formulae quamplurima exempla Cl. Autor profert. Cum Salmanni quasi instrumenta tradenda essent, eos etiam *mediatores* vocatos esse, observat. Vocan-

Pag. 297.

298.

300.

308.

vantur etiam *advocati & defensores*, quia plurimæ traditiones fiduciaræ ad Ecclesias pertinebant, quales advocati Theodisce *mundiburdi* ab Anglo-Saxonico *mund*, manus, dicebantur, quamvis, hoc nomen Salmannis etiam in aliis extra Ecclesias celebratis negotiis tributum esse, Cl. Autor existimet. *Conservatorum* etiam & *executorum* nomine veniunt, propterea quod, voluntatem defuncti, in testamento propositam, exequi, ipsorum munus fuit. Testamenti executores aliquando *fidejussores* dici, *Cangius* jamjam probavit. Sub nomine igitur fidejussoris Salmannum nonnunquam intelligi, ob documenta quædam, in medium prolata, Cl. Autori verosimile videtur. Nostra temporâ Salmannos non penitus ignorare, quamvis eorum nomen non amplius audiatur, idem contendit. Hodiernum mediatores & guarandi in usu sunt, & fiduciam Germanorum, Romanæ non per omnia similem, per omnem Tere nostram Jurisprudentiam esse disseminatam, variis exemplis ostendit. Ino, denominatorum (*der Genannten*) ordinem, in Norimbergensi civitate introductum, Salmannorum faciem referre, contendit, & textus quosdam antiqui juris Norimbergensis, in quibus Salmannorum sæpius fit mentio, illustrationis causa apponit. Dixerat in Oratione *de Nomothesia veterum Germanorum, virtutis specie vitiosa*, Cl. Autor, liborum dulciartorum, in quibus formandis Norimbergenses eminent, originem ad festa Juliensia referri posse. Postea autem, sive argumenti dulcedine, sive alia forsitan causa, impulsus, majori cura eam rem scrutatus, in peculiari disquisitione bellaria hæc lectoribus proposuit. In etymologia horum liborum edisserenda, multus est, & vocem *Lebkuchen*, qua insigniri sueverunt, a *labben*, *labere*, derivat. Synonyma vocis quamplurima affert, quæ inter vox *Pfefferkuchen* hodie est frequentissima. Liba quondam in sacrificiis adhibita esse, satis notum est. Exinde autem morem existisse, ut, missis libandi ritibus, memoriæ causa, certis diebus, pane, & forma & materia a quotidiano diverso, vescamur, aut eundem aliis dono demus, observat, idque quamplurimis exemplis illustrat. Inter partes, ex quibus istæ placentiæ compo-

Pag. 313.

316.

321.

326

nam Salmannorum significationem a
dere, defumi, constituit. *Salmann*
 capiatur, omnes sunt, quorum f
 nonnihil committitur. Co
 confirmari, & fidem hoc
 manos consueviffe, Cl
 Pactum fiduciz inter
 quentissime inter
 omnem traditi
 nonnunquam
 dominici
 nun
 est

Atque
 as fama
 Germa
 conficien
 atinere, Cl
 lectu non in
 Epistolas quas
 onialem, quz, in
 Avena, singulari lan
 est illis Epistolis vitz
 iz epistolaz tot fabulis
 titum, & hujus generis
 atentorum lectoribus no
 , quamvis quzdam gemam
 exinde status Ecclesiarum
 omunio sub utraque specie,
 contentiones inter sacerdotium

& imperium, quzdam
 ad textus illustrationem nonnihil facientes, his Epistolis
 Autor attextuit. Nunquam interim tales epistolas in
 ter Opuscula Juris Germanici quzssiviffemus, atque simal mira
 mur, non, unde eas depromferit, & quis vitz ejus descriptio
 nem concinnasse ipsi videatur, a Cl. Autore fuisse annotatum.
 Cum vero multa vocabula Theotifca in epistolis illis com
 pareant, quz ab usu seculi nostri abhorrent, ea quidem Cl.
 Autor apponit, & interpretatur. Prodiit anno hujus Seculi
 tricesimo quarto Schediasma, quod inscribitur: *Der erste Aus
 zug von einigen die Teutsche Sprache betreffenden Stücken*,
 quod a Viro Cl. *Joanne Leonbarde Frischio* fuisse compo
 situm, Autor nos docet. Hunc *Frischium* in investigandis verbo
 rum originibus egregie excelluisse, contendit, &, ut scripta
 ejus, quz moriens reliquit, cum orbe literato communicen
 tur, optat. Selectis tamen ejus observationibus scholia quz
 dam breviora hic addidit, probabilibusque ejus opinionibus
 alias probabiles adjunxit, nonnihil etiam ab eodem discessit.

Pag.

405.

465 seq.

De Grammatica itidem universali meditationem addidit.
 Doum,

Deum primum nomina rebus nonnullis imposuisse, incertum tamen esse, an hæc, quæ in sacris literis legimus, cum illis plane congruant, dicitur. Eas voces a Deo naturæ rebus convenienter formatas esse, existimat. Protoplastos rebus naturam distinctius, quam nos, perspexisse, adeoque illis tribula rebus consentanea magis in promptu fuisse, iudicat. Quam primam voces naturales tenuisse, easque perquam communes fuisse, contendit. Inde, linguam Hebræam antiquis annumerandam esse, si recentiora, quibus abundat, seponas, concludit. Linguam primam ex turbatione in Babelica servatam fuisse, putat, nec illam turbationis diu durasse, sibi persuadet. Plurimas linguas, quæ hodie utimur, indicia linguæ primæ adhuc referre, puritatem linguarum, ex migratione gentium, hospitibus, & innovandi studio, existisse, statuit. Ex inæquitate eorum, quæ plurimis linguis communia sunt, unam universalem deduci, sibi persuadet. In linguis paucas consonantes adesse, monet, earum talium alias ejusdem generis continere, dicitur, eamque rem variis exemplis illustrat. Vocales antiquos pronuntiando vocibus inseruisse, pro literis tamen eas non habuisse, monet, exemplo Hebræorum, qui puncta vocalia sæpius omittunt, & Samaritanorum, qui iisdem plane carent, eam observationem confirmans. Unam vocalem reliquarum vicem sustinere posse, urget, ideoque diphthongis opus non esse, quibus etiam linguæ orientales prorsus fere carent, concludit. Accentus Græcorum subinde fallere, iudicat, multas linguas accentibus carere, statuens. Partes orationis constituit tres, nomen, verbum, particulam. Articulum non requiri, eodemque linguas orientales plurimas, itemque Latinam, carere, urget. Nominibus nullum genus assignari vult, nisi re ipsa ad genus vel masculinum, vel femininum, pertineant. Nomina etiam tempora admittere, statuit. Numeros, in singularem & pluralem dispescit, duali non opus esse, pronans. Casuum obliquorum numerum arbitrium esse, existimat. Una declinatio ipsi instar omnium est.

474

475

etiam

Pag. 329.

nuntur, mel eminet, id quod & in sacrificiis, & aliis actibus religiosis, frequentissime adhiberi consuevit. Quamvis fama harum placentarum plurimas provincias, etiam extra Germaniam sitas, pervagata sit, artificium tamen earum conficiendarum ad singularia civitatis Norimbergenfis pertinere, Cl. Autor urget, variasque historiolas de hisce libis, lectu non injucundas, adstruit. Adjunxit huic disquisitioni Epistolas quasdam, ad *Margaretham Ebneriam*, sanctimoniam, quæ, in monasterio Maria-Medingensi Seculo XIV vivens, singulari sanctitatis laude floruit, scriptas. Præmissa est illis Epistolis vitæ *Ebnerianæ* descriptio, quæ pariter ac ipsæ epistolæ tot fabulis & nugis, de comparationibus v. c. spirituum, & hujus generis pluribus, scatent, ut, recensione contentorum lectoribus nostris tædium creare, nefas ducamus, quamvis quædam gemarum in hoc sterquilinio lateant, & exinde status Ecclesiarum istius temporis corruptissimus, communi sub utraque specie, illo adhuc ævo usitata, nec non contentiones inter sacerdotium & imperium, queant cognosci. Breves quasdam annotationes, ad textus illustrationem nonnihil facientes, his Epistolis Cl. Autor attextuit. Nunquam interim tales epistolas inter Opuscula Juris Germanici quæsvissemus, atque simul miramur, non, unde eas depromserit, & quis vitæ ejus descriptionem concinnasse ipsi videatur, a Cl. Autore fuisse annotatum. Cum vero multa vocabula Theotisca in epistolis illis compareant, quæ ab usu sæculi nostri abhørent, ea quidem Cl. Autor apponit, & interpretatur. Prodiit sano hujus Seculi tricesimo quarto Schediasma, quod inscribitur: *Der erste Auszug von einigen die Teutsche Sprache betreffenden Stücken*, quod a Viro Cl. *Joanne Leonbardo Frischio* fuisse compositum, Autor nos docet. Hunc *Frischium* in investigandis verborum originibus egregie excelluisse, contendit, & ut scripta ejus, quæ moriens reliquit, cum orbe literato communicentur, optat. Selectis tamen ejus observationibus scholia quædam breviora hic addidit, probabilibusque ejus opinionibus alias probabiles adjunxit, nonnihil etiam ab eodem discessit. De Grammatica itidem universali meditationem addidit.

46; seq.

Doun,

Deum primum nomina rebus nonnullis imposuisse, incertum tamen esse, an hæc, quæ in sacris literis legimus, cum illis plane congruant, dictitat. Eas voces a Deo naturæ rerum convenienter formatas esse, existimat. Protoplastos rerum naturam distinctius, quam nos, perspexisse, adeoque illis vocabula rebus consentanea magis in promptu fuisse, judicat. Linguam primam voces naturales tenuisse, easque perquam simplices fuisse, contendit. Inde, linguam Hebræam antiquissimam annumerandam esse, si recentiora, quibus abundat, inventa seponas, concludit. Linguam primam ex turbatione linguarum Babelica servatam fuisse, putat, nec illam turbationem nimis diu durasse, sibi persuadet. Plurimas linguas, quibus hodie utimur, indicia linguæ primæ adhuc referre, putat. Diversitatem linguarum, ex migratione gentium, hominum imperitia, & innovandi studio, existitisse, statuit. Ex investigatione eorum, quæ plurimis linguis communia sunt, linguam aliquam universalem deduci, sibi persuadet. In lingua universali paucas consonantes adesse, monet, earum tamen nonnullas alias ejusdem generis continere, dictitat, eamque rem variis exemplis illustrat. Vocales antiquos pronuntiando vocibus inseruisse, pro literis tamen eas non habuisse, monet, exemplo Hebræorum, qui puncta vocalia sæpius omittunt, & Samaritanorum, qui iisdem plane carent, eam observationem confirmans. Unam vocalem reliquarum vires sustinere posse, urget, ideoque diphthongis opus non esse, quibus etiam linguæ orientales prorsus fere carent, concludit. Accentus Græcorum subinde fallere, judicat, multas linguas accentibus carere, statuens. Partes orationis constituit tres, nomen, verbum, particulam. Articulum non requiri, eodemque linguas orientales plurimas, itemque Latinam, carere, urget. Nominibus nullum genus affingi vult, nisi re ipsa ad genus vel masculinum, vel femininum, pertineant. Nomina etiam tempora admittere, statuit. Numeros, in singularem & pluralem dispescit, duali non opus esse, prænotans. Casuum obliquorum numerum arbitrarium esse, existimat. Una declinatio ipsi instar omnium est. Novum etiam

Pag. 427.

474

475

- etiam artis characteristicae specimen, qua verborum sonus exprimi possit, addit. Ingenii dubio procul exercendi causa talia Cl. Autor scripsit. Utilitatis certe nihil ad linguas addiscendas ex observationes praestant. Lingua enim universalis, qualem animo concepit, nunquam erit, & qui peculiarem aliquam linguam addiscere cupit, is profecto omnia, in quibus ab aliis linguis ea recedit, sibi familiaria reddere cogitur. Adjunxit interim suae disquisitioni indicem scriptorum satis amplum, qui de linguis generatim commentati sunt. Eum
- 481 seq. excipit index librorum, ad linguas Gallicam, Italicam, 551 seq. Hispanicam, Graecam, Septentrionales, Slavicam & Hungaricam, Teutonicam, Hebraicam, & Sinicam, cognoscendas & addiscendas facientium. Cum autem non omnes, quorum in his indicibus notitiam suppeditat, libros ipsemet viderit, sed nonnullos, aliorum saeculis fidem, in oculum receperit, idcirco, erroribus hos indices penitus carere, affirmare non audet, sed, si forsitan in argumento tot nominum atque numerorum tricis involuto, veritatis transtem deseruerit, ejus rei veniam se a lectoribus aequis impetraturus esse, sperat. Clarissimi Praesbiteri etiam *Glossarium Bavaricum & Austriacum* edidit. Praeterea de investitura per gladium observationem huius Opusculis Cl. Autor inseruit. Gladium, vitae ac necis quippe arbitrum, gentes bellicosas, praesertim Scythas ac Germanos, tanti fecisse, ut, sanctitatem aliquam illi inesse, arbitrarentur, monet; quamobrem etiam, ubi fides vinculis arctioribus constringenda erat, per gladium jurare consueverunt. Cumque satis certum Cl. Autori videatur, Germanos originem a Scythis ducere; haud mirandum esse judicat, hunc ritum per plurimas nationes Germanicas disseminatum fuisse, id quod variis testimoniis confirmat.
703. Alios etiam populos eandem aliquam venerationem tribuisse, urget, indeque morem, in Polonia introductum, ubi homines equestri ordinis, in templis, quando sacerdos Evangelium recitat, gladium stringere sueverunt, repetendum esse, monet. Inter symbola, quae in investituris adhibebantur, gladium eminere, nos docet. Olim secula alia sceptri erant, alia
709. 710.

alia vexilli, hodie hæc obscura fere, postquam feuda gladii omnibus eminentiora censentur. Investituram tamen per sceptrum feudis ecclesiasticis & secularibus communem fuisse, lectoribus persuadere satagit, illudque Cl. *Treuerum* in singulari Dissertatione monstrasse, notat. Gladium, hodie in solennibus investituræ feudalis adhiberi solitum, ad sacramentum fidelitatis præcipue referendum esse, collationem ipsam feudorum imperii, vexillorum pompa per desuetudinem sublata, sine symbolis hodie fieri, Cl. Autor statuit. Investituram per gladium, si res accurate consideretur, investituræ per vexillum & sceptrum non surrogatam videri, sed hanc, non illam, ab usu recessisse, & *per gladium investire* haud commode dici, cum per gladium non eadem, qua olim per vexillum, ratione feuda tradantur, constituit. Gladium, in solennitatibus clientelaribus adhiberi solitum, jam olim ad sacramentum fidelitatis pertinuisse, & licet scepra & vexilla sæpius traderentur, gladium tamen non fuisse posthabitum, Cl. Autor monet, eaque omnia adductis testimoniis confirmare studet. Sigilla quorundam Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, monasteriorum, Comitum, & communitatum Italiæ, æri incisa, a Cl. Autore descripta, & pauculis quibusdam annotationibus illustrata, agmen horum opusculorum claudunt. Cum eadem sigilla terras Italicas respiciant, Cl. Autor, ut ea melius intelligeret, *Ugbelli Italiam sacram*, & *Muratorii Scriptores Italiæ*, *Sansouini* item, *Anmirati*, & *Imbosi*, libros genealogicos familiarum Italiæ illustrium, contulit. Ipsa sigilla ex museo humanissimi cujusdam fautoris se accepisse, prædicat, sub quo elogio Illustrem olim *Rinckium* comprehendi, sine auctore conjicimus. Ipsemet interim Cl. Autor, se ex scriptoribus citatis non tantum, quantum exoptavit, notitiæ hausisse, adeoque opusculum hoc valde imperfectum esse, fatetur. Nos autem speramus, Illustrem *Glaesium*, ad quem *Rinckiana* sigillorum collectio hæreditatis jure pervenit, multo pleniori luce eadem collustraturum, & cum erudito orbe aliquando communicaturum.

Pag. 711.

716

OBSERVATIO ECLIPSIS LUNÆ, OCTAVA

Augusti die A. 1748, Pragæ, in Collegio Societatis Jesu ad S. Clementem, habita.

Eclipsis hæc tubo 10 pedum observata est; Horologium oscillatorium ad lineam Meridianam examinatum ante & post Eclipsim, tempusque Observationis debite correctum:

H.	''	Temp. Ser.
n.	5.	50. Jam penumbra subierat Lunam.
	8.	26. Densior penumbra.
	9.	21. Certum initium.
	14.	26. Umbra ad mare Humorum.
	21.	32. Umbra ad Tychonem.
	23.	41. Umbra ad Grimaldum.
	24.	16. Immerfio totalis Tychonis.
	26.	21. Umbra ad mare Nubium.
	31.	21. Mergitur totus Grimaldus.
	48.	13. Umbra ad Keplerum.
	56.	56. Umbra ad Fracastorium.
12.	2.	51. Mergitur totus Fracastorius, umbra ad mare Nectaris.
	3.	20. Incipit emergere Grimaldus.
	10.	11. Emerfio totalis Grimaldi.
	25.	49. Immerfio totalis maris Nectaris.
	31.	10. Umbra fere ad Langrenum.
	39.	0. Incipit emergere mare Nectaris.
	44.	24. Emergit totum mare Humorum.
	52.	50. Emerfio totalis maris Nubium.
	55.	13. Incipit emerfio Fracastorii.
	57.	12. Ejusdem totalis emerfio.
	59.	13. Initium emerfionis Tychonis.
1.	0.	35. Finis ejusdem.
	18.	24. Dubius finis Eclipsis.
	23.	14. Certus finis.

LEF.

LETTERA DEL DOTTOR GIAMBATTISTA
GISMONDI &c.

id est,

**EPISTOLA APOLOGETICA JO. BAPTISTÆ
GISMUNDI, Eugubini, M.D. in Postscriptum quoddam
editum, quod Notas criticas continet in JOANNIS
BIANCHI, Ariminensis, M.D. Dissertationem
de Vesicantibus.**

Pisauri, typis Gavellianis, 1748, 8.

Plag. 3.

Dominicus Vandellus, Mutinensis loco ignoto, cui titulum fecit *Concha apud mersas Turres*, ficto nomine *Cyriaci Sinceri Mutinensis* octo Epistolas edidit, quibus fugillare tentat variis modis nomen & scripta *Jani Planci*, seu *Joannis Bianchi*, Medici Ariminensis. In fine harum Epistolarum Postscripti nomine notas criticas addidit in ejus Dissertationem de Vesicatoriis, quæ notæ tamen, tantum abest, ut crisis aliquam ostendant, & scriptoris sinceritatem quandam, ut in suo nomine ostentat Autor, ut magnam acrisiam, & sensus verborum *Planci* depravationem, præ se ferant. At hoc non valde mirum est. Nam *Dominicus Vandellus*, seu *Cyriacus ille Sincerus*, ut appellari mavult, non Medicus est, sed Presbyter, & Mathematices Mutinæ enarrator. Ordinem nullum servavit *Vandellus* in Notis illis exarandis, sed variis saltibus huc illuc processit, quibus modo rem physicam, modo medicam, modo grammaticam, modo mores & pietatem *Planci*, exagitat. *Joannes* igitur *Baptista Gismundus*, Medicus Eugubinus, qui senis *Planci* in re Anatomica & Botanica discipulus fuit, respondet modeste notis & calumniis *Cyriaci* illius, & in partes dividit tres Epistolam suam. In primâ oppositionibus criticis, quæ ad rem medicam & physicam pertinent, respondet; in secunda & tertia respondet ad ea, quæ ad mores, & ad Grammaticam, pertinent; &, ut specimen aliquod harum responsionum exhibeamus, in primis totus est *Gismundus*, ut ostendat, male *Planci* Criticam affinxisse, quod veram epocham usus Vesicantium

Uut 2

ignô-

ignoraverit. Nam, Emplastrum quoddam *Archigenis* Medici, qui temporibus *Traiani* vixit, quod pro Vesicatorio a Critico adducitur, ut, antiquitatem illius remedii contra *Plancum* ostendat, *Gismundus* demonstrat Dropax remedium esse, seu punctionem pro evellendis pilis in tineâ, seu in Achoribus. Nimirum, ut observat optime *Gismundus*, in unciis quinquaginta Picis, Ceræ, Colophonizæ, & aliarum rerum plane inertium, tantum uncia semis Cantharidum ingreditur in illo Dropace; quare, cum Vesicatoria ad dosin duarum drachmarum fiant, vix unicum granum Cantharidum in quolibet Vesicatorio Emplastro ingrederetur, quod proinde vesicâs nunquam excitaret, sed tantum parum cutim rubefaceret. Exemplum adducit *Gismundus* Theriacam, in qua licet Agaricum, Iris, & Rhaponticum, ingrediatur, tamen medicamentum solutivum non est Theriaca, sed adstringens, corroborans, & arctodynum, quod cathartica illa medicamenta ab aromatibus corroborantibus, a rebus adstringentibus, & præsertim a vitriolo adusto, & ab opio, obruantur, ut obruantur Cantharides & Euphorbium a rebus illis inertibus in Emplastro illo *Archigenis*. Qua occasione *Gismundus* notat acute antiquos Medicos, & eorum laudatores, quod imperite res contraindicantes, & inter se pugnantes, in suis medicamentis admiscuerint. Eodem pacto *Gismundus* docte & viriliter confutat notas alias *Cyriaci* illius Mutinensis, quæ ad rem medicam, ad mores, ad Grammaticam, pertinent; sed quæ omnia malumus in ipso libello ab his, qui rerum talium, curiosi sunt, legi, quam a nobis, lictularum parum studiosis, copiose enarrari.

NOVA ET GENERALIS INTRODUCTIO
ad Philosophiam, Autore CLAUDIO FROMOND,
in Pisano Lyceo Philosophiæ Professore.

Venetis, 1748, 8.

Plag. 14.

Hæc in Philosophiam introductio in duas divisa est Partes, quarum prior de Relationibus, posterior de rebus ipsis, agit. In priori Parte, quæ Capitibus X. absolvitur, rerum relationes

nes

nes vario modo considerantur, nempe ratione modi, quo ex percipiuntur, ratione simplicitatis & compositionis, usus, separabilitatis, & inseparabilitatis. Deinceps & quantitatum, & qualitatum, relationes & differentiarum traduntur, & generatim summa Philosophiæ primæ capita breviter pertractantur.

In *Parte posteriori* in supremis rerum generibus Autor continuat, ubi de tempore & spatio, de simplici substantia, aliisque, huc pertinentibus, exponit. Alio plane modo vocabula temporis & spatii determinat, unde non mirum, definitiones quorundam recentiorum, de tempore & spatio traditas, ipsi duplicere. Sed profecto esset optandum, ut Philosophi in determinandis vocabulorum significatibus tandem convenirent, ne vocabulorum disceptationibus res ipsæ negligenter, quibus impedimenti non sublatis, limites Philosophiæ nunquam extendentur.

Cap. V & reliquis a contemplatione rerum ad præcepta Logices progreditur, primoque loco vim cogitandi, ejusque species, recenset, ubi singularem fovet sententiam, quæ, omnem humanam cognitionem in relatione rerum consideranda consistare, putat, ideoque primam intellectus operationem, quam simplicem vocant apprehensionem, sine relatione esse non posse, statuit. Sed nullam plane videmus necessitatem, qua adducti, cum Autore Clariss. simplici apprehensioni inesse relationem quandam, asserere debeamus, cum nostro intellectui sit facultas data, rem quamcumque cum suis attributis & coherentibus aliis simpliciter sibi representandi. Nec sane relationem rerum in judiciis, nisi accedente copula, exprimere possumus, qua quidem sola adhibita rerum duarum relatio inferitur. Differunt v. c. locutiones: Deus ens independens, & Deus est independens; in priori enim formula sola adest simplex apprehensio, nec ulla deprehenditur relatio; id quod in altera formula aliter se habet. Hæc igitur cum extra omnem dubitationem sint posita; miramur, Autorem Clariss. alio modo hac de re potuisse judicare, cum quilibet intellectus diversas operationes in semet ipso experiatur.

In reliquis *Capitibus* naturam propositionum, & ratiociniorum fundamenta, exponit, variisque, ex aliis scientiis petitis, exemplis hæc Logices præcepta illustrat.

ELOGIUM AUGUSTINI FRIDERICI WALTERI, Medicorum Lipsiensium, dum viveret, principis.

Sciverum est, quod nemo dubitat, maximis laudibus condecoranda esse illa mentis excellæ studia, quibus scientiæ artesque, ex caligine revocatz, in lucem producantur; acerbò sane animo ferri, ne minori cum luctu excipi, debent ab omnibus bonis tristissimæ eorum jacturæ, quibus curæ cordique semper est, ut veritatis cognitio incrementa capiat, ut studiorum vigeat amor, ut illa ipsa clariora generique humano magis magisque utilia evadant. Talem vero jacturam atque irreparabile damnum evenisse nobis in obitu Magnifici & Excellentissimi nostri *Augustini Friderici Walters*, quis est, quem fugiat? Celebris enim hujus Viri fama, cum multis jam abhinc annis non arctis unius regionis limitibus esset circumscripta, sed apud exteros quoque, citato quasi cursu, honorifice tamen, vagaretur; tam insigne omnibus excitavit sui desiderium, ut, amisso hoc artis salutaris statore, quin graviter doleant, quin lugeant omnes, temperare sibi non possint. Eo vero magis nobis, quibus divina providentia contigit esse tam felicibus, ut nostro in sinu fovere doctissimum huncce Virum, & in singularis ejus eruditionis domicilio simul quasi commorari, imò *Actorum* nostrorum strenuum tanquam factorem diligentemque promotorem colere, possemus, lugubris fuit, prævisa quidem, atque repentina visa, mors, quò perfectiora, & cunctis, quæ ad veram Medicinam pertinent, dotibus splendidius ornatum, perdidimus virum. Licet vero, quæ nobis reliquit, intimioris scientiæ testes, scripta, de singulari in studia diversi generis incumbendi fervore, de eximia ingenii felicitate, aliisque virtutum speciminibus, satis superque loquantur; non minori tamen cum jucunditate ex iis, quæ vel prospera & secunda, vel adversa & molesta, ipsi acciderunt, recte agendi exempla depromere possumus. Primam vero lucem vidit *Walterus* noster Wittebergæ A. 1688, patre *Michael*, Theologo ibidem celeberrimo. Hoc autem pariter ac dilectissima matre morte ipsi ereptis, beneficiis educationeque aliorum ad ætatis annum decimum septimum usus, vitam deinde Academicam in celeberrima patria Academia est ingressus, animumque medi-

medicis, quibus mirifice delectabatur, doctrinis assiduum adhibuit, institutione dexterrimorum ejus ætatis Medicorum adjutus fidelissima. Matheseos deinde cognitionem, haud leve utpote ipsius Apollinæ artis subsidium, Jena, quam ejus addiscendæ causa adierat, ei suppeditavit. Instructus itaque iis, quibus opus est præstantiori Medico, adjumentis, quo certiore ad penetralia scientiarum sibi patefaceret aditum, bene ratus, quam late pateat sapientiæ campus, peregrinas terras, Germaniam, Belgium, Angliam, aliasque regiones, adiit; ubique autem in Medicorum, laudis æque ac meritorum præconiis excellentissimorum, consuetudinem receptus fuit. Peracto tandem & studiorum suorum, & illarum, quæ horum causa visitaverat, terrarum, itinere, Wittebergam reversus, jure meritoque summos in Philosophia honores capessivit. Mox vero ad nostram sese conferens Academiam, prælitis, quibus opus est, officiis, hic quoque Magistri, ut dicunt, jura & privilegia consecutus fuit. Eodem fere tempore Wittebergæ, summis in Medicina honoribus assumtis, valedixit, & in hac nostra, regia Musarum, sibi perpetuam sedem elegit. Prout vero nihil diu potest esse obscurum, quod proprio coruscat splendore; sic & nostri *Waltheri* famam brevi desinit exigua esse. Docendo enim & faciendo medicinam tantam sibi comparavit gloriam, ut Anatomæ & Chirurgiæ Professio ipsi demandaretur, & ut Augustissimæ Regiæ Archiater constitueretur, post cujus obitum Anatomiam rursus docuit, donec Pathologiam docendi facultatem indulgentia regia acciperet. Tandem & Therapevtices docendæ, atque Decani perpetui, munus ipsi conferebatur, a quo tempore clementissimo nostro Regi a Consiliis quoque aulicæ & justitiæ fuit. Cum præterea fasces Academiæ nonnunquam teneret, nec non aliis, quæ cum honoribus illis conjunctæ esse solent, molestiis premeretur, animum præterea perscrutandis & explicandis difficilioribus Medicinæ doctrinis continuo farigarer, accedente quoque ægros invifendi necessitate, mirum quidem videri non posset, si corporis vires labefactæ sensim sensimque corruerint. Nihil tamen minus per longum temporis spatium sat vegeta valetudine fruens, insigni mentis alacritate omnia aggressus est, donec ultimis tandem annis gravi sane & longinquo conflictatus morbo, mense Octobri A. 1746 diem

diem obiret supremum. Illius vero nomen, dudum illustre, immortale quoque redditum fuit, ita quidem, ut, futuris quibusvis seculis memoriam ejus conservatum iri, penes eos, qui medicas tractant scientias, dubitandi nulla plane subsit ratio. Quamcunque enim Medicinæ partem contempleris, sunt autem plures, in omnibus fere ita versatum fuisse *Waltherum* nostrum deprehendes, ut, non superficialiam tantum, verum intimam, earum naturam rimatum & perscrutatam fuisse, appareat. Id quod illa, quæ in omnium, qui arti salutari favent, manibus versantur, scripta uberrimis demonstrant argumentis. Sive enim Anatomiam, sive Botanicam, sive Chemicam, sive Chirurgiam, ipsamque clinicam praxin, respicias, ubique sententiam hanc firmissimis corroboratam habebis documentis. Gloriatur enim Anatomia de demonstratis per eum salivæ glandularum sublingualium ductibus, qui ante illum a *Rivino* quidem & *Bartolino*, sed non nisi in brutis detecti fuerant animalibus. Primum ejus opera arteriæ cœliacæ decursus, vasorum vertebraliū conditio, contextus, tunicam villosam ventriculi intræ & nerveam intercedens, cellulofus, aliaque plura, demonstrata fuerunt. Illustravit deinde ductum thoracicum, musculorum & ligamentorum pedis structuram, nervorum vagi intercostalisque paris, nec non venæ portarum, ramos, auricularum cordis fabricam, &c. Quid regno vegetabili ejus cura evenerit boni, testantur illi, quibus Botanicæ status, qualis ante instauratum ab eo hujus scientiæ amorem fuit, cognitus est atque perfectus; testatur splendidus ejus hōtūs, cujus copiæ atque impensæ, hunc in finem ab eo factæ, ex illo, quem edidit, plantarum indice facile dijudicari possunt; testatur minor quidem, sed reconditæ eruditionis plena, de structura plantarum tractatio; testantur tandem *Lorus* & *Silphium*, ex veterum numis erutæ plantæ. Chemicæ, cui tractandæ non parum adhibebat operæ, scientiæ quales in eo fuerint profectus, de sulphure & marte, de vegetabilium oleis essentialibus, de sale fontium medicatorum nitroso, exhibita specimina docent. Nec illam, quæ manu medetur, Medicinæ neglexit partem, id quod in variis ejus doctissimisque scriptis cuique perlegenti videre est; quippe quam artem *Ruyfcbio*, *Ravio*, aliisque claris in illa viris, debuerat. Clinicæ tandem sicut & fideliter ab eo est facta; ita quoque divarsa ejus capita variis B. *Waltheri* scriptis explanata fuerunt, id quod de febre tertiana, ejusque accessu, de deglutione præpostera, cujus explicationem naturalis deglutionis historiæ accuratissima superstructam dedit, aliisque morborum naturis descriptis, abunde patet. Ut paucis multa complectamur, fuit Medicus summus, id est, in omni Medicinæ genere versatissimus, probas deinde & integer vir. Contraxit etiam quondam in laborum solamea matrimonium, ex quo licet puellam suscepisset, nulla tamen nunc supervenit tanti Viri progenies.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLVIII.

Pars II.

LA GERUSALEMME LIBERATA, &c.

hoc est,

HIEROSOLYMA LIBERATA, CARMEN
epicum TORQUATI TASSI, cum figuris
JO. BAPTISTÆ PIAZZETTÆ.

Venetis, ex officina Jo. Bapt. Albrizzi, 1745, fol.

Alph. 2. plag. 17, Tabb. xx. 20.

Nemo Poeticæ & Literaturæ Etruscæ adeo ignarus est, quin præstantiam hujus Carminis, & nomen vatis, tot laudibus & monumentis celebratissimi, sua sponte agnoscat. Proinde omni oratione, quæ hujus rei causâ copiosè institui explicari possit, jure abstinemus. Neque etiam opportunum hoc loco videtur, commemorare, in quot exemplorum formas ab eo inde tempore, quo primum lucem adspexit; Poema descriptum fuerit: utpote quam operam iis, qui libros summi illius viri, variasque illorum *indóctis*, excutere diligentius volent, merito relinquimus. Uberrimam illarum editionum copiam auxit nuper hæc, quam præ manibus habemus, tam curiose eleganterque curata, tot iconibus & cælaturis insigniter dotata, ut vere dicere possimus, nullam neque venustiore, neque emendationem, neque splendidiorem, prodiisse. His igitur ornamentis

X x x

pascant

pascant oculos suos, qui divini illius Poetz sententiis arguteque dictis animum paverunt & innutriverunt. Nullum enim dubium est, quin hujus quoque oblectamenti pro se quisque dulcissimos jucundissimosque fructus sit capturus.

ORIGENIS, Vorstehers der Christlichen Schule zu Alexandria, und Aeltestens, acht Bücher von der Wahrheit der Christlichen Religion, &c.

id est,

ORIGENIS, SCHOLÆ CHRISTIANÆ Alexandrinæ Antistitis & Presbyteri, Libri VIII de Veritate religionis Christianæ contra Celsum, Philosophum. JO. LAURENTIUS MOSHEMIUS ex idiomate Græco in Germanicum convertit, & annotationibus illustravit.

Hamburgi, sumptibus Jo. Caroli Bohnii, 1745, 4.

Alph. 6 plag. 8½.

Quam nobis dedit Summe Venerandus Autor interpretationem Germanicam præstantissimi operis *Origenis*, illi adornandæ sex & decem annos, sed horis non nisi subsæcivis impendit. Animus erat ipsi, *Origenem* Græce cum versione nova Latina, annotationibus, ac Dissertationibus, ad Historiam Ecclesiasticam spectantibus, dare, eumque in finem lectiones variantes, in Codice MSto Basileensi obvias, opera *Sam. Battierii* sibi expetierat; sed, ubi intellexit, *Carolus Rucum (de la Rue)*, Gallum, Benedictini Ordinis socium, in eo esse, ut hunc *Origenis* sætum una cum aliis ipsius operibus, nova versione Latina instructum, multisque locis emendatum, & doctis annotationibus ornatum, typis repeteret, a proposito suo destitit. Ne tamen opera ipsius prorsus inanis esset, consilium cepit de illo in sermionem Germanicum convertendo. Qua in re hac processit via. Primum versionem secundum editionem *Spenceri*, in subsidium vocatis lectionibus variantibus, a *Battierio*

terio transmissis, adornavit, inde cum versione Gallica, quam accuratam satis paravit *Elias Boubereau*, contulit, post cum nova editione, quam *Rueus* A. 1733 Parisiis in lucem edidit, multa industria contendit. Hanc autem *Origenis* interpretationem Germanicam non una de causa publicavit. Primum movit ipsum præstantia operis; deinde efficere studuit, ut antiquorum scriptis justum pretium statuere discant nostrates, cum alii hæc nimis prosequantur veneratione, alii nimis abjecte de illis judicent; & ut exinde vita & doctrina primorum Christianorum cognoscatur, & quid huic nominis Christiani hostes obverterint, quaque ratione calumniæ illorum retundi, & simul hodierni empæctæ castigari, queant, intelligatur. *Celsum*, adversus quem *Origenes* scripsit, alii volunt vixisse tempore *Neronis*, alii *Hadriano* imperante, cui sententiæ viri summi accedunt. Ipsum *Origenes*, multique alii, Epicureum habent; at contrarium loquuntur ejus scripta. Neque sententiæ *Ge. Hornii* & *Jac. Martinii*, Monachi Benedictini doctissimi, admitti potest, Stoicis eum adscribentium, cum in ipsius scriptis nullæ doctrinæ, quæ porticui propriæ fuerunt, offendantur. Censet igitur *Celeb. Mosheimius*, ipsum Philosophum ecclesiasticum, quod philosophandi genus ante id tempus in *Egypto* cœperat, & haud exiguum incrementum sumserat, fuisse. Hæc secta ex omnibus Philosophorum factionibus id eligebat, quod optimum esse judicabat, sed in doctrinam, quæ Deum, mundum, animam, summum bonum & finem hominis respiciebat, *Platonem* fere ducem sequebatur. Ubi *Origenes* libros *Celsi* est aggressus, circiter 80, vel 90, anni elapsi erant, a quo primum luci fuerant dati. Quod enim *Eusebius H. E. Lib. VI Cap. 36* perhibet, imperante *Philippo Arabe* primum editos fuisse, ad veritatem quam proxime accedit. Hos monitu *Ambrosii*, viri summi, refutare suscepit. Subjicit quædam, ad vitam, doctrinam, virtutes, honores, merita, & adversa fata, *Origenis* spectantia. In annotationibus non tam lectiones variantes conquirat & examinat, quam sensum dictorum illustrat. Ea est æquitate, ut, ubi *Origenes* non ingenue satis cum adversario agit, illud indicet, & ubi vel plane nullum ad objectiones

Pag. 1 - 22.

22 - 55.

55. 56.

57 - 62.

dat responsum; vel tale; quod difficultatem non tollit, personam illius suscipiat, objectionesque accurate excutiat, ne inde *εμπαικται* gloriandi occasionem sumant, ac si dubia, religioni Christiani obscura; expediri nequeant. Opus, antea in Libros tantum divisum, in Capita & Paragraphos est partitus.

Fig. 60-62 *Capita* partim secundum versionem Gallicam constituit, partim proprium secutus est iudicium. Paragraphos secundum editionem Benedictinorum notavit. Hoc est breve argumentum *περὶ ὀργάνων*: in ipso opere enarrando ita versabimur, ut, quæ in annotationibus præ alijs egregia sunt visa, quoties;

Ubi *Origenes* in initio inscriptionis ad *Ambrosium* dixerat; Christianorum vitam sanctam & inculpata omnes adversariorum calumnias retundere posse; in tota illa sententia, ejusdemque *ἱερολογία*, specimen masculæ orationis observat, simul dolens, Christianorum statum hodiernum talem non esse, ut hoc argumento contra adversarios uti possimus. *Ambrosius*, cui *Origenes* opus hoc intempavit, erat illustre ecclesiæ Christianæ Seculo III membrum; procul dubio *Egyptius* ortu, *Alexandriæ* gente amplissima procreatus; opibus multis affluens, honoribus præfulgens; aula imperatricis acceptus, eximio ingenio & doctrina instructus. *Eusebius* testatur, ipsum primitus *Valentinianis* fuisse addictum; *Hieronymus* eundem accenset *Marcionitis*; alii, quorum *Epiphanius* meminit; ipsum *Sabellianum* faciunt. *Hieronymi* iudicio subscribit *Hoster*, tum id *Origenes* in suis ad *Joannem* Commentariis haud obscure inuat, quem vero erroribus expedivit, & ad veram ecclesiam reduxit. Pro nomine Christiano multa egit, multa, *Maxentio* imperante; passus est, nec tamen ad defectionem permoveri potuit. Hic *Origeni* autor fuit, ut *Celsi* libros, qui multis offendiculo erant, refutaret; summasque necessarios liberaliter suppeditavit. Ad *Lib. I Cap. 1* rectè notat sententiam *Origenis*, non peccare illos, qui clanculum conso- ciationem ineant ad tyrannum, qui liberum populum opprimat, de gradu suo deiciendum, quin perimendum. Obje- cerat *Celsus*, Christianorum doctores doctrinam suam minus

E - 6

9 - 14

15 - 17

ex rationis principiis deducere, nec objectiones solvere, sed fidei tantum ac fidei simplicitatem crepare; ad quod observat Col. *Masbernius*, *Celsum* plus postulare, quam jure postulari queat; in religionē divinitus manifestata id tenendum esse: posse Deum veritates revelare, quas quidem generatim intelligamus, non autem clare prorsus ac distincte percipiamus; quas quidem certo modo cognoscamus, non autem cum veritatibus natura notis connectere queamus. Qui ex certis ac immotis principiis novit, religionem a Deo profectam esse, non requireret, ut singulæ illius partes ad decempedam rationis exigantur. Excitaverat *Origenes Hermippum*, quem dixerat librum de legislatoribus scripsisse, testatum, *Pythagoram τῆν αὐτῆς Φιλοσοφίαν ἀπὸ Ἰουδαίων ἐς Ἑλλήνας ἀγαγεῖν*, quæ verba Noster vertit, *dass Pythagoras die Gattung der Weisheit bey den Juden erlernet, die er hernach den Griechen vorgetragen hat*. Vox *Gattung* hic non æque quadrat. Quodsi enim ad genus Philosophiæ, quod apud Judæos obtinuit, referatur, & intelligatur doctrina de Deo, mundo, ejus creatione, & aliis, tum dici nequit *Pythagoras* hanc ad Græcos traduxisse, quoniam etiam ab aliis Philosophis barbaris, Aegyptiis potissimum, multa mutuata est. Rectius igitur verti possunt, *suam Philosophiam (ex parte scil.) a Judæis ad Græcos traduxit*. Aegyptii animalibus brutis cultam divinum exhibuerunt, quoniam persuasum sibi habuerunt, in illis aliquando Deos habitasse, vel ipsa tanquam symbola perfectionum divinarum spectaverunt. Improbatur sententiam *Origenis*, illos, qui in publicis calamitatibus se pro salute reipublicæ devoverint, cum Christo conferentis, qui, dum perpeffus est crucis supplicium, mundi peccata expiavit. *Celsus* criminatus erat, Jesum a *Maria* ex improbro congressu cum milite; cui nomen *Panthera*, conceptum & editum esse; qua cum criminatione confert illam, quam in *Falmude* & *Toledos Jescbu* invenimus, atque per modum inquisitionis alicujus judicialis demonstrat, fabulam tot contradictionibus laborare, ut nullam veri speciem habeat, ac illam demum post Christum in caelos subvectam, imo post everfionem templi, esse excogitatum. Circa id, quod de *Joanne* aquis lustralibus Judæos

Pag. 23 - 37.

41.

48, 49.

70 - 73.

79 - 84.

in remissionem peccatorum purgante, ex *Josepbo A. J. Lib. XVIII Cap. V pag. 883* edit. *Haverkamp.* produxit *Origenes*, notat, anemoriae vitio rem paulo aliter eum proposuisse, qui ipse, ubi ex *Lib. XX Cap. IX pag. 975* de *Jacobo*, fratre domini, refer, ac si necis ipsius causa urbi Hierosolymitanæ excidium fuerit inductum, pariter aliquid de suo addidisse videatur. Descensum Spiritus S. sub symbolo columbz non per imaginationem, sed per lucem, ex nubibus erumpentem, explicandam esse, recte demonstratur. *Lib. II Cap. VII §. 5*, quoniam responsum *Origenis* non congruit objectioni, quædam forte per incuriam librarii omissa esse, non sine ratione affirmari potest.

Pag. 100-103. Præsentiam Christi cum certitudine vaticiniorum, divinam ipsius legationem comprobantium, itemque miraculorum ejusdem veritatem, vindicat egregie, & impossibiles vera miracula præstare haud posse, quod *Origenes* temere concesserat, acute ostendit. Illis, quos pro hac sententia citat, addere possumus *Werenselsium* & *Naltanium*. Dixerat *Origenes*, Deum quidem permisisse, ut gentiles adversus Christianos insurgerent, ex illisque aliquos sustulisse, illorum autem numerum tantum non fuisse. *Dodwellus* verba hæc in præsidium causæ suæ devocaverat; sed excellentissimus Editor ostendit, non esse, quod hoc testimonio tantum nitatur, cum scriptores apologetici pro more oratorum res modo exaggerent, modo extenuent, prouti id e re sua esse videant, vel verba *Origenis* non in se, sed relate, esse accipienda, ratione illorum, qui ab ista sævitia immunes fuerint. Objecerat *Celsus*, religionem Christianam ad superstitionem ducere. Cum igitur hanc criminationem retundere debuisset *Origenes*, ipse contra respondet, religionem Christianam quidem in se optimam non esse, at talem, qualis ad emendationem plerorumque hominum sufficiat. Hic eodem modo se rem habere, uti cum legislatore, qui det leges civitati, non quidem semper optimas, utiles tamen, quod de legibus, Atheniensibus datis, ingenue professus fuisse dicatur *Solon*. Videtur tacite respexisse ad sententiam suam de æternitate poenarum, quæ ad metum incutiendum proponatur, distinguens inter scripturæ sensum, quem

106, 107.

156, 157.

219 - 221.

271 - 273.

quem litera præferat, & arcaniorem, inter illum, qui omnibus promiscue proponi potest, & illum, qui iis tantum aperitur, qui in sublimioribus religionis Christianæ mysteriis sunt exercitati. Quæ sententia, quoniam rei Christianæ haud leve damnum infert, & inde illius hostes invidiosas sequelas ducere possunt, merito taxatur, &, quid periculi sublit, ingenue docetur. *Celsus* relationem *Mosis* de arca *Noæ* riferat, quæ tot capiendis animalibus & alimentis minus suffecerit. *Origenes* proinde, telum ut averteret, longitudinem illius facit 9000 & latitudinem 2500 cubitorum; ad quæ *Noster* notat, vel locum corruptum esse, vel *Origenem* aliis animo tum occupatum fuisse, ut ad ea, quæ scripserit, non satis attenderit. *Origenes Lib. V Cap. 2 §. 5.* *Celsi* calumnias, quibus Judæos adasperat, ut dilueret, disertis verbis ex *Deut. IV, 19, 20*, asseveraverat, Deum solem, lunam, stellas, totum cælorum exercitum, ordinavisse gentibus, ut illis cultum præstarent, a quo tamen Judæos immunes præstiterit. Incepta hæc opinio ex merito perstringitur, siquæ notatur, in illa jamdum *Clementem, Origenis* præceptorem, hæsisse, qui propterea acriter fuerit reprehensus, *Origenis* errorem æque gravem *Commentatores* intactum fere prætermisisse. Idem sententiam suam de populis orbis terrarum, peculiaribus spiritibus, tanquam diis tutelariis, subjectis, stabilire annis erat ex *Deut. XXXII, 8*. Opinione hanc fovebant populi, ad solem orientem siti, Chaldæi, Persæ, Syri, Ægyptii, autumantes, Deum integrum orbem in certas regiones divisisse, quibus singulis potentem aliquem spiritum præfecerit, quorum alii 70, alii 72, nominant. Hanc Judæi, dum in captivitate versarentur, a Persis & Chaldæis adoptarunt, & hinc interpretres Græci verba Codicis Hebraici, צב נבילות עמי לטער בניר ישא, reddidit, ἰσησαν τὰ ἰθὺν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεῶν. Hanc jam opinionem Judæi doctrinæ suæ adaptaverant, proinde tot angelos principes statuerunt, quot filiorum Israel Ægyptum lint ingressi, tot item populos, quibus regendis præpositi erant. Quoniam autem sibi dedecori esse videbatur, spiritus cuidam creato

Pag. 352-354.

414. 415.

503. 504.

in remissionem peccatorum purgante, *Cap. V pag. 383 edit. Haverkamp* Israelitici ca-
 memoriz vitio rem paulo alie- *Haverk* daverit potentis-
 ex *Lib. XX Cap. IX pag. 97* autum divina decre-
 ac si necis ipsius causa non scriptum, tradi-
 inductum, pariter atagunt, etiam ad *Origo-*
 sum Spiritus & .i. memorat res aliquas, que
 nem, sed r tantum cum peritioribus fue-
 esse, reo *Moshemius*, Patres subinde de *yo-*
 spon- ori explicatione, quam Christus cum
 s suis communicaverit, quamque illi ad
 , loqui. Sed preclare notat, que de *yo-*
 quibusdam discipulorum impertita, dicitent, in-
 unt fundamento, in illa non posse contineri rationem
 doctriæ fidei & morum, quoniam alias divina sapientia &
 bonitas non permisisset, ut illa prudentioribus tantum, non
 simplicioribus, innotuisset. Et, si quidem ex mente primo-
 rum rei Christianæ doctorum de verbo hoc *αἴτια* est ju-
 dicandum, constitit arceniori explicatione legis Judæorum,
 philosophicis explicationibus dogmatum Christianorum, quas
 placitis Philosophiæ, cui addicti erant, accommodabant, qui-
 bus ut fidem facerent, divinam Christi auctoritatem præ-
 599-602. textuerunt. Mentionem injecerat *Celsus*, diagrammatis, quod
 Ophitarum fuit. De hoc igitur, quale *Origenes* exhibet, &
 quale repræsentat *Celsus*, generatim quædam monentur; di-
 637-641. stinctius in peculiari Commentatione ex tenebris suis est eru-
 tum. Dissertitur de oleo, quod, ex nonnullorum primi tempo-
 ris hæreticorum opinione, fluxerit ex arbore vitæ, quo Christus
 fuerit inunctus a patre, quod reliquerit apud singulos creden-
 tium cœtus, quo in baptismo persuadantur, & quidem, eum in
 finem, ut illorum animæ ad vitam æternam præserventur.
 Illius etiam mentio injicitur in *Recognit. Clementis Lib. I. Cap.*
 45 pag. 503 ed. *Cotel. Evangel. Nicodemi apud Fabricium Cod.*
 641-644. *Apocr. N. T. Tom. I pag. 278 seq. Prunius*, cuius meminit
Alexandrinus doctor Lib. VI. Cap. 3 §. 12, est sequioris sexus,
 mater rerum omnium, cui dominium in orbem competat,
 que quomodo a *Valentinianorum Sophis* differat, in sequentibus
 doce-

Pag. 100-103.

106, 107.

156, 157.

docetur, fufius & multo doctrinæ apparatus id factum est in
 Differtatione de Hærefi Ophitarum. *Celfus* Christianis objecerat,
 ipfos filium majorem facere patre. Protulerat eum in finem
 verba, quæ a Christiano quodam se accepiffe affirmarat. *Ori-*
genes minus recte respondet, Christianos filium non tam ma-
 jorem facere, quam ipsum patri subordinare, ac minorem illo
 clarare. Alia via incedit eruditiffimus Commentator, ob-
 vans, verba illa, quæ *Celfus* adduxerat, esse partem cate-
 seos Gnosticæ, & Deum illum, qui nominetur, non esse
 em Christi, sed potius Deum creatorem mundi, qui ex
 ntia Gnosticorum a patre Christi prorsus erat diversus,
 que adversus, qui sibi potestatem in hominem vindica-
 hujus igitur potestatem ut everteret, missum esse Chri-
 am, adeoque hunc illo esse majorem & potentiorem. Sub-
 jungitur duplex Index, alius locorum Scripturæ, qui vel addu-
 cuntur, alius rerum memorabiliũ. Versio *Origenis* est pla-
 na & perspicua; annotationes ita sunt comparatæ, ut & eruditiss,
 & illis, qui literis tincti non sunt, usui esse possint. Det Deus;
 ut hic labor ad confirmationem veritatis conducatur, & illustri
 Autori vitam, valetudinem, & otium, largiatur, quo in poste-
 rum civitatis Christianæ & literariæ commoda tanta gloria
 promovere possit, quanta adhuc eum promovisse, egregia tot
 documenta testantur.

Pag. 825-827.

TRAGEDIÆ DI EURIPIDE INTERE XIX,
 Frammenti & Epistole Greco-Italiane, in versi, &c.

id est,

EURIPIDIS TRAGOEDIÆ INTEGRÆ XIX,
Fragmenta & Epistole, Græcæ & Italico carmine exhibi-
tæ, cum annotationibus ad textum & interpretationem,
opera P. CARMELLI, Academici
Patavini.

Patavii, in typographia Seminarii, 1743, 8.

Alph. 2 plag. 2.

Y. y

Lau.

Pag. 533-540.

creato obnoxios esse, dixerunt, Deum populi Israelitici eam sibi reservasse, ita tamen, ut sibi subordinaverit potentissimum archangelum, qui tamen ad Dei nutum divina decreta det effectui. Ubi Pontificii verbum non scriptum, traditiones, quas vocant, propugnare satagunt, etiam ad *Origenem* provocant, qui *Lib. VI. Cap. 1* memorat res aliquas, quæ scribi non debuerint, quæque tantum cum peritioribus fuerint communicatæ. Largitur *Mosheimius*, Patres subinde de *ysaïa*, sublimiori & arcantiori explicatione, quam Christus cum dilectissimis discipulis suis communicaverit, quamque illi ad alios transmiserint, loqui. Sed præclare notat, quæ de *ysaïa*, a Christo quibusdam discipulorum impertita, dictitent, incerto niti fundamento, in illa non posse contineri rationem doctrinæ fidei & morum, quoniam alias divina sapientia & bonitas non permisisset, ut illa prudentioribus tantum, non simplicioribus, innotuisset. Et, si quidem ex mente primorum rei Christianæ doctorum de verbo hoc *αγαθον* est judicandum, consistit arcantiori explicatione legis Judæorum, philosophicis explicationibus dogmatum Christianorum, quæ placitis Philosophiæ, cui addicti erant, accommodabant, quibus ut fidem facerent, divinam Christi auctoritatem prætexerunt. Mentionem injecerat *Celsus*, diagrammaticus, quod Ophitarum fuit. De hoc igitur, quale *Origenes* exhibet, & quale repræsentat *Celsus*, generatim quædam monentur; distinctius in peculiari Commentatione ex tenebris suis est erutum. Differitur de oleo, quod, ex nonnullorum primi temporis hæreticorum opinione, fluxerit ex arbore vitæ, quo Christus fuerit inunctus a patre, quod reliquerit apud singulos credentium cætus, quo in baptismo perfundantur, & quidem, eum in finem, ut illorum animæ ad vitam æternam præserventur. Illius etiam mentio injicitur in *Recognit. Clementis Lib. I. Cap. 45 pag. 503* ed. *Cotel. Evangel. Nicodemi* apud *Fabricium Cod. Apocr. N. T. Tom. I pag. 278 seq.* *Prunicus*, cuius meminit Alexandrinus doctor *Lib. VI. Cap. 3 §. 12*, est sequioris sexus, mater rerum omnium, cui dominium in orbem competat, quæ quomodo a *Valentinianorum Sophia* differat, in sequentibus doc-

599-602.

637-641.

641-644.

docetur, fufius & multo doctrinæ apparatus id factum est in
 Differtatione de Hæresi Ophitarum. *Celfus* Christianis objecerat,
 ipsos filium majorem facere patre. Protulerat eum in finem
 verba, quæ a Christiano quodam se accepisse affirmarat. *Ori-*
genes minus recte respondet, Christianos filium non tam ma-
 jorem facere, quam ipsum patri subordinare, ac minorem illo
 declarare. Alia via incedit eruditissimus Commentator, ob-
 servans, verba illa, quæ *Celfus* adduxerat, esse partem cate-
 cheseos Gnosticæ, & Deum illum, qui nominetur, non esse
 patrem Christi, sed potius Deum creatorem mundi, qui ex
 sententia Gnosticorum a patre Christi prorsus erat diversus,
 eidemque adversus, qui sibi potestatem in hominem vindica-
 verit, hujus igitur potestatem ut everteret, missum esse Chri-
 stum, adeoque hunc illo esse majorem & potentiorum. Sub-
 jungitur duplex Index, alius locorum Scripturæ, qui vel addu-
 cuntur, alius rerum memorabilium. Versio *Origenis* est pla-
 na & perspicua; annotationes ita sunt comparatæ, ut & eruditus,
 & illis, qui literis tincti non sunt, usui esse possint. Det Deus,
 ut hic labor ad confirmationem veritatis conducatur, & illustri
 Autori vitam, valetudinem, & otium, largiatur, quo in poste-
 rum civitatis Christianæ & literariæ commoda tanta gloria
 promovere possit, quanta adhuc eum promovisse, egregia tot
 documenta testantur.

Pag. 825-827.

TRAGEDIE DI EURIPIDE INTERE XIX,
 Frammenti & Epistole Greco-Italiane, in versi, &c.

id est,

EURIPIDIS TRAGOEDIAE INTEGRÆ XIX,
Fragmenta & Epistole, Græce & Italico carmine exhibi-
tæ, cum annotationibus ad textum & interpretationem,
opera P. CARMELI, Academici
Patavini.

Patavii, in typographia Seminarii, 1743, 8.

Alph. 2 plag. 2.

Y. y

Lau.

Laudabile P. *Carmeli* est institutum, quo commendare de novo suis Italis, & in manus dare, præstantissimum Poetam, *Euripidem*, voluit, quem tanti facit, ut, erectus *Aristotelis* suffragio, qui eum Poetarum judicat *πρωκώτατος*, ipsi *Sophocli* eum anteferre non dubitet. Intelligit nempe, contentam immerito neglectamque ævo nostro Græcorum librorum, & dramatum præsertim, & *Euripidis* maxime, lectionem veram esse genuinæ eloquentiæ scholam, in qua suum formare debeat ingenium, & ad nobiles evehere sententias, quisquis in arte poetica cupiat excellere. Laborat sine controversia nostrum theatrum multis partibus, neque, nisi veteres Græcos usu diligente nobis reddamus familiares, ad pristinam suam majestatem assurgat. Tantum abest, ut ea gens, quæ principatum in hoc genere sibi nostris diebus arrogat, theatro profuerit, ut pestem illuc intulerit frigida & infrunita sua elegantia, per *sue*, ut Noster loquitur, *tragediæ* - - *le quali per un certo stolo compiacimento per li spettatori sono fatte senza le legge dell' arte, e per lo più à ὁὐσανος τῶν πραγμάτων e diretta ad amori, che certamente non sono utili alla onestà, ne di rogolamento al costume.* Humi semper repemus, quamdiu non probabimus, neque condemus, nisi fabulas, in quibus amores rideant, lecti geniales sternantur, spirituosæ, si Diis placet, acumina vibrent, fulgura e pelvi, & elumbe atque difficiles argutiæ nervos masculæ eloquentiæ incidant. Sed quid opus labem anxie lugere, cui medellam afferre ipsi volumus? Quin potius, quæ Reverendus noster P. *Carmeli* in hac nova *Euripidis* editione præstiterit, videamus. Habemus præ manibus quatuor priores Fabulas, *Hecubam*, quæ tredecim plagulas implet, *Oresten*, quæ totidem, *Phœnissas* & *Medeam*, quatuor illa quindecim plagulas, hæc undecim & dimidiam, occupat. Dederitne jam plures, vel etiam integram *Euripidem*, quem titulus promittit, nobis in comperto non est. In his lectoribus Italis, tam vulgaribus, quam eruditis, illis nempe, qui exquisitam Criticam non possulant, sic pro instituto suo fecit satis. Criticus enim non est, & falluntur, qui novas, aut a Codicibus, aut ab ingenio, comparatas, opes ab eo requirunt.

Nos

Nos certe neque in *Hecuba*, neque in *Medea*, quas integras perlegimus, horum usquam quidquam vidimus. Sequitur editionem *Barnesi* maxime, subinde etiam in his exordiis illam *Kingii*, quam secundam Cantabrigiensem appellare solet. Græco textui, qui charta typisque nitidis & cum cura expressus est, subjectæ sunt notæ Latinæ, in quibus Autor præcipue studuit *Arseni* passim ad difficiliore locos observata exponere, antiquos ritus, significationes vocum, sæpe satis vulgariarum, metrorum genera, figuras profodicas, aliasque grammatikas minutias, in usum, ut videtur, tyronum, annotare. Ex opposito legitur ejus interpretatio metrica, liberior, Italico magis, quam textui, accommodata. Quæ interpretandi ratio ut in ceteris laudabilis & præferenda fervili versioni, sic in Poetis maxime necessaria est; præterquam quod unum hoc habeat incommodum. Interpres nempe carceribus exemptus, & libere vagans, sapius, quam strictior aliquis & scrupulosior, a vero Autoris sui sensu, nisi valde peritus rerum sit, deviare, lectorique suo non sentienti sententias alienas insinuare, potest. Quod & in hac interpretatione haud raro contigisse, quis vel non monitus suspicabitur, ex eo præcipue, quod supra diximus, nostrum prorsus non Criticum accessisse ad interpretandum *Euripidem*, qui multis adhuc, iisque gravibus, mendis obfusus est. Sed tamen affirmare nobis licet, hanc Italicam versionem, ad exemplar *Barnesi* procul dubio formatam, illa Latina *Emilii Porti* præstare. Numeri ejus, ut sponte patet, numeris Græcorum non respondent, sed a singulis Scenis versus numerare orditur Noster. Divisit enim singula dramata, sed in Italicis tantum, in suos Actus minoresque Scenas, qua de re mox plura dicemus. Italicæ interpretationi subjectæ sunt eadem dialecto conscriptæ notæ, quæ Actuum argumenta, ritus, historias, geographica, quantum ad intelligentiam Poetæ facit, exponunt. Præcedit primo Volumini (singula enim Volumina singulas Fabulas continent,) vita *Euripidis*, a Nostro Italice descripta, & poetæ dramaticæ commendatio, ubi inter alia *Euripidem* cum *Sophocle* comparat, & huic istum, quod supra attigimus, anteponeit, *Aristotelis* maxime & *Quintiliani* nifus

testimoniis, quorum hic *Orator. Instit. Libro X Cap. i* attulit *Sophocli μεγαλοφάνειαν, λογιότητα, & φύσιν, Euripidi κρηολογίαν, σοφίαν, & πάθος*. Noster in his vocem *λογιότητος* pro *eloquentia* cepit, qua in re inultum fallitur. Hæc enim vox, quandoquidem opponitur τῇ σοφίᾳ, nihil aliud notat, neque potest notare, quam naturalem, rudem, simplicem, vulgæ quoque familiarem, ratiocinandi, morumque præceptis imbuendi, rationem; ἡ σοφία vero artificiosam, sublimiorem, e Philosophorum scholis petitam, arguendi viam, & morum doctrinam. Sed redeamus ad pensum nostrum, & specimina quædam exhibendo, faciamus, ut Lectores nostri, quid ab hæc editione debeant expectare, intelligant, & ipsi æstiment, quantum valeat, quod jam de illa tulinus, nostrum iudicium. Ante omnia vero notandum adhuc nobis, quod præter antiqua editionum argumenta Græca, Italice versa, singulis Fabulis argumenta Italica Noster, amplo deducta filo, præfixerit, in quibus totius cujusque dramatis historiam decursumque uno sub conspectu exhibet. Geremus autem nos in hac opella sic, ut primum de modo, quo Noster usus est in Fabulis per Actus & Scenas digerendis, disseramus, tum gustum Latinarum ejus annotationum demus, dein Italicæ quoque versionis specimina, *Euripidis* denique locos, in mendo adhucdum cubantes, & a Nostro præteritos, tractemus, & tandem Poetæ quædam contra suam artem peccata ventilemus. Sed soli, quæ prima occurrit, primæ Fabulæ, *Hecubæ* nimirum, nos alligabimus, quandoquidem, per singulas ire, licet operæ pretium esset, nimum tamen, & ab hoc instituto alienum, foret.

Dividit Noster *Hecubæ* drama in *quinque Actus*, hunc in modum, ut *Actum secundum*, una constantem Scena, ordiatur a *versu 216*, *tertium*, unius pariter Scenæ, a *versu 484*, *quartum* a *versu 658*, *quintum* a *v. 953*. Atqui debuerat potius *secundum* ordiri a *versu 484*, *tertium* a *versu 658*, *quartum* a *versu 953*, *quintum* a *versu 1035*. Num felicius ipsi cesserit hoc negotium in ceteris, non inquisivimus, nisi in sola *Medea*, cujus *Actum secundum* auspiciatur a *versu 214*, *tertium* a *versu 446*, *quartum* a *versu 866*, *quintum* a *versu 1117*. At nos tamen in ea octo

octo Actus deprehendimus, quod multis quidem horribile & piaculare paradoxum videbitur; sic tamen est, neque poterunt pauciores elici. *Quartus Actus* secundum nos incipit a *versu 663*, *quintus* a v. 866, *sextus* a v. 1002, *septimus* a v. 1117, *octavus* a v. 1272. Quod si constet & evictum sit, corruiat nostratum regula de necessitate *quinque Dramatis Actuum*.

Notarum specimina sint ea, quæ pag. 52 & 68 leguntur. Ibi quidem hæc prostant, quæ ὡς κῆται dabimus: Versu 32 αἰωρούμενος) *Canterus legendum piseat αἰωρούμενον. Nescio plane, qua conjectura istuc velit. Clare enim τὸ αἰωρούμενος ad verbum αἰσσω referretur.* Versu 39 εὐθύνορας) *Hoc est ἀπυθύνορας, ut etiam animadvertit Scholiastes. Præterea ἐναλίαν dicitur Ionice pro ἐναλίαν.* Versu 42 τεύξεται τῷδ') *Hoc est, ἐπιτυχῆς γενήσεται τῷδε. Notanda hæc est constructio verbi τυγχάνω.* Versu 53 ὑπὸ σκηνῆς πόδα) *Hoc est, ὑπὸ τῆν σκηνῆν τῷ λγαμέμνονος. Sic ego cum Scholiaste hunc interpretor locum. Nam perterrefαῖα Hecuba transibat sub tentorium Agamemnonis, ut illic inveniret Cassandra, quæ ei interpretaretur somnium, quod vidit. Alii explicant ὑπὸ σκηνῆς ex tentorio. Quod minus sententia congruere videtur.* Versu 54 Φάντασμα δαιμόνιον ἐμὸν) *Hoc est, ἕναρ, ὃ εἶδε περὶ ἐμῆ, somnium, quod de me vidit. Pagina autem 68 hæc prostant: Versu 216 καὶ ὑπὸ) Versus sunt jambici trimetri acatalekti. Versu 219 κραθεῖσαν) Ita satius legere; nam alii κρανθεῖσαν.* Versu 225 δράσεις Scholiastes legit δράσον, quod pro δράσεις usurpari, Autores habet Ὁ Aristophanem Ὁ Menandrum. Si δράσεις legis, produc primam, circumflexumque appinge. Mittimus reliqua. Plura enotandi se passim deinceps occasio dabit.*

Italicæ versionis specimina sunt hæc: Versu 183, ubi illa *Polyxena ad Hecubam τί με δυσφημῆς, Φροῖμίά μοι κακὰ.*
Υ y y 3 fic

* Sic etiam in textu edidit, pessimo consilio contra fidem editionum, & omnem sanam rationem. Quid sit ψῆφον κραθῆσαν non intelligimus. At, si derivarit a κραθῆσαν, prodit inscitiam rudimentorum lingue Græcæ, quam satis etiam sequens nota prodit.

sic vertit: *Perchè con voce di pietà mi chiami? Tristi sono per me principi questi.* Non recte. Δυσφημῆς longe aliud quid notat. Versu 205, σκύμων γὰρ μὴ ὡς τ' ἐριθρέπταν Μοῦσος δειλία δειλίαν ἔσῳφει χερσὶ ἀναρπατῶν Σῆς ἀπολαυμοτομον τ' αἶδα Γῆς ὑποπεμπομένην σκότον. Poichè qual leoncella o qual giovenca Su de'monti nudrita ortu infelice Me infelice vedrai della tua mano Strappata, e il capo mio reciso a Pluto Mandata collagiu nell' ombre nere. De hoc loco deinceps agemus. Versu 240, δυσλαλία τ' ἄμορφος ὀμμάτων ἄπο φόνου σαλαγμοῦ σὴν κατέσασον γένου. Sparuto di sembianze e giù dalli occhi Pianto di morte ti cadeva a stille In su la barba. Cujus versionis ut rationem intelligas, en notam ad h. l. Latinam: Φόνου σαλαγμοῦ) Id est, δάκρυα ἂν ἦν αἴτος ὁ τῷ θανάτῳ φόβος, Lacrymia, quarum causa erat mortis timor. Ita explicat Baroc. Codex in Cantabr. secunda. Atqui dubium non est, quin Ulysses, quo lateret speculator, & imponeret videntibus, qui eum norant, suam ipse faciem sauciaverit, ut Zopyrus deinceps fecit. Φόνος hic est idem atque αἷμα, sanguinis stilla. Versu 326, τόλμα τὰδ' ἡμεῖς δ' εἰ κακῶς νομίζομεν Τιμᾶν τὸν ἰεθλὸν, αἰμαδίαν ὀφλήσομεν. Sofri le presente cose. E se ora noi prendiamo un mal consiglio In onorare il valoroso Eros, Avrem la colpa d'insingardi e stolti. Locum hunc non cepit. Sensus est: Aude, (sustine,) tu barbara Hecuba, hoc, nempe mortuos de te bene meritos contemnere, & absque honore omittere. Tibi nemo id vitio vertet, barbaræ sic solitz, sic edoctæ, bonorum νομισμάτων imperitz. Nos vero Græci cultiores, si vellemus hunc egregium Virum male & φαρδύμως honorare, jure scævi & agrestes haberemur. Versu 1029, τὸ γὰρ ὑπέγγυον Δίκῃ καὶ θεοῖς εἰ ζυμπιτῶν. Poichè ciò, che soggiace Alla giustizia e ai Numi Non viene men. Versu 1055, ἀποσήσομαι θυμῷ βέοντι θρηκὶ δυσμαχετάτω, onde parte e vò lungi dal Trace, cui Palma inonda insuperabil ira. Versu 1080, quo ultimo defungemur exemplo: καὺς ὅπως ποντίους πείσμασι λινοκράνον Φάρος εἴλλαν Ἐπὶ τὰυτ' ἔσσυθεις Τέκτων ἰμῶν Φύλαξ Ὀλέθρων κώταν, come una na-

ve, che la crocea di lin vella, legate con le nautice farte, in mar dispiega, custode demiei figli io spinto fui in questo micidial fatale albergo. Ex his speciiminibus, & postremo præcipue, apparet, hanc versionem, ut suavis & sonora est, sic tamen Critico non satisfacere. Græce intelligens certe non poterit λινωρόκον Φάρος per la crocea di lin vella, croceum velum lineum, redditum, ac si crocci notio in λινωρόκον lateret, non ridere.

Raro Noster agit Criticum, neque vidimus locum, cui emendationem alicujus saltem momenti apposuerit. Versu 112 videatur quidem aliquid egisse, quod ibi ὅτι pro ὅτε vulgato reponat. Sic enim illum voluisse, licet typhothetæ mentem ipsius perverterint, satis tamen patet. Attamen, ut in se spectata levicula hæc est mutatio, sic, si verum examines loci sensum, deprehendas, eam veri vestigia multo magis adhuc, quam vulgata facit, obliterare. Adscribamus verba integra: ἐν γὰρ Ἀχαιῶν πλήρει ξυνόδῳ λέγεται δόξα σὴν παῖδ' Ἀχιλλεῖ Σφάγιον θύοιθαι. Τύμβε δ' ἐπιβάς οἶδ' ὅτε χρυσέοις ἐφάνη σὺν ὅπλοις ταῖς παντοπόρεσ δ' ἔαγε χειδίωσ &c. quæ sic vertit Noster: Poichè sperso è romor, che in pien concilio Decretaro gli Achei, che sia tua figlia sacrificate al prode Achille. Sai quando salito in su' sepolcro Con armi d'oro, e le solcanti navi, che havean le vele -- rattene. Ex nota ejus ad h. l. intelligimus, Canterum hic pro θύοιθαι maluisse ἰδί. Sed eo non habemus opus, aliud quid hic latet. Euripides scripsit ΟΙΣ ΟΥΤΕ (οἷς ὄγε, suis ille,) quod facillimo flexu potuit in ΟΙΣΘΟΤΕ (οἶδ' ὅτε) degenerare. Tymbo autem superinsistens suis ille aureis cum armis &c. In præcedentibus autem versu 51 legendum est ὄσπερ: & versu 162 ποῖ δ' ἦσω πόδα. Ad versum 203 annotat hæc: συνδαλεύσω) Istuc plane ineptum, ut Polyxena dicat συνδαλεύσω, cui adco gravis & invisæ erat servitus. Placet apprime συμβαλεύσω, quod habet Baroc. Codex in Cantabr. secunda, quo loci teste Kingio interlineari explicatione συμβαθηθήσω. Italice tamen servire significat etiam, esse in luogo d' alcuna cosa. Non multum in recessu habet hæc Critice. Istud, quod Codex Barocc. habet

habet, est ex illo conjecturarum genere, quod Criticis nostrorum temporum haud raro excidit, linguam, quam attrahant, non satis intelligentibus. Sed *versus* 207 dignior erat animadversione, quem tamen Noster profus præterit. Attulimus eum jam supra, ex parte nunc repetemus: ἑσόψα nempe tu *Hecuba Polyxenam*, χερὸς ἀναρπασάν Σᾶς ἀπολαϊμότομον τ' αἶδα γᾶς ὑποκειμπομένην σκότον. Sic vulgo edunt viri docti, quos tamen vel sola vox ἀπολαϊμότομος de vitio potuerat admonere, quæ tantum non monstrosa, saltem eo, quo hic ponitur, sensu vix satis Græca, videtur. Distinguenda sunt, quæ male coaluerunt, & emendanda hunc in modum: χερὸς ἀναρπασάν σᾶς ἄπο, λαϊμότιμῃ δ' αἶδα, γᾶς ὑπο, κειμπομένην σκότον. Constructio est, ἀναρπασάν ἀπο σᾶς χερὸς καὶ κειμπομένην (ἰς) σκότον αἶδα λαϊμότιμῃ, (τὸν) ὑπὸ γᾶς. Sensus autem: *Videbis filiam tuam avulsam a manu tua, & missam in tenebras mortis, a præscissione capitis effecta, sub terra existentes; vel (missam repetendo) sub terram; vel, si quis malit, in tenebras Plutonis, cervicum præsectoris.* Dixit autem *Euripides* h.l. κειμπομένην σκότον pro ἰς σκότον vulgatissima phrasi poetica, cuius, vix operæ pretium foret, exemplum afferre. Quia tamen coram manibus unum habemus aliquod, & tam inorosi atque difficiles hodie sunt Critici, ut nihil credant, quod manibus non palpent, & quod immani exemplorum fluxus non adstruat, apponemus *versum* hujus Fabulæ 456: ἢ νᾶσον ἀλίγη κώπη κειμπομένην ταλαίαν, (pro ἰς νᾶσον). *Versus* 367 in mendo cubat, quod ut clarius pateat, tota ῥῆσις addenda est cum præcedentibus: λέχη δὲ τὰμα δῆλος ἀνητὸς ποθὲν Κρανεὶ τυράννων πρέσθεν ἤξιωμένα ὦ δῆτ' ἀφίμη' ὀμμάτων ἐλεύθερον φέγγος τοδ' ἀδῆ. Noster sic postrema: *Non sia ciò vero. Questa delli occhi miei libera luce &c.* Manifesto falsum hoc est. *Polyxena* enim non minus, quam *Hecuba*, ceteræve Troades, erat captiva; neque simpliciter habebat *liberum oculorum lumen*, quod poetico stilo idem est, atque *vivebat libera*; sed ab una quadam certo tantum poterat habere vultum liberum ope suæ mortis, vel

pot-

poterat se moriendo liberare ab aliqua ingrata re, quæ viventi necessario videnda & subeunda erat, nempe a matrimonio servili, de quo sermo præcessit. Unde sponte fuit, pro ἔδῃτα legendum esse mutato tantum spiritu, ἔδῃτα. ἔδῃτ' ἀφίμ' ὀμμ. ἐλ. &c. *A qua re (a quo indigno & ignominioso servili matrimonio) liberant lucem oculorum meorum remitto & resigno in manus mortis.* Versu 333 significatio verbi τολμαῖν, etiam hic ignorata, ut supra versu 326, quem locum paulo ante explicuimus, imposuit cum ceteris interpretibus etiam nostro. αἰ, αἰ τὸ δῆλον ὡς κακὸν πεφυκέναι, τολμαῖ δ' ἂ μὴ χροῖ τῆ βία νικώμενον. *Abi, abi, gran male è l'esser servo altrui, da forza vinto, Anche quel me non dee sostenere.* In Notis sic scribit: *Hæc sic interpretanda puto per ellipsin τῆ γενέσθαι τινὰ δῆλον, λίαν κακὸν ἐστὶ — Porro legitur etiam πέφυκ' αἰ, quod Cantero etiam non displicet; quæ lectio exstat etiam in Cod. Baroc. apud Kingium.* Atqui lectio hæc repugnat menti Poetæ, ut patet ex contextu verborum, si quis relegat, præcedentium, unde facile est ejus ratiocinationem assequi. *Ulysses* Græcorum laudaverat studium, mortuos de ipsis bene meritos honorandi; barbaros autem ob ejus neglectum increpuerat. *Mai voi barbari*, dixerat secundum nostrum Italum, *gta non istimate gli amici amici, e non recate onore a color, che morir con fama e gloria. Ond'è che Grecia sen riman felice, e voi soggiacete pari alli consigli vostri* Ad hæc chorus, hominis Græci ejusque civium admiratus ἐλευθεριότητα & nobiles mores in recolendis grata memoria beneficiis acceptis, suorumque vicissim damnans τὸ δολοπραγῆς in obliviscendis evergetis, & eorum pulchre factis, erumpit in hæc verba: O quam miserum est, in servili conditione & servo cum animo nasci, & ea, quæ non oportebat, perpetrare, vincente indolis insitæ, quam educatio corroboravit, vi. Patet hinc, pro τολμαῖ legendum esse τολμαῖν. Pro istis, τῆ βία, reponendumne sit τῷ βίῳ, aut τῆ φύσει, est ambiguum. Eligat quisque, quod malit. Sufficiat nobis, veram Poetæ mentem e tenebris eruisse. Significationem illam verbi τολμαῖν, cum Latine reddendum est *perpetrare, audere,*

deve, aliquid indignum, indecorum, jam supra, nisi fallimur, approbavimus. Versu 370 ἔδ' εἰ τοὶ δόξης legendum pro τῆ. Versu 401 ἀλλ' ἔδ' ἔγωγε τήνδε. Versu 501 εἰς. Versu 603 ταῦτα μὲν ὅδε νῆς. Versu 779 in textu habet Noster τῆτον ματεύσας, & in Notis: ματεύσας) τὸ ματεύσας, quod antea legebatur, putavi corruptum, quare cum Cantero & aliis ματεύσας, vel ματεύσας, reposui. Hoc est clavum clavo expellere. Æstimes hinc Criticum nostrum, cui perinde fuit in his metris, utram lectionem præferret. Cantero certe nunquam id perinde fuit. Ad versum 831, ἐκ τῆ σκοτῆς γὰρ κηλῆραν τ' ἀσπασμάτων φίλτρων ἑμῶ τε τοῖς βροτοῖς πολλὴ χάρις, hæc notat: Nonnihil mutat Kingius in editione secunda Cantabr. Sequor ego primam Barnefii. Quid Kingius ibi mutarit, non novimus, id autem pro certo, ἑμῶ τε corruptum esse. Coniicimus, ἑμῶται legendum, quod valde κύριον est, & a Quintiliano celebratæ Euripidis κυριολογία bene convenit. Constructio est, πολλὴ χάρις τῶν φίλτρων ἑμῶται τοῖς βροτοῖς ἐκ τῆ σκοτῆς &c. Multa gratia amorum conciliatur (in unum ἑμῶ cogitur) mortalibus per tenebras & nocturna basia, id est, homines matrimonii junguntur & conciliantur antea longe distiti locis, & animis quoque multum diversi. Si cui tamen verbum, in Lexicis forte non proflans, ἑμῶ, non arrideat, ille, nobis tamen non suffragantibus, ἐνῆται poterit legere. Versu 852, καὶ βέλομαι θεῶν θ' ἔ - νεκ ἀνόσιον ζέον καὶ τῆ δικαίᾳ τήνδε σοὶ δῆναί δίκην εἶπωσ Φαειήν γ', ὡς σοὶ καλῶς ἔχειν. στρατῶ δὲ μὴ δόξωμι Κασσάνδρας χάρῃ Θρήνης ἀνακτῆς τόνδε βαλεῦσαι Φόνον. Ecuba, sic vertit Noller, e per gli Dei e per giustizia Voglio, che l'empio albergator riparti Quel castigo da te, ch' ora mi chiedi, Se tu scorgi, che oprar in qualche guisa. Lo possa a tuo favor, e non appaja Al popolo guerrier, che per Cassandra Macchini questo scempio al Re di Tracia. Plana quidem & fravis hæc est ratiocinatio in se, tanquam Itali, spectata. Sed ex parte non est Euripidis. Latet vitium in Φαειήν, quod putemus in Φαειήν refingendum, & redire ad Thracem, quem in præcedentibus

tibus *impium hospitem* appellaverat *Agamemnon*. Volo quidem & cupio hospitem impium, si modo talis appareat, deprehendatur, & vincatur esse, Deorum iustitiaeque in gratiam, tibi meritas poenas dare, quo & tu contenta possis esse, & ego non videar Thraci caedem in gratiam *Cassandra* machinatus fuisse. Notandum nempe, *δοξοιμι* non constructui cum *ἢ πως*, sed cum *ὡς* proxime precedente. *Versu 1040* pro *μύχης* legendum est *μύχλης*. *Versus 1080* & sequentes, quorum jam supra dedimus & Graeca verba, & Italicam interpretationem, sub eundem revocandi nunc sunt. Videbit quisque facile, constructionem *ναῦς* & *τέλλον* non quadrare, cum illud foemini, hoc masculini, generis sit. Videbit etiam paulo attentior, *Φύλαξ* in istis (*τέκνων ἐμῶν Φύλαξ*) incongruum esse, & prorsus non necessarium. Deinde enim hoc, nihil decedit sermonis aut gratiae, aut emphasi, aut integritati. Facilis quidem & in promptu est affectus vocis *ναῦς* medicina. *Ναός* enim rescribendum. At utinam & alterius pariter foret! Quid, si pro eo *Φίλων* substituamus? Aut, si metrum patiatur, de quo viderint peritiores, *Φάκας*? Constructio sic foret: *σὺθεὶς ἐς τάνδε Φάκας κοίταν, ὀλίθριον τέκνων ἐμῶν*, & sensus emergeret: ut qui funibus marinis (in mari usu venientibus) regit velum navis, e lino contextum; sic ego, illapsus in hoc phocae antrum, filiis meis exitiale, vel in hanc phocae foveam, filiorum meorum perditricem. Nolumus hanc nostram conjecturam pro certa venditare, aut cuiquam obtrudere, sed interea proponimus ut tantummodo probabilem, donec tu, *Phaëbe*, lucebis. Monemus tamen, si Poetae velimus existimationem tueri, tanquam scriptoris iuste & acriter cogitantis, hic deberi vocem erui, quae aut fyrtin, vel scopulum, notet, in quam infelix nauta possit impingere, aut potius marinam aliquam belluam, homines devorantem, cui possit nauta in praedam cadere; & quicum *Hecuba* comode comparetur. De phoca autem constat, quod bellua sit *ἀνθρωποφάγος*, & quod homines foedi, putidique, & olentes, ei ab *Aristophane* comparentur duobus in locis, qui ex *Homero* haesit. *Pusida* vero anus est phrasia val-

de frequens. *Versu 1195 καὶ μοι τὸ μὲν σὸν ᾧδ' ἐν Φρομίοις ἔχει* editur, & notantur hæc: καὶ με τόμην σὸν) Hoc est, καὶ ὁ ἑμὸς πρὸς σε λόγος. Ita alloquitur Agamemnonem, atque ab his veluti exordium sumit eorum, quæ in Polymnestorem dictura est. Bene quidem hæc præter illud nostro solenne Polymnestorem. At metro laboranti nihil opis inde accedit. Leg. ᾧδε Φρομίων. Sic Græci loqui amant, ᾧδε cum Genitivo. *Versu 1215* exhibet κάπνος pro vulgato κάπνω. Il fumo mostrava la citta sotto a' nemici; cum addita hac nota: Sic legendum est cum accuratioribus Criticis, non, ut in aliis editionibus, κάπνω δ' ἰσημαί' ἄστυ fumo autem significabatur. Nam ἰσημαίε pro ἰσημαίετο usurpari nequit; quare apposita est nostra vulgata lectio, κάπνος δ' ἰσημαί', fumus autem significabat.

Credimus jam, sufficientem hujus libri ideam nos dedisse, in quo tolerarem omnia, modo tot indigna lectoribus Euripidis non immiscuisset, quibus parcere cum chartæ compendio potuerat. Quis enim tam tiro audeat Euripidem attrahere, qui non norit, κάπνω esse contractum ex καὶ ἔπνω, & ἑμὸς pro ὁ ἑμὸς, quorum illud ad *versum 1194*, hoc ad *versum 1229*, & alia talia alibi, fatis ambitiose tradit. Ferendum est, quod Criticus non sit, quem tamen Euripides, si quis alius, maxime flagitabat. Natura non cuivis hoc donum indulsit. Suademus tamen, ut, (si pergat in cæpto opere, quod vehementer cupimus, & ut, ipsi feliciter cedat, optamus, modo non jam absolutum sit,) ut, inquam, saltem bonos, quibus abundat Italia, veteres Codices manu exaratos lustret, & eritis inde variis lectionibus nos beet. Quo munusculo Euripidis amantes æternum sibi habebit obligatos, & operi suo, sic fatis commendabili, grande pretium & decus addet.

Pervenimus ad hujus tractationis partem ultimam, quæ, quod supra promissimus, Euripidis aliquot in hac Fabula in regulas artis peccata recensere animus est. Erunt, qui vitio nobis hanc, si qua est, temeritatem vertent, nostramque hyperbophiam & hypercriticam, venerandæ antiquitatis violatricem; dauna-

damnabunt. Patiemur, eos abundare suo sensu, monentes interea, nos hoc instituto prorsus nolle quidquam veteri poëti de sapientiz & dexteritatis laude, quam ab omni ævo meruerit, detractum, aut studiosorum hominum manibus eam exsuffum ire. Id unice volumus illustri demonstrare exemplo, quod divina isthæc ars dramatica nondum suam attigerit perfectionem, & quod tragædiæ scribendæ ingenium solum par sit criticum, sublime, bene memor, circumspectum, sibi nihil, nihil spectatoribus, largiens, pensiculate recoquens omnia, ne qua p̄ssim excidant non animadvertenti secum collidentia σαθρόν καὶ πυροφραγές ψοφῶντα. Specimen hoc sit opusculi, quo aliquis nostrum meditatur aliquando, si fata permittant, trigæ Poetarum Græcorum dramaticorum, id est, *Sophoclis, Euripidis, & Aristophanis*, poeticos, ut ita dicamus, solæcisinos, id est, in artem, quam profitebantur, pegata, perstringere.

Primum itaque, quod peccavit *Euripides* in *Hecuba*, est non observata unitas loci. Scena ipsi simul in Europa & Asia est. Horrendum dictu! Quantus hiatus! En *Euripidem* Autocleonem. Ἐχει γὰρ τὸ σκέλος, ut *Aristophanes* ludit in *Equitibus*, τὸ μὲν ἐν Ἀσία, τὸ δ' ἕτερον ἐν Εὐρώπῃ. τόσον δ' αὐτῆ βῆμα διαβεβηκότας, ὁ πρῶτος ἐστὶν αὐτοχρημα ἐν Χάοσι. Quando vero multi tam indignam, tam foedam, Poetæ adfrictam non patientur maculam, faciemus verbis nostris fidem ἀφύκτους ἐλέγχους. *Polydorus* in Prologo, se stare & loqui, ait, ἐν γῆ τῆδε Χερσονησία, in hac terra *Chersonesica*; & paulo post ἐπ' ἀκτῶν τῆσδε Θρηκίης χθονός, in litore *Thracica* hujus regionis. Concedent nobis, quod speramus, omnes, hanc Chersonesum Thracicam vulgo sic dictam peninsulam ad Hellepontum esse; & pronomen ἡδε, hac, notare solum, vel tractum, in quo quis actutum, ἐν τῷ νῦν παρόντι, existit. Hoc solum concessum nobis volumus, neque aliud; neque tantum id concedi potest, sed & necessario debet, neque aliter potest. Jam, si ἡδε notat id, quod diximus, non potest aliud notare, & contrarium id quidem. Atqui paulo post scenam videas in campo Trojano apertam

versu 325 ὦν ἦδε κίεθαι σάματ' ἰδαία κόυς, quorum casu-
rum corpora segit hic Idæus pulvis. Si dicas, vocem
ἦδε hic loci notare illa, quali persona loquens exerto digito
versus Asiam monstraret, exempla erunt ejus rei alleganda,
quæ nusquam sunt: & vel eo facto, nihilo tamen minus ma-
nebit *Euripides ἀκυρολόγος*, voces easdem modo hoc,
modo illo, sensu acceptans; ille *Euripides*, cujus *κω-
μολογίαν* tantopere *Quintilianus* extulit. Tentare si velis &
corrumpere illud *ἦδε* hic loci, tanquam corruptum, afferemus
aliud, quod, esse scenam in campis Trojæ, evincit ulterius;
nempe ratiocinationem *Agamemnonis versu 111*, ubi ait:
Potuisset hic a *Polymastore* excitatus tumultus terrorem nobis
incussisse, putantibus, Trojanos ad castrorum portas adesse
παστυδαί, nisi conscii nobis excisæ Trojæ fuissetis. Quod
ratiocinium, si scena collocetur in Chersoneso Thracica, pro-
fus ineptum est. Sed, quod nodum dirimit uno ictu, sedat-
que æstum omnem, & clare vincit, scenam in campis Troja-
nis esse, id est *versus 522*, ubi præco dicit, *Polyxenam* ad se-
pulcrum *Achillis* cælam fuisse præsentem toto Græco exercitu.
Atqui non in Chersoneso, vel Europa, sepultus erat *Achilles*,
sed in Sigeo apud Trojam. Incrustare quidem hoc laborat
Kalus, ad eum locum sic notans: - - *Hic tamen dicitur*
πρὸ τύμβου Ἀχιλλέως, quia Græci in Chersoneso κενοτάφισ
Achilli construxere. Sed hoc nihil est, nisi *πτερυγίζεν*. Do-
nemus aliquid precariæ huic excusationi. Demus, *Polyxenam*
apud fictum illud cenotaphium, quod grammaticastros in suo
cerebro condere jubebat ipsorum perplexitas, occubuisse.
Quomodo tamen poterant Græci in solo Europæo ultra ma-
re interjectum, ultra viginti & plura forte stadia, videre spe-
ctrum *Achillis* suo sepulcro insistens, & ejus audire præcep-
ta? Quare non potius, si erant in Europa, transvehabant vi-
ctimam ad verum sepulcrum, quæ brevis temporis jactura &
labor fuerat? Quare non vetabat *Achilles*, si tantum valebat,
ventos inhibendo, vel Hellepontum Græcos trajicere? Cer-
te magis consulisset honori suo, & satius iræ suæ fecisset, si,
quod facillime potnerat efficere, victimam coegisset apud ve-

rum suum sepulcrum cadere? Cui enim bono infontem sanguinem flagitabat sævus heros, nisi ut eum, quemadmodum poetæ de umbris tradunt, biberet? Atqui, ex eorundem opinione, mortuorum animæ sepulcris, non vacuis, sed iis, quibus cadavera condita jacent, quasi alligatæ obversantur. Unde clare patet, piaculum hoc, si ceciderit in Europa, neque placando *Achilli* suffecturum, neque Græcis quidquam profuturum fuisse. Manet ergo, fabulam hanc nunc in Asia, nunc in Europa, peragi. Neque superest effugiura, nisi ut aut totum ridiculum & incoacinnun istum prologum jubeamus in Spongiam incumbere, aut Chersonesum aliquam Thracicam in Asia undeunde extundamus. Scimus quidem, Thracæ etiam in Asia fuisse, qui circa Heracleam habitaverunt, deinceps Rithyni dicti. Fuit ibidem terrarum quoque Chersonesus urbs. Sed neque constat, Græcos, Troja solventes, illuc appulisse, neque poterant omnino κατ' ἕν τῆς εἰς πατέρα καθόδου. Neque hilum proficiunt, qui sic, si forte, statuent. Nam non tantum αἰνρολόγος erit hoc modo *Euripides*, notis nominibus ignotas & alias omnes res designans, sed etiam Thracum nomen ejus ætate in Asia desierat, & Chersonesus urbs nondum existebat. Prætereaque multo magis distabat a Troja hæc Chersonesus ad Pontum Euxinum, quam ut ibi conspici potuerit fumus, ab ardente Troja exsurgens, (vid. *versum 1215*,) quod facilius fieri poterat in Chersoneso Hellepontica; neque conditum ibi cenotaphium *Achilli* memoratur usquam. Quodsi tandem opinetur aliquis, vocem χερσόνησος aliud nihil, quam vox ἀκλή, litus, notare, & Thracæ olim dictos fuisse omnes Trojani agri accolæ; debet is nobis ejus rei per exempla probationem. Sed eam in æternum debet.

Hoc unum erat; alterum *Euripidis* in hæc Fabula peccatum est *Polydorus*, prologum recitans. Fingitur anima *Polydori* suum jam per tres dies desertum & fluctibus jactatum cadaver subintrare rursus, & coram ædibus *Hecuba* Παντάζαοθου, totiusque secuturæ fabulæ decursum in antecessum enarrare. Evincemus, hoc figmentum non tantum improbabile & inutile esse,

esse, sed etiam totam fabulam corrumpere. Improbabile est *Polydorum*, miraculo, nobis minus, quam Græcis, probabili, rursus animatum, futuram suæ sororis eadem, suamque cum illa sepulturæ communionem, præscire, aut prælagire, potuisse, nisi fuerit a Diis inferis edoctus. Atqui nondum regna viderat infera; quod si fuisset, non licuisset ipsi, e sententia Græcorum, se nec Stygem transgresso, in dias luminis auras remeare. Quod si dicas, animabus a corpore liberis vim inesse fatidicam, qui factum, ut, quæ omnia sciebat & prælagiebat anima *Polydori*, de pœnis, quas sibi suus percussor erat daturus, nihil sciret? ut, quæ adeo exultabat, ob honorem sepulcri, quem mox erat adeptura, ob vindictam sui sanguinis non item lætaretur? Inutilis quoque istæ prologus est. Cui enim bono? Cui narrabat *Polydorus*? Sibine? Atqui ridiculum est, aliquem sibi soli narrare, quæ novit. Aliisne? Atqui solus erat in theatro. Non certe spectatores Athenienses poterat alloqui, qui in Chersoneso erat. Personis fabulæ nihil quidquam rei est, neque licet esse, cum spectatoribus extraneis. Ad fabulam hi non pertinent; prorsus in censum non veniunt. Quicquid eorum in gratiam exhibetur, quod ipsa natura fabulæ non exigit, non importet, id omne vitiosum est, & fit tantummodo *per unum stolto compiacimento per li spectatori*. Quod *Euripides* etiam hic peccavit. Quod tandem fabulæ decursus in exordio statim enarratur, id corrumpit eam, omnique gratia spoliatur. Id enim, quod sustinet & excitat, & suspensam quasi tenet, spectatorum attentionem, est rerum futurarum ignoratio.

Tertium peccatum est, quod choro, non soli canenti, sed cum *Hecuba* colloquente, nimis longam *ῥῆσιν* a versu 100 usque ad 155 tribuit, neque τὸ πᾶθος observavit. *Hecuba* enim, tot & tam luctuosa sibi audiens, absque motu intrans perstat, neque luctus ullum signum edit, neque ullam interjicit exclamationem. Quartum hoc. Expectaveras a choro, ut *Hecubam*, animi deliquium passam, & humi prostratam, erigat & soletur. At horum nihil fit. Chorus, omnia jacente misera, cantum exorditur, neque sollicitus est nisi de eo, quo tandem

terra-

tetrarium avehendus sit. Est nempe Nostro præcipue familiaris, ut choro rheses tribuat, ad rem nihil pertinentes. Quinto probabile non est, *Polyxena* eadem, ad quam multo erat opus apparatu, tam brevi tempore potuisse peragi, quo chorus *versus 39* recitat, a 444 usque ad 483, quod utut possit excusari, (neque enim hoc argumentum graviter urgebimus,) debet tamen Poeta curare, ut fictarum, quas exhibet, actionum tempori aliqua saltem eum tempore, quod veræ actiones sibi postulant, proportio sit. Sexto frigidum est, & Gallulum sapit, illud, quod *Agamemnoni*, *Quis tam sinistra utitur, atque tu, fortuna*, exclamanti, respondet *Hecuba*, *Nemo, nisi forte ipsam fortunam dicas*. Septimo incongruum est & tempori, & locis, & personis, quod *Hecuba versu 98* ancillam, Regem Thracum arcessitum, mittit, qui & paulo post *versu 93* cum curru & liberis, tanquam ex machina Deus, adest. Tempus, quo 48 *versus* parvi & fere dimidii tantum recitari possunt, magis curtum est, quam ut ancilla, quo mitteretur, venerit, nedum ut Thrax adesset. Si admittatur, quod supra lectoribus probabile effecimus, scenam in Asia esse, Regem autem illum in Europæa provincia, Chersoneso Thracica, habitasse, bis fuerat interea Hellepontus ancillæ trajiciendus, aut equam cum Rege rediret in scenam, hoc est, spatio fere dimidii quadrantis horæ. Ubiunque tandem ille regnaverit, procul a Troja certe regnavit. Quod ni sit, Græci cum eadem cum Trojanis involvissent ruina; aut minimum ejus ipsi hospitem *Polydorum* abstulissent. Mittitur ancilla in terram, quam, quis nos refutet, si dixerimus, pedibus ab ea antea calcatam nunquam? ad regem, quem forte non viderat antea, neque, ubi pro tempore isthoc esset, quandoquidem vagari Thracæ & latrocinari solebant, norat. Rex barbarus, Græcos metuens, quod certe debebat, ad unius servæ captivæ appellationem, nullo munitus munitionis pacto, integro exercitui hostili, victori, cum liberis se permittit. Facile credulus & *πάρονος* ille sit oportet, cui talia probabiliter fieri & fingi videbuntur. Neque opponet quisquam, fingi posse, in gratiam excusandi Poetæ, ancillam regi jam venienti prope navale Græcorum

in via occurrisse. Admitteremus hoc, nisi Poeta ipse destrueret hanc *πρόφασιν* *verse 965*, dicens ex persona *Poly-mestoris*: *Jam pedem ultra fores tollenti mihi accidebat ancilla tua, referens sermones, quos audiens, huc veni.* Jam, si pedem inodo efferenti e domo ista occurrebat, non potuit in media, vel ultima, via occurrere. Confirmat id etiam hoc, quod, si ancilla jam venienti occurrisset, ille solus venisset. Alias non interrogaret *Hecubam*, quare liberos etiam voluerit adductos. Octavum, quod notamus, est illud. Interroganti *Hecubam* Thraci, quare liberos quoque voluerit adesse, respondet hæc: ideo, ut gerendorum testes & conscii essent, memoriamque loci, quo thesaurum fingebat absconditum, si quid ipsi contingeret humanum pati, conservarent; qui tamen infantes adhuc erant, ulnis gestatiles, ut ex *verse 1158* patet, adeoque fini, quem intendebat *Hecuba* scilicet, inepiti Nonum, quod fingit, Thracem cæcum, dum audit, Græcum aliquem loqui, statim agnoscere, eum *Agamemnonem* esse, quem non tantum non viderat unquam, ut probabile est, (hoc enim ad rem non facit,) sed neque audiverat; nullaque ipsi erat ratio, quare, *Agamemnonem* magis, quam *Ulyssum*, aut alium Græcum, adesse, conjectaret. Decimum tandem & ultimum proferemus hoc, nos non videre, ad quod tragediarum genus hæc referenda sit, & quis scopus in ea edenda Poeta fuerit. Initium ejus lugubre est. Cadit infans *Polyxena*, solo eo titulo rea, quod Troas esset. Finitis est tantum non lætus. Peritur enim impius Thrax. Atqui peccatum id est in artis dramaticæ leges, quas sanxit perspicacissimus *Aristoteles*, e cujus mente non utentur sinistra fortuna, innocentes omnino: hoc enim execrabile est, neque movet commiserationem; neque impii prorsus: meritis enim qui penas luunt, gaudium, non commiserationem, in animis spectatorum excitant; sed infelices sunt neque boni, neque mali, sed medii ordinis homines *ερασιφρονίζοντες*. Si præmississet *Euripides*, punitum Thracem, & finivisset fabulam in cæde *Polyxene*, tolerabilis fuisset. Sic certe spectatores calida viæque plenos commiseratione dimississet, qui affectus ipsi se-

cundum eam, quæ nunc est, dramatis dispositionem fere fuit emortuus.

Forte alia plura possent ab æriore judicio & attentiore lectore in hac fabula detegi minus recta, ἀμαρτυρήματα μνημονικά, improbabilia. Sed habebunt Euripidis patroni satis, quod agant, si propositos a nobis nodos digne resolvere, & hæc tela eo, quo par est, elenchi robore retundere, velint.

D. CHRISTIANI BENEDICTI MICHAELIS, Theologie Græcæ & Orientalium Linguarum in Academia Fridericiana Prof. Publ. Ord. Tractatio critica de variis Lectionibus Novi Testamenti caute colligendis & dijudicandis; in qua cum de illarum causis, speciebus, fontibusque, tum de causelis, ex quibus dijudicari, & vel approbari vel reprobari, debeant, agitur, simulque de Codicibus, sive Græcis, sive Græco-Latinis, de versionibus item antiquis, & de Patribus, ex quibus ille colliguntur, multa partim curiosa, partim utilia & scitu necessaria, nove afferuntur.

Halæ Magdeburgicæ, ex officina libraria Rengeriana, 1749. 4.
Plag. 16 1/2.

Post tantos celeberrimorum virorum, *Millii, Kusteri, Bengelii*, aliorumque, labores criticos, insigne spicilegium Summe Venerabilis Autoris Lectoribus nostris exhibemus, quod indicio est, quantam circa rem sacram Novi Test. ille diligentiam operamque adhibuerit, quantumque a viris illis celeberrimis laboris studiique aliis æque doctis, circa hunc campum emetiendum, fuerit relictum. Dari enim in libris sanctioribus Novi Test. diversas lectiones, mirum non est, si modo nobiscum vel leviter perpendamus, librariorum atque editorum, vel manibus, vel typis, tabulas sacras describentes, homines fuisse, indeque inter scribendum, & typis imprimendum, facile errare potuisse. - Plurimæ tamen variæ lectiones Pag. 6.

Pag. 7.

- ita sunt comparata, ut vel manifeste falsitatem probent; vel ejus sint generis, ut receptis lectionibus æquipollentes statuuntur. Hinc omnes istæ nulla contra dignitatem Codicis Novi Test. ratione pugnare videntur. Reliquæ, alicujus fortasse momenti visæ, secundum regulas criticas, quales Ven. *Bengelius* suppediavit, sine multo negotio discerni atque dijudicari possunt. Varias lectiones in duo genera dispelci a Criticis særis, Noster laudat, hanc in se suscipiens operam, ut, duce *Bengelia*, ostendat, vel casu, vel consilio, lectiones Novi Test. varias produisse. Casu variat lectio, idque primo, ubi librarius inter legendum oculis & visu aberravit, confusis affinis literarum figuris; transpositis, aut omissis, similiter inchoatis; transpositis omissive *ὁμοιοτελεύταις*; ommissa vocum earundem recurrentium vel præcedente, vel sequente, una cum intermediis; ommissa syllabarum vocumve, sive earundem, sive similium, immediate geminarum, alterutra, & denique geminata eadem, vel simili, syllaba. Varia apparet porro lectio casu, ubi librarius inter dictandum auribus & auditu erravit, confusum consonantibus, tum vocalibus, idem fere sonantibus; confusis literis, diversum quid, sed tamen affine, sonantibus, ex organorum, quibus efferuntur, aliorumque accidentium, convenientia; confusis simplicibus literis cum geminatis, & geminatis cum simplicibus; repetita superioris vocis litera finali ad initium vocis sequentis; deinta de fine præcedentis vocis litera auspicali sequentis, si hæc fuerit eadem cum illa; deinta de sequentis vocis initio litera auspicali, si hæc eadem fuerit cum præcedentis finali; mala vocum combinatione, vel divisione, & repetitis iisdem, quanquam aliquando diversa orthographia & significatione, syllabis. Variata denique est casu lectio, cum sive librarii, sive metaphrasticæ, sive tractatores, a phantasia, vel memoria, vel alio quocunque errore, falsi, addiderunt aliqua textui; aliqua contra omiserunt; commutaverunt cum vocabulis aliis alia, quæ vel cum præcedentibus vocibus, quas recenti memoria habebant, magis convenirent, vel cum sequentibus, quas legendo præceperant; commutaverunt vocum formas, numeros, casus, tempora, modos;

COM-

commutaverunt voces simplices cum compositis, & compositas cum simplicibus; compositarum alias cum aliis; synonymas generaliores pro specialioribus, & specialiores cum generalioribus, clariores pro obscurioribus, & denique syntaxes alias cum aliis. Porro confuderunt voces diversas, quasi easdem; loca parallela, eaque tum verbalia, tum realia, ubi videmus, harmoniam Evangelistarum per accidens varietatem lectionis peperisse. Confuderunt etiam marginem & scholia cum textu, diversasque diversorum sive Evangeliorum, sive Codicum, lectiones, quarum unam forte in margine notatam repererant, in textum receptas, improvide combinauerunt; literas, voces, & integra incisa, in describendo transposuerunt; quin & compendia scriptionis infeliciter legerunt. Alterum variarum lectionum genus peperit *consilium*, idque curiosum, ubi iudicio abusi librarii, vel tractatores, animo quidem non malo, at minus provide, Hebraicas nominum priorum formas in Græcas mutarunt; itemque hypallagas, hyperbata, synchyses, & diversarum constructionum mixturas, quæ ratione syntaxeos videbantur *σολοικίζεν* & *ἀκυρολογεῖν*: resæcuerunt, quæ vel redundare videbantur, vel quorum differentiam non intelligebant; suppleverunt locutiones syllepticas, & ellipses Græci sermonis; transposuerunt hyperbata, synchyles, & generatim, quæ minus ordinata videbantur esse ratione tum dictionis, tum ipsius rei; mutaverunt, omiseruntve aliquando, quæ inconvenientem difficilemve, vel minus orthodoxum, fundere sensum, ac adeo lectoribus offendiculo fore, videbantur. *Consilio* denique dolofo diversa lectio orta est ab hæreticis, inter quos *Ebionai*, *Marcionita*, *Valentiniani*, suas impuras manus in corrupendis Codicibus malitiose exercuerunt; quod ex singulis singulorum exemplis manifeste ostendi potest. Ab enarratis diversarum lectionum causis ad *fontes* pergat Noster, ex quibus varietates lectionis desumuntur; quorum potissimum quinque afferuntur, *Codices* scilicet tum MSti, tum impressi; deinde *versiones* veteres; tum *tractatores* & *Patres* ecclesiastici, Græci atque Latini; porro *Criticorum* conjecturæ & suspiciones, ac denique

Pag. 12.

13.

14.

15.

17.

que falsariorum, qui textum sacrum de industria corruerunt,
 tualis dolus. Ab ultimo hoc hominum pessimo genere ini-
 tium rei pertractandæ Noster capit, & eam in rem hanc cau-
 telam profert: *Varietatibus illis, quarum autores falsarii*
fuissent, textum sacrum dolose ad placita sua accommo-
dantes, nisi aliis auctoritatibus & rationibus fulciantur, nullam
 omnino fidem habeto. Altera cautela est: *Ne fidas meris Cri-*
ticorum conjecturis & suspicionibus, Codicum, versionum, &
Patrum ecclesie, consensu destitutis, utpote quæ, stricte loquer-
 do, nec nomen merentur variarum lectionum. Hujus fari-
 nx est *Scaligeri suspicio ad Marc. IX, 49, pro πᾶς γὰρ πῦρ*
ἄλιθίσται legi jubentis *πᾶσα γὰρ πῦρ ἄλιθίσται*.
 Quid de *L. M. Artemonio*, hoc est, *Sam. Crellio*, dicendum est,
 textum qui *Joannis*, omnibus antiquitatis prædiis destitutus,
 ita detorsit, ut ex *Θεός* faceret *Θεῶν*, & *Pauli* verba *Rom. IX, 5,*
 profano ausu refingeret, scribens: *ὢν ὁ ἐπὶ πάντων, Θεός, πρὸ*
ὁ ἄν ἐπὶ πάντων Θεός. Quod deinde ad lectiones, ex Græco-
 rum Patrum scriptis a *Millio* congestas, attinet, cavendum
 est, *ne illis nimium fidei habeamus,* ubi dicta Novi Test.
 per *metam allegationem* adducunt, *sine episcopi* de genuina
 spuria in allegatis locis lectione; inprimis si destituantur
Codicum & versionum consensu. Exemplis ut res clarior fiat,
Irenæus adesto, antiquissimis ex doctoribus scriptor ecclesiasti-
 cus Græcus, cujus quidem libri Latine tantum superstites adhuc
 sunt. Infert hic Noster contra *Millium*, plerasque lectionum
Irenæarum non ipsius esse *Irenæi*, sed veteris interpretis ejus
 Latini. Patet exinde quoque, non solum interpretem *Irenæi*,
 sed ceteros quoque Patres Latinos, non ut diversos ab Italica
 versione variarum lectionum testes, sed ut unum tantum cum
 illa, spectari debere; excepto tamen, ubi *Irenæus* in ipso
 contextu prodit, se in Codice suo Græco non aliter legisse,
 quam interpretem Latinum. E. g. *Matth. I, 18,* pro *τῆ δὲ ἡγε-
 νῆς Χριστοῦ ἡ γέννησις*, *Lib. III Cap. 18* legit: *Christi autem generatio.*
 Idem *Irenæus*, quod & alii Patres facere solent, memoriter
 S. S. loca excitavit sæpe, indeque hic illicve aliqua omisit.
 Sic *Luc. VII, 35,* omisit *πάντων*, *Lib. I Cap. 1 pag. 37.* Alia ad-
 didit,

didit, mutavit alia, quorum uberrima hic exhibentur exempla. Præter tamen ea *Irenaus*, aliam lectionem offerens; certo id potuit facere consilio, utpote verba quædam, intermedia inprimis, meri compendii causa omiffurus, vel etiam vocabulorum interpunctionem fecuturus. Nec omittendum hic esse videtur, lectiones *Irenæanas* non admodum tutas esse ideo, quia ipse Pater, aut interpres ejus, in excitandis S. S. locis a se subinde differunt. Sic *Lib. III Cap. 20 pag. 246 ex Gal. III, 13*, Græc. *ὑπομῆνος ὑπὲρ ὑμῶν*, id est, *pro vobis*, sed rectius habet Latin. *factus pro nobis*. Denique *Irenæana* lectiones vel ex eo capite parum sinceræ dijudicantur, quia vetus ejus interpres dicta S. S. non ex Græcis *Irenæi* vertit, sed ex Italica, seu vetere *Vulgata*, & quidem ubi hæc manifestis laborabat mendis, aut scholiis, ex margine in textum traductis, interpolata erat, cujus rei nonnulla hic afferuntur exempla. V. g. ex *2 Theff. I, 6*, notatur, pro *retributionem*, quod exempla habent edita, MStum Academiæ Halensis habere *retributionem*, unde & *Velf. ἀνταπόδοσιν*. A Patrum scriptis ad versiones Novi Test. maximeque veteres, sive orientales, sive occidentales, Celeberrimus progreditur Autor, ut ex orientalibus *Syriacam, Copticam, Arabicam, Æthiopicam, Armenicam, Persicam*; ex occidentalibus vero *Latinam Vulgatam, Gothicam, Anglo-Saxonicam, & Germanicam* veterem. Diverſæ, ex his collectæ, variz lectiones utique valore & pretio illas superant, quas Patrum scripta suppeditant; cedunt vero his, quas Græci, textum originale referentes, afferunt. Cavendum hinc est, ne *lectiones Versionum*, si solitariz, nec Codicum Græcorum autoritatibus suffulcæ, incedant, *lectionibus Codicum Græcorum æquipares, nedum anteponas*. Agnoverunt hoc ex Patribus ecclesiæ *Augustinus & Hieronymus*. Quin, ex sententia ipsius *Juris Canonici Decret. pag. 1 Dist. IX Cap. 6*, ut *veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita novorum Græci sermonis normam desiderat*. Speciatim cavendum est, ne, ubi *una tantum, aut altera versio*, testis variz lectionis citatur, *reliquas putemus pro lectione recepta stare*, secundum illud: Qui tacet, consentire videtur.

Pag. 23.

24.

25.

26.

27.

28.

Nam

- Nam collatio versionum, pro variis lectionibus colligendis a *Millio* & *Bengelio* facta, nimis manca est, ut *Marc. I, 10, 21, 35, 43, 44, II, 4, 6, 9, 19, 21*, & alibi passim, ostendi poterit. Nec varæ lectiones, ex versionibus vulgo allatæ, omnes simpliciter & promissive tanquam certæ sunt admittendæ; potius versiones ipsæ inspiciendæ, & num lectiones, ipsis contributas, vere habeant, sunt recognoscendæ. Quem errorem *Bengelio* & *Millio* accidisse, substrata hic exempla Autoris large docent. Hoc in loco etiam non tenere est negligendum discrimen inter versiones Novi Test. *immediatas* & *originales*, & inter *mediatas*, seu versionum versiones. Observatur hic, versiones *Copticam* & *Syriacam* valde & inter se & cum *Latina* congruere, ex sententia Ven. *Bengelii*, at ita non videri Autori, siquidem exempla, ad quæ ille provocaverat, id non recte conficiant. Patet potius ex omnibus rerum momentis, *Syriacam* versionem ex Codicibus Græcis esse factam, non ex *Vulgata*, uti in manibus istam adhuc habemus.
30. Facile deinde Autor largitur, versionem *Æthiopicam* variis in locis esse interpolatam, & ad *Latinam* conformatam, ita tamen, ut istæ interpretationes ipsum interpretem *Æthiopicum* Autorem non agnoscant; sed editores Romanos, & nullis in libris quidem aliis, nisi in *Actibus Apostolorum*. Reliquis voluminibus Novi Test. id non accidit; quod Noster ita confirmat, ut etiam dubitationes, hac super re ex testimonio
34. *Ludolfi* & *Gregorii Habessini* ortas, removeat. Disputatur deinde contra Ven. *Bengelium*, & *Æthiopicam* versionem filiam esse *Copticæ*, negatur; siquidem multæ, in *Æthiopica* versione obvix, *παραρρηταί* in *Coptica* versione non essent, ut videre exinde liceat, in Græco textu, perperam sive scripto, sive lecto, sive explicato, originem istorum *παραρρηταίων* esse quærendam. Quid, quod & exempla adsunt, omnimodones & additiones in utraque versione diversas indicantia. Ad versiones Novi Test. *Arabicas* quod attinet, verum est *Bengelii*
37. iudicium, plures esse una. Ex impressis hodie editionibus sex possunt numerari, ordine hic recensitæ, quarum *quinta* & *sexta* ab editoribus castigatæ, illa ad Latinam versionem, hæc ad

ad

ad Græcum textum hodiernum, appareat. In his quidem notandum est, primam editionum istarum, *Romanam* scilicet, tertiam, *Parisiensem*, & quartam *Polygl. Angl.* non pro diversis, sed pro una eademque, merito haberi, differre tamen ab his, quam secundo loco Autor posuit, *Erpenianam* scilicet, quod ex adjectis exemplis unicuique patebit. In reliquis vero *Bengelio*, *Arabicis* versiones ex *Æthiopica*, ex *Coptica*, ex *Syriaca* deductas perhiberi, sed tamen Græcos Codices, parum vetustos, redolere, asserenti, non plane assentitur Noster, dilucide exponens, quæ vel plane in hac opinione admitti nequeant, vel non sine distinctione ac determinatione adhibita concedi possint. Negat idem; versionem modo dictam *Arabicam latinizare*, quod *Simonius*, *Bengelius*, aliique, statuunt, si scilicet hoc idem est, quod e Latina vertere, aut ad illam refingere. Hujus enim rei suspicio pro inani, quin pro falsa, habetur ab Autore. Etatem tamen ambarum versionum, quæ impressæ apud nos exstant, *Arabicarum* definire non audet Noster, comparate tantum *Erpenianam* pro antiquiore habens, ita nimirum, ut scriptio ejusdem Codicis in A. C. 1171 incidat, inter quam tamen, & versionem ipsam, a *Nesjulamamo* factam, plures intercesserunt ætates. Cum vero utraque, tum *Erpeniana*, tum *Bibl. Polygl.* versio per totum Novi Test. diversos habeat Autores; deinde non ex aliis versionibus, sed ex ipso originali textu Græco, si exceperis in *Erpeniana* Epistolas & Apocalypsin, ejusque diversis Codicibus, provenerint; tum vero antiquitatis non summæ quidem, nec tamen omnino spernendæ, sint; debuerant ab his, qui varias lectiones Novi Testam. collegerunt, distingui, & ubi res ferebat, citari, ut diversi sive earundem, sive diversarum, lectionum testes, quod nec *Millius*, nec *Bengelius*, monuit, uti exempla probant. Cautionem etiam exigunt singularem variz lectiones, ex versionum orientalium non *originario* textu, sed *Latinis* interpretationibus, collectæ. Istæ enim interpretationes sunt vel ad *sensum* magis, quam ad *litteras* & verba, comparatæ, vel suis subinde laborant *nevis*, sive *omittendo*, quæ in originariæ versionis textu erant, sive aliter, ac fieri debuit,

- buit, *interpretando*; vel denique *ambibolice* subjacent, nisi ad originarium versionis textum exigantur. Hinc sequuntur exempla, satis confirmantia, nec *Millium*, nec *Bengelium*, satis caute in fabricandis diversis lectionibus fuisse versatos, dum ex interpretationibus, non ex *Arabicis* literis, lectiones suas interdum, prior quidem semper, petierint. Parum vero tutas esse varias istas lectiones circa literas & orthographiam; circa antimeriam & synonymiam, quia etiam circa omnia, quæ vocabulis accidunt, ex larga exemplorum messe, ab Autore productorum, demonstratur. Sciendum porro est, idiomatica quædam esse sive interpretis, sive dialecti & linguæ; & hujus, tum ex qua, tum in quam, textus sacer est transfusus: quæ quidem veri nominis lectiones varias non faciunt. Exemplis hic prolatis super sedemus recensendis, ne lectorem curiosum a descriptione lectu dignissima avocemus. Postea docetur, idiomatica linguæ originalis, seu textus sacri, Novi Test. ab interpretibus inter vertendum prætermissa, variam lectionem non inferre, e. g. *Matth. XXII, 16, εἰ μέλει σοι περὶ ἔδουός*, Vulgata: *non est tibi cura de aliquo*; sed in parallelo *Marc. XII, 14*, laxius, *non curas quemquam*, scribitur. Pergit inde Autor ad idiomatica linguæ, in quam textus sacer a metaphrastis versus est, quæ non intellecta, aut minus attenda, spurias lectiones Novi Test. ex versionibus pepererunt. Sunt nimirum vocabula quædam ab interpretibus aliter reddita, quæ linguarum hæc sufficienter peritis videbatur fieri debuisse; unde interpretibus lectiones Græci textus, a nostris diversæ, attributæ sunt: ut *ἄγωμεν, carnis, Marc. I, 38*, Syr. & Perf. reddit: *ite*; Arab. P. & E. *ite nobiscum*, seu, ut Latinus interpres perperam vertit, *ducte nos*. Hinc *Millius* variam lectionem eudit, *ἄγτε*: ignarus nempe idiomatis illarum gentium, quo in exhortationibus loco *Subjunctivi* sæpe utuntur *Imperativo*. Hujusmodi, & his similia, dantur, & excitantur, hic exempla plurima. Pari ratione ad interpretamenta potius, quam ad varias lectiones, veri nominis scilicet, pertinere videtur, quando metaphrastæ voces quasdam Græcas, vocumque syntaxes, per alias *aquipolle. tes*, aut certe *non admodum differentes*, sive claritatis causa, sive ex *ἰσχυρίας* defectu, reddiderunt. Sic

nec

nec *suppleta* voces, in Græcis, vel per ellipsin omittæ, vel *αὐτὸ τὸ κενὸν* repetendæ, vel per syllepsin subtrahendæ, & quæ sunt hujus generis alia, ad veras lectiones diversas, referri videntur. Nec ipsæ versiones sine censura sunt dimittendæ, hic illicve in mendo cubantes, saltem in aliquibus exemplorum, & ita quidem, ut aberrationum causam in versionibus, si ad textum Græcum exigantur, reperire in proclivi sit. Exempla suppeditat Summe Venerabilis Autor ex *Latina Vulgata*, itemque *Syriaca*, *Arabica Polyglott.* atque *Ethiopica* versione. Ceterum in dijudicandis, quæ ex versionibus derivantur, variis lectionibus magnum utique momentum facit differentia illa versionum, supra laudata. Hinc versiones matres & filiarum, quæ tales, ubi conveniunt invicem, non *duorum plurimumve suffragiorum jus habent*, sed *matris*, aut *simplicis*; v. g. *veteres illæ Saxonica, Anglica, Germanica*, cum ex *Vulgata* ductæ fuerint, non possunt ut diversi lectionum fontes considerari, sed tantummodo ut unus cum *Vulgata*, ex qua sua habent; pariterque se res habet de *Persica IV Evangeliorum*, & de *Arabica Erpenii in Acta & Epistolas*, quarum tum hæc, tum illa, cum filia *Syriaca* sit, a *Syriaca*, unde sua duxit, seorsum in censum venire nequit, sed conjunctim cum illa, ut unicus vel hujus, vel illius, lectionis testis est, quod quamplurimis rerum exemplis comprobatum datur. *Arabicam Erpenii* versionem in libris Novi Test. ex *Syriaca* esse datam, liquet ex singularissimis illis lectionibus, quas Arabica hæc cum sola *Syriaca* communes habet, in nullo Codicum, sive *MStorum*, sive *impressorum*, repertis; itemque ex singularissimis interpretationibus, in quibus cum sola conspirat versione *Syriaca*, & denique ex *Syrialismis*, ab *Erpeniano Arabico* vel retentis, vel minus recte intellectis. Quodsi nunc contingat, vel matrem *Syram* a filia *Erpenio-Arabica*, vel hanc ab illa, disforepare, ea tunc lectionum erit procul dubio genuina, quæ Græcis libris consonat, mendosa vero & vitium passa, quæ a Græcis discedit. Insuper Autori suspectæ sunt lectiones, quæ, unius tantum versionis autoritate suffultæ, sine omni & Codicum & reliquarum versionum comitatu incedunt. Multo enim pronius est creditu, unum metaphrasta erravisse,

Pag. 71.
72.
73.
74.

76.
77.
78.

79.

80.
81.

82.

- aut librarietum errore aliquid vitii passum fuisse, quam Codices & versiones reliquas in univcrsum. Hinc *Millius* præcipiti nimis iudicio, tum in variis lectionibus, tum in Prolegomenis ad Novum Test. unius sæpe versionis auctoritatem omnium & Codicum, & Versionum, consensui prætulit. Tandem ad *Evangelistaria & Lectionaria* descendit Cel. Autor, quorum lectiones, quod & *Millius* recte præcepit, non sine cautela sunt admittendæ; & secundo loco de *Codicibus Græco Latinis*, quos & latinizantes vocare juvat, disserit. Principem horum locum obtinet *MStus Cantabrigiensis*, qui *Theodori Bezae* olim fuerat, Evangelia continens & Acta, Codex vetustate sua utique venerabilis. Amplam ejus *Millius* descriptionem exhibet, quam excerptam Autor affert, sub examen vocans quasdam ejus, a *Millio* laudatas, lectiones, & doctissimis animadversionibus prosequens. Generatim adstruitur, scribas *Græco-Latinorum* Codicum præpostero studio Græca Latinis accommodasse, quod multis ex *Cantabrigiensi* exemplis ab Autore demonstratur. Sic v. g. *Matth. XV, 11*, pro *κωωῖ*, *communem facit*, seu *polluit*, *κωωῖ*, ex *Itala* vetere, reperit *communecat*, pro quo, ceu barbaro, in *Vulgata* hodierna est *coinquuat*. Ejusdem quoque generis sunt Codices *Claromontanus* & *S. Germanensis*; idemque aliqui ex *Stephanicis*, nec non *Bernerianus*, & *Colbertinus 2 & 8*, ubi etiam quidam ex *Barberianis* adhuc notandi sunt. *Valesianus* & *Græco-Latinorum* Codicum lectiones ad Latinam versionem esse accommodatas, quia consonant *Latinae*, ubi hæc vel solitaria incedit, vel in manifesto mendo cubat, multis rerum testimoniis comprobatur Autor. Affert præterea exempla, ubi Græca Latinis fuerunt conformata, v. g. *Φλαγελλῶν* pro *Φραγελλῶν*, *λεπρωσος* pro *λεπρος*, & sic reliqua. Idem latinizantes sequuntur *Vulgatum*, ubi hic sive ex ignorantia stili hebraizantis, sive alia quaque de causa, deviauit; quin etiam ex aliqua Latini interpretis ambiguitate tertiam, sed in nullo Græcorum Codicum obviam, exculpservunt lectionem: ubi *Vulgatus* ad sensum magis, quam ad literarum apices, Græca verterat, Græca sua Latinis conformarunt, relicta genuina Codicum Græcorum pæne omnium lectione;—transponunt, mutant, omittunt, addunt

cum

eam Vulgato; aliquando & genuina Græca retinent, & simul
 ex Latinis Græce facta adjiciunt. Denique deprehendimus, Pag. 106.
 diversos diverforum Codicum latinizantium librariorum ead-
 dem veteris interpretis Latina diversis modis Græce expressisse, 107.
 se, probabili admodum argumento, eos Græca ista, quæ Lati-
 nis privative congruunt, non ex Græcis libris transcripsisse,
 sed ex Latinis vertisse. Quod ad ipsos *Codices pure* 108.
Græcos MSos attinet, in universum cavendum est, ne, ubi illo-
 rum aliqui pro varia lectione citantur, reliquos omnes a tex-
 tu stare putemus. Ad finem doctissimæ hujus Commen- 110.
 tationis evincit Noster tum argumentis, tum literarum 111.
 exemplis, non adeo esse expeditam, quod alii statuunt, Codi-
 cis *Alexandrini* & Latinæ Versionis consensionem, unam, bre-
 vissimam, certissimam, facillimam, decidendi rationem de va-
 riis lectionibus per se subministrare. Gratulabitur de criti-
 eo hoc specimine orbis literatus Summe Venerabili Autori,
 quem ut in hoc campo versanti lectori nova planeque neces-
 saria suppeditasse præsidia, unusquisque fatebitur bonus. Ce-
 terum optamus, ut nobis propediem tam liceat esse felicibus,
 ut promissas in Novum Test. annotationes a Ven. Autore, in
 hæc editas, oculis animoque frui queamus.

Christian August CRUSII, PHIL. P. P. zu Leipzig,
*Weg zur Gewisheit und Zuverläßigkeit der mensch-
 lichen Erkenntniß.*

id est,

CHRISTIANI AUGUSTI CRUSII, PHIL.
*P. P. Lips. Via ad cognitionem humanam certam
 atque assensu dignam.*

Lipsiæ, impensis Gleditschianis, 1747, 8.

Alph. 3 plag. 5.

Et si ea fere consuetudo hominum est, ut cogitando luben-
 tius evagentur in res extra se positas, quam de mentis
 ipsius natura secum cogitent; non desuere tamen unquam

Bb bb 3

præ-

præclari ingenii & solidæ eruditionis viri, qui in exploranda & penitus cognoscenda tam nobili, tamque multiformiter operosa mentis humanæ vi operam suam studiumque collocarunt. Neque enim fieri poterat, quin eorum consilium confirmaret insignis rei utilitas, cum facile intelligatur, hunc ipsum esse pessimum fontem errorum, hanc veram causam, cur male utantur homines divini illa naturæ suæ parte, quod nec satis cognitam atque perspectam habeant internam rationis vim, nec ad actiones ejus animum attendant. Quodsi recte ea utaris & sic, ut natura ipsius fert, legesque jubent, ad quas a Deo adstricta est, erroris profecto genitrix non erit, sed aut magistra veri, aut certe fida comes & admonitrix,

- - *purgatam crebro que personet aurem,*

si quid adhuc parum certi, aut assensu digni, in rebus lateat, ut ne judicium præcipites, sed suspensus hæreas, & vel, quæ dubia sint, in medio relinquant, vel majore animi contentione persequaris. Logicam dixerunt illam perficiendæ rationis artem, quam, qui & humanæ mentis vires explicare subtilius, & ipsas veri videndi vias ita aperire, cupiunt, ut nec allis ludibrium debeant, nec ipsos operæ pœniteat, non tam facilem, aut expeditam, quam minus acutis videri poterat, experiuntur. Licet enim in promptu &, ut ita dicamus, domi sit suum cuique ingenium, nec, quæ natura, quæ vires, ejus sint, exploraturus, tanto apparatu, totve quasi impedimentis, egeat, quot quantisque opus est in physicis contemplationibus; verum tamen cum multiforines nimium efficientiæ ingenii humani sunt, tum mirabiliter difficiles ad discernendum; quippe facilius est in alia omnia mentis aciem dirigere, quam in se ipsam reflectere & habere defixam. Adeo mens hominis, quæ omnia videt, se ipsam ægre videt, &, cum cælum ipsum solertia petat, & ipsa sidera lumine suo collustret, quin & negata sæpe tentet iter via, ad naturam suam accuratius perspicendam aut hebes est & vecors, aut egregiis difficultatibus obseptam viam videt ac refugit. Quod cum ita sit, actum agere non putemus, nec in tanta Systematum logico-

rum,

rum, quibus vere nunc premitur orbis eruditus, copia absterreamus a scribendo eos, qui post doctissimorum hominum curas, labores, vigilias, sua quoque opera scriptisque illustrandam sibi fumunt abstrusam istam & reconditam de humanæ mentis viribus & cognoscendi veri modis scientiam. Quia potius excipiamus libenter, & commendemus hominibus, novos hujus generis libros, idque eo magis, si credibile sit, subtilitatis quantum satis est acuminisque, nec vulgarem in penitus perspicienda veri &, quæ veri indagatrix est, rationis humanæ natura vim & assiduitatem ad illud negotium attulisse eorum autores, neque ex aliorum sexcentis libris novum fecisse, corralis undique omnibus, & mutatis tantum ordine &, quæ dicunt, artis vocabulis, aut ad summum adjectis difficilioribus quibusdam nugis. Talem eruditus spem affirmant Autoris, cujus nunc proponimus novum systema logicum, præclara scripta, alia ad doctrinam morum & Metaphysicam pertinentia, quibus huc usque in lucem emissis insignem sibi laudem famamque peperit. Factum inde quoque est, ut acutissimus vir & privatis & publicis cohortationibus ad elaborandum systema logicum excitatus sit, quippe qui in superioribus illis libris egregia documenta ingenii subtilis & in logicis multam exercitati ediderat, spemque imprimis excitarat eruditus hominibus, spero, ut ipsius opera tandem illa diu multumque desiderata Logica probabilium ita conderetur, & sic ornata in lucem conspectumque hominum prodiret, ut & acutissimorum ferre oculos, &, quem inde expectant in omni re literaria, usum præstare, posset. Nec frustrari eos spem istam passus est Vir Clariss. quem potius expectationem ipsam eruditorum superasse novo hoc, de quo dicimus, magni ingenii monumento arbitramur.

Visum vero est Celeb. Autori, cum doctrina de cognoscendi veri via, quam solam proprie Logicam dicunt, *νοολογίαν*, sive ipsam de viribus intellectus humani theoriam, conjungere, præmissis introitu *de Philosophia in universum*, in quo quidem &, quo ordine ac nexu cohæreant scientiæ mathematicæ ac philosophicæ, docetur, & vocabula artis, quibus varia cogitationum genera in scientiis obvia notamus, exponuntur,

tur, ut Philosophia initiati mature assuefiant iis ubique agnoscendis & dijudicandis, etiam non adjectis hominibus more Mathematicorum, satis illo quidem tædii habente, præsertim si adhibeatur alieno loco. Sed non hæreamus in ipso limine, id unum si adjecerimus, Philosophiam, de cujus ipsa notione parum convenit inter Philosophos, *Cruso* videri complexum veritatum rationis perpetuarum, id est, earum, quarum objectum perenne sit & in mundo constans. Quare & ad Philosophiam refert cognitionem historicam rerum singularum, quæ per omne ævum mundi perdurant, & tropicum dicendi genus esse putat, si cognitio rationum rei *cognitio philosophica* vocetur, & discernatur ab *historica*, propterea quod rationum, quibus res contineantur, indagatrix, quoad ejus fieri potest, Philosophia sit, & ad indagandas eas tum vim moueret, tum necessaria subsidia ministret.

Dum vero propius accedimus ad ipsum opus propositum, in duas Partes distinctum illud invenimus, quarum altera *theoretica* est, altera *practica*. Illa, major quidem altera, in explicandis principiis posita est, quibus omnis cognitio veri efficitur; hæc, quæ practica dicitur, de eo præcipit, quæ ratione, quibusque artibus, vires & actiones mentis ad cognitionem veri, tanquam ad scopum, quam fieri possit, commodissime dirigi debeant.

Itaque & sigillatim de utraque Parte dicamus. Prior illa theoretica de *viribus* humanæ mentis, de tribus ejus, quas vulgo dicunt, *operationibus*, atque de eo, exponit, in quo insit id, quod certum habetur in agnoscendo vero: *Virium* humanæ mentis duplex classis constituitur. Ad priorem referuntur vires *primi generis*, sive *principales*, nominatim *sensu*, tum *externa*, tum *interna*, sive *conscientia*, *memoria*, vis cogitando ideas secernendi ab ideis, seu, ut dicitur, vis abstrahendi, ex qua, si accedat sensus internus, *judicium* existit, denique *ingenium*. Vires *secundi generis*, seu *derivativæ* sunt primum *reminiscentia*, deinde *imaginatio*, tum *facultas idearum determinativa*, id est, ea vis, quæ notionem antea indeterminate informatas determinationibus suis replet, ideoque eas ulterius effingit ac perficit, denique *vis ratiocinandi*. In exponenda

nenda natura sensuonis destructum it Auctor *systema causarum occasionalium* pariter ac *prestabilita harmonia*. Hanc quidem tot tamque firmis rationibus, in certas classes descriptis, oppugnat, ut nunquam ea majorem vim experta videatur. Confecdis autem his duabus hypothecibus, *systema nexus physici*, seu veri & realis commercii inter animum & corpus, approbat, viamque præit ad illud explicandum, uecesse quidem esse negans, ut in explicando, omninoque expediendo, eo desudet, cui nimis id abditum videatur. Ceterum, quid in hoc genere acumen ingenii efficere possit, ipse videtur expertus, modumque illius veri commercii inter utranque hominis partem ita docet, ut assensum facile impetrare possit apud eos, quibus mens acuta satis est ad complectendas animo, penitusque perspiciendas, rationes ejus, ex summis Physices ac Metaphysices principis repetitas. Difficile est pro his angustiis, quibus preminur, paucis mentem Autoris satis clare ac perspicue exponere. Tamen hæc habeat eruditus Lector. Primum ex notione spiritus finiti efficit, *non repugnare natura intelligenti*, quod *moveri* possit, sed potius id ipsum, si ex rerum finitarum numero sit, necessum esse; deinde, cum in contemplandis rebus naturalibus tandem alicubi subsistendum, sit in legibus actionum & consecutionum causalium, hæc a Deo legem esse factam sumit, ut *motus substantie* spirituum finitorum & *interne vires* naturæ intelligentis *ad se* invicem tanquam *ad conditiones* suas alligatæ sint & adstrictæ, ita quidem, ut, simul ac certi motus substantiæ extrinsecus efficiantur, his ipsis efficientiæ certarum virtum naturæ intelligentis respondeant, quæ quidem vires rerum imagines ipsas, aut in se jam ante abditas & quasi reconditas, contineant, & tantummodo excitentur ad eas producendas & representandas animo, aut nunc demum vi naturæ suæ intelligentis efficiant atque effingant. Ita & inversa vice comparatum esse, ut, si certæ efficientiæ naturæ intelligentis propriæ debito gradu vividitatis existere debeant, id aliter fieri non possit, nisi ea lege, ut simul ipsa spiritus substantia vi quadam sua interna se in motum det, unde & id, quod motum istum aut juvet, aut sufflaminet, efficientiam ipsam quoque animi, cui

Cc cc

respon-

respondeat iste motus, aut faciliat, aut impediatur, quamvis immediate vim inferre nequeat naturæ intelligenti animi. His igitur tanquam fundamentis positis, *modum* ipsum hunc proponit Autor, quæ ratione in percipiendis rerum imaginibus status animi & corporis sibi invicem respondeant. *Sensiones externa* omnino & *positive* ad corporis conditionem adstrictæ sunt, tum quod existant in animo, tum quod sic, vel aliter, comparatæ sint, seu tum qua existentiam, tum qua indolem, sive qualitatem. Organorum sensus enim ope certi motus substantiæ animi fiant, necesse est, quos conditionum loco esse voluit Deus, quæ simul adsint, certæ ac definitæ vires animi excitantur, & actuosæ fiunt, hasque Autor veram causam efficientem constituit idearum, motibus illis, substantiæ animi impressis, respondentium, quare & leges sensationis ipsas contingentes & arbitrarias esse existimat, fierique posse affirmat, ut in aliis spiritibus aliter a Deo constitutæ sint, forsitan & breviores perfectioresque, quam in hominibus, factæ. *Interna* autem *sensiones*, per quas eorum, quæ in animo ipso fiunt, conscii nobis reddimur, non omnino, sed tantum *negative*, teste experientia, ad conditionem corporis se conformant. Scilicet qua existentiam solam hæc a corporis statu pendent eatemus, ut pro conditione ejus impediri ipsæ, nec non majori miniorive gradu admitti, possint. Qualitas vero, seu indoles & conditio, earum ipsa non conditioni corporis respondet, aut conformis est, sed interno cuiusdam principio soli, nimirum indoli mutationis spiritualis ipsius, quæ in iis animo objiciter intuenda, & ad ejus conscientiam perfertur. Hæc qua ratione fiant, ut Autor explicare possit, internam animi vim activam, & ejus actiones ipsas, ad certos subjecti sui motus adstrictas esse a Deo, sumit, ita ut ad hos simul efficiendos necessitate quadam naturæ suæ animus feratur, si hoc, vel illo, modo actuosus esse velit, jaceat, & victa sua vi actuosus esse nequeat, quatenus & quamdiu motus illi ob nimiam spirituum animalium resistantiam suffragantur. Hæc fere mens Autoris est, hæc sunt cogitata ab eo satis, ut nobis quidem videtur, acute & subtiliter de intercedente inter animam & corpus humanum commercio, ex quibus

quibus veluti prout alveo derivare eum videas omnes eas utriusque colligationes, quibus materialistæ, quos dicunt, abutuntur ad evincendum, materiam esse animum, aut non esse peculiarem substantiam, sed in ipso motu inesse, eundem crescere & marerere, agrotare & recte valere simul cum corpore, quibus rebus mirum quantum efficere sibi videntur ad infirmandas eas rationes, quibus cogitur, longe aliud esse cogitare & velle, quam moveri, nec omnino fieri posse, ut ex solo motu, tanquam ex idonea causa, existat id, quod cogitare & velle dicimus. Memoriam ingeniumque decrescere cum annis, idem negat, & eorum, quæ de istis animi viribus experientia docere videntur, rationem reddit hanc, quod impedita earum efficientia, quæ ipsa causa est illius præconceptæ opinionis de decremento virium ipsarum, ab assidua nimique assuetudine ad discernendas mente ideas, & a mutato sensus interni gradu, quem ex parte a corporis conditione & habitu pendere docuerat, repetenda sit.

Excipit hanc de humanæ mentis viribus doctrinam ipsa eorum theoria, quæ propria sunt Logicæ, exhibenturque singuli loci de *notionum differentia & relationibus*, de *notionum perfectionibus*, de *notionum usu*, ac de *terminis*, de *enuntiationibus*, de *primis ratiocinationum generibus*, de eo, quod *probabile est*, denique de *certitudine & assensu*. Quæ dum perstruimus paulo accuratius, copia rerum & præstantia obruimur. Non sexcenties dicta, sed pleraque recondita inventa, & in pulcherrimum ordinem redacta, reperisse nobis hic videmur. Sed id ipsum revocat nos a perpetua eorum enarratione, nimis manca & ad plenius intelligendam Autoris mentem difficilis futura in horum Commentariorum angustiis. Juvat ubique rerum, ab Autore traditarum, pulcherrimum consensum admirari cum iis, quæ de mentis nostræ efficientiis experientia rerum optima magistra docet, ut adeo cavillari nemo debeat difficiles nugæ, quæ de rebus subtilissimis miro acuminis excogitata, singularique arte & solertia inter se apta & quasi concatenata, exhibentur exercitati

lectoris oculo. Hæc ne quis temere dicta putet, satis habemus, si saltem speciminis loco doctrinam Autoris de *probabilitate* breviter delineatam proposuerimus, quæ an eruditorum diuturnam sitim resstringere possit, iudicium Lectoris esto.

Materia probabilitati subjecta sunt enuntiata, quæ nec tanquam vera demonstrari possunt, nec tanquam aliena a vero iusta demonstratione rejici, aut quæ saltem pro tempore non aliter spectantur. Dicuntur ea Autori *possibilitates logicae*. Ipsa autem *probabilitas* cernitur in ea propositionis ad contradictorie oppositam relatione, per quam positam illa minus sumitur sine demonstratione, quam posita hæc. Propositionem contradictorie oppositam dicit, quæ aliam propositionem indeterminate negat, ita ut prorsus non definiatur, utrum nihil omnino veri insit propositioni, an falsum vero admixtum sit, sed simpliciter ajente altera hæc neget, ajens, si neget altera. *Fundamenta assensus*, quem propositionibus probabilibus tribuimus, aut tribuere debemus, repetuntur partim ab *intellectu*, & insunt in quibusdam criteriis logicis, ex quibus in universum judicari potest, cum quonam enuntiato plus minusve sumatur sine demonstratione, quam cum ejus propositione contradictoria; partim fundamenta ista ducuntur a *nexu rei cum finibus*, quos obtinere aut cupias, aut cupere debeas. *Summum principium* omnis probabilitatis, quantum ejus ab intelligentia ducitur, tanquam priore fonte assensus probabilitati debiti, *duabus regulis ratiocinandi* nititur, quarum *prior* est, inter duo contradictorie opposita semper alterutrum esse verum, alterum vero falsum; *posterior*, nullam propositionem rationi convenienter pro vera accipi posse, nisi ob aliquod principium cognoscendi. Inde enim summum probabilitatis principium ipsum consequitur, *inter duas possibilitates logicas contradictorie oppositas rationem jubere potius illam accipere pro vera, ubi pauciora sumantur sine idonea ratione*. Numerare, & calculo complecti, singulas partes eorum, quæ pro aliqua propositione afferri possunt, ad probabilitatem ei conciliandam nihil attinet, tum quod arbitrio numerantis nimium relinquitur, tum quod aliud mo-

men-

mentum alio majus habere pondus potest. Hinc indaganda sunt criteria logica generalia ad judicandum, in quibusnam enuntiatis plus sine probatione sumatur, quam in propositione cujusque contradictoria. Quæ criteria si aut ignorentur, aut male usurpentur, & opinio quædam probabilior judicetur non aliam ab causam, quam quod magis ardeat ob facilitatem & assuefactionem, *probabilitas subjectiva*, seu *apparens*, oritur, cavenda eo magis, quo usitator est ejus fraus. Quamobrem *probabilitatis vera sex fontes* Auctor constituit. *Primus* est, ut perpendas, *quid pluribus modis possibile sit*; id ipsum enim esse probabilius. *Alter* fons est, ut animum attendas, & tecum cogites, *quo sumto aliquot circumstantiæ fortuito cum convenientia concurrerit* dicendum sit; namque id esse minus probabile. *Tertius*, ut videas, *quam possibilitas magis realis sit*, eamque ipsam alteri præferendam judices. *Quartus*, ut *analogiam*, huc usque observatam, sequaris, unde genus quoddam probabilitatis existit, maximi illud quidem usus, sed plures cautiones habens, quam quæ enarrari a nobis queant, eo diligentius ab Autore propositas, quo plus fraudis neglectis hæc committitur præsertim in physicis. *Quintus*, ut observes, *ubi aliquid cum indole rerum & causis jam cognitis pugnet*, ita ut, causas illas per causas extraordinarias impeditas fuisse, dicendum sit, si illud, de quo queritur, evenire debuisset; nam id minus probabile est. Denique *sextus* fons est *convenientia hypothesis cum phaenomenis*. *Phaenomenon* dicit Auctor, quicquid possibili nexu causali cum hypothesis coheret, ita ut tanquam *possibilis causa, effectus, medium, finis, vel signum* eorum, quæ in hypothesis sumuntur, spectari possit. Dividuntur autem phaenomena in *nuda*, quæ tantum cum hypothesis nexu causali possibili continentur, & quatenus ita spectantur, & *harmonica*, quæ inter se ipsa quoque conspirant, ita ut ex aliis rationibus oriretur aliquid minus probabile, nisi ex una eademque hypothesis derivarentur. Phaenomenorum *pondus* deinde accurate expenditur, &, quomodo infirmari, qua ratione robur externum & accidentale nancisci, queant, nec non uti computari debeant, commonstratur, doceturque, quæ

fit natura & indoles *hypothefis subsidiaria*, & quid ea effectum det, quantum aut adjuventi afferat, aut infirmitatis conciliet hypothefi subjectæ, discernenda quidem ab eo, quod pars est hypothefeos ipsius. Ceterum, cum quinque priores fontes ad singulas res non magis applicari possint, quam ad enuntiata generalia, quorum inde probabilitas in universum efficitur, & ex quibus postea per legem subsumtionis rursus judicari queat de aliis propositionibus, sintne probabiles, nec ne, quod quidem genus enuntiatorum *presumptiones* dicere solemus; tres omnino classes probabilitatis Autor constituit, *probabilitatem presumptionis, convenientia phenomenorum, & mixtam*. Propterea presumptiones ipsas ordine & secundum classes exhibet, & majoris commoditatis causa, non repetens laureolam a fingendis sic temere novis vocabulis, nomine suo quamque vocat, ut sunt alix *presumptiones raritatis, alix mirabilitatis, item non existentia, repugnantia, analogia, deficientis causa, deficientium virium in data causa, autoritatis, & quæ sunt reliquæ*. Adhæc *collisionum* quoque tradit *regulas*, ex quibus iudicium fieri decernique possit, si pro duabus sententiis pugnantibus alix atque alix *presumptiones* militent, atque pugnent ipsæ inter se. Docetur item solide, ut genus quoddam *probabilitatis insignioris, aut immense*, assensum animo extorqueat, pariatque *certitudinem*, quam vocant, *moralem* ex rationum, quæ pro sententia quadam afferri possunt, cumulo, singulis momento, quod pro se quævis faciat, animum inclinantibus, juncta verò vi ad suas partes omnino trahentibus. Cujus generis cognitio vim majorem sæpe infert animo, plusque effectum dat, quam ipsa demonstratio, propterea quod infirmitatis humanæ consilii iudiciis nostris ipsi diffidimus, veremurque, ne quid in ratiocinando peccatum sit, atque adeo vis omnis demonstrationis pereat, quam perire scimus per naturam demonstrationis, si vel unica propositio, aut firmata sine ratione idonea, aut omnino falsa, irrepserit. Ab isto metu nos liberat & securos esse jubet genus illud *probabilitatis*,

litis, quod certitudinem moralem gignere diximus. Finge enim, plura esse in eo peccata. Salva manent reliqua, vinctque satis magnam habere possunt ad assensum rationi consentaneum eliciendum, aut imperandum. Quid? quod fere in judiciis difficilioribus demonstratione ipsa ante non confidimus, quam, re sapius aut eadem, aut pluribus viis, tentata, si ad idem conclusum pervenerimus, ob id ipsum probabile amplius non sit; erroris quidquam esse admissum in nectendis conclusionibus. Quamobrem multum discriminis intercedere contendit Autor inter propositionem *probabilem* & eam, quæ *probabilitatis via* cognita & confirmata sit, quoniam hæc certitudinem habere queat, cujus generis pleraque enuntiata in vita communi esse oporteat. Accedunt autem, ut supra dictum est, ad viam probabilitatis præter judicia ista, ut sic dicamus, theoretica momenta illa, quæ novum ei pondus addunt, & insunt in *nexu rei cum certis finibus*. Hic primum Autor necessitatem cognitionis probabilis confirmat, omninoque, carere ea posse mentem finitam, negat. Deinde docet ulterius, *quomodo rei probabili novum accedere pondus queat tum a nexu cum finibus prudentia*, si nimirum hæc sit unica, aut tutissima, via, qua incedas necesse sit, nisi voto tuo ipse excidere volueris, tum *a nexu cum obligatione legis*, si ex duabus rebus, quarum altera legi consentanea videatur, altera repugnans, eligendum sit id, quod magis probabile sit, cum neutram sequi, seu medium esse inter utramque, jam non detur. Satis *tuta quoque extra mentem* esse quædam genera, & certos gradus probabilitatis, idem contendit ac demonstrat, & quænam ea sint, accurate docet.

Verum, ne extra oleas vagemur, figamus pedem hic, quo delati sumus, dum viam sefellit ipsa rei suavitas in enarranda probabilitatis doctrina, ab Autore proposita, egregia illa sane, & ad usum eruditorum vitæque humanæ tandem accommodata. Quanquam, si quid in eo peccavimus, poenitere ejus non magnopere nos debet. Plus enim & utilitatis & voluptatis spondere possumus Lectori, si opus ipsum pertrahere voluerit, cujus tantum summa quædam capita per-

strin-

stringere visum fuit. Quod igitur ad alteram ejus partem attinet, *practicam* nimirum, rebus pulcherrimis magna- que ex parte novis æque refertam, quo inprimis egre- gius locus de *definitionibus*, nec non de *methodo*, referendus esse videtur, sufficiat in præsentem saltem titulos Capitum exhibere hoc, quo se excipiunt, ordine: Cap. I de *mor- bis intellectus*, Cap. II de *Experientia*, Cap. III de *definitio- nibus*, Cap. IV de *divisionibus*, Cap. V de *judicandis propo- sitionibus*, Cap. VI de *probationibus*, Cap. VII de *arte cogi- tandi ac methodo*, Cap. VIII de *probabilitate historica*, Cap. IX de *interpretatione*. Agmen claudit rerum præcipuarum index.

**INSTITUTIONUM PHILOSOPHIÆ MECHANICÆ
experimentalis Specimen. Prælectio, habita ab JOANNE
POLENO V. Cal. Dec. MDCCXL, cum novum theatrum pro
experimentalis Philosophia in Patavino Gymnasio
dedicaretur.**

Patavii, typis Seminarii, 1741, 4.

Plag. 6.

Ex ipso titulo haud obscure colligitur, prælectionem hæc a Cel. *Poleno* habitam loco Orationis inauguralis, cum munus docendi Philosophiam experimentalem, & experimenta instituendi, ipsi demandatum fuisset, constructo theatro publico, eodemque instrumētis necessariis instructo. Ad tria autem capita redeunt, de quibus hic agitur. Primo ostenditur, quomodo Philosophus semet ipsum aptum reddere debeat ad Philosophiam experimentalem utiliter tradendam. Explicata igitur experimentorum definitione, docet, quamnam operam dare debeat Physicæ ac Mathesi, quinam sint *Autores*, rem experimentalem illustrantes, quos consultare debet, quamnam exercitatione in operibus mechanicis opus habeat, & quamnam cura pro construendis machinis. Secundo loco tradit ea, quæ Philosopho in experimentis instituendis observanda sunt, ubi verba facit de ratione perquirendi modum & ordinem, ut recte ad scientiam comparandam experimenta unum post aliud digerantur, quæ in experimentis re ipsa instituendis sint attendenda, qua attentione observanda, quæ sese offerunt, & sermone perspicuo declaranda. Tertio denique Philosophum instruit, quomodo, experimentis jam confectis, inde colligere debeat, quæ ad Physicam atque Mathesin juvandam profunt. De singulis non minus erudite, quam solide, pro more suo, differit Cel. *Autor*, ut ideo prælectio hæc legi mereatur ab omnibus, qui ad Philosophiam experimentalem sive addiscendam, sive aliis tradendam, animum appellant.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXLVIII.

FRANCISCI GODWINI, PRIMO LAN-
dauenfis, dein Herefordenfis, Epifcopi, de Præfulibus Angliæ
Commentarius, omnium Epifcoporum, nec non & Cardi-
nalisum ejusdem gentis, nomina, tempora, feriem, atque
actiones, maxime memorabiles, ab ultima antiquitate re-
petita, complexus. Ad fidem monumentorum in Archi-
vis regis Lamethanis, &c. recognovit, plurimis in
locis, adjectis annotationibus, ad veritatem, reduxit, &
perpetua demum ferie ad præfens usque Seculum conti-
nuevit, GUL. RICHARDSON, S. T. P. Coll.
Emman. Cant. Magifter, & Ecclef. Lin-
coln. Canonicus.

Cantabrigiæ, typis Academicis excudebat Joseph. Bentham;
prostant venales apud J. & P. Knapton & Car. Bathunt
Londini, W. Thurlbourn Cantabrigiæ, & Jacobum Flet-
cher Oxoniæ, 1743, fol. maj.

Alph. 9 plag. 9½.

Ab antiquioribus inde temporibus Britannia Christi do-
ctrinam admisit, de qua non præter meritum pro-
nuntiavit Sabellicus, omnium provinciarum primam
Britanniam publicitus Christi nomen recepisse, ac inde
Dd dd titu-

títulum *Ecclesie primogenita* sibi non sine ratione vindicat. Id etiam est dicendum, ab omni ævo inter Britannos existisse viros, qui & doctrinæ puritatem conservare, & illam vitæ sanctitate ornare, strenue sunt annisi. Operæ igitur est præmium, notitiam habere illorum, per quos religio Christiana in Britannis maxime stetit; ex quibus cum præ aliis emineant Episcopi, horum seriem contexere, ac res memoratu dignas, quantum per diuturnitatem temporis licuit, victuris chartis committere, visum est venerando admodum *Godwino* ante Seculum, & quod excurrit, beatis cœlitibus adscripto. Rudimentum operis patrio sermone comparuit A. 1610, cujus cum A. 1615 nova editio paranda esset, priorē non solum diligenter recognovit, verum etiam multa de novo addidit, ut hinc Catalogi Episcoporum perfectiores longe exhibeantur; sed illa tam mendose est exscripta, ut pro suo factu eam agnoscere fere non posset. Quare, ut huic malo mederetur, & suorum amicorum adhortationibus morem gereret, opus hoc in Latinum convertit sermonem, omnemque industriam adhibuit, quo accuratius inprimeretur. Prodiit editio A. 1616, 4, eandemque *Jacobo I*, Britanniarum Regi, inscripsit. Aliquando nuda tantum apposuit nomina, quoniam monumentorum defectu laborabat, de præsulibus sui temporis parcius locutus, ratus, illorum virtutes & scripta plura loqui, & ne, si prolixius in illis laudandis occuparetur, auram illorum captare judicaretur, vel, si non æque laudavisset, aut illorum actiones aliquas reprehendisset, illorum, vel sanguine conjunctorum, atque amicorum, odium incurreret. Equidem faventibus eruditorum judiciis exceptum est opus; censuit tamen *Whartonus*, Vir doctissimus, ipsum magis de stili nitore, quam de rerum gestarum temporumque certitudine, sollicitum, Autorum nomina, quos sequatur, non apposuisse, quin & sæpius data opera dissimulasse, in temporum rationibus designandis negligenter admodum versatum esse. Vid. Supplementa B. *Schmidii* ad Introduct. in Histor. Eccles. *Sagittarii* Vol. II pag. 401, 402. Opus hoc, diu admodum neglectum, cum ad decus & gloriam Ecclesiarum Anglicanarum plurimum faceret, multo studio recognitum, & insignibus accessio-

tionibus locupletatum, *Guilielmus Richardsonus* iteratis typis describendum curavit, idemque munere & meritis illustrissimo Cantuariensium Præfuli, *Joanni Potero*, dicavit. In Præfatione multa in defensionem *Godwini* affert, defuisse ipsi, scribens, antiquiorum temporum monumenta, tabulas atque commentarios, in templis asservatos, temporum edacitate, vel bellorum civilium sævitia, fuisse absuntos, & si quidem scriptores circumspexerit, incidisse in monachos, qui historias non ex rei veritate literis consignarint, sed, quicquid fando audiverint, nullo iudicio adhibito, in chartam conjecerint. Adhæc, multa ipsi dubia circa Chronologiam occurrisse, memorat, cum non omnes scriptores ab eodem termino anni primordia ducant. Ne igitur idem de præfatione editione dici possit, quod de superiori *Whartonus*, Rev. Editor Scriptorum testimonia, quorum fide narratio nititur, adjecit, & ne illis error aliquis irreperet, ipsos illos Scriptores evolvit. Textum quidem editionis anni 1616 est secutus, sed quædam addidit, immutavit, vel, quod ad ordinem, transposuit, quæ, ut ab reliquis dignosci possent, certis quibusdam iudiciis significavit. Rerum gestarum ordinem chronologicum in margine apposuit, qui, ubi ab edito exemplari discrepat, asterisco notatur, ubi autem de novo adscribitur, pariter certo signo indicatur. Errores, qui admissi erant, ut tolleret, tabulata sedium Episcoporum & commentarios in templis superstites confuavit; viri etiam quidam eruditi liberaliter cum ipso multas observationes communicarunt. Vitas Episcoporum, in quibus *Godwinus* substitit, consignavit, illorumque seriem ad præsens usque ævum deduxit. Licet igitur doctissimus *Richardsonus* tantam, quantam potuit, diligentiam impenderit, quo opus hoc consummaret; non tamen, quæ ipsius est modestia, omnibus id defectibus carere, pronuntiare audet. En verba ipsius: *Quod elaboratum tibi offerimus, probe intelligo, quam sit mutuum, & imperfectum, novis accessionibus & subsidiis, usulque conquisitis, opus est, ut aliquando auctius & emendatius prodeat, fidem certe nostram & industriam non defuisse, experiendo sentiet.*

Præmittit *Godwinus* Dissertationem de prima Britannia ad

- fidem Christianam conversione. Petrum, Apostolum primam, Evangelium apud Britannos prædicasse, personatus Parsenius, Jesuita, adstruere conatus erat, quem refutat solide, docens, rectius id de Paulo dici posse, qui, dum Hispanias peteret,*
- 1 - 6. *Britannos adierit, Cap. I. Neque hanc gloriam deberi Josepho Arimathæensi, & Aristobulo, cujus Paulus meminit Rom.*
- 7 - 12. *XVI, 10, Cap. II. Differit hinc Cap. III de Claudia Rufina, foemina Britannica præstantissima, ejusque marito, Rufo Pudente, equestri genere procreato, scriptoribus exteris, ipsi Paulo 2 Tim. IV, 21, dilaudatis, ad Christianam religionem conversis; Lucio item Rege, qui primus Regum Britanniarum nomen Christo dederit, & una cum conjuge, proceribus, ac tota gente, se sacris aquis conspergendum curarit. Tot vero tum temporis institutos fuisse Episcopos & Archiepiscopos, quot ante fuerint flamines & archiflamines, quorum hi in tota antiquitate sint ignoti, recte negat. Circumfertur Epistola Eleutherii P. R. ad Lucium, quam, quoniam multa habeat, quæ isti ætati non conveniant, jure redivas postulat. Cap.*
- 12 - 17. *IV exponit fata, quibuscum religio Christiana conflictata est in Britannia. Non tantum perpeffa est a Diocletiano ac aliis tyrannis, quantum a Saxonibus, qui cum maximam regni partem sibi subjecissent, religionem Christianam ubique fere locorum suppresserunt, Christianis in Walliam Conubiamque se recipientibus, quanquam tamen illorum nonnulli alibi etiam superabant. Post Gregorius Pontifex Augustinum monachum cum 40 aliis eo misit, quo doctrinam salutarem Anglo-Saxonibus auuntiarent. Quoniam ab Erhelberte, Cantii Rege, perquam benigne erant excepti, (qui & ipse non multo post Christianis se adjunxit,) & liberam prædicandi Evangelium potestatem obtinuerant, multis persuaserunt, ut profana superstitione missa, Christi doctrinam & legem admitterent. Instituto huic urgendo tempus favebat. Erhelbertus in matrimonio habebat Bertam, Chlosarii I, Francorum Regis, filiam, Christianæ religioni deditam, quæ sibi adjunctum habebat Luidbardum, Episcopum, & sacra una cum famulatio suo extra urbem Cantabrigiam obibat, quæ & ipsa mul-*

tata

rum contulit, ut Rex benignius de Christiana religione sentiret, eidemque se tandem submitteret. *Augustinum Gregorius* Pag. 26-27. nominavit Archiepiscopum, qui, prosperis elatus successibus, cum Christianos in Wallia suæ adjungere dicecesi niteretur, & ad Romanos ritus cogere vellet, hi renuentes, ipsum adeo irritarunt, ut *Eschbertum & Elfridum*, Northumbriæ Regem, adversus ipsos excitarent, qui, armata manu in ipsorum terras ingredientibus, multa illorum millia neci dederunt, ut supplices veniam petere necesse habuerint. 31 - 35.

His de primordiis religionis Christianæ in Britannia prælibatis, de Archiepiscopis & Episcopis, & quidem hoc ordine, agit: 1) de Archiepiscopis *Cantuariensibus*, num. LXXXI; 2) de Episcopis *Londinensibus*, quorum XCIV numerantur; 3) de *Wintoniensibus*, num. LXXVIII; 4) de *Eliensibus*, num. XLVIII; 5) de *Lincolniensibus*, num. LIII; 6) de *Covenariensibus & Lichfeldensibus*, num. LXXX; 7) de *Sarisburiensibus*, num. LV; 8) de *Bathoniensibus & Wellensibus*, num. XLII; 9) de *Exoniensibus*, num. XLIX; 10) de *Norvicensibus*, num. LIII; 11) de *Wigorniensibus*, num. XCV; 12) de *Herefordensibus*, num. LXXXIII; 13) de *Cicestrensisibus*, num. LXIII; 14) de *Roffensibus*, num. LXXXVIII; 15) de *Oxonensibus*, num. XIX; 16) de *Glocestriensibus*, num. XIX; 17) de *Petroburgensibus*, num. XVI; 18) de *Bristolensibus*, num. XXVIII; 19) de *Westmonasteriensibus*, num. I, Episcopatu post decessum primi antistitis rursus sublato; 20) de *Menevensibus*, num. CI; 21) de *Landavensibus*, num. LXXXI; 22) de *Bangorensibus*, num. LVII; 23) de *Asaphensibus*, num. XLIX; 24) de Archiepiscopis *Eboracensibus*, num. LXXVII; 25) de *Dunelmensibus* Episcopis, num. XLIX; 26) de *Carleolensibus*, num. XLVIII; 27) de *Cestrariensibus*, num. XX; 28) exhibetur Catalogus Pontificum & Cardinalium, qui Angli vel fuerunt, vel fuisse ab Historicis Angli perhibentur.

Jam pro more nostro quædam ex præstantissimo hoc Opere delibaturi, cum nimia fere copia nos circumfret, ex illorum tantum vitis nonnulla decerpemus, qui vel doctrina & vitæ sanctitate præ aliis eminuerunt, vel miram fatorum vicissitudi-

- nem sunt experti. *Dunstanus*, non optinæ famæ & vitæ homo, sanctitatem externam præ se ferens, ad dignitates ecclesiasticas promotus, multum restitit *Edwyno* Regi, id agenti serio, ne census monachorum nimium augetur; ab irato igitur Rege in exilium est missus, vel sponte abiit, ex quo non multo post ab *Edgardo*, qui fratri in regno successerat, revocatus, & tandem ad sedem Cantuariensem est evectus. *Anselmus*, Archiepiscopus, primus in Anglia legem tulit, ut conjugatis sacerdotia auferrentur, nec illorum quisquam in posterum sacro muneri initiaretur; inde factum, ut, qui in contumacia vivebant, non solum muneribus suis expellerentur, verum etiam ipsorum opes ærario addicerentur, ipsi & uxores fornicatores pronuntiarentur. Quia re cum multi ad incitas redirentur, Rex, illorum sortem miseratus, Præsulem rogavit, ut ab rigore isto abstineret; sed, qua erat pervicacia *Anselmus*, nihil obtinere potuit. Decessit A. 1109. *Thomas Becketti* indolem, pervicaciam, contentiones cum Rege, cædem, & quæ illam sunt secuta, pluribus enarrat. *Simon Sudbury*, Archiepiscopus designatus A. 1375, vir doctus, sapiens, moderatus, multisque aliis virtutibus præcellens, coorta seditione populari, ad locum supplicii raptus d. 14 Jun. A. 1381, pluribus vulneribus confectus, capite est truncatus, quod deinde hastæ præligatum per vicos civitatis in ludibrium circumtulereunt, & tandem super pontem Londinensem suspenderunt. Sedato tumultu, una cum corpore honorifice est sepultum. *Thomas Arundel*, quo Wiclefitarum incremento óbicem poneret, vetuit, ne Scripturæ Sacræ in linguam vernaculam converterentur, vel conversæ legerentur; cumque post angina, vel simili morbo, fauces præstringerentur, ut nec verba proferre, nec cibum capere, posset, id malum ipsi in pœnam inflictum esse, multi sunt interpretati. *Thomas Cranmerus*, tanquam legatus Regis in Germania versans, purioris doctrinæ semina concepit, matrimonio etiam bis innexus, post sedi Cantuariensi admotus, quod in divortium Regis cum *Catharina* consenserat, sacra sub *Henrico*, ejusque successore, *Eduardo VI*, emendaverat, *Maria* regni habenas tractante, rogo est impositus, in quo
- vitam

vitam gloriose finiit A. 1555, 21 Mart. *Guil. Laud*, vir doctus, Pag.137-144.
 qui in Academiam Oxoniensem multa beneficia contulit;
 cum Ecclesia Anglicana in partes scissa esset, rebus civilibus,
 quarum tamen peritus non erat, se immiscens, & nino ali-
 quando usus fervore, capite est truncatus d. 10 Jan. A. 1644. *Tho-*
mas Tenison, moriturus, bis mille libras in dotationem duo-
 rum Episcopatum in coloniis Americanis conferendas lega-
 vit, defunctus d. 14 Dec. A. 1715. *Edmundus Bonerus*, sedi Londi-
 nensi praefectus d. 3 April. A. 1510, regnante *Henrico*, primatum
 Pontificis reprobavit, & divortium Regis approbavit, in refor-
 matione autem se segnem praebuit, ut hinc in carcerem fue-
 rit coniectus A. 1549. Sed, cum rerum summa ad *Mariam*
 devoluta esset, ipse, libertati & Episcopatu restitutus, tanta
 crudelitate in puriora sacra professos saevit, ut illo unus plures
 nos commisisse, quam reliqui omnes totius Angliae Episcopi, di-
 catur. Hujus crudelitatis suae, *Elisabetta* regnante, non aliam
 poenam luit, quam quod Episcopatu fuerit dejectus, & carce-
 ri mancipatus, quod tamen ipsi in bonum cessit; tantum
 quippe odium populi sua crudelitate conflagerat, ut, si
 in publicum prodisset, periculum fuisset, ne lapidibus obrutus
 periisset. *Stephanus Gardinerius*, Wintoniensis Episcopus
 ab A. 1534, A. 1548 d. 30 Jun. ob dogmata religionis minus
 probata in carcerem est coniectus, biennio post, cum refor-
 mationem Ecclesiae probare delectaret, Episcopatu privatus,
 inque vinculis servatus est, quamdiu *Eduardus VI* regno
 praefuit. Sed vero, simul atque *Maria* regni habenas cape-
 vit, libertati & Episcopatu est restitutus, Angliae etiam Can-
 cellarius d. 23 Aug. A. 1553 renuntiatus. In emendatae religio-
 nis assecras summo ferebatur odio, illorumque non solum
 plures flammis ustulandos tradidit, verum etiam in hoc
 omnibus ingenii nervis incubuit, ut *Elisabetham* e medio tol-
 leret, dicens, frustra folia decuti, ramusculos amputari, ra-
 dicem hanc & haereticorum spem unquam exscindendam, ac stir-
 pitus eradendam, alias nihil eos acturos. Sed his conati-
 bus ipsa obsticit *Maria*. *Robertus Grouthead*, Episcopus
 Lincolnienfis, cum tyrannis & avaritia curiae Romanae ad sum-
 mum

166, 167.

191, 192.

236, 237.

- nam fastigium deducta esset, per literas Pontificem acriter reprehendit, & publice pro concione ipsius fastum, avaritiam, ac tyrannidem, sæpenumero taxavit, Pontificemque *bareticam* & *anticristum* appellavit. *Thomas Wood*, durantibus turbis civilibus, aliquot annos in Italia est commoratus, sed paulo ante *Carolus* revocatum in patriam rediit. A. 1671 d. 2 Jul. Episcopus Lichfeldensis est constitutus, sed ob probrosum negligentiae exemplum, continuam non-residentiam, & omniam penitus diocesanos administrationem, munere suo est exutus. *Gilbertus Burnet*, exul in Belgio, in familiaritatem Principis Auriaci admissus, ea cum ipso communicavit, quæ ad libertatem populi Anglicani faciebant cum maxime, quem *Wilhelmus*, Rex factus, Episcopum Sarisburiensem constituit, sed, quoniam ingenio præservido erat, & rebus novis studebat, ipsius consilia non amplius expetiit. *Hugo Latimerus*, Episcopus Wigorniensis, omnia munia præconis Evangelici solícite implevit, & populum ad limpidos sacrarum literarum fontes adduxit, quod cum sibi per adversam Pontificiorum partem non liceret, A. 1539 Episcopatu se sponte abdicavit, nec tamen doctrinam Evangelii passim per Angliam disseminare intermisit; qua re factum est, ut in turrim Londinensem fuerit conjectus, in qua ad tempora usque *Edwardi VI* est detentus. Sed, *Maria* rerum potente, una cum aliis veritatis Evangelicæ doctoribus A. 1555 d. 16 Octobr. vivus est combustus. *Joannes Prideaux*, magni nominis Theologus, Episcopus Wigorniensis, cum a partibus *Caroli Regis* staret, ab adversa factione omnibus beneficiis exutus, eo paupertatis devenit, ut ad familiam alendam suppellectilem domesticam & librariam vendere fuerit coactus. Diem obiit supremum A. 1650. *Franc. Atterbury*, Episcopus Rossensis, vir doctus, & scientiarum gloria inclutus, sed inquietus, & novarum rerum cupidus; quare in suprema curia læsæ majestatis reus peractus, munere suo est exauctoratus, inque Galliam in exilium ire compulsus. Mortuus Parisiis A. 1732 d. 15 Febr. *Thomas Watson*, Episcopus Menevensis, criminis funoniaci postulatus, cum illud diluere non posset, posteaquam

quam varia tribunalia sollicitasset, dignitate sua est privatus A. 1705. *Thomas Woolsey*, obscuris ortus natalibus, sua industria, sagacitate, celeritate in consiliis & capiendis & expediendis, ac prudentia, id est consecutus, ut per varios honores ecclesiasticos ad eminentissimas dignitates fuerit euectus. Primum fortunæ graduin fecit, regnante *Henrico VII*, cui fidem & industriam probaverat. Successoris ipsius, *Henrici VIII*, animum ita cepit, ut omnia apud ipsum valeret, & secundus a Rege esset. Hunc Pontifex purpura donavit; constitutus est Archiepiscopus Eboracensis, cui dignitati alii Episcopatus & beneficia ecclesiastica sunt adjuncta; porro declaratus est suprenus Angliæ Cancellarius & Legatus Pontificis a latere. Sed ambitioni suæ cum modum ponere haud sciret, Archiepiscopatu Toletano inhiavit, ipsamque sedem Pontificiam suis petiit votis, *Leone X* defuncto; quoniam vero hac in re, quod sperabat, *Carolus V* Imperatorem propitium non habebat, primus, ut Augusto ægre faceret, fuit, qui *Henrico* consilium de dimittenda *Catharina* suggereret. Cum vero negotium hoc in curia Romana lente procederet; Rex suspicatus, *Wolscum* in culpa esse, tanta in ipsum ira efferbuit, ut omnibus eum dignitatibus & facultatibus spoliaverit, imo ad perpetuos carceres condemnarit. Tandem Rex, animo reputans, se plus nimium invidorum criminationibus dedisse, ipsum sedi Eboracensi restituit; sed inimici ejus, metuentes, ne pristinam gratiam regiam recuperaret, ipsum læsæ majestatis insinularunt, eundemque ad causam dicendam Londinum captivum abducendum curarunt. Sed in itinere febris & dysenteria confectus, obiit d. 29 Nov. A. 1530. *Cuthbertus Tunstal*, vir omni doctrina & humana & divina egregie ornatus, adhuc vitæ sanctimonia conspicuus, primum Londinensis, inde Dunelmensis, Episcopus est constitutus. Sed, cum constans esset in religione Pontificia, regnante *Eduardo VI*, munere suo est privatus, inque turrim Londinensem d. 20 Dec. A. 1551 conjectus, unde, *Maria* solio admota, est expeditus; sed, cum, illa defuncta, jusurandum, a suprema curia de primatu regio conceptum, præstare renneret, de novo dignitate sua est multatus.

Pag. 755, 756.

772, 773.

A. 1559. mense Julio, inque libera custodia detentus, in quo ipso illo anno d. 18. Nov. vitæ finem fecit. *Jacobus Usher* locum invenit inter Episcopos Carleolenses. Cum enim sæva tempestas res Reformatorum in Hibernia pæne prostravisset, multaque illorum millia neci data essent, ipse, fugam in Angliam capessens, a Rege *Carolo* Episcopatu Carleolensi d. 16 Febr. A. 1641 est donatus, quo vitam cum dignitate tueri posset. Inter Pontifices, Anglia oriundos, primam nominat *Joannam* illam Anglicam, de qua dubitanter loquitur, ita tamen, ut illis plus deferat, qui, illam sedi Romanæ aliquando præfuisse, affirmant. Annectitur *designatio* pecuniarum summæ, quam Archiepiscopi & Episcopi Angliæ Pontifici Romano pro pallio & primitiis solvere debuerunt; porro *Index* triplex, chronologicus scilicet Archiepiscoporum & Episcoporum Angliæ, alphabeticus prænominum, itemque cognominum, quibus si Index rerum memoria dignarum adjectus fuisset, id Lectoribus eo acceptius & majori usui fuisset. Opus hoc eximium multæ utilitati esse potest illis, qui viros illustres, qui Ecclesiam Anglicanam ad nostram usque memoriam ornarunt, propius noscere, illiusque statuir animo suo subdicere, satagunt. A longo tempore regnum Britannicæ tributarium quasi Romano Pontifici, qui ei gravibus exactionibus molestus fuit, exstitit. Quod jugum cum excuteret *Henricus VIII*, cujus exemplum, si quis *Mariam* excipiat, sequentes Reges sunt imitati; Præsul Romanus, inique id ferens, multis modis id egit, ut illam in obsequium suum reduceret. Post exortæ sunt funestæ factiones Episcopaliæ & Presbyterianorum, quæ cum mutuis contentionibus se conficerent, Britannia sæpe tristem mutationum theatrum fuit. Quæ huc spectant, arcanæ diversarum factionum molitiones, earundemque eventus, ex his vitis animadverti possunt. Optandum tantum esset, ut eadem omnes accuratè elaborari potuissent, illorum cumprimis, qui temporibus nostris propinquiores fuerunt, & simul catalogus scriptorum, ab ipsis editorum, subjunctus fuisset. Mendæ typographicæ subinde reccurrunt; at chartæ & typorum nitor proflus est eximius.

PRIN-

PRINCIPES DU DROIT NATUREL, &c.

id est,

ELEMENTA JURIS NATURALIS, AUTORE J. J. BURLAMAQUI, Status Consiliario, & antea Prof. Jur. Nat. ac Civ. Genevæ.

Genevæ, apud Barrillotum & filium, 1747. 4.
Alph. 2 plag. 2.

Primum hic specimen, primam partem, doctrinæ numerica
suis absolute de Jure naturæ ac gentium, publicæ luci ex-
ponit. Ill. Autor, non ipse, sed is, qui noluit orbem eruditum
hoc carere monumento, incertus de reliquo, an reliquæ par-
tes, ab Autore ipso elaboratæ, sint subsecuturæ. Elementa hæc
in Partes duas sunt dispersita. Partis prioris hæc sunt Ca-
pita. Capite primo exponitur de natura hominis ad jus na-
turæ relata, ac de hominis intellectu, de evidentia rei & proba-
bilitate, de hominis sensu, imaginatione, memoria, de intel-
lectus humani perfectione, quæ in cognitione veritatis confi-
sit, de ignorantia, de erroris triplici discrimine. Error enim
est 1) juris & facti; 2) voluntarius & involuntarius; 3) essen-
tialis & accidentalis. Caput secundum exponit de voluntate
ac libertate. Id, quod appellatur *bombeur*, discernitur ab eo, quod
appellatur *bien*. Edifferitur illud, quod instinctus, in-
clinatio, cupiditas præponderans, vocatur. Notio explicatur
libertatis, ejusque usus, in judicio ad veri respectum relatus, ad
rationem rerum evidentium comparatus, nec non ad boni &
mali delectum faciens. Exercitium libertatis ad veritates
non evidentes, & ad bona particularia, restringitur. Liberta-
tem dari, ex sensu interiori comprobatur. Actiones divi-
duntur in voluntarias & involuntarias, liberas, necessarias, &
coactas. Facultatum nostrarum edifferitur auxilium mutuuum.
Indicatur, quid sit ratio, quid sit virtus. Rationes diversitatis
morum exhibentur. Rationi ubique deferri posse imperium,
traditur. Capite tertio ostenditur, hominum esse substantiam
occatam, in quam cadat moderatio actionum liberarum mo-
ralis,

Pag. 15.

20.

24.

31.

37.

- Pag. 39. ralis, quæ ad rationem reddendam sit apta & adstricta. Impu-
 tabilitas ab imputatione secernitur. *Capite quarto* diversi na-
 42. turæ humanæ status explicantur. Homo consideratur secun-
 46. dum conditionem primam, respectu Dei, ratione societatis,
 solitudinis, pacis bellique, bonorum telluris. Status adventi-
 tius familiaræ, matrimonii, imbecillitatis naturalis, dependentiæ
 a parentibus, proprietatis, status civilis, statuumque accessorio-
 rum conditio, edisseritur. Deus noluit, nec potuit, intendere
 54. hominis ab omni morum regula vacuitatem. Desiderium fe-
 licitatis homini naturæ est insitum, a ratione prorsus insepara-
 bile & indivulsuni. Felicitatem hominis intendit providen-
 tia Dei. Amor sui nil per sese vitiosi complectitur. Homo
 non nisi per rationis usum ad felicitatem suam pervenire pot-
 58. est. Ratio igitur est regula hominis primitiva moralis. In-
 de proficiscitur juris fundamentum. *Capite sexto* exhiben-
 tur regulæ generales de sui gubernatione & directione, nec
 non fundamenta obligationis, ex intimis rei visceribus dedu-
 60. cta. Regula prima est: *Internosce bona & mala.* Secunda
 est: *Vera hominis felicitas haud consistit in rebus, ad natu-
 64. ram & statum hominis haud congruentibus.* Regula tertia
 est: *Comparisonem institue præsens inter & futurum.* Regu-
 la quarta est: *Non est expetendum bonum, quod affert malum
 66. majus.* Regula quinta est: *Tolera malum, cui annexum est
 bonum majus.* Regula sexta est: *Præfer bona excellentissima.*
 Regula septima est hæc: *In casibus obscuris possibile præfere-
 dum est eis, quæ fieri nequeunt, & verisimile eis, quæ sunt vero
 71. absimilia.* Octava est regula: *Bona, quæ sunt genuina, sem-
 per secundum veritatem habe ob oculos.* Debeo hoc facere, &
 sum ad hoc faciendum obligatus, formulæ sunt loquendi tan-
 tundem valentes. Approbare actionem est idem ac cognosce-
 re, nos eam effectui dare debere. De ligatione, vel obligatio-
 ne, physica hic non agitur, sed de morali. Obligatio moralis est
 restrictio libertatis, quaquaversum patentis per naturam, per
 rationem, quæ, actionem actione meliorem esse, indicat, &
 meliorem suadet. Obligatio eo robustior est & fortior, quo
 plura adfunt actionis scopo convenientis invitamenta. *Clar-*
kins

ius collocavit obligationis naturam in convenientia & dis-
 convenientia actionum naturali. Si hæc notio facultate ex-
 ponitur, eam in Autoris sententiam resolvi posse, nemo am-
 biget. *Barbeiracius* aliique contendunt, obligationem esse
 voluntatem Dei, qui per legem refrænet hominis libertatem
 minus determinatam, siquidem ratio sit ipsa hominis vis & fa-
 cultas, quem hæud deceat, sibiinet imponere obligationem, si-
 quidem ipse possit falli. *Damus* lubentes, voluntatem supe-
 rioris, a quo alius pendet, hunc ad actiones determinatas ob-
 ligare. At hæc obligatio vocatur externa. Ea autem, quæ
 est rationis, est interna & objectiva. Autor utramque con-
 jungit; non esse opponendam utramque, ostendit *P. II*
Cap. VI. Capite Partis prioris septimo differit de jure, qua-
 tenus id de facultate, & de obligatione, ad illam congruente,
 accipitur. Potentia nuda moralis a jure differt. Approba-
 tio rationis ad jus spectat firmandum; potentia physica jus
 hæud constituit. Potentia autem moralis a facultate morali
 hæud differt. Fundamentum jurium hominis generale
 consistit in usu facultatum moralium, quæ ad hominis ve-
 ram salutem tendunt, & calamitates, quantum fieri potest,
 evitant. Jus & obligatio sunt notiones relativæ. Jus hæud
 datur citra obligationem, nec obligatio sine jure. Patri est
 jus educandi liberos, & liberos afficit obligatio suscipiendi
 educationem a patre. Obligatio incipit cum rationis initio,
 licet jam antea jure gaudeat pater ducendi liberos ad ipso-
 rum salutem. Jus est vel perfectum & cogens rigidumque, vel
 imperfectum minusque rigidum, quod ad cogendi modum
 hæud quadrat. Necessitate urgente tantum mihi in alterius
 bona jus est, ut inde tantum sumam, quantum, ne peream,
 sufficit. Extra id necessitatis telum jure in ea gaudeo satis
 imperfecto, ac precibus nitente, nec repulsam transiliente.
 Juribus aliis legitime licet renuntiare, aliis non licet. Hæc
 enim nobiscum naturaliter jugata sunt. Jus, quod cuique est
 in personam suam suasque actiones, vocatur *libertas*; jus in
 ea, quæ cuique sunt propria, vocatur *proprietas*, aut *domi-
 nium*; jus in personas & actiones aliorum dicitur *imperium*,

- Pag. 86. seu autoritas: jus in res, alii proprias, est multiplex. *Capite octavo* exponitur generatim de lege. Eam comitatur status, quo quis a domino suo pendet. Substantia enim, a nemine pendens, nullius imperio obnoxia, sequitur nullas leges, sed rationi suae agit convenienter. Lex, hoc iudice, est regula, per eam, qui societatis est dominus supremus, eis, qui ipsi parere debent, praescripta ad faciendum hoc, vel illud, immo etiam vitandam, quod illi est oppositum. Regula complectitur praeterea consilium, mandatum, iussumque, ad brevioram moram extensum. Regulam reddunt commendabilem universalitas & perpetuitas. *Capite nono* jus praecipuendi, vetandi, legesque ferendi, excutitur. *Capite decimo* exponitur de fine legum, notis earum distinctivis, ac differentia haud una. *Undecimum* de moralitate actionum humanarum est inscriptum, ac ea potissimum tradit, quae ad distinguendas hominum actiones sunt referenda. Actiones enim liberae possunt spectari quae praecipuae, vetitae, permittitae; quae iustae & iniustae, seu bonae ac malae, immo quae *indifferentes*. Actiones iustas singulas esse aequaliter iustas, iniustas vero magis minusve esse iniustas, contendit. Haec ad *Partem priorem* dicta sunt.
- In *posteriori* ea accommodantur ad Jurisprudentiam naturalem, quae *priori Parte* fuerunt enarrata. Differitur enim nunc de legibus naturae. *Capite primo*, quid sit lex naturae, eamque dari, docetur. Praemittitur, ne quis de hac lege, quatenus ipsa datur, dubitet, compages argumentorum, quibus, Deum existere, solide vincere solemus. Primum vulgo a *contingentia rerum mundi* desumitur. Secundum in eo positum est, quod, motor primus existerit & existat, necesse est. Tertium desumitur a fine, ordine, & pulchritudine, universitatis rerum. Eorum sententiae, qui, mundum casu caeco existitisse, vel sempiternum fuisse, somniant, profligantur. Hisce praemissis, Deo esse jus praedefinendi ac praescribendi hominibus leges, ostenditur. Ex eo certe ejusdem potentia, sapientia, & bonitas, elucet. Deum voluisse, nos legibus suis convenienter agere, docetur. Obligationem tamen internam Autor eum divina & externa conjungit. *Capite tertio* dis-

rit de adminiculis, quibus discernimus iustum ab injusto, & quorum vestigia inter populos maxime feros & immanifectos deprehendimus. Statum hominis naturalem ab ejus statu ob-
 brutefcente dignoscere oportet. Rariora enim dantur generis humani monstra. Adminicula illa consistunt exemplis & ratione. Hæc enim superior & excellentior est instinctu naturali, principia detegit, ac inde format conclusiones, & ad eventa singula attemperari potest. *Capite quarto* exhibentur principia, unde interventa rationis possumus leges deducere naturales. Homo ad notitiam harum nequit pervenire, nisi perpendendo suam naturam, conformationem, & statum. Inde triplex hominis proficiscitur conditio. Religio tradit principium legum naturalium, in officiis erga Deum sitarum. Amor nostri aliud subministrat principium legum naturalium, officia, quæ nobismet debemus, tradentium. Homo spectari potest porro, qua pars & sodalis cœtus ac societatis. Hæc societas ab hominis natura hand est aliena, sed potius est necessaria, homini conducibilis, ac perfectioni ejus apta. Inde oritur principium vitæ socialis. Ex hoc principio emanant leges hæ: *Bonum commune obtinet principatum officiorum; socialis vita amor debet esse universalis; observanda est æqualitas naturalis; cole & serva benevolentiam quoque erga inimicos.* Unde efficitur, vindicias sui esse permissas, non vero ultionem. Dijudicat deinde Autor complexum Jurisprudentiæ *Puffendorffianum*, ratus, criticam sibi nimium sumfisse virgulam contra illum. Exhibet vincula & collisiones officiorum nostrorum. Addit jus naturæ, quod in permissione consistit, ac jus naturæ dividit in *primitivum* ac *secundarium*. *Capite quinto* tradit legum naturalium patefactionem divinam, proprias notas, ac obligationem, ex eis emanantem. *Capite sexto* ad jus gentium progreditur exponendum, docens inodum, quo societa-tes coalescunt civiles; monens, statu civili naturalem non destrui, sed perfectiorem reddi; tradens juris gentium naturam, certitudinem, principium generale; dividens illud jus in hypothetice necessarium & conventionale. *Capite septimo* quæ-
 sitionem tractat, an detur moralitas actionibus inhzereis, quæ
 sit

Pag. 167.

169.

172.

174.

178.

180.

186.

192.

197.

203.

205.

218.

226.

- fit ratione cogitandi prior legibus naturalibus, nec, ut legislatorem præmittat, necessum habeat. Dissensiones Philosophorum succincte commemorat. Fontes, e quibus questio proposita fit dijudicanda, recenset. Tres regulas actionum humanarum morales exhibet, quæ sunt sensio moralis, ratio, ac Dei præscriptum. Has regulas conjuncte sumendas esse, docet, ratus, regulam omnem per sese vi gaudere obligandi, & rationem per sese parem esse & idoneam ad obligationis pondus homini imponendum. Respondet ad objectionem, quæ dicitur, hominem dici haud posse se ipsum obligare. Addit tandem & hoc, complexus moralium doctrinarum perfecti fulcrum esse religionem.
238. *Capite octavo id, quod in eo argumento videtur esse obscuro & incertum, luce majori impertit, & quantum interfit inter justa, utilia, honesta, ordinata, & decora, ac quomodo illa naturali coherant nexu, docet. An actionis justitia a voluntate Dei, nec aliunde, sit deducenda, quaerit.*
254. *Capite nono agit de legum naturalium ad actiones humanas attemperatione, ac de conscientia secundum varias divisiones ejusdem disputat. Ad merita & demerita actionum humanarum, earumque imputationem expendendam, sese accingit.*
268. *Capite decimo suscipit tractationem de horum principiorum ad diversas actionum humanarum species conformatione, ut, quomodo illæ fiat quibuscunque imputandæ, intelligatur. Disputat inter hæc de eis, qui usu rationis vacant, de factis per ebrietatem, de eis, quæ fieri nequeunt, de occasionis defectu, de naturalium qualitatum speciebus, de eventis per causas externas exortis, de eo, quod fit per ignorantiam, errorem, indolem congenitam, cupiditatem præponderantem, coactionem; de causarum moralium genere triplici, ac argumentis affinibus.*
282. *Capite duodecimo ipsi res est cum auctoritate ac sanctione legum naturalium, nec non cum bonis malisque, quæ ex virtute & vitio proficisci & progigni solent.*
300. *Sunt, qui movent, bona ac mala, tum fortunæ, tum naturæ, inæqualiter, nec pro meritis hominum, esse distributa; mala per injustitiam admittuntur redundare æque ad innocentes ac ad*
- 310.

criminosos; virtutem sæpius persecutionis tolerandæ esse conciliatricem, prouti *Aristidis* exemplum doceat. Haud inficiatur Noster, prudentiam humanam hisce inconvenientiis tollendis esse imparem. Et eam ob causam *Capite XIII immortalitatem animarum* extra dubitationem collocat, illamque inferit functionibus legum naturalium. Hæc tractatio omnino, dum est maximi momenti, solide sat s̄ fuit expedita. Consentiant in hanc doctrinam gentes moratiores. Eum vero consensum Noster non posuit primo, sed ultimo, loco, ne existimes, in eo cardinem verti argumentorum, quibus immortalitas animarum comprobatur. Ostendit tandem *Capite decimo quarto*, argumenta allata, ex natura animarum, ex voluntate & perfectione Dei, desumpta, ad usum vitæ satis valere. Pondus & gradum veritatis addit argumentis allatis doctrina divinitus patefacta. Proponit tamen Ill. Autor dogmata, immortalitati animarum, contraria, ut ex inconvenientia eorum, ad statum hominis relata, clarius patefcat, doctrinam, quæ immortalitatem animarum humanarum pro certa, vel probabili, reputat, nobis esse dignam, & congruentem. Nisi fallimur, ex hac libri epitome satis superque intelligi potest, quantum bonæ frugis & soliditatis ille complectatur.

Pag. 315.

335.

342.

CODEX LEGUM SUEVICARUM, RECEPTUS
 & approbatus in Comitibus Stockholmensibus anni 1734, ex
 Suecico sermone in Latinum versus a CHRISTIANO
 KOENIG, Westmanniæ ac Magn. Cuprimont.
 Iudice provinciali.

Holmiæ, typis Petr. Jær. Nyström, 1743, 4.

Alph. 2 pag. 20.

Cum Jura Romana, quamvis obscure sæpe, parumque disposita, tanto probata plausu fuerint, ut plures quoque gentes, quasi ex fonte limpidissimo, multa hauserint inde, ac domesticis accommodaverint constitutionibus; recte omnino Editor politissimus, operæ se facturum esse pretium, credidit, si

Ff ff

emen-

emendatum legum Suecicarum Codicem, iusto ordine, mira-
 que perspicuitate, commendabilem, civitate Latina donaret,
 adeoque exteros etiam de singulari nationis suæ in ferendis
 legibus prudentia redderet certiores. Duos hoc ipso labore
 vitare scopulos studuit; alterum, ne, verbis nimium in hærendo,
 obscurum ageret interpretem; alterum, ne liberiore stilo vel
 adornare librum commentarium, vel aliena proferre,
 videretur. Omnem igitur lapidem movit, eum ut lectores
 sine difficultatibus legislatoris mentem perciperent, tum ut La-
 tinæ linguæ elegantiam ipse pro viribus exprimeret; quo consi-
 lio nonnulla, præsertim in domesticis & æconomicis rebus,
 nunc supplenda aliquali descriptione, nunc in compendium
 redigenda, fuerunt. Ipsum Opus Præfatione superbit, a Re-
 gia Majestate, regnique Proceribus, præmissa, in qua brevis le-
 gum Suecicarum historia exhibetur. Antiquissimæ leges Sue-
 eorum dicuntur illæ, quæ sub imperio *Inglorum* valuerunt.
 Ex Asia illi jam ante natum Servatorem in hoc regnum ve-
 nerunt, interque eos regnantes novissimus, *Ingialdus*, pluri-
 morum Regulorum ditionibus Upsaliensi, vel Suecico, impe-
 rio adjectis, de legibus maxime sollicitus fuit, quibus omnes
 generatim tenerentur. Eam in rem operâ utebatur *Vigari Spa*,
 cognomine Sapientis, illique mandata dabat, ut in unum cor-
 pus redigeret leges, quæ deinceps *Vigari* sectiones appeflata
 fuerunt. Inserviebat postmodo hæc ipsa collectio concin-
 nandis legibus Uplandicis, quæ a *Birgero* conscriptæ, & a Re-
 ge confirmatæ, recipiebantur. Seculo quidem XIV Rex *Ma-
 gnus Erici* diversas hæc diversarum regionum leges nova
 recensere industria volebat; at successu destituebatur consi-
 lium, cum incredibiles Clerici Pontificii difficultates afferrent,
 donec populus universus quereretur, antiquarum legum exem-
 pla, quæ partim Runicis, partim usitatis tum, literis ligno tra-
 bibusque incisæ, & catenis in templis, aliisque ædibus, tam
 publicis, quam privatis, affixæ, servabantur, adeo inter se dif-
 crepare, ut non possit non summa inde oriri confusio. Quæ
 causa motus *Christophorus*, Rex, A. 1442, omnes leges uno
 junxit volumine, & pro temporis illius conditione disposuit.

Atque

Atque hoc ipsum Juris Suecici corpus, a *Carolo IX* A. 1608 iterum confirmatum, *Carolus XI* A. 1686, sequentesque Reges, *Carolus XII* & *Fridericus I*, qui jam regni scepra tenet felicissime, ad majorem semper perfectionis gradum ovehere studuerunt. Quod ad materiarum ordinem attinet, certis titulis primum *de jure matrimonii*; postea *de jure hereditatis*; deinde *de jure agrario*; neq̄ minus *de jure edificandi*; tum *de jure mercandi*; post *de criminibus*; inde *de pœna*; porro *de executione*; denique *de actionibus*, necessaria sancita fuerunt; quibus accessit Index rerum, diligenter confectus, una cum explicatione *formularum juridicarum*, quæ in hac doctissimi *Kanigii* versione occurrunt.

OPERE DEL DOTTORE EUSTACHIO MANFREDI, Tomo quinto, che contiene gli Elementi della Chronologia, &c.

id est,

OPERA DOCTORIS EUSTACHII MANFREDI.
Tomo quintus, ad Chronologiam faciens, cum diversis, ad
Calendarium Romanum spectantibus, scriptis.

Opus posthumum.

Bononiæ, e typographeo Lælii a Vulpe, 1744, 4.
Alph. 2.

Autoris, cujus obitum alias significavimus, ea adhuc est in orbe erudito gloria, ut opus hoc posthumum non minori plausu fuerit exceptum, quam ea scripta, quæ *Manfredius* vivens & adhuc spirans foras dedit. Editor hoc Volumen Illustriss. Comiti *Francisco Algarotti* inscripsit atque consecravit. Divisum id est in tres Partes. Prima elementa chronologicæ artis complectitur. Exponitur in eis de annorum mensumque forma multiplici, eorumque mutua comparatione, de Calendario ecclesiastico, cyclis Indictionum, ac

Ff ff a

epo

Pag. 73.

105.

107.

109.

112.

epocharum varietate. *Parte secunda* differitur de mutua precipuarum epocharum iugatione. Annum *Julianum* 283 conjungit Autor cum anno epochæ *Alexandri Magni* 562, a 25 Jun. inchoando, ac epochæ *Nabonassareæ* anno 986. Epocham hanc epocha *Alexandri* statuit priorem annis Ægyptiis, seu 365 dierum annis sine intercalatione, 424. Annum Ægyptium *Nabonassareum* incipit a 23 Augusti. *Dionysii* Astronomi observationem cœlestem in subsidium vocat, qua id ipsum comprobatur. De anno, quo decessit *Alexander Magnus*, non consentiunt inter se Chronologi. Referunt Historici, ipsum decessisse anno Olympiadis 114 primo, qui cœperit æstate anni 342, natum Jesum antecedentis. *Ælianus* obitum illum affigit mensis Targelionis Attici diei sexto, qui in primum vēr incidit. *Plutarchus* morbi dies, quibus mox *Alexander* succubuit, collocat omnes in mensem Desios Macedonicum, ipsumque obitus diem definiat 28 ejusdem mensis diem. Obiit itaque *Alexander* exeunte anno primo Olympiadis 114, hoc est, verno tempore anni 323 ante C. N. Epocham *Dionysii* Astronomi *Manfredius* figit in anno 284 A. C. N. quo ad 12 Octob. effluxerint jam anni 12½ *Ptolemæi Philadelphii* regnantis. Periodi Calippicæ initium declarat prius fuisse anno primo epochæ *Alexandri Magni* sex annis, ideoque incidere in annum 330 ante C. N. *Ptolemæi* observationes, ex aliis desunt, hic denuo sunt fundamenti loco. Epochas Syro-Macedonum, seu Syrorum, seu Chaldæorum, geminas constituit. Æra Seleucidarum inchoatur annis 12 post obitum *Alexandri*, ac concurrit cum æræ Christianæ initio, emensa jam anno 312. Anni ab *Alexandro Magno* supputandi sunt Ægyptiaci, ac primordium a mense Thoth capiunt, seu a 12 Nov. Annus vero primus Seleucidarum incipit ab æquinoctio autumnali, seu fine Septembris. Annus *Julianus* incipit a primo Octobris, qui tunc respondit primo diei mensis Ebræorum Tisri. Ex *Abategnio* deprimuntur observationes id fere extra dubium fiunt. Epochæ Syro-Macedonum Chaldaica antiquior est annorum a N. C. initio supputandorum intervallo, & quidem

quidem annis 311. Observationes, a *Ptolemaeo* commemoratae, id ipsum confirmant. *Æra Hispanica* Christianam vulgarem præcurrit annis 38, *Actiaca* annis 30, *Antiochena*, *Cæsarianam* appellant, annis 49, *Diocletiana*, qua Christiani Alexandrini fuerunt usi, incidit in annum nati Christi 284, initiumque sumit a 17 Sept. *Coptica* incidit in annum 303, ac in Martio mense inchoatur, vulgo *Æra Martyrum* dicta, siquidem ab edicto adversum Christianos proposito capit initium. *Æra Constantinopolitana* a Byzantio in Constantinopolin converso incipit, encæniisque urbis, quæ in annum Christi 330 incidunt. Non vacat nobis repetere epochas Muhammedanorum, Persarum, Hebræorum. Epochas minoris momenti recenset Autor, vix unica excepta, quibus suo loco sua quoque est utilitas. Præcipue habet Canonis *Ptolemaici* rationem, quem observationibus astronomicis, in *Almagesto Ptolemaei* enumeratis, comprobatum esse, contendit *Manfredius*. Anni, in Canone adhibiti, sunt *Ægyptiaci*, sine bissextilibus, a primo mensis Thoth cœpti. Qui per annum integrum haud regnarunt Reges, in Canone illo sunt omitti, ac tempus, quo illi rebus præfuerunt, successoribus fuit contributum. Eam ob causam *Galba*, *Otho*, & *Vitellius*, in Canone haud commemorantur. In anno obitus *Trajanæ* erravit *Ptolemaeus*, eo quod annum 439 ab excessu *Alexandri* putavit fuisse *Trajanæ* emortuale. *Trajanus* certe decessit ad 10 Aug. anni Christiani 117, cum ipso 15 Jul. jam cœpisset annus ab obitu *Alexandri* 441. In *Almagesta Ptolemaei* haud secus supputavit. At id Canonem ipsum haud turbat. Qua autem ratione *Ptolemaeus* in eum incidit errorem, illud subtiliter indagavit *P. Valscechi* in *Diss. de Initio Alexandri Severi Cap. 14.* *Ptolemaeus Alexandro Magno* post *Darii* regnum tribuit annos regni 8, *Philippo*, *Alexandri* successori, 7, at filio *Alexandri*, *Alexandro Ego*, 12. Huic postponit *Ptolemaeus Lagiden*, & huic annos 20 assignat. At vero *Ægus* ille per *Cassandrum* cecidit anno æræ *Alexandri* 14. Voluit *Ptolemaeus* cohærere annos *Ægi* cum annis *Ptolemaei* regis, sine socio regnum tractantis. Numerum igitur annorum *Ægi* ita auxit, quemadmodum id filii

Pag. 117.

119.

153.

155.

157.

Pag. 160.

164.

169.

170.

chronologici ratio flagitabat. Omittimus alias *Manfredi* ad Canonem *Ptolemaicum* observationes. Dissertit idem de veteris *Aegypti* Regibus, eorumque chronologia. Subjungit porro hinc Historie sacre Vet. Test. cum epochis profanae copulationem. Adhibet eo sine hanc methodum. Ex quo *Cyrus* in *Babylonia* regnare cepit, 70 anni exulum *Judaeorum* deserant, ac *Judaeis* facultas remigrandi in *Palaestinam* facta. Initium exilii incidit, teste *Jeremia*, in quartum *Josakini* annum, seu annum ante C. N. 606. Inde Epocharum vincula nexu sunt satis facilia. Chronologicam tractationem singulares quidam libelli ac epistolae excipiunt. His ex parte praefixa est inscriptio *Questionum de recta Pasche indictione*. Fuit in eo *Manfredus*, ut modum, quo *Calendarium Gregorianum* corrigi, vel novum substitui, posset, inveniret. Nam *Ecclesia*, astronomiarum rationum posthabita subtilitate, per cyclos, sive periodos, novilunia in orbem restituentes, definire consuevit adhuc inter Pontificios. Nec excogitari potest cyclus, qui motibus stellarum caelestibus ad amissum respondeat. Dant id ipsum & fatentur *Canones Gregoriani*. *Ecclesiastica paschatis constitutio* in his duobus momenti versatur. Unum est, ut *Pascha* eo die dominico celebretur, qui *XIV* lunam primi mensis proxime sequitur; alterum, ut mensis ille primus existimetur, cujus luna *XIV* vel in ipsum diem vernali aequinoctii ecclesiastici, duodecimo *Calendas Aprilis* affixi, incidit, vel ab hoc prima succedit. Non una hinc oritur dubitatio, quae nisi dirimatur, nec de *Gregorianis* Epactis, nec universe de ullius Cycli cum lunaribus illis temporibus consensu, aut dissensu, iudicium fieri potest. Constituendum est utique id certissimum temporis punctum, unde diei initium deduci debet. Sunt, qui putant, dies ecclesiasticos a vespera primordium capere. Quæritur porro, a quonam meridie, a quonam horizonte, phases lunæ sint deducendæ. Noster ad meridiem Romæ vult respici; occasum vero solis atque ortum in Romano figit horizonte. Quæritur, quid vocabulo *quarta decima luna* significetur, & quomodo dies ad positura
lunæ

lunæ in cælo definiti, ac cum civili die, qui ex Cyclo est XIV, comparari, ipsoque de cyclo iudicium ferri, queat. Discrepant hic Mathematici *Gregoriani* a reliquis Italicis. Nequidem ex Catholicæ Ecclesiæ sensu constat, quænam sit decima quarta luna, & quomodo Cyclo sit recte constituendus. Difficultates omnes exponit *Mansfredius*, & modum, quo eis mederi liceat, addit, salva Ecclesiæ suæ autoritate. Proponit annorum secularium Epactas in tabula secundum diversas Auctorum methodos ex anno Christi 1700 ad 5000. Succedit ejusdem methodus magis propria, qua lunationes ecclesiasticæ ad astronomicas congruant. Eam excipit *Epistola ad Vtrum Clar. Dominicum Quartaionium, qua Anonymi Assertiones XVI pro reformatione Calendarii, ab illo impugnata, vindicantur*. Subjicitur *Judicium de opere paschali Abbatris Jacobi Bettazzi da Prato, vulgato Florentiæ A. 1733*, nec non Index in *Tomum* hunc Operum *Mansfredi* quintum. Oppido multa hic solide edisserantur, quæ ad emendationem Calendarii *Gregoriani* sunt accommodata.

Pag. 179

220

I. EULERI OPUSCULA VARIÆ ARGUMENTI.

Berolini, sumptibus A. Haude & J. C. Speneri, 1746, 4:
Aph. 1. plag. 15, Tabb. xii. 6.

Collectio hæc est sex minorum scriptorum Celeb. *Euleri*, nondum antea editorum, omnibus rei mathematicæ cultoribus procul dubio gratissima. Primum continet *solutionem generalem Problematis de motu corporum, tubis mobilibus inclinatorum*. Argumentum hocce ad partem Mechanicæ, adhuc parum excultam, hinc usque, pertinet. Soli vadam tentarunt Cel. *Jo. Bernoullius & Clairautus*; quorum ille descensum corporis super plano inclinato, secundum directionem horizontalem mobili, hic vero motum corporis unius plariumve in tubo, circa axem fixum mobili, consideravit. Eo nimirum res redit: si corpus moveatur in linea quavis, pressionem exercet in singulis ejus punctis, quæ, quamdiu

diu linea est immobilis, (ut in Mechanica vulgo ponitur,) continuo destruitur. Si vero linea ipsa ponatur mobilis, tum pressio hæc effectum exeret, lineaque actu movebitur, ac inde ipsius corporis motus quoque variabitur. Potest autem linea illa, in superficie mobili existens, commode concipi ut tubus, cui includitur corpus ita, ut aliter, quam secundum ejus directionem, moveri nequeat. Hoc itaque modo Problema ita potest generatim concipi: Dato tubo cujuscunque figuræ, quomocunque mobili, & corporibus quibusvis ei inclusis, quæ cum motu insito moveri cœperint, tum a potentiis continuo sollicitentur, determinare ad quodvis tempus tam situm tubi cum corporibus, quam singulorum motum, & pressionem corporum in latera tubi. Ne autem solutio ejus vim, si non ingenii, atamen calculi, superet, ideo certis limitibus includendum est. Primo itaque tubus assumitur duplici curvatura non præditus; corpora spectantur saltem ut puncta, seu ad minimum singulæ eorum partes æquali motu secundum eandem directionem ferri ponuntur; numerus eorum in tubo recto statuitur quivis, at in curvo tantum sumitur unicum; potentia vero generatim esse possunt quævis. Ratione autem motus ipsius tubi tres distinguuntur casus: primus, si tubus motu sibi semper parallelo sit mobilis; secundus, si circa axem fixum gyrate possit; tertius, si liberrime quaquaversum moveri queat. Primum ad casum spectat solutio *Bernoulliana*, ad secundum *Clairautiana*, tertium difficillimum *Cel. Autor* primus hic attingit. Ante omnia *Sectio I* totius materiae principia fundamenti loco ponit. Distincte igitur explicat, atque ad mensuras certas reducit, ideas massæ, vis motricis & acceleratricis, celeritatis, temporis, ut & doctrinam de motu puncti libero rectilineo, curvilineoque libero & non libero, & tandem de motu corporis, sibi semper parallele mobilis. His positis, primo tubum considerat rectum, ad horizontem inclinatum, & quidem in directione horizontali mobilem, cum incluso corpore unico. Ut specimen demum methodi, qua *Cel. Autor* in hujusmodi Problematibus uritur, casus hujus analysin exhibebimus, e qua dein etiam de reliquis

Pag. 7.

quis difficilioribus quodammodo idea formari potest. Con-
 cipiatur itaque, post tempus t corpus in tubo delapsum esse
 spatio x , planum vero inclinatum cum tubo progressum esse
 in horizontali spatio s ; unde tempusculo proximo celeritas
 corporis in tubo erit $= dx : dt$, plani autem $= ds : dt$.
 Patet vero, motum tubi esse unicum, corporis vero duplicem,
 tam proprium, quam communem cum tubo. Cum jam, per
 primas motus leges, vis motrix definiri possit ex massa, spa-
 tio, & tempore; positis corporis & tubi massis, per pondera
 sua expressis, A & M , erit vis, qua corpus in directione
 tubi sollicitabitur, $= 2Addx : dt^2$; vis, qua in directione
 horizontali, $= 2Adds : dt^2$; vis, qua tubus in eadem dire-
 ctione, $= 2Mdds : dt^2$. Hæ igitur sunt tres vires, ad mo-
 tum corporis & tubi produciendum requisitæ. Comparandæ
 ergo cum iis, quibus utrumque re vera sollicitatur. Præter
 vires externas, hic ante omnia occurrit pressio, qua corpus tu-
 bum urget, & vice versa tantundem ab eo urgetur. Quæ, et-
 si adhuc incognita, tamen statim in computum ducatur. Di-
 catur ergo pressio hæc, in tubum normalis, $= P$, inclinatio
 tubi ad horizontem $= i$; eritque vis, a pressione secundum
 directionem horizontalem resultans, qua sollicitatur tubus,
 $= P \cdot \sin. i$; vis, qua ex ea secundum directionem tubi sollici-
 tabitur corpus $= - P \cdot \cos. i : \sin. i$; qua idem secundum di-
 rectionem horizontalem, $= - P : \sin. i$. Jam, si nec tu-
 bus, nec corpus, ulla vi externa sollicitentur; tum, com-
 paratis tribus hisce viribus cum prioribus, statim habebuntur
 æquationes, motum utriusque definientes; unde patet, fore
 utrumque uniformem, quod & facile a priori colligitur. Po-
 natur nuac, corpus gravitate naturali sollicitari, (qui est casus
Jo. Bernoulli;) sitque pondus ejus $= A$ (ut diximus); unde
 vis exinde oriunda in directione tubi $= A : \sin. i$, in hori-
 zontali $= A \cdot \cos. i : \sin. i$. Quare cum corpus urgebitur in
 directione tubi vi $\frac{A - P \cdot \cos. i}{\sin. i}$, quæ per præc.
 $= 2Addx : dt^2$; in directione horizontali vi $\frac{A \cdot \cos. i - P}{\sin. i}$,

Gg. gg

quæ

quæ = $2Add: dt^2$; tubus autem sollicitabatur secundum horizontem vi $P. \text{fn. } i$, quæ adeo = $2Mdd: dt^2$. Ex his invenitur $P = \frac{AM. \text{cos. } i}{M + A. \text{cos. } i}$; quo valore substituto, peracta-

que integratione, habebitur $x = \frac{(A+M) \text{tt. fn. } i}{4(M+A. \text{fn. } i^2)}$, & $s = \frac{A \text{tt. fn. } i. \text{cos. } i}{4(M+A. \text{fn. } i^2)}$. Unde per compositionem motus facile

quoque noscitur is, quem corpus vere habet, adeoque omnia, solutionem Problematis absolventia, sunt in promptu. Ceterum, principium conservationis virium vivarum etiam hic locum habere, ostendit Autor. Problema idem porro solvit, si tubus non in directione horizontali, sed in alia quavis, sit sibi parallele mobilis. Plura etiam dein corpora tubo inclusa assumit. Unde generatim patet, si tubus sit rectilineus, motus tubi & corporum semper esse uniformiter acceleratos, & principium conservationis virium vivarum semper valere. Pergit jam ad tubum curvilineum cum corpore incluso, simili-que modo negotium conficit. Hinc & definit oscillationem corporis in curva, secundum horizontem libere mobili, ipsamque curvam, ad tautochronisimum hoc modo idoneam. Casum alterum, quo tubus ponitur circa axem fixum mobilis, tractat *Sectio II.* Primo perspicue exponit principia motus rotatorii; docet, quomodo, datis corpusculis quotvis, in variis distantis ab axe rotationis positis, dataque vi, in data distantia applicata, inveniatur acceleratio motus rotatorii; quo cum intret summa productorum corpore quovis in quadratum distantie ab axe, (quam *momentum inertia* respectu axis rotationis dicit,) eaque e centro oscillationis facile noscatur, hujus inveniendæ rationem simplicissimam & elegantissimam tradit, ex ipsa rei natura petitam. Præmissis hæc, ipsum Problema præsens aggreditur; ac primo quidem, posito tubo recto, eoque per axem transeunte, cum corpore unico. Methodus iterum eo redit, ut primo ex principiis præc. motus rotatorii definiat vires, ad motum tam corporis, quam tubi, producendum

dum requisitas; dein eas cum illis, quibus re vera sollicitantur, comparat; unde emergunt æquationes, totaque difficultas ad solum calculum, quæ ad integrationem perveniendum est, reducitur. Eidem tubo dein plura corpora ponit inclusa. Hic quidem generatim prodeunt æquationes differentiales admodum perplexæ; ad quarum tamen reductionem certis in casibus pervenit Cel. Autor, singularibus artificiis analyticis usus. Porro statuit tubum adhuc rectum, sed per axem non transeuntem, cum corpore unico: Denique tubum sumit curvilineum. Notandum hic, principium conservationis virium vivarum, una cum alio, quod princ. conservationis momenti motus rotatorii dicit, æquationes statim præbere, ad quas methodo directa, qua Noster ubique utitur, non nisi post plures operationes pervenitur; at vicissim solutionem generalem non sufficere. Jam *Sectione III* casum aggreditur, præcedentibus multo difficiliorem, quo tubus libere est mobilis. Generalia iterum initio tradit; ostendit, quibus sub conditionibus fieri queat, ut corpus circa axem quendam libere gyretur, quod derivatur ex principiis præc. motus rotatorii, dum vires omnes axem trahentes ponuntur, se mutuo destruere; quomodo præterea in corpore inesse possit motus progressivus; dein quomodo motus tam gyrotorius, quam progressivus, a viribus sollicitantibus mutetur; unde effectus potentiz cujusvis in motu libero cognoscitur. Ponitur autem, directiones virium ita esse comparatas, ut axis ipse gyrationis maneat constans, ne, & hoc mutato, motus oriatur maxime complicatus. Ad ipsum nunc Problema accedens, primo tubum rectum in plano horizontali libere mobilem, cum corpore unico, examini subjicit; motumque ejus, tam progressivum, quam rotatorium circa centrum gravitatis, una cum mota corpora ipsius, determinat. Postea similiter pro tubo curvilineo solutionem exhibet. Instituti nostri rationem haud permittere, dolemus, ut pro dignitate uberius explicemus methodum, qua in integra hac disquisitione utitur Cel. Autor; ad ipsum itaque fontem ablegamus Mechanicæ sublimioris amatores.

Pag. 100.

Pag. 137.

tores, e quo eo majori cum voluptate haurient, quod maxima perspicuitate & ordine omnia explicata offendunt.

Secundo comparent loco *Tabula astronomica Solis & Lunæ*, quas in usum Astronomorum hic solas exhibere constituit Cel. Autor; ipsa theoria nimis ampla, quam ut in hoc Fasciculo locum iuvenire posset. Equidem de *Tabulis ejus lunariibus* jam locuti sumus in *Nov. Act. Erudit. Mense Mart. P. I pag. 131*, cum quibus præsentés fere eadem sunt, si correctiones & additiones quasdam excipias. Attamen, nostrum cum inprimis sit, augmenta scientiarum memoriæ tradere, haud incongruum putamus, de iis de novo verba facere; caltoribusque Astronomiæ gratissimum, certiores eos facere de insigni hoc studii indefessi, quo Cel. Autor Astronomiam felicissime promovet, fructu. Quamobrem primum Tabularum lunarium correctiones novasque accessiones momenti haud exigui enumerabimus; deia quoque novarum Tabularum solarium constitutionem exponemus. Calculum pro condens Tabulis lunariibus, principio attractionis secundum theoriã *Newtoni* superstructum, Cel. Autor eo usque produxit, ut tituli singularum inæqualitatum, quibus lunæ motus subiectus est, innotescerent. Ast non omnes æquationes inde cognitæ pro iis emendandis in Tabulas redegit; sed eas tantum, quæ in observationibus percipi possunt, atque ultra dimidium minutum primum assurgunt. Equationes plerasque citato loco indicavimus; nunc emendationes sunt recensendæ. Radices longitudinis mediæ, anomalis mediæ, & loci medii nodi lunæ, aliquantum ex observationibus immutatae & majores factæ sunt. Eccentricitatem orbitæ lunaris constantis imminuit paululum Cel. Autor, eamque ad ferriorem orbitæ majorem posuit in ratione 5364: 100000; quamobrem Tabulæ inde pendentes exhibent æquationes paulo minores, quam ante. Nova adjecta est Tabula, quinta nempe, pro loco lunæ in orbita, quam l. c. omissam indicavimus, & cujus argumentum est: *a dupla distantia ☉ a ☾ subtrahatur, dupla anomalia luna eccentrica*. Hanc ex observationibus construxit, & æquationem maximam in ea 8'. 30" invenit.

Com-

Comparavit etiam æquationes, a sole pendentes, cum observationibus; indeque intellexit, parallaxin solis horizontalem, antea $12\frac{1}{2}''$ secundum recentissimas observationes assumptam, minuendam esse ita, ut nunc, vi ejusmodi conclusionum, limites parallaxis solis horizontalis poni debeant $9\frac{1}{2}''$ & $10''$. Majorem in hoc genere determinationum certitudinem sane sperare vix licet. Inde autem factum est, ut æquationes, a sole pendentes, paulo minores, quam ante, prodierint. Tabulam primam pro loco lunæ in orbita excipit nova, ope cujus ex data lunæ anomalia media inveniri potest eccentrica, instar argumenti deinceps adhibenda. Reliquas immutationes minoris momenti silentio prætereamus. Dicamus nunc de *Tabulis solaribus*, ad alium quidem (ut novimus) finem, quam ut eum lunaribus conjungi debeant, constructis. Meridianum ex agnoscunt Berolinensem, & respiciunt tempus currens stilo veteri. Radicibus mediorum motuum pariter, ac motibus mediis ipsis, æquationem applicuit Cel. Autor, de qua Astronomi huc usque non fuerunt solliciti. Scilicet e collatione omnis ævi observationum collegit, tempus periodicum solis, vel potius terræ, successu temporis imminui, hocque decrementum singulis seculis unum fere minutum secundum efficere. Hinc radices mediorum motuum, ex hypothefi motus æquabilis stabilitæ, & ipsi motus medii diversis temporibus, correctione aliqua indigent, quam Cel. Autor *Tabulæ primæ* adjunxit. Locum apogæi solis, & eccentricitatem orbitæ, quam ad semiaxem majorem sumit in ratione 1676 : 100000, ex observationibus Cel. *Monieri* definivit; motum apogæi autem eundem effecit cum præcessione æquinoctiorum, argumentis, quibus Astronomi utuntur ad singularem apogæi motum evincendum, haud satis firmis ipsi visis. Præter æquationem, ab eccentricitate orbitæ pendentem, novam prorsus adjecit, quæ ad spectum solis & lunæ respicit, & ab attractione mutua terræ & lunæ originem trahit. Cum enim terra & luna circa commune centrum gravitatis revolvantur; necesse est, ut locus solis e centris terræ & gravitatis visus aliquantum diversus sit, & distantia terræ a sole inde quoque immutetur.

Æquatio maxima pro loco Solis definitur $15''$, pro variatione distantiae terræ a Sole = 7, posita media distantia = 100000. Constructæ sunt illæ æquationes, posita Solis parallaxi horizontali = $12\frac{1}{2}''$; qua, vi superiorum, imminuta, istæ etiam æquationes correctionem admittent, suo tempore stabilendam, quando de vera hujus perturbationis quantitate ærtius constabit. Tandem cum Tabula æquationis ellipticæ conjuncta quoque est ea, cujus ope anomalia Solis media in eccentricam potest transmutari, quam instar argumenti requirunt Tabulæ lunares.

Pag. 169.

Sequitur 3) *Nova Theoria lucis & colorum*. Eo hæc redit, ut, lucem haud aliter, ac sonum, per medium interjacens propagari, evincat; & qua ratione id fiat, omniaque exinde explicanda sint phænomena, ostendat Cel. Autor. Ante omnia igitur contrariam opinionem, *Newtonianam*, nempe, qua lux per effluvia e corporibus lucidis propagari statuitur, exanimi subjicit. Argumentum, quod ex ea contra propagationem per medium affertur, de inconvenientia spatii ubique pleni, nullo modo valere, ostendit, cum, posita propagatione per effluvia, non minus spatium omne plenum sit his effluviis, & iis quidem motu perniciosissimo actis. Alterum, magis mathematicum, a *Newtono* in *Princip.* prolatum, quod pulsus sonori, per medium elasticum propagati, & per foramen conclavis ingressi, se quaquaversum diffundant, cum contra lux in unica solum directione pergat, ita refellit, ut neget, pulsus ita ubique diffundi, sonumque hac de causa ubique audiri; cum non solum nemo, sonum audiens, eum ad ipsum foramen referat, sed & foramine obturato, is non minus percipiatur; ostendat potius, hoc ideo fieri, quod sonus ubique per parietes, non minus, quam lux per vitrum, transeat, & si per unicum foramen intrare ei detur, non minus, quam lux, in directione rectilinea progressurus sit. Præterea difficultates repræsentat summas, in opinione ista obvias; ut subtilitatem materię lucis stupendam, eo requisitam, ut Sol nullam inde jacturam faciat, cujus densitatem computat esse debere in regione terræ ad densitatem materię solaris = 1 : ad/trillionem;

nem; collisionem inter plures radios, in eodem puncto se decussantes, necessariò oriundam, & directionem eorum immutantem; poros rectilineos, quibus corpora pellucida undique deberant esse perforata; & similia. Cum igitur sententia hæc satis eversa videatur; statuit jam, lucem propagari per medium elasticum, sive ætherem, spatium omne replentem, idque ope pulsuum. Primo itaque in formationem & propagationem pulsuum generatim inquirat, idque e considerata natura soni. Oritur nempe sonus e motu corporis vibratorio. Concipiatur ergo corpus ut chorda vibrans, medio elastico cincta. Dum ea versus partem aliquam excurrit; particula medii adiacens compressa sese restituere conabitur, & sequentes impellet, simulque condensabit; quæ vero condensatio continuo decrescet, quo magis a corpore receditur, & (ob elasticitatem finitam) tantum ad certum terminum pertinet, ubi densitas medii iterum erit naturalis. Dum vero particula in novo hoc loco sese per certum spatium promovet; sequentes iterum particulas usque ad certam distantiam condensabit, atque ita porro. Orientur itaque in recta, a corpore extensa, de loco in locum pulsus, hoc est, partes medii, extra statum densitatis naturalis versantes, quibus motus continuo propagabitur. Jam, ad motum hunc pulsuum theoriz subsciendum, assumit Cel. Autor, pulsus uniformiter progredi, quod sane experientia de aere confirmat. Quo posito, cum *Newtonus* jam theoriam ejusmodi tradiderit *Princ. Lib. II Prop. 47*; eam non solum distincte hic exponit, sed & ad institutum inprimis applicat. Ex hæc nempe, pro datis medii densitate & elasticitate, determinatur celeritas pulsuum. Quod etsi methodo tantum indirecta fiat; tamen vere exinde secum comparari poterunt celeritates pro diversis mediis, cum quadrata celeritatum sint, ut densitates & elasticitates conjunctum. Hinc, e cognita lucis velocitate, verosimiliter determinatur densitas & elasticitas ætheris. Cum & e præcedentibus pateat, quomodo ab æthere, a corpore tremulo percusso, pulsus quaquaversum propagentur, & quidem semper in directum; hinc intelligitur, quomodo nervos simili modo,

modo, ac sonus, afficere, & sensum visus excitare, possint, & quare directio radiorum lucis sit semper rectilinea. His expositis, jam, quid fiat, si plures pulsus a corpore vibrante medio elastico imprimantur, considerat Cel. Autor. Ostendit, pulsu quovis uno ex loco ad sequentia progresso, medium ibidem iterum in statum quietis pervenire, adeoque quamvis vibrationem novum generare pulsuum, perinde ac si nullus præcessisset. Obiter sententiam Cel. *Mairani* refellit, medium elasticum particulis diversimode tensis constare, quarum quævis certi tantum motus vibratorii sit capax, statuentis. Porro, quomodo formetur radius lucis, isque vel simplex, vel compositus, exponit. Pulsibus nempe organum visus attingentibus, oriri radium lucis in recta ad eorum centrum ducta; pulsus vero hos esse vel inter se isochronos, vel non. Si omnes æqualibus temporibus inter se distent, radium fieri simplicem, cujus iterum infinita dari possunt genera pro diversis cujusvis pulsus duratione; sin inæqualibus, radium oriri compositum, quæ inprimis a pluribus simplicibus coalescentibus formetur, ac in eos iterum resolvi possit. Pergit jam ad reflexionis ac refractionis naturam explicandam. Illa quidem facile intelligitur, cum, posita superficie elastica, ad quam pulsus appellant, jam ex reflexione corporum elasticorum constet, illorum directionem mutari solum, motum vero plane non affici; unde pulsus post reflexionem haud aliter progredientur, ac si e puncto post superficiem, ut notissimum, forent egressi. Pariter modo admodum naturali & plano refractionem explicat, dum nempe, radio lucis in medium ab æthere diversum ingrediente, in quo pulsus alia celeritate moveantur, earum positio necessario inclinata fiat ad positionem priorem; ita quidem, ut sinus angulorum cum perpendiculari sint, ut celeritates, quod & ex lege viz brevissumæ alii jam deduxerunt. Diversam vero refrangibilitatem radiorum lucis a diversa pulsuum frequentia deducit, ita ut color rubrus pulsibus celerioribus, violaceus tardioribus, formetur (adeoque ille cum sonis acutioribus, hic cum gravioribus, comparari queat.); unde ille minorem, quam hic, refra-

ctio-

tionem patietur. Ipsam vero hanc variam pulsum celeritatem e sole ita derivat, ut, quamvis particulam in solis superficie vibrationibus non isochronis agitari, statuatur, quod ex vehementissimo, quo inter se perpetuo agitantur, motu oriatur; unde intelligitur, quomodo quilibet radius solaris in plures coloratos resolvi possit. De reliquis corporibus lucidis erit par ratio; hancque theoriam, confirmat, quod fortior semper rubrum, debilior violaceum, colorem suppetit. Denique corporum lucentium, reflectentium, refringentium, opacorum, natura eodem, ex fundamento declaratur. Lucantia enim erunt corpora, quorum particule in motu continuo, eoque vibratorio, erunt constitutz. Reflectentia autem, quorum particule carent ejusmodi motu, sunt elastica, ut lucem repellant, corpusque, e quo egressa est, visui representent. Refringentia, sive pellucida, quz pulsus non reflectunt, sed cum partibus suis interioribus, communicant, ac, ut in æthere, per substantiam suam propagant; quarum adeo particule non solum debent esse compressionis capaces, sed & ita inter se commixtæ, ut eam vicinis communicare, & secundum rectas propagari, possint. Ad opaca tandem, quod attinet, rejicit Cel. Autor communem sententiam, quod ea per reflexionem radiorum conspicua reddantur; cum non solum ita ad reflectentium classem pertinerent, non se ipsa, sed objecta, unde radios acceperunt, referentium; sed & ob indolem radiorum per reflexionem non mutatam, nulla esset ratio, cur iidem radii diversis coloribus ab opacis redeant. *Newtoni* vero opinionem de refractione radiorum in superficie corporis, & eorum tantum reflexione, quz cum colore ejus conveniant, non minus refellit; cum utraque ab obliquitate radiorum incidentium pendeat, nullaque adeo causa sit, cur idem corpus eundem semper colorem emittat. Potius statuit, opacorum naturam ita esse comparatam, ut radii lucis in earum superficie motum vibratorium excitent, quo ipso novi pulsus efficiantur. Unde liquet, quare opacorum lux sit, multo debilior ea lucidorum; item, quare non corpora, unde lucem acceperunt, sed se ipsa, referant. Color autem ipse a tensione & vi elastica particu-

H h h h

larum

larum pendebit, unde certus dato tempore oritur vibrationum numerus. Item, prout ex vel æquabiliter erunt tensæ, vel diversæ tensionis inter se permixtæ, color vel simplex, vel compositus, apparebit. Facile quoque intelligitur, quid accidat, si plures enumeratarum qualitatum in eodem corpore conjungantur. Quæ omnia cum phænomenis mirum in modum conspirant; adeo ut integram hanc theoriam naturæ maxime consentaneam arguant.

Pag. 245.

Quarta Dissertatio de Relaxatione motus planetarum, a resistentiâ ætheris orta, agit. Ætheris primò existentia exinde satis liquet, quod, quicquid etiam de existentia vacui statuatur, tamen spatium, quo planetæ moventur, si nulla alia materia, certe ea, repletum sit, qua lux propagatur, quomocunque id demum fiat, quæque ætheris venit nomine. Ad resistentiâ vero ejus quod attinet, ea omnino locum habebit, nisi is eadem prorsus celeritate & directione cum planetis moveatur. Si autem hoc esset; cometæ, motum prorsus oppositum habentes, eo majorem non solum resistentiâ experirentur (quod quidem nondum satis certo ex observationibus hæcenus colligere licet); sed &, quod est maximum, caudæ eorum semper in eandem directionem cum æthere deflecterentur, quod experientiz prorsus contrariatur. Videtur itaque, ætherem nullo cieri motu notabili; unde necessario planetis resistentiâ quandam faciet, eamque talem, (ut docebunt sequentia,) qua tam tempora periodica, quam eccentricitatés, minuantur. Ad hanc quidem detegendam nec antiquissimæ, nec mediæ ævi, observationes ulli sunt usui, cum nimis sint rudes, quam ut res momenti adeo exigui exinde definiiri queat; præterea ex ipsis tempus periodicum non verum, sed medium quoddam, reperitur. Hoc tamen negari nequit, quo longius in antiquitatem receditur, eo majorem haberi & annum tropicum, & eccentricitatem. Quicquid ergo sit, hoc certe colligitur, resistentiâ istam esse perquam minimam. Ponit autem Cel. Autor densitatem ætheris ad aeris densitatem (ex theoria lucis præcedente) circiter 400000000 : 1. Ut ergo perturbatio motus planeta-

rum

rum ab hac resistentia, quanta sit; cognoscatur; sequentis Problematis solutionem hic exhibet: Invenire motum corporis, vi centripeta in ratione reciproca duplicata distantiarum attracti, & resistentiam, quadratis celeritatum proportionalem, patientis. Quod quidem jam in *Mechanica* tractavit; at, ob æquationes valde perplexas, non absolvit. Ex hac solutione, non sine multis artificiis analyticis ad finem perducta, fluunt sequentia: Perihelia a resistentia ætheris non mutari, adeoque motum absidum exinde haud recte derivari; idem valere de nodis; aphelia vero periheliis non directe opponi, sed planetam paulo prius ad aphelium, quam ad locum perihelio oppositum, pervenire; revolutione qualibet, tam perihelii, quam aphelii, distantiam, adeoque & axem orbitæ transversam, & eccentricitatem, minui; tandem tempus periodicum quoque decrescere. Applicat Cel. Autor hæc inventa speciatim ad motum terræ. Si quidem æquatio maxima, quam inter & eccentricitatem mutua est relatio, secundum observationes omnis ævi Astronomorum examinetur; maximum discrimenprehenditur, ita tamen, ut plerumque a veteribus multo major habeatur, quam a recentioribus. Ita *Ptolemæus* eam $2^{\circ} 23'$, *Tycho* $2^{\circ} 3' 15''$, *Newtonus* $1^{\circ} 56' 20''$, statuit. Si jam duæ postremæ, reliquis veriores habendæ, comparentur; æquatio 100 annis fere $7'$ decrevisse censenda esset, unde tempus period. sexta parte diminueretur; quod cum sit absurdum, diminutio hæc, si quidem tanta sit, alii causæ adscribenda esset. Si ergo potius tempus periodicum consideretur, equidem hoc (ut jam supra diximus,) difficulter pro variis ævis cognoscitur; attamen, cum jam illud statuatur $365^d 5^h 48' 55''$, ab antiquissimis $365^d 6^h$, sæculis proxime elapsis autem major, quam $365^d 5^h 49'$; vero proxime sumi potest, id singulis sæculis minui $5''$. Exinde vero resistentia prodit fore tanta, quanta supra assumpta est; unde liquet, eam non esse majorem, quam ut cum observationibus conciliari queat. Denique hinc decrementum eccentricitatis & æquationis maximæ non nisi multis sæculis foret sensibile; id quod etiam de angulo aphelii cum oppositione perihelii locum habet.

Hh h h 2

Quin-

Pag. 277. *Quintum* Schediasma inscribitur: *Enodatio quaestionis: Utrum materia facultas cogitandi tribus possit, nec ne, ex principiis mechanicis petita.* Principio ostendit, ad decidendam hanc causam, eam solum esse relictam, ut videatur, an facultas cogitandi uni notarum materiarum proprietatum contradicat. Missis duabus, extensione, & impenetrabilitate, e tertia, non minus late patente, vi inertiae, id derivare conatur. Naturam hujus vis primo distincte explicat. Totum dein ratiocinium eo redit: Vim inertiae esse vim corporis, statum suum perpetuo conservandi; cogitationem autem in perpetua status mutatione consistere; hanc ergo facultatem illi e diametro opponi, adeoque in eodem ente inesse non posse.

287. Agmen claudunt 6) *Dissquisitiones physicae de natura minimarum materiae partium*, Gallico idiomate. Harum argumentum id est: varietatem quidem in mundo esse infinitam; attamen dubitari posse, an non minimarum corporum partes sint inter se similes, imo rationes id suadere. Demonstratum esse, pondera corporum esse massis proportionalia; idemque adeo in minimis eorum moleculis locum habere. Gravitationem autem non nisi a pressione fluidi subtilissimi in moleculas oriundam, posse concipi. Hanc pressionem, ex Hydrostaticis, voluminibus esse proportionalem. Pondus ergo molecularum, ideoque & earum massam, esse ut volumen; eas igitur omnes esse gravitatis specificae & densitatis. Cum natura eandem legem gravitatis procul dubio ubique sequatur; densitatem hanc eandem ubique in mundo locum habere. Porro moleculas istas verosimiliter esse perfecte solidas, porisque omnimode destitutas. Ceterum haecenus dicta nullo modo competere ipsi materiae; gravitationem corporum producenti. Optime igitur statui, duas materiae in universo esse species: alteram, corpora sensibus obvia componentem, cujus moleculae densitate aequali, eaque maxima, gaudeant; alteram alius longe indolis, longe subtilissimam, aetheream, causam gravitatis, & absque dubio etiam luminis.

JO. GEORGII SCHELHORNII EPISTOLA
de Consilio de emendanda ecclesia jussu PAULI III
P. R. conscripto, sed ab eodem neglecto, atque executioni
non mandato, ad Emin. & Rev. ANG. MAR. Card.
QUIRINIUM. Accesserunt præter ipsum de emen-
danda ecclesia Consilium mutæ de illo JAC. Card.
SADOLETI & JO. STURMII

Epistola.

Tiguri, sumtibus Heideggeri & Soc. 1748, 4 maj.
 Plag. 14.

Laudabile suum Celeberrimus Autor prosequitur institutum, & non vano litigandi pruritu, sed ut Em. Cardinalis obtestationibus morem gereret, fidem a se datam exsoluturus, nunc evincere annititur, *Consilium* de emendanda ecclesia auspiciis *Pauli III* susceptum, seu tentatum potius, in spongiam incubuisse, ac præclaras, in illò comprehensas, monitiones executioni datas non esse. In universam veritatem hujus rei comprobant Triumviri fide dignissimi, *Antonius Florebellus, Ludovicus Beccatellus, & Julius Clemens Scotus*. Prior horum in Commentario de vita *Jacobi Sadoleti* disertis verbis commemorat, *Sadoletum* Romam per literas fuisse evocatum, ut in communionem rerum gerendarum veniret, sed, cum tota ea res de consilio emendandæ ecclesiæ ob multas & magnas difficultates & impedimenta, quæ objici videbantur, vel refrixisset, vel in aliud tempus dilata fuisset, eundem virum gravissimum, non amplius sibi tempus Romæ terendum existimantem, de reditu cogitasse. Idem testantur reliqui duo testes, alter in *Vita Reginaldi Poli*, ab *Andrea Dudithio* Latine reddita, alter vero in opusculo *de Autoribus generatim selectis*, quod cum alio libro ante centum fere annos Patavii prodit. His præmissis, Cel. Autor lugubres illustrium quorundam Romani cætus virorum querelas profert, quas veritas ipsis extorsit, de gravissimis abusibus, curiam & ecclesiam Romanam deturpantibus, e quibus elucet, *Consilium*

Pag. 4.

Hh hh 3

istud

- Pag. 5. istud satis decantatum successu caruisse, & *Paulum III* emendationi, in illo præscriptæ, nuntium remisisse, nullamque inde in ipsum gloriam redundare. Producitur hic in scenam primus *Guilielmus Lindanus*, Episcopus Ruremondensis, & acerimus ecclesie Romanæ promachus, cujus verba, hic excitata, eò majorem fidem merentur, quo major fuit hujus viri inter Pontificios autoritas. Excipit hunc *Franciscus Duaremus*, fctus sui temporis immortalis eruditione atque eloquentiæ laude florentissimus, qui hinc inde hæc super re multum in opere suo de ecclesia ministris queritur, & maxime de assiduitate beneficiariorum neglecta, eorumque vitii turpissimis, atque pessimis moribus, lamentationes præfert justissimas & molestissimas. Non quidem ignorat Noster, librum hunc egregium *Duareni* in Indicei librorum expurgandorum a Card. *Quiroga* esse relatum; ea tamen non impediunt, quo minus, vere omnia a *Duareno* dicta esse, existimetur. Hac data occasione Autor refert, se hujus libri possidere exemplum, diros inquisitorum unguës passum, & hoc nomine multo compino carius centenis alijs, licet ita sit dilaceratum, atque deturpatum, ut sine commiseratione vix manu teri atque adspici possit. Miratur tamen Noster, cur Inquisitores non integrum librum in iudicem atrum retulerint, cum testimonijs veritatis, ecclesie Romanæ invisis, abundare recte videatur. Non pauca etiam, inter abusus tollendos in novemviri consilio relata, ipsum *Paulum III* A. 1548 ab Episcopis Provinciæ & Britannicæ Gallicæ postulasse, apparet ex communi eorum Meloduni congregatorum sententia de jure, quod ille sibi Pontifex in eos prælules afferere voluit, quam *Stephanus Baluzius*, vir præstantissimus, *Miscellaneis* suis inseruit. De auri sacra fama false admodum dixit quondam *Majoragius*, eloquentiæ fama celeberrimus, & *Paulo III* æquævus, in Oratione, quæ inscribitur de laudibus auri, dudum quidem suppressa, at studio *Gudii* & *Morbosi* luci publicæ restituta. Præcipuos etiam abusus, quos, *Paulo III* curante, sublato tam ardentem cupiebant delecti Novemviri, adhuc vixisse, cum *Pii IV* auspicijs

SYNO-

Synodus Tridentina celebraretur, atque adeo illos furdo nar-
 rasse fabulam, solis luce clarius emitescit ex consultatione,
 gloriosissimi Imperatoris *Ferdinandi I* jussu instituta, de capi-
 tibus reformationis, in Synodo illa propositis ac proponendis.
 Sane hoc testimonium omni exceptione majus videtur, nisi Pag. 19.
 statuere, quod nefas, velimus, Hispanos æque atque Gallos
 omnium rerum fuisse ignarissimos, vel frivolorum menda-
 eiorum architectos. Inde vero liquet, consilium de emen-
 danda ecclesia a *Paulo III* & successoribus fuisse neglectum,
 & plane repudiatum. Sed & colophone jam Synodo Tri-
 dentinae imposito, præcipuos abusus, in laudato consilio re-
 prehensos, nondum in curia & ecclesia Romana fuisse aboli-
 tos, apparet ex *Georgii Wicelii*, qui, *Christophoro Browero*, Jesuita,
 iudice, ecclesie Pontificie præpugnator acerrimus fuit, *elencho* 20.
 abusu, corruptelarum, deformitatum, vitiorum, & deliquio-
 rum præcipuorum in ecclesia Romana, *Ferdinandi I* & *Ma-*
ximiliani II, gloriosissimorum Imperatorum, jussu conscripto,
 & *Via regia* subjuncto. Ne quis vero putet, Germanos
 tantum adeo graves, atque firimulare nescios, curie Romanæ
 fuisse consores, doctrina æque atque pietate insignis Gallus,
Claudius Espencans, idem testatur in Operibus suis Latinis, Pari-
 siis A. 1619 in fol. excusis, ac hodie rarissimis, plurima tamen 24.
 veritatis testimonia in se continentibus, ex quibus quamplurima 32.
 fatis copiose huc afferuntur. Ne quis vero existimet, Le- 35.
 gatis solum Pontificiis, in Galliam missis, tantum potestatis
 fuisse concessum; de Germania Noster idem compro-
 batum dat, monumentum huc afferens, cujus exemplum cox-
 vum bonis ominibus in mantis ipsius inciderat. Consistit ve- 36.
 ro illud monumentum ex Diplomate, a Papa *Clemente VIII*
 illustrissimo Cardinali *Madrusio*, ad comitia imperii, Ratisbonæ
 A. 1594 celebrata, Legato de Latere, dato, quod Apostolicas fa-
 cultates, ipsi concessas, atque *iniquissimam* deplorandam, a cu- 38.
 ria Romana, agitatum, docet, & vanitatem consilii, de emen-
 danda ecclesia a *Paulo III*, ejusque successoribus, suscepti, sole
 meridiano clarius demonstrat. Eandem auri sacram famem
 comprobatur liber hodie minus obivius, *Taxa nempe Cancellariæ* 39.
Roma-

- Romana*, notis illustrata, ac publicæ luci superiori Seculo Franekeræ a *Laurentio Banck* exposita. Præter hoc lucrosum flagitium inter abusus, a curia Romana tollendos, laudati consultores foedissima scortorum Romanorum referebant flagitia, de quibus *Agrippa* commemorat, scorta illa in singulas hebdomadas Julium pendere Pontifici, eumque censum annum nonnunquam viginti ducatorum millia excedere. Idem fatetur *Stephanus Infessura*, in *Diario* urbis Romanæ, cujus editionem *Secardus* integram, *Muratarius* castratam, dedit. Et hæc ad recentiora *Sixti IV* tempora pertinent. Quæ ergo fuerit antea emendatio, non videmus. Nec postea sub regimine *Innocentii VIII*, Pont. Max. hæc res in aliam mutata faciem videtur, usque dum, *Pio V* claves imperii Romani moderante, severissime foeda illa libido coerceretur, quod indicio est, nec *Paulum III*, nec proximos ejus successores, de tollendis hisce flagitiis serio cogitasse, quod sine dubitatione ulla *Tbuani* testimonium de *Pio V* planum facit. Ceterum *Clarii*, *Tapperi*, & *Lindani*, testimonia confirmant, ne mica quidem sanctitatis in Catholicorum, tunc temporis in quæstus turpissimos incumbentium, coetu adfuisse. Jam diligenter disquirat Noster, an ille ipse, cujus in gestis expressam optimi sapientissimique Pontificis imaginemprehendisse sibi Cardinalis *Quirinus* videbatur, iis in rebus, quas per eum probe curatas delecti novemviri ardentibus votis cupiere, alijs exemplo suo præluxerit. Ex variis hinc speciminibus probatum Noster dat, ea peragere sibi religioni non duxisse illum, quæ novemvirali consilio e diametro opposita erant. Monuerant delecti Cardinales, in sacrum Episcoporum ordinem adolescentes non esse recipiendos; at nihili hæc habens *Paulus III*, non solum in hunc, sed in Cardinalium etiam, ordinem adscivit adolescentes, puerosque, non publicæ sane utilitatis, sed sanguinis, causa tantis honoribus ornatos; quod præter novemvirale consilium præsci Canones detestantur. Confutantur hinc omnia, quæ eo nomine in laudem & gloriam *Pauli* dixerat *Quirinus*, recte monente Nostro, aliorum Pontificum exempla hic non recte

recte recenseri, quia partiam studium illius rei veritatem & laudem tollat. Delecti novemviri in suo consilio atro quoque calculo notarunt varios tuptes abusus, in collatione beneficiorum, pensionibus constituendis, reservationibus, & gratiis, quas nominant, expectativis, aliisque in rebus quamplurimis. Sed hos abusus omnes exercuit *Paulus III* in suis nepotibus, ac præsertim in maximopere sibi deamato *Alexandro Cardinali Farnese*, de quo unicum, sed valde memorabilem, huc affert locum Noster ex *Ant. Mar. Gratiani*, Episcopi tandem Americensis, Commentariis de vita & gestis *Jo. Frid. Commendoni Lib. IV Cap. 16 & 17*, sed & in altero nepote, *Guidone Ascanio Card. Sfortia*, ostendit *Paulus III*, monita Novemvirorum sibi curæ cordique non esse. Præter ea Cel. Autor documento, omni luce clariori, demonstrat, ipsos Consilii Autores, illi consilio ex diametro adversantia committere, religioni sibi non duxisse. Abusum, dicunt, invaluisse satis gravem, ut Reverendissimis Cardinalibus Episcopatus conferantur, sive commendentur, non unus tantum, sed plures. Et ipse *Contarenius* fuit Episcopus Bellunensis, *Sadoletus* Carpenteraensis, *Caraffa* Archiepiscopus Theatinus, *Fregosius*, cui purpuram obtulit *Paulus* Pontifex, *Salernitanus*, *Alexander Brundusinus*, ac *Polus* tandem Cantuariensis, istique omnes simul purpurati ecclesie Romanæ patres erant, inter quos *Polus* postea contrarium illi sententiæ asseruit, quod ipse Eminentiss. *Quirinius* docet in egregia epistola ad *Benedictum* Papam, die IX Febr. superioris anni publicè data. Ceterum, qui Romæ, in illa nobilissima religionis ærce, obtinuerint mores tempore *Julii III*, qui *Pauli* nostri successor fuit, & ætate ejus Pontificatum antegressa, luculenter nos docet testis minime suspectus, sed curiæ Romanæ addictissimus, omnique adeo exceptione major, *Ant. Mar. Gratianus*, qui in *Commentariis de vita Jo. Franc. Commendoni Lib. I Cap. 13* copiose omnia enarrat, Palliare quidem multa eorum conatur *Pallavicinus*, sed jam dudum *Seckendorffius*, & Theologus magni nominis *Buddeus*, effugia ipsius sub iucudem revocarunt, & veritatem luci suæ restituerunt. Provocaverat pro causa sua defendenda *Quirinius* ad testimonium *Contareni* quoddam,

Pag. 53.

55.

57.

59.

60.

61.

63.

Pag. 64-

65.

69.

72-

73-

74.

sed, nihil hoc causam juvare ipfius, præclare Noster docet, & deinde ad reliqua excutienda progreditur, quæ de consilio illo Novevirali commemoraverat Cardinalis Eminentissimus Summa dicendorum eo forte reedit, decreta saluberrima in negotio emendandæ ecclesiæ executioni data non fuisse, & Synodum Tridentinam decretis præclare sonantibus, at nihil vulturis, orbem ludificari voluisse, quod locupletissimi testes affirmant, diligenter ab Autore excitati. De Gallia rem eandem deplorat laudatissimus *Espenceus*, his quidem verbis: *Nam continuo pastores etiam Tridento reduces, & canonum reformatiorum, & residentia ac prædicationis præceptoriorum conditores, post Synodum etiam a Pontifice confirmatam, vel plus solito in pascuis assidui, vel minus in cathedris inauditi? Magna, ut antea, absentia, & aequale propemodum silentium. Despicere malunt, quam desinere.* Præstantissimos quosdam viros a *Paulo III* in purpuratorum patrum adscitos fuisse senatum, nemo quidem negat, sed, nomen reformationis ecclesiæ hoc facinus mereri, contra Emin. *Quirinium* recte Noster negat. Quin imo cani *Bilibaldo Pirckbeimero & Erasmo Roterodamo* non sine causa affirmari potest, *Lutberum* pereximios illos viros creasse Cardinales. In dies enim novas vires capiente Evangelii doctrina verissima, & majestate speciosa Pontificis vultu mutante, atque quinque multis in locis gravissimas minante, indigebat Papa strenuis propugnatoribus, ac ingenio doctrinaque valentibus ministris, quorum consilio ac solertia autoritas ipsius vacillans sustentaretur atque confirmaretur. Hoc quidem prudentiæ *Pauli III* est tribuendum, quod variis honorum incitamentis summa ingenia ad suas partes propius vocaret, & ad arma capienda excitaret, quibus tamen, si dicendum, quod res est, viam *Lutherus*, suis adversus Pontificiam doctrinam moliminibus, ad summam in ecclesia Romana dignitates paravit. Sub finem *Epistolæ*, diligentissime per scriptæ, affert ex *Thuano* Noster aliquid de *Pio IV*, sub quo consilium ad exitum perductum est. Ille, gravi Romæ in Cardipalium confessu habita oratione, Synodi acta confirmat, quæ mores ecclesiasticorum jam esse mutandos, pronuntiavit, &, quod finis

nis Concilio esset impositus, Deo gratias agendas. Sed, vix confirmatis Concilii Tridentini decretis, eodem *Tbuano* teste diligentissimo, gratiam multarum rerum, quæ Concilio Tridentino prohibita fuerant, palam & in occulto accepta pecunia, ille fecit. Ex quo apparet, quam egregiam emendationem præstiterit, quamque præclarum aliis exemplum præbuerit *Pius IV*, Pontifex Maximus. Aliis in posterum, si viva viresque suppetant, Celebrerrimus Autor Epistolis, pedentim secuturis, *varia de Paulo III, Card. Polo, & M. A. Flaminio*, se excussurum, liberaliter promisit; quod promissum uti optamis quibusque gratissimum est, sic & hoc laudandum inprimis ducimus, quod ipsam illud *de emendanda ecclesia Concilium, Sturmii*que ac *Sadoleti* de eo Epistolas inutuas, publica donare luce voluit.

Pag. 25.

26.

ORATIONES JOSEPHI RINALDI, IN SEMINARIO PATAVINO STUDIORUM PRÆFECTI.

Patavii, typis Seminarii, apud Joannem Maufre, 1746, 8.

Plag. 18.

Non solum antiquitatum studiosos, pictores, ac Poetas, sed & Oratores, fert Italia. Ad non pauci adhuc docuerunt, utque hic insigni specimine probat *Rinaldus*. Continentur hoc volumine specimina XV, eademque sic comparata, ut Philologum ac Philosophum, non solum Oratorem, agnoscamus. ipsa id statim argumenta demonstrant. Præbent ista lingua Latina, ars oratoris, eloquentia scholastica, vaniloquentia scholastica, sectæ Philosophorum, Theologia Scholastica, Theologia dogmatica, encyclopædia, ingenii moderatio, phantasia, verus literarum finis, sui que ipsius cognitio. Quibus accedunt ad *Joannem Minotto-Ottobonum*, primarium antistitem Patavinum, inque funere illius Orationes, una cum Epistola, prioris gratulatoris editioni priori præfixa. Itaque, horum quæ ducit, Latine scire & per se magnum esse, & si negligatur, magnis rebus non concedere locum, ostendit. Commendatur hic lingua Latina tanquam Italice parens, tanto ab

- omnibus ardentius edificanda. Attamen notabiliora sunt verba, quibus & a Theologis, Jurisperitis, Philosophis, Dialecticis, puritas & castitas sibi postulatur, & barbaries illa Scholasticorum penitus excludenda proponitur. Dolendum sane est, homines, alioqui non inficetos, malle tamen Romæ plenos rursus esse, quam optimum quemque scriptorem æmulari.
17. Neque hoc solum exagitant puritatis amantiores, magnisque recentiorum nominibus tecti; quasi tutelam præbeat multitudo peccantium, lasciviant. Legant isti, odio, quod non didicerunt, profecuti, quos Orator ille noster commendat, & unguento ab oculis absterfo, cernant acutiores. Sed comitemur ipsum, qui *Oratione secunda*, ad oratoriam artem idoneus non esse, nisi ingenii suapte natura fecunda, confirmat. Docet illud exemplo *Sulpicii Ciceronis de Orat. Cap. 21*, item in *Bruto Cap. 55*, atque ipsius *Ciceronis*, cujus inprimis ex *Oratione pro Roscio Amerino* de parricidarum supplicio notabilis locus laudatur: quo tempore redundantes in juvenili æstu oratores
20. omnibus votis desiderat Autor. Hic enim futurum confidit,
24. ut ubertas, quantamcunque tales afferant, mutetur frugibus, tumor succo, acerbitas lenitate. Adducit deinceps *Quintilianii* testimonium *II, 4: Facile remedium est ubertatis; scribenda nullo labore vincuntur*. Eadem data occasione de naturæ ipsius ad varios fines hominum destinationibus disputat egregie. *Oratio tertia* ex instituto probat, in gravioribus artibus & disciplinis elocutionis curam non esse negligendam. Ibi de Philosophis loquens, iisdemque sibi commendans castitatem, de hac ipsa scribit: Numerat inter primos *Platonem* illum,
- 34 seq. *Ciceronis* iudicio (in *Orat. Cap. 19*) omnium, quicumque scripserunt, aut locuti sunt, & copia dicendi, & gravitate, principum, quem suo ipsa artificio tanquam optimi Philosophi exemplar effinxit, multo (profecto) industrius, quam illæ apes, quas eadem in cunis parvulo dormienti in labellis confedissee ajunt, & dulcissima alimenta instillasse (*Cic. de Divin. Lib. I Cap. 36, Val. Max. Lib. I Cap. 6*). Jam, a *Platone* ad ejus discipulos gradu facto, sibi præcipue plaudit in *Aristotele*, quem ingenio præstantem, & ad philosophica apprime factum, ita suis artibus

bus informavit, ut *Isocratem* ipsum potuerit, eloquentiæ patrem a Græcis appellatum, læcessere; quæque deinceps sequuntur: Quæreret, utrum *Platonis*, aut *Aristotelis*, se esse similes mallent, qui & ea, quæ subtiliter differenda erant, polite apteque dixerunt; an illius *Epicuri*, &c. *Oratione quarta* probat, graviore arte & disciplina ita tractandas esse, ut rerum, quam verborum, cura sit potior; *quinta*, nullam præcipue in Philosophia sectam eligendam; *sexta*, Philosophos debere in veterum juniorumque doctrina promiscue versari; *septima*, perfectum Theologum sine Philosophia neminem esse posse. Scribit hic inter alia Orator: Fuit quidem tempus, atque utinam ejus temporis maculam ætas nostra omnino eluisset, cum exsistere homines tam addicti Philosophiæ, ut ad ejus arbitrium & nutum fidem ipsam converterent, & celeberrimos illos ejus artis antistites, *Platonem & Aristotelem*, eodem pæne jure ac Prophetas, Apostolos, Evāgelistas, in theologicis exhedris collocarent. Ibidem, qui antea jam in partes nostras ignorantiam ac barbariem ablegarat, nunc aliis persuadere studet, in Germania jam pridem, quod Novam Testamentum recitare memoriter poterant, cerdones ac sutores magnum in Theologis nomen habuisse; itemque *Lutherum & Calvinum* sacram doctrinam Philosophiæ præsidio spoliandam, & inertem armatis, ad certum interitum, objiendam, curasse. Miramur profecto, quam in diversas partes velut obæcatos ejusdem doctrinæ studiosos rapuerint præconceptæ opiniones atque animus commotus. Eodem referimus, quando dicitur *Oratione VIII*, *nullum unquam atrocius bellum religionem vidisse, quam in Germania Seculo sexto decimo, non alia profecto de causa tot cladibus & tam luctuosis debilitata & afflicta, nisi quod ii Theologi, quorum armis ingruentes hæreses frangende erant & profligande, non habuerunt nisi dardurines longas.* Quod quidem alio sensu agnoscere possunt omne. Justissimo enim bello pax parata fuit; & male omnino fecerunt male armati, qui sese opponebant. *Oratione IX* ostenditur, ingenium præstans multa complecti debere. *Oratione X* disputatur adversus ingenia, quæ nimis multa complectuntur;

Pag. 48.

56.

73.

90.

106.

108.

109.

116.

121.

131.

143.

Pag. 178. XI demonstratur, in literaria republica nullam pestem esse majorem, quam *Quadragesimæ*; *Orat. XII*, literatum vere dici neminem posse nisi virum probum; *Orat. XIII*, cognitionem omnem & scientiam non inanem modo, sed etiam pestiferam, esse, si desit cognitio sui. Postremæ tandem Orationes sunt funebres. Omnes autem ita lucubratae, ut neque puritas desit, neque ingenium vividius, neque alacritas atque ornatus.

JO. FRIDER. GRUNERI, A. M. INTRODUCTIO
in Antiquitates Romanas, qua populi Romani res publicæ & private, tam sub republica libera, quam sub Imperatoribus, studiose explicantur.

Jenæ, apud Christ. Henricum Cuno, 1748, 8.

Alph. 1 plag. 3.

Utilissimum est opus, & commendatione nostra dignissimum, quod hic executus est Clariss. *Grunerus*. Res sunt ordinatae atque selectæ; stilus omnino nitidior; fontes, unde hausit, puri ac sufficientes. Præsentit objectionem, quod abundemus potius, quam destituamur, hujusmodi Compendiis; indeque in ipsa Præfatione, confutavit. Finem sibi proposuerat recitationes Academicas. Hic *Burmanni* & *Havercampi* lucubrationes justo breviores videbantur; *Satoraci* libellus nomina saltem suppeditabat, rerum descriptionem omittens; *Kippingius* minus exercitatus scribere noluit; *Cantelius* limites passim transiit, passim ne attigit quidem; *Cellarii* posthumum opus ultimam, non accepit manum; *Niempoortus* solum antiquorum scriptorum intelligentiam, ut ipse credit, spectabat. Inde commotus, quod rerum sanctiorum & Jurisprudentiæ studiosis, adeoque, quas habet, recitationibus, inserviret, Compendium elaborandum suscepit. Ideo factum est, ut plurimam oraculorum divinorum loca passim allegaret, deque civilibus nominatim antiquitatibus copiosius differeret. Singula vero Juris capita, quæ in Institutionibus *Justinianus* tractavit, alio tempore ex antiquitate collustrandi spem facit; & id quidem brevius ac distinctius, quam *Heineccius* fecit, in cuius libro, ipso iudice, doctrinam desiderabit nemo, brevitatem rerumque perspicuitatem forte multi. Jam interim quinque in Partes occupationes suas

suas dividit. *Prima* considerat originem atque ulterius incrementum urbis Romæ gentisque Romanæ, idque *tribus Capitibus*, nominatim gentis urbisque originem, ulterius incrementum, loca, & ædificia, explicantibus. Gaudemus, plures perspicere, illud, apud antiquitates, antea requiri, ut terram & gentem noscamus, quam ritus & consuetudines contemplemur. Laudavimus hujusmodi institutum ac supplementum *Compendii Cellarigii* jam ante in *Actis nostris Mense Sept. P. I A. 1746 pag. 564 seq.* Neque sine delectatione vidimus, alios quoque labores ita suos delineasse, ut fufius de geographica, historica, & morali, consideratione simul ageretur. *Pars secunda* sistit sacra Romanorum *quatuor* nominatim *Capitibus*, de sacris Romanorum generatim, de Diis Romanorum, de ministris sacrorum, deque Deorum cultu. *Pars tertia* res civiles proponit *Capitibus XVII*: de *rebus civilibus generatim*; de *variis populi Romani divisionibus*; de *Regibus, & Romani imperii sub iis forma*; de *Regum expulsiōe & reip. libera constitutione*; de *populi Romani ordinibus*; de *comitiis*; de *magistratibus populi Romani sub libera rep.*; de *jure Romanorum publico*; de *jure Romanorum civili*; de *judiciis & penis Romanorum*; de *publicis Romanorum relictibus*; de *provinciis*; de *reip. libera oppressiōe*; de *novis officiis, ab Augusto excogitatis*; de *nova imperii forma, ab Hadriano facta*; de *imperii Romani forma sub Constantino Imperatore*; ac demum de *officiis domus Augustæ*. Erunt forsitan, quibus hic amplum nimis spatium Cl. Autor complexus, immo plane in historiae campos, antiquitatibus, stricim ita dictis, desertis, exspatiatus, videbitur; sed ita utrumque, ut gratias ipsi potius agamus, quam importunis accusationibus sumus molesti. Ac profecto, si, quod non dubitamus, cum scripta vox viva consenserit, neque sanctioris disciplinæ cultores ægre esse laturos opinamur, si vel maxime Themidos & Mnemosynes, ut ita dicamus, in viretis extra orbitam paulisper decinebuntur. Nostrum autem est, ad sequentes progredi, quas inter *Pars quarta* de veterum Romanorum re militari *octo Capitibus* agit; scilicet de *re militari generatim*; de *delectu militum*; de *militibus Romanorum*; de *expeditionum militarium ratione*; de *castris*; de *armis, machinis, & signis*; de *disciplina militari*; deque *militia Romanorum navali*. *Postrema* denique *Pars*, de rebus Romanorum privatis *undecim Capitibus*, lustrat res privatas generatim, fami-

lias Romanorum, matrimonium, susceptionem & educationem liberorum, adoptionem, patriam in liberos potestatem, servos, rem vestiariam, convivium, moribundos & funerum rationem, tandemque pecuniam, pondera, mensuras. Copia ipsarum rerum facile demonstrabit, non omnia indicari, nedum explicari, potuisse. Forte fortuaz in manus incidit de *Servis Capue*. Offenditur hic, qui servi fuerint, quatuor generis, nimirum vel nati, vel facti, vel urbani, vel rustici. Horum utraque familia delineata, describitur dominorum in servos potestas, horumque manumissio, sive iuxta eadem, sive minus iuxta; nominatur pileus, insigne libertatis; qui demum liberti, qui libertini, qui patroni, fuerint, quæque patronorum jura, indicatur. Superbit autem forsitan in recitationibus suis *Doctiss. Grænerus*, quod ex plurimis aliis modis fierent servi, quam hic ipse indicavit. Ita, qui legatum pulsarat, aut fœdus populo Rom. ignominiosum pepigerat, civis Romanus ultra XX annos natus, qui se pretii obtinendi causa vendi patebatur ignorant, libertus erga patronum ingratus, libidinosa mulier, quæ cum servo alieno, ejus invito domino, contubernium inierat, si post tres factas denuntiationes perseveraret, servitium cogebatur. Postremo tamen casu, ut & alibi, publicorum servorum eminentia præ privatis observari poterat. Isti nimirum cum liberis fœminis, sine illarum libertatis jactura, sociabantur, ut & jus habebant, pro parte dimidia testandi. Actamen & privatorum diversa dignitas fuit; & procuratorum quidem tam conspicua & lauta conditio, ut liberi hoc minus subinde præferrent libertati, arguunt etiam passim liberti administrarent. Eorundem nonnulli peculii quoddam simile habebant, quo vel semet subinde redimerent. Neque omnino ac semper impune occidere licuit servos; quia potius eadem religiose jurisdicção domestica, qua publica, exercebatur. Præsertim vero antiquioribus temporibus satis humaniter servi tractabantur, ejusdem haud raro cum dominis operæ, ejusdem victus, participes, minoribus autem penis subiecti, de quarum varietate, ut & duriore post Punica bella conditione, *Cl. Gr. & Arnaud* in *Diss. I* de Jure servorum verbosus egit. Nos vero, quemadmodum, illud omne omissum, haudquaquam improbamus, ita ipsius *Cl. Autoris* judicio permittimus, an non etiam, cum Academicis sit opus destinatum, e re studiosorum fuisset, si quidem antiquitates simul literarias adjectas legeremus. Saltem nomen improbasse novimus consilium edendarum antiquitatum, quarum nova *Taciti* Germaniæ, apud Lipsenses nuper publicata, editioni adjectam *συναγραφήν* accepimus, ubi singularis antiquitatibus literariis consecrata pars est. Sed forsitan dies diem docebit, aut nobis obscuras habet doctissimus *Grænerus* rationes, hanc ipsam partem omittendi. Ceterum, eadem si vel a quibusdam desideraretur, minimum nihilo minus operi pretium decernimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXLVIII.

LA SAINTE BIBLE, OU LE VIEUX ET LE
Nouveau Testament, avec un Commentaire littéral, com-
posé de Notes choisies & tirées de divers Auteurs

Anglois.

id est,

SACRA BIBLIA, CUM COMMENTARIO
*expositionis literalis, concinnato ex selectissimis annota-
tionibus, ac e diversis Autoribus Anglicis
decerpto.*

Tomus. I, II, III.

Hagæ Comitum, apud Petrum Paupie, & Jo. Swart, 1743-
1746, 4 maj.

Alph. 9.

Splendidum sane ac perillustre est hoc Opus, quod Dudum
viri in dias luminis auras eniti cœperunt. Tomo primo
præmonenda, isagoge in libros Veteris & Novi Test.
æ Præfatio in *Genesin*. præmittuntur. Complectitur vero ipsa
Genesin; Tomi secundi Pars prior *Exodum*; Pars posterior *Le-
viticum*; Tomi III Pars prior *Numeros*; Pars posterior, quam

Kk kk

non-

nondum videmus, *Deuteronomium*. Privilegium Ordinis Hollandiæ ac Frisiæ occidentalis Operi conciliat auctoritatem publicam. Caruerat orbis eruditus Gallicus ejusmodi opere, quod, præter verba sacrarum literarum, in Gallicum conversa, exhiberet succum nucleumque Gallice expressum ex Anglorum, qui per Seculum proxime elapsum sacro Codici lucem commentariis suis afferte sudaverunt, libris selectissimis. Textus sacre, & paralleli ejus loci, ad *Davidem Martinum* sunt referendi Autorem. Commentarii subjecti sunt *Patricki, Willeti, Ainsworthi*, Theologorum, qui Bibliis Anglicis jussu procerum Angliæ A. 1640 notas adaspererunt *Paît, Kidderi, Henrici, Parkeri, Wolff, Pylî, Walsi, Stackhousii, Pocockii, Hammondi, Lowthi*, & aliorum. Quantum ad observationes criticas attinet, chronologicas, historicas, geographicas, physicasque, eas decerpserunt ii, qui hoc opus susceperunt adornandum, ex *Usserio, Prideaux, Newtono, Schuckfordio, Seldeno, Spencero, Meado, Dugdao, Whitbyo, Waterlando*, Theologisque lectionum *Boylli* celeberrimis autoribus; *Lewisio, Delange, Eduardo Chandlero*, qui nunc Derhamensis est Episcopus, *Thoma Sberlockio*, nunc Episcopo Salisburienfi, atque ex collectoribus *Historia universalis*. Ea, quæ controversiis sunt implicata, ac a sensu literati remota, sollicitè procul esse sunt jussa. Scripta, quæ in Gallicum sunt conversa, carptim ex translationibus huc translata sunt Gallicis. Præmittuntur huic Operi introductiones duæ. Una est *Stackhousii*, præfixa ab hoc *Novæ Bibliorum Historia*, Anglice A. 1740 *Voluminibus II* formæ maximæ in lucem emissa. Intextæ fuerunt hæc omissorum particulae aliquot ex *Historia Judaica Prideauxii*, ac ex *Lewisii Antiquitatibus Judaicis*. Altera est doctissima *Præfatio*, quam *L'Enfant* præmisit editioni *Bibliorum Dea Martini*, Hænnoveræ Lipsiæque A. 1728, 8, editorum Gallicæ. In Ecclesiis Walonensibus hæc translatio *Martini* viget. Argumenta Capitula sunt recens addita, & analyticè adornata. Adjunctæ sunt *Capitibus* singulis in ora marginis saprema notæ chronologicæ, ut intelligatur, quonam anno tum ab orbe condito, tum antè Christum natum, quælibet res fuerint gesta.

Ita. Congruit hic calculus cum ratione computandi *Ufferiana*, quam juvetunt ac firmanunt celeberrimi luminique viri, *Wells & Bedford*. Præfatio, quæ hoc loco præmissa fuit Pentateucho, ac speciatim Genesi, haud ab uno Autore fuit profecta. *Kidderi & Parkeri* potissima hic ratio est habita. Ille, cui *Demonstratio Messia* immortalitatem nominis peperit, edidit A. 1694, 8, Anglice *Pentateuchum* in *Volum. 11*, annotationibus brevioribus adjectis. Hic vero evalgavit sub titulo *Bibliotheca Bibliorum* vastum doctumque in Biblia Commentarium A. 1720, 4, maximam partem e Patribus quinque priorum Seculorum decerptum. Ad *Caput 27 Levitici* labor *Parkeri*, qui in publicum exiit, continuatus est. Uterque, & *Kiddorus & Parkerus*, operi amplam præfixit *isagogen, aut benedictitatem Pentateuchi*, speciatim *Genesisos*, vindicaturus. Repetita hic fuit ex utraque, quantum sat visum, adscitis passim in usum cogitatis *Jenkinsi, Pridcauxii, Wells, Lewisi*. Tabula chronologica, *Genesi* præmissa, ad *Ufferii* Chronologiam fuit conformata. Mappæ geographicæ, quas *Tomus* complectitur *primus*, nulla excepta, ex *D. Wellsi Geographia Vet. Testam.* desumptæ sunt. Prima earum exhibet situm paradisi terrestris triplicem. Qui illum designarunt tabulis, in ea fuerunt hæresi, superficiem terræ eandem existisse ante cataclysmum *Noachicum*, ac post eundem. Secunda præbet visendas *Japhetidarum* sedes. Tertia sedes *Semidarum & colonorum*, inde egressorum, subministrat considerandas. Quarta domiciliis *Chamidarum* propius noscendis est propria. Quinta exhibet *Cananæorum* sedes. Mirum sane, in ea plasitiam *Moréh* poni prope *Sichemum*, ac *Pheriszos* circa hoc collocari. Pauci huc usque eam in animum demiserunt geographicam veritatem. Quare *Marshamus* *Pithom* maluerit in *Pelusio* deprehendere, quam in *Herodoti Patumo*, ignoramus. *Pelusium* certe est *Hebræorum Sin* & *Chaldæorum Tin*, nunc dictum *Tine*. *Gosenitidem* inter hæc ad *Orientem alvei Bubastici* oceanum ingressuri collocatam animadvertimus apud *Marshamum* ac plerosque Anglos. *Isagoge* docet, probabilem, immo certo existentem, dari revelationem divinam,

- Tomus I
 pag. 3.
 5.
- Primus certe homo ignorasset suam mundique originem, nisi hanc ei Deus revelasset. Fructus terræ haud peræque ad conservandam hominis salutem sunt accommodati. Non erat è re *Adami*, re ipsa effectus eorum experiri. Revelatione idcirco indigni ipse, ut non nisi habilibus utilibusque uteretur. Corruptelam humanam communem indicat experientia. At originem ejus & remedium non nisi revelante Deo scire licet.
- 3.
- Qui lumen naturæ salutis sempiternæ obtinendæ putant sufficere, hic refelluntur argumentis, ab imperfectione rationis, ejusque depravatione, desuntis. Summi enim Philosophi dissenserunt de summa & adminiculo felicitatis perpetuæ consequendæ, potissima capita vel ignorantes, vel difficultatibus intricantes. *Socrates* ac *Cicero* de felicitate mentis futura fluctuati ac incerti fuerunt. Deistis os obstruatur. Revelatio ab imposturis dignoscitur, ab enthusiasmo segregatur. Legatorum Dei indicia & signa supra errorem posita exhibentur & recensentur scopo congruenter. Sinceritas narrationum *Mosis* extra dubium collocatur. Excellentia religionis *Mosæica* prædicatur, sive illum spectes qua doctorem, sive consideres qua legislatorem, sive eum respicias qua historicum.
12.
 19.
 22.
- Res, a *Mose* descriptæ, passim a scriptoribus gentium exterarum attinguntur, ac, quantum ad momenta potiora attinet, enarrantur. Vanitas antiquitatis gentium, Chaldæorum, Ægyptiorum, Tzinensium, Græcorum, indicatur. Prophetis Veteris Test. tribuitur educatio selecta, probitas, doctrinæ excellentis, vaticiniorum gravitas, & miraculorum splendor. Evidentiæ miraculorum missionis, quibus hæc fuit comprobata, nondum vim suam amisit, licet Deistæ sic obgannire assint.
25.
 29.
 33.
- Inspirationi, quam scriptores Veteris Test. canonici distinctus nacti sunt, suum pretium tribuitur, ejusque significatur hypothetica necessitas. Exhibentur argumenta, quibus authenticitas librorum Vet. Test. canonicorum comprobatur ac evincitur. Constitutio canonis librorum Vet. Test. tribuitur *Esdra* ac Synagogæ Magnæ adscriptis. *Esdra* id honoris habetur, ut restituerit ubique lectionem veram, ut litteras Chaldaicas substituerit Samaritanis, ut voces significatum
- 41.

receptorum posuerit loco reconditarum, atque obscuritate involutarum, ut puncta vocalia contextui subjecerit, atque, ut in criptis sacris propriis, ita in hoc negotio secutus Deum duxerit. Canon XXII librorum Vet. Test. manifeste, *Josepho & Hieronymo* præeuntibus, exhibetur, ac ab apocryphis separatur. De libris, qui videntur periisse, ac in sacris literis Vet. Test. commemorantur, afferuntur cogitata perquam solida. Ad objectionem, quam *empæctæ* ex lectionibus variantibus desumunt, ita respondetur, ut lector haud nimium obstinatus facile in responsis sit acquieturus. Nec minus expediuntur *Deistarum* objectiones, methodo, linguæ, ac tilo, librorum sacrorum opponi solitæ. Afferuntur causæ obscuritatis, quæ in Prophetarum oraculis ac alicubi in Vet. Test. inque mysteriis, dominatur. Afferuntur ea, quæ ad translationem LXX Græcam spectant, eaque vetustiore interpretationem Græcam haud existisse, significatur. *Historia Aristæ* exploditur. Translatio Vet. Test. Syriaca præfertur Græcæ LXX. Agitur de versione *Aquila*, de translationibus Chaldaicis antiquis, ac de Latinis vetustis. Disceritur de versionum usu. Ad libros Vet. Test. canonicos speciatim *Lenfantii* repetitur introductio. Adduntur ea, quæ ad libros apocryphos, nec non ad libros Nov. Test. spectant. Exhibetur deinceps Præfatio in *Pentateuchum Moysi*, ac speciatim in *Genesis*, cui historia de *Mose* præmittitur. De *Pentateucho* Samaritano afferuntur haud tralatitia. Calculi *Ufferiani* chronologia in *Genesis* adjicitur. Hæc de prolegomenis. *Ruech elobim Gen. 1, 2*, exponitur de vento efficaci, rebus materiatis digerendis apto. *Nonen Tanninim* effertur per pisces majores. Hortum *Edeais* ad Orientem *Cananzæ* poni, nobis non est mirum. *Gibbon* definitur per canalem occidentalem, qui ex *Tigri* ac *Euphrate* emanat. De *Messia* exponitur locus *Gen. III, 15*. *Hevocht* corpus ac animam citra mortem beatitudini cœlesti insertam fuisse, significatur. De origine diluvii colliguntur varia. Ratio, cur sanguine *Noachidis* interdixerit Deus, af-

Pag. 44.

47.

50.

63.

71.

77.

118.

138.

3.

25.

27.

66.

93.

- Pag. 98. fertur haud una. Cur *Noachus* Canaani, non *Chamo*, impro-
 catus fuerit infausta quaevis, exquiritur causa. Nobis videtur
 fuisse vaticinium de *Chami* posteris sub jugum mittendis, ac
 Japhetidis in Semidis tandem dominaturis. Ad *Cap. 10* asse-
 ruatur ea, quae antiquissimam spirant Geographiam. Posteri
 vero liberorum, qui ibi recensentur, an semper simul in eo-
 dem sederint incoluerintque loco, quaeri potest. *Nimrodus*
 merito a tyrannide absolvitur. *Babylonein*, *Gen. X, 10*, distin-
 gui a *Babylone* Aegypti, nobis haud fit verisimile, siquidem
 haec multo est junior aetate *Mosis*. *Tzemarasi v. 17* sunt indubie
Simirytæ ad *Eleutherum* mari se commissurum in *Phoe-*
nice ad septentriones postrema. *Hamatham* esse *Epipha-*
niam, a Geographo *Nubiensi* appellatam *Hamam*, hic asseri-
 tur. Subesse *Heliopolin*, arbitrari liceat. *Lefcha v. 20*
 exponitur per *Lufam* Arabiz. Si quid videmus, designatur
Lefchem, seu *Laisch*, ad fluvium *Letanen* apud *Drufos*. *Ophir*
 v. 29 indubie pater fuit *Iberiorum* in *Asia*. *Sincar* poni-
 tur in *Mesopotamia*, ubi fixit *Plinius Singaram*. *Eloa Mo-*
reh exponitur per quercum lucum, seu quercetum. *Zoar*
 XIII, 10, fuit locus, ad oram lacus asphaltitis meridionalem
 situs, non *Tanis*, seu *Zoan*, Aegypti. *Hobab XIV, 15*, expo-
 nitur per *Bikat - Aven*. Haec vero fuit planities infra *Sy-*
riam Heliopolitanam, hunc dicta *Bucca*. *Melchisedecum* a
 Christo fuisse diversum, ostenditur. Circumcisionem ab *Ae-*
gyptiis ad *Abrabannum* deductam esse, solide negatur. Tres
 ad *Abrabannum* legatos fuisse *Messian*, duobus angelis stipo-
 190. tum, monstratur. An *Sodoma* fuerit reedificata, in medio
 relinquitur. *Lothi* uxorem miraculo in statuam salis fuisse
 172. conversam, ostenditur contra *Joannem Clericum*, cujus sen-
 177. tentiae passim refelluntur. *Messian* esse *Sobibob Gen. XLIX,*
 190. 10, solidis conficitur argumentis. Sufficiat lectori haec pro-
 mulsis ex *Tomo primo*. *Tomi secundi Pars prior* exhibet
Exodum, ac commentarium, ei subiectum. Antiquitatum *Ju-*
daicarum in eo mira & foecunda leges. In fine adiunguntur
 tres tabulae, aeri incisae. *Prima* exhibet tabernaculum sacrum,
 ejusque partes. *Secunda* repraesentat velles sacerdotum, ipsam-
 que

que Tyri purpuram & coccon. *Tertio* dat iter Israelitarum ex Ægypto per Arabiam usque ad Jordanem, ratione vulgata delineatum. *Tomi secundi pars posterior Leviticum*, ac ejus expositionem literalem, lectori offert. In præmissa ad lectorem admonitione respondetur Ephemeridologis eruditissimis, qui in *Bibliotheca Britannica Tom. XXIII Part. 1 Art. 2* id notarant in hoc Opere, quod in eo exterorum Commentatorum ratio haud fuerit habita, siquidem inter hos quoque fuit eorum phazi, sua luce instructi. Vir eruditissimus, qui in hoc Opere, perficiendo desudat, dare ex eo operam cœpit, ut potissima decerperet atque mutaretur ex Commentariis Clerici & Calmeti, ex Scheuchzeri Physica sacra, ac operibus Joannis Alberti Schultens, Belgarum Bocharti. Addidit idem nonnulla errata, quæ in *Exodi* partem præter opinionem irreperant, Præfationem inde præfixit *Levitico*, demonstrans autorem *Mosem*, & argumentum Deo dignum. Monet præterea, ritus Judaicos non ad imitationem circumvicinarum gentium fuisse atemperatos, sed ita conformatos, ut populus Israeliticus a gentibus, cultu impuræ ac idololatricæ religionis infectis, scerneretur. In describendis sacrificiis Autori profuissent Dissertationes *Dassovii*, *Wichmannshausenii*, *Danzii*, ac aliorum Germanorum, si eas consulere ipse e sua re duxisset, ne quid de *Mentbeni* ac *Hasai* Ikenique *Tbesauro Dissertationum*, vel *J. C. Mobilbornii* in *Pentateuchum* collectione, mentionemus. Non est, quod indicemus, *Tomis* singulis accuratos subiectos esse Indices. In *Tomi III Parte priori* exhibetur liber *Numerorum*, cui commentarius perpetuus fuit adjunctus. *Willeti* nomen hic desit. *Parkeri* expositiones ad finem *Numerorum* continuantur, siquidem ipse ad finem *Deuteronomii* laborem protulit commentandi. Id ipsum præterit Autorem, prolegomena *Tomo primo* præmittentem. Adjecta est huic *Parti* tabula geographica itineris Israelitarum, ex Ægypto ad Jordanem per varios casus, per tot discrimina rerum, duce *Mose* profectorum. Locus, unde exierant, *Reemses*, paulo infra *Alcharam* ad plagam Nili orientalem, in ea fuit positus. Israelidæ per septentrionalem sinus Arabici

verticem ad montem Sinai deducuntur, inde ad Kades Barneam propenodum, tum reducuntur ad sinum Elaniticum, cui ad occasum fere adjicitur locus *Kades* & desertorum *Zin* spatium. Utrunque locum novimus in terminorum terræ promissæ finibus australibus recesseri. Phunon, seu Phiman, Moserot, seu Mafaris, Bno-izekan, Hor, & alia loca, ex *Eusebio* aliisque Scriptoribus ea ponuntur loca, quæ hic prorsus vacua apparent. Non monebimus, ad Tanin in campo *Mosen* edidisse coram Rege miracula, atque locum, unde Israelidæ exierunt, Tani fuisse tam propinquum, ut *Moses* una nocte Tanin ad Regem ire, redire, ac cum suis emigrare, voluerit. At secutus est Autor eruditissimus notas *Patrickii* & map-pam geographicam *Sbavis* ex parte, hujus *Observationibus de Egypto geographicis* adjectam. Præfatio tradit appellationem libri *Numerorum*, ejus originem divinam, summam, leges imprimis inibi contentas, ordinem Factorum, ac chronologiam *Ufferianam*. Annotationes subjunctæ egregiam ubique redolent industriam. Precamur eruditissimo Autori vires corporis firmas vegetasque, quæ impetum animi ac destinationem sequi valeant. Restat enim illi magnum maris æquor arandum.

COELII SEDULII MIRABILIMUM DIVINORUM Libri V, sive Carmen Paschale, item Hymni duo. Ad Codicum MStorum & Editionum veterum fidem recensuit, lectiones varias, observationes, & Indices necessarios, adjecit, JOANNES FRIDERICUS GRUNER.

Lipsiæ, apud Joannem Wendlerum, 1743. 8.

Plag. II.

Precclarissimus Editor, qui jam antea Romanis, quas publici juris fecit, Antiquitatibus laudem fuit consecutus, & nunc etiam dignum studiis præmium, eloquentiæ atque antiquitatum professionem, apud Coburgenses obtinuit, novum hic atque

que istud iterum inigne specimen dexteritatis suæ nobis proponit. Magnas debemus *Cellario* gratias, qui *Sedulium* istius in oris publicavit; neque minores debebimus *Grunero*. Sequitur alterum alter in nonnullis; in alijs autem omnino antevertit. Ut *Cellartus*, ita & *Grunerus*, tam de *Sedulio*, quam de instituto suo, præfatur. Laudat hic, ad Poetæ quod attinet vitam, imprimis *Jo. Trithemii* studium, qui de *Scriptoribus Eccles. Cap. 142* illius vitam diligenter descripsit. Castigat quoque *Cellarium*, qui quinque hujus operis libros, quam, quot sint re vera, quatuor, constituere maluerit: quamvis eum ipse ordinem sequatur, tum quod jam usu trita sit editio *Cellartana*, tum quod imperitorum clamores vereatur. Carmen vero paschale non ipse Autor, sed *Turcius Rufus Asterius*, edidit; licet ipse suum & carmen *Macedonio* obtulerit *Sedulius*, ac modo, in solutam istud orationem convertere jussus, omiserit editionem. *Trithemius* ponit & secundo loco in omnes Epistolas *Pauli* prosaice Libros XIV. Isti autem non nostri sunt *Sedulii*, verum alterius cujusdam, qui Seculo VIII vixit. Hymnum contra, cujus prima verba sunt: *A solis ortus cardine*, publici quoque juris fecit *Grunerus*. Quod tertio loco laudat *Trithemius* Carmen, ad *Theodosium Imperatorem Lib. I*, non *Sedulii* esse, sed vetustioris cujusdam Poetæ, jam dudum observarunt eruditi. Quod eidem exhortatorium dicitur ad fideles: *Cantemus socii domino* &c. hic etiam apparet. Epistolæ autem ad diversos nondum sunt publicatæ, utque *Fabricius*, vel potius *Schætzgenius*, *Bibl. med. & infimæ Latinit. Vol. VI Lib. XVIII pag. 442 seq.* suspicatur, forsitan interierunt. In majus volumen *Prisciani Liber I*, & in secundam editionem *Donati Liber I*, hujus esse *Sedulii* non videntur, sed alterius, neque hodie supersunt. Nominat præterea *Trithemius* de miraculis Christi prosaice Libros II, cujus operis alii Libros IV laudant. Hoc, *Schætzgenius* credit, qui *Sedulio* tribuant, varietate titulorum deceptos, ex opere paschali alia plura fecisse. In *Catalogo Bibliothecæ Uffenbachianæ P. IV pag. 224* laudatur *Sedulius* Poeta de prærogativa diei sexti Mstr. Sub *Sedulii* nomine ediderunt Mar-

scens & Durandus, & post hos Schættgenius. Attamen, licet pro Patris nostri carmine habuerint illi, Grunerus, ut ipsi tribuat, nondum adducitur. Opus paschale, paschali de carmine ortum, edebatur a Jureto Parisiis A. 1585, 8. ac deinceps in Bibliothecam Patrum maximam inferebatur. Neque vero in generalibus de scriptis Sedulianis considerationibus morabimur; quin potius ad institutum Cl. Gruneri progrediamur. Is, cum in lectiones varias, quas Cantabrigiz olim ex libris manu veteri scriptis excerpterat Ericus Benzelius, incidisset, Poetam diligentius legere cœpit, eo consilio, ut, quo successu iisdem excerptis usus Cellarius fuerit, animadverteret. A quo cum non spicarum collectionem, sed integram messem, sibi relictam videret; alia simul sibi circumspexit auxilia. Reperit varietatem Codicis Naufii & Codicis Vulcanii per majorem Libri I paschalis Carminis partem, itemque Codicum Lipsiensis & Ameloveeniani; Barbii vero ex ipsius Adversariis depromsit. Editiones pariter sat multas evoluit. Neque minus Viri celeberrimi, Jo. Erb. Kappit nostri, monitu conjunxit observationes Wopkenii & Vonckii, quarum illæ habentur in Miscellan. Observ. crit. nov. in Aus. vet. & recent. Tom. IV pag. 252, hæc autem in Specim. crit. quod Trajecti A. 1744 edidit, Cap. 30, & in Lection. Latin. Lib. II Cap. 2. Utrasque autem sic usurpavit, ut, liberam esse rempublicam literatorum, perpenderet sapienter. Ipse Grunerus, nihil se unquam ex ingenio mutasse, prudens nimirum atque idoneus arbiter, profitetur; lectiones pariter varias addeus curiosissime. Sed ad ipsas potius observationes accedamus, non modo contextum, verum alios quoque scriptores, haud parum illustrantes. Statim pag. 1 seq. indicatur, apud Christianos veteres, qui datam Christo fidem servarint, sanctos fuisse dictos, observante hoc Rigaltio ad Minuc. Fel. Octav. Cap. 1. Hinc Eucharus ad Hilarium de laude eremi: Domino sancto & meritis beatissima & in Christo gloriosissimo Hilario Eucharus. Romani quoque scriptores integerrimum quemvis sanctum dixere. Vid. Plin. Ep. I, 12, 5, II, 11, 3, III, 3, 1, IV, 17, 4. Pag. 4, summos theologos patres beatissimos tunc esse dictos,

dictos, probatur ex *Paulin. Ep. XV — XIX, XXIX, XXXIII, Oros. Hist. Lib. I princ. Lib. VII fin.* atque ipsos Imperatores ex Inscriptionibus apud *Gruterum pag. 83 n. 112, & pag. seq. n. 1, 2, 6. Pag. 21 ad Lib. I vers. 25,* ubi pagi Athenæi fit mentio, haud intempestive loca excitantur *Enstatii ad Il. a pag. 169 ed. Politi: Ἀπὸ μὲν γὰρ Φαιῶν Ἀθηναῖός ἐστιν ὄσπις καὶ θεοδαῖος, & Varronis de L. L. VII, 18: Cum ternæ fuerint Athenæ, ab una dictæ Athenæi, ab altera Athenienses, a tertiâ Athenæopolitæ,* neque minus ad *Fulgant. Myth. I Præf. pag. 15* ahlegamur. *Pag. 119, ad V, 131,* observatur, animam hic pro toto poni homine. Vid. *Rappolt. ad Horat. pag. 142.* Sic & Græci ἄλλοι adhibent. Vid. *Schwarzius ad Olear. de Græc. Nov. Test. pag. 28, Bænes. in Ind. Euripideo. voc. ἄλλοι, Cuporum Observ. I, 20.* Præterimus plurimas alias illustrationes, potissimum grammaticas & criticas; una modo allicit adhuc sacra, quam paulo post ad *vers. 188 pag. 122 seq.* legimus, prius Christianos a *στυγερὰς* impietate liberantem. Allegantur hic præsertim *Minucius Cap. 12, 29, 31, & Prudentius. Cathem. hymn. VI, 129.* Illustratur autem, *Wovvero* præeunte, *Gal. VI, 17.* Sed nos, ad finem properantes, monemus denique, tres eosdenique accuratos, hic esse Indices subjectos, in *Carmina Sedulii,* in notas, atque illustratorum, vindicatorum, emendatorum Scriptorum antiquitatis.

OBSERVATIONS ON THE PRESENT COLLECTION of Epistels between Cicero and M. Brutus, &c.

id est,

JO. TUNSTALLI, BACCALAU. THEOLOG. & Univers. Cantabrig. Oratoris, & ad S. Joann. Collog. Observationes in Epistolas Ciceronis & M. Bruti, quibus hæc convincuntur vitiæ & alia memorabilia vite scriptorumque Ciceronis momenta ventilantur; simulque nuperis MIDDLETONI

LII s.

typo.

*hypothesibus obviam itur. Quibus accedit Epistola
CHAPMANI de vetustis characteribus numericis
legionum Romanarum.*

Londini, 1744, 8.

Alph. 1 plag. 7.

Institutum & argumentum libri ex titulo apparet; neque ignotus est Autor ejus, *Jo. Tunstall*, ille, qui primus falsitatis postulavit Epistolas, *Ciceroni* vulgo & *M. Bruto* attributas, amœbeas. Ejus nomen libro, hac de re ante annos quatuor edito, de quo vid. *Nova Acta Erudit. A. 1747 Mens. Jul. pag. 477 seq.* responderat adversarius ejus, *Conyers Middleton*, in libro, quem in *Nov. Actis A. 1747 Mens. Aug. pag. 463 seq.* recensuimus, & quem putamus pertinere ad hunc sic, ut uult absque altero sit imperfectus, quoniam titulus est *of the present Collection* &c.; quod ni esset, sane obscurum esset, quid sibi titulus velit. Ille *Middletoni* liber movit Nostrum, ut validissimis argumentis, iisque maxime ex historia petitis, impostorem detegeret. Et, ne quis controversiam levis momenti reputet, statim initio Præfationis monet, agi de honore Criticorum, libellum absurdum & mendacem *Cicerone* dignum judicent, nec ne. Tempora quoque, quorum historiam tradere voluerit harrum Epistolarum Autor, maximi momenti esse, ut in quibus Romana libertas spiritus ultimos egerit. Id urget deinceps Præfatio, quod hæc Epistolæ intra quatuor mensium spatium scriptæ fingantur; & tamen res exponant septendecim mensium, multaque tanquam jam gesta enarrent, quæ mensibus aliquot, imo & annis, facta ætate posteriora sunt. Cumque *Middletonus* ipse promiserit, ab asserenda Epistolarum probitate desistere se velle, si vel historicum aliquod evidens argumentum iis opponi posset, aut aliquod e dictione depromptum; offert *Tunstallus* utriusque generis specimen, & quidem prius hoc, quod *Epistola Libri I tertia* narretur de pugna ad Mutinam tribus diebus ante, quam illa contigit, quod notat impostorem historię imperitum; alterius vero hæc, *Epist. I Libri secundi, in diem ex die dilata*, quod asseverat *Hebraïsimum* esse & inferioris atque vulgaris Latinitatis. Certe,

sibi

sibi par exemplum apud probos scriptores non occurrisset, prohibetur, rogaturque adversarium, ut proferat, si in promptu habeat.

Hæc fere sunt, quæ in Præfatione disputat. Huic subiectiorem tabulam argumentorum potissimum, quæ in ipso libro fufius fuit persecutus. In quo & lectores, & nos certe recensentes, magno de meritis est beneficio. Vix enim fieri potest, ut totum librum cum cura perlegamus. Et, si maxime fieri posset, ita comparatae sunt discussiones historicæ, ut nequeant succincte simul & clare proponi. Cum itaque magni momenti res in hoc libro pertractentur, eadem quilibet, quæ in Latina, olim edita, Epistola, sed luculentius expositæ, quas scire interest eruditorum, qui aut Anglica non calent, aut librum non possident; veniam rogamus, quod, missis aliis, hanc argumentorum tabulam solummodo exhibeamus, tantum non *κατὰ λέξιν* Latine versam.

Et quidem in Introductione, quæ primas *novem paginas* implet, declarat primo *pag. 1.* non sufficere illud ab antiquitate salutum argumentum, quod scilicet hæc Epistolæ ab omni memoria sub *Ciceronis & Brutii* nominibus venerint. Quandoquidem prima a *Nonio Marcello*, ut volunt, citata est, qui 450 annis *Cicerone* posterior est, *pag. 5.* ceterarum qui meminerit, temo sit *Petrarcha* antiquior: quod Adversarii argumentum si validum credideris, possis eodem quoque jure Epistolam ad *Octavianum Ciceroni* vindicare. *Pag. 6.* Præsertim cum *secundus* harum Epistolarum *Liber*, diu post primum repertus, tanto non ita applausu receptus ab eruditis, atque ille. *Pag. 7.* Quod autem Adversarius, ætatem imposturæ & impostorem assignati itque desiniri postulat, id præter rationem fieri. Nihil obesse, quo minus statuatur, imposturam feliciter cessisse, temporibus barbariei, *Petrarcham* antegressis. Et inde historiam studii *Ciceroniani* obscuris illis temporibus persequitur *pag. 13-20.* morituræque, genuina *Ciceronis* opera non tam ignota tum fuisse, quam vindicator (sic appellat Adversarium, nos vindicem potius appellabimus,) persuadere voluit *pag. 27-33.* Ex eo autem, quod Epistolæ ad *Brutum* & responsorix primum fuerint à *Petrarcha* memoratæ & inventæ; ut & Epistolæ ad *Octavianum*,

quam tamen ipse vindex tanquam puerilem, de qua nationem *Cicerone* indignam explofit, quamvis & *Erasmus* & *Victorius*, viri Latine doctissimi, & sagacissimi Critici, in illa Epistola nullas imposturæ notas deprehenderint: ex eo, inquam, efficit Noster, hominum doctorum pro his Epistolis testimonium nihil valere. Eundem *Petrarcham* primum edidisse tanquam *Attici*, aut *Cornelii Nepotis*, ad *Ciceronem* epistolam. Hæc primo Capite. Illa secundo a pag. 36-43, plura Sophistam aliquem, aut æqualem *Petrarchæ*, aut antiquiorem, ad confingenda hæc spuria potuisse impellere, & quænam potuerint. Afferuntur exempla monumentorum, Autoribus tributorum non suis, aut *ædificatorum*, decoratorum inscriptionibus, cum cala & errore, sum & destipato consilio. Nonium ab ipso *Cicerone* deceptum fuisse, eo quod ex *Cicerone* versus alleget, tanquam ex *Accii Prometheo* desumpti essent, (quo *Ciceronem* facit impostorem, & aliena sibi arrogantem,) cum ipsius *Ciceronis* sint, a Græco *Aeschylæ Prometheo* ab ipso Latini facti. Tertio monstrat a pag. 44-63, ipso illo tempore, quo genusum adhuc exstabat *Ciceronis* & *Bruti* commercium literarium, locum fuisse imposturæ; & offert exempla talis fraudis antiquissima; monumenta, de quibus dubium amplius non est, quin *Plauto*, *Julio Casari*, *Sallustio*, & ipsi *Ciceroni*, sint supposita; ut epistolas alias, *Ciceroni* falso tributas, quo tempore adhuc illæ, sed genuinæ, in omnium manibus erant. Ita Græcæ *Bruto* affictas. Enumerat etiam antiquos imitatores, ut aliorum *Ciceronis* operum, sic maxime Epistolarum. Fortè addit, hæc *Bruti* & ad *Brutum* Epistolas eo fuisse confictas, ut defectum genuinarum supplerent, & continuarent inceptam in iis historię telam. Quarto Capite demonstrat, epistolam, quæ tanquam ex primo Libro hujus commercii literarii a *Nonio* citata allegatur, & tanquam scripta circa finem anni, quo *Cicero* periit, illam, inquam, pertinere non potuisse ad genuinum illud horum duumvirorum commercium literarum, quod octo Libris constabat; cum in *Nonii* Codicibus quibusdam manuscriptis non ex primo, sed ex nono, Libro citetur. Et, quia, si prima illa epistola, a *Nonio* citata, supponatur

tur primi libri genuinæ collectionis una fuisse, sequeretur inde, integros *septem Libros* Epistolarum a *Bruto & Cicero* post finem anni *Julio Casari* fatalis fuisse scriptos, quod non patitur rerum natura, & parum a *Casari* cæde distans finis *Bruti*; neque voluminum epistolaris hujus cominereii, quæ fuit olim, ingens cujusque moles; neque res & fata, quæ tam *Brutus*, quam *Cicero*, in hac temporum periodo subierunt, neque facta quædam historica particularia, quæ suggerunt Epistolæ ad Familiares. Hæc a pag. 64 ad 72. Quinto arguit, quod genuinæ quinque Epistolæ ad *Brutum* insertæ illis ad Familiares, cum ad octo illos Libros, de quibus modo dictum, pertineant, nobis faciant fidem, aut illo tempore, quo hæc quinque fuerunt familiaribus insertæ, plures de illis octo Libris amplius non exstitisse, aut has suppositas, si jam eo tempore fuerunt in vulgus editæ, quo illæ ad familiares compilabantur, ideo non fuisse in illud syntagma pariter, atque illæ quinque genuinæ, admixtas, quod spurix apud omnes audiebant. Neque satisfacere, quod urgeat *Vindex*, ideo illas quinque Familiaribus insertas fuisse, quod res minutas & privatas contineant, quandoquidem inter has ipsas spurias non patet sint argumenti minuti, de rebus domesticis tractantes; & inscriptio illa ad *Familiares* non præscripta fuerit antiquitus universæ epistolarum *Tullianarum* collectioni, cum, quæ hodie circumfertur, collectio ad *Familiares* ex reliquiis plurium olim integrorum voluminum singularium compilata sit. Hæc a pag. 73 ad 86. Sexto evincit, primum Librum spuriatum harum Epistolarum haud esse posse primum Librum istorum octo genuinorum, cum commercium *Ciceronis & Bruti* literarium eo tempore fuerit institutum, quo *Cicero* Proconsul *Ciliciam* regebat, & continuatum sit usque ad *Bruti* ex *Italia* excessum, spurix vero ultra procedant. Dictorum testes advocantur *Quintilianus*, *Plutarchus*, & Autor *Dialogi*, qui vulgo *Yacito* tribuitur, a pag. 87 ad 103. *Septimo* monstrat a pag. 103 ad 153, celebres illas ad *Ciceronem & Atticum Bruti* Epistolas, *Libri primi decima sextam* atque *septimam*, esse confictas ad genuinarum exemplar, a *Plutarcho* exhibitum; a quo tantum in minutis discrepent, ut in tempore;

quam tamen ipse vindex tanquam puerilem de clau nationem *Cicerone* indignam explosit, quam *vi* & *Erasmus* & *Victorius*, viri Latine doctissimi, & sagacissimi Critici, in illa Epistola nullas imposturæ notas deprehenderint: ex eo, inquam, efficit Noster, hominum doctorum pro his Epistolis testimonium nil valere. Eundem *Petrarcham* priuam edidisse tanquam *Attici*, aut *Cornelii Nepotis*, ad *Ciceronem* epistolam. Hæc primo Capite, Illa secundo a pag. 36-43, plura Sophistam aliquem, aut æqualem *Petrarchæ*, aut antiquiorem, ad confingenda hæc spuria potuisse impellere, & quænam potuerint. Afferuntur exempla monumencorum, Autoribus tributorum non suis, aut *καθόλου* decoratorum inscriptionibus, cum casu & errore, sum & destituito consilio. Nonium ab ipso *Cicerone* deceptum fuisse, eo quod ex *Cicerone* versus alleget, tanquam ex *Aëti Prometheo* desumpti essent, (quo *Ciceronem* facit impostorem, & aliena sibi arrogantem,) cum ipsius *Ciceronis* sint, & Græco *Aeschylæ Prometheo* ab ipso Latini facti. Tertio monstrat a pag. 44-63, ipso illo tempore, quo genuinam adhuc exstabat *Ciceronis* & *Bruti* commercium literarium, locum fuisse imposturæ; & offert exempla talis fraudis antiquissima: monumenta, de quibus dubium amplius non est, quin *Plauto*, *Julio Casari*, *Sallustio*, & ipsi *Ciceroni*, sint supposita; ut epistolas alias, *Ciceroni* falso tributas, quo tempore adhuc illæ, sed genuinæ, in omnium manibus erant. Ita Græcas *Bruto* affictas. Enumerat etiam antiquos imitatores, ut aliorum *Ciceronis* operum, sic maxime Epistolarum. Fortè addit, hæc *Bruti* & ad *Brutum* Epistolas eo fuisse confictas, ut defectum genuinarum supplerent, & continuarent inceptam in iis historiarum telam. Quarto Capite demonstrat, epistolam, quæ tanquam ex primo Libro hujus commercii literarii a *Nonio* citata allegatur, & tanquam scripta circa finem anni, quo *Cicero* periit, illam, inquam, pertinere non potuisse ad genuinum illud horum duumvirorum commercium literarum, quod octo Libris constabat; cum in *Nonii* Codicibus quibusdam manuscriptis non ex primo, sed ex nono, Libro citetur. Et, quia, si prima illa epistola, a *Nonio* citata, supponatur

tur primi libri genuinæ collectionis una fuisse, sequeretur inde, integros *septem Libros* Epistolarum a *Bruto & Cicerone* post finem anni *Julio Casari* fatalis fuisse scriptos, quod non patitur rerum natura, & parum a *Casari* eade distans finis *Brutis*; neque voluminum epistolaris hujus commercii, quæ fuit olim, ingens cujusque moles; neque res & fata, quæ tam *Brutus*, quam *Cicero*, in hac temporum periodo subierunt, neque facta quædam historica particularia, quæ suggerunt Epistolæ ad Familiæres. Hæc a pag. 64 ad 72. *Quinto* arguit, quod genuinæ quinque Epistolæ ad *Brutum* insertæ illis ad Familiæres, cum ad octo illos Libros, de quibus modo dictum, pertineant, nobis faciant fidem, aut illo tempore, quo hæc quinque fuerunt familiæribus insertæ, plures de illis octo Libris amplius non existisse, aut has suppositas, si jam eo tempore fuerunt in vulgus editæ, quo illæ ad familiæres compilabantur, ideo non fuisse in illud syntagma pariter, atque illæ quinque genuinæ, admittas, quod spurix apud omnes audiebant. Neque satisfacere, quod urgeat *Vindex*, ideo illas quinque Familiæribus insertas fuisse, quod res minutas & privatas contineant, quandoquidem inter has ipsas spurias non patet sint argumenti minuti, de rebus domesticis tractantes; & inscriptio illa ad Familiæres non præscripta fuerit antiquitus univærsæ epistolarum *Tullianarum* collectioni, cum, quæ hodie circumfertur, collectio ad Familiæres ex reliquiis plurium olim integrorum voluminum singularium compilata sit. Hæc a pag. 73 ad 86. *Sexto* evincit, primum Librum spurium harum Epistolarum haud esse posse primum Librum istorum octo genuinorum, cum commercium *Ciceronis & Bruti* literarium eo tempore fuerit institutum, quo *Cicero* Proconsul Ciliciam regebat, & continuatum sit usque ad *Bruti* ex Italia excessum, spurix vero ultra procedant. Dictorum testes advocantur *Quintillianus*, *Phalarcbus*, & Autor Dialogi, qui vulgo *Vacito* tribuitur, a pag. 87 ad 103. *Septimo* monstrat a pag. 103 ad 153, celebres illas ad *Ciceronem & Atticum Bruti* Epistolas, *Libri primi decima sextam* atque *septimam*, esse confictas ad genuinarum exemplar, a *Plutarcho* exhibitum; a quo tantum in minutis discrepent, ut in tempore;

pore; nam spuriz linguntur ex Macedonia missa, sed *Plutarchus* ait ante, quam *Brutus* Italia excederet, scriptas. Probat hæc ex argumento fragminum, e *Plutarcho* allegatorum, & ex *Plutarchi* relatione, ad quam *Vindex* provocat, (qua occasione fidem historicæ *Plutarchi* contra *Vindicem* asserit,) & tandem ex eo, quod probabile sit, *Brutum*, nondum Italia degressum, haud absque causa reveritum fuisse atque suspectum habuisse *Octavium*, & vituperasse merito *Ciceroni* studium in illo tuendo atque augendo. *Libro & nono* loco urget ceu improbabilia illa ex epistola modo dicta ad *Atticum* Lib. XVII, a pag. 156 ad 176, ut quod *Cicero* cupiat a *Bruto* scriptum de actis a se Consule, nimirum vigesimo fere anno post illa acta; quod *Cicero* taxet eadem *Cæsaris*, & *Cæscam* ceu parricidam objurget; hæc enim *Brutus* ibi de *Cicerone* scribens fingitur; quod *Cicero* decreverit ovationem *Octavio*, quod neque fuit, neque necesse erat eo fine, quo voluit *Vindex*; tandem quod *Attica* tanquam nubilis pingatur ibi, quæ vix potuit tum paulo major septenni fuisse. Tandem id præfert: epistolam I, 16, scriptam fuisse illo spatio temporis, quod pugnam *Mutinensem* & *Lepidi* cum *Antonio* conspirationem intercedit. Id ex ejus argumento patere. Atqui *Ciceronem* in eadem memorari apud *Octavium* pro percussoribus *Cæsaris* intercedentem, cum *Octavius* tamen illo certe tempore nullo modo percussoribus esset metuendus, neque vindictæ ab illis sumendæ cupidum se ulla ratione proderet. Epistola X, XI, XII, XIII, argumenta hæc sunt: *Ciceronem* a Sophista fingi debentem *Bruto* responsum a duobus inde jam mensibus, data opera, ut posset argutiam quandam sophisticam in usum vocare, alias peritaram, quod *Messallam* spurium *Cicero* eo laudet ex capite, quod optimo dicendi generi studeat, cum verus *Cicero* diu multumque de optimo dicendi genere cum *Bruto* disputaverit, quæ lis judicata nunquam fuerit. Quod *Appiani* & *Plutarchi* errorem transcribat & recoquat impostor, quo nimirum illi *Marcum Brutum* auctorem salutis *Antonio* fuisse perhibent, cum *Decimus Brutus* is fuerit, quod probatur ex rationibus & rebus utriusque *Bruti*,

e testi-

Historicis haurire. Certe *Brutus* ea scribere nequit, nisi futurorum præcius. *XVI* & *XVII* arguit hoc, quod *Ep. I, 2*, mentio fiat legionis quartæ, tanquam hærentis apud *Brutum* in Macedonia, quæ tamen illo tempore cum *Hirtio* ad Mutinam pugnabat. Refutat quoque opinionem *Vindici*, quæ putat is, eo tempore fuisse Romanis Imperatoribus in more positum, ut legiones, a se recens conscriptas atque conditas, appellarent numero illo, quo ipsi conscripserant, (ut, si quis quatuor legiones condidisset, appellaret ultimam quartam,) nulla habita ratione legionum ceterarum populi Romani, tunc alibi existentium. Hanc ipsam opinionem *Middletoni* convellit peculiari libello, his Observationibus subjecto, *Chapmanus*, de quo postea pluribus dicemus. Addit, etiam si tanquam vera admittatur ista opinio, nihil tamen ad præsens argumentum quidquam facere, cum ex ipsa illa Epistola constet, *Brutum* habuisse quinque tantum legiones, quarum quatuor erant veteranz, id est, a *Bruto* non conscriptæ, & eo antiquiores; quia etiam *Cicero* non potuisset intelligere, quam *Brutus* legionem designet, si *Brutus* tantum recens a se conscriptas in mente habuisset. Epistola quoque nimis distincte singulos narrat, anticipans posteriores casus, ut de *Antonii fuga*, de *Bruti excessu ex Mutina*, & victoria P. R. quod ipsi *Vindici* fuit improbable visum. Memorat, *Brutum* ἀνομασία imperatorem dictum, in bello adversus *Dolabellam*, quod eo certe tempore, quo scripta fuit epistola, verum non fuit. Cui rei, ut videtur, ansam dedit male intellectus a Sophistæ, &, ut Grammatici loquuntur, male constructus, locus *Ciceronis* Oratione quadam, & ad *Cassium* epistola. Epistola *I, 5*, aliud historicum prodit mendacium, quod *Cicero* consilium *Bruto* dederit belli adversus *Dolabellam* movendi ante pugnam Mutinensem; & Sophistam monstrat ignoranz concisæ dictionis Senatusconsulti, unde falsas sinxerit hypotheses. *XVIII* & *XIX*, pag. 258 - 265, hæc exequitur: Epistolam Libræ primæ tertiam, scriptam 22 Aprilis, exponere utriusque ad Mutinam prælii eventum, & de morte *Pansa*, cum *Pansa* posteriore prælio ceciderit, neque Romæ potuerint aliquid de his rebus

gatur ex ipsa epistola, procul dubio audivisset de *Pansa* in castra exitu. Et vicissim falsus *Cicero* quantum de *Antonio* a *Bruto* capto in idem tempus collocat, quo *Pansa* Romae adhuc haerebat, cum tamen ille nuntius de *Antonio* Romanum non venerit, nisi post egressum inde *Pansam*. Quod Ep. II, 2, dicat, de secundis *Bruti* publicis epistolis in senatu recitatis voluisse, apicos ejus referri, id probat *Dioni* & *Paterculo* ad verbi pag. 294, eamque *Ciceronis* esse non posse, quoniam referat, literas *Bruti* a *Senatu* judicatas fuisse spurias ob *Antonium* in eis Proconsulem appellatum. Quod *Plutarchus* inter miras *Bruti* nullam viderit, quae de *C. Antonio* ageret, id argumentum de horum impostura praebere; quandoquidem ille singulari studio opera *Ciceronis* fuerit rimatus, & ejus epistolas ad rem suam saepe in probandis momentis historicis advocet, & praesertim *Bruti*. XXIX, pag. 300 seq. monstrat, impostorem Sophistam ita exscribere saepe ad familiares epistulas, ut laud. obscuris vestigijs deprehendi possit, eum vixisse, postquam illae epistolae in hanc formam, qua hodie circumferuntur, fuerint redactae. Ita e. c. *Lepidum* taxat ab animo inconstante, neutrumque is partem propenso, ante pugnam *Mutinensem*; cum tamen non nisi longo post illam pugnam tempore horum reus fuerit habitus, & verus *Cicero* eum tantummodo propterea vituperet, quod *Antonio* se addiderit. Item propheticè *Lepidus* fingitur suo fratri ob factum aliquod insensum, quod non contigit, nisi fere tribus mensibus post scriptam, epistolam, aut certe mente post, ut concedit ipse *Vindex*. XXIX urget, pag. 311 & 314, Epistolam I, 9, quam ait a Sophista confictam argute studioseque, sed inutilem absurdamque chriam, qua *Brutum Cicero* consolari velit ob uxoris ejus, *Porciae*, mortem, quae tamen, ut constat, maritum vivendo superavit. XXX, quod Epist. I, 11, *Brutus* vivos adhuc fingat Consules, cum manifestum sit, eo tempore, quo scribebat, non potuisse illum, de morte Consulium, non inaudivisse. XXXIII, inopportunam esse sollicitudinem *Ciceronis*, studiumque acquirendi suo filio Pontificatus; eum illo tempore talis ausus nullo simili exemplo poterit adju-

adiuvati. Sed totam eam narrationem ex *Appiano* videri anticipant qui narret, *Ciceronem* juniorem ab *Augusto* factum fuisse Pontificem. XXXIV, pag. 340 - 348, frustra prætendi *Ciceronis* vani divinandi, ad anticipationes temporum & eventuum, quibus scætant hæc spuris epistolæ, excusandas; probabile enim esse, non eventus fuisse prædictiones secutos, sed prædictiones ex eventibus confictas. XXXV, nam certe insignem vaticinationem *Ciceronis* de *Bruti* reiquæ publicæ fati non posse politicum appellari augurium. XXXVI, pag. 358. - 364, rationes *L. Clodii*, quæ *M. Adellotanus* allegat tanquam intrinsicum probitatis harum Epistolarum aliquod argumentum, partim contrariari, monstrat, historiz Romanæ, partim depromtas esse ex Epistolis ad Familiares. XXXVII, pag. 364, tandem subnectit generales quasdam in spurias hæc Epistolas animadversiones, ratione sententiarum & inventionis, & dictionis, observatque, similitudinem aliquam dictionis pariter atque ratiocinii per totum earum volumen tam in illis *Bruti*, quam *Ciceronis*, obtinere, etiam in illis ipsis locis, qui e *Cicerone* depromti, vel ad ejus modulum efficti sunt. XXXVIII, quod *Vindex* traserat. *Plutarchi* temporibus & secutis eas Epistolas non potuisse confingi, utpote quibus seruo Romanus sordes jam contraxerat, & hæc exaserat gustus acumen criticum, id confutatur tam argumentis, a ratione desumptis, quam exemplis ab historia. Imo vero illam dictionis & judicii corruptelam temporibus *Cicerone* posterioribus communem probare, quod talis fraus minus facile tum potuerit detegi; quod, evincitur porro ex historia illarum epistolarum, & aliorum, *Ciceroni* suppositorum, operum. Tandem rogat *Autorem Vindexem*, velit, si possit, tantam nubem telorum in ceteras genuinas *Ciceronis* epistolas omnes suam. iuculari, quantam ipse hæc solis spuris immissit.

Ex his constabit, hunc librum doctum esse, lectuque dignum, & *Autorem* materiam scribendi parem suis viribus ibi sumuisse; speramusque, paucos eruditorum porro fore, qui voluit, aut dubitent, in *Autore* harum Epistolarum sophisticam impostorem agnoscere.

Sed ad Epistolam Rev. } *Chapmani*, Lambetho April.
 19 (st. v.) A. 1743 datam, procul dubio ad nostrum *Tunstallum*,
 de antiquo caractere numerali Legionum Romanarum par-
 lo prestius recensendam progredimur. Protenditur illa a
pag. 413 usque ad *pag. 435*. Id agit in hac Epistola *Chapmanus*,
 1) ut opinionem *Middletoni* refuter, quam jam diximus a *Tun-*
stallo damnatam; 2) ut probet, hunc morem, nomen alicujus
 legionis genuinandi, triplicandi, quadruplicandi, (deinceps
 clarius intelligetur nostra quibusdam obscura futura mens,) *ad-*
modum recentem esse; 3) ut probabilem aliquam rationem
 introducti hujus moris prodatur. Sequamur Autorem.

Primum ait, opinionem *Middletoni* de antiquo more, Roma-
 norum legiones conscribendi & denominandi, non tantum
 singularem sibi videri, sed etiam prorsus & manifeste fallam.
Certum factum est, (verba sunt *Middletoni*), *quamvis alii for-*
se id ignorent, Romanos Imperatores, ubi occaso se dabat novae
legiones in provinciis, multum Roma distantibus, conscribendi,
consuevisse eas nominare secundum ordinem, quo conscripserant,
absque ullo respectu ullius alterius cujuscunque tandem legio-
nis. Verum *Chapmanus* audet hoc assertum non tantum in
 dubium vocare, sed etiam tanquam somnium explodere. Cet-
 te, antiquis illis temporibus salva adhuc libertate tale quid ob-
 tinuisse, negat. Fatetur quidem, occurrisse sibi aliquot mo-
 numenta, in confusa & turbulenta bellorum civilium & *Julii*
Cesaris aetate, quae videantur novae huic opinioni favere; sed
 apparentes illas similitudines nil probare, negatque confiden-
 ter, ab urbe condita usque ad hunc *M. Bruttium* usque allegari
 posse exemplum pro sententia *Middletoni*. Cuius itaque
 momentum hoc sit Antiquitatum Romanarum non levissimi-
 mum, quod tamen earum scriptores leviter tantum attigerint,
 & ipse *Carolus de Aquino* in curioso suo *militari Lexico*, (ver-
 ba sunt ipsa *Chapman*), judicare se, haud ingratum eruditis
 fore, si diligentius ipse id excurat.

Constans itaque dicit id primum esse, omnique dubio ma-
 jus, quod Romani Imperatores, quando novam conscripserant
 legionem, eam numero citarunt, non quo ipsi conscribebant,
 pri-

rimam, secundam, &c. sed quem merebantur respectu legionum jam existentium; ut, si quis imperator, jam decensistentibus veteranis legionibus, novam conscriberet, eam non primam, sed undecimam, appellaret. Exemplum præbet *Julius Cæsar*, quod simul novam opinionem refellit. Ille quatuor legiones in Italia, duas in Gallia, novas conscripserat; ex alias habebat veteranas, in universum duodecim. Debeant ergo ultima Italicarum quarta diti, & Gallicarum secunda, secundum *Middletonum* certe. Verum neque secundam legionem habuit ullam, neque quartam, sed I, III, VII, III, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, &, quas addit *Continuatur Cæsaris*, VI & XV. Quamvis enim dicere præcise nequeamus, quod nomen gesserit legionum Italicarum ordine temporis prima, & Gallicarum prima; concidit tamen, ut manifesto patet, Angli nova opinio, cum in illis nulla secunda & quarta. Quantum ad primam & tertiam attinet, illæ non erant novæ legiones, sed veteranæ, a *Pompejo* ad *Cæsaris* sum permissæ, sed desinceps ipsi redditæ. Neque hoc solo alia evincitur nova opinio, sed etiam illo, quod nulla legionum illarum, quas *Cæsar* A. U. C. 704, aut 705, conscribebat, & quas in commentariis *legiones tironum* appellat, nomen primæ, secundæ, & porro, habuerit, sed una earum decimæ partium nomen habuisse deprehendatur. Jam neque respectu legionum *Cæsaris* omnium potuit illa decima septima appellari, cum *Cæsar* plures, quam quindecim, nunquam haberet; neque multo minus respectu numerus recentium illarum legionum tironum, quæ ad summum tres fuerunt, non certiores. Debit ergo respectu aliarum legionum decima septima dicta fuisse, quæ scilicet ad alios olim duces pertinebant, cum illis temporibus admodum multæ occurrant legiones, XXXVI, XXVII, in eo & quadragesima; cum tamen posterioribus sub *Augustis*, sub quibus duplicati numeri frequentes erant, tam grandes, tum alte ascendentes, numeros legionum non reperiamus. Idem potest concludi ex aliis duabus legionibus, eodem anno *Cæsaris* iussu in Italia conscriptis, & cum *Cassio Longino* in Hispaniam missis, quarum una nomen abbat vigesimæ primæ, altera trigessimæ.

Hinc

Hinc apparet, nullo citi fundamento *Middletoni* opinionem. Diluenda nunc erant, quæ ille pro ea asserenda profert. Observavit nempe, duas diversas legiones eodem tempore idem nomen habuisse, ut in Inscriptionibus quartam Scythicam, & IV Flavianam, IV Cyrenascam, Gallicam, Italianam, Soranam, in Hispania. Sed ea omnia, quæ poterant magno numero cumulari, nihil ad rem faciunt. Institutum nostrum non patitur, ut omnes huc apponamus doctas *Chapmani* observationes & elenchos, quibus, aut male intellectas esse a *Middletono* inscriptiones, probat, aut dubie lectionis, aut non sincere ex *Grutero* exhibitas, sed interpolatas ex *Lipso*, aut non probare, quod debebant, aut, si quæ paucæ probant, *Bruti* & *Ciceronis* temporibus, de quibus hic est controversia, non attingere, id in *inscæ*, sed vix *Trajano* antiquiores esse. Inde tractatur locus *Dionis Cassii Libro LV pag. 564.* (putamus, editionem *Wachel.* citari, nam in *Stephan.* est pag. 645.) e quo *Middletonus* voluit suam sententiam comprobare his verbis: Dio in catalogo veteranarum legionum omnium, a regno Augusti inde conservatarum, numerat tres, quarum singule in diversis & distantibus imperti partibus fuerunt Tertia dicta, unam in Phœnicia, in Arabia alteram, aliam in Numidia, duasque sextas, in Britannia unam, alteram in Judæa; pariter septimam, octavam & decimam, geminas fuisse. Hæc ille. Sed *Chapmanus*, adversarium, primo monstrat, falso id dicere, septimam & octavam legionem a *Cassio* dici geminas, cum non dixerit nisi simplices. Deinde, quid intelligendum sit per legiones ab *Augusto* inde ad *Dionem* usque conservatas, explicat. Tandem ait, etiamsi posset deberetque sensus ille e *Cassio* effici, quem inde *Middletonus* exculpit, nihilo tamen minus illud *Dionis* testimonium nihil probare. *Tacitus* enim, integra fere annorum centuria propiore ab *Augusto*, quam fuit *Dio Cassius*, virum militare, consularem, minutissimorum exactum notatorem, nunquam in *Annalibus* suis, ad *Neronem* usque productis, mentionem fecisse geminatæ alicujus legionis, cum tamen earum aliquoties meminere in *Historiarum* libris, quos a *Galba* orditur. Mirum certe hoc & quod vix com-

pre

prehendas, si secundum *Dionem*, ex *Middletoni* certe mente, illa ipsa temporis periodo, de qua perscribit *Tacitus*, fuerunt tres tertiarum legiones, duae sextae, ab *Augusto* institutae, *Tacitum* eas non commemorasse. Mihi certe, ait Anglus notet, videtur moraliter impossibile, aut saltem incredibile, tam erum politicarum callentem virum, & tam solertem scriptorem, quam *Tacitus* fuit, aut tam ignorantem esse posse distinctionis, quae in rerum natura existerit illis temporibus, de quibus exponit, aut destinato consilio, si eam noverit, omittere ibi locorum, ubi memorandi se dabat occasio, materiales regionum distinctiones, praesertim cum talis ommissio confusas & obscuras faciat narrationes, & nullo modo condonari scriptori queat; & ipse ille scriptor, in Historiis de iisdem locis sextis & decimis legionibus, levem quandam addat distinctionis notam, ut *sexta Hispanica*, aut *ex Hispania accitata* utat ergo *Chapmanus*, rectius dici, *Dionem Cassium* male acceptum ab interpretibus hic loci, ut aliis in multis, fuisse, quam sum errore sefellisse. Et hunc ejus sensum esse: Omnium ab *Augusto* constitutarum legionum, quas alii viginti tres, alii igitur quinque, perhibebant, reliquias fuisse suis temporibus las novendecim, quas recenset, & quae sunt haec, secunda Augusti, tres tertiarum, nempe III Gallica, III Cyrenaica, III Augusta, - - duae sextae, una victrix, altera ferrea, - - duae decimae, - - duae vigesimae, nempe Valeriana & Victrix. Non tanquam tot tertiarum, & sextarum, & decimarum, & vigesimarum, im fuerint *Augusti* aetate; sed illas *Dionis* aetate duplicatas, at triplicatas, ab aliquo Imperatore posteriore legiones fuisse reliquias earum legionum, quae ab *Augusti* tempore inde per continua supplementa se sustinuerant, & olim fuerant singulae legiones, unica signatarum numeri nota. Modum, quo legiones olim singulae postea geminae evaserint, posse concipi nunc. Procedente tempore legiones quasdam *Augustaeas* a variis casibus fuisse prorsus extinctas, ut hic in *Dionis* loco non comparent prima, nona, XVI, XVII, XVIII, XIX, idque plummmodo *Dionis* tempore. Nam *Taciti* temporibus fuisse plurimas, si non omnes, adhuc integras. Igitur Imperatores,

Nn nn

bene

bene intelligentes earum insigni robur, & quod egregio sensu honoris ob *Augusteam* suam originem stimulantur, ex earum locum supplere voluisse, multiplicando superstites, id est, dividendo milites talis cujusdam legionis in duas, aut tres, partes, quarum unaquaque pars fiebat quasi stamen peculiaris novæ legionis, retinens vetustum nomen, numerale, & cum novo quoque milite, ad perficiendum complementum legionarium recens accedenti, communicantis suum fastum suosque spiritus, qui toties reipublicæ insigniter fuerant utiles. Hæc fuisse originem duplicatarum legionum, *Dioni* memoratarum, & *Tacito* posteriorum, inde porro colligi, quod, si secus habeat res, futurum sit, ut hæc multiplices legiones, computatæ cum multis aliis, *Tacito* memoratis, multum excedant numerum XXV, quot tamen ad summum fuisse ab *Augusto* inde usque ad *Domitianum*, *Dio* pariter atque *Tacitus* testentur. Novæ igitur opinioni *Middletoniana* nullum esse a *Dione* præsidium, concludit.

Tandem collaterale, ut appellat, argumentum ex numis affert, quorum e. c. sub *Antonio* Triumviro cusi multi legiones quidem exhibeant I, II, III, &c. sed nude, absque ulla alia addita nota. Simulque *Vallantium* & quosdam numismatographos castigat, ex male intellecto isto *Dionis* loco in similem fere *Middletoniano* errorem prolapsos.

SEVERI SANCTI ENDELECHII CARMEN
bucolicum de Mortibus Boum, ex sacra Bibliotheca sanctorum Patrum, seu Scriptorum Ecclesiasticorum, d'roite Christianorum Poematum gaza instructissimo & locupletissimo, Tomo octavo per MARGARINUM DE LA BIGNE, ex alma Sorbonæ schola Theologum Doctorem Paris. Edis. secunda Paris. A. 1589 recusum. Novam Præfationem de Autore, editionibus & argumento hujus Carminis, præmisit M DAVID RICHTER, Gymn, in Patria Rect.

Ham-

Hamburgi & Lipsiæ, sumptibus Willichianis, 1747. 4.
Plag. 7.

Inquiri initio Clariss. Editor in eos, qui de *Endelechio* suo literis nonnihil consignarint. *Olaus Borrichium* huc esse referendum, negat; de *Mich. Filitzio*, qui Specimen analectorum ad ejus Dissertationes de Poetis scripsit, dabitur. De hoc nos pariter negare possumus; qui recentiores modo persequitur. Id igitur non miramur; miramur autem aliorum majoris momenti operum injuriam. At bene habet, quod defectura istum largiter supplevit Noster. Fuit igitur *Endelechius* sub finem Seculi quarti clarus, *Paulini* amicus, *Theoussii M.* sive senioris, eliens. Rhetor erat & Poeta Christianus, cujus Carmen *Tomo VIII Biblioth. Patrum* legitur. Negat *Weizius*, eclogam jure inscribi, & bucolicum. Carmen solo heroo pede decurrere, *Vassius* contendit. Sed ex *Varronis Lib. III Cap. 12 §. 1* probat *Richterius*, illud non simpliciter intelligi debere, dum *ἐνδύλλιον* ibi, quo Bucolica nominantur *Theocritus*, sit diminutivum ab *ἔνδον*, *ἔνδον*, quo *Pindarus* Carmina inscripsit. Inter editiones hujus Carminis prima esse videtur, quam inter veterum aliquot *Gallia Theologorum scripta* Paris. A. 1586, 4, curavit *Petrus Pitheus*; altera est, quæ tum a *Bigneo*, tum ab aliis, in variis *Bibliotheca Patrum* editionibus repetita fuit; tertia seorsum edita A. 1589, si fallitur, qui memoravit, *Outhovius*; quarta *N. Gillii*, cura *Pitheii*, A. 1590; quinta *Candidi* A. 1596; sexta *Jo. Weitzii*, Gymn. Gothani Rectoris, qui suis Inculcationibus & *Wolfg. Seberi* annotationibus illustratum dedit, Francef. A. 1612; septima est *Jac. Gronovii* sub titulo: *Severi Sancti, id est, Endelechii, Rhetoris, de mortibus bonorum Carmen, ab Elia Vineto & Petro Pitheo servatum, cum notis Jo. Weitzii & Wolfgangi Seberi*, Lugd. Bat. 1715, 8. Hanc percensent *Acta nostra A. 1716 pag. 80 seq.* Proxima demum a præsentate est, quam *Outhovius* libro suo, *Judicia Jehova Zebaoth* inscripto, subjunxit, selectis *Weitzii* Siberique Observationibus subjectis, ita quidem, ut suas pariter non raro adderet. Conf. *Actor. Erud. Supplem. Tom. VIII pag. 724 seq.* Antecedentium utique curam superavit *Richterius*,

Nu nu a

qui

qui, non sine iudicio critico in exhibendo contextu verifatus, accuratissimam omnium rerum rationem reddidit. Ad argumentum autem carminis illustrandam inservire præsertim putat, quæ *Farnabius* ad *Virg. Georg. III, 478, nota k*), congegit, ubi memorat, *Homerum Il. I, 45 seq.* primas designandas pestis lineas duxisse, a quo, ceu fonte perenni, fluxerit ad reliquos pestilentie descriptio, ad *Thucydidem Lib. II* circa med. *Lucretium VI, 1088*, *Ovidium Metam. VII, Fab. 25*, vel *26 seq.* *Senecam Oedip. Act. I, vers. 133*, *Lucanum Pharsal. VI, 9*, & *Silium XVII*, qui quidem pestem ignis, seu incendium, descripsit. His addit *Jac. Pontanus* in suis ad *Virgilium Symbolis Sophoclem in Oedipo Tyranno* statim ab init. *vers. 20*, *Capitolinum in M. Antonino Philos. Cap. 13*, *Herodianum I, 12*, *Amnianum Marcellinum Lib. XIX fol. 149 seq.* ex edit. *Lindembrogii Hamb. 1609, 4.* Noster autem conjungit *Livium II, 6 & 32, IV, 21 & 30, III, 6 & 32, V, 13, VII, 1, XXV, 26, XXVII, 25, XL, 9 & 37, Augustinum de C. D. III, 17.* *Virgilli* descriptionem pestilentie cum *Lucretiana & Ovidiana* particulatim contulit in *Poetica Scabiger*; *Lucretius* vero ex *Thucydide* hausit, quos contulit *Ursinus*. Atque ita etiam cum istis duobus suis comparari poterit *Endelechius*. Quæ de signo crucis, ejusdemque efficacia, vel superstitiosa, vel vera, deque lue, bobus nuper istis in partibus infesta, & sapienti vel Principum, vel Medicorum, providentia, disputat Noster, non magno ferent Lectores nostri, si quidem curiosi in ipso libro evolvenda permittamus. *Ecloga* denique, carmine *Horatiano* scripta, strophas habet XXXIII, ibidemque colloquantur *Agan, Buculus, Tityrus*. Incipit illa:

*Quidnam solivagus, Bucule, tristia,
Demissis graviter veniibus, gemis?
Cur manans lachrymis largifluis gena?
Fac, ut norit amans tui, &c.*

DE BONONIENSI SCIENTIARUM ET ARTIUM INSTITUTO ATQUE ACADEMIA COMMENTARIUM.

TOMI

Tomii II Pars I.

Bononiæ, ex typographia Lælii a Vulpe, 1745, 4 maj.

Alph. 2 plag. 20.

Cum jam tres anni effluxerint, ex quo hic liber in lucem emissus fuit, poteramus videri dudum debuisse de hoc eximio libro dicere; neque huic officio nostro tam diu defuissemus, nisi, ut, quæ dicenda sint, paulo plenius exponi possent, expectandum nobis esse judicassetus, donec, quæ prodiisse paulo post narrabatur, *altera* hujus libri *Parti* ad nos perferretur. Quod cum demum nuper admodum factum sit; jam aliqua saltem de hac *prima Parte* ad eruditos referemus, de reliquis, quæ *Opuscula* continent, alio tempore plenius exposituri. Præmo igitur id non omittendum existimamus, quo argumento etiam is, qui, *Academix* nomine, hos *Commentarios* conscripsit, usus est, ut, cur hic *alter Tomus*, post tredecim demum annos, in lucem emittatur, excusaret, *Academicos Bononienses* pro voluntate tantum in congressum venire, ibique interdum nihil, sæpe ea recitare, quæ, quod postremam matum iis nondum imposuerint, edi non possint, quæ autem recitaverint, ea, sive quod non possint, sive etiam quod nolint, sæpius non perficere. *Dux* autem & hujus *Partis* quasi *Sectiones* sunt, quarum altera aliqua ad *Institutum Bononiense* pertinentia continet, altera *Commentarios*. *Undecim* *Capita* sunt, in quorum *primo*, quod de *Senatoribus* *Instituti Præfectis* inscriptum est, aliqua ad *Marsilii* vitam spectantia continentur. *Alium* *Caput* de *Professoribus* *Instituti* est, ex quibus, ut de *Beccaria*, *Galcatio*, & *Balbo*, aliisque, non dicamus, præcipue de *Eustachio Manfredio*, celeberrimo *Mathematico*, tanquam mortuo, multa dicuntur, quæ, quod vult ab aliis fuis accuratiusque exposita, hoc loco non reperiemus. Neque aliter cum iis agendum esse existimamus, quæ ad *Chirurgicam Professionem*, a *Pont. Max. Benedicto XIV* recens creatam, & ad *Molinellium*, cui hoc munus primum *lemandaum* fuit, spectantia proponuntur, quoniam de his

Pag. 5 - 11.

13 - 19.

20 seq.

Pag. 23

24 seq.

33

34 seq.

superiore anno eo loco diximus, qui de Oratore est, quam *Molinellius* habuit, quando hoc novum munus adibat. De rebus ad militarem Architecturam pertinentibus agitur in *tertio Capite*. Fuit autem harum thesaurus a quadagesimo tertio hujus Seculi anno tum variorum armorum supellectile, quibus veteres usi sunt, tum quoque duabus formis arcium, ex duplici *Herberti* præceptione muniendam, ex ligno paratis, auctus. Illa vero arma e museo *Cospiano* illata sunt, de quo pariter, atque de *Aldrovandino*, quæ utraq; fere eodem tempore in Instituti ædes translata fuerunt, a quo instructa, a quibus ornata & aucta fuerint, deinde exponitur. His ad Phisicam pertinentes res in *Capite quarto* subjiciuntur. His cum Institutum fere careret, tam multæ sunt *Benedicti XIV* liberalitate illatæ, ut hæc tota pars nunc demum fere condita videatur. Narratur vero, quo hæc res ordiæ sicut in tribus conclavibus dispositæ. Quæ ad naturalem historiam pertinent, de quibus nempe in *Capite quinto* agitur, sicut, ut de *Cospiano* & *Aldrovandino* museo non dicamus, variis aliis donis auctæ sunt. Massensium enim & Carrarenisium Dux triginta lectissimorum marmorum frusta misit, quibus multa alia addidit *Montecuccularum* liberalitas. Similiter *Malvestius*, Senator Bononiensis, costam unaximi cujusdam ceti in Institutum contulit, & *Benedicti XIV* liberalitate tria *Egyptiorum* cadavera, aromatibus imbuta, gemmæ nonnullæ, fossilia, argenti & auri frusta, qualia in subterraneis venis inveniuntur, & in his unum ex illis, accesserunt, quæ Hispani, propter puritatem summam, *pepetas aureas* nominant. *Sextum Caput* de rebus ad Geographiam & artem nauticam pertinentibus exponit; *septimum* de iis, quæ ad Astronomiam spectant, de quibus si dicere hoc loco vellemus, oporteret totum *Caput* describere, quod in eo, qua ratione cubiculum Astronomicum paratum sit, & instrumenta, in Anglia facta, ad usum disposita, expositum habetur. Chemicorum instrumentorum olim fere nullus in Instituto apparatus fuit. Est vero nunc maximus, postquam, quæ *Carolus Franciscus Capra* magno numero reliquerat, cum libris, ad Chemicam pertinentibus, nepos *Victoria Capra*.

Zapraria in Institutum contulit. De his in *octavo Capite* dicitur. *Nonum* de Anatomie agit in Institutum introducenda. Sumtibus enim *Benedicti XIV Lellius* artifex varia jam ex cetera aliisque rebus parat, quæ tum integra corpora, tum eorum partes, exhibere debent. De Bibliotheca, quæ partim libris, a *Sonsolis* emtis, partim a *Marfilio* dono datis, non parum aucta fuit, nihil esse videtur, quod referri debeat, neque etiam le antiquitatis reliquiis, præter hoc unum, quod *Benedictus XIV* mille & quingenta fere varii generis numismata misit. Quæ ut Autor in *decimo Capite* exposuit, ita in *undecimo* de Philosophorum & pictorum Academiis adjunctis ad Institutum agit, præcipueque de illa, quæ, cum olim tres ordines, deinde quatuor, haberet, jam fere nullum habet, per quem ordinum contemptum, sed magis per alias causas, factum est, ut perpauci am sint, qui meditatam aliquid in conventum afferant. Hactenus de Instituto. Progrediamur ad Commentarios, quorum primi comprehendunt ad naturæ historiam spectantia. De his ita tractabimus, ut quidem singula referamus, ex ingulis autem quasi partibus unum alterumque plenius exponamus, reliqua, & quæ præcipue majoris momenti sunt, illi loco *Actorum* nostrum reservaturi, qui de Opusculis erit. Igitur in prima primo loco de duobus gummi agitur, quæ, *Cajetano Montio* comperta, *Josephus* pater A. 1725 in Academia exposuit. Primum ex antiqua populo evulsum fuit, sapore amaro, colore nigro. Quod quia aqua affusa ex parte se solvit, ut & saporem extraheret & colorem, reliquum in spiritu vini solutum fuit, cognitum est ex gummi resinaque constare. Ideoque *Montius* etiam gummi-resinam appellavit. Alterum pariter in ramo populi natum est, sed amputato jam dudum, ac fere sicco, quem nempe *Montius* domi servabat. Hunc aliquando vidit plurimis tenuissimis filis, iisque rubris, cinctum, quæ, ex cortice nata, tota gummosa erant. Tota enim in aqua soluta sunt. Altero loco idem *Cajetanus Montius* aviculam Bononiansem proponit, parvam, palustria loca amantem, & facile pro paro habendam. Nidus ejus e ramo arboris pendulus est, totus ex arborum lanugine com-

Pag. 47 seq.

49.

52.

61 - 63.

63 seq.

Pag. 65 seq.

compositus, quibus notis ab illo pari caudati nido distingui potest, cui avi *Aldrovandus* duas nidi formas assignavit. Sequitur de fossilibus quibusdam dactylis, a *Josephe Montio* facta, observatio. Invenit enim circa annes lapides perforatos, in iisque testacea animalia, novi generis, siquidem cum cognitis dactylis, pholadibusque, minus conveniebant. Dactylos fossiles nominat *Montius*, & de antediluvianis exuviis opinionem confirmare putat. Ad eandem opinionem comprobendam

67.

facit altera ejusdem *Montii* de testaceis quibusdam achate plenis observatio. Invenit in monte prope Bononiam sito, quando is altius fodiebatur, ex iisque nucleos eduxit, perfecte achatum speciem præ se ferentes, coloris pariter ac pelluciditatis diversæ. Horum nucleorum plures, dentalium præsertim, intus cavos reperit, unumque in hoc cavo aquæ guttulam continentem. Ad eundem *Montium* alia de insigni quodam ostreo, observatio pertinet. Reperit in monte quodam, qui est contra eadem B. *Mariae* Virginis, de saxo vocatam, quæ ad Bononiam distat miliaria fere decem. Isque mons ex talibus ostreis videtur ex parte factus esse. Ostreum vero neque forma, neque magnitudine, cum alijs cognitis marinis ostreis convenit. Totum ex crustis tenuissimis, argentei coloris, constat, quæ quia protinus solo tactu confringebantur, *Montius* integrum habere non potuit. Habuit tamen fere integrum, quod quindecim pondo erat. Non absimile conchis margaritiferis fuit, unio tamen inveniri non potuit. Medicam vero virtutem fere eandem inventum esse habere ac conchæ. Quæ de Corallio sequuntur, exponemus, ubi ad

71 - 74.

Opuscula ventum erit. Neque necesse esse videtur, ut de novo quodam insecto, a *Galbatio* in vite reperto, & A. 1726 in Academia exposito, dicamus, quoniam id in *Reaumurii* Commentariis descriptum delineatumque habetur. Dicemus autem de nova florum pulchritudinem conservandi ratione, quam *Josephus Montius* cum Academia communicavit. Arena enim ex eo genere, quod fluviorum ripas obsidet, cribrata sæpius, lota in aqua, ficcataque ad solem, vitrea vascula replevit, in eamque ramulos herbarum floresque alte demersit, &

74 seq.

78 seq.

80 - 85.

vascu-

vascula papyro cooperta, in quo perimulta foramina acu facta fuerant, modo in sole habuit, modo in hypocausto. Obtinuit hoc, ut ramuli, cum foliis floribusque, sine ulla mutatione, siccarentur, possentque, in vitreis vasculis inclusi, ita conservari, ut viderentur nuperrime ex herba decerpti esse. Successit res potissimum in fruticosis plantis, & minus laxi habitus floribus; in laxioribus enim, & quos plantæ bulbosæ ferunt, desideravit adhuc aliquid *Montius*. De *Balbi* sermone, quem de ovi cicatricula, & ovo quodam monstruoso, habuit, aptior locus dicendi erit ibi, ubi opuscula recensebimus, ubi dicemus etiam de variis aliis rebus, ad Historiam naturalem spectantibus, quas in Commentariis tantum enumeratas videmus. Hoc autem loco commemorabimus fungum, ruro & flavo colore pulcherrime variatum, quem lacinias insigni viriditate, ab extrema ora pilei ex omni parte pendentes, ornabant, & granatum morbosum, quæ tanquam monstruosa e plantarum genere *Machiavellus* proposuit. De agna ex pedes habente, *Josephus Garattonus* ita egit, ut cum, quæ ex sectionem invenit, studiose exponeret, oporteat nos lectores ad Commentarios ipsos ablegare. Post hæc sequuntur in Commentariis, quæ *Montius* de lapidibus quibusdam, a *Inckio* nostro ad Institutum missis, dixit. Indicantur tamen *Scarsellii* labores, qui in aquis fontibusque, quibus Bononiensium urbs & ager scatent, examinandis occupatus est. *Utera* Commentariorum *Partis* Chymica comprehendit, inter uæ primus locus iis experimentis datus est, quæ *Montius*, recipereque *Beccarius*, *Valsalva* suavis, cum variis juribus instituit, ex cancrorum, cammarorum, ranarum, testudinum, & vivenci ac vituli, carnibus caute paratis. Fuit autem per hæc experimenta deprehensum, crustaceorum juri alcalinum principium inesse, quod aliis vel non, vel minus, manifestum insit, si jure contra aliarum carniuum gelatinosam quandam materiam delitescere, quæ, si in crustaceorum jure sit, propter adjectum salem sit dissolutior. Hæc ergo crustaceorum jura ad sales acidos emendandos aptissima esse, jura cetera vero merimentum copiosius asserre. *Beccarius* vero etiam vipersarum

Pag. 85 seq.

89.

90 seq.

91.

92.

95 seq.

100 seq.

101 seq.

00 00

rarum

- rarum in examinavit, idque invenit gelatinosam principium continere, quod quomodo illos effectus præstat quærit, qui ipsi in varii generis morborum curatione utuntur, *Beccarius* satis ingeniose exponit. De ferri micis, quæ in calcinatiis rebus occurrunt, an sint calcinatione, an prius rebus ipsi inferant, inter *Gosfridus* & *Lennerius* hæc est. Eam sicut composuit *Galeatus* hoc, quod cum planta, circa *S. Edmundi* crescentibus, tum, quæ his nutritur, animalibus, si circumstantur, plus ferri inesse ostendit, quam ceteris, quod per experimenta cognoverat. Sequuntur *Beccarii* experimenta, ad eam finem instituta, ut inveniret, quid intersit, utrum corpora dissolvantur in aere, an in vacuo. Invenit autem, non solum metalla aqua forti citius solvi in aere, quam in vacuo, camphoram vini spiritu, cancrorum oculos vitrioli, citius in vacuo, sales, si frigida adhibeatur, citius in aere solvi, si calida in vacuo, verum etiam singulorum verisimilem causam invenit. *Menghini* sermonem, qui de aquis quibusdam medicinalibus est, cum ceteris Opusculis exponemus. Frumentum etiam examinavit *Beccarius*, & duo invenit in triticeis farinis partium genera esse, quorum quod in aqua in massam mollem atque tenacem cogitur, glutinosam appellavit, quod vero in aqua solvitur, & quasi pulvis in fundo subsedit, amylaceum. Quæ duo quibuscunque modis tentabat, semper apprehendit, amylaceum vegetabilis naturæ esse, glutinosum vero ab animalium natura proxime abesse. Quod autem in tritico, si *Zeam* excipias, in aliorum seminum farinis minus successit, quæ nihil habebant, quod posset cum triticeo illo glutine comparari. Anatomicis tertius locus inter *Commentarios* datus est, de quorum primis, qui de coloratis animalium quorundam vivorum ossibus sunt, de quo argumento *Bazanus* sermonem in Academia habuit, exponemus inter Opuscula, pariter ac de viarum inter hepar & vesicam felleam communicatione, de qua re *Galeatii* observationes sunt. Idem membranam carnosam, alimentorum vias ambientem, ita exposuit, ut duobus fibrarum ordinibus componi diceret, quorum qui secundum canalibus longitudinem recta via feratur, in

floua-

lomachò & intestinis exterior sit, qui in orbem, interior. n. ventriculo vero hunc ordinem inter duos alios reclarum
 ibrarum medium esse, præcipueque circa orificia conspicuum. Pag. 137.
 Rectas fibras, quæ in colo ligamenta faciunt, colum in cellu- 138.
 as distinguere, vel ex bobus apparere, quorum colum ut ex
 unni parte fibris rectis comprehendatur, sic minime in cellu-
 as discriminetur. His quatuor *Bonazzoli* observationes sub-
 ectræ sunt, de duodeno & appendice vermiformi duæ, duæ
 le renibus, ac ileo. Atque, de duodeni positu æque, du-
 ditamus, an aliquid ab aliis novum dictum observatumque
 proposuerit, de hoc vero recte monuit Medicos, ut, si quod 140.
 malum videatur in ventriculo, aut colo, aut renibus, infedisse,
 considerent, an non potius mesarzi glandulis, vel duodeno
 ipsi, potuisset etiam pancreas addi, tribuendum sit. Altera
 Observatio partim de valvula, aut etiam de valvulis, est, quæ
 circa appendicis osium variz figuræ sunt, partim de ali-
 quot, in appendice occurrentibus, quasi conniventibus valvu-
 lis, quarum hæc solæ videntur nondum descriptæ esse. Circa 141.
 renes facta Observatio similis est illi, quam *Thomas Bartholinus*
Histor. Anatom. Cent. II. Histor. LXXVII propo-
 suit, ac figura illustravit. Habuit *Bonazzoli* ren tres, pelves,
 sed duos tantum ad vesicam pertinentes ureteres; a tertia
 enim pelvi procedens in sinistrum ureterem terminabatur.
 Inter pelves viarum communicatio reperiri potuit nulla.
 Quarta denique Observatio de ilei appendice est, eatenus no-
 va, quatenus ejus orificium valvula semilunari instructum
 erat. Est quoque hoc memorabile, *Bonazzolium* ex sex ma-
 niaciis, quos incidit, in quatuor aliquam appendicem invenisse.
 Sequitur *Menghini* Observatio de vesiculis quibusdam, 142 seq.
 quas homo gonorrhœa laborans cum urina emisit. Substitit ea-
 rum cursus, quoties terebinthina data fuit. Hæc corpuscula
 gelatinam, vel lympham, aliquot etiam calculum, continebant.
Molinellus, quia, tales vesiculas vidit cum urina hominis
 prodiisse, ex cujus pollice antea tumorem exciderat, vesiculari-
 bus corpusculis refertum, judicabat eas ex interno simili tu-
 more rupto provenisse. Quæ deinde olim a *Leprotto* facta
 de

Pag. 147-154

de lymphæ motu ex intestinis, non vero ex glandulis mesenterii, in lymphatica ejus vasa, deque intestini recti glandulis, observationes proponuntur, nihil vere novi continent, etsi illæ intestini recti glandulæ paucis videntur cognitæ esse. His demum *Josephi Puzii* Observationes anatomicæ octo subjiciuntur, de quibus, cum jam alibi sint editæ, hoc loco nihil dicemus. Ab Anatomicis ad Medica transeundum est, inter quæ tres a *Molinellio* expositæ Observationes primo loco proponuntur. Prima de muliere est, quæ, cum diurno vomitu interiisset, secta ventriculam habuit tam magnum, & ita prolapsam, ut totum ferme hypogastrium occuparet, tumorem circa duodeni initium ingentem, ex glandulis ejus scirrhosis, & partim quoque ossis, factum, aditum ex ventriculo præcludentem, bilis receptaculum permagnum, intestinum flavis punctis distincta, & lactea vasa bile turgida. Altera de viro est, qui, torminibus & dysenteria excruciatas, sensit aliquid in ano hæzere, quod tenesimum faciebat, viamque fecibus præcludebat. Cum Chirurgus frustra in reponendo eo, quod pro intestini prolapsu habebat, laborasset, æger id ipse extraxit sine dolore. Erat carni ulcerum fungosæ non absimile, spathamam longum, cavo instructum, quod ex altera parte occlusum, præter paucas feces, calculos multos, tritici granis similes, continebat, & ipsos cavos, & amurcam tætri odoris, continentes. Æger, etsi non perfecte convaluit, tamen se melius habuit. Tertia Observatio ad eos pertinet, qui, capite vulnerati si intereunt, abscessus dicuntur in hepate habere. Deprehendit autem *Molinellius*, etsi hoc sæpe inveniatur, tamen non raro & in aliis, etsi semper abdominis, visceribus, aliquando & plane nullos, in hominibus capitis vulneribus mortuis, abscessus occurrere, quod & nos observasse recordamur, interdum & hepar abscessu occupatum esse, homine ex alio, quam capitis, partis læsione mortuo. Frequentius tamen in hepate abscessus nasci, quoniam similitudo sit inter pus, & ad hepar fluentes humores, ratione lentoris. Has *Molinellii* Observationes longior ejusdem Autoris sermo de fistula lachrymali excipit, quo *Petiti* de eodem argumento libellum

159 seq.

um examinavit. *Molinelli* observationes huc redeunt: per multas in lachrymalibus ductibus viisque varietates, inferioremque partem majoris ductus, in nares patentis, multo interdum, quam consuetudo fert, latiore esse, & in ipsis his viis feri, lachrymis simillimi, scatebram; lachrymas autem ferri per hos ductas, non quia siphunculuni referant, sed quia systaltici cujusdam & corrugantis motus facultatem habeant, quodque palpebræ motu suo lachrymas urgeant, & viz lachrymales vel situ suo ad excipiendas lachrymas aptæ sint; obstructo nasali canali, retentisque in sacco lachrymis, tamen his sæpe expressis, diu impediri posse, quo minus fistula nascatur, quod possemus quidem & nos non paucis exemplis confirmare, varietque illustrare; in *Petiti* fistulam curandi ratione necessarium esse, ut saccus longa plaga hæret, utque stilus primo recta immissus, ubi ad plagæ finem venerit, elevatus, in externum. latus inclinetur; quæ verba videntur obscuri aliquid habere, ne de aliis levioribus monitis dicamus; hanc vero novam *Petiti* medicandi rationem minus, quam priores, probandam esse, quia lachrymarum profluvium maneat, neque locum habere, si viz callo occlusæ sint, præstareque, si quis eam tentare velit, ex ferreis filis contexto in setaceo modum, funiculo, loco turundæ, uti. De vesicantibus & de brachii aneurysmate, a læsa in mittendo sanguine arteria, dicemus inter opuscula. Hoc loco *Verratti* quasdam Observationes proferemus, ex quibus prima de muliere est, quæ, apoplexia correpta, cui febricula accedebat, cum die quinto mortua esset, sinistri anteriorum ventriculorum cerebri partem anteriorem sanguine oppletam habuit, in eoque pilorum complexorum glomum, qui, cum bulbis non haberent, ea parte potius, saltem aliqui, in acumen desinebant, duas reliquas, quod contrahi sermo commode non potest, omittimus. Contra quatuor *Molinelli* observationes de Achillis tendine vulnerato proferemus, quæ etiam ostendunt, non solum sine sutura, & extremorum conjunctione per fasciam situmque obtinenda, novæ, ut, inter ossa callo, materia crescente, sanari posse, verum etiam sine periculo secta cute, retegri, atque servari. Neque negligendæ esse vi-

Pag. 162.

164 seq.

166.

170.

171 seq.

175-178.

184.

189-196.

198-211.

Pag. 212.

217.

218.

221 seq.

227.

303.

305.

307 seq.

dentur septem ejusdem Autoris observationes de antinecrotica corticis *Peruviani* vi, quæ in diebus nulla fuit, in quatuor tanta, ut ægrès restitueret, in uno, ut saltem spem obtinendæ salutis certam faceret: dum enim Commentarii scribebantur, nondum sanatus æger erat. Eorum vero gangræna, quos cortex non servavit, fuit sine dubio ea, quam, a vitalium virium defectu iam universum ortam, siccam nominamus, quamque alio modo tractandam esse, & quo, brevi in Transactionibus Philosophicis legemus, Autore Clariss. *le Cat.* Post hæc duorum morborum descriptio sequitur, a *Taccono* facta, Eorumque prior abscessus hepatis fuit, ex quo cum sanje plures diversæ magnitudinis calculi prodierunt, & tandem bilis, ex quibus vesiculam felleam simul apertam esse intelligebatur. Neque tamen in hac ipsa sedem mali fuisse, *Tacconus* existimat, verum in membranoso folliculo, inter concavam & gibbam hepatis partem, e regione vesicæ felleæ, sito. Quid, si vero in ipsa vesicula ponamus, in qua, ductu choleodochæ calculo ocluso, bile multum oppleta ampliataque inflammatio orta sit? Nihil adeo, quod huic opinioni repugnet, adesse videtur. Alter morbus horniæ cruralis, quasi abscessus esset, sectæ peculiaris species fuit, ex qua cum lumbrici prodierint, atque etiam post mortem inhaerint, de his simul quædam a *Taccono* prolata sunt. Sufficiet vero, nominasse tantum *Bacchetoni* de oleo amygdalarum dulcium, per urinæ vias reddito, observationem, & *Beccarii* sermonem de longa cibi potusque omnis abstinencia, quem *Benedictus XIV.* P. M. suis olim libris inseruit. Physica in Commentariis Medicis subjecta sunt. Omitteremus vero hic, inter Opuscula exponendum, *Manfredi* sermonem de maris altitudine aucta, *Galeatii* de thermometris *Amontoniæ* consiciendis, & de thermometris emendandis *Tabarani*. Omitteremus etiam, quæ *Beccarius* de luce dactylorum, pariter ac de adamante aliisque rebus in phosphororum numerum referendis dixit, quod de iis singularis est *Beccarii* liber. Constat inter Physicos de barometris hydrargyrum in latioribus tubis altius esse ferri, minus alte in angustiioribus. Quod cum *Plantadius* invenisset, non fieri, sed

sed altitudines hydrargyri in omnibus æquales esse, si barometra in montium cacumina transferantur, quæ centum hexapedis altiora sint, *Galeatus* existimavit hoc fieri, quia in ejusmodi locis pressio aeris minuatur, quæ plus possit in latioribus tubis, quam in angustioribus. Sed causam phænomeni cum alii in raritate aeris & levitate quærendam esse putarent, *Galeatus* cum *Vituario* tria barometra variæ latitudinis in machinæ excipulum inclusit, aeremque eduxit. Eambulo vix adducto, hydrargyrum cœpit in omnibus deprimi sic, ut eadem altitudo esset, finita exantlatione redierunt omnia ad inæqualitatem suam, quod difficultatem non tam sustulit, quam auxit. Idem *Galeatus* experimentis institutis deprehendit, verum esse, quod alii de calore & frigore in vacuo dixerant, res quasque in hoc minus calefcere, citius frigescere. Sequuntur duæ thermometrorum emetidationes, quarum prior, a *Tabarano* facta, eadem est, quam *Musschenbroeckius* in tubi forma fecit, ne hic a frigore caloreque mutaretur, altera, a *Galeatio* notata, a *Tabarano* facta, spectat descensum liquoris in vacuo, cujus causam *Galeatus* putat in defectu pressiois tubi per aera esse. Ea vero, quæ *Balbus* de quibusdam vitrorum fracturis proposuit, lectores in ipsis Commentariis vident, pariter ac illa, quæ *Laghius* in ampullis Bononiensibus fecit, experimenta, de quibus in compendio dicere non licet. Alia experimenta *Verattus* cum animalibus volatilis æque ac terrestris generis instituit, ut, quales in eorum, in vacuo mortuorum, pulmonibus mutationes fiant, inveniret. In omnibus tam leves fuerunt, ut, sive adhuc calentes, sive frige factos, in aquam immitteret, innarent. Tunc tandem fundum petierunt, ubi multas horas in vacuo reliquisset, quo omni aere exurgarentur. Neque aliter cedere experimenta vidit, cum recens natis facta, quorum pulmones, aquæ impositi, protinus fundum petierunt. Idem *Verattus* experimenta instituit, quibus ostenderet, cur in aere interclusa animantia moriantur, de quibus tamen ibi exponemus, ubi de Opusculis. *Laura Bassia* etiam experimenta fecit, per quæ cognosceret, siue perpetua quædam spatiorum & ponderum ratio in aeris compress-

Pag. 312 seq.

315 • 321.

321.

328.

334.

340.

347.

- pressionem, nec ne, invenitur, non esse, aut, si sit, cognosci per
 Pag. 353 experimenta non posse. Et si satis constabat, hydrargyri alti-
 tudines non in omnibus barometris easdem esse, tamen id
Balbus novis experimentis comprobavit, putavitque, causam
 in vi vitrorum repellente inveniri posse. Ex quo loqui osten-
 dit, aeris gravitatem ex altitudine hydrargyri aestimandam non
 esse, nisi si huic altitudini tantum addatur, quantum repellens
 vis detrahat; hanc vero non solum a latitudine, verum etiam
 longitudine, pendere; neque in orani vitro eandem esse, mu-
 tarique per frigus atque calorem, pariter ac per puritatem,
 impuritatemque vitri, atque hydrargyri, de qua multa *Balbus*
 361. proposuit. Finem huic *Parti* Commentariorum faciunt Ob-
 servationes tres, quarum prima *Bowzii* hydrargyrum spectat,
 in aurum se insinuans, altera *Zanotti* lucem, tertia *Blancoui*
 de soni celeritate est, de eaque alio loco jam diximus. His
 367. *Brunelli* disquisitio subjecta est de qualitibus, quæ extra cor-
 pora diffunduntur, an tanto remissiores fiunt, quanto quadra-
 tum distantie sit majus. Ex Mechanicis pauca proferemus;
 373. de *Riccati* enim sermone, qui est de yirium compositione,
 377. 413. commodior erit dicendi locus ibi, ubi de *Opusculis*, & quæ
 de vi corporum viva non ab uno exposita, verum a multis, in
 variis Academicorum conventibus disputata, ex tempore pro-
 posita fuerunt, ea, vel propter varietatem ac multitudinem, lo-
 cum hic invenire commode non possunt. Debemus etiam
 413. 419. paucis tantum attingere ea, quæ de fluminum cataractis *Be-
 ctallius* disputavit. Visus autem est illi, contra quam recen-
 tiores putabant, neque alveus a summa cataracta ad originem
 fluminis, aut ad cataractam aliam superiorem, debere attolli,
 neque ibi alveo veteri occurrere, neque declivitates easdem,
 quas ante habuerit, sibi componere, neque omnino ad altitu-
 dinem tantam evehi, quantam nempe libri, ante aliquot annos
 419. Florentiæ editi, Autores postulant. Tandem indicata tantum
 inveniuntur, quæ *Vandellus* de cujusque diametri lentibus
 proposuit, una machina, eaque simplicissima, maximeque ex-
 pedita, conformandis, quæque de pulveris pyrii vi dixit, eam,
 ut aeri tribuatur, tamen etiam in sale nitri ejus causam quæ-
 rea-

endam esse. *Galatzi* & *Baldi* diligentia circa hydrargyrum in
 ubis suspensum occupata fuit, de quo cum *Corradus* experi-
 mento cognovisset, si, aere in tubum immisso, hydrargyrum
 descenderet, totum illud, quod hydrargyro, & tubo, & subiecto
 asculo, componitur, in illo descensu fieri levius, illi organon
 invenerunt, quo possent, aere subito extracto, in adfoeudente
 hydrargyro experimentum capere, quidque tura fiat, cognos-
 cere. Ex iis, quæ ad Geometricen spectant, non nisi unus
 est *Zanotti* de spatiis quibusdam hyperbolicis, qui inter opuscu-
 la exponendus erit. Nam obiter tantum indicatæ fuerunt, quas
icarsellius parabolæ, ab *Apollonio* descriptæ, proprietates aperuit,
 variter ac *Mattouccii* labores, qui omnes lineas invenire con-
 tituit, & invenit pulcherrimas, quibus triangulum quodvis bi-
 ariam secetur, atque *Casalii*, qui novas quasdam quadrilatero-
 rum proprietates invenit. Astronomica plura sunt. Primus lo-
 cus *Manfredii* observationi de Jovis & Martis conjunctione
 heliocentrica datus est, qua sic usus est, ut notissimam illam
 questionem: utrum planetæ se mutuo trahant, si posset, dis-
 olveret, & probabiliorẽ hanc de attractione hypothesis red-
 deret. Amplius de hac observatione, pariter ac de illa, quam
 fecit de Mercurio, solem trajiciente, & de Cometa anni 1737, de-
 que illis *Zanotti*, Cometam anni 1739 spectantibus, atque micrò-
 netrum ac terræ formam, commodior dicendi locus erit, ubi
 le Opusculis. *Manfredius* etiam de tempore solstitiorum de-
 liniendo sermonem habuit. Voluit autem, duo tempora no-
 anda esse, quibus vel ante, vel post, solstitium eandem ab æqua-
 tore distantiam sol habeat; iisdemque diebus tempus notan-
 dum, quo stella quæpiam meridianum circulum transeat, ut di-
 stantiæ scilicet temporariæ, quas stella eadem binis diebus a sole
 habuerit, & distantiarum differentia cognoscatur, simulque in-
 telligatur, quæ distantia sit media inter duas. Dubium non esse,
 quin, quo tempore solstitium fuerit, stella a sole distantiam
 temporariam habitura sit eam, quæ media inventa sit. Si igitur,
 cum solstitium prope fuerit, distantia temporariæ, quas stella
 singulis diebus a sole obtinuerit, observatæ habeantur, solsti-
 tium ipsum in id tempus incidisse intellectum iri, quo stellæ
 distantia media fuerit. Ultimus locus Meteorologicis datus est,

Pag. 429.

421.

422.

424.

425.

431.

432.

435.

441.

442 - 455.

437.

P p p p

inter

- inter quæ primo de turbine quodam agitur, qui A. 1729 Ferraricensem agrum, ultra Padym, male habuit. In sermone, quem *Manfredius* de hac re recitavit, rem ipsam primum, & rei genus, diligenter exposuit, tum vero quaesivit, quid huic turbine cum alio, a *Montanario* olim descripto, commune fuerit. Sunt vero hæc ejus naturæ, ut paucis perstringi commode non queant. Alter Commentarius de cœlesti quadam flamma est, *Æsii* A. 1743, 13 Cal. Febr. observata. Ab oriente *Æsii* zonulæ duæ visæ sunt, igneæ, subalbæ, nitidissimæ. Protensæ in longum inflectebant se sæpius, ac tandem in unam jungebantur. Flabat boreas, & is tamen fragor exaudiebatur, qui esse a vento non videbatur. Hoc lumen ad momenta aliquot constitit, sæpe varians. Terræ motus, quem metuebant incolæ, secutus non est.
459. Sequuntur *Bachetoni* de fulminibus quibusdam observationes, de quibus hoc unum monuisse sufficit, *Maffai* sententiæ favore. Neque dicemus amplius de globi cujusdam ignei trajectione, quem *Zanottus* A. 1745, 13 mensis Octobris, nocte vidit. Finem denique quatuor Commentarii de auroris borealibus faciunt, primus de aliquot ex illis, quæ A. 1730 observatæ fuerunt, qui *Zanottum* Autorem habet, alter *Veratti* de aurora boreali A. 1732, tertius *Zanotti* de aurora A. 1737, ultimus de quibusdam A. 1739 auroris borealibus. Ique ad *Olivam*, *Zanottum*, atque *Beccarium*, pertinet.
- 460 seq. 464.

JOSEPHI ROCCHI VULPII, E SOCIETATE JESU,
Epistolæ Tiburtinæ, carminibus conscriptæ, hexametris, elegiacis, hendecasyllabis, quæ antea sparse variis voluminibus legebantur. nunc primum collectæ, & in tres Libros tribus, cum animadversionibus ejusdem Autoris. Circa nemus, uvidique Tiburis ripas, operosa parvus carmina fingo. Horat. Carm. Lib. III Od. 2.

Brixiz, excudebat Joannes Maria Rizzarda, 1743, 4 maj.

Alph. 1 plag. 8. 1

Habuit Editor, cur, quæ sparsim edenda curarat *Cel. Poeta Vulpus*, sæpius ille a nobis collaudatus, colligeret, atque uni lectorum obtutui offerret; quandoquidem antiquum penitus nitorem spirant omnia. *Tribus autem Libris* Epistolæ illæ poeti-

comprehenduntur, quorum *primus* heroico versu scriptus, elegiaco *alter*, *tertius* Phalecio. Sub finem autem observationes convenientissimæ ac lectu dignissimæ adduntur. *Lib. I Ep.* dedicata est Eminentissimo ac vere glorioso Patri purpurato *Angelo Maria Quirino*, ac Venetiis A. 1736 libro inserta, cui titulus: *Raccolta di Opuscoli scientifici e filologici, Tomo decimoterczo. Ep. II Marco Fuscario*, Equiti, Senatori, & Historico Veneto, dicata est, ejusdem libelli *Tomo XVIII* jam A. 1738 inclusa. *Ep. III* iterum *Quirini* laudes canit, cum is A. 1737 e gravissimo morbo convalescisset. Eadem edita fuit Brixiz A. 1738 in fol. ac bis repetita in libro, cui titulus: *Corona di Componimenti poetici in Lode dell' Eminentiss. Signor Cardinale Angelo Maria Querini &c. raccolti da D. Angelo Zanardelli, Professore di Rettorica, tra gli Arcadi Filastro, &c.* sæpiusque seorsim. *Ep. IV* est ad Patrem purpuratum *Dominicum Passioneum*; *Ep. V* ad *Josephum Mariam Herculaneum*, antistitem in aula Romæ, cujus Carmina Patavii A. 1725, 8, in duo Libros distincta, edita sunt sub titulo: *Maria, Rime di Neralco, Pastore Arcade*. Priorem Librum in elegiacos versus Latinos transtulit Poeta Siculus. Uterque autem recusus est tum Brixiz, tum Romæ. Eminere inter illius Carmina dicitur opus dramaticum pastorale, cui titulus: *La Sulamite Bescareccia sagra di Neralco, Pastore Arcade*, quo Canticum Cantorum, poetico habitu vestitum, ad *Mariæ* in cælum assumptionem accommodavit, quodque Romæ prodiit A. 1732, 4, ac deinceps cum ceteris Carminibus in 8. *Epistola VI* est ad Comittem *Alphonsum Aldrighettum*, Patavinum Poetam, de *Alvari Cienfuegos* purpura Romana, quæ jam edita fuit Romæ A. 1721, cum Autor ad Rhetoricam in Romano Collegio docendam accederet. *Aldrighetti* Latinæ & Etruscæ Musæ specimen prodiit una cum Operum *Jo. Ant. Vulpi*, qui nostri frater est, *Tomo II*, Patavii A. 1735, 4. Alios fratres habuit Noster *Cajetanum*, Sacerdotem, & *Jo. Baptistam*, publicum Anatomies Prof. in Gymnasio Patavino. *Ep. VII* est ad *Jo. Bapt. Spinulam*, jam A. 1717 edita. Postrema est ad fratrem *Jo. Antonium*, antea Philosophiz, post Græcæ & Latinæ eloquentiæ, in Gymnasio Patavino Doctorem, Patavii ad calcem editionis secundæ Carminum *Jo.*

Ans. Fulpii, A. 1742, 8, editorum. Sed æcedimus ad *Librum II*,
 ejus *Epistola I* scripta fuit ad cœtum Academiæ Patavinæ, vulgo
 dictæ de *Ricovrasi*, invento venerabilis *Greg. Barbadiçi*, Patris
 purpurati & antistitis Patavini, integro atque incorrupto, post
 sepulcri annos ferme triginta, corpori plaudentem, A. 1725.
 Edita jam eadem est in libro, cui titulus: *Componimenti dell'*
Accademia de' Ricovrasi, per la Traslazione del Corpo del Ven.
Card. Gregorio Barbarigo &c. Patavii apud Cominum in fo-
 lio magnificentissimo. *Epist. II* est ad *Jo. Aloysium Mocen-*
igum, cum ex Romana Pontificia legatione ades *D. Marci* Pro-
 curator ingrederetur A. 1737; tunc & Venetiis edita in libro,
 cui titulus: *Raccolta di Componimenti poetici dedicata a sua*
Eccellenza il Signor Cavaliere Luigi Giovanni Mocenigo, &c.
da D. Pio. Francesco Zaghis, Abate e Procuratore Generale
de' Monaci Camaldolesi Urbani, in 4. *Epist. III* est ad *Nic. Mar.*
Antonellum in funere *Philippi*, fratris, Poetæ ac bellatoris eximii,
 edita Senæ Gallorum ac Roinæ in libro: *Raccolta di Componi-*
menti degli Accademici Immaturi della Pergola, A. 1735, 8.
Epist. IV est ad *Bened. Camposampicrum*, Patavinum Pheologum,
 post annos multos ex urbe patriam revertentem A. 1741, quo &
 Patavii in 8 edita; *Epist. V* ad *Carolum Mandatum*, S. J.
 omnes animi motus ad vivum elegis Latinis exprimentem;
Epist. VI ad *Julium Amalitanum*, inter grata Calabriz suæ
 rura degentem; *Epist. VII* ex persona *S. Aloysii Gonzaga* ad
Claud. Aquavivam. In *Epist. VIII* inducitur profanus amor,
 qui a *S. Jo. Franc. Regis*, Soc. Jesu, castris exutus, frustra
 illi insidias molitur, ad *Franc. Grimaldum*, Soc. Jesu; Poetam
 eximium. *Epist. VIII* est ad *Franc. Mar. Lactantium de*
Arianorum veterum monumentis egregio meritum; *Epist. IX*
 ad *Josep. Alex. Furiatum*; *Epist. XI* tandem ad *Jo. Bapt.*
Rospigliosum Borromeum rusticantem. *Tertii Libri Carmina*
 in laudem *Ang. Mar. Quirini* plurima scripta, eademque sunt
 breviora, Britiæ potissimum singulatio edita. Numero au-
 tem sunt viginti, varias materias complexa. Ubicumque re-
 peritur laudabilis veterum Poetarum imitatio, e. g. *Lib. II*
Epist. De illa Virg. Æn. VI in sua sic exprimuntur:

Val-

Vallimur? Et somni praefecto porta Elephanio

Candens, nos viriis ludit imaginibus.

At, facilis veris qua redditur exitus umbris,

Cornica, de Venetis gaudia portat aquis?

Alia loca singulis propemodum in paginis liculentissimarum
hujus carminum editionis occurrunt, quae tacemus. Sub
finem adduntur Carmina quaedam, meritis *Fulpii* nostri lau-
des quae filius decantant, atque adeo nobis, rem eandem actu-
is, ferias dedere.

*Nachricht von denen in der Hochgräflich-Zalusischen Bi-
bliothek sich befindenden raren Pohlischen Büchern, &c.*

hoc est;

*RELATIO DE RARIORIBUS LIBRIS PO-
lonicis, qui in Celsissimi Comitis Zaluski Bibliotheca re-
periuntur, composita & edita a JO. DAN.*

JANOZKI.

Dresdae, apud Ge. Cour. Waltherum, Bibliopolam Regis au-
licam, 1747, 8.

Plag. 103.

Laude omnino dignissimum est Clariss. Autoris institutum, &
Bibliothecam summi literarum in Poloniae Mecenatis de-
ebrandi, & merita civium suorum in eruditionem magis ma-
gisque conspicua reddendi. Majora sunt eadem, quam huc
usque non pauci putarunt; opinionibus vero ansam dedit li-
brorum Polonicorum, qui hanc numero multi sunt, insignis
maxime raritas. Pauci sunt, horum ignorantem eluctati,
qui justum illius vasti satis regni colonis pretium statuere di-
licerunt. Quos inter praecipue *Frid. Ott. Menckenium*, no-
trorum laborum socium, laudat *Janozki*. Causae autem
aristae partim internae sunt, partim externae, quas omnes
accuratius idem ac liberius exponit. Sed tanto major habenda
est gratia, tum Celsissimis Viris, qui talibus libris instru-
tissimam Bibliothecam aperverunt, tum Editori, thesauros
illius qui publice aperiendo duxit. Quinquaginta sunt,
cum Autoribus percententur, libri rariotes. Nimirum Pag. 8.

P P P P 3

- eo spectant Index librorum prohibitorum, Cracoviz A. 1617, 12, editus; *Joannis Crassini* Polonia, Bononiz, 1574; Speculum hæreticorum fratris *Ambrosii Catharini Politi*, Cracoviz, 1540; Apologia, diluens nugas *Erasmi* in sacras religiones, Cracoviz, 1540; Christiana de fide & Sacramentis contra Hæreticorum id temporis errores explanatio, Cracoviz, 1545. Est iste libri, eodem anno Romæ publicati, & hic repetiti, titulus. Repetendum curavit *Jo. Dantiscus*, Ermelandicus antistes, qui nomen a patria fuit adeptus, suamque ipsius vitam carmine scripsit, a Consule Dantiscano ibidem A. 1693 editam. Enchiridium impedimentorum, quæ juxta Canonicas constitutiones in matrimoniis contingunt, Autore *Greg. de Sbamotuli*, Cracoviz, 1529; Farraginis actionum Juris Civ. & prov. Saxon. Libri VII, per *Jo. Ceruum*, Cracoviz, 1542; Fasti Radiviliani, Vilnæ, 1653; de rebus gestis *Stephani I*, R. P. 1582; Catalogus Ducum atque Regum Polonorum, Autore *Theod. Zawacki*, Cracoviz, 1609; Polonica, *Jac. Zabarella* Autore, Patavii, 1650; Postulata ordinis ecclesiastici univervi in R. P. Pofn. 1585; Expositio missæ *Hugonis*, Cardinalis, Cracoviz, 1584; Commune incliti Poloniz regni privilegium constitutionum & indultum, 1506; cujus *Laski* Autor est, quem & Epistolæ celebrem reddiderunt, de quibus singulatim aliquando se acturum promisit *Janozkius*; Statuta ac privilegia regni Poloniz omnia, 1553, quorum *Przyhus* (*Przyhuski*) Autor fuit, insignis Poeta Græcus; *Icones* & miracula Sanctorum Poloniz, 1605; Clypeus Serenissimi *Joannis III*, *Brigæ*, 1717; Missale diocesis Plocensis, Cracoviz, 1520; Horarum Canonicarum liber, Cracoviz, 1528; Missale ecclesiæ & provinciz Gnezneniz, Moguntiz, 1555; Speculum Saxonum, Cracoviz, 1535, qua occasione Germanorum in Polonos merita laudantur atque exponuntur; Speculum Saxonum, Samolci, 1602; Statuta *Sigismundi I*, Samolci, 1602; Augustissimus Hymennus inter *Frid. Augustum* & *Mariam Josepham*, Archiducem, Dresdæ, 1720, cujus Autor erat insignis Poeta *Anton. Leczia Pominski*, Palatinus Pofnensis. Inseruit illum etiam *Jo. Maxim. Krolkiewicz* Operibus heroicis illustrissimi *Pominski*, sub nomine

ine Equitis Poloni, sparsim editis, quæ opera, in ipsa Polonia riora, *Janozki* noster in Epistolis suis criticis n. 86 descri- it. Societas S. *Annae*, Samolci, 1599; Manipulus Orationum, erudit. viris Polonicæ nationis diversis temporibus & casionibus scriptarum, Romæ, 1639, 4, cujus editor erat agnus ipse Orator *Andreas Trzebicki*; *Simonis Starovol-* Breviarium Juris Pontificii, 1653; Russia, florida rosæ & iis, per *Sim. Okolski*, 1646; Viri illustres civitatis Leopo- ensis, per *Barth. Zimorowicz*, 1671; duæ Epistolæ, altera *Josphi Lipomani*, Episcopi Veronæ, Rom. Pont. in Polonia gati ad illustriss. Principem *Nic. Radivilium*, Pal. Vilnen- m, &c. altera vero ejusdem illustriss. D. *Radivilli* ad Epi- opum & Legatum illum, Regiomonti, 1556, 4; Episto- lectu dignissimæ, quibus dulcia verba res involvunt acerbæ, uriora sacra tuente *Radivilio*. *Petrus Paulus Vergerius* Pra- tionem illis adversus *Lipomanum* præfixit, & appendicis lo- o nonnulla subjunxit, quæ inter & Epistolæ & Carmina quæ- am, quibus Historia sacra illustratur. Exstant interpretationes larum Epistolarum Polonica, Gallica, Italica, Germanica. Ge- ealogia & successio *Martini Lutheri*, Quinti. Evangelistæ & atris, Qui genuit Hos Tot Evangelicos Filios & Familias, in rbe Christiano, Ecclesie Dei, & Sibi mutuo Rebellantes, 561, 4. Est acerba Satira, & infinitis mendaciis referta. onclusiones theologice, propositæ a *Bl. Hoitio*, Palat. ofin. 1621; Orbis Polonus, Cracoviæ, *Tom. I* 1641, *Tom. II* 643, *Tom. III* 1645; Epitome Conciliorum, Romæ, 1653; itæ Antistitum Cracoviensium, per *Simonem Starovolscium*, Cracoviæ, 1655; Vineæ Christi, sive Jura & Privilegia, anti- quitus Gora, nunc vero Neojerusalymitana, Varsoviæ, 1680; *Sebastiani Submirrensis* Acerni: Victoria Deorum. In qua con- inetur veri Herois educatio:

Naseni Sulmo patria est, Submircia nobis:

Neque Postasri, Nase Porta fuit. in 8.

Autor est *Sebastian. Fabian. Klonowicz*. Carmen ipsum he- eum est simul rarissimum, & præter stilum paulo teneriorem, elegantissimum. Cæptum est, quo tempore cum Russis bellum gessit

Pag. 51.

53.

57.

59.

61.

62.

64.

65.

67.

68.

72.

79.

80.

81.

83. *gestit Stephanus, ac non nisi decem annis confectum, editum denique circa annum 1600. Josaphatidos, sive de nece Josaphat Knucewicz, Archiepiscopi Polocen.; Ritus Græci, pro*
 84. *Unione & S. Sede Apostolica Rom.; Viresci a Schismaticis casti Libri tres. Autor non est, in titulo qui nominatur, Josaph. Isakowicz, sed Nic. Knitic, Societ. Jesu, quod Phil. A. Legambe in Bibliotheca Scriptorum Soc. Jesu pag. 33 observat. Ipsum autem illud Carmen heroicum sublime & magnificentum A. 1628, 8, est editum. Radivilias, sive de Vita Nic. Radivilii &c. Libri quatuor Joannis Raduani Lit. &c. Vilnæ 1588, 4. Carmen heroum infirmitum, verbis tamen bene virtilis; Carolomachia &c. Autore Christoph. Zawisza, Vilnæ 1606, 4. Carmen itidem heroum sublimis Autoris sublimis atque elegantissimum; A. Vincentii Ubrycis Sobiesciades, seu de laudibus Joannis Magni, Poloniarum Regis invictissimi, 88. Carminum Libri quinque, Venetiis, 1676, 4, omnibus 92. numeris absolutum Carmen heroum; Stanislat Rescii Epistolarum Liber unus, Neapoli, 1594, 8. Edidit eas numero LXVI Jo. Franc. Lombardus, Canonicus Neapolitanus. Nominatas hic pariter invenimus personas, quibus missæ fuerunt Epistolæ, vel ab argumentorum pondus maximi faciendæ. Stanislat Rescii Epistolarum Pars posterior, Neapoli, 1598, 8. Hunc & Tomum Jo. Bapt. Porta vulgavit priore adhuc rariorem, & 42 epistolas complexum. In Bibliotheca Zaluskiana pariter non paucæ illius arcanæ, 94. nondum editæ, habentur. Vita Episcorum Polnaniensium, 191. Brunsbergæ, 1604; Vita Archiepiscoporum Haliciensium, Leopoli, 1628; Aquila Polono-Benedictina, Cracoviz, 1663; Tinecia, seu Historia Monasterii Tineccensis, 106. Cracoviz, 1668, 4; Miechovia, sive Promtuarum Antiquitatum Monasterii Miechoviensis, Cracoviz, 1634; & Monotessaron Evangelicum, seu cateua aurea ex quatuor Evangelistis. Longum esset, fufius vel dignissima notatu quælibet 107. prosequi; præstat igitur, hæc vestiganda lectoribus relinquere, quam non plene, ut mereatur, explicare. Ut hoc selectio- 100. rum narrationum genere mereri de elegantioribus literis pergat ornatissimus Janozkius, vehementer optamus.*

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXLVIII.

ANCTI ANTONINI, ARCHIEPISCOPI
Lorentini, Ordinis Prædicatorum, Opera omnia, ad auto-
ræphorum fidem nunc primum exacta, vita illius, variis
dissertationibus & annotationibus, aucta, cura & studio
F. THOMÆ Mariæ MAMACHI & DIO-
NYSII REMEDELLI, Ordinis ejusdem
Theologorum.

Tomi I Pars I & II.

Lorentiæ, ex typographio Petri Cajetani Viviani, 1741 &
1742, fol.

Alph. 8 plag. 5.

Post editiones sæpius iteratas Operum Antonini, quam in
præsentia indicamus, ad Codices MStos multa industria
& studio castigata prodit. Quam sanctum fuerit, & adhuc sit,
omnes Antonini in ecclesia Pontificia, quantique scripta ejus
ut æstimata, ex illorum sæpius repetitis editionibus abunde
apparet, quarum ad præsentem XX numerantur. Seculo XV
ovem omnino in Italia prodierunt, quarum prima lucem ad-
duxit Venetiis A. 1474-1479. forma maxima, charta, uti ap-
pellant, imperiali, IV fatis spissis Voluminibus, caractere
titido, in Gothicum aliquantulum vergente, quam ceteris an-

Q9 99

tiquis omnibus anteferendam esse, judicat eruditiss. *Mamaabus*. Huic excudendæ operam suam accommodavit *Antonius Coburgensis*, Norimbergensis. Totidem editiones Seculo XVI diversis in locis Italiz & Galliz sunt procuratæ, ex quibus illam, quam *Joannes Venetis* A. 1582 *Voluminibus IV* in 4 dederunt, a characterum elegantia & annotationibus, quas adjecit *Ludovicus Rubens*, Venetus, Ordinis Prædicatorum Theologus, commendat *Mamaabus*. Quæ currenre Seculo XVII fuerit descripta formis, memoratur nulla. Hoc ipsum, quod vivimus, sæculum duas, eademque luculentas & splendidas, vidit editiones, quarum prior debetur curæ *Joannis Bragadini*, Episcopi Veronensis, qui cum animadverteret, illis, quibus provincia docendi regendique populi Christiani commissa, opus esse fido aliquo duce, quo in formandis moribus & disciplina administranda uterentur, præter hunc *Antoninum* nemo alius aptior ipsi est visus. Cujus Opera cum non nisi difficulter haberi possent, & quæ profutabant, editiones multis mendis deturpatæ essent, hoc dedit negotiû *Petro & Hieronymo Ballerinis*, Presbyteris Veronensibus, viris doctis, & scriptor um fama clarissimis, ut, qui adhuc irrepserant, errores tollerent, & annotationes aliquas adjicerent. Urgente igitur opus hoc Præsule ante laudato, eodemque sumtus suppeditante, *Antonini* scripta elegantî charta & luculento caractere inde ab A. 1740 *Voluminibus IV* fol. Veronæ excudi sunt cœpta, quorum initium factum a *Tom. II*. Qui superest *Tomus I*, cui vita *Antonini* præmittetur, forte etiam jamdum carceribus exit. Illa posterior est hæc nostrâ editio, cujus *primum Volumen* descripturi sumus. Hujus editor est vir doctissimus, *Thomas Maria Mamaabus*, Ordini Prædicatorum adscriptus, sodalis fratrum religiosorum in Collegio S. *Mariae*, consilio *Antonini*, munificentiâ *Cosmi Medicis*, Florentiæ excitato. Pietatis igitur suæ esse existimavit, ut, quicquid ad gloriam & existimationem antistitis sui facere poterat, moliretur. Juvenis igitur adhuc de Operibus *Antonini* repetendis consilium cepit, quod cum aliis innotesceret, auctores suosque ipsi existiterunt, ut inceptum opus, quam primum fieri posset, aggrediretur. Nec rationes deerant, quare

mare tam ardentibus votis ipsum expugnare contenderint. Ite quid enim dicamus de doctrina, quæ ipsi non vulgaribus, sed subsidia illi in promptu fuerunt, quibus adjunctus, feliciter longe, quam alii, *Antonino* operam ferre, eundemque ornare, potuit. Asservantur Florentiæ ipsa hujus *ἀντίγραφα*: Hæc igitur eruere, cumque diversis editionibus confligere, instituit; uo facto, innumeros errores in his deprehendit. Eninvero, cum, longius tempus huic rei impendendam esse, facile prospiceret animo, socium laboris sibi adseivit ejusdem Collegii membrum, *Dionysium Remedellum*, qui *ἀντίγραφα* cum ditis exemplis diligenter contulit, & quicquid in libris, typis scriptis, peccatum erat, emendavit, & ad priscam veranque editionem studiosè reduxit, ordinem etiam, quem subinde arbitratum animadvertit, mutavit. Qui dum in molesto conserendi labore occuparetur; Noster annotationes consignare cepit, loca, quæ aliunde petita erant, sive Autoris nomen additum, sive omissum esset, incredibili studio investigavit & adiecit, quæ doctrinam Christianam moralem & regionis dogmata spectant, sicubi explicatione quadam egere videbantur, illustravit, in quibus observationibus prolixior est in prioribus, quam in posterioribus, cum, qui editionem hanc cupere efflagitabant, tempus ipsi non-concederent. Quæ ad uberiorem multarum rerum discussionem faciunt, illa in peculiare volumen sub nomine *Apparatus*, toti Operi præmittendum, ejicere est animus.

Hanc brevem operæ suæ rationem in Præfatione *Voluminis I* declaravit Rever. Editor. Nuncupavit illud *Anna Maria Ludovicæ*, domo Medicea oriundæ Principi, Electori Palatino connubiis cedere quondam junctæ, cui id deberi sibi persuadebat, tum quod *Cosmus Medicus Antoninum*, dum viveret, maximi seminar fecerit, tum quod is Collegium, in quo vitam agunt præstantissimus *Mamachus & Remedellus*, ex imis fundamentis crederit, ornarit, ditaritque, tum quod Pontifices, e Medicea domo orti, *Antoninum* in Sanctorum ordinem evehere satulerint, quod, cum morte impediti perficere non potuerint, affectui dedit *Hadrianus VI.* Pars I. *Summa moralis*, quæ hoc

Pag. 1398.
695 - 716.

95.

cibo terrenæ substantiæ, in quantum potest, gregem sibi commissum. De igne, qui dicitur, purgatorio, illius natura & eonditione, copiose disserit. *Trajani* animam orationibus *Gregorii Magni* inferis eductam fuisse, credunt nonnulli post *Jo. Damascenum*, quod quidem, si ita se habeat, factum esse judicat *Antoninus*, quoniam inferorum cruciatus non finaliter ipsi sint destinati, & hinc per speciale aliquod privilegium ultra legem communem liberatum esse. Quas adjecit annotationes Doctiss. *Mamachus*, illæ respiciunt non solum lectionem, ut, collatis editionibus ac Codicibus MStis, ostendat, quæ sit vera, sed etiam Scriptores indicat, ex quibus Autor sua depromsit, aliis ejusdem argumenti locis ex diversis scriptoribus adductis. Quæ *Antoninus* brevibus est complexus, illa subinde fusius explicat, aliquando etiam controversias, quæ ecclesiæ Protestanti cum Romana intercedunt, attingit & discutere allaborat. In omnibus illis doctrinam suam, judicium, & lectionem, etiam recentiorum scriptorum, satis probat. Index copiosus in utramque illam Partem est adjectus.

M. GOTTLIEB WERNSDORFII, FACULTATIS Philosophicæ in Academia Wittenbergensi Assessoris, de Republica Galatarum liber singularis, in quo cum gentis origo, status regiminis, mores, & res gestæ, fide scriptorum & numismatum antiquorum exponuntur, tum Galatiæ regio describitur, adjecta ejusdem tabula geographica, cum Indice locupletissimo.

Norimbergæ, sumptibus Jo. Jac. Cremeri, 1743, 4.

Alph. 2 plag. 2.

Quo obscurior est tum totius Asiæ minoris, tum maxime Galatiæ, historia, defectu monumentorum; eo magis probandum est Clariss. *Wernsdorfii*, nunc Professoris linguarum sacrarum in Athenæo Gedanensi, consilium, quo eam historiæ partem illustravit, in qua ante eum non satis felici, ut ipse putat, conatu occupatus fuerat *C. G. Hoffmannus*. scripta de Galatia antiqua
Dissert.

Dissertatione. Nec solum explevit desiderium eruditorum Clariss. Autor hoc libro de republica Galatarum edito, sed spem etiam fecit in Præfatione, antiqua regna Bithyniæ, Lydiæ, Ponti, Cappadociæ, ceteraque, cum tempore describendi. Præsens liber multo cum labore, neque infelici successu, elaboratus est. Complectitur enim omnia, quæcunque in vetustis monumentis, beneficio temporum conservatis, de gentis Galaticæ origine, rebusque gestis ac fatiis, sparsim reperiuntur; ubique adducuntur sollicitè ad probandas narrationes scriptorum loca, quorum fide quælibet narratio stat, eaque vel transcribuntur integra, vel indicantur; neque tamen conscribuntur solum, sed cum iudicio critico examinantur, ut tandem commemoratio eliciatur, quæ ad verisimilitudinem maxime accedat. Insperguntur quandoque observationes philologicæ & criticæ non inutiles. Stilo utitur Autor perspicuo, fluido, & ad tradendas historias aptissimo, interdum faceto, & ob insperfa passim Poetarum veterum dicta jucundo. Ornatur liber non modo nova tabula Galatiæ geographica, sed etiam numis quibusdam in æs incisus, aliisque figuris, artificum manu venuste sculptis.

In Præfatione Clariss. Autor utilitatem hujus historiæ commendat, atque occasionem, qua ad eam scribendam fuerit excitatus, indicat, itemque subsidia, quæ acceperit ab amicis, præcipue a Ven. *Pellouterio*, gratus prædicat. Liber ipse in sex Capita dispescitur. Primum agit de expeditione Galatarum in Græciam & Asiam; cujus initio nominantur Auctores vetusti, qui ex instituto de hac gente scripserint, nunc omnes deperditi. Deinde describuntur expeditiones ejus in Græciam, nempe prima duce *Cambaula*, in Thraciam, altera *Brenno* & *Belgio* ducibus, in Macedoniam, cujus rex *Ptolemæus Ceraunus* acie victus interficiebatur, tertia tandem *Brenno* duce, cum ingenti hominum multitudine, a qua *Sosthenes*, Macedoniæ rex, profligabatur, Thessalia diripiebatur, tandemque irrumpebatur in Græciam. Græci, duce *Callippo* Atheniensi, se objiciebant ad Thermopylas, prælioque commisso barbaros vincebant. *Brennus*, diviso exercitu, partem in Ætolorum fines mittit, partem ipse ducit, incautus Græcis ver-

Pag. 5.

8.

9.

12.

ba

ba dat, transensoque monte in Græciam penetrat, ac recta
 contendit Delphos ad dives templum expilandum. Sed, præ-
 lio facto, Dîsque pro templi religione una militantibus, bar-
 bari ad internecionem delentur, partim armis Græcorum,
 partim grandine ac frigore, partim, si credere lubet, prodi-
 giis infestis. Templum autem ipsum captum & expilatum
 non est, licet id nonnulli veterum perhibere videantur. Utut
 autem Græci omnes Gallos ad Delphos interiisse scribant; ta-
 men superfluere duo eorum exercitus, quorum alter sub *Leon-
 nario* & *Lutario* ante irruptionem in Græciam a *Egypto* se-
 cesserat, alter sub *Camontorio* e strage Delphica viderat.
 Prior ille, in Thraciam progressus, bellum cum *Antigono* *Gon-
 nata*, infausto eventu, gessit, tandemque ad oram maris Asiæ
 oppositam confedit, quærens transitum. *Lutarius*, qui Cher-
 sonesum tenebat, quinque navigiis raptis, suas copias pri-
 mus trajicit; *Leonarius*, rogatu *Nicomedis*, Bithyniæ regis,
 qui Gallorum opera uti volebat in bello cum fratre suo *Zi-
 pata*, a Byzantinis cum suis militibus per Bosporum pariter
 transvehitur. *Camontorius* in Thracia remanet, sedem re-
 gni Tyli exstruit, tributa a Byzantinis, & vestigal a navibus,
 per Bosporum navigantibus, exigit. Substitit hoc regnum
 Gallothræcum usque ad ætatem *Antiochi M.* quo eversum
 fuit a Thracibus, tamen reliquiis Gallorum inter Thracas
 passim remanentibus. Florente adhuc regno, dederunt auxi-
 lia *Antigono Gonata*, simulque ejus hosti, *Pyrrho Epirote*;
 post ipsi etiam bellum gesserunt cum hoc *Antigono*, sed fune-
 stissimo eventu. Et ab his tertia Gallorum colonia in
 Asiam transit, accita ab *Attalo Pergameno*, auxilijs eorum
 contra *Achaum* usuro. Ea confedit ad Hellepontum in
 Troade, & haud ita multo post ab Alexandrensibus & Prussia
 claudo fere deleta est. Priores autem coloniz, quæ sub *Lu-
 tario* & *Leonario* transierant, initio per totam vagabantur
 Asiam, nulla certa sede, & ab omnibus gentibus stipendia exi-
 gebant. Juvabant *Nicomedem* adversus *Zipatam*; vinceban-
 tur ab *Antiocho Sotore*: pars eorum militabat ære *Ptolemai
 Philadelphi*, a quo in Ægyptum deducti, & mox ob rebellio-
 nem

nem excisi fuere; pars zere *Antiochi Hieractis*, cum quo *Seleucus Callinicum* vincebat; victores aggrediebatur *Attalus Pergamenus*, fufosque Gallos cogebat, relicta vagandi & latrocinandi confuetudine, intra terminos fuz regionis fe continere. Tum igitur, nec prius, Galli occuparunt illam regionem, quæ ipforum nomine Galatia nuncupata fuit. Sic cum Autor expoſuiſſet adventum Galatarum in Afiam, *Capite ſecondo* inquiri, unde advenerint, & *origines gentis* indagat. Præmonet, eos, qui expeditionem tertiam in Græciam ſulcere, ex tota natione Gallica fuiſſe collectos, bello in conciliis publicis decreto. A Græcis ſcriptoribus *Celtae*, & Latinis *Galli*, vocantur. At, Celtarum nomine, notum eſt, olim dictos fuiſſe omnes populos, qui Romanis trans Alpes, Græcis trans Dardaniam verſus Occidentem & Septentrionem, incolabant, ſive quod omnes illi, qui Hispaniam, Franciam, Germaniam, Illiricum, tenebant, vere Celtæ eſſent & communis originis, ſive per inſcitiam & confuſionem, quemadmodum hodieque a Turcis omnes Europæi appellantur Franci. Galatæ vero veri nominis Celtæ fuere, quia ſemet ipſi in Aſia ita nominarunt, nempe Gallos, Celtas, & Galatas, quæ nomina non niſi dialecto differunt. Veri autem Galli, ſeu Celtæ, merito ſic appellati, olim habitarunt non ſolum in Francia inter Garumnam & Sequanam fluvios, ſed etiam in Italia ſuperiore, quorſum, regnante Romæ *Tarquinio Superbo*, duce *Belloveſe*, coloniam duxerant, Italix nomen Gallix Ciſalpinæ daturam; ſed etiam in Germania, ubi colonia Tectofagum & Bojorum fuerat a *Sigoveſe* fundata; ac tandem in Pannonia inter Alpes, Danubium, & Thraciam, quorſum effuderant ſe, teſte *Juſtino*, ex Italia. Celtæ Pannonici in tres dividebantur gentes, Scordifcos, Bojos, & Taurifcos. Scordifci, quorum nomen recentius eſt expeditione Delphica, circa Savum ſedebant; Boji juxta Dravum; Taurifci, ſeu Troi, inter utroſque medii. De his gentibus Pannonia a *Plutarcho* & aliis vocatur inferior Galatia; iique fuere illi Celtæ, qui legationem ad *Alexandrum M.* miſiſſe leguntur. Quæritur nunc, ex quanam colonia Gallica Gallogræci prodierint, ex Francia

- Pag. 85. propria, an Italia, Germania, an Pannonia. *Strabo* ignorare se fatetur. *Hieronymus*, non Gallogræcos ex Europa, sed contra a Gallogræcis Asiaticis Gallos Europæos, oriundos fuisse, putat, quem merito Autor confutat. *Callimachus*, *Pausanias*, *Diodorus Siculus*, eos ab ultimo oceano fabulose deducunt; alii, maxime recentiores, ex Francia propria; alii ex Germanica colonia; alii ex Italia, quas conjecturas omnes Clariss. Autor solide removet. Ipse Gallogræcos non aliunde, quam e Pannonia, seu Illyrico, exiisse arbitratur, idque testimoniis *Trogii*, *Iustini*, & *Appiani*, confirmat, & ipso veluti itinerario Gallorum, in Græciam proficiscentium, itemque eo, quod plerique e Delphica clade superstites in Illyricum, tanquam patrium solum, recessisse dicuntur, aliisque argumentis. Denique animadvertit, Galatas Afiz in tres populos fuisse divisos, Tolistobojos, Tectosagas, & Trocmos, atque totidem gentes Celticas in Pannonia commemorari; hasque cum illis easdem prorsus esse credit. Tectosagas in Pannonia habitasse, & expeditioni Delphicæ interfuisse, *Iustinus* memoriz prodidit; hosque ipsos esse Scordiscos, Autor sat verisimilibus rationibus probat; nempe antiquum gentis nomen esse *Tectosaga*, quod ipse deducit a *dichte*, *densus*, & *saga*, *sagum bellicum*, recentius esse *Scordiscorum*, quod ex urbe Scordra Pannoniz natum putat. Altera gens Galatica Tolistobojorum manifeste prodit Bojorum, alterius gentis Pannonicæ, nomen. Autor conjicit appellatos eos *the listed Boji*, seu *the listes Boji*, Bojos conscriptos, seu in catalogum militarem adscriptos, quia non omnes Boji, multis quippe in Pannonia remanentibus, sed nonnulli tantum, suasu *Brenni*, expeditioni Græcæ & militiz nomen dederint. Tandem ex mente Autoris *Trocmi* Galatici iidem sunt, qui Taurici Pannoniz. Docet enim, Tauriscorum nomen non gentile esse, sed appellativum, ac quoslibet montium incolas (a *Taut*, *mons*,) significare; verum gentis nomen fuisse *Tros*, unde factum fuerit *Troicus*, *Trocmus*, & *Trocmenus*. Itaque tres Galaticæ populos, Tectosagas, Tolistobojos, Trocmos, esse prorsus eosdem cum Pannonicis Celtis, nempe Scordiscis, Bojis, & Trois, seu
- Taur-

Taurificis. Postea Autor multis docet, *Brennum*, expeditionis Delphicæ autorem ac ducem, vere fuisse patria Pannonium. *Capite tertio* chronologico Autor id agit, ut singulis rebus, *Capite primo* commemoratis, verum annum assignet. Secundam Gallorum expeditionem, quando duce *Belgio Ptolemeus Teraunus* profligatus & confossus est, refert ad annum IV Olymp. CXXIV, seu 280 A. C. N. Tertiam expeditionem Delphicam sub *Brenno* refert ad II Olymp. CXXV, seu 278 A. C. In Asiam vero transiisse Gallos anno III Olymp. ejusdem, seu 277 A. C. N. ac tandem post cladem ab *Attalo* acceptam Galatiæ regionem stabili possessione occupasse anno II Olymp. CXXXV, seu 238 A. C. N. *Capite quarto* Autor commemorat res gestas Gallogræcorum, inde ab eo tempore, quo Galatiam quiete incolere cœpere ab *Attalo* compulsi, usque ad tempora *Augusti* Cæs. qui Galatiam in provincie formam redegit. Memorat, Galatas omnibus interfuisse Asiæ negotiis, nec facile ullum fuisse ea omni ætate bellum gestum sine mercenaria Gallorum manu. Sed, omnia ista reperere, angustia nostrarum paginarum haud permittit. Nonnulla tamen, quæ præ cæteris memoria digna videntur, inde lecerpta dabimus. Disputat Autor de prælio Gallorum, cum iudæis in Babylonia commisso, quod 2 *Maccab. VIII, 29*, memoratur, idque contendit esse illud, quo *Antiochus M. Molo-* *tem* rebellem in Babylonia vicit anno 219 A. C. N. In bello *Antiochi M.* cum Romanis Galli a partibus regis steterant, eoque virtute *Scipionum* debellato, ipsi a *Cn. Manlio* Cos. bello retabantur. Tolistoboji editissimum montem Olympum occupant, natura locorum confisi; sed Consul, fugatis prominatoribus, ipsa eorum castra expugnabat, magnamque edebat stragem. Tectolagæ in monte Magaba confederant, sed anni opinione citius a Romanis vincebantur anno 189 A. C. N. Victi Galli pacem impetrabant lenissimis conditionibus, ut pacem servarent cum vicinis, agrorumque suorum terminis e continerent, servata *autonomia* sine tributo. *Manlius* de Gallis triumphum egit, quamvis id neget *Florus*. In bellis *Mithridaticis* Galatiæ Romanorum castra secuti erant, ideoque præ-

Pag. 117.

122.

125.

129.

132.

138.

145.

165.

167. *mis consequentur a Pompejo imperatore, & Dejotarus tetrarcha regium titulum cum Armenia minore. In bello civili primo Galli auxilia dederant Cn. Pompejo, victique a Cesare, graviter multabantur, Dejotaro quoque Armenia ademta, & pecunia imperata. Is tetrarcha tum hospiti suo Casari infidias struxisse accusabatur a Casore, nepote suo, sed oratione*
173. *Ciceronis, quæ exstat, defensus, crimine liberabatur. Casare post interfecto, Dejotarus rex amissa recuperabat armis, æ postea percussoribus ejus Bruto Cassioque auxilia mittebat, duce Amynta, scriba suo. Hic statim post prælium Philippeense descedebat ad triumviros, ideoque Pisidiz regnum cum quadam tetrarchia Galatiz, præmium perfidiz, adipiscebatur; Casori autem aliz tetrarchiz avi in Galatia dabantur. Idem Amyntas Sextum Pompejum, Antonii hostem, cepit vivum, ac tradidit. Idem in bello civili ultimo auxilia mittebat Antonio ad Actium, sed ante pugnam deficiebat ad Augustum, cumque non exiguum pondus victoriz addidisse videretur, pacate regiones suas beneficio Augusti retinebat, simulque Ciliciam impetrabat, ita ut latissime dominaretur per totam Asiz ceterioris mediterraneam partem. Is Amyntas tandem anno 26*
182. *A. C. N. infidiis Isaurorum sublatus, interiit. Regnum ejus Augustus provinciam fecit, primusque Galatiam pro Prætoris administravit M. Lollius. Capite quinto geographico Clariss. Wernsdorffius describit situm, fines, amplitudinem, urbes fluviosque Galatiz. Cum Galli primum transfretassent in*
184. *Asiam, habitabant ad mare Egeum, totamque Asiam latrocinando, & tributa exigendo, pererrabant. Post occupabant mediterraneam illam regionem, quæ inter Sangarium & Halym fluvium interjacet, atque olim ad Phrygiam magnam pertinuerat, complexa circiter 30 millaria Germanica latitudinis, totidemque longitudinis; cujus limites ab omni parte, quoad fieri potuit, designantur, urbibus terminalibus nominatis. Huc facit mappa geographica prorsus nova, quam Autor, multo studio adornatam, suaque delineatam manu, eleganter in æs incidi curavit. Ea continet non Galatiam modo, sed vici-*

vicinas quoque provincias, ac totam fere Asiam cis Taurum; exhibet terminos cujuslibet regionis non solum antiquos, sed etiam quales diceceson ecclesiasticarum sub Imperatorum Christianis fuere; metropoles signo proprio distinguuntur; urbes Episcopales crucis signo notantur; oppida & loca, quorum situs sat certus est, circello figuntur; incertorum nudum tribitur nomen; &, ne quid ornamenti deesset, coloribus venuste inductis provincie pinguntur, & in margine gradus longitudinis ac latitudinis ope recentissimarum observationum astronomicarum adscribuntur. Galatia dividebatur in partes tres, quarum unam Cappadociae & Ponto confinem incoebant Troemi, eorumque caput erat Tavium, alteram, quae Phrygiam a meridie tangit, tenebant Tectosages, quorum primaria urbs erat Ancyra, tertiam Tolistoboii finitimam Bithyniae & Phrygiae ab occasu, eorumque caput erat Pessinus. Singulae partes iterum dividebantur in quatuor tetrarchias, ut totius Galatiae essent 12 pagi. Si vero omnes minores civitates ac diceceses computantur, autore *Plinio*, centum nonaginta quinque sunt. Sub Imperatoribus Christianis Galatia omnis in duas provincias distribuebatur, nempe in Galatiam primam, quae iure Consulari parebat, & Galatiam secundam, seu salutarem, ut Praefidi subijciebatur. Illius metropolis Ancyra erat, hujus Pessinus. Deinde describitur fertilitas soli, fecunditas agrorum, annona, fructus, pisces, pascua, & praecipue Ancyranae capellae, hodie totius Asiae praestantissimae, mercatura, utex cocci, quo paludamenta Imperatorum tingebantur, haeque regionis bona. Sequitur catalogus urbium & locorum, ad literas alphabeti redactus. Talem jam dederat, sed inutilium, *Car. Gottl. Hoffmannus*, nunc Antistes Wittebergensis, tum LL. AA. Magister Lipsiensis, in *Diss. de Galatia antiqua*. Hunc Clariss. Autor fundamenti loco ponit, eumque triplo auget, multisque locis emendat. Hunc excipit catalogus montium & collium Galatiae, ac tandem iudex fluviorum, cuius diligenter confectus. Ultimum, seu *sextum*, Caput de moribus Galatarum inscribitur; quo partim de moribus civilibus, cha-

Pag. 193.

197.

199.

204.

238.

242.

256.

- clere animorum studiorumque hujus populi, agitur, partim de regimine politico & statu reipublicæ eorum. Queritur Autor, Galatis olim nil præter vitia fuisse tributum. Non negat, eos lucri fuisse cupidores, ipsam expeditionem Delphicam ex aviditate sacrorum thesaurorum suscepisse, totam Asiam latrocinando expilasse, & tributa etiam a regibus exegisse. Hinc luxuria Romæ irrepisse dicitur maxime post triumphum *Manlii* Galaticum, cum omnes divitiæ, quas avidissima rapiendi gens, ut loquitur *Livius*, per tot annos coacervasset, Romam a victoribus fuissent translata. Galatæ quoque cuiuslibet, stipendia offerenti, auxilia dabant; aliquando ex avaritia effractis regum Macedonicorum sepulcris auro corpora spoliarunt. Notatur porro eorum barbara crudelitas in hostes, quorum capita truncabant, cranisque pro poculis utebantur, de quo ritu multa lectu digna afferuntur; crudelitas in captivos, quos aut Diis immolabant, aut sagittis transfigebant; nec minor in suos, cujus rei plura adducuntur exempla, ut *Dejotari*, liberos suos jugulantis. In rebus aggreudiendis fervidissimi erant & furentibus similes, in prosequendis remissi ac torpentes. Hinc in pugnis primum impetum cæca ira effundebant, quem si sustinisset hostis, poterat deinceps lassos facile vincere. Non sine ratione perfidie accusantur. Namque contra *Ptolemaum Philadelphum*, cujus ære militabant, seditionem moverunt; contra *Antiochum Hieracem*, cum quo vicerant *Seleucum*, ipsi arma verterunt; *Manlium* Cons. sub specie colloqui & spe pacis tentarunt insidiis opprimere; *Dejotarus Julium Casarem* insidiis appetuisse a genere & nepote suo accusatus fuit; *Amyntas* bina defensione regnum meruit. Contra tamen Autor producit mira fidei servatæ exempla, duos fratres litigantes, uter pro altero perire deberet, *Ortiagontis* uxorem marito fidelissimam, *Camam* mortem mariti sua & occisoris morte ultam. *Hieronymus* Galatis stupiditatem naturalem exprobrat; quem jam confutavit laudatus *Hoffmannus* in *Dist. de stupidis Galatarum ingenii*, & amplius confutat *Clariss. Autor*, eo, quod reipublicam habere optime constitutam, quod callidi læpe

ad fallendos alios fuere, quod rei militaris periti. Præterea offert exempla non modo virorum naturalibus animi dotibus præditorum, sed etiam mulierum; laudat *Dejotari* sapientiam, prudentiam, acumen ingenii, item *Amynta*, *Adiatoris*, *Teporgi*, aliorumque, virtutes ac mores, quorum causa apud Romanos in admiratione fuerint; observat, eos literarum studiis fuisse exultos, multosque nominat eruditione famaque claros Galatas. Consuetudo eis peculiaris fuit, secum in plautis circumducendi uxores liberosque, maxime ut illarum uterentur consiliis & arbitriis in gerendo & componendo bello. Habuerunt singulare jaculi genus, constans ligno gracili & ferrea cuspide, quod non amento, sed e manu, torquebant. *Jesum* dicebatur. Unde gens quædam Alpina, bellis Romanorum clarissima, nomen *Gesatarum* tulit. In pugnis certant nudi super umbilicum, sine veste, solis armis cincti. Gladiis utebantur prælongis, prægravibus, sed sine mucronibus, ut non punctim, sed cæsim modo, ferire possent. Nominabant *spathas*. Cum tali armatura militem Galatam ad latus nappæ geographicæ in æs insculptum cernimus. Singulare quoque equitatus genus habebant, quod *trimarcisian* appellabant; singulos enim equites comitabantur bini servi & ipsi in equis, dominisque in præliis succenturiantes. Scuta eorum, juxta *Suptys* nominabant, forsitan ab incisissimis animalium figuris, erant summæ altitudinis, ut fere virum æquarent stantem, sed nullius latitudinis, ut male tegerent latus, lignea ex afferebant, nec cava, sed plana, & obducta pellibus belluinis, aut leuissimis coloribus distincta. Præsagii admodum fuere delicti, ita, ut eventus bellorum extispicio præscire vellent, locustas præcationibus averruncantibus abigerent, si luna deficeret, iter abrumperent, ex hostibus quoque humanis divinarent, &c. Regimen politicum Galatiæ Autor sic delineat: Galatiam totam constituiebant tres gentes fœderatæ, in se tamen separatæ, liberæ, & quæ per se singulæ haberent jus magistratum, belli pacisque facultatem, & domesticam rempublicam. Erant tamen inter se certis legibus intimæ confœderationis fœderatæ, ac statim temporibus in commune concilium

Pag. 276.

279.

283.

288.

289.

291.

293.

295.

297.

299.

672

- coibant, ad negotia totius provinciz curanda. Locus concilii *Drynemetus* dicebatur, quasi trium gentium domus. Gentes hz majores in clientela sua habuisse videntur alias minores, pariter liberas, sed cum illis fœdere inæquali junctas, quales fere hodie socii Helvetiorum. Summa majestas erat penes concilium generale duodecim tetrarcharum ac trecentorum legatorum, qui statis temporibus in *Drynemeto* conveniebant, ac de pace belloque, de causis capitalibus, & legendis magistratibus, consultabant. Summus magistratus erat tetrarcha, quales in quavis gente quatuor fuere; nomen enim regium, nedum regiam potestatem, Galli ferre non poterant. Hi judicabant de omnibus causis fori, exceptis capitalibus (*τοῖς ποικαῖς*). Nec legibus eorum licebat plures simul possidere tetrarchias; quamvis *Dejotarns* octo, vel novem, & *Amynas* omnes, possederit, sed ex autoritate Romanorum. Dignitas ea non hæreditaria erat, sed a populo dabatur bene merentibus; præcipua tamen ratio habebatur nobilium, seu hominum, qui cognatione antiquis tetrarchis conjuncti erant.
314. Quilibet tetrarcha sub se habebat unum ducem belli ac duos legatos (*ὑπερεταφύλακας*). Ille jus civibus per pagos reddebat, hic bellum administrabat. Præterea electi proceres centum viri e quavis gente ad concilium generale conveniebant tanquam scabini, aut assessores judicii. In oppidis quoque senatus urbanus cum plebe aliquid habebat autoritatis. Hæc omnia illustrantur comparatione perpetua cum prisca Germanorum & Francorum republica. Postquam autem regimen reipublicæ Galaticæ liberæ delineavit, observat, Galatas, a *Cn. Manlio* victos, statim incepisse Romanis inservire, eaque præstare, quæ reliqui socii & reges inservientes, id est, auxilia dare, annonam præbere, aurum coronarium donare. Romani quoque sæpe tetrarchias assignabant hominibus de se bene meritis. Postea pauca monet de religione Galatarum, tangit immolationem hostiarum humanarum, divinandi ceremonias, cultum *Diane*, cujus sacerdos fuit *Gamma*, *Sinorigis* tetrarchæ uxor, cultum *Teutis*, item Deam *Pessinuntiam*, cujus sacerdotes evirati carne suilla abstinebant. Tandem devenit ad linguam

an Galatarum, quæ pœsularis fuit. Reliquiæ ejus exstant
 uicæ. Equitatum suum vocabant *trimarcisiam* a *tri*, tribus,
marc, equo. Fruticem coccineum appellabant *bys*, vel
ge; intritum vino vocabant *embrecton*, *eingebrectes*, Mon-
 iustæ ibi per scomma dicebantur *Tascoodrugi*, seu paxillona-
 res, quod inter orandum nasum manu fulciebant velut pa-
 ; namque, ut hæresiologi docent, *tascos* vocari palum, *dru-*
 vero nasum, vel, ut Autor conjicit sat verisimiliter, *tatsche*
 gua Germanica vetusta significat manum, & *drug* premere,
 eo ut significentur, qui manu aliquid premunt, seu fulciunt.
 cum concilii universalis vocabant *Drynametum*, quasi *Dri-*
ymat, trium gentium domum. Oppida nonnulla, fluviiis
 posita, sonum vocabuli *Brücke*, seu pontis, occultant, ut Ec-
 briga, Ipetobriga. Castellum quoddam, ubi boum greges
 stodiebantur, nominabatur *Cuballum*, *Ruhwall*, claustrum
 carum. Hac occasione Autor proponit conjecturam, an
 illa Lycaonica lingua, qua usi leguntur Lystreni *Aetuum*
V, u, fuerit forsân Galatica; namque Lystrenos a *Plinio*
 er populos Galaticos minores numerari. Ultimo docet,
 iscam Galaticam non majorem habere cum ulla superstite
 gua affinitatem, quam cum Germanica, quippe in qua
 am frequentissima appareant vestigia Celticæ prisicæ. Ita
 e Scordiscos Pannonios memorari, a quibus oriundi fuere
 ectofages Galatæ, eadem usos lingua cum Bastarnis, Germa-
 ca gente, ac tandem *Hieronymum* testari, Galaticum ser-
 monem fuisse similem sermoni Trevirorum, pariter Germano-
 m. Ad calcem libri ponuntur *Addenda* quædam, in quibus
 ulta operis ipsius loca illustrantur; & tria folia erratorum,
 ibus liber, absente Autore, commaculatus fuit, ac tandem
 lex rerum memorabilium satis locuples. Fuimus forsân in
 ce excerpto breviores, quam dignitas & varietas materiæ
 quisivisset; aliis forsân solito longiores videbimur. Suade-
 us autem, ut lector ad ipsum librum adeat, quem non sine
 unditate & fructu, ut speramus, leget.

Pag. 331.

335.

336 & 349.

338.

HOMERI ILIAS, GRAECE ET LATINE, AD
 præstantissimas editiones accuratissime expressa, opera M.
 JOAN. GEORGII HAGERI, Ræf.

Chemn.

Volumen I.

Chemnicii, apud fratres Stœffelios, 1745, 8.

Alph. 1 plag. 5.

Revixit quasi inde ab aliquot annis *Homerus*, plurimis eru-
 ditissimorum hominum studiis excitatus atque evehctus.
Samuel Clarke, pater æque ac filius, Londini A. 1729 & 1732
 præstantissimam editionem publici juris fecere. Inde ab eodem
 tempore *Alexander Politus Eustathium* interpretem, una cum
 aliis lucubrationibus, *Homerum* spectantibus, publici juris fecit
 aliquot majoris formæ Voluminibus. *Blackwellus* Anglicana lin-
 gua deinceps Edinburgæ vitam consignavit *Homericam. Ang.*
Maria Ricctus apud Italos *Dissertationes Homericas* tam fufas,
 quam eruditas, edidit. Vel eodem tempore, vel paulo ante, *sv-*
rvw *Dissertationum Homericarum*, quas in posterum expecta-
 turus, accepimus Gera, unde & promissam ad nos venit, majore
 volumine cum sanctissimis literis comparandi *Homerum*. Interim,
 et aliorum studia taceamus, accuratissimam atque utilissimam
 editionem hujus Poetæ dedit partim, partim paravit, *Clariff.*
Hagerus, aliis jam tum in *Opitii Grammaticam Ebraeam*, in-
 que *Relationes innoxias*, quas nominant, meritis, tum geogra-
 phico scripto Germanico, tribus Voluminibus constante, cete-
 ra ut taceamus, fatis jam celebris. Abunde præstat doctissi-
 mus Editor, neque studiosam modo juventutem, sed omnes
 omnino literatos, juvat; sive *Homeri* vitam spectes, libro præ-
 missam, sive contextum limatissimum, atque observationibus
 passim criticis instructum. In laudabili Editor *Quintilian*
 versatur hæresi, ab *Homero & Virgilio* lectionem Poetarum
 esse inchoandam. Quo id magis in gravissimo munere me-
 ditatus est, eo & magis probavit. Sed editio deerat *Homeri*,
 discentibus accommodata, dum, externis paratu difficilioribus,
 inter

ater Germanos hoc Seculo prodiit nulla. Illum defectum emporurus, Hafniae jam A 1739 *Librum I Iliador*, atque nunc *Iliada* totam, publicavit, cui proxime addetur *Volumen II, Odyssaeam* complexum; ac *Wolfgangi Sebri* locupletissimus aequae ac rarissimus Index, quem & *Politus* repetiit, denique succedet. Non autem solum, quod forte habuit, exemplum recudendum dedit bibliopolae; sed insigni studio principes omnium editiones contulit & comparavit, *Demetrii Chalcondyle, Henr. Stephani, Jo. Crispi, Sebastiani Castalioni, Jo. Haur, Lederlini*, atque inter ceteros inprimis *Clarckiorum*; quippe ad quam suam ipse potissimum accommodare laboravit. Magis hic utique stetit promissis, quam non sine huius promissores illi, qui Amstelodami A. 1734 *Clarckianam* in rubro, *Berglerianam*, eandemque depravatam, in nigro, exhibuerunt. Nihil tale apud Nostrum; sana quolibet atque integra fide; dum istorum negligentia, per se accuratissimum, tanto tamen cautiorem fecit Nostrum. Profecto decipit emtores aequae ac lectores editio, qualis hic illa describitur, quam nunc omittit vocabula, nunc depravat. Egregium hic documentum praebet *Iliad. i* post *vers. 459* inserta, ubi Praefationem *Berglerus* allegavit suam, quam reciderunt, allegatione nihilo minus retenta, recentes illi *Clarckiana* scilicet editionis repetitores. Sed ad vitam *Homericam* compendium, non sine causa designatum, transeamus. Jam pridem illam descripserunt *Herodotus* & *Plutarchus*, si quidem veri sint Autores, ut ceteri, tam antiquiores, quam recentiores, taceantur. Quo vero plures tetigerunt, eo magis confuderunt, & rotundis miscuere quadrata. Vel patria *Homeri*, de qua tot urbes contenderunt, testis erit. Quid de nomine dicamus, quod nec ipsum controversia caret? ut &, existisse *Homerum*, disputatur. Id ipsum asserentes, *Melesigenem* esse nomine suo dictum, profiteantur. Atque illi ipsi pariter in plurimas sententias discedunt, si quidem causas supponere debent, de quibus *Homeri* nomen adeptus fuerit. Vel fabularum, vel miraculorum, inter illos amantissimi, coecum esse natum, praeseferunt, quos & ipso coecos *Vellejus Paterculus* pronuntiat. Neque parentes *Ho-*

Homeri extra controversiam sunt positi. Alii *Telemachus* & *Nestoriam Polycastem*, alii *Meleteannem* & *Criscida*, alios alii, nominant. Alterum patris nomen quidam in *Meletis*, annis Smyrnei, fabulatores mutarunt. Vero maxime similis *Hagero* sententia videtur, *Criscidem*, *Melanopi* filiam, furtivo concubitu prægnantem, apud fluvium *Melotem* eum filium peperisse, *Melesigenis* hinc nomen adeptum. Hoc autem generationis vitium ut tegeter antiquitas, in ipsius cultum effusa, vel dæmonem, vel Deos, in auxilium vocasse dicitur. Quæ ætate vixerit *Homerus*, denuo in diversa discedunt eruditi. Noster id temporis constituit, quo Thebæ adhuc caput essent Ægypti, adeoque antiquissimum Græciæ scriptorum dicit. Idem ingenium describit ex mente *Velleji Paterculi* & *Fabii Quintiliani*. Ad educationem quod attinet, nihil se certi habere atque explorati, jure suo profitetur. *Herodotus* tamen narrationem in compendium redigit; ex qua *Pbe-mium* habet & doctorem & antecessorem. Hic enim tam idoneo, tantæque spei, discipulo sua legavit omnia. Isti tamen *Mentes*, nauclerus, secum ut navigaret, persuasit. Cum igitur ex Etruria & Hispania delati ad Ithacam deveherecunt, oculis admodum laborare cœpit *Melesigenes*, ita ut medicinz causa *Mentori* relinqueretur Ithacensi. Unde, variis itineribus confectis, varia Græciæ nominatim loca frequentavit, variamque ex Poesi atque institutione vivens expertus est fortunam. Apud Chios uxorem duxisse perhibetur *Aresiphonem*, *Gnotoris* Cumanæ filiam, e qua duos filios susceperit, *Erisphonem* & *Ibcolaum*, nec minus filiam, a *Stafino* Cyprio ductam. Mortuus esse dicitur apud Iones anno ætatis CVIII. P. si obitum divinis honoribus æmulo cultu afficiebatur. *Ptole-mæus* quippe *Philopator* omnino templum exstruxit *Homeri*. Hujus inter scripta refert Noster *Iliada*, *Odyssæam*, *Βαρυχουνομαχίαν*, Hymnos, Epigrammata, quorum de editionibus & commentariis in posterum se plura commemoraturum pollicetur; hic modo, præeunte *Fabricio*, deperdita nominans scripta, & historiam cunctorum generalem adju-gens. De iisdem imprimis meruere *Lycurgus*, *Solom*, *Pysistratus*, *Hipparchus*, atque *Aristarchus*. Neque reticentur a

Ne

Iostro laudes *Homeri* iustissimæ, quæ in Carminibus profecto, & consentientium gustu non parum pendentibus, multum abent momenti. Statim sane præjudicium est *Homero* quamtilissimum, quod, qua saniorum fuit partium, & antiquior & recentior ætas de condecorandò ipso certarit. Attamen, et mundus quidem opinionibus regitur, ipsam autem rei veritatem sapiens cultæ mentis examen investigat; ita & huic iam straturus Cl. *Hagerus*, singulatimque ipsa carmina conderaturus, hic simul de inscriptione *Iliados*, de argumento illius, deque ordine ac usu, ad sententiam quidem *Matthiæ Dreysseri*, distinctius egit: Superest, ut notarum criticarum vel unum atque alterum specimen excerpamus. Non sunt ista querenda, sed, prout primo in manus incidunt, addenda. Sic ad *Iliad. γ. vers. 86* observatur: Hic *Barnesius* totum versum inferit autoritate MSS. quem in nulla alia editione deprehendi est: ὄφρ' ἴπω, τὰ με θυμὸς ἐν τρήθεσσι κελεύει. Ad *Iliad. δ. vers. 506*: *Berglerus* & alii corrupte legunt: Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἐφύσαντο δὲ νεκρούς. *Barnesius* vero, quem *Clarckius* sequitur, lectionem restituit: μέγα ἴαχον ἐφύσαντο. Ad *Iliad. ζ. vers. 488*: *Barnesius* habet πεφουγμένον, sed *Acta Erudit. A. 1712 Mensis Febr.* scribunt: nimis improvide; occurrit enim præter. m. πέφυγα. & verbum poeticum πεφύγω. Ad *vers. 500*: γόων nonnulli γῶων. sed contra metrum, nisi γῶων pronuntiat. Ad *vers. 514*: *Barnesius* edidit: ταχέες δ' ἐ ποδὸς φέρον. quod sententiæ nihil addit, elegantię vero detrahit. Atque ita semper, sine inutili variarum sententiarum non definitarum apparatu, mens facile aperitur, ac verbo dicitur, quod centum verbis alii prodigi nimis enuntiant. Hanc omnino non ultimam laudem istius editionis esse arbitramur, ita generatim comparatæ, ut cupidius expectemus continuationem hujus operis, & plura hujusmodi salutaria & præclara, quibus exantlandis *Claro Hagero* vitam ac vires ex animo precamur.

THOMÆ ERPENII GRAMMATICA ARABICA,
 cum Fabulis Locmanni, &c. Accedunt Excerpta Anthologie veterum Arabie Poetarum, quæ inscribitur: Hamasa

Abi Temmam, ex MSS. Biblioth. Academ. Batava edita, conversa, & Notis illustrata, ab ALBERTO SCHULTENS. Prefatio imaginariam linguam, scripturam, & Lineam sanctam Judaeorum, confusae.

Lugduni Bat. apud Sapruelem Luchtmanus, & filium, 1748, 4.

Alph. 4 plag. 13.

Pulchrum est & laudabile consilium Celebrissimi *Schultensii*, majorem *Erpenii* Grammaticam Arabicam, a *Jac. Golio* quondam curatam, typorum beneficio renovandi, quandoquidem rarius comparere in tabernis librariis, & carius venire, inceperat. Egredere tamen profecto ferreus, egregias corollas, quas illi *Golius* olim imposuerat, in hac editione detractas fuisse, nisi liberalitas Viri Arabicis opibus abunde instructi iusturam hanc alio luculento & quantivis pretii munusculo compensasset. Quodsi tamen nobis licet ex animi sententia profiteri, maluissemus neque vetere illo *Goliano* donario, neque novo *Schultensiano*, caruisse. Satius forte fuerat, si non omnia *Goliana*, saltem ea conservasse, quae ab A. 1653 inde alibi recusa non fuerunt, ut *Abi l'Olæ* carmen, & Arabica Proverbia, quae *Golius* eleganti cum eruditione illustraverat; excerpta vero illa ex *al Hamasa*, aut illis *Golianis*, adjunxisse, aut seorsim edidisse; quod posterius ideo forte rectius fuisset factum, quia excerpta illa non spectant ad Grammaticam, tionum certe captum excedunt, in quorum tamen usum & gratiam tota haec opera insumpta fuisse censenda est. Nobis profecto mirum id accidit, potuisse placere, ut consummata eruditionis, ita & acris judicii, Viro, ut suos auditores & lectores a *Fabulis Locmanni* protinus ad *al Hamasam*, immani saltu, raperet, & tanquam Trygæos quosdam *Aristophanicos* e terra in caelum per machinam sublevaret, cum consultius, nostra quidem ex opinione fuisset acturus, si, edendo varii stili & argumenti opuscula, quae sane ipsi multa in promptu erant, juventutein, quasi erudit, Academicam, & Arabistam, quotquot nunc sunt & olim erunt, cultores, a facillioribus ad magis magisque difficultium intelligentiam paulatim, *καὶ ὁδῶν*, ut Graeci ajunt, tanquam per gradus eduxisset. Praequone quoque illa grandi non malleimus quidem carere, cu-

peto

seremus tamen eam alibi legere. Nam, ne illud commemoremus, quod emtores gravet viginti duas plagulas crassa sarcina, d' sane palam est, eam in locum non suum incubuisse. Reputat Rabbīnorum nugas, qui expudorata fronte contendunt, livinæ originis esse non tantum Hebræam linguam, non ejus autem literas, quæ ab *Ezra* inde in usu hodieque sunt, sed etiam vocales, accentus, & ipsos apices atque galericulos, quibus Judæi scribæ suos codices expingere affectant, ipsamque illam deliramentis confutam sacri Codicis expositionem, quam, i spectabili doctorum Synagogæ catena ore tentis traditam, iterque Talmud conservavit. Non dicemus quidem, hæc am aperte vana & absurda esse, ut refutationem, præsertim aboriosam, non mereantur. Largiemur potius, eum utili necessariaque defungi opera, qui ab erroribus istis nostratium animos, quos affatunt, repurgato nitatur. Arabicæ autem Grammaticæ cum Rabbīnorum commentis commune quid est? Elementorum illius linguæ cupidi horum certe nihil requirant, neque expectant magis, quam ab editore *Horatii* (exemplum enim allegandum est) Dissertationem de Cabbala probabiliter expectent;

Cum itaque in reliquis hujus libri partibus nihil sit, quod nos valde moveat, desigemus obtutum nostram in ea sola parte, quæ sola studium & admirationem meretur, quæ sola recens & illibata est, ob quam solam magnifico & munifico Editori gratias immortales debemus. Excerpta designamus ex *alHamasa*, in quibus absque controversia deprehendimus documenta, si non omnia, quædam tamen, sublimis & grandis & masculæ, sanæque poeseos, quæ secula mirabuntur omnia, imitari vix poterunt. Est *alHamasa* liber Anthologiæ Græcæ pæne similis, multo cum judicio & delicato gustu ab *Abu Tammamo* ex immuni farragine Poematum veterum Arabicorum selectus magis, quam compilatus, in decem classes, vel libros, distributus, quos statim recensebimus, postquam de Anthologista nostro pauca dixerimus. Habetur *Abu Tammam* ab Arabibus Arabicæ poeseos princeps, quo non superior alter. Vixit ab anno *Æræ Mubammedanæ* 191 usque ad A. 231, id est, ab A. C. 806 ferme usque ad A. 846. Ipse quidem multa condidit carmina, quæ in unum Diwanum, seu codi-

codicem, collegit *os Sulensis*. In hoc tamen florilegium de suo nihil prorsus admisit; sed comparent hic tantummodo aut integra carmina, aut potius plerumque apospasmatia carminum, a Poetis conditorum, quos Secula duo, *Mubannone de* tam priora, quam posteriora, tulerunt. Decem illi, quos diximus, libri mole sibi valde sunt dispares. Primus eorum plus tertia totius libri parte occupat. Sunt autem hi. Primus *Bab ol Hamasab* inscriptus est, & a se toti libro appellationem impertivit. Notat ea dictio caput (seu librum, si malis,) fortitudinis & virilis animi. Exhibet enim encomia, quæ Arabici heroes virtuti suæ ipsi dedicarunt. Quisquis Hispanos novit, Arabum seu germanos fratres, seu consobrinos, ille conjectura præcipiat, quid ab hoc *Capite* debeat expectare. *Secundum Caput* epicedia, vel elegias, præstat; *tertium* præcepta morum; *quartum* erotica; *quintum* Satiras, sed eas non tam mordaces, quam venenatas; *sextum* celebrat Arabicam hospitalitatem, illam tantopere celebratam, ob quam illi cristas tam altas erigunt; *septimum* dat variarum rerum icones; *octavum* describit ipsorum itinera per invia, vasta, sterilia, & arida, exustaque, & sane terribilia, deserta; *nonum* scatet facetiis; *decimum* & ultimum Arabissas tantum exagitat.

En speciem libri tantopere celebrati, compendiosa in tabella propositam, e quo excerpta, quæ hic nunc primum produnt, dimidiam hujus, quem enarramus, libri *Erpenio-Schultensiani* partem implent, a pag. 303 ad pag. 603. Plurima defurta sunt ex prima classe; parcius ex secunda & tertia; e ceteris omnibus omnino nihil delibatum fuit. Suppositæ Arabico textui & Latinæ interpretationi notæ id agunt præcipue, ut vocum grammaticam analysin perhibeant, & originēs indagent atque inculcent, hoc est, primas vocum significatio-nes, vel, ut rectius dicamus, significationum matrices, e quibus ceteræ, utcunque diversæ & abhorrentes, emanarunt. Superior isthæc opera nobis quidem supervacanea videtur. Nam, temerarii sint, necesse est, qui, rudes grammaticæ vocum resolutionis, minina tamen ejus indolis attractare audent, cujus ea sunt, quæ jam manibus & sermone tractamus. Posterius autem

item institutum, quod, ut inter omnes constat, Clariss. *Schul-*
ms tanto fervore urget, ignoscat nobis Vir maximus, si libere
ateamur, nos illud neque tam utile, neque tam necessarium,
xistimare, quam ipsi videtur esse. Difficultatem, qua labo-
at istud originationum studium, si cum fructu comparètur, in-
le recondante, tam illa superat, ut operæ pretium ferre non
ideatur. Nam, qui digne hoc opus exequi velit, ille ut
Grammaticos & Lexicographos & Poetas omnes, omnemque
linguæ Arabicæ Græcæque simul & Latine ambitum, in
romitu & in numerato habeat, necesse est. Sæpe impli-
atur in argutias nimis acutas, & in frigus desinentes,
aurorumque palato accommodandas. Tam illæ undecun-
que sunt hispidae, ut æulei a mutua collisione hebescant. Ex-
reditiorem linguæ Arabicæ intelligentiam spondet hæc ope-
ra, præclara cum voluntate suscepta. Sed & altera vulgatiore
via eodem & ulterius pervenitur. Arabes ipsi veteres Poetæ,
juorum verba sic limantur, primas suorum verborum vires
gnorabant; & nihilo minus tamen intelligebant ipsi sua scri-
pta, poterantque aliis intelligentibus approbare. Unde spes
est, nos quoque ab illis exarata intellecturos esse, etiamsi Ara-
bicas origines perfecte non calleamus. Id exemplo nostro
patet, qui Germani, Batavi, Galli, Angli, quamvis originum
nostrarum ignorantissimi, sapienter tamen & eleganter loqui-
mur & scribimus, & profecto sibilis eum profeceremur, qui
nostris in scriptis plus sapere, quas nos ipsi, vellet. Noxius
quoque est hic originandi pruritus haud parum. Non tantum
enim licentiæ lascivientium ingeniorum occasionem dat, sibi
aliisque risum & jocos de linguis faciendi, cereasque illis nares
affingendi; sed etiam avocatur a laborioso veræ Grammaticæ
studio, & ipsius linguæ intelligentiæ per frequentem usum
comparanda. Quid enim facilius, quam per otium origina-
tiones comminisci, quas turgida petulantia per febricitantis
imaginationis tormentum præcipitavit? Quod negotium, quo
inparatior quisque ab elegantiore literatura advolat, eo auda-
cius tractat. Habent certas quasdam formulas, ut futores,
sed eas vastas & gigantes, ad quas voces omnes quasi cal-

T i t t

ocant;

ceant; quibus si forte quædam se comprehendi non patiantur, ferro crudeli pedes ipsis præsecant. Illos intelligimus duos, qui se nuper jactarunt, *Schultensii* æmulos, sed o quam illi dissimiles, quorum unus ille labor fuit, *Golii* Lexicon lacera- re & confundere, & aranearum telas nectere, quas musca dis- cutiat. Numerosos illi greges Arabicorum boum, qui in *Goliano* stabulo fremunt & luctantur, adverloque cornu & ini- mica calce configunt, levi brachio conjugant, deterioris se- culi Hercules. Commentarios scribunt in Arabicos Poetas, quos non intelligunt, satis fecisse se putantes officio, si *Golium* exscribant & cominaculent, paucorum dierum cum jactura; veros autem & reconditos Poetarum sensus & historias, ad quas illi respiciunt, & puriores lectiones, quas non nisi Criti- cus linguæ intelligens æstimet atque discernat, fataque carmi- num & ipsorum Poetarum & totius Arabicæ gentis, absque quibus illa intelligi nequeunt, aut præ contemptu non indagant, tanquam rem inutilem & nullius momenti, aut non audeat in- dagare segnes, quia tales commentarii æque cito atque cunicu- lorum fœtus in lucem excurrere nolunt. Non omnem omnino damnamus in hoc genere positum laborem, neque ipsa hujus ædificii fundamenta subversum imus, quæ in solido jacta esse bene novimus, ipso usu edocti, tam luculentas quasdam esse origi- nes, id est, dissonantium significationum concentus, ut vel a contumacissimo repudiari nequeant; qua de re multo certius constaret, si *alGeubarius* integer Arabice prostraret, qui sæpe fontes ipsos aperit, unde gloriæ illæ haustæ fuerunt: quos ta- men *Golius* per instituti sui rationem aperire non poterat. Sed ridicula illa hoc opus tractandi ratio nobis intolerabilis accidit, qua novitii isti homines nuper usi sunt, qui, judicio pa- riter, atque his præfidiis, desituri, jactare tamen hanc aleam ausi fuerunt, ubique arguti tricatores, cœlum terra miscentes. Proba sunt in hoc negotio ea, quæ prono fluunt alveo, quæ clara se luce in oculos ingerunt. Abesse autem velimus illa cetera longe petita, & obtorto collo attracta, undecunque luxata & vacillantia. Cujus generis quædam in hoc quoque libro, quem coram habemus, apparent. Verbum *نَدَابَا*

Nadaba

Nadaba e. c. notat *evocare*; *sponte se offerre*; *agilis, nobilis, liberalis esse*; *mortuo parentare, eumque lugere*; *cicatricosum dorsum ostendere*. Hæc omnia pag. 310 in unam notionem fluendi contrahuntur: *fluere verbis, fluere ad evocantem, vere lacrymis, fluere laudibus, uere dorso*. Nam uvidum subillumque apud Latinos pro cicatricoso venit. Nos autem utemur, uvida recentia vulnera & duras, siccas, & jam vetustæ & concretas solidatasque, cicatrices multum differre. Nomen *זקן zaccon* notat *saccum*. Verbum iisdem literis scriptum, *acca*, notat actionem, quando avis pullo suo alimentum in is ingerit. Hæc pag. 323 sic connectuntur. A *saccus* fit *accare*. *Saccare* idem est atque *colare*. *Colare* idem est tque *transfundere*. Avis itaque dicitur pullum *saccare*, quando eum *saccato* nutrit. Atqui *zaccon* non omnia *sacuum* notat, non *canabium*, qui per laxos suos poros infusa ransmittit, sed tantum coriaceum, quem Latini utrem dicunt, neque illum omnem, sed eum tantum, qui vitum contineat, trictissimis poris, non autem transmittat. Verbum *מלל malla*, notat *cum tædio averfari, & panem sub cineribus coquere*. Hæc pag. 327 in hunc modum componuntur: *Transactio facta ad tædium urens, & reddendum est tædio coquere*. Posset hoc aliqua specie se sustinere, si *malla* diceretur *le* causa tædii, de re animum tædio coquente; & si in passivo liceretur homo, quem tædium invalit, coqui. Sed activum usurpatur de tali homine, *malla*, ipse tædet, ipse coquit. Neque porro tædium affectus est tam acer, cui notio coctionis & ustionis congruat. In se quisque sentit, tædium mollem affectum & languidum esse. Si notio coctionis in verbo *malla* hæret, mirum, quod illud potius irasci, mærerere, sollicitus esse, non notet. Pag. 335 conciliatur Hebræum *צרה*, *lepra*, cum Arabico *صرع*, *saron*, *epilepsia*. Nimirum statuitur vocis origo esse in *percussione*. At quare tandem Hebræa vox solam lepræ plagam significat, & non aliam quamcunque graviorem percussionem, quæ ligno, ferro, saxo, dura quacunque re, perficitur, apoplexiam, epilepsiam, colaphum? *سرى Sara* notat *noctu ire*. Inde ductum

ctum *Sarizon*, excellentem, principem. Conciliantur hæc pag. 340 in ea, quæ figitur, verbi prima significatione, *prominere, promicare*. Nos autem nondum intelligimus, qualis promicatio sit in nocturno itinere. Misera illa verba, *micare, vibrare, secare, vellicare, turgere, & eorum tota gentilitas pejus vapulant in schola Schultensiana, quam Lucius in fabula*. Pag. 342 hæc leguntur: *عَلَّه Galaka* notat *clausit*, in secunda conjugatione *profectus fuit per terram*, quasi dicas, *appactus terra obbesit*. Nos vero credebamus, appactus terræ si quis obhæserit, eum non tantum non proficisci, sed ne de loco quidem moveri. Verbum *حَبَّ* Habala varia significat, *carnosus esse; liberos morte amisisse* (unde *Habul, mater liberis orba*); *suis victum comparare; mentiri*. Hæc unum sub jugum omnia coeunt pag. 343, puta sub notionem *turgendi, tursit cum mater, vel turgida eam ambulavit*, id est, *orbata eo fuit per mortem, turgens, turgore ambulans, tursit in venationem victus, cum inflatione tursit, meas vanitates proflavit*. Pag. 390 hæc leguntur: *أَجَل*, accipiter, quasi *intortior nervis, vtribus*. Quare autem accipiter solus hoc nomen meruit, non item leo, tigris, lupus, taurus, equus, asinus, robusta omnia animalia? Et unde factum, ut in derivatis a verbo *Gadala* non paucis notio, non contortionis, sed latitudinis & planitie, obtineat? Pag. 400 ad vocem *سَرَس*, *cara, somnus*, hæc notantur: Verbum *سَرَس*, *fodere, fodicare*, eleganter ad somnum & dormitationem transfertur, cum oculos incipit vellicare. Medici contra discernunt, a somno vellicationem, fodicationem, irritationem, omnem abesse, negantque, duo isthæc secum consistere posse, potius in dormiente & dormituriante sensus ajunt omnes ita placari, relaxari, hebetari, & sopiri, ut vel admotos ille stimulos non sentiat. Si *cara* porro prunitus *fodicare* significat, qui fit, ut idem verbum notet *jumentum suum alteri locare, & spheram rotundare*? *طَبَّ* *Tballa* præter alia diversissima notat *humectavit ros terram, & homo inultus occubuit*. Hæc pag. 417 sic junguntur, *Sanguis ejus rorat*, id est, *fluxit super terra inultus*. Atqui sanguis illius, a cujus percussore vindi-

vindicta furnitur, non minus super terra fluit, quam ille, cujus mares ultione non placantur. Ambo pariter suo sanguine terram irrorant. Et tamen de posteriore solummodo, non item de priore, verbum usurpatur. *Pag. 427* habentur hæc: Significatio nigri sub *أدوي*, *Abwa*, a *convolvendo* ducta; nam *دوي* *دوي* est *convolvere*. De posteriore dubium non movebitur. At quomodo ex idea convolutionis idea nigri magis succrevit, quam rubri, aut albi? Sed, nimii ne finis in convellendis satis jam per se ruinosis, & ad rædium subtilibus, accingamur potius ad opus utilius & majoris momenti, hoc est; revocemus quædam Arabicorum carminum, recens editorum, sub criticum examen. Quod consilium, ne sint iniquiores, qui pejorem in partem interpretentur, monendi sunt, nos illud neque ob malevolentiam aliquam, neque ob ambitionem, sed in Philarabum gratiam, qui monumentis illis aliquando utentur, suscepisse, quo nos amor communis boni, studiumque augendæ rei literariæ, & oblata occasio, invitabat. Omissis itaque illis, quæ in hoc libro magno numero prostant, laudabilibus, & eruditis, quæ lectorem neminem effugere possunt, ea tantum, quæ animadversione indigent, exponemus, cum, aptiores huic operi nos esse, credamus, quam sunt alii, & adminiculis gaudeamus, quæ paucis in promptu sunt, & quorum copiam ei, qui hæc scribit, ipse *Celeb. Schultenius* olim fecit.

Quod primum in his excerptis *pag. 304* prodit Carmen, est etiam in ipsa primum *alHamasab*. Hujus postremos versus paulo meliores, quam hic prostant, exhibet editio *alMerzukii*. Sciendum nempe, inter Commentatores in hanc Anthologiam duos haberi præcipuos, *al Merzukium*, & *Tabrizenum*. Ille anno Fugæ 421, hoc est, A. C. 1030, hic A. F. 502, hoc est, A. C. 1109, e vivis excessit. Prioris opus admodum celebratur, nos autem spe nostra & magnificis elogiis inferius deprehendimus. Est enim ille Commentarius valde verborosus & obscurus, & historias, ad quas carmina respiciunt, fere nunquam attingit. Brevior, sed præstantior & utilior, est *Tabrizeni* labor. Differt itaque, quod instituebamus dicere, *Merzukia-*

na editio ab altera, quam Cel. *Schultens* ubique sequitur, in eo, ut, qui versus in editione *Schultensii* ultimus est, & in locum irrepsit non suum, hic secundus sit, & unum trahat comitem, qui in editione *Schultensii* desideratur, nempe hunc:

يَكْمُونُ نَيْرَانَهُمْ حَتَّىٰ إِذَا خَدَعْتِ شِمُوا لَمَوْقِدِ نَارِ
الْحَرِّ نَيْرَانًا

Diffimulandum non est, in Codice Leidensi, quo nos. uti fuimus, pro prima voce *يَكْمُونُ* legi. Sed procul dubio vitiosum hoc est; nam sensu caret. Rectius illud, quod reposuimus. Exit itaque ex hac nova Carminis hujus constitutione, & auctario hic sensus:

Si fuisset de gente Mazeni, non sane abegissent camelus meas Dzoblschatbanita, illi terra filii.

Usinam ergo inter eos (Mazenitas) mihi familia esset, qui, quando excurrunt in hostem, pedites equitesque grassantur.

Qui totas quidem per noctes vivum alunt hospitalitatis focum, eo autem versus auroram emortuo flammam aliam accendunt super foco belli (summo mane pro more Arabum in hostem excurrentes).

Id si foret (si talis esset mea gentilitas), sene tueretur me catus &c.

Pag. 354 vers. 2 osratum fuit a typhothetis, qui *بني* ediderunt, cum Latina interpretatio ad veram lectionem, quae in Codice est, *باني* digitum intendat. *باني* اللممة non est reliquum vituperium, sed aeternum, constans, & adhaerescens, infamia, macula non eluenda. Tertii quoque versus interpretatio *κατὰ λῆξιν* haec fuerat: modo redeat dextera mea cum assocatione ejus, quod querebam, id est, dumtaxat vitiis damnatus, & ultionem consecutus, & victor, ab hostibus abeam. Versu 5 pro *غبرأت*, frater gurgitum, rectius & toti sermoni aptius est *عزمان*, quod in Codice *Merzukiano* est frater (id est, homo,) constantis & contumacis consilii, qui rebus in arduis, quas molitur, consiliorum operaque focum

statitur neminem, sed omnia suo ex capite peragit. Pag. 370
vers. 7 in primo verbo فريشت recte non fuerunt apposi-
i vocales. Vir Cel. accepit pro prima persona singularis verbi
farascha, ideoque phthongifavit faraschio; & secundum
hanc opinionem conformavit suam interpretationem. Sed
ensus monstrat, illud verbum huc non quadrare, & structura
orationis monet, illud ف, primam literam, radicale non
esse, sed esse particulam illativam ergo. Debebat itaque
phthongifari faraschio, cum Kesre in secunda litera, & deri-
vati a verbo Rascha, quod proprie significat alare, plumis
instruere, & primario de sagitta dicitur, deinde per transla-
tionem quoque notat aptare, concinnare, comparare, instrue-
re, firmare, &c. Utrumque, notio tam propria, quam trans-
ata, loco presentis congruit. Posteriore quidem modo si
umatur, dicit Poeta: Ego itaque exequendo huic consilio ad-
aptabam & accingebam meum pectus. Priore autem modo si
incipiatur, emerget hic sensus: Ego itaque alabam (alis in-
truebam) meum pectus, ut (tanquam alata sagitta, vel avis,)
per lubricum saxum deflueret. Versus octavi pag. 373 ini-
tium recte perceptum & exhibitum non fuit. Sensus est,
ideoque attingebat (perveniebat ad) planam mollemque ter-
ram &c. Pag. 419 debuerant ista initio vers. 3 وراء الثار مني
nucleari. Ad verbum si veritas, reddendum erit: Est retro ta-
lionem a me sororis filius &c. id est, retro talionem a me ex-
pectandam, seu meam. Dicunt Arabes, aliquem retro, vel ultra,
rem aliquam esse, quam flagitat & cupit, nondum nactus.
Sensus itaque hujus versus est: Sororis mea filius a me flagitat,
cupitque, ut sanguinem ejus ulciscar. Versus quinti pag. 423
postrema pars hunc sensum fundit: adeo ut ingens quaeque
calamitas pra illa minuta videatur. Versus 9 pag. 425 haec
ait: quem proficiscentem prudentia & circumspectio tam nun-
quam deserit, ut ea ibi sua figat tentoria, ubi ille sua figit.
Προσέταται ἐν αὐτῷ ἡ ἰγχεράτεια καὶ σωφροσύνη, ὥς γε αὐτὴν
αὐτῷ καταλύει, ὅπως ποτ' ἀν' αὐτὸς καταλύη. Versu 11 pag.
427 جملو non est promittens comam, sed promittens vo-
stem,

sem, vestem firmatofam trahens, & in fyрма explicans, quod est divitum. *أحوي* non est nigra coma; sed est hinnulus. Exponunt Arabici Grammatici hanc vocem duplici modo. Primo dicunt esse hinnulum nigris labiis & oculis, altero hinnulum nigris candidisque lineis per vices in dorso striatum. Vid. *Nabas ad Tharaph. Moallac. vers. 5, & 6*. Perinde est, quo tandem modo accipiatur. Hinnulus apud Arabes signum est venusti & mollis atque delicatuli hominis, qualem Poeta hic vult describere. Si quis argutari vellet, posset strias in dorso hinnuli cum vestibus, quales in Arabia felice texebantur, striatis, divitum gestamine, comparare. *أش*, tandem est vel qui caudam longam habet, vel qui fyрма trahit, vel qui in incessu clunes quatit, manusque & pedes jactat, quod superbi & beati faciunt. Emergeret itaque ex his ideis hic sensus istius versiculi quoad primum heinistichium, *qui in tribu quidem* (hoc est, in pace, cum omnes domi quiete desident,) *fyрма trahis, & incedit capulo & panceliō, hinnulus* (molliculus & venustulus). Et apte respondet huic alterum membrum; *at in expeditione lupus clune subfritto*. *Hinnulo lupus* opponitur, & fyрма caudamque longam trahenti curtus cauda. Homo idem, sed diversis temporibus, hinnulus & lupus, est sane pulchra idea. *Versu 16 pag. 432* intempestive properatum fuit ad emendandum. In omnibus Codicibus exstat *أشع*. Sed Cel. *Schultens* edi curavit *أشع*, quod non debuerat. Prius enim recte habet, & idem est atque *أشع* *ان*, profus ut in Latino & Gallico. Latine reddas hunc versum zque bene & commode; *quos pra somnolentia mutantes tantillum increpares, & protinus erant alacres, ac si veritas; quos — si vel tantillum increpares, erant protinus alacres.* *Pag. 435* differit de elisione Arabica nonnihil rariore, & Poetis fere tantum frequentata, *So mil* pro *أش* *min al*. Mirum, quod Vir Cel. grammaticalium, praesertim veterem linguam redolentium, diligens observator, insignem illam, huc pertinentem, contractionem aut elisionem omiserit, quae prima statim in nota ad hac

hæc *Hamafiana* in verbis *Tebrizii pag. 304* occurrit بلعبري
Balambar. Latine sic ibi exhibentur: *Incurfarunt in virum*
uendam ex Belanberitis. Insolenter profecto. Nobis qui-
 lem hæc Latinitas intolerabilis accidit. Dici debuerat *ex Am-*
aritis. Nam بلعبري *Balambar* colliquatum est ex
 بنو العنبر *Banu' l Ambar, filii Ambari, Ambarita*. Nulla
 uit unquam tribus Arabica *Belamber*, ne quem insolens ista
 versio in errorem inducat, sed *Ambaritarum* fuit. *Pag. 440,*
versu 24, non recte vocales adscriptit Vir Cel. neque recte
 egit; unde mirum non est, si aliena in Latinis dedit: debuerat
 non *Halaloba*, quod dedit, sed حلالها لي, *Hallalat-ha,*
 & *li*, non *ila*, dedisse. Unde sensus hic emergit: *Licetum fer-*
erunt illud (nempe vinum) mihi gladii, & hasta & equi
mei, quorum ope meam talionem consecutus fui,) adeo ut
tunc quidem illud mihi profanum & promiscuum sit (quod
 antea sacrum & interdictum erat). *Pag. 461, versu 2,* vertenti
 viro Cel. imposuit prava lectio Codicis. Legendum enim fuerat:
 فليس لي حسن الثناء سواء سببر, id est, *injurias*
non pati, ea sola via est ad veram gloriam. *Pag. 485 versu 15*
 posterior pars hunc sensum fundit: *neque retinebat fletus meum*
rachium (ab isto charitatis officio præstando). *Pag. 510, vers. 3,*
 excidit ex Codice Cel. Viri vox اكف post vocem نهى
 ex *Merzukiano* inferenda. Idem Codex pro voce ضارج
 habet vocem واسط. Utra lectio præferenda sit, in medio
 quidem relinquemus; id tamen notabimus, si admittatur po-
 terior *Merzukiana, Waseth*, multum detrahi antiquitati hujus
 Carminis, quod Cel. Vir *pag. 514* nascenti *Mubammedi* æqui-
 parat. Nam *Waseth* demum A. 146 post ejus nativitatem
 condita fuit, adeoque foret illud carmen ea epocha ad mini-
 mum 150 annis posterius. Utcunque sit, id certum est, illud,
 de quo agitur, carmen edito Alcorano, id est, morte *Mubam-*
medis, posterius esse, quandoquidem in eo phrasis occurrit, ex
 al Corano hausta, & quæ aliunde hausta fuisse nequit. Nem-

pe *lorica* in eo appellantur *textura* (vel *inventio textoria*) *Davidis*. Pag. 516 lin. 1 est grande vitium typographicum, quod implicare tirones potest, *قبوتها*. Corrigitur *قيوتها*. Pag. 525 versus 11 sic vertitur: *Non enim is sum, vitam qui vilitate emerit, neque qui scalam metu mortis ascenderit. Recte quidem quoad verba, sed sensus laborat; quem nota subiecta illustrare studet. Ea integræ sic habet: Pulchra phrasès. Prior per se lucet, posterior lucis indiga. Mortis metu scalam ascendere sensu literalis affert, in arborem exere, vel aliud latibulum, in quod quasi per scalam evadatur, Sensus sublimior & allegoricus in scala offert gradus cognitionum & necessitudinum. Hanc scalam metu mortis ascendunt, vel qui gratiam implorant ob sanguinis conjunctionem, vel qui fingunt, se parcere velle necessariis, cum sibi met parcant, & pugnam metu mortis detrectent. Commentatores mei hic punice aridiores. Fatemur, hæc tam sublimia & allegorica esse, ut assequi nos quidem non valeamus. Quod de Commentatoribus queritur Vir Clariss., id sæpe non magis in Arabicis, quam in Græcis & Latinis, usu venit. Scholiastæ sæpe nos hiantes deserunt; sæpe nugas & fumos vendunt, quamvis etiam vicissim sæpe tam egregiam præstent operam, ut absque illorum facula nihil videremus. In hoc ergo loco nos deserunt, quod inde factum, quia non perspiciebant, descriptionem vocis *سَلَامًا* quoad literas quidem recte habere, at vocales pravæ adscriptas fuisse. Non enim *سَلَامًا*, *Salama*, legi oportet, sed *سَلَامًا*, *Salama*. Pulchra phrasès est (cujus vestigia Vir Clariss. subodoratus quidem fuit, at non persecutus,) *metu mortis Salamas ascendere*. *Salama* est arbor spinosa, quasi totum senticetum referens, inaccessa, intractabilis; quapropter etiam ei homo difficilis, asper, ferox, comparatur: unde illud Poetæ, in notis ad *Tharapham* pag. 107 sine allegatum: *Meas Samaras nemo cupiet forfice præscindere, neque a viro Bagalita detrahentur circumjecto fune meæ Salamae*, id est, nemo me impuè attigerit, certe vir Bagalita*

ilita me non domabit. Scilicet, ut perhibet *al Maidanius*, quo istud allegatum fuit, necesse est, si quis exstirpare Salamam velit, ut eam funibus circumjectis, quam fieri potest ariffime, constringat; alias enim absque læsione attingi nequit, rbor itaque ista potest quidem hominem abscondere, quia alde densa ramis & dumerosa est; sed & nemo illuc se abere potest, quin vestes cutimque miserum in modum laceat. Proverbialis ergo & symbolica est locutio, *metu mortis Salamam eripere*, idem notans, atque *omnia, vel durissima, et vilissima, admittere & pati malle, quam mori*, quod sane ilis & minuti est animi. Dicit ergo Poeta: *Ego is non sum, ut vilitate vitam emerit, neque qui metu mortis* (& inhonesto studio vitæ) *in Salamam* (aculeatam arborem) *adscendat*, Pag. 529 in reddendo *versu* 4 obfuit Viro Clariff. prava lectio, quam in suo Codice aut habuit, aut sibi visus fuit habere, *اشعالي*, sed rectum est *اشعالي*. In eodem *versu* corruperunt typhothetæ ultimam vocem, quæ corrigatur *اشعالي*.

Sensus est ad verbum: *Gens mea sunt filii belli contumacis. Congregat eos & gladios & hastas accensio ejus*, nempe belli, Arabes bellum comparant cum flamma & rogo, materia ipsi pabulumque faciunt hastas ligneas & corpora hominum caesorum. Dicit ergo: Gens mea sunt bellicosi homines, quos & ipsos & ipsorum gladios atque hastas in unum locum (ad ultrinam nempe belli) cogit, *اشعالي*, ejus (belli, seu rogi bellici,) accendendi negotium & necessitas. Pag. 548, *versu* 2, vitium est *اشعالي*, dubium, an a typhothetis profectum. Leg. *اشعالي* absque puncto. Certe miramur, a Viro Clariff. hoc laxè versum fuisse *genti*, proflus suppressa ista vitiosa voce; quod alias ita non solet. Ad verbum foret *in tentoria* (vel *sarcinas*, aut *impedimenta*), *gentis*. Pag. 577, *versu* 5, in fine sonant verba sic: *Non est in lentitudine mea id, quod tu properas*, id est, id, quod tu a me studes per impetuositatem tuam extorquere, *دو سرعدها*, (ut nempe tibi par pari referam, & te vicissim vexem, ut tu me vexas,) id a mea moderatione non obtinebis.

Hæc nobis, librum hunc percurrentibus, enotanda in gratiam studioforum Arabicæ linguæ visa fuerunt. De Indicibus adhuc monendum, ternos illos additos fuisse; unum vocum Arabicarum, alterum Hebræarum, tertium phrasiarum S. Scripturæ, passim in notis illustratarum. Impressio satis est nitida, regnat tamen in Arabicis excudendis gustus aliquis, ut appellant, Gothicus. Literas per interjectas quasi trabes, ut rustici boves indomitos solent, segregare affectavit, quisquis ille fuit, typographus. Qualis species cum se obtutui nostro priimum offerret, in mentem veniebant illa *Periclis* celebrata *μακρὰ σκέλη*, quæ Athenas olim Piræeo jungebant.

**COMPUTUS CYCLICUS VERUS, ET TAM
Julianus, quam Gregorianus ecclesiasticus, una cum Ca-
lendario Romano, conscriptus a CONRAD QUESNEL,
Acad. Car. Prof. Math. Ord. & Reg. Soc. Scient.
Upsal. Membr.**

Londini Gothorum, sine anni indicio, 8.

Plag. 6 $\frac{3}{4}$.

Libellus hic a vulgaribus Chronologiæ elementis orditur, læaque concinne satis breviterque tradit. Dum formam anni, a *Julio Casare* introductam, explicat Autor, anni *Juliani*, Periodi *Julianæ*, Calendarii *Juliani*, nomen ab eo deduci referens, quoad *Periodum* sine dubio fallitur, quæ a *Julio Casare Scaligera* autore nomen accepit. Chronologiam, quæ cyclis utitur, nullam aliam, distincte explicat Autor, variaque, huc pertinentia, Problemata solvere docet, non omiſſis etiam versiculis memorialibus. Historiam Calendarii *Gregoriani* tradit, rationesque, cur Protestantes calculum illi addere noluerint, exponit præter anathema, sub quo Papa id injunxerant, natos etiam hujus, quod correctius esse debebat, Calendarii. Cum A. 1700 Protestantes, præter Anglos & Suecos, Calendarium illud reciperent, narrat, Suecos hoc anno diem bissextilem omiſſiſſe, ut 10 dierum differentia, inter stilum veterem & novum, per integrum seculum superius familiaris facta, etiam hoc seculo pro usu commerciorum absque variatione maneret. Sed non

non duravit illa correctio in Suecia, nisi 12 annis. Nam, cum per illam, exigua licet, correctionem, in cyclo tamen solis literæ dominicales essent variandæ, factum est, ut pascha Suecorum subinde differret & a Calendario *Juliano*, & a *Gregoriano*. Et ideo, Rege Suecorum jubente, A. 1702 facta est restitutio Calendarii veteris *Juliani*, adeo ut pro die bissextili A. 1700 excluso reciperentur A. 1712 duo bissextiles dierum. Optat vero Autor, ut & Suecis liceat aliquando Calendario bene correcto frui. Ceterum novi in libello, qui non nisi elementaria tradere debet, nil habetur. Ex exemplis & tabulis, in opusculo traditis, perspicere licet, annum Autoris natalem esse 1676, librum vero prodiisse A. 1718.

ANEMOMETRIA NOVA, CIRCA MEDIUM Decembrem A. 1747 instituta, jam vero eruditiorum usibus permissa, Autore M. C. HANOVIO, Prof. Philos. Ged.

1 Cum die 13 Decembris præterlapsi vim venti procellosi decernere studerem; incidi in novum genus Anemometri, cujus ope quid præstiterim, tum mense Januario in *Observationibus Gedanensibus*, tum & posthac exposui Germanis idioma patrio. Jam, amicorum desiderio satis facturus, ex illis e typographeo partim jam editis, partim edendis, & paratis ad captum vulgarem, brevem quasi nucleum cum eruditis communicare animus est: ut ipsi examinare, si lubet, emendare, ac perficere ulterius, institutum, saltem uti eo, possint, ad distinctiorem ventorum cognitionem historicam & physicam, immo mathematicam, obtinendam.

2. Post cubum, quem primo adhibueram hora matutina nona illius diei, mox adhibui globum plumbeum, qui in omni situ æqualem superficiem vento exhiberet. Ope foraminuli suspendebatur is a filo, centrum astrolabii transeunte. Obiter observo, constare astrolabium e duabus regulis orichalceis, 11 pollices Paris. longis, 6 lineas latis, & duas circiter crassis, cum dioptris. Uui cruri insertus est hemicyclus ejusdem metalli,

U u u 3

in

In 180 gradus divisus, cujus diameter maxima duos pollices aequat. Transiit ille per alterum crus, & ope cochleæ ad quemvis gradum firmatur. Cetera facio missa. Pendulum e centro globum filo, gradum 90um tegente, exposui vento e fenestra, quam fere parallele præteribat; & observavi, ventum globum secum rapere eo usque, ut filum tegetet gradum decimum, sed ad momentum solum, relabente mox globo sua gravitate.

3. Antea nubes parum movebantur, circa meridiem vero, seu post undecimam horam, tam rapide currebant, ut, quas ad ensipides duarum, ante oculos meos positarum, turrium referebam, tribus secundis id spatium pervolarent. Tæceo jam alias observationes everfarum sylvarum, arborum, ædium, turrium, tectorum, tegulis nudatorum; scilicet quando introitus vento dabatur per fenestram, aliudve foramen, oppositæ partis imbrices magno numero dejecit, &c. Vix enim quisquam erit, qui talia seu ipse non animadverterit, seu relata ab aliis acceperit ex locis variis multum diffitis.

4. Ex hisce, sæpius observatis, cœpi colligere primum vim venti, deinde & celeritatem. Vim stabilivi primum a posteriori, deinde etiam a priori. A posteriori id effeci ope fili ferici, circa globi æquatorum ducti, cujus extremitati alligabam ponduscula. Hoc filum cum pondusculis in directione ad globum horizontali dependebat, super filo orichalceo, dimidiam lineam diametro fere æquante, & pro motu globi cum ipso exaltato. Deprehendi, 58 grana pharmaceutica ita sufficere, ad globum usque ad decimum gradum a verticali situ dimovendum, ut, si ad undecimum gradum promovere globum vellem, illico is delaberetur versus verticalem ad 5, aut pauciores, gradus. Ponderis globi pars tertia tollebat globum ad 30° &c.

5. Idem postea confirmavi flatu oris, quo globum istum periter ad 10 gradus a perpendiculo verticali depuli. Hunc flatum oris vero ad justam bilancem æqualem esse 58 granis illis, evidenter docui, inanum scilicet prope a globo ori ita opponendo, ut flatus repercussus integrum hemisphærium superius globi feriret, & lingulam, seu examen, tantum ex furcella dimoveret versus lancem, sub qua pendeat globus, quantum faceret 1/2, seu 3/4, grani. Ita venti hujus pondus ad oculum patet, quod

quod loquitur textus sacer *Jobi XXVI, 25*. Cui ponderi vim venti esse æqualem, nemo dubitabit.

6. Quo ista vis distinctius pateret, revocanda fuit ad globum, in quo sese exerebat. Istius diameter erat 8 linearum Parisin. seu $9\frac{1}{8}$ Gedanensium. Inde reperitur area circuli diametralis $\frac{785.64}{1000} = 50\frac{24}{100}$ lin Paris. quadratis, & superficies hemisphærii vento oppositi = $100\frac{48}{100}$. Quia fluida in hemisphærium agunt pro circuli diametralis ratione, vis venti hujus æquipollebat 58 granis in $50\frac{1}{2}$ lineas quadratas Parisinas. Ideoque unaquæque linea quadrata, omiſſa fractione, feriebat vi $1\frac{1}{2}$ granum fere valente; pollex Parisinus quadratus vi 144 + $\frac{28.144}{50\frac{1}{2}}$, seu 166 grana paululum superante; & pes quadratus vi excedente parumper 23, 904 grana, seu 3 libras Ged. & 13½ femuncias.

7. Facillima hæc calculi applicatio est ad corpora cujusvis generis, quorum haberi potest dimensio. Prouti fenestram e inanibus mihi etipiebat vi 21 libras Gedanenses propemodum æquante, cujus vitra ad parietem allidendo comminuebat. Si ædificium 140 pedes longum, 48 altum, impetus venti in illud 22, 994 libras trahentes referet, quibus si per compagis suæ naturam vincendis impar sit, evertetur.

8. A priori plura consecuturus, revocavi in mentem modum determinandi vim aquæ in obstaculum. Sit ista vis ejusque impetus in corpus = v; altitudo, ex qua labitur aqua, = a; motus celeritas = c, & n = celeritati cadentis per duo secunda jam acquisitæ; sit sinus incidentiæ = i, & planum corporis = p; denique densitas fluidi = d. Ex notis tegulis erit $a = \frac{c^2}{n}$; $n = \frac{c^2}{a}$ & $c = \sqrt{an}$. Porro $v = i^2 c^2 dp$; $c = \sqrt{\frac{v}{i^2 pd}}$; $i = \sqrt{\frac{v}{c^2 pd}}$; $d = \frac{v}{c^2 i^2 p}$ & $p = \frac{v}{c^2 i^2 d}$.

9. Transferens ista ad aerem, veluti fluidum multo minus densum, posui densitatem aquæ = 1. Unde densitas aeris, quæ ex gravitate illius specifica recte æstimatur, erit = $\frac{1}{815}$, vel $\frac{1}{815}$ circiter, pro diversis casibus. Quia anguli incidentiæ.

in.

in hemisphaerio circumquaque æqualem reddunt vim venti ei casui, quo ad perpendicularum rueret ventus in circulum diametralem: omittimus i^2 , & habemus $v = c^2 dp$. Erat $v = 58$ granis medicis, quorum rationem ad Parisina & Londinensia alibi dedi; $p = 50$, & $d = \frac{1}{800}$. Unde $58 = c^2$. $50 \cdot \frac{1}{800} = \frac{5}{80} c^2$; & $c^2 = \frac{9078}{80} = 1044$. Quare $c = 32 \frac{1}{2}$. Si $d = \frac{1}{810}$, obtinemus $c = 31 \frac{1}{2}$. Unde media quasi celeritatis rotunde æquiparabitur 32 pedibus Parisinis, quos ventus intra secundum pervasit. En celeritatem procellæ quæsitam! Liquet simul, quod habendum de celeritate flatus fortiter protrusi ex ore.

10. Aliam procellam observavit *Derham*, quæ 66 pedes Londinenses unico secundo transit. *Philosophical Transact. N. 313*. Cui procellæ ipse assignat gradum 12, vel 14 tum. Non perspicio satis, quomodo ipse gradus suos æstimavit. Si enim certa est æstimatio, is ventus, qui est gradus 12 mi, non erit gradus 14 ti, & vice versa. Fieri ergo posset certior æstimatio, seu pro celeritate venti, seu pro vi ejusdem. Nam multo plures dari gradus, extra controversiam est positum.

11. Vis venti respondet quadrato celeritatis, si cetera sint paria. Quare gradus virium primus esse posset, qua ventus intra secundum emittitur unum pedem; secundus, qua 4; tertius, qua novem; quartus, qua sedecim; quintus, qua 25; sextus, qua 36, & sic ulterius, percurrit. Foret igitur ventus dictus intra sextum gradum, quod non multum ab ea æstimatione abludivit, qua usus sum adhuc, & qua 7 mium procellæ gradum tribui ante hunc calculum subductum. An æque commode gradus virium, aut celeritatis ad æqualem numerum revocarentur, aliis disceptandum relinquo.

12. Posita hac quadratorum celeritatis progressionem, &posito discrimine corporis immobilis ac suspensi e filo plumbi, foret vis venti gradu primo in pedem quadratum = 23 $\frac{1}{80}$ gran. pharm.; gradu secundo = 368 granis; tertio = 1866 granis; gradu quarto = 6186; gradu quinto = 1440; sexto = 27780; septimo = 55319; octavo = 92317; nono = 151165; & gradu decimo = 230400 granis pharmaceuticis, vel 33 libris Gedanensibus, demtis 138 granis pharmaceuticis.

tionis. Experimentis relinquendum, num unquam procella eo usque allurgat.

13. Amplissimam procellam, qualis fuit, de qua loquimur, quæ tantummodo 3600 miliaria quadrata replevit, sextum gradum assequi posse, pro comperto jam habemus. Videntur majores gradus minori plerumque spatio includi, excepta illa, quæ A. 1703 delæxuit. Superest, ut ista connexio celeritatis cum vi plurium observatis experientis quo confirmetur. Fiet illud in aere inferiori ope corporum, in aere natantium, fumus, plumularum, &c.

14. In superiore vero aere id ipsum fiat ope nubium motarum, & ad corpora notæ distantie relatarum. Si nubes circa Zenit moveantur, commodissime æstimatio instituetur. Nam, si distantia turrium, seu ædium, &c. non sit major ea, qua observator unus alterum videre, & audire, potest, numerata & per 4 syllabas in quartas partes divisa secunda, ope accurati horologii, deprehenditur via nubium vix sensibilibiter differre a distantia ædium. Computo inito, deprehendi, si vel 2 miliaribus a superficie terre absent nubes, tamen in distantia illa earum viam vix pedo differre ab ædium distantia. Dum ergo numerantur secunda, eorumque partes quartæ, intra quas nubes a vertice unius observatoris ad verticem alterius perveniunt, constabit de nubium illarum velocitate.

15. Si sub tecto fuerit observator, vel desint nubes verticales, aliis uti poterit principiis trigonometricis, pro detegenda nubium velocitate. Quemadmodum ex distantia turrium inter se & a me, una cum interposito tecto cœnobii, & angulis mensuratis, secundum quos nubes retuli ad cuspides turrium, deprehendo, nubes circiter 34 pedes percurrisse tempore. Acuti observatores facile reperient nodos, quibus pro casibus emergentibus facillime certissimeque nanciscantur scopum, & determinent, quantillus error solum locum habere possit, quibus enodandis hic ideo non immorabor.

16. Ut vero vis venti, celeritati observatæ respondens, aliunde etiam certa evadat, ac vel sola observata reliquis dete-

gentis inserviat, opus erit anemometro, visibus suis optime accommodato. Exiguus ejusmodi globulus plumbeus, quotum usus sum, ad minores gradus æque non sufficit, ac ad maximos. Nempe gradu primo non moveretur, nisi ad 1 $\frac{1}{2}$ minuti. Quod vix observes, nisi sit longum filum, & arcus inferioris pars in minuta singula divisa. Pariter in gradu 2 tantum 9 minuta habentur pro declinatione summa illius gradus a verticali. Gradu tertio haberentur 47 minuta, gradu quarto duo gradus fere cum semissi; gradu quinto itur usque ad 6 gradus circuli; gradu sexto usque ad 12 $\frac{1}{2}$; gradu septimo usque ad 23 $^{\circ}$; gradu octavo usque ad 37 $\frac{1}{2}$; nono denique usque ad 62 $\frac{1}{2}$. Ad integrum decimum gradum, & si qui sunt majores eo, indicandos, globus ille non amplius sufficit, utpote qui ad gradum 96 ascenderet, & vi sua gravitatem plumbi superaret. Unde ad decimum & undecimum indicandam opus esse globo majori, seu aureo, si is unquam determinandus occurreret.

17. Innumeris igitur modis formari poterunt anemometra certiora solitis, vel & solita emendari & revocari ad hæc principia semel perspecta, & perfectius exulta. Ponamus, observationes esse secundum observatorum in hemicyclo graduum numerum notandas: quia hoc videtur facillimum factu. Opus erit sustentaculo apto, cui affirmetur centrum & arcus semicirculi saltem quadrantis in gradus & fere minuta divisus; tum globo quodam, si placet, intus cavo. Filum, ex quo suspendatur globus, quo indigemus, uncivale erit instructum, ut pro re nostra appendi is possit & auferri iterum. Aderit una fultimento anemometri a lateri pendulum, secunda vibrans integra, aut dimidia, & tutum a vento: Cetera ostendet scala gradibus adhibita.

18. Resistit vento, globum moturo, gravitas globi, renitens vi centripeta ad verticalem situm. Appellatur illa, et pondere æstimanda, r, & apertum erit, globum graviorem plus resistere globo leviori. Hanc enim resistantiam, qua aer pone globum resistit globo, tanquam leviculam negligere possumus. Poterit autem in gradibus inferioribus ves-

coſphærica, pilave lanca, aut ligave excavata, aut ex fibroſa, adhiberi. Pro gradibus mediis ligna ſolida ex ligno duriori & graviori, vel & eburnea. Pro maximis gradibus lapidea, metallicave, v. e. ex auro, plumbo, &c. Ut duo ſufficiant, calculi ope determinandi erunt globi.

19. Scilicet per ſe quidem quicumque globus aptari ad ſinemetrum poteſt, eodem modo, quo ſupra plumbeum adhibui. Sed, cum per præcedentia pateat, non eſſe quemlibet æque aptum ad omnes gradus indicandos, duplici globo cõminode utemur, altero levioris materiæ pro gradibus minoribus rite determinandis, altero gravioris materiæ, vel plane graviffimæ. Qui ſimplici & eodem ſemper uti cupit, ſumet materiam mediocrem, v. e. lamineam vitream, ligneam, nucis clappæ Indicæ, &c. Nam, ſi ſat magna, levis & cava illa fuerit ſphæra, vacua ſufficiet pro gradibus minoribus; reſerta per orificium apte claudendum, ſeu hydrargyro, ſeu plumbea grandine determinati ponderis, pro majoribus.

20. Poſito, queſquam deſiderare ſphæram cavam, que primo gradu venti moveatur per unum gradum ſemicirculi: quanta erit diameter, quanta gravitas illius? Inferimus, uti $1^{\circ}: v \equiv 90^{\circ}: r$. Hinc $r \equiv \frac{v}{90}$. Detur ergo, aut ſumatur, pro lubitu v , quanta ſufficere poſſit pro globo non nimis magno. Eſto gravis ſex æqualis illa, vis, & habebitur pondus globi cavi = 540 gravis. Si lubet, eligatur quoque r pro arbitrio, & quæzatur $v = \frac{c}{r}$. Inveſtigetur diameter pro obtinenda iſta v in gradu primo ſufficiens, hunc in modum: $6 = \frac{v}{r}$. Hoc eſt $p = 5100$, quod quoniam eſt circulus, oritur ex $\frac{1}{733}$, ducto in quadratum diametri. Inde $\frac{100000}{788} =$ quadrato quæzitur diametri = 649678, cujus radix 807 $\frac{1}{2}$ dat diametrum globi in lineis, quæ ſunt 6 pollices & 8 $\frac{1}{2}$ lin. Pariſ.

21. Similiter reperias cetera, ſi ſumas pro lubitu diametrum globi cavi v. e. quatuor, quinque, ſex, vel ſeptem, pollicum, & reliqua computando erunt. Eligenda tantum eſt materia ejus gravitatis ſpecificæ in ſtatu cavo, que reſpondeat propoſito; vel ad electam materiam attemperanda ope calcu-

NOVA FACTA ELUDITORUM

li sunt reliqua. Etenim, si resistentia, seu gravitas specificca minor, est r, major R, pariter discernendo p, P, utro casu reperto, habentur, quotquot restant, inferendo $\frac{r}{P} : \frac{v}{PR} = \frac{r}{P} : \frac{vPR}{r}$. Quemadmodum in globo plumbeo erat octavis partibus $58 : 1031$ in globo ligneo: 2597 granorum pharmaceuticorum. Unde nullo negotio reliqua eliciuntur momenta.

22. Oculatiores sunt illi, quibus hæc scribuntur, quam ut multis monendi sint, admodum fecunda esse hæc principia ad plurimos alios usus. Pandunt januam causis ventorum & præcellarum detegendis, sive in aeris sursum protrusi delapsu, sive in condensatione per ventorum antagonistarum compressionem; sive in rarefactione ex calore aliisque causis elasticitatem mutantibus consistant. Quid in re nautica, architectonica, in machinis pneumaticis iisdem, præstari possit, dies docebit. De aliis, quibus viam sterant, malo tacere, quam verba nunc facere.

Wernünftige Gedanken vom Wahrscheinlichen, &c.

hoc est,

JOANNIS MARTINI CHLADENII, S. S.
*Theologiae Doct. & Profess. Publ. Ordin. nec non Adis
 Academ. Erlang. Pastoris, Cogitationes rationales
 de Probabili, ejusque abusu.*

Stralsundiz, Gryphiswaldiz, & Lipsiz, sumptibus Jo. Jac. Weibrechtii, 1748, 8.

Plag. 13.

Dignissima quidem hominibus doctis vota sunt, quæ ad incrementa artium atque scientiarum diriguntur; sed laudibus adhuc digniora studia, quibus pia illa vota implentur. Implentur autem, si non qualicumque propositionum congerie

gale vacuum illud, quod ante esse, tegitur, sed aliam præ-
 cepta solida, ubi ante nulla erant, constituuntur. Quo-
 rum alterum in nova *probabilitatis* theoria, quam pri-
 dem doctissimus quisque desideravit, contigerit, ex hoc fa-
 cile libro omnibus patebit. Non enim S. Rev. Autor
 in his meditationibus dogmaticam quendam exhibet tra-
 ctationem, sed ea, quæ recentiori ætate ab aliis in hac Lo-
 gicæ parte sunt tradita, sub examen vocat, planumque fa-
 cit, varia novæ præceptis esse inserta, quæ cognitionem
 veri non solum non adjuvant, sed etiam impediunt; aqua hinc
 inde non mediocriter corripitur, ut si usum enim damno-
 comparemus, plus adhuc damni, quam vere utilitatis, ex nova
 probabilitatis theoria sit metuendum. Sed hæc disputatio,
 quanquam non in solam Philosophiæ partem attingere videri
 possit, latissime tamen spargitur, & ad ipsa fundamenta
 multarum doctrinarum pervenit, nempe Historiam, 74
 Hermeneuticam, Physicam, Philosophiam denique practi- 84
 cam, quas omnes probabilitatis novi cultores amplificari
 putant, S. Rev. Autor vindicandas, & in tuto collocandas,
 statuit. *Primo* siue in meditatione conqueitur, diti-
 onem probabilitatis suæ in imperium extendi, ita ut cer-
 tæ cognitioni, cui tamen maxime opera danda sit, nihil
 ferè maneant reliqua. Memorat igitur novas sententias,
 universam Historiam, universam Interpretationem, univer-
 sam causarum cognitionem, universam prudentiam civi-
 lem, ultra probabilem cognitionem non posse assurgere.
 Quarum sententiarum interpretem excitat Clariss. *Petrus* 15
Abbeceum, monitumque, siue probabilis nihil differat
 ab incerto & dubitatione, siue saltem intertium & dubi-
 tationem sinu suo includat, male tamen eos de tot am-
 plissimis artibus metiri, qui in, exclusa certitudine; æter-
 ne dubitationis opprobrium afferunt. Aquæ, quod ad *Her-* 118
maneuticam attinet, ejus dignitatem eo diligentius men-
 dani ratus est S. Rev. Autor, quod istam artem primus
 peculiari libro, eaque methodo, eleganter est complexus,
 ut omnes interpretationum causas, ac quæcunque genera, ob-

74
84
Pag. 1 seq.

15

118

securorumque locorum classes, veluti in titulis descripsit. Quo in systemate de ipsa certitudine, hinc regularum hermenevticarum, hinc sensus singulorum locorum, sic jamjam disputavit, ut dubitationi pariter ac probabilitati in re hermenevtica praescripti sint sui carceres. Nimirum, cum probabilianis defensores interpretationum incertitudinem ex varia vocum fere omnium significatione deducant, quarum quaelibet variat *verum sensum*, ita tamen, ut alter altero sit *verior*, hi ficti *gradus veritatis* in sensu locorum et librorum dissipantur convulso principio: quandibet vocis significationem aliquem sensum in quolibet loco praebere. Deinde

- Pag. 34. *tertia* meditatione Historiae incertitudinis et dubitationis macula abstergitur. Ostenditur, ipsam experientiam declarare et probare quarundam, imo multarum, historiarum certitudinem; probatur, *falsum* esse, quod cuncta resistuntia suspitione falsi laborent; assensus, rebus gestis et historiis praebendum; eo modo non gigni, quo adversariis videatur gigni; veritatem et certitudinem rerum gestarum ex testimonio per ratiocinia non cognosci; perperam in rebus historicis vocem, aut ipsam notionem, demonstrationis adhiberi. Quo loco simul reprehenduntur adhaerentes libri *Diderotiani* de resurrectione Christi, alioquin laude dignissimi, demonstrationis vocem et laudem ubique crepare, cum in historia, tam profana, quam sacra, omnia testimonio sint gerenda; nec quidquam ultra posse addi praeter *vindictas* ab obiectionibus et obreccionibus, tanquam *vindictas* non sine damno cum demonstrationibus confundi praesertim in Historia sacra. *Quarta* meditatione opinio: Physicam universam non nisi probabilem esse, confutatur. Ante omnia *demonstrationis* notio confertur cum *explicationis causarum*, et, quam parum differant, ostenditur rationibus et exemplis; deinde, cur causarum investigatio sit difficilis, perspicuis praecipis docetur, & confusio duarum notionum tollitur, quae promiscue termino *explicationis causarum* adherere solet. *Quinta* meditatio-

tatione in *Syllogismorum*, quos *casuales* vocant, naturam inquiritur; hisque, si pro peculiari argumentandi genere habeatur, nos commode carere posse ostenditur. *Sexta* et *Septima* meditatio circa *probabilitatem practicam* versatur, illumque errorem confutat: omnem prudentiam probabilitate nisi, quem sic solent defendere, ut, omnem prudentem actionum directionem futurarum rerum expectatione niti, sumant; deinde, omnia futura esse incerta, contendunt. Contra hæc Cel. Vir defendit, non omnium, ac ne quidem plerarumque, sed paucarum saltem, actionum directionem a futuri cognitione esse suspensam, siquidem permultæ ab instinctu naturali, aliæ a voluntate superioris, aliæ ab officii suscepti indole, aliæ a legibus naturalibus et civilibus, sic dependeant, ut futurarum rerum cognitione opus non sit; quodsi autem dubiæ omnino actiones nobis et *difficiliores casus* obtingant, iterum non semper ad futura recurrendum esse, sed *regulas* cognoscendas, ac *presentem statum* inquirendam, *habitumque recte agendi* comparandum esse. *Septima* autem meditatione sigillatim demonstratur, non omnem futuri cognitionem esse dubiam; nasci enim certitudinem partim ex ordine Naturæ, partim ex interna fiducia, et quidem in nonnullis hominibus tantam, ut difficile sit, eorum temeritatem securitatemque emendare. Denique generatim ostenditur, in *hesitatione practica*, et ancipiti statu, ad probabilitatem tamen confugiendum non esse, neque præstantissimos prudentiæ magistros tale quid unquam præcepisse, *Octava* meditatione de gradibus probabilitatis agitur. Primum convellit opinio, qua imprimis homines in probabilitatis admirationem rapiantur, ac si magnus probabilitatis gradus propius ad veritatem accederet. Jucundum est hic conspicerè, quemadmodum tanta spes, tamque admirabilis, non nisi æquivocatione quadam vitatur, in voce certitudinis hærente. Hæc in *objectivam* et *subjectivam* distinguere dudum consueverunt Logici; hinc autem fit, ut, quia probabilitas major gradus ad

Pag 91.

100.

104.

115.

120.

130.

142.

156.

cer-

Pag. 180.

154.

0:1

0:1

14:1

certitudinem subjectivam propius accedit, ideo ad certitudinem objectivam, quae veritatem includit, pariter propius accedere iudicatur. Maller hinc Cel. Autor, erroris vitandi causa terminum certitudinis objectivae non necessarium & confusioem aptissimam penitus tolli. Porro ostenditur, non quamlibet rem, quae alterius constitutionem ingredi potest, propterea per se tantquam partem aliquantam, aut aliquotam, huius rei spectari posse: e. g. ad matrimonium mas & foeminae requiritur, nec tamen coelebs per se, s. aut ullam minorem, matrimonii partem habet; quae annotatione fundamenta calculi Probabilium, subvertuntur, denique omni modo contradicitur illi conatui, quo ex praesentia multorum requisitorum ad veritatem reliquorum colligi solet praesentia. Illud imaginationis figmentum doctrinis philosophicis stabilire, & in principia ratiocinationum confiliorumque convertere, plane iniquum, & dignitati Philosophiae adversum, esse, monstret Cel. Autor. Hic libellus, tot quaestiones, ante minus distincte expositas, complectens, primum sub forma Programmatum, in illustri Gymnasio Casimiriano Coburgensi editorum, prodit; quae collecta in sermonem Germanicum transtulit Clariss. *Urbanus Gottlob Theorichmidtus*, passimque, breviusculè dicta, scholiis aucta, illustravit. Ceterum laude omni dignum est S. Rev. Auctoris studium, regulas, quibus intellectus dirigitur, in cognoscenda veritate, amplificandi, & formulis, quae sibi semper consent, complectendi: cuius rei egregia specimina eum iam pridem in Hermeneuticis universalibus, in Logica Practica, atque Logica sacra, dedisse, meminimus. Doctissimo autem Interpreti pro opere, laudabiliter infusum, & officio hoc literis aequè, ac suis civibus, praestito, eas gratias decernimus, quas iis omnibus, qui literarum incrementa juvare pro virili sua parte student, ab omnibus deberi, grati agnoscimus.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur:

I. *Libri Theologici, & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.*

- S. Antonini *Opera omnia, cum annotationibus* Th. Mariæ Machi & Dionysii Remedelli. Tomi I. Pars I & II. 669
- Biblia sacra, cum Commentario expositionis literalis, concinnato ex selectissimis Anglorum annotationibus.* Tomus I, II, III. 621
- A Bononia (Bernardi) *Institutio theologica juxta omnia fidei dogmata.* 343
- Brunacci (Jo.) *Commentatio de Appellatione Canoniarum in Virginibus votivis S. Petri.* 410
- Deylingii (Salom.) *Observationum sacrarum Pars quinta.* 315
- Feuerlini (Jac. Wilb.) *Observationes variae in Augustana Confessionis singulos Articulos.* 367
- Godwini (Franc.) *de Praefulibus Anglia Commentarius, ex recognitione Gul. Ricardsoni.* 573
- Kieslingii (Jo. Rud.) *Epistola ad Emin. A. M. Quirinum, qua de gestis Pauli III, Pont. cum Henrico VIII, Angl. Rege, agitur, & ejus emendatio ecclesiae Anglicanae suscepta defenditur.* 89
- Kochii (Jac.) *Breves geographica ac historica tractationes ad illustrandum loca Mosi & libri Hiobici nonnulla.* 362
- Mansi (Jo. Dominici) *de Epochis Conciliorum, Sardicensis & Sirmiensium, ceterorumque, in causa Arianorum.* 329
- Michaelis (Christiani Bened.) *Tract. critica de variis lectionibus N. Test. caute colligendis & dijudicandis.* 551
- Miltoni

Y y y

I N D E X

Miltoni (Jo.) <i>Paradisus amissus, Latine redditus interprete Josepho Trapp.</i>	160
Moneta <i>adversus Catharos & Valdenses Libri quinque, editi & illustrati a Th. Augustino Ricchinio.</i>	145
Norrelii (Andrea) <i>Diatyposis Academicarum apud Judaeos.</i>	85
Origenis <i>Libri VIII de Veritate religionis Christiana contra Celsum, ex Græco in Germanicum conversi, & notis illustrati, a Jo. Laur. Moshemio.</i>	526
De Polignac (Melchioris) <i>Card. Ansi-Lucretius, sive de Deo & natura Libri novem.</i>	11
Sadoleti (Jac.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia, auspiciis Pauli III, P. R. conscripto, ad Sturmium Epistola.</i>	609
Schelhornii (Jo. Ge.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia, auspiciis Pauli III, P. R. conscripto, Epistola prima.</i>	379
<i>Epistola altera.</i>	609
Sedulii (Cælii) <i>Carmen de Verbi incarnatione.</i>	95
<i>Mirabilium divinatorum Libri V, ex ed. Jo. Frid. Gruneri.</i>	628
Sturmii (Jo.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia auspiciis Pauli III, P. R. conscripto, Epistola.</i>	379. 609
Tassi (Torquati) <i>Hierosolyma liberata, Carmen epicum, cum figuris Jo. Bapt. Piazzetta.</i>	525
Wernsdorfii (Gottlieb) <i>de Republica Galatarum Liber singularis.</i>	674

II. Libri Juridici.

Bachii (Jo. Aug.) <i>D. Trajanus, seu de Legibus Trajani Commentarius.</i>	218
Bondam (Petri) <i>Specimen Animadversionum criticarum ad loca quaedam Juris civilis depravata.</i>	447
Brunacci (Jo.) <i>Commentatio de appellatione Canoniarum in virginibus votivis S. Petri.</i>	410
Burlamaqui (J. J.) <i>Elementa Juris naturalis.</i>	583

Hec

A U T O R U M.

Heumanni (Jo.) <i>Opuscula, quibus varii Juris Germanici, itemque historica, & philologica, argumenta explicantur.</i>	508
Hornmelii (Caroli Ferdin.) <i>Propositum de novo Systemate Juris naturae & gentium, ex sententiis veterum Jurisconsultorum concinnando.</i>	424
Huberi (Ulrici) <i>Opera minora & rariora, Juris publici & privati, edita ab Abr. Wieling. Tomi II.</i>	444
Kochii (Ern. Aug.) <i>Nova & aucta collectio Recessuum Imperii. Tomi IV.</i>	280
Koenig (Christiani) <i>Codex Legum Suecicarum.</i>	589
De Wicht (Matthia) <i>Jus provinciale Frisiae orientalis, cum jure stagnorum & piscinarum, ad fidem antiquissimorum Codicum MSS. editum.</i>	214

III. Libri Medici & Physici.

Bianconi (Jo. Lud.) <i>Epistola duae physicae ad Marchionem Scip. Maffaum.</i>	21
<i>De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii. Tomi II Pars I.</i>	648
Cocchii (Ant.) <i>de Vita Pythagorica, qua medicina loco est, Sermo.</i>	132
Dorascentii (Luca) <i>de Usu Chalybis atque Mercurii in obstructione curanda Diss.</i>	60
Gismundi (Jo. Bapt.) <i>Epistola apologetica in Postscriptum quoddam editum, quod Notat criticas continet in Jo. Bianchi Diss. de Vesicantibus.</i>	519
Halleri (Alberti) <i>Iconum anatomicarum Fasciculus primus.</i>	223
Hippocratis <i>Opuscula aphoristica semetotico-therapeutica VIII, Gr. & Lat. ex ed. Zuingeri.</i>	297
Morandi (Jo. Bapt.) <i>Historia botanica practica.</i>	289
Van Musschenbroek (Petri) <i>Institutiones physicae.</i>	469
Newtoni (Is.) <i>Philosophia naturalis principia mathematica, perpetuis commentariis illustrata a Thoma le Seur & Franc. Jacquier. Tomus II.</i>	336

I N D E X

- De Polignac (Melchioris) Card. Anti-Lucretius, fvs de Deo & natura Libri novem.* 11
Tentamina & Commentarii Academia natura exploratricis, qua Gedani congregatur. Pars I. 413

IV. *Libri Mathematici.*

- Bermannii (G. F.) *Analysis Problematis geometrici, in Actis A. 1745 propositi.* 225
De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii. Tomi II Pars I. 648
 Euleri (Leonh.) *Solutio Problematis Catoptrici, in Novo Actis Er. Lipsf. pro Mense Nov. A. 1745 propositi.* 27. 6i. 169
Opuscula varii argumenti. 595
 Hanovii (M. C.) *Anemometria nova, circa medium Decembrem A. 1747 instituta, jam vero eruditorum usibus permiffa.* 705
Historia Academia Regia Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745. 453
 Horrebowii *Tract. de Parallaxi fixarum annua & rectasensionibus.* 190
Observatio Eclipsis Luna, octava Augusti die A. 1748 Praga, in Collegio Societatis Jesu ad S. Clementem, habita. 516
 Poleni (Jo.) *Institutionum Philosophia mechanica experimentalis Specimen.* 572

V. *Libri Historici, Chronologici, Genealogici, &c.*

- Anonymi Elogium Augustini Frid. Waltheri, Medicorum Lipsensium, dum viveret, principis.* 522
 Argelati (Phil.) *Bibliotheca Scriptorum Mediolanensium. Tomi II.* 241
 Barrii (Josephi) *Historia generalis Germaniae. Tomus I & II.* 385
 Tomus III & IV. 478
De

A U T O R U M.

- De Bochat (Lud.) *Commentarii critici, quibus argumenta varia Historia veteris Helvetia declarantur.* Tomus I. 119
- De Carlenca (Juvenel) *Periculum historiae literarum elegantiorum, scientiarum, & artium.* Tomi II. 372
- Deylingii (Christiani Erdmanni) *Diss. de Aelia Capitolina historia & origine.* 315
- Godwini (Franc.) *de Praesulibus Anglia Commentarius, ex recognitione Gul. Richardsoni.* 573
- Gruneri (Jo. Frid.) *Introductio in antiquitates Romanas.* 618
- Harenbergii (Jo. Christoph.) *Stirpis Estensis origines, progenitores Scireniss. Ducum Brunsvico-Luneburgicorum vetustissimi septem.* 357
- Heumannii (Jo.) *Commentarii de re diplomatica Imperatorum & Regum Germanorum.* 75
- Opuscula, quibus varia Juris Germanici, itemque historica & philologica, argumenta explicantur.* 508
- Historia Academiae Regiae Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745.* 453
- Kieslingii (Jo. Rud.) *Epistola ad Em. A. M. Quirinum de gestis Pauli III Pont. cum Henrico VIII, Angl. Rege.* 89
- Lazarini (Dominici) *Epistola tres, in quibus ostenditur, Veronam ditioni Cenomanorum fuisse subiectam.* 370
- M. (L. L.) *Idea regiminis Aegypti antiquioris. Partes II.* 273
- Manfredi (Eustachii) *Operum Tomus quintus, ad Chronologiam faciens.* 591
- Manni (Dominici Mariae) *Notitia historica Parlagonii, seu Amphitheatri Florentini.* 475
- De Moivre (Gilleti) *Vita Propertii, equitis Romani.* 276
- Quesnel (Conr.) *Computus Cyclicus verus, & tam Julianus, quam Gregorianus ecclesiasticus.* 704
- Ricolvi (Jo. Pauli) & Ant. Rivautellæ *Situs urbis veteris, Industriae, detectus & illustratus.* 498
- Saxii (Jos. Ant.) *Historia literario-typographica Mediolanensis ab anno 1465 ad annum 1500.* 241

Y Y Y 3

Schwand-

I N D E X

- Schwandeneri (Jo. Ge.) *Scriptores rerum Hungaricarum veteres & genuini.* Tomi II. 195
- Velleji (C. Paternuli) *Historia Romana Libri duo, accurate Steph. And. Philippe.* 272
- Wernsdorfii (Gottlieb) *de Republica Galatarum liber singularis.* 674
- Willebrandt (Jo. Petri) *Præparatio ad Chronicon Hansæaticum.* 46

VI. *Libri Miscellanei.*

- Agnethler (Mich. Gottlieb) *Numophylacium Schulzianum, digestum & commentariis illustratum.* 137
- Anonymi *Numisma Hieronymi equitis Odam, ex Museo Viætoris prolatum.* 279
- Argelati (Phil.) *Bibliotheca Scriptorum Mediolanensium.* Tomi II. 241
- De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii.* Tomi II Pars I. 648
- Burmanni (Petri) junioris, *Specimen nova editiois Anthologiae Latinae, & Animadversionum ad Epigrammata & Catalecta veterum Poetarum Latinorum Prodromus.* 122
- Carpentier *Alphabetum Tironianum, seu Notas Tironis explicandi methodus.* 477
- Chapmani *Epistola de vetustis characteribus numericis legionum Romanarum.* 632
- Chladenii (Jo. Mart.) *Cogitationes rationales de probabili, ejusque abusu.* 712
- Cocchii (Ant.) *de Vita Pythagorica, qua medicina loco est, Sermo.* 132
- Coluthi *Raptus Helena, cum Notis Jo. Dan. a Lennep.* 398
- Cruſii (Christiani Aug.) *Via ad cognitionem humanam certam atque assensu dignam.* 561
- Demosthenis *Oratio contra Midiam, cum altera Lycurgi contra Leocratem, ex ed. Jo. Taylori.* 54

Eggen

A U T O R U M.

- Eggers (*Henr. Frid.*) *Cogitata rationi consentanea de officiis hominis erga se ipsum respectu status interni.* 359
- Endelechii (*Severi Sancti*) *Carmen bucolicum de mortibus boum, ex ed. M. Dav. Richteri.* 646
- Erpenii (*Thoma*) *Grammatica Arabica, ex ed. Alb. Schultens.* 689
- Euripidis *Tragœdia integra XIX, Fragmenta & Epistola, Græce & Italice, cum notis P. Carmeli.* 533
- Fabricii (*Jo. Alb.*) *Bibliotheca Latina mediæ & infimæ ætatis. Volumen sextum, adornatum a Christiano Schœttgenio.* 95
- Frœmond (*Claudii*) *Nova & generalis introductio ad Philosophiam.* 520
- Fourmont (*Stephani*) *Lingua Sinarum Mandarinica hieroglyphica Grammatica duplex.* 49
- Gruneri (*Jo. Frid.*) *Introductio in Antiquitates Romanas.* 618
- Heumanni (*Jo.*) *Commentarii de re diplomatica Imperatorum, & Regum Germanorum.* 75
Opuscula. 508
- Historia Academia Regia Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis anni 1745.* 453
- Homeri *Ilias, Græce & Latine, ex ed. Jo. Ge. Hægeri.* Volumen I. 686
- Janozki (*Jo. Dan.*) *Relatio de rarioribus libris Polonicis, quæ in Bibliotheca Zaluskiana reperiuntur.* 665
- Kappii (*Jo. Erb.*) *Sylloge Epistolarum familiarium, quæ inter G. G. Leibnitium & Dan. Jablenskium, aliosque doctos, utro citroque missæ fuerunt.* 168
- Mazzoleni (*Alberti*) *Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Corrario.* 97
in Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Corrario, Commentarii. ibid.
in Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Corrario, Animadversiones. Tomi II. ibid.
- Miltoni

INDEX AUTORUM.

Milioni (Jo.) <i>Paradisus amissus, Latine redditus interprete Josepho Trapp.</i>	160
<i>Miscellanea Lipsiensia nova.</i> Voluminis V Pars III.	420
Pars IV.	471
Mülleri (Gerb. Frid.) <i>Commentatio de Scriptis Tanguticis, in Sibiria repertis.</i>	437
Muratorii (Lud. Ant.) <i>Novus Thesaurus veterum Inscriptionum.</i>	I
Tomi IV.	I
Van Musschenbroek (Petri) <i>Institutiones Logicae.</i>	412
Norrelji (Andrea) <i>Diatyposis Academiarum apud Judaeos.</i>	85
<i>Numismata quaedam cujuscunque forma Musci Honorii Arigoni.</i> Tomus II & III.	433
De Polignac (Melchioris) <i>Card. Anti-Lucretius, sive de Deo & natura Libri novem.</i>	II
Potocki (Pauli) <i>Comitis Opera omnia, edita a Jos. Andrea Comite Zaluski.</i>	337
Rinaldi (Josephi) <i>Orationes.</i>	615
Saxii (Jos. Ant.) <i>Historia literario-typographica Mediolanensis ab anno 1465 ad annum 1500.</i> Tomi II.	241
Schoettgenii (Christiani) <i>Volumen sextum Fabriciana Bibliotheca Latina media & infima aetatis.</i>	95
Taffi (Torquati) <i>Hierosolyma liberata, Carmen epicum, cum figuris Jo. Bapt. Piazzettae.</i>	525
Tunstalli (Jac.) <i>Observationes in Epistolas M. T. Ciceronis & M. Bruti.</i>	631
Uhlii (Jo. Lud.) <i>Thesauri Epistolici Lacroziani</i> Tomus II.	184
Vonck (Cornelii Valerii) <i>Lectionum Latinarum Libri duo.</i>	205
Ursini (Fulvii) <i>Kirgilius collatione Scriptorum illustratus. Editio nova.</i>	301
Vulpüi (Jos. Rocchi) <i>Epistola Tiburtina.</i>	662
Weis (Udalrici) <i>Liber de emendatione intellectus humani.</i>	187

INDEX

* * *

I N D E X

RERUM NOTABILIORUM.

<p>A. Aberrationes lucis <i>Brad-</i> <i>lejane ab Horrebowio per</i> <i>Anaclases explicata.</i> 190 Academia <i>Scientiarum Bero-</i> <i>linensis descripta,</i> 453 Academiae <i>Judeorum quales?</i> 86 seq. <i>Ægyptiorum historia & an-</i> <i>tiquitates illustrata.</i> 273 seq. <i>Æliæ Capitolina origo & hi-</i> <i>storia.</i> 327 seq. <i>Aeris subtilitas investigata.</i> 416 <i>productio e corporibus</i> <i>experimentis confirmata.</i> 455 <i>Ætheris in motum planeta-</i> <i>rum effectus.</i> 606 Al <i>Hamasa excerpta Arabica</i> <i>edita.</i> 691 seq. Althelmi <i>Poemata emenda-</i> <i>ta.</i> 210 S. <i>Ambrosii notitia literaria.</i> 296 Amphitheatri <i>Florentini noti-</i> <i>tia historica.</i> 475 Anemometria <i>nova.</i> 705 Angliæ <i>Episcoporum vita de-</i> <i>scripta.</i> 573 seq.</p>	<p><i>Animalibus jus natura. vindi-</i> <i>catum.</i> 427 seq. Animatorum <i>entium origo</i> <i>secundum sententiam Hippo-</i> <i>cratis.</i> 466 seq. Anthologiæ <i>Latinae nova edi-</i> <i>tio tentata.</i> 123 seq. <i>loca quadam</i> <i>emendata.</i> 126 seq. Anti-<i>Lucretii, libri, notitia</i> <i>literaria.</i> 12 seq. Antiquitates <i>Romana in com-</i> <i>pendio descripta.</i> 619 seq. S. <i>Antonini Opera demuo</i> <i>edita.</i> 669 seq. Ad <i>Aquas libellandas machi-</i> <i>na inventa.</i> 415 Arabica <i>Numismata collecta.</i> 436 seq. <i>scripta quadam edi-</i> <i>ta.</i> 691 seq. <i>verba explicata.</i> 695 seq. Arabicos <i>libros edendi insti-</i> <i>tutum commendatum.</i> 143 seq. Archinti <i>(Cerals) vita de-</i> <i>scripta.</i> 257 Archontum <i>dignitas illustra-</i> <i>ta.</i> 113 Argelati <i>(Phil.) studium col-</i> <i>legendæ</i></p>
--	---

I N D E X

<i>ligendi Scriptores Mediolanenses commendatum.</i>	242	Bavarix Juris Codex descriptus.	510
Argelati (Phil.) adversus Anonymum vindicia.	271 seq.	Belii (Matthia) in Scriptores Hungariae merita.	195 seq.
Arianorum causa qua Concilia celebrata?	330 seq.	Bianchi (Jo.) vindicia adversus Vandellum.	519
Arigonus (Honorius) laudatus.	433 seq.	Bianconii (Jo. Lud.) de legibus visreis & sono sententia.	21
Artium singularum Historia promissa.	457	Bibliotheca Ambrosiana descripta.	248
Asiarcharum dignitas illustrata.	112	Zaluskiana laudata.	665
Astium apud Romanos deminutio qualis?	118	Bongatsii Scriptores Hungariae denno editi & aucti.	193 seq.
Averroes cum Arreis Avicenna non confundendus.	424	Bononiensis Instituti notitia literaria.	649 seq.
Aves erraticae & gregatim discedentes qua?	418	Britannia M. quando primum ad Christianam religionem conversa?	576
Avicula Bononiensis descripta.	652 seq.	ejus Episcopi recensiti.	573 seq.
Augustanae Confessionis loca quadam illustrata.	368	Le Bran (Jo. Bapt.) in Labantium merita.	141 seq.
Augusti titulus illustratus.	107	Brutis an mentis facultates competant?	17
Avtochiria impugnata.	458	Burgundonum lex illustrata.	397
B arometra electrica.	459	Burmanni (Petri) junioris, edendi Anthologiam Latinam studium commendatum.	123 seq.
Barometrorum altitudo an ab amplitudine pendeat?	659	emendationes quadam Anthologiae sub judicium vocatae.	126 seq.
in omnibus eadem?	660	Caesareum	

RERUM NOTABILIORUM.

C.

Cesarum appellatio illustrata. 105 seq.
 Calendarii Gregoriani navi. 704 seq.
 Callimachi Epigramma emendatum. 406
 Canonicarum appellatio illustrata. 410 seq.
 De Cardano (Hieron.) singularia. 259
 Carmeli in Tragædias Euripidis merita. 534 seq.
 Carmen Christo quasi Deo dictum apud Plinium quale? 423
 Caroli Calvi Imp. Diplomata descripta. 85
 res gesta descripta 481
 Magni res gesta descripta. 394 seq.
 De Cataractis fluminum Observatio. 660
 Cathari unde dicti? 147
 qui fuerint, & quæ eorum doctrina? 147 seq.
 eorum mores quales? 150 seq.
 Catoptricum Problema solutum. 47. 60. 169. 225
 Celsus ab Origene & Moshemio refutatus. 528 seq.
 Celticæ et orientalium linguarum consensus. 468

Chalybis usus in obstructione curanda. 60 seq.
 Per Chirothecam traditio Germanis usitata. 472
 Christianorum veterum sanctorum testimonia vite demonstrata. 528
 An Christus mediator sibi ipse satisfecerit? 420
 Chronologiæ sacra argumenta varia excussa. 356 seq. 364 seq.
 Chronologiæ artis elementa tradita. 591 seq. 704
 Ciceronis & M. Bruti Epistole vobiscum convicta. 632 seq.
 Cippi sancti Ebraeorum descripti. 472
 Clari (Julii) notitia literaria. 269
 Colores nutrimenti ope ossibus dati. 654
 Colorum nova theoria. 602
 Coluthi loca emendata. 399 seq.
 Cometarum cauda quid? 419
 aliquot orbita determinata. 456
 Conciliorum autoritas asserta. 349
 Conicarum sectionum proprietates aliis curvis competentes. 465
 In Comitibus leges ferendi mos
 Zl Zl 2 Ger-

I N D E X

<i>Germanorum illustratus.</i>	281 seq.	<i>Dei essentia & existentia demonstrata.</i>	353 seq.
<i>Conciliorum Sardicenses & Sirmiorum vera epocha indagata.</i>	330 seq.	<i>Demosthenis Oratio contra Midiam recens edita & emendata.</i>	54 seq.
<i>Consilium de emendanda ecclesia, Pauli III Pont. Max. jussu conscriptum, in Indicem expurgatorium relatum.</i>	380 seq.	<i>Deorum ignotorum mythologia & antiquitates illustrata.</i>	7 seq.
	successu	<i>Diaphragmatis icon anatomica.</i>	223
<i>caruit.</i>	609 seq.	<i>Diplomata Ludovici Pii explicata.</i>	477
<i>Consulis Romani antiquitates illustrata.</i>	108	<i>Diplomatum Germanicorum historia descripta.</i>	76 seq.
<i>Corporum flexibilium motus demonstratus.</i>	456 seq.	<i>De Duareni (Franc.) de ecclesie ministris opere singularia.</i>	610
<i>Corrarii (Hieron.) Muscum numismatum laudatum.</i>	98 seq.	E.	
<i>Cranii basis delineata.</i>	224	E clipsis d. 8 Aug. A. 1748 observata.	518
<i>Critica qualem in rebus sacris usum praestet?</i>	352	<i>Electrica experimenta.</i>	418
<i>Curva, qua radios post duas flexiones ad punctum, unde egressi erant, reducant, investigata.</i>	27 seq. 61 seq. 169 seq. 221 seq.	<i>Electricitatis historia.</i>	415
<i>Cyclicus computus perspicue traditur.</i>	704	<i>Elementorum materia naturalis.</i>	638
		<i>Eloquentiae studium omnibus eruditis commendatum.</i>	616
D.		<i>Ad Eloquentiam qua ingenis sint apta?</i>	ibid.
<i>Dactyli fossiles.</i>	652	<i>Emphasis Hebraicorum vocabulorum indagata.</i>	323 seq.
<i>Decembrii (Petri Candidi) scripta recensita.</i>	254	<i>Emplastrum quoddam Archigenis Medici examinatum.</i>	520
<i>Decennalia Imperatorum vota qua fuerint?</i>	116	<i>Ende'echii de bonum moribus Carmen emendatum.</i>	213
		Ende-	

RERUM NOTABILIORUM

Endelechii <i>de boum mortibus</i> <i>carmen recens editum.</i> 647	Fistulam <i>lachrymalem curan-</i> <i>di modus.</i> 657
notitia <i>literaria.</i> 647 seq.	Fixarum <i>parallaxis annua.</i> 190
Ennodii <i>notitia literaria.</i> 260 seq.	Flandi <i>vis mensurata.</i> 416
Epicurus <i>carmine refutatus.</i> 11 seq.	Flores <i>per aliquot annos con-</i> <i>servandi modus.</i> 414
Epigrammata <i>quadam anti-</i> <i>qua Latina emendata.</i> 126	Du Fresnoy (Nic. Lengletii) <i>in Lactantium merita.</i> 141
seq.	seq.
Episcoporum <i>Anglia vite de-</i> <i>scripta.</i> 573 seq.	Frisiæ <i>orientalis Jus provin-</i> <i>ciali editum.</i> 214 seq.
Erpenii (Thoma) <i>Gramma-</i> <i>tica Arabica denuo edita.</i> 690 seq.	<i>que olim le-</i> <i>ges fuerint?</i> 215
	Frumenti <i>exameu.</i> 654
	G.
Estensium <i>Principum progeni-</i> <i>tores illustrati.</i> 358	Galatarum <i>veterum histo-</i> <i>ria descripta.</i> 675 seq.
Euripidis <i>Tragædia in Ita-</i> <i>licum translata.</i> 534 seq.	<i>lingua</i> <i>que?</i> 685
<i>illustra-</i> <i>ta & emendata.</i> 536 seq.	Generationis <i>hominum sponta-</i> <i>nea patronus quis?</i> 422
<i>vita.</i> 535	seq.
<i>aliquot in regulas</i> <i>artis peccata.</i> 544 seq.	Geographia <i>sacra illustrata.</i> 364 seq. 623
	Germaniæ <i>historia a prima ori-</i> <i>gine ad hac usque tempora</i> <i>descripta.</i> 385 seq. 479 seq.
F.	Germanicæ <i>quædam antiquio-</i> <i>res voces illustrata.</i> 514 seq.
Fabricii (Jo. Alb.) <i>Bibliotheca</i> <i>Latina media & in-</i> <i>fima ætatis continuata.</i> 95 seq.	Germanicarum <i>legum anti-</i> <i>quitates illustrata.</i> 281 seq.
Ferrarii (Ambrosii) <i>notitia</i> <i>literaria.</i> 262	Germanorum <i>veterum nomen</i> <i>thesia vitiosa.</i> 509
Ferrum <i>ex plantis nunc calcina-</i> <i>tione fiat?</i> 654	

I N D E X

<i>Per Gladium investitura antiquitas illustrata.</i>	516	Hilleriana de origine & sensu rē Ktio & Kri sententia defensa.	421
Græci aliquot Scriptores emendati.	473	Hippocratis Opuscula apboristica denuo edita.	297 seq.
Gruneri (Jo. Frid.) in Sedulii Carmen paschale merita.	630 seq.	<i>præcipua dogmata in promptuarium redacta.</i>	299 seq.
Gummi descripta.	651	<i>de animatorum entium origine sententia.</i>	466
Guntheri Ligurinus emendatus.	213	Historia in rebus sacris qualem usum præstet?	351
Gymnasia Judæorum qualia?	86	Historicæ artis notitia literaria.	375 seq.
H.		Homeri Iliados Liber XIII editus.	312
Hageri (Jo. Ge.) in Iliada Homeri merita.	686 seq.	<i>Codex Leidensis descriptus.</i>	313
Hanseaticarum urbium historia promissa.	47	<i>notitia literaria.</i>	686 seq.
<i>mologia.</i>	ibid.	<i>Ilias edita.</i>	687 seq.
<i>& hodierna facies delineata.</i>	48	<i>loca nonnulla emendata.</i>	689
Helvetiorum origo unde?	120	Homodeorum magna inter Jureconsultos Mediolanenses fama.	264
<i>antiquitates illustrata.</i>	121 seq.	Huberi (Ulrici) Opera minora recensita.	445 seq.
Henrici VIII, R. Angl. cum Paulo III Pont. Max. dissidita.	90 seq.	Hungariæ Scriptores in unum corpus collecti.	193 seq.
<i>III Imp. res gesta descripta.</i>	473	De Hydrargyro observatio.	658 seq. 660
Herodoti loca emendata.	473		
Hesychius emendatus.	308		
Heumannus (C. A.) modeste refutatatus.	474		

Jablonskii

RERUM NOTABILIORUM

L

Jablonskii (Dan. Ern.) ad
Leibnitium Epistola edita.

167 seq.

Imperatoris nomen quando
primum auditum?

104

Imperatorum Romanorum
nummi explicati.

99 seq.

Industriæ, urbis veteris, situs
illustratus.

499 seq.

Infinitorum mathematicum de-
finitum.

467 seq.

Inscriptiones quedam anti-
qua explicatae.

2 seq.

Inscriptionum antiquarum no-
vum corpus collectum.

1
seq.

Inspirationis triplex genus as-
sertum.

345

Instituti Bononiensis notitia
literaria.

649 seq.

Intellectus humani operatio-
nes qua?

187

Investitura per gladium ami-
quitas illustrata.

516

Joannis Baptistæ vestitus de-
scriptus.

471

Jobi historia illustrata.

366
seq.

Juris natura ex sententiis ve-
terum Jureconsultorum con-
sinnandi specimen.

424 seq.

definitio vete-
rum Jureconsultorum defen-
sa.

426 seq.

Juris civilis loca quedam
emendata.

447 seq.

Bavarici Codex descri-
ptus.

510

natura prima principia
explicata.

583 seq.

Jurisprudentia veterum Ger-
manorum multis modis vi-
desca.

509 seq.

Jurium ex carnibus edictorum
examen.

653

Justitiæ definitio.

432

K

Kappii (Jo. Erb.) in Epi-
stolas Leibnitii merita.

165

Kochii (Ern. Aug.) nova edi-
tio Recessuum Imperii lauda-
ta.

281 seq.

L

Lachrymalem fistulam cu-
randi modus.

675

Lactantii nova editio promif-
sa.

140 seq.

Lamprechtii (Jac. Frid.) elo-
gium.

458

Lapides figurati varii descri-
pti.

457

Lascaris (Constantini) in liti-
rai Mediolanenses merita.

252

Latinae

I N D E X

Latinae linguae studium commendatum. 615 seq.	istoria in compendio descripta. 373 seq.
Leges Succicae collectae. 587 seq.	Livii locus illustratus. 423
Legionum Romanarum antiquus character numeralis examinatus. 642 seq.	Logicæ institutiones novae. 412 seq.
Legum Germanicarum antiquitates illustratae. 282 seq.	praecepta generalia. 561 seq.
Leibnitii (G. G.) ad Jablonskum & alios Epistola edita. 164 seq.	Lotharii I Imp. Diplomata descripta. 83
De Leibnitio (G. G.) singularia. 164 seq.	res gesta descripta. 479 seq.
A Lennep (Jo. Dan.) in Coluthum merita. 398 seq.	II res gesta enarrata. 480 seq.
Lex Burgundionum illustrata. 397	Lucis nova theoria. 602
Libellandi nova machina. 415	Lucretii doctrina carmine refutata. 11 seq.
De Libertate morali opus promissum. 458	Ludolfi Barometra electrica. 459
Liborum dulciorum Noribergensium antiquitas illustrata. 513 seq.	Ludovici I Imperatoris Diplomata descripta. 81
Librae genus perfectius. 414	res gesta descripta. 396. 477
De Lindani (Wilh.) Concordia discordie singularia. 368	II Imp. Diplomata qua? 84
Linguarum Celticae & orientaliū consensus. 468	Germanici res gesta descripta. 482 seq.
bistoria illustrata. 373	Luminarium tabula Euleriana. 600
Litterae veterum Prussorum quales fuerint? 187	Lycurgi contra Leocratem Oratio recens edita & emendata. 58 seq.
Litterarum elegantiorum bistoria illustrata. 373	M.
	Macularum solarium a Sole distantia. 418
	Majoragii

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Majoragii (M. Ant.) <i>notitia literaria</i> ...	267	Mercurii <i>usus in obstruptione curanda</i> .	60 seq.
Malum <i>unde sit ex sententia Catharorum?</i>	157	Metallorum <i>solutiones ope salis alcalini</i> .	459
Mammachi (Thoma Maria) <i>in Opera S. Antonini merita</i> .	670 seq.	Microscopium <i>anatomicum</i> .	460
Manualis <i>Germanorum fides illustrata</i> .	472	Middletonus (Conyers) <i>a Twinstallo refutatus</i> .	632 seq.
Maria <i>an fuerit a peccato originali immunis?</i>	354	Miltoni (Jo.) <i>Paradisus amissus mediocri arte in Latinum conversus</i> .	160 seq.
Materiae <i>facultas cogitandi ex principiis Mechanica denegata</i> .	608	Minutii Felicis <i>Octavius emendatus</i> .	209 seq. 474
	<i>clementorum natura.</i>	Monetae, <i>Cremonensis, vita & scripta</i> .	145 seq.
	<i>ibid.</i>		<i>Catharos & Valdenses refutandi infelices conatus</i> .
Mechanicae <i>Philosophia specimen</i> .	572		157 seq.
Mechanicum <i>Problema novum</i> .	464	Mono g rammata <i>in Diplomatum Germanicis obvia</i> .	77 seq.
Mediobarbi (Franc.) <i>notitia literaria</i> .	269	Moschi <i>Epitaphium Bionis emendatum</i> .	312
Mediolanensium <i>Scriptorum notitia literaria</i> .	242 seq.	Moschoviae <i>descriptio</i> .	341
	<i>studiorum origo & antiquitas</i> .	Moshemii (Jo. Laur.) <i>in Originem de vera religione Christi merita</i> .	526 seq.
	<i>librorum historia literario-typographica</i> .	Motus <i>corporum tubis mobilibus inclusorum</i> .	595
Medullae <i>spinalis icon anatomica</i> .	224		<i>flexibilium theoria</i> .
Melae (Pomp.) <i>locus illustratus</i> .	468		456 seq.
Mensura <i>flatus</i> .	416	Mülleri (Gerh. Frid.) <i>in literaturam Tanguticam mota</i> .	438 seq.
Mentis <i>humana vires explicata</i> .	564 seq.		
		Aaa aa	Mundi

I N D E X

Mundi *machina carmine descripta.* 18
creatio divina adfructa. ibid.
 Muratorii *Inscriptionum corpus modeste notatum.* 11
 Musæi *locus emendatus.* 408
 Museum *numarium Corrarianum editum.* 97 seq.

N.

Naturæ *leges quales?* 586
 Navarchidis *nomen explicatum.* 118
 Neocori *populi & urbes illustrata.* 110
 Neutoni *theoria lucis & colorum impugnata.* 602 seq.
Philosophia naturalis illustrata. 336
 Notæ *Tironiana explicata.* 477. seq.
 Notionum *doctrina explicata.* 567 seq.
 Numi *antiqui an moneta usum obtinuerint?* 114
varii explicati. 138 seq.
 Numisma *Equitis Hieronymi & Odam explicatum.* 279 seq.
 Numismata *maximi moduli area explicata.* 99 seq.
varii generis antiqua edita. 435
Arabica collecta. 435 seq.

Namophylacium *Sebulzianum commendatum.* 137 seq.

O.

Obertus *ab Horto an Jus feudale compilaverit?* 266

Obsidum *apud veteres Germanos status descriptus.* 397

Obstructionis *cura per chalybem & Mercurium.* 60 seq.

Odam (Hieron.) *equitis numisma explicatum.* 279 seq.

Officia *hominis erga se ipsum explicata.* 359 seq.

Omenti *icon anatomica.* 224

Optati *Milevitani loca emendata.* 211

Orbitæ *Cometarum aliquot determinata.* 456

a quo detecta? ibid.

Origenes *de veritate religionis Christiana Germanice redditus.* 526 seq.

Ossa *colorata nutrimento.* 654

Ostrea *singularia fossilis.* 652

Ottonis I *Imp. res gesta descripta.* 487 seq.

II & III *res gesta descripta.* 613 seq.

P.

Pagorum *præfecti olim qui? & Palæstinæ*

R E R U M N O T A B I L I O R U M .

Palæstinae urbes & vici collecti.	421	Philosophia Theologo commendata.	617
<i>fertilitas illustrata.</i>	468	Philosophiæ generalia præcepta.	521
Parallaxis annua fixarum.	190	Philippe (Steph. And.) in Vellejum Pat. merita.	272 seq.
Parlagii Florentini notitia historica.	475	Physicæ præcepta generalia.	469
Paschatis tempus quomodo corrigendum?	594	Pisces nec mutos, nec furdos, esse, demonstratum.	415
Pastophorum Collegium illustratum.	503	Plantæ marina a Kleinio ordinata.	417
Patrum testimoniis magna auctoritas asserta.	350	Plantarum, quæ ad usum Medicinæ pertinent, virtutes descriptæ.	289 seq.
Pauli III P. R. jussu conscriptum Consilium de emendanda ecclesia in Indicem expurgatorium relatum.	380 seq.	Poesios historia illustrata.	374
<i>nullos habuit successus.</i>	609 seq.	De Polignac (Melchioris) Card. Antilucretius laudatus.	12
<i>vita & mores quales?</i>	612 seq.	Polonicorum librorum rariorum notitia.	665 seq.
DePauli III Pont. Max. cum Henrico VIII, Angl. Rege, gestis iudicium.	90 seq.	Polonorum clarissimorum eloquia.	338 seq.
<i>emendandi ecclesiam conatibus quid sentiendum?</i>	91 seq.	Pontificis Maximi antiquitates illustrata.	106
Percussionis vis mensurata.	461	Potocki (Pauli) Comitis Opera conjunctim edita.	338 seq.
Pfefferkuchen, liborum Noribergensium, antiquitas illustrata.	513 seq.	Primarum elogio civitates olim insignite.	112
Phialæ vitreæ minimi siliis vinctu dissidentes explicata.	419	Probabilitatis doctrina explicata.	568 seq. 712 seq.
		<i>ejus abusus demonstratus.</i>	714 seq.
		Proconsulis antiquitates illustrata.	109
		Prufforum veterum quales fuerint literæ?	187
		Aaa aa 2 Pulme-	

I N D E X

Pulmones animalium in vacuo
mortuorum natant. 659

Pythagoræ doctrina & viven-
di ratio commendata. 133
seq.

Q.
Quæ litera, unde? 185

Quantitatum imaginariarum
elementum vestigatum. 473

Quirini Card. cum Schelhor-
nio controversia. 380

R.

Recessuum Imperii nova edi-
tio curata. 280 seq.

Relandi (Adr.) de urbibus &
vicis Palastina liber supple-
tus. 421

Religionis patrocinium ad-
versus voluptatem susceptum.
15

Ren singularis. 655

De Rewa (Petri) Commenta-
rius de S. regni Hungaria
corona editus. 203 seq.

Ricchinius (Thom. Augustinus)
studii partium reus. 147 seq.

Ricolvii (Pauli) elogium. 507

Rinaldi (Josephi) Orationes
laudatæ. 615 seq.

Rittershusii (Conr.) Epistola
edita. 423

Rivautella (Ant.) laudatus.
507 seq.

Robeckius (Jo.) refutatus.
458

S.

Salis alcalici in solvendis
metallis usus. 459 seq.

Salamanni qui fuerint? 511
seq.

Sanctamauræ (Jul. Cas.) Epi-
stole edita. 423

Schelhornii (Jo. Ge.) cum
Card. Quirino controver-
sia. 380 seq.

Scholæ Judæorum quales? 86

Schultensii (Alb.) cognitio lin-
guæ Arabica laudata. 690
seq.

Schulzii (Jo. Henr.) Numo-
phylacium commendatum.
137 seq.

Schwandtneri (Jo. Ge.) in
Scriptores Hungariae Bon-
garthanos merita. 195

Scioppii (Casp.) Epistola edi-
ta. 423

Scriptorum Græcorum loca
quædam emendata. 406 seq.

Scriptura S. commentariis
Anglorum illustrata. 621
seq.

ejus loca non-
nulla explicata, aut illu-
strata:

Gen. I, 2. 625

III, 5. 354. 368

VIII, 21. 325

Gen.

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Gen.</i> X, 10.	626	<i>Jes.</i> XI, 11.	324
17.	ibid.	XIX, 19.	472
29.	ibid.	XXIII, 23.	324
XIII, 10.	ibid.	XXXII, 15.	324
XIV, 15.	ibid.	XLVIII, 16.	369
XXVIII, 18.	472	LV, 13.	472
XLIX, 10.	626	<i>Ezech.</i> XXXVIII, 2.	324
<i>Exod.</i> III, 6.	316	<i>Jos.</i> II, 28.	321
VI, 3.	324	<i>Miab.</i> III, 12.	322
XII, 18.	317	-V, 1.	321
46.	347	<i>2 Maccab.</i> VIII, 20.	679
XXX, 38.	472	<i>Matth.</i> I, 18.	554
<i>Levit.</i> VI, 13.	318	II, 6.	321
IX, 14.	319	III, 4.	471
XXI, 27.	ibid.	V, 1.	89
XXIII, 10-14.	323	13.	530
<i>Num.</i> X, 12.	364	X, 27.	88
XX, 8.	ibid.	XI, 28.	324
XXI, 14-20.	ibid.	XIII, 1, 2.	89
XXXIII, 30, 31.	363	XV, 6.	349
<i>Deut.</i> I, 1.	362	11.	560
1, 2.	363	XVIII, 3.	349
19.	364	XXII, 16.	558
II, 6.	963	XXIII, 2.	87
IV, 2.	349	3.	530
XXVII, 26.	324	19.	369
XXXII, 7.	348	<i>Marc.</i> I, 6.	471
8.	531	10.	556
<i>Jos.</i> VIII, 30 seq.	472	21.	ibid.
<i>1 Sam.</i> VII, 8.	320	35.	ibid.
12.	472	38.	558
VIII, 22.	320	43, 44.	556
<i>Jf.</i> LXXVII, 5.	348	II, 4.	ibid.
CXXXII, 6.	421	6.	ibid.
<i>Job.</i> XVI, 25.	707	9.	ibid.
<i>Jes.</i> IX, 14.	322	19.	ibid.
XI, 3.	472	21	ibid.
		<i>Marc.</i>	

Bbb bb

I N D E X

<p><i>Marc.</i> IX, 49. XII, 14.</p> <p><i>Luc.</i> II, 14. 46. IV, 17-20. VI, 40. VII, 35. X, 16.</p> <p><i>Joh.</i> I, 1. 14. II. III, 6. IX, 28. XIX, 36.</p> <p><i>Act.</i> II, 17. VI, 9. VII, 4. XIII, 35. XIV, 11. XIX, 21. 31.</p> <p><i>Rom.</i> I, 3. 10. V, 18. 19. VII, 7 seq. VIII, 4. IX, 5. XV, 4. XVI, 10.</p> <p><i>1 Cor.</i> X, 11. XV, 20.</p> <p><i>2 Cor.</i> V, 19. XI, 2.</p> <p><i>Gal.</i> I, 9. III, 13. 19.</p>	<p>554 558 322 89 87 88 554 350 369 316 354 369 88 347 321 87 366 357 685 377 112-113 369 420 322 370 369 347 554 347 576 347 323 420 348 349 555 326</p>	<p><i>Gal.</i> IV, 21-31. VI, 17.</p> <p><i>Eph.</i> IV, 11. V, 2.</p> <p><i>Phil.</i> II, 8 seq. 13.</p> <p><i>1 Thess.</i> V, 19.</p> <p><i>2 Thess.</i> I, 6. II, 14.</p> <p><i>2 Tim.</i> III, 16. IV, 1. 21.</p> <p><i>1 Jo.</i> V, 7.</p> <p><i>Hebr.</i> XI, 28.</p> <p><i>Jac.</i> II, 17.</p> <p><i>Apoc.</i> VIII, 1 seq. XVII. XXII, 18.</p> <p>Sectionum <i>Conicarum</i> proprietates aliis curvis competentes. 463</p> <p><i>Sedulii (Calii) Carmen de verbi incarnatione editum.</i> 96 Carmen paschale emendatum. 212-530 seq.</p> <p><i>De Sedulio (Calio) varia.</i> 628 seq.</p> <p><i>Semina omnium rerum & animalium unde?</i> 27</p> <p><i>Senatusconsultum Rubrianum explicatum.</i> 221</p> <p><i>Senckenbergii in novam Ressum Imperii editionem merita.</i> 285 seq.</p> <p><i>Servorum apud veteres Germanos status descriptus.</i> 397</p> <p style="text-align: right;">Servorum</p>	<p>326 631 530 472 370 158 318 555 348 349 348 576 369 317 370 472 154 349</p>
---	---	---	--

RERUM NOTABILIORUM.

Servorum apud veteres Romanos qua conditio? 620
 Severi (Sulpicii) loca quadam emendata. 206
 Sinicæ linguæ Grammatica & Dictionaria adornata. 49 seq.
 Sinicorum librorum, in Bibliotheca Regia Parisiensi exstantium, Catalogus. 52 seq.
 Solarium macularum a Sole distantia. 418
 Solis ac Luna tabula. 600
 theoria nova. 456
 Solstitiorum tempus definitum. 661
 Solutio metallorum ope salis alcalici. 459
 Solutionum in aere & in vacuo diversitas. 654
 Soni velocitas experimentis investigata. 28
 Spinozæ systema refutatam. 467
 Sturmii (Jo.) de filio, Pauli III jussu conscripto, Epistola edita. 384
 Suevicæ leges in unum corpus collecta. 559 seq.

T.

Tabulæ luminarium Eulerianæ. 600
 Tangutica literaturæ & scripta illustrata. 438 seq.
 Tassi carmen, Hierosolyma liberata, cum figuris editum. 525

Taylori (Jo.) in Demosthene emendando studium commendatum. 54 seq.
 Terrarum varia generæ a-minata. 457
 N. Testamenti varia lectio-nes caute colligende. 551 seq.
 Theocriti loca tentata. 304 seq.
 Thermometra emendata. 659
 Thucydidis locus emendatus. 311
 Thuroczi (Jo.) Chronicon Hungariæ denuo editum. 198
 Traditionum autoritas asserta. 348
 Trajani Constitutiones Commentario illustrata. 218 seq.
 Trappius (Jos.) non satis felix carminis Miltoniani interpretes. 161 seq.
 Tribunitia Augustorum Cesarumque Rom. potestas illustrata. 115 seq.
 Tuberonis (Lud.) Commentaria de rebus Hungaricis edita. 202
 Tubi circa punctum fixum notati motus. 464
 Typographicæ artis origo. 249
 Mediolani status. 248 seq.

U.

Vaginæ uteri icon anatomica. 224
 Bbb bb 2 Valcke-

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Valckenarius (<i>Lud. Casp.</i>) laudatus.	301 seq.	Vulpii (<i>Jos. Rocchi</i>) <i>Carminis descripta & laudata</i> .	662 seq.
	<i>ejus</i>		
<i>in novum libri Urfiniani editionem merita.</i>	302	W.	
Valdenses unde dicti?	152 seq.	Waltheri (<i>Augustini Frid.</i>)	
<i>quas defenderint doctrinas?</i>	154 seq.	<i>elogium.</i>	522 seq.
<i>testibus veritatis enumerandi.</i>	154	Weis (<i>Udalricus</i>) laudatus.	
Varix <i>lectiones N. Testamenti caute colligenda.</i>	551 seq.		187
Vegetabilium <i>usus sanitati imprimis conducit.</i>	134 seq.	De Wicht (<i>Matthia</i>) <i>in Jus provinciale Frisia orientalis merita.</i>	215
Velleji <i>Paterculi nova editio a Philippo curata.</i>	272	Wielingii (<i>Abr.</i>) <i>in edendis Huberi Operibus minoribus studium commendatum.</i>	445
Velferi (<i>Marci</i>) <i>Epistola edita.</i>	423	Wolfii (<i>Jo. Christoph.</i>) <i>varis conatus literarii.</i>	185 seq.
Ventum <i>mensurandi nova methodus.</i>	705	Woolfey (<i>Thoma</i>) <i>in Anglia fata.</i>	581
Verona <i>an ditioni Cenomanorum fuerit subjecta?</i>	371 seq.	Z.	
Versiones <i>N. Test. saepe quoad sensum diversa.</i>	555 seq.	Zaluski (<i>Jos. Andr.</i>) <i>Comitis in Opera Comitis Potocki merita.</i>	338
Victus <i>Pythagoricus commentatus.</i>	133 seq.		<i>Bibliotheca</i>
Des Vignoles (<i>Alphonsi</i>) <i>elogium.</i>	458	<i>theca</i>	665
Vitra <i>a minimi filicis ictu dissiliencia explicata.</i>	21 seq.	Zermeghi (<i>Jo.</i>) <i>Historia rerum inter Ferdinandum & Joannem gestarum edita.</i>	203
<i>de his experimenta Hannoverii.</i>	419	Zornii <i>Petinotheologia refutata.</i>	418
Votorum <i>decennialium anti-quitates illustratae.</i>	116 seq.	De Zredna (<i>Jo.</i>) <i>Epistola edita.</i>	201 seq.
		Zuingeri <i>in Opusculorum Hippocratis novam editionem merita.</i>	297 seq.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

